

TAMPERE

TILINPÄÄTÖS 2020

JULKAISIJA: TAMPEREEN KAUPUNKI, KONSERNIHALLINTO

KANNEN SUUNNITTELU: TAMPEREEN KAUPUNKI, VELI-MATTI LAHDENNIEMI
KANNEN KUVA: VISIT TAMPERE, LAURA VANZO
Paino: PunaMusta Oy

Tampereen kaupungin tilinpäätös 2020
ISBN 978-952-371-007-8 (painettu)
ISBN 978-952-371-008-5 (verkkajulkaisu/PDF)

KORONA VÄRITTI TOIMINTAVUOTTA

Tällä valtuustokaudella 2017–2021 keskiössä ovat olleet työllisyyden parantaminen, talouden tasapainottaminen ja osaamisen vahvistaminen. Kauden alussa talouskasvu orasti ja työllisyys oli kääntymässä kasvuun. Näiden ennakointiin parantavan Tampereen verkortymia ja tuloja. Valtuustokauden edetessä voimansa on osoittanut globaalien talouden ailahtelevuus.

Kansainvälistä koronaviruspandemiaa harva pystyi nykyajajuuksaan ennustamaan. Se on tuonut mukanaan sosiaalisia, inhimillisiä ja taloudellisia ongelmia yrityksille, kotitalouksille, kolmannelle sektorille ja julkisille toimijoille. Koronakriisi koskettaa meitä kaikkia.

Koronapandemian vaikutukset ovat näkyneet vuoden 2020 aikana isoina haasteina Tampereella. Työttömyys on kasvanut. Yritystoiminta ja sen edellytykset ovat heikentyneet. Erityisesti tapahtuma-, elämys- ja matkailuala on kärsinyt taloudellisia menetyksiä. Lisäksi korona on vauhdittanut kuntalaisten digitaalisten palveluiden kehittämistä, siirtänyt henkilöstön etätyökäytäntöihin ja lisännyt palvelutarvetta, kun sosiaaliset haasteet kasvavat. Vuodesta 2020 erityiskiitoksen on ansainnut kaupunkikonsernin koko henkilöstö. Erityisesti kevään vaikeassa tilanteessa henkilöstö venyi, mukautui ja opetteli uutta nopeassa tahdissa. Kiitos jokaiselle!

Ylijäämäinen tulos

Vuoden 2020 talousarvio laadittiin tasapainoon. Vuoden 2020 tilinpäätös onkin ennen kaikkea tehdyn talouden tasapainottamistyön ansiosta ylijäämäinen, mutta suuruutta ovat kasvattaneet koronan tuomiin menoeriin myönnetty valtion tuet.

Alkuvuonna 2020 iskenyt koronaviruspandemia on tuonut kuntatalouteen ennakoimattomuutta, kuten kuluja ja menoeriä. Pääministeri Sanna Marinin hallitus on korvannut hyvin koronan tuomia kuluja kunnille ja tukenut alueiden yrityksiä sekä elinkeinoelämää.

Ilman koronapandemian arvioituja talousvaikutuksia Tampereen tilinpäätöksen tulos olisi ollut noin 17 miljoonaa euroa ylijäämäinen, mikä on 17 miljoonaa euroa alkuperäistä talousarviota parempi. Hyvän tuloksen taustalla olivat lisäksi vuonna 2018 käynnistetyn talousohjelman vaikutukset sekä odotettua parempi verotulokeräys ja henkilökunnan sitoutuminen talouden tasapainottamiseen.

Tilikauden tulos oli 63,8 miljoonaa euroa. Tampereen kaupunkikonserni ylsi 101,5 miljoonaa euroa ylijäämäiseen tulokseen.

Valtionosuuden 68,5 miljoonan euron tukipakettiin sisältyivät kunnallisverotulojen menetyksen korvaus, koronapandemian suoja- ja varustekustannusten ja testaus- ja jäljityskustannusten korvaukset sekä ammatillisen koulutuksen valtionosuuden korotus. Koronapandemiasta aiheutuvia tulojen menetyksiä ja menoja arvioitiin kaupungille koituneen 73,3 miljoonaa euroa. Valtion tukien, valtionosuusjärjestelmän lisärahoituksen ja pandemiasta aiheutuneiden säästöjen yhteisvaikutus oli arviolta 119,8 miljoonaa euroa.

Kaupunginvaltuuston vuonna 2018 hyväksymällä talousohjelmalla tavoiteltiin yhteensä noin 43,5 miljoonan euron säästöjä vuosina 2019 ja 2020. Myöhemmin tavoitteita päivitettiin 49,7 miljoonaan euroon. Tavoitteet jakautuivat puoliksi menojen vähentämisiin ja tulojen lisäykseen. Ko-

ronapandemian vuoksi vuoden 2020 toimenpiteet toteutuivat tavoitetta pienempinä, mutta talousohjelman tulosten kokonaismäärä vuosina 2018–2020 oli tavoitetta parempi.

Toimintakate toteutui yli 30 miljoonaa euroa valtuuston hyväksymää tasoa pienempänä, mikä on osoitus kaupungin toimintayksiköiden hyvästä talouden hallinnasta vuonna 2020. Talousohjelman toimenpiteet sekä koronapandemian aiheuttamat toiminnan rajoitukset näkyivät myös toimintakatteessa.

Veto- ja pitovoimatekijöihin panostettiin

Tilinpäätöskaudella Tampere on kiinnittänyt huomiota kasvuun, pito- ja vetovoimaan sekä elämystalouden ja elinkeinoelämän tukemiseen koronakriisin aikana. Tampere tunnetaan ainutlaatuisesta tunnelmastaan, raikkaista ideoista ja ennen kaikkea yhdessä tekemisestä. Olemme säilyttäneet paikkamme Suomen suosituimpana paikkana asua ja halutuimpana paikkana opiskella. Kaupunki jatkaa kasvuaan viime vuosien vauhtia noin 3000 asukkaalla vuodessa.

Elinvoimaa ja työllisyyttä on tuettu muun muassa jatkamalla suuria hankkeita. Tampereen raitiotien ensimmäinen vaihe on valmistunut etujajassa ja koe- sekä koulutusajot on aloitettu. Lisäksi Hatanpään haaran rakentaminen on valmistunut hyvää vauhtia, ja liikennöinti myös sillä osuudella päästään aloittamaan vuoden 2021 aikana.

Investoinneissa keskitytään kestävästi koronan jälkeiseen jälleenrakentamiseen. Kun kriisi väistyy, on edessä uudenlainen arki. Sen perustana on oltava ekologisesti, sosiaalisesti, kulttuurisesti ja taloudellisesti kestävä Tampere, kaupunki osaamisen kärjessä.

Pirkanmaan kunnat pääsivät yhteisellä Euroopan kulttuuripääkaupunki 2026 -hakemuksella valinnan toiseen vaiheeseen. Hakukirjan viimeistelytyötä on jatkettu vuoden 2020 aikana. Hakukirja esitellään kansainväliselle raadille alkukesästä 2021, jolloin tehdään valinta tulevasta Euroopan kulttuuripääkaupungista. Kulttuuripääkaupunkihakuun on tavoitteen mukaisesti saatu laajasti mukaan Pirkanmaan kuntia: vuoden 2020 alusta Tampereella on yhteensä 19 kumppania.

Tampereen tavoitteena on kasvaa kestäväksi ja tarjota paras ympäristö alueen asukkaille, yrittäjille ja eri sektoreiden toimijoille.

Haluamme rakentaa uudistumiskykyistä Tampereen kaupunkikonsernia, joka perustuu tasapainoiselle taloudelle ja yhdessä tekemiselle.

Lauri Lyly
pormestari

SISÄLLYS

PORMESTARIN KATSAUS	3
TOIMINTAKERTOMUS	11
Olennaiset tapahtumat toiminnassa ja taloudessa.....	13
Tampereen kaupungin hallinto ja siinä tapahtuneet muutokset	13
Yleinen ja alueen taloudellinen kehitys	15
Olennaiset muutokset toiminnassa ja taloudessa	18
Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä.....	20
Henkilöstö.....	21
Arvio merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä sekä muista toiminnan kehittämiseen vaikuttavista seikoista.....	23
Ympäristö- ja ilmastotekijät.....	27
Korruption ja lahjonnan torjunta ja ihmisoikeusasiat.....	30
Selonteko sisäisen valvonnan järjestämisestä.....	31
Tilikauden tuloksen muodostuminen	34
Tuloslaskelma	34
Tuloslaskelman analysointi.....	34
Toiminnan rahoitus	37
Rahoituslaskelma.....	37
Rahoituslaskelman analysointi	38
Tasetarkastelu	40
Tase.....	40
Taseen analysointi	42
Kokonaistulot ja -menot.....	43
Kaupunkikonsernin toiminta ja talous.....	44
Konsernin toiminnassa ja rakenteessa tapahtuneet muutokset.....	44
Selonteko konsernivalvonnan järjestämisestä	45
Konsernirakenne	47
Konsernitilinpäätös.....	48
Konsernituloslaskelma	48
Konsernituloslaskelman analysointi.....	48
Konsernin rahoituslaskelma	50
Konsernin rahoituslaskelman analysointi.....	50
Konsernitase	52
Konsernitaseen analysointi	52
Kaupunginhallituksen esitys tilikauden tuloksen käsittelystä	54
TALOUSARVION TOTEUTUMINEN	55
Talousarvion toteutuminen.....	57
Olennaiset poikkeamat talousarvioon.....	58
LASKELMAOSA.....	62
Laskelmaosan toteutuminen	62
Tuloslaskelman toteumavertailu	62
Investointien toteumavertailu	69
Rahoituslaskelman toteumavertailu	71

STRATEGIAOSA	74
Strategian toteutuminen.....	74
Kuntalaisten hyvinvointi ja terveys	77
Hankintojen kehittäminen	78
Tuottavuuden tila.....	80
KÄYTTÖTALOUS JA INVESTOINNIT YKSIKÖITTÄIN	83
SIVISTYSPALVELUJEN PALVELUALUE.....	85
Sivistys- ja kulttuurilautakunta.....	86
Varhaiskasvatus ja esiopetus.....	89
Perusopetus.....	91
Kulttuuri- ja vapaa-aikapalvelut.....	93
SOSIAALI- JA TERVEYSPALVELUJEN PALVELUALUE	95
Sosiaali- ja terveyslautakunta.....	96
Ikäihmisten palvelut	100
Lasten, nuorten ja perheiden palvelut	102
Vastaanottopalvelut	104
Psykososiaalisen tuen palvelut.....	106
Erikoissairaanhoidon palvelut	108
ELINVOIMAN JA KILPAILUKYVYN PALVELUALUE	109
Elinvoima- ja osaamislautakunta.....	110
Ammatillinen koulutus.....	116
Lukiokoulutus	118
Työllisyys- ja kasvupalvelut	119
Vetovoima ja edunvalvonta	121
Elinkeinopalvelut.....	123
Kehitysohjelmat.....	124
Asunto- ja kiinteistölautakunta	125
Kiinteistöt, tilat ja asuntopoliittika	135
KAUPUNKIYMPÄRISTÖN PALVELUALUE	137
Yhdyskuntalautakunta	139
Kaupunkiympäristön suunnittelu	143
Kaupunkiympäristön rakennuttaminen	146
Kestävä kaupunki.....	149
Raitiotie-kehitysohjelma	151
Joukkoliikennelautakunta	152
Joukkoliikenne.....	154
KEHITYSOHJELMAT.....	155
Hiedanranta	155
Viiden tähden keskusta	158
Smart Tampere	161
Raitiotie	165
Elinvoima- ja kasvupalveluallianssi	167
Vetovoimainen elämyskaupunki	169
Tampere Junior.....	171

KONSERNIHALLINTO	172
Konsernihallinto	173
Yhteiset erät	175
TASEYKSIKÖT	177
Pirkanmaan pelastuslaitos	179
Liikelaitokset	181
KONSERNIIN KUULUVAT TYTÄRYHTIÖT JA YHTEISÖT	185
TILINPÄÄTÖSLASKELMAT	193
Tuloslaskelma	195
Rahoituslaskelma	196
Tase	197
Konsernituloslaskelma	199
Konsernin rahoituslaskelma	200
Konsernitase	201
LIITETIEDOT	203
Tilinpäätöksen laatimista ja esittämistapaa koskevat liitetiedot	205
Kaupungin tilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot	205
Kaupungin tilinpäätöksen esittämistapaa koskevat liitetiedot	206
Konsernitilinpäätöksen laatimista ja esittämistapaa koskevat liitetiedot	207
Tuloslaskelman liitetiedot	209
Tasetta koskevat liitetiedot	215
Taseen vastaavia koskevat liitetiedot	215
Taseen vastattavia koskevat liitetiedot	222
Vakuuksia ja vastuusitoumuksia koskevat liitetiedot	226
Henkilöstöä, tilintarkastajien palkkioita ja intressitahotapahtumia koskevat liitetiedot	236
ERILLISTILINPÄÄTÖKSET JA MUUT ERIYTETYT LASKELMAT	239
Pirkanmaan pelastuslaitos	241
Liikelaitokset	250
Tampereen Vesi Liikelaitos	250
Tampereen Kaupunkiliikenne Liikelaitos	259
Rahastot	268
Vahinkorahasto	268
Muut eriytetyt laskelmat	271
RAITIOTIE	274
LUETTELOT JA SELVITYKSET	279
Luettelo käytetyistä kirjanpitokirjoista	281
Luettelo käytetyistä tositelajeista	282
TILINPÄÄTÖKSEN ALLEKIRJOITUS JA TILINPÄÄTÖSMERKINTÄ	283

Toimintakertomus

OLENNAISET TAPAHTUMAT TOIMINNASSA JA TALOUDESSA

Tampereen kaupungin hallinto ja siinä tapahtuneet muutokset

Valtuusto

Tampereen kaupungin ylin päättävä toimielin on valtuusto, johon kuuluu 67 valtuutettua. Valtuusto vastaa kaupungin toiminnasta ja taloudesta.

Suurimmat puolueet olivat SDP, Kokoomus ja Vihreät. Maaliskuussa valtuutetut Ilpo Sirniö, Esa Kanerva, Anneli Kivistö ja Atanas Aleksovski erosivat Tampereen Sosialidemokraattisesta valtuustoryhmästä. Kuvio 1 kuvaa valtuuston kokoonpanoa ja sen muutoksia valtuustoryhmittäin.

Valtuuston puheenjohtajana toimi Anna-Kaisa Ikonen (Kok.), ensimmäisenä varapuheenjohtajana Aila Dündar-Järvinen (SDP), toisena varapuheenjohtajana Iiris Suomela (Vihr.) ja kolmantena varapuheenjohtajana Mikko Aaltonen (Vas.).

Valtuustoryhmien puheenjohtajista koostuva puheenjohtajatoimikunta suunnittelee valtuuston kokousten läpivientiä.

Kaupunginhallitus

Kaupunginhallitus ja konsernijohto johtavat kaupungin ja kaupunkikonsernin toimintaa, hallintoa ja taloutta. Kaupunginhallitus vastaa kaupungin toiminnan yhteensovittamisesta ja omistajaohjauksesta sekä kaupungin henkilöstöpolitiikasta ja huolehtii kaupungin sisäisestä valvonnasta ja riskienhallinnan järjestämisestä.

Kaupunginhallituksessa pormestari esittelee toimikautensa seutu- ja kaupunkistrategian, vuosittaisen talousarvion ja -suunnitelman, sisäiseen valvontaan liittyvät asiat sekä kuntademokratiaan liittyvät asiat. Muut asiat esittelee konsernijohtaja.

Kaupunginhallitukseen kuuluu yhteensä 13 jäsentä.

Puheenjohtajana toimi pormestari Lauri Lyly (SDP), ensimmäisenä varapuheenjohtajana Kalervo Kummola (Kok.), toisena varapuheenjohtajana Jaakko Mustakallio (Vihr.) ja kolmantena varapuheenjohtajana Pekka Salmi (SDP).

Muut jäsenet olivat:

Kirsi-Maarit Asplund (PS)
Olga Haapa-aho (Vihr.)
Kirsi Kaivonen (SDP)
Kalle Kiili (Kesk.)
Anne Liimola (SDP)
Minna Minkkinen (Vas.)
Ilkka Sasi (Kok.)
Juhana Suoniemi (Vihr.)
Irja Tulonen (Kok.)

Kaupunginhallituksessa on konsernijaosto, joka vastaa omistajaohjauksen ja konsernivalvonnan täytäntöönpanosta liikelaitosten, tytäryhteisöjen ja säätiöiden osalta sekä muista sille määräytyistä tehtävistä.

Puheenjohtajana toimi Kalervo Kummola (Kok.) ja varapuheenjohtajana Pekka Salmi (SDP).

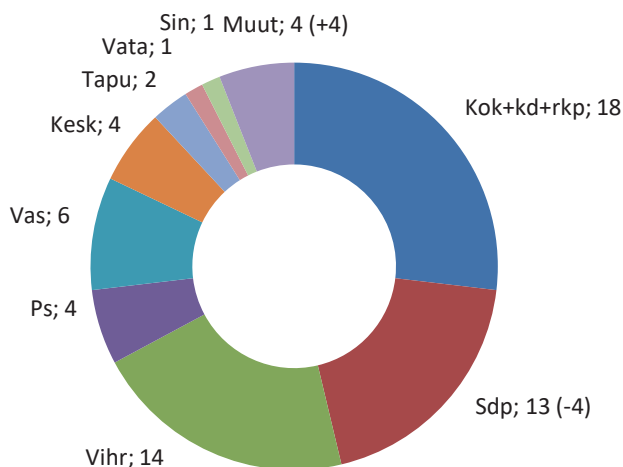
Muut jäsenet olivat:

Reeta Ahonen (Kok.)
Merve Çaglayan (Vihr.)
Matti Helimo (Vihr.)
Anne Liimola (SDP)
Ilkka Sasi (Kok.)
Ilpo Sirniö (SDP)
Sinikka Torkkola (Vas.)

Konsernihallinnossa toimi pormestarin suorassa alaisuudessa kolme apulaispormestaria, konsernijohtaja, sisäinen tarkastus ja pormestarin esikunta.

Konsernijohtajan alaisuudessa toimivat sosiaali- ja terveyspalvelujen, sivistyspalvelujen, elinvoiman ja kilpailukyvyyn sekä kaupunkiympäristön palvelualueiden johtajat ja heidän esikuntansa sekä seitsemän konserniyksikköä: hallintoyksikkö, henkilöstöyksikkö, strategia- ja kehittämyksikkö, omistajaohjausyksikkö, talousyksikkö, tietohallintoyksikkö ja viestintäyksikkö.

Apulaispormestareina toimivat Johanna Loukaskorpi (SDP), Jaakko Stenhäll (Vihr.) ja Aleks Jäntti (Kok.).

Kaupunginvaltuuston kokoonpano valtuustoryhmittäin 31.12.2020

Tarkastustoimikunta

Tarkastustoimikunnan tehtävänä on arvioida ja valvoa sisäisen valvonnan, konsernivalvonnan ja riskienhallinnan asianmukaista järjestämistä, riittävyyttä ja tehokkuutta sekä valmistella kaupungin toimintakertomuksessa annettava selonteko sisäisen valvonnan ja konsernivalvonnan järjestämisestä sekä arvio merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä. Tarkastustoimikunta myös valvoo, ohjaa ja kehittää sisäistä tarkastusta ja koordinoi sen ja ulkoisen tilintarkastuksen työtä.

Tarkastustoimikunnassa toimi puheenjohtajana pormestari Lauri Lyly (SDP) ja jäseninä Kalervo Kummola (Kok.), 13.1.2020 saakka Jaakko Mustakallio (Vihr.), 13.1.2020 saakka Pekka Salmi (SDP) ja 14.1.2020 alkaen Olga Haapa-aho (Vihr.) ja 14.1.2020 alkaen Kirsi Kaivonen (SDP).

Lautakunnat, johtokunnat ja toimikunnat

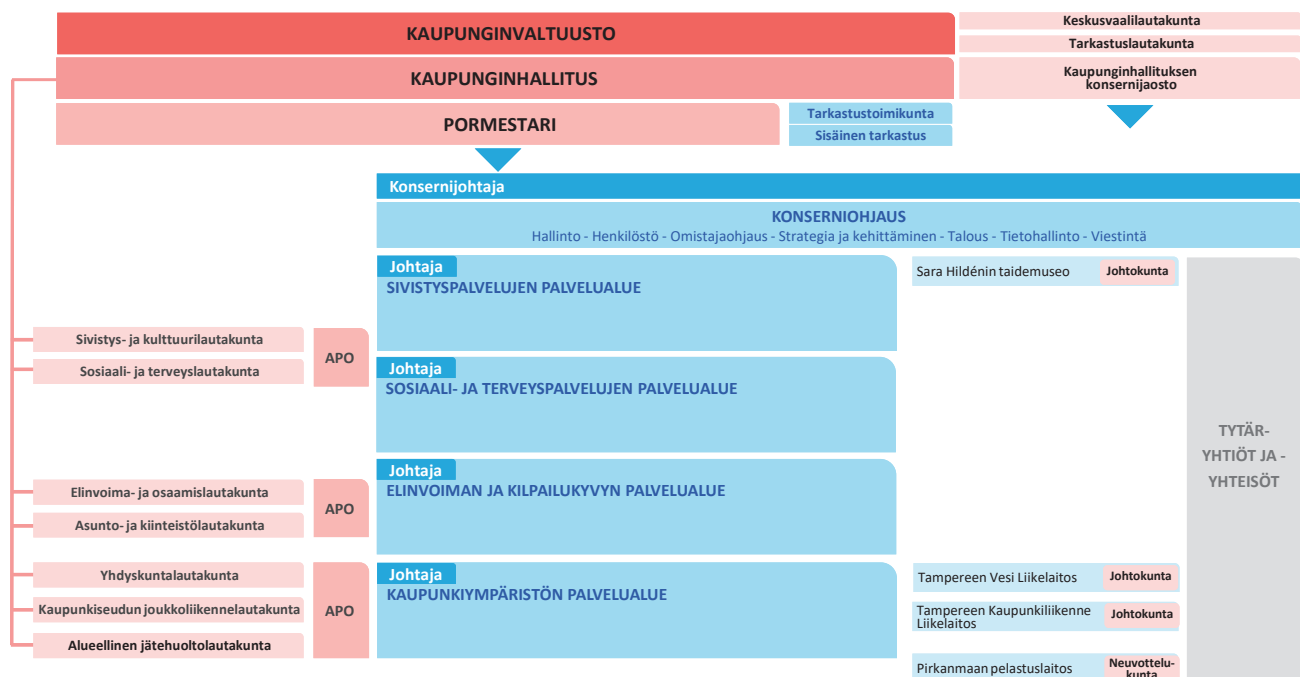
Lautakuntien tehtävänä on vastata palvelujen järjestämisestä, tuottamisesta ja kehittämisestä ja ohjata toiminnan ja talouden suunnittelua.

Lautakunnat olivat sosiaali- ja terveyslautakunta, sivistys- ja kulttuurilautakunta, elinvoima- ja osaamislautakunta, asunto- ja kiinteistölautakunta, yhdyskuntalautakunta, alueellinen jätehuoltolautakunta, Tampereen kaupunkiseudun joukkoliikennelautakunta, tarkastuslautakunta ja keskusvaalilautakunta.

Johtokunnat olivat Tampereen Kaupunkiliikenne Liikelaitoksen johtokunta, Tampereen Vesi Liikelaitoksen johtokunta ja Sara Hildénin taidemuseon johtokunta.

7 toimikuntaa ja 16 neuvottelukuntaa huolehtivat niille annettujen tehtävien toteuttamisesta.

TAMPEREEN KAUPUNGIN ORGANISAATIO 31.12.2020

Yleinen ja alueen taloudellinen kehitys

Talouden kehitys

Valtiovarainministeriön joulukuussa 2020 ilmestyneessä julkaisussa ”Taloudellinen katsaus, talvi 2020” ennustettiin vuosien 2020 - 2023 taloudellista kehitystä ja lisäksi arvioitiin talouden kehitystä vuoteen 2025 asti.

Koronapandemian kesto määrittää lähivuosien talouskehityksen suunnan. Kun koronapandemia hellittää, talouskasvun arvioidaan kiihtyvän nopeasti. Valtiovarainministeriön ennusteen mukaan talous alkaa elpyä uudelleen vuoden 2021 toisen neljänneksen aikana ja vuoden toisella puoliskolla talous kasvaa ripeästi.

Bruttokansantuotteen arvioidaan supistuvan 3,3 % vuonna 2020. Vuonna 2021 bruttokansantuotteen arvioidaan kasvavan 2,5 %. Kotimaassa palveluiden kysyntä pysyy edelleen heikkona ja ulkomaankauppa kärsii pandemian jatkumisesta.

Julkisen talouden alijäämä pysyy suurena vuonna 2021, kun koronapandemian hoito ja sen vaikutuksia lieventävät tukitoimet pitävät julkiset menot korkealla tasolla. Tulojen ja menojen välinen epätasapaino pysyy niin suurena, että julkinen velka suhteessa bruttokansantuotteeseen näyttää jatkavan kasvuaan koko 2020-luvun alkupuoliskon ajan.

Vuonna 2020 paikallishallinnon rahoitusasema kohentui huomattavasti ennätyksellisen heikkoon vuoteen

2019 verrattuna. Kohentumista selittää valtion peruspalvelujen turvaamiseksi ja kuntien aktiviteetin ylläpitämiseksi päätetyt valtion tukitoimet. Kuntien verotulot kehittyivät arvioitua paremmin ja jako-osuuden oikaisu lisäsi kuntien saamia verotuloja. Kertaluonteiset koronapandemian tuet eivät kuitenkaan ratkaise paikallishallinnon pitkän aikavälin rakenteellista tulojen ja menojen epätasapainoa, joka aiheutuu väestön ikääntymisen aiheuttamasta sosiaali- ja terveydenhuoltomenojen kasvupaineesta ja työikäisten määrän väheneemisestä.

Helmikuussa 2021 julkaistiin ennakoarvioit kuntien ja kuntayhtymien vuoden 2020 tilinpäätöksistä. Tilinpäätösarvioiden mukaan kuntatalous parani huomattavasti edellisestä vuodesta. Ennakkotietojen mukaan lähes kaikki Manner-Suomen kunnat tekivät positiivisen tuloksen. Negatiivisen tuloksen teki vain 27 kuntaa, kun edellisenä vuonna tulos oli alijäämäinen 223 kunnassa. Kaikkien negatiivisen tuloksen tehneiden kuntien tappiot jäivät muuttamiin miljooniin. Vain kahden kunnan vuosikate jäi negatiiviseksi, kun vuotta aiemmin 56 kunnan vuosikate oli negatiivinen.

Kuntien tilikauden tulos oli 1,7 mrd. euroa, mikä ylitti reilusti syksyn 2020 ennusteen. Kunnat saivat valtiolta koronatukea yhteensä noin 3 mrd. euroa,

millä oli olennainen vaikutus kuntien hyvään tulokseen.

Huolimatta erinomaisesta tuloksesta Tampereen asukaskohtainen tulos oli kuitenkin vain 11 suurimman kaupungin joukossa puoliväliä. Tilinpäätösennakkotietojen mukaan Pirkanmaan 22 kunnasta vain yksi teki negatiivisen tuloksen.

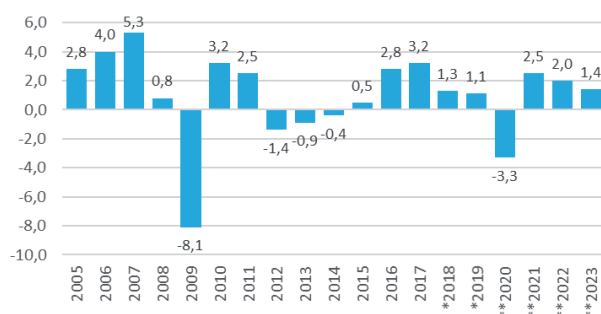
Väestö

Vuoden 2020 Tilastokeskuksen ennakkotiedon mukaan Tampere kasvoi 3 251 asukkaalla (+1,4 %). Vuoden 2020 lopussa tamperelaisia oli 241 391.

Tilastokeskuksen ennakkotietojen mukaan Tampereen väestönlisäys perustuu muuttovoittoon. Kotimainen muuttovoitto, noin 2 150 asukasta, nousi edelliseen vuoteen verrattuna. Myös maahanmuuttovoitto nousi edellisvuoteen verrattuna ja oli noin 940 asukasta. Syntyneiden määrä kääntyi hienoiseen nousuun. Vuonna 2020 syntyi hieman alle 2 170 uutta tamperelaista. Vuotta 2019 lukuun ottamatta, edellisen kerran syntyneiden määrä on ollut alle 2 200 lasta vuonna 2002.

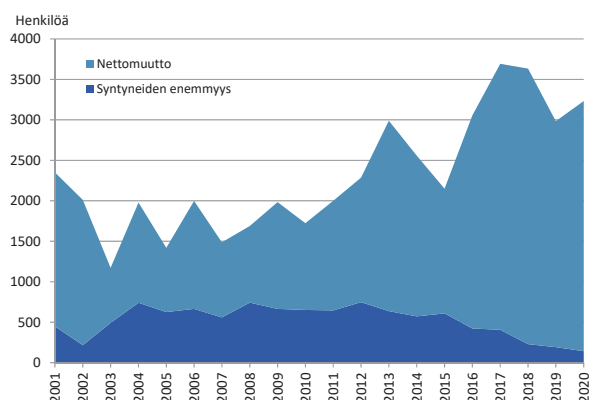
Tampereen kaupunkiseudun väkiluku oli vuoden 2020 lopussa 398 465 asukasta. Kuluneen vuoden kasvu oli 4 615 asukasta. Kasvu on keskittynyt keskuskaupunkiin. Tampereen osuus kaupunkiseudun kasvusta pysytteli noin 70 prosentissa.

BRUTTOKANSANTUOTTEEN VOLYYMIN MUUTOS 2000-LUVULLA

*2018-2019 Tilastokeskuksen ennakkotieto,
** 2020-2023 valtiovarainministeriön ennuste

VÄESTÖN MUUTOKSET 2000-LUVULLA

Lähde: Tilastokeskus

Työ ja elinkeinot

Tampere on merkittävä työpaikkakeskittymä 106 264 työllisellä henkilöllään (31.12.2019) ja 127 750 työpaikallaan (31.12.2018). Koronan puhkeamista edeltänyt aika oli elinkeinokentälle monelta osin myönteinen, mikä osaltaan hieman puskuroi pandemian vaikutuksia. Esimerkiksi työllisten määrä on kasvanut vuosittain 0,9–5,4 prosenttia Tampereella vuosina 2016–2019. Työpaikat lisääntyivät 5139 paikalla (4,2 %) vuonna 2018.

Viime vuosien hyvästä kehityksestä huolimatta työpaikkamäärän kasvu ei ole pysytellyt väestönkasvun tasolla pitkässä tarkastelussa. Vuosina 2008–2018 työpaikat ovat lisääntyneet 6,7 prosenttia ja väestö 12,3 prosenttia. Hitaan kasvun vuosikymmenen seurauksena Tampereella saavutettiin finanssikriisiä edeltänyt työpaikkataso vuonna 2017.

Yritystoimipaikat lisääntyivät vuoden 2019 aikana 183 yrityksellä (1,3 %). Vuodenvaihteessa 2020 toimipaikkoja oli 14 415. Tamperelaisyriyten liikevaihto kasvoi vuonna 2019 5,9 prosenttia, mikä oli kuusikkokunnista toiseksi eniten.

Ennakkotietojen mukaan liikevaihto supistui Pirkanmaan maakunnassa 1,7 prosenttia tammi-kesäkuussa 2020. Poikkeusajasta huolimatta kasvu säilyi muun muassa tietojenkäsittelypalveluissa, teknologiateollisuudessa, rakentamisessa ja vähittäiskaupassa. Suurimpia ongelmia koettiin liikkumisesta riippuvaisilla ravintola-, majoitus- ja elämyspalveluissa sekä liikenne- ja logistiikka-aloilla ja metsäteollisuudessa.

Vuonna 2020 uuden yritystoiminnan aloittaminen oli Tampereella edellisvuotta aktiivisempaa. Yrityksiä perustettiin vuoden aikana 1 760 (+5,4 %; koko maassa +4,6 %). Yrityksiä syntyi eniten loppukesästä ja alkusyksystä, jolloin etenkin uusien yksityisten elinkeinonharjoittajien määrä kasvoi. Myös osakeyhtiöitä perustettiin selvästi edellisvuotta enemmän. Yritysten lopettaminen vähentyi edellisvuodesta, johtuen poikkeuslainsäädännöstäkin. Aloittaneiden ja lopettaneiden yritysten välinen nettolisäys 2020 oli 367 yritystä (2019: 160). Toimialoissa nousivat esiin

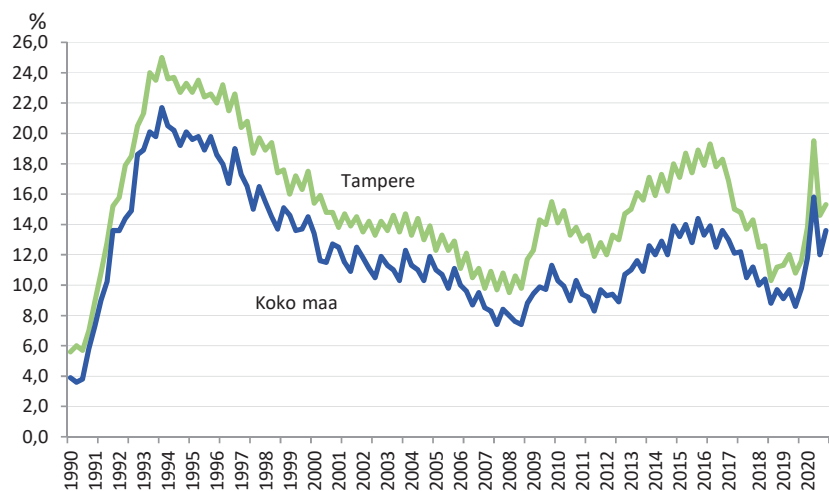
alat kuten terveyspalvelut, kiinteistöala, konsultointi ja luokka muut henkilökohtaiset palvelut.

Tulorekisteriin pohjautuvien tietojen mukaan palkkasumma supistui Tampereella huhti-kesäkuussa sekä elokuussa 2020 edellisvuoden vastaaviin aikoihin verrattuna. Muina kuukausina palkkasumma kasvoi. Joulukuussa 2020 Tampereen palkkasumma oli 3,8 % edellisvuotta suurempi. Esimerkiksi

pääkaupunkiseudun kunnissa palkkasumma oli joulukuussa vuodentakaista matalammalla tasolla.

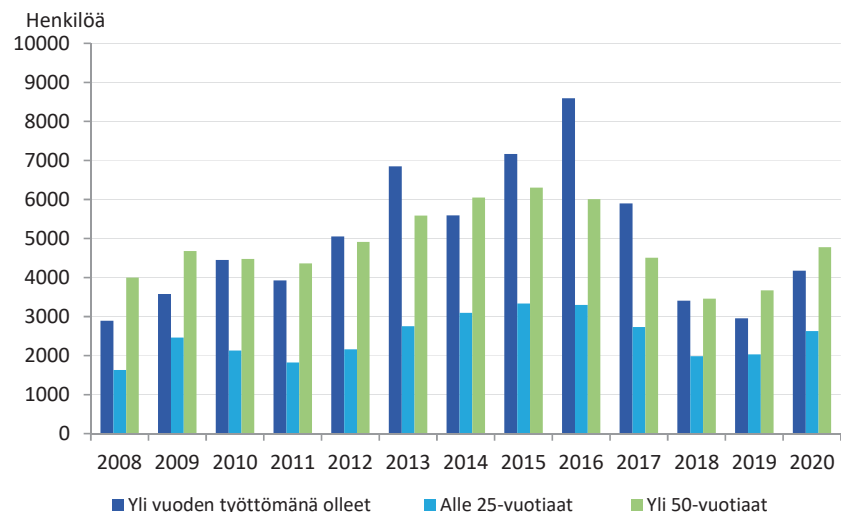
Työllisyystilanne kääntyi jyrkkään laskuun koronan seurauksena huhtikuun 2020 aikana. Alkukesästä tilanne alkoi tasaantua, ja positiivinen suuntaus jatkui myös syksyllä. Työttömyys kääntyi jälleen nousuun vuoden loppua kohti tultaessa. Joulukuussa työttömyysaste oli Tampereella 15,3 % (koko maa:

TAMPEREEN JA KOKO MAAN TYÖTTÖMYYSASTE 1990-2020, NELJÄNNEKSVUOSITTAIN

Lähde: Pirkanmaan ELY-keskus

NUORTEN, YLI 50-VUOTIAIDEN JA PITKÄAIKAISTYÖTTÖMIEN MÄÄRÄ, JOULUKUU

Lähde: Pirkanmaan ELY-keskus

13,6 %). Työttömyys lisääntyi vuoden alusta 3,7 %-yksikköä (koko maassa 4,0 %-yks.). Koko vuoden 2020 työttömyysasteeksi muodostui Tampereella 15,6 %. Työttömyys koetteli Tamperetta kuusikkokunnista eniten vuosikeskiarvolla tarkasteltuna.

Työttömyys lisääntyi kaikissa työttömyysryhmissä, erityisen voimakkaasti pitkäaikaistyöttömyyden osalta. Pitkäaikaistyöttömiä oli joulukuussa 4172 henkilöä, mikä on peräti 1200 henkilöä

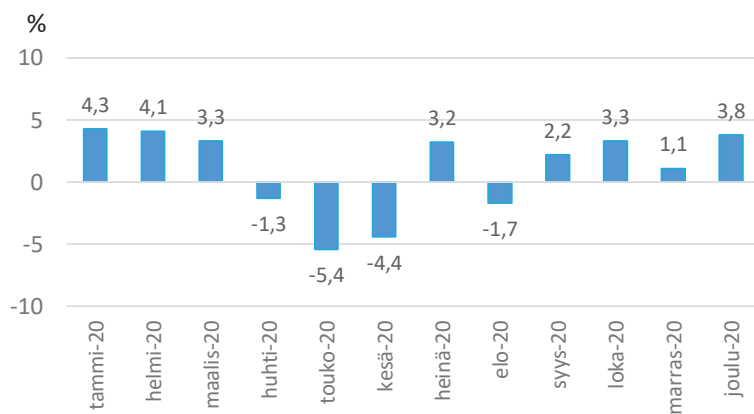
ja 41 % enemmän vuodentakaiseen verrattuna. Nuorten alle 25-vuotiaiden työttömien määrä (2627 hlöä) kasvoi 29 % ja ulkomaalaisten työttömien määrä (1487 hlöä) 8 % vuoden aikana. Lisäksi lomautukset ovat lisääntyneet hyvin voimakkaasti. Joulukuun 2020 lopussa lomautettuna oli 3237 henkilöä (2019: 667). Heikentynyt työllisyystilanne heijastuu myös toimeentulotuen ja kunnan osarahoittaman työmarkkinatuen kasvaneeseen tarpeeseen.

Asuminen

Tampereelle valmistui yli 3 700 asuntoa vuonna 2020. Valtaosa asunnoista on yksiöitä sekä kaksioita ja ne sijoittuvat kerrostaloihin.

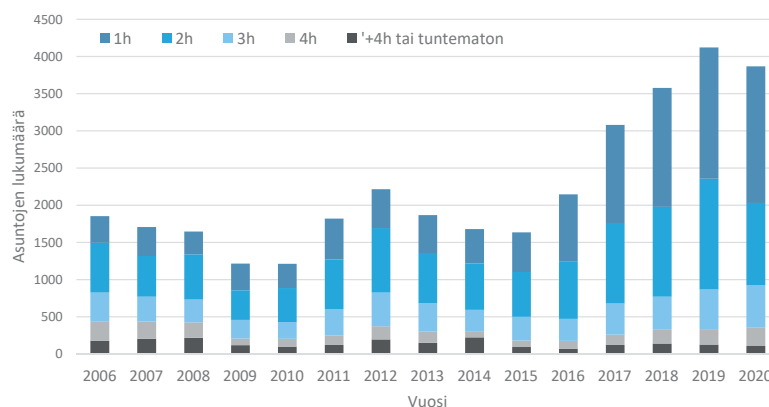
Neljäs MAL-sopimuskausi alkoi vuonna 2020. Sopimuskauden, 2020-2023, aikana keskustaan ja joukkoliikennevyöhykkeelle rakennettavien asuntojen kuntakohtainen minimimitavoite Tampereen osalta on 1 910 asuntoa vuodessa.

PALKKASUMMAN KEHITYS, KUUKAUSITTAINEN MUUTOS VUOTEEN 2019 VERRATTUNA

Lähde: Helsinki GSE Tilannehuone

VALMISTUNEET ASUNNOT ASUNTOTYYPEITTÄIN

Lähde: Facta-kuntarekisteri

Olennaiset muutokset toiminnassa ja taloudessa

Tuloerusteiden muutokset

Verotuloja kertyi 1 035,3 milj. euroa, mikä ylitti vuosisuunnitelman 19,4 milj. eurolla. Verotulot kasvoivat 60,7 milj. eurolla (6,2 %) vuodesta 2019. Vuodelle 2020 korotettiin tuloveroprosenttia 0,25 prosenttiyksiköllä. Kuntien verotulo kasvoivat 4,0 % vuonna 2020.

Kunnallisverotuloja kertyi 866,9 milj. euroa, mikä oli 57,9 milj. euroa (7,2 %) edellisvuotta enemmän. Koko maassa kuntien kunnallisverotilitykset kasvoivat 5,1 %.

Yhteisöverotuloja kertyi 85,3 milj. euroa. Yhteisöverotulojen 8,1 milj. euron (10,4 %) kasvuun vaikutti merkittävästi kuntaryhmän jako-osuuden määräkäytännön 10 prosenttiyksikön korotus, jonka vaikutus Tampereelle oli noin 15 milj. euroa. Kuntien yhteisöverotilitykset kasvoivat 3,0 %.

Kiinteistöverotuloja kertyi 83,1 milj. euroa. Kiinteistöverot vähenivät edellisestä vuodesta 5,2 milj. eurolla (5,9 %), mikä aiheutui kiinteistöverouudistuksesta, jossa kiinteistövero valmistuu joustavasti vuoden aikana. Tämän seurauksena verovuoden 2020 kiinteistöverotuloja siirtyi tilittäväksi vuonna 2021 arviolta 8 milj. euron verran. Koko maan kuntien vuoden 2020 kiinteistöverotuloja siirtyi tilittäväksi noin 200 milj. euroa vuodelle 2021. Kuntien kiinteistöverotilitykset vähenivät 6,6 %.

Valtionosuuksia kertyi yhteensä 394,6 milj. euroa. Valtionosuudet kasvoivat edellisestä vuodesta 92,6 milj. euroa (30,7 %). Poikkeuksellisen suuri kasvu aiheutui valtion kunnille osoittamista koronatukipaketeista, jotka olivat yhteensä 68,5 milj. euroa. Tukipaketien valtionosuuksilla kompensoitiin muun muassa kunnallisverotulojen menetyksiä, korvattiin suojavarustekustannuksia sekä koronan testaus- ja jäljityskustannuksia.

Peruspalvelujen valtionosuutta saatiin 223,4 milj. euroa ja veromenetyksen kompensatio oli 100,8 milj. euroa. Opetus- ja kulttuuritoimen muut valtionosuudet olivat 70,3 milj. euroa, mikä oli 10,8 milj. euroa (18,2 %) vuotta 2019 enemmän.

Kaupungin tehtävien ja toiminnan muutokset

Hyvinvoinnin palvelualue jaettiin vuoden 2020 alusta sosiaali- ja terveyspalvelujen palvelualueeksi ja sivistyspalvelujen palvelualueeksi. Sosiaali- ja terveyspalvelujen palvelualueella aloitti vuoden 2021 alusta uutena palveluryhmänä sairaalapalvelut, johon yhdistettiin yhden johdon alle vuodeosastohoito ja kuntoutus sekä erikoissairaanhoidon ostopalvelut. Sivistyspalvelujen palvelualue uudelleenorganisoi vuoden 2021 alusta neljäksi uudeksi palveluryhmäksi, jotka ovat varhaiskasvatus ja esiopetus, perusopetus, liikunta ja nuoriso sekä kulttuuri. Palvelualueella toimivat myös yhteiset palvelut sekä sivistyspalvelujen talous- ja henkilöstöhallinto.

Tampereen kaupunginvaltuusto päätti 16.3.2020 kaupungin ja Pirkanmaan sairaanhoitopiirin mielenterveys- ja päihdepalvelujen yhdistymisestä. Integraatiossa osa kaupungin mielenterveys- ja päihdepalveluista siirtyi Taysin psykiatrian toimialueen vastuulle vuoden 2021 alusta lähtien. Integraatiolla turvataan pirkanmaalaisten palvelujen saatavuus, laatu ja resurssit.

Elinvoiman ja kilpailukykyyn palvelualueella tapahtumapalvelut siirtyivät Visit Tampereesta osaksi Vetovoima ja edunvalvonta -palveluryhmää vuoden 2020 alussa. Tapahtumapalvelut vastaavat Tampereen matkailun edistämistä ja markkinointia toteuttavan Visit Tampere Oy:n palvelutilauksesta. Lisäksi palvelualueelle sijoittuneet Elinvoima- ja kasvupalveluallianssi -kehitysohjelma sekä osana Smart Tampere -kehitysohjelmakokonaisuutta toiminut Digiohjelma tulivat toteutuksensa päätökseen vuoden 2020 lopussa.

Kaupunkiympäristön palvelualueella sijainnut kestävän kehityksen koordinaatio ja kehittäminen siirtyi osaksi konsernihallinnon strategia- ja kehittämissuunnitelmaa 1.1.2021 alkaen. Palvelualueella sijaitseva Kestävä kaupunki -yksikkö jatkaa toimintaansa uudelleen nimettynä Ilmasto- ja ympäristöpolitiikan yksikkönä.

Konsernihallinnossa yksikkönä toiminut viestintäyksikkö siirtyi osaksi konsernihallinnon strategia- ja kehittämissuunnitelmaa 1.2.2021 alkaen.

Hiedanrannan kehitysohjelman toteutusmalli organisoitiin vuoden 2020 aikana kaupunginvaltuuston 19.10.2020 päätöksen mukaisesti yhden osakeyhtiön malliksi aikaisemman kahden yhtiön mallin sijaan. Uudessa mallissa kaupungin 100 % omistama Hiedanrannan Kehitys Oy toimii Hiedanrannan keskeisten maa-alueiden omistajana ja vastaa alueen kokonaisvaltaisesta kiinteistökehittämisestä yleissuunnitelman sekä kaupungin ja yhtiön välisen yhteistyösopimuksen mukaisesti. Osakeyhtiön toiminta uudessa roolissa käynnistyy vuoden 2021 alusta.

Tampereen Infra Liikelaitoksen yhtiöittämisestä ja Tampereen Infra Oy:n perustamisesta päätettiin kaupunginvaltuustossa 17.6.2019. Tampereen kaupunki myi Tampereen Infra Oy:lle Tampereen Infra Liikelaitoksen liiketoiminnan 1.1.2020.

Tampere valmistautui vuoden 2020 aikana uuden työllisyyden kuntakokeilun käynnistymiseen 1.3.2021. Työllisyysoikeilun tavoitteena on edistää työttömien työnhakijoiden työllistymistä ja koulutukseen ohjautumista sekä tuoda uusia ratkaisuja osaavan työvoiman saatavuuteen. Pirkanmaalla työllisyyden kuntakokeilua on valmisteltu maakunnan kaikkien kuntien yhteistyönä.

Kaupunginhallituksen 16.3.2020 päätöksellä kaupungissa otettiin koronaviruspandemiasta johtuen käyttöön häiriötilanteiden ja poikkeusolojen johtosääntö. Johtosääntöä sovelletaan häiriötilanteissa ja valmiuslaissa määritellyissä poikkeusoloissa ja niihin valmistautumisessa. Johtosääntöä käytetään turvamaan häiriötilanteiden aiheuttama kiireellinen päätöksenteko.

Olennaiset poikkeamat talousarvioon

Vuoden 2020 alkuperäisessä talousarviossa tilikauden tulos oli 0 milj. euroa ja nettoinvestoinnit 200,2 milj. euroa.

Valtuusto päätti vuoden 2020 aikana talousarviomuutoksista kahdessa kokouksessa. Kaupunginvaltuuston talousarviomuutosten jälkeen tilikauden tulostavoite oli 8,5 milj. euroa alijäämäinen ja nettoinvestoinnit 275,3 milj. euroa. Talousarviomuutokset heikensivät toimintakatetta 35,0 milj. euroa. Muutokset johtuivat muun muassa koronaviruspandemian vaikutuksista ja palvelutarpeen kasvusta. Verotuloarviota pienennettiin 23,6 milj. euroa ja valtionosuuksia lisättiin 50,2 milj. euroa. Muutokset perustuivat pääosin elokuun tilinpäätösennusteeseen ja tiedossa olleisiin valtionosuuspäätöksiin. Investointimenoja lisättiin yhteensä 75,1 milj. euroa. Muutokset liittyivät vuodelta 2019 siirtyneiden hankkeiden uudelleenbudjetointiin sekä Hiedanrannan yhtiöjärjestelyihin. Lisäksi pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustuloja lisättiin 23,5 milj. euroa Hiedanrannan yhtiöjärjestelyihin liittyen.

Kaupungin tilikauden tulos toteutui 73,7 milj. euroa muutettua talousarviota parempana. Toimintakate toteutui 29,6 milj. euroa muutettua talousarviota parempana ja nettomenojen kasvu edellisvuoteen verrattuna oli 6,1 prosenttia. Kaupungin taloustilanne koheeni merkittävästi vuodesta 2019. Tilikauden tulos parani edellisestä vuodesta 84,0 milj. euroa.

Sivistys- ja kulttuurilautakunnan toimintakate toteutui 2,8 milj. euroa muutettua talousarviota parempana.

Sosiaali- ja terveyslautakunnan toimintakate toteutui 2,8 milj. euroa muutettua talousarviota heikompana, mikä johtui palvelutarpeen kasvusta sekä koronaviruspandemian aiheuttamista testaus- ja suojavarustekustannuksista.

Elinvoima- ja osaamislautakunnan toimintakate toteutui 3,0 milj. euroa muutettua talousarviota parempana. Asunto- ja kiinteistölautakunnan muutetun talousarvion mukainen toimintakate tavoitetaso ylitettiin 8,9 milj. eurolla. Ylitystä selittää maksutuottojen ja vuokratuottojen toteutuminen suunniteltua suurempina. Maksutuottojen osalta ylitys selittyy pääosin maankäyttösopimuskorvausten ansiosta. Vuokratuloissa maa- ja tilaomaisuuden vuokratulot toteutuivat ennakoitua suurempina.

Yhdyskuntalautakunnan toimintakate toteutui 3,7 milj. euroa muutettua talousarviota parempana. Joukkoliikennelautakunnan osalta toimintakate toteutui 6,0 milj. euroa ennakoitua parempana. Joukkoliikennelautakunnan toimintakate ylitystä selittää se, että koronaviruspandemian aiheuttama lipputulojen pienentyminen ei ollut niin suurta kuin mihin muutetussa talousarvioissa oli varauduttu. Lisäksi valtiontukea saatiin ennakoitua enemmän ja kulut toteutuivat ennakoitua pienempinä palvelutarjonnan leikkauksien ja kustannustason maltillisen nousun vuoksi.

Konsernihallinnon toimintakate toteutui 4,6 milj. euroa muutettua talousarviota parempana, mikä johtui ICT-kustannusten toteutumisesta arvioitua alhaisempina ja koronaviruspandemian vuoksi pienentyneistä kustannuksista.

Tampereen Vesi Liikelaitoksen liikeylijäämä toteutui 2,5 milj. euroa muutettua talousarviota parempana. Tampereen Kaupunkiliikenne Liikelaitoksen osalta liikeylijäämätavoite saavutettiin. Liikelaitosten liikeylijäämä on valtuustoon nähden sitova erä.

Verotulot toteutuivat 19,4 milj. euroa muutettua talousarviota parempana. Koronaviruspandemian vaikutus verotuloihin oli ennakoitua pienempi. Valtionosuudet toteutuivat 18,3 milj. euroa muutettua talousarviota suurempina, koska valtion koronakupaketien lisäykset eivät olleet kaikilta osin tiedossa talousarviomuutoksen valmistelussa.

Nettoinvestoinnit toteutuivat 51,3 milj. euroa muutettua talousarviota pienempinä pääasiassa hankkeiden lykkääntymisen seurauksena. Merkittävimmät säästöt syntyivät Asunto- ja kiinteistölautakunnan hankkeista. Vuodelle 2021 uudelleen budjetoitavien hankkeiden kokonaismäärä oli 26,7 milj. euroa. Ulkopuolista rahoitusta investointihankkeisiin saatiin 7,3 milj. euroa, joka ylitti muutetun talousarvion 4,3 milj. eurolla.

Suoraan kaupunkistrategiasta johdetuista 48 toiminnan tavoitteista 28 toteutui ja 2 toteutui osittain. 17 tavoitetta jäi toteutumatta ja yhden tavoitteen toteutumista ei voitu arvioida. Liikelaitosten ja Pirkanmaan pelastuslaitoksen 13 toiminnan tavoitteesta 9 toteutui, 2 toteutui osittain ja kaksi jäi toteutumatta. Tytär yhteisöjen 96 toiminnan tavoitteesta 55 toteutui, 7 toteutui osittain ja 34 tavoitetta jäi toteutumatta.

Merkittävät poikkeamat talousarvioon esitetään tarkemmin talousarvion toteumavertailu -osiossa.

Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Toimintamenot kasvoivat 3,4 prosenttia ja toimintakate kasvoi 6,1 prosenttia edellisvuodesta. Asukaskohtaiset toimintamenot kasvoivat 2,2 prosenttia ja asukaskohtainen toimintakate kasvoi 4,7 prosenttia. Vuoden 2020 tilikauden tulos 63,8 milj. euroa. Tulos koheni 84 milj. euroa edellisestä vuodesta.

Vuoden 2021 talousarviossa vuosikate on 97,8 milj. euroa ja tilikauden tulos on 16,9 milj. euroa negatiivinen. Talousarvion verotulot ovat 18,4 milj. euroa suuremmat kuin tilinpäätöksessä ja todennäköisesti verotuloja kertyy talousarviota enemmän. Vuoden 2021 osalta on mahdollista päästä talousar-

viota parempaan tulokseen, jos toimintamenojen kasvu pysyy maltillisena. Koronapandemialla saattaa kuitenkin olla yllättäviä vaikutuksia verotulojen kertymään ja tilikauden tulokseen.

Onkin mahdollista, että kunnat voivat joutua rahoittamaan vuosina 2020 ja 2022 omia ja sairaanhoitopiirin koronakustannuksia aiemmin linjattua enemmän. Valtion kompensatiot kunnille vuonna 2020 olivat koronavaikutuksia merkittävästi suuremmat, mikä seurauksena kuntien vuoden 2020 tilinpäätökset olivat pääsääntöisesti erittäin hyviä. Valtio voi edellyttää, että kunnat hoitavat aiheutuvat lisäkustan-

nukset vuonna saaduilla lisätuloilla. To-teutuessaan tämä heikentää tilikauden tulosta.

Taloussuunnitelmakaudella talouden pitäminen tasapainossa vaatii erityisiä ponnisteluja, sillä palvelutarpeen kasvu lisää toimintamenoja ja samaan aikaan verorahoituksen arvioidaan kehittyvän maltillisesti. Talouden kannalta on välttämätöntä pitää toimintakatteen kasvu verorahoituksen mahdollistamissa rajoissa. Kaupungin omin toimenpitein ei tule heikentää taloutta lisäämällä uusia toimintamenoja ellei vastaavasti kyetä vähentämään toisaalta toimintame-
noja.

Henkilöstö

Henkilöstömäärän kehitys

Kaupungin henkilöstömäärä 31.12.2020 oli 13 958 henkilöä, josta vakinaisen henkilöstön osuus oli 11 116. Määräaikaista henkilöstöä oli 2 842, josta palkkatuetun henkilöstön osuus oli 327 henkilöä. Henkilöstöstä osa-aikaisia oli 1 863 henkilöä. Henkilöstömäärä sisältää myös työ- ja virkavapaalla olevat henkilöt. Vuoden 2019 lopussa henkilöstömäärä oli 14 067. Henkilöstömäärä laski 109 henkilöllä edelliseen vuoteen nähden pääosin organisaatiomuutosten vuoksi.

Tampereen Infra liikelaitos yhtiöitettiin 1.1.2020, jolloin 352 henkilöä siirtyi pois kaupungin palveluksesta. Hyvinvointipalvelut organisoitiin 1.1.2020 alkaen kahdeksi palvelualueeksi: sosiaali- ja terveystalvelujen palvelualueeksi sekä sivistystalvelujen palvelualueeksi.

Palkallisten henkilötyövuosien kehitys

Palkallisten henkilötyövuosien määrä vuonna 2020 oli 12 606 henkilötyövuotta, josta palkkatuetun henkilöstön osuus oli 188 henkilötyövuotta. Henkilötyövuodet alittivat muutetun talousarvion 51:llä.

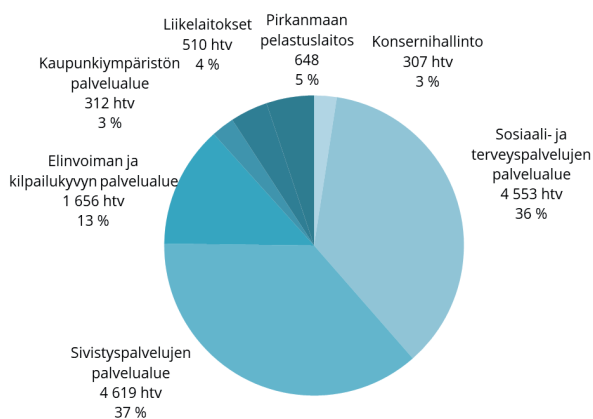
Kaupungin henkilötyövuosien määrä laski edellisvuoteen nähden 185 henkilötyövuodella (-1,4 %) pääosin organisaatiomuutosten vuoksi. Kun otetaan huomioon Tampereen Infra Liikelaitoksen yhtiöittäminen, henkilötyövuosien vertailukelpoinen kasvu oli koko henkilöstön osalta yhteensä 190 henkilötyövuotta (1,5 %). Kasvua selittää lisääntynyt palvelutarve erityisesti sosiaali- ja terveystalveluissa, ammatillisessa koulutuksessa sekä kasvatus- ja opetuspalveluissa.

Henkilöstökulujen kehitys

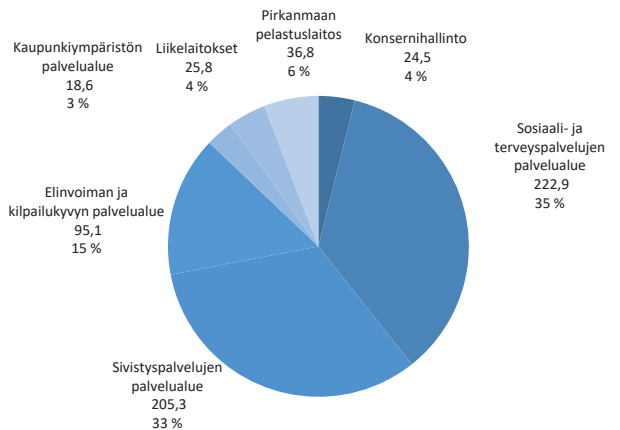
Toteutuneet henkilöstökulut vuonna 2020 olivat 629,0 milj. euroa. Vuoteen 2019 nähden henkilöstökulut kasvoivat 2,9 milj. euroa (0,5 %). Kun otetaan huomioon kunta-alan palkkaratkaisun vaikutukset, henkilötyövuosien vertailukelpoinen kasvu, sivukulujen kasvu, Tampereen Infra Liikelaitoksen yhtiöittäminen sekä ammatillisen koulutuksen lisäresursointi, vertailukelpoiset henkilöstökulut kasvoivat 20,9 milj. euroa (3,4 %).

Palkallisten henkilötyövuosien vertailukelpoinen kasvu lisäsi henkilöstökuluja noin 7,5 milj. euroa. Taloudellisiin syihin perustuvia palkattomia vapaita pidettiin 9 320 henkilötyöpäivää (25,5 henkilötyövuotta), mikä vähensi palkka- ja sivukuluja noin 0,8 milj. euroa.

HENKILÖTYÖVUOSIEN MÄÄRÄ VUONNA 2020, HTV

HENKILÖSTÖKULUT VUONNA 2020, MILJ. EUROA

Henkilöstökulut alittivat muutetun talousarvion 9,6 milj. eurolla. Sivistystalveluissa henkilöstökulut alittivat muutetun talousarvion 4,8 milj. eurolla. Henkilöstökulujen alitus johtui sijaisten ja muun määräaikaisen henkilöstön vähenemisestä, palkattomien vapaiden lisääntymisestä ja lomapalkkavelan vähenemisestä. Sosiaali- ja terveystalveluissa henkilöstökulut toteutuivat 1,5 milj. euroa muutettua talousarviota alhaisempina pääosin vastaanot-

topalvelujen ja ikäihmisten palvelujen rekrytointihaasteiden vuoksi. Henkilöstövajetta jouduttiin korvaamaan palvelujen ostoilla. Konsernihallinnon henkilöstökulut alittivat vuosisuunnitelman 1,0 milj. eurolla, mikä selittyy käynnistämättömillä projekteilla ja täyttämättömillä vakansseilla. Ammatillisessa koulutuksessa henkilöstökulut alittivat muutetun talousarvion 0,8 milj. eurolla viivästyneiden rekrytointien vuoksi.

Talousohjelmassa asetettiin henkilöstöön kohdistuvia useita talouden tasapainottamistoimenpiteitä vuosille 2018–2020. Vuoden 2020 lopun toteutuneilla toimenpiteillä ovat pääosin toteutuneet suunnitelman mukaisesti ja myös hallinnollisten tehtävien vähennystavoite saavutettiin.

Poikkeamia on tarkemmin analysoitu palvelualueiden ja taseyksiköiden osissa.

Henkilöstökulut (milj. euroa)	TP 2019	TA 2020	Muutettu TA 2020	TP 2020	TP 20 / TP 19	%
Palkat ja palkkiot	-497,9	-502,7	-507,7	-499,2	-1,3	0,3
Henkilösivukulut						
Eläkekulut	-112,0	-111,1	-112,6	-112,3	-0,3	0,3
Muut henkilösivukulut	-16,2	-19,7	-18,4	-17,5	-1,3	7,8
Yhteensä	-626,1	-633,6	-638,7	-629,0	-2,9	0,5

Henkilöstökulut ja palkalliset henkilötyövuodet (1 000 euroa ja htv)	TP 2020	Muutettu TA 2020	Ero	TP 2020	Muutettu TA 2020	Ero
	1 000 EUR	1 000 EUR	1 000 EUR	HTV	HTV	HTV
Konsernihallinto	-24 492	-25 416	924	307	323	-15
Sosiaali- ja terveystalouden palvelualue	-222 945	-224 440	1 496	4 553	4 532	21
Sivistyspalvelujen palvelualue	-205 327	-210 120	4 793	4 619	4 621	-3
Kasvatus- ja opetuspalvelut	-168 030	-171 170	3 140	3 692	3 651	41
Kulttuuri- ja vapaa-aikapalvelut	-37 297	-38 950	1 653	926	970	-44
Elinvoiman ja kilpailukyvyyn palvelualue	-95 067	-95 730	663	1 656	1 684	-28
Ammatillinen koulutus	-56 192	-56 990	798	975	930	45
Lukiokoulutus	-19 803	-19 529	-274	297	292	5
Työllisyys- ja kasvupalvelut	-12 832	-12 697	-135	312	378	-66
Muut yhteensä	-6 240	-6 514	274	73	84	-11
Kaupunkiympäristön palvelualue	-18 640	-19 421	781	312	339	-27
Liikelaikokset yhteensä	-25 781	-26 159	378	510	513	-2
Tampereen Kaupunkiliikenne	-17 132	-17 736	604	357	357	-0
Tampereen Vesi	-8 649	-8 423	-226	154	156	-2
Pirkanmaan pelastuslaitos	-36 793	-37 367	574	648	646	2
Yhteensä	-629 044	-638 653	9 609	12 606	12 657	-51

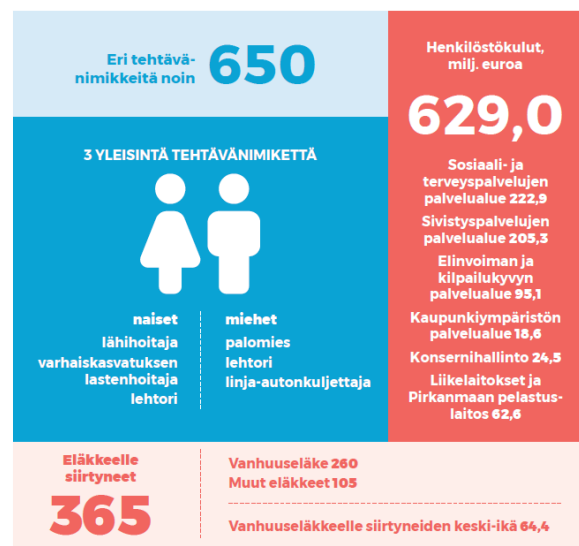
*) Sisältää palkkatukityöllistettyjä 188 henkilötyövuotta vuonna 2020

Työvoimakustannukset

Työvoimakustannukset saadaan las-
kemalla yhteen kaupungin oman
henkilöstön henkilöstökulut sekä
vuokratyövoiman käytöstä aiheutu-
neet kustannukset. Vuonna 2020 työ-

voimakustannukset olivat 632,7 milj.
euroa. Henkilöstömenojen osuus oli
629,0 milj. euroa ja työvoiman vuok-
rausmenojen osuus 3,7 milj. euroa.
Työvoimakustannukset alittivat muute-

tun talousarvion 9,2 milj. eurolla. Hen-
kilöstömenojen osuus alituksesta oli
9,6 milj. euroa. Työvoiman vuokraus-
menojen osalta muutettu talousarvio
ylittyi 0,4 milj. eurolla.

Arvio merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä sekä muista toiminnan kehittymiseen vaikuttavista seikoista

Riskienhallinnan järjestämistapa

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestäminen on tärkeä osa kuntakonsernin johtamista. Tampereen kaupunkikonsernin eri toimintayksiköt pitävät yllä ajantasaista riskiprofiilia toiminnastaan, jotta keskeiset uhat hallitaan ja mahdollisuudet hyödynnetään suunnitelmallisesti.

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan kuvauksessa esitetään toimintayksikön toiminnan luonteesta johdetut sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tavoitteet, toimintaperiaatteet ja menettelyt. Kuvauksen tarkoituksena on edistää sitä, että sisäinen valvonta ja riskienhallinta ovat entistä kiinteämmin osana toimielintyöskentelyä sekä kaupungin toiminnan ja talouden tavanomaisia hallinto-, johtamis-, suunnittelu-, päätöksenteko- ja toimintaprosesseja.

Sisäistä valvontaa ja riskienhallintaa toteutetaan kaupunginvaltuuston hyväksymien periaatteiden mukaan. Riskienhallinnan ohjauksesta, koordinoinnista ja kehittämisestä vastaa Strategia- ja kehittämissyksikön riskienhallinta- turvallisuus ja varautumistiimi riskienhallinnan johtoryhmän tukemana.

Talouden ja toimintaympäristön vaikutukset kaupunkikonserniin

Valtiovarainministeriö arvioi julkaisussaan ”Taloudellinen katsaus talvi 2020”, että vuonna 2020 Suomen bruttokansantuote laskee koronaviruspandemian seurauksena 3,3 prosenttia. Vuonna 2021 talous kääntyy 2,5 prosentin kasvuun ja kasvun arvioidaan hieman laskevan vuosina 2022 ja 2023. Ennuste perustuu oletukselle, että maailmantalous elpyy vuoden 2021 aikana koronaviruspandemian aiheuttamasta syvästä taantumasta, mikä nopeuttaa myös Suomen talouskasvua.

Yritykset ovat sopeuttaneet työvoimakustannuksiaan irtisanomisten li-

säksi lomautuksilla. Lomautettujen määrä väheni ennätystasolta kesällä nopeasti, mutta syksyllä lomautettujen määrä kääntyi uudestaan nousuun. Heikosta ja epävarmasta taloustilanteesta johtuen työmarkkinat eivät nyt vedä työvoimaa ja työvoiman ulkopuolella olevien määrä on tänä vuonna lisääntynyt.

Paikallishallinnon rahoitusasema kehittyi vuonna 2020 erittäin suotuisasti. Positiivisen kehityksen taustalla olivat valtion peruspalvelujen turvaamiseksi ja kuntien aktiviteetin ylläpitämiseksi päätetyt määräaikaisten valtion tukitoimet. Kertaluonteiset koronatuot eivät ratkaise paikallishallinnon pitkän aikavälin rakenteellista tulojen ja menojen epätasapainoa, mikä aiheutuu väestön ikääntymisen lisäämästä sosiaali- ja terveydenhuoltomenojen kasvupaineesta ja työikäisten määrän vähenemisestä.

Valtiovarainministeriön arvion mukaan paikallishallinnon rahoitusasema heikkenee vuonna 2021 noin 1,4 mrd. euroa alijäämäiseksi talouden elpymisestä ja valtion tukitoimista huolimatta. Tulot kasvavat vaatimattomasti ja toimintamenojen kasvu kiihtyy.

Paikallishallinnon rahoitusasema heikkenee voimakkaasti vuonna 2022 määräaikaisten tukitoimien päättyessä ja menojen ja tulojen rakenteellinen epätasapaino kasvattaa paikallishallinnon velkaantumista lähivuosina.

Maailmanlaajuinen koronaviruspandemia vuonna 2020

Vuosi 2020 oli monella tapaa poikkeuksellinen maailmanlaajuisen koronaviruspandemian vuoksi. Pandemian vaikutukset kansalaisten terveyteen, hyvinvointiin, julkisiin palveluihin, liike-elämään ja yleiseen taloustilanteeseen olivat ennennäkemättömän suuret. Normaaliolojen häiriötilanteissa ja poikkeusoloissakin kunnan keskeinen tehtävä on järjestää peruspalvelut ja turvata niiden toiminnan jatkuvuus. Riskienhallinta-, turvallisuus- ja varautumistiimi osallistui koko vuoden

koronaviruspandemian tilannejohtamiseen ja sen tukemiseen sekä koronaviruspandemiasta johtuvien erilaisten tehtävien hoitamiseen. Tällaisia kaupungin varautumiseen, poikkeusoloihin ja häiriötilanteisiin liittyviä tehtäviä ovat mm. tilannekuvan muodostaminen ja ylläpito, häiriötilanteen aikaisen johtoryhmän työn tukeminen ja tilannekuvaryhmän työn organisointi ja tukeminen sekä monenlaiset operatiiviset tehtävät.

Kaupungin riskienhallinnan kehittäminen vuonna 2020

Syksyllä 2020 valmisteltiin kaupunkitasoinen strategia riskeihin keskittyvä riskiarviointi yhteistyössä konsernihallinnon johtoryhmän kanssa. Kaupunkitasoisen riskiarvioinnin tavoitetilana oli muodostaa kaupunkikonsernin riskiprofiili, jossa strategiset riskit painottuvat. Riskianalyysin lisäksi laadittiin myös uusi riskimalli ja toimintaympäristökuvaus, joka ohjaa riskianalyysin laadintaa palveluryhmissä, konsernihallinnossa ja liikelaitoksissa. Riskianalyysit nähdään Tampereen kaupungissa tärkeänä osana strategian toimeenpanoa tukevaa muutoshallintaa.

Vuonna 2020 myös riskienhallintaprosessin digitalisointia edistettiin. Syksyllä 2020 käynnistettiin riskienhallinnan tietojärjestelmän hankintaprosessi. Granite - tietojärjestelmän hankinta ja tekninen käyttöönotto saatiin valmiiksi vuoden 2021 alussa. Riskienhallinnan tietojärjestelmän käyttöönotto edistää riskienhallinnan integroimista johtamiseen ja tarjoaa johdolle kokonaisvaltaisen näkymän riskeihin ja riskienhallinnan tilaan Tampereen kaupungissa.

Kaupungin merkittävimmät riskialueet

Syksyllä laaditussa kaupunkitasoisessa riskiarvioinnissa ja sen pohjalta tehdystä johdon arviointikyselyssä alla olevat riskialueet nousivat kaupungin strategisten tavoitteiden näkökulmasta merkittävimmiksi riskeiksi.

Merkittävimäksi riskiksi analyysissa nousi talouden rakenteellinen tasapaino ja tulopohjan riittävyys. Talouden pysyvä, rakenteellinen alijäämäisyys palvelutarpeen voimakkaan kasvun ja verotulojen ja valtionosuuksien samanaikaisen heikon kehityksen vuoksi, nousi analyysissa kriittiseksi riskiksi. Samaan aikaan kaupungin investointitaso pysyy korkeana ja lainamäärä kasvaa liian nopeasti. Riskin toteutuminen haittaisi olennaisesti kaupungin kasvaviin palvelutarpeisiin vastaamista ja palveluverkko- ja kehittämisinvestointien toteuttamista, kun palvelutarve ja verorahoituksen kehitys olisivat vastakkaisia. Poikkeavat markkinaolosuhteet rahoitusmarkkinoilla saattavat lisätä rahoituskustannuksia ja väliaikaisesti vaikeuttaa uuden rahoituksen saantia. Riskinä tunnistettiin myös kunnallis- ja yhteisöverotulojen ja valtionosuuksien voimakas väheneminen pääosin kaupungista riippumattomista syistä.

Keskeiseksi riskiksi nousi myös lainsäädännön muutokset ja erityisesti sote-uudistus. Riski, miten kyetään vastaamaan lainsäädännön muutoksiin ja niiden aiheuttamiin erilaisiin operatiivisiin riskeihin. Riskinä hyvinvointipalvelujen näkökulmasta nähdään erityisesti muutoksen johtamisen haasteet tilannekuvan epäselvyydestä johtuen. Henkilöstöön ja toiminnan kehittämiseen liittyy riski soten oman kehittämisen hidastumisesta ja työn kuormituksen kasvusta uudistusta valmisteltaessa.

Esille nousi myös riski siitä, että kaupungin kiinteistöomaisuuden ja –sal- kun hallinta ja tilaratkaisut eivät ole optimaalisia, josta aiheutuu merkittäviä taloudellisia ja toiminnallisia riskejä. Tähän kokonaisuuteen liittyy myös riski, miten kaupunki onnistuu optimoimaan maanjalostuksesta ja kiinteistökehittämisestä saatavat tulot.

Kaupungin palveluihin liittyvä strategisena riskinä nousi esille hallitsematon määrällinen ja laadullinen hyvinvointipalveluiden palvelutarpeen kasvu, hyvinvointierojen kärjistyminen sekä väestön ikääntyminen, mitkä kokonaisuutena vaikuttavat siihen, kuinka kyetään järjestämään laadukkaita palveluja ja uudistumaan.

Kaupungin peruskorjaus- ja uusinvestointeihin liittyen tunnistettiin riski, että investointien suunnittelu ja priorisointi ei onnistuisi riittävän pitkäjänteisesti ja ennakoivasti. Tällöin ei onnistuttaisi ennakoimaan käyttäjämäärien ja palvelutarpeiden muutoksia ja palveluverkkoa, priorisoimaan investointikohteita tai vastaamaan kasvaviin peruskorjaustarpeisiin. Riskinä tämän kokonaisuuden osalta ovat myös kasvavat peruskorjaustarpeet ja korjausvelan hallitsematon kasvu. Merkittävimpien riskien listalle nousivat myös sisäilmahaasteet. Sisäilmaongelmilla on vaikutusta talouteen mutta myös terveyteen ja turvallisuuteen sekä henkilöstön hyvinvointiin. Henkilöstönäkökulmasta sisäilmaongelmien seurauksena aiheutuu työhyvinvointihaasteita, henkilöstön sairauksia ja sairauspoissaoloja. Viime vuosina kaupungin kiinteistöissä on todettu useita sisäilmaongelmia, niin myös vuonna 2020. Havaittuihin ongelmiin on puututtu ja tehty korjaavia toimenpiteitä. Kehitystä seurataan ja ennakoivia toimenpiteitä toteutetaan, jotta vältetään vakavat henkilöihin kohdistuvat vaikutukset.

Kaupungin toimintoja on viime vuosina enenevässä määrin yhtiöitetty. Konsernina toimiminen, omistajaohjaus ja omistaja-arvo nousivat analyysissa myös merkittäviksi riskialueiksi kaupunkikonsernin näkökulmasta. Omistajaohjauksen näkökulmasta keskeisenä riski, että ei onnistuttaisi jalkauttamaan strategian tavoitteita, kaupunkiomistajan tahtotilaa ja omistajastrategian linjauksia riittävän tehokkaasti laajenevaan konserniin. Kaupungin tulee varmistua konserniedun toteutumisesta ja siitä, että tytäryhteisöt toimivat kaupunki- ja omistajastrategioiden puitteissa tehokkaasti ja taloudellisesti. Hyvää hallintotapaa on kehitetty eteenpäin kaupunginvaltuustossa 16.12.2019 hyväksytyyn konserniohjeeseen myötä. Erityisenä riskialueena on tunnistettu in house -yhtiöiden ohjauksen terävöittäminen ja tarve nykyistä vaikuttavammille ohjaukskeinoille. Näin toimien voidaan tehokkaasti varmistaa in house -yhtiöiden tuottamien palvelujen kilpailukykyisyys ja palveluiden laatu

ja tehokkuus. Omistajaohjausriskeihin liittyen nousi analyysissa esiin myös omistaja-arvo ja erityisesti riskinäkökulmasta riski, että omistaja-arvoa ei riittävästi käytetä johtamisen työkaluna ja sen muutoksia ei huomioida päätöksenteossa optimaalisesti. Konsernina toimiminen ja konserniprosessit nähtiin myös keskeiseksi riskialueeksi kaupungin näkökulmasta. Riskinä tunnistettiin erityisesti, että ei luoda riittävästi arvoa, volyymihyötyjä ja tehokkuutta yhtenäisillä konserniprosesseilla ja konserniohjauksen toimintatavoilla.

Organisaation resilienssi ja muutosten läpivienti on myös keskeinen analyysissa noussut riskialue, joka vaatii johdon huomiota. Resilienssi ei liity vain koronaviruspandemian kaltaisiin poikkeuksellisiin kriiseihin, vaan kaupungin tulee varmistaa kyvykkyytensä toimia sujuvasti ja reagoitukyvykkyytensä toimintaympäristön äkillisiin muutoksiin. Kaupunki tukee resilienssiä edistäviä toimintatapoja ja työkaluja johtamiseen, päätöksentekoon ja uusien ratkaisujen ja toimintamallien kehittämiseen.

Poliittisen päätöksenteon ja toimintakulttuurin osalta riskinä nousi, että poliittisen päätöksenteon ja virkamiesvalmistelun vastuut ja rajapinnat eivät olisi kaikissa tapauksissa riittävän selkeät. Samoin nousi riski, että päätösvaihtoehtoja ei valmistella riittävän laajasti ja eri päätösvaihtoehtojen riskejä avata päätöksentekijöille riittävästi. Tämä voi vaikuttaa päätöksenteon ennakoitavuuteen ja johdonmukaisuuteen.

Tietoturvariskit

Riskianalyysissa TOP-riskeihin nousivat myös kyberriskit, jotka voivat toteutuessaan vaikuttaa kaupungin suoritus- ja palvelukykyyn merkittävästikin. Samoin kyberriskit voivat johtaa myös maineriskien toteutumiseen ja vahinkoihin.

Kaupungin tietoliikenneyhteyksien toiminta oli vuoden 2020 aikana luotettavaa. Merkittävimät häiriöt olivat kolme valtakunnallista häiriötä keväällä, jotka vaikuttivat myös kaupungin yhteyksien toimintaan. Palvelunestohyökkäyksen määrä on ollut kasvussa

varsinkin vuoden 2020 lopussa, mutta operaattorilta ostettu suojaus onnistui torjumaan ne hyvin. Kaupungin tietojärjestelmissä oli vuoden aikana muutamia merkittäviä toimintaa estäviä häiriötilanteita, mutta yleisesti ICT-ympäristö toimi luotettavasti huolimatta Koronaviruspandemian aiheuttamasta poikkeuksellisesta tarpeesta etätyölle, etäopetukselle sekä etänä tehtävälle johtamiselle ja päätöksenteolle. Riskienhallinnan kehittämiseksi kaupungin tietojärjestelmien kriittisyys arviointiin ja luokiteltiin vuoden 2020 aikana.

Ulkoa tulevat huijaukset ja tietojen kalastelut lisääntyivät sekä valtakunnallisesti, että Tampereen kaupunkia kohtaan vuoden 2020 aikana. Huijaryrityksiä tuli kaupungin henkilöstölle sähköpostilla, tekstiviesteinä ja puhelimitse. Huijausviesteistä tiedotettiin henkilöstöä vuoden aikana useasti ja muutama tapaus vaatii tarkempia selvitystoimenpiteitä. Vuoden 2020 aikana kehitettiin hallinnon työasemien suojauksia sekä koko ICT-ympäristön tietoturvaopikkeamien havainnointikykyä. Vuonna 2019 käyttöön otettu tietoturvatapahtumien käsittelyyn ja asiantuntijatyöhön perustuva palvelu tunnisti ja käsitteli vuoden 2020 aikana ympäristöstämme 1407 eri tietoturvatapahtumaa. Näistä 136 luokiteltiin merkittäviksi ja ne ohjattiin selvitettäväksi tarkemmin eri asiantuntijatahoille. Kaikki tapahtumat saatiin käsiteltyä niin, että niistä ei aiheutunut isompia ongelmia.

Turvallisuusriskit ja vahingot

Muuttuva ja monimutkaistuva turvallisuusympäristö nousi myös kaupunkitasoisessa riskianalysissä merkittävimpien riskialueiden joukkoon. Muuttuva turvallisuusympäristö haastaa Tampereen kaupungin turvallisuuden monin eri tavoin ja vaikuttaa mm. henkilöstön ja kuntalaisten turvallisuuden tunteeeseen ja henkilöstön työhyvinvointiin. Tampereen kaupungin turvallisuus-suunnitelma valmistui vuonna 2020. Paikallista turvallisuustyötä ohjataan suunnitelman toimenpiteiden kautta.

Turvallisuuden johtamista kehitettiin tunnistamalla kunnan ydintehtäviä ja

kriittisiä toimintoja. Ydintehtävien ja kriittisten toimintojen tunnistamisen pohjalta toimintaa kehitetään siten, että kunnan lakisääteiset palvelut pyritään turvaamaan kaikissa tilanteissa.

Haastavat ja osin myös aggressiiviset asiakaskohtaamiset ovat kasvava ongelma sosiaali- ja terveystoimessa, ensihoito- ja pelastustehtävissä, opetustoimessa sekä myös monissa muissa toiminnoissa. Riskinä on myös tunnistettu kaupungin henkilöstöön kohdistuva vihapuhe erityisesti sosiaalisen median kanavissa. Yhteistyötä Sisä-Suomen poliisilaitoksen kanssa on edelleen tiivistetty muun muassa säännöllisten yhteistyöpalaverien ja yhteisten uhka-arvioiden tekemisen muodossa.

Kaupunkirakenteeseen ja kiinteistöihin kohdistuvat vahingot voivat olla seuraamuksiltaan huomattavia. Taloudellisten vahinkojen lisäksi niillä voi olla myös vakavia yksilöön kohdistuvia vaikutuksia. 2020 ei tapahtunut suuria yksittäisiä vahinkoja, mutta esimerkiksi ilkeistä syntyneistä vahingoista aiheutuu paljon ylimääräistä työtä sekä myös kustannuksia.

Kaikkien riskien toteutumista ei voida estää ennalta. Niihin on varauduttu kaupungin vahinkorahaston sekä varustusten avulla.

Toiminnan rahoitus, sijoitustoiminta ja omaisuuden hallinta

Hyvin poikkeuksellinen vuosi 2020 ei lopulta vaikuttanut niin negatiivisesti kaupungin talouteen kuin kesken vuoden pelättiin. Investointien omarahoitusta kuvaava vuosikate nousi lopulta peräti 169 milj. euroon ja kun nettointestointien määrä jäi selvästi vuosisuunnitelmaa pienemmäksi noin 230 milj. euroon, muodostui investointien tulo-rahoitusprosentiksi 76 %. Tämä on selvästi korkeampi kuin pitkään aikaan Tampereella. Kaupungin melko voimakkaana jatkuva väestönkasvu pitää investointitason kuitenkin myös lähivuosina edelleen korkeana. Siten toimenpiteet oman tulo-rahoituksen ja investointien paremmaksi yhteensovittamiseksi myös tulevaisuudessa ovat

keskeisiä, jotta kaupungin lainamäärän kasvua saadaan olennaisesti hidastetuksi.

Kansainvälisillä rahoitusmarkkinoilla julkisen sektorin riskitön asema velallisenä on poistunut ja sijoittajat tulevat jatkossa tekemään entistä suurempaa eroa hyvien ja huonojen velallisten kesken. Suomessa kuntakentän rahoitusta on ollut hyvin saatavilla useasta eri lähteestä ja rahoituksen ehdot ovat olleet hyvät. Suomen valtion erinomainen maine ja korkea luottoluokitus ovat auttaneet myös kuntia lainamarkkinoilla ja rahan tarjonta suomalaisille kaupungeille on jopa kasvanut.

Korkoriskien hallitsemiseksi kaupunki on tehnyt korkojohdannaisopimuksia, joista merkittävin osa muuttaa vaihtuvia korkoja kiinteiksi korkoiksi. Johdannaisopimuksia on laadittu vain suojaustarkoituksessa. Mikään sopimuksista ei toteutuessaan kasvata kaupungin korkovirtariskiä eli lisää korkokuluja tilanteessa jossa markkinakorot nousevat. Lainasalkun suojausaste oli vuoden lopussa 60 prosenttia eli 40 prosenttia kaupungin lainoista on vuoden horisontilla alttiina markkinakorkojen vaihtelulle. Korkoriskien hallinnalla pyritään pienentämään kaupungin korkomenojen vaihtelua ja parantamaan niiden ennustettavuutta.

Kaupungin omaisuuden asianmukaisella hoidolla ja käytöllä sekä tarkoituksenmukaisella uushankinnalla voidaan pienentää rahoitusallijäämiin liittyvää riskiä. Omaisuuden aktiivisella kehittämisellä sekä kunnan perustoimintojen kannalta tarpeettoman omaisuuden myymisellä voidaan pienentää tulevia rahoitustarpeita ja huolehtia pääomien tehokkaasta käytöstä.

Kaupungin antolainasaamisiin liittyy luottoriskejä, mutta merkittävimmät saamiset ovat omilta tytäryhtiöiltä. Nämä harjoittavat liiketoimintaa ja ovat alttiina normaaleille markkinatalouden riskeille. Saamisiin liittyviä merkittäviä luottotappioriskejä ei ole tiedossa. Lisäksi kaupunki on taannut huomattavilla summilla lähinnä konserniyhteisöjen lainoja. Näihinkään liittyviä merkittäviä luottotappioriskejä ei ole tunnistettu.

Sijoitustoiminnassa noudatetaan valtuuston hyväksymiä periaatteita ja konsernijohtajan hyväksymää sijoitussuunnitelmaa. Näiden mukaisesti kaupunki ottaa toiminnassaan harkittuja riskejä, joista voi aiheutua tilapäisiä arvon muutoksia tai jopa pysyviä tappioita. Yksittäisen sijoitusriskin toteutumisella ei kuitenkaan olisi mainittavaa vaikutusta kaupungin talouteen.

Kokonaisarvio

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan toteutus sujui hyvin vuonna 2020, vaikka maailmanlaajuinen koronaviruspandemia vaikutti joiltain osin resurssien käyttöön ja tehtävien priorisointiin. Ko-

ronaviruspandemian hoitamiseen liitetyvät tehtävät priorisoitiin luonnollisesti ensisijaisiksi kehittämishankkeisiin nähden. Vaikka talousarviossa asetettuja tavoitteita ei kaikilta osin saavutetukaan ja yksittäisiä riskejä konkretisoi-tui, onnistuttiin tehdyillä toimenpiteillä varmistamaan, ettei kaupunkikonsernin toiminnassa toteutunut merkittäviä riskejä. Riskienhallinnan prosessia kehitettiin myös vuoden 2020 aikana. Syksyllä 2020 laadittiin kaupunkitasoiset strategiset riskit – johtoryhmän riskianalyysi ja uudistettiin riskimalli sekä riskienhallinnan vuosikello. Samoin palvelu- ja vuosisuunnitelmien riskiosioita uudistettiin, parannettiin

riski-informaation laatua ja kytkettiin riskienhallintaa paremmin osaksi strategista johtamista. Syksyllä 2020 myös käynnistettiin riskienhallinnan tietojärjestelmän hankintaprosessi, tehtiin hankintapäätös ja saatiin järjestelmä käyttövalmiiksi. Vuonna 2021 riskienhallinnan tietojärjestelmä ja uudistettu prosessi otetaan käyttöön palvelualueilla ja konsernihallinnossa ja jatketaan riskienhallinnan prosessien kehittämistä osana johtamista.

Ympäristö- ja ilmastotekijät

Kaupungin talouden ja toiminnan kannalta olennaiset ympäristö- ja ilmastotekijät liittyvät eri yksiköiden, liikelaitosten ja työyhteisöjen toimiin hyvän ja terveellisen ympäristön turvaamisen suunnittelussa, rakentamisessa ja ylläpidossa sekä kaupungin ympäristö- ja ilmastositoumusten ja -sopimusten toteuttamisessa.

Kaupunkistrategian mukaisia ympäristöpolitiikan linjauksia hiilineutraalista ja kestävästi kasvavasta kaupungista edistettiin toimintavuonna 2020 erityisesti Kestävä Tampere 2030 -ohjelman tuella. Ohjelman johdolla, yhteistyössä kaupungin yksiköiden kanssa laadittu Hiilineutraali Tampere 2030 -tiekartta hyväksyttiin kaupunginhallituksessa 31.8. ja yksiköt nostivat toimenpiteitään vuoden 2021 palvelu- ja vuosisuunnitelmiinsa. Tampereen ilmastobudjettia laajennettiin määrittämällä päästöbudjetin lisäksi ilmastotoimien taloussuunnitelma.

Kestävä Tampere 2030 -linjaukset

Kestävän liikkumisen ja kaupunkirakenteen osalta jatkettiin kantakaupungin yleiskaavatyon päivitystä. Yleiskaavan vaikutuksia ilmatoriskien hallinnan ja sopeutumisen näkökulmasta arvioitiin. Kestävän kaupunkiliikkumisen suunnitelma (SUMP) saatiin loppusuoralle. Siinä tarkastellaan liikenteen ja sen kasvun kehittämisen lisäksi ihmisten liikkumistarpeita paremman elämänlaadun näkökulmasta. Raitiotien testiliikenne käynnistyi ja toisen osan toteuttamisesta päätettiin ja sen rakentaminen aloitettiin. Toimintavuonna kaupungilla pilotoitiin mm. yhteiskäyttöautoja, harrastekyytejä ja sähköpyöräparkkia sekä laadittiin sähköautojen lauspisteiden yleissuunnitelma.

Kestävää asumista ja rakentamista toteutettiin kaupungin kiinteistöissä energia- ja tilatehokkuuden sekä rakennusten käyttäjien ohjaamisen piloteilla. Taloyhtiöille kehitettiin toimintamalli, jolla ne voivat selvittää energiansäästömahdollisuutensa. Lisäksi kartoitettiin Tampereen asuinrakennuskannan energiatehokkuuspotentiaali. Toimintavuonna Tampereelle kaavailtiin eniten puurakentamista koko Suomessa. Kaupungin ensimmäinen moderni puurakenteinen päiväkotikoti, Hippos, valmistui Kissanmaalle. Isännöitsijöitä koulutettiin resurssitehokkaaseen asuinkiinteistöjen ylläpitoon. Asukkaille ja taloyhtiöille tarjottiin maksutonta energianeuvontaa. Luonnonmukaisia hulevesijärjestelmiä kehitettiin mm. Hiedanrannassa ja Vuoreksessa.

Energian kestävän tuotannon ja kulutuksen osalta merkittävin hanke oli Tampereen Sähkölaitoksen käynnistämä Naistenlahti 3 -investointi. Valmistuessaan se mahdollistaa merkittävän uusiutuvan energian lisäyksen ja siten päästöjen vähennyksen kaukolämmön tuotantoon. Neuvontakonsepteja taloyhtiöiden energiatehokkuuteen sekä öljylämmityksen vaihtamiseen kehitettiin. ICT-ratkaisuja kehitettiin sähköiseen liikenteeseen ja älykkääseen ulkovalaistukseen. Kaupungin omistamat rakennukset kuluttavat kaukolämmöstä ja muusta sähkökulutuksesta kummastakin noin 7 %. Kaupunki hankki kiinteistöihinsä 100 % uusiutuvaa sähköä, lämmöstä vastaava osuus nostettiin noin 45 %:iin.

Kestävää kulutusta ja materiaalitalous edistettiin jatkamalla Hiedanrannan yleissuunnitelman sekä alueen älykkäiden, kestävien ja kiertotalouden ratkaisuiden kehittämistä. Lisäksi laa-

dittiin maa-ainesten hyötykäytön toimintamalli ja toimenpideohjelma sekä parannettiin massatasapainotarkastelun toimintamallia osana kaavoitusta. Ylijäämämaita hyödynnettiin meluvallien rakentamisessa ja kehitettiin niiden rakentamisen konseptia. Sulkavuoren Keskuspuhdistamon ja Pirkanmaan Jätehuollon Koukkujärven biokaasulaitoksen rakentaminen jatkuivat. Tampereelaisille julkaistiin My2050-mobiilipeli ilmastomuutoksesta ja toteutettiin ilmastotekoihin kannustava Ilmastosankari-kampanja. Yritysten ja järjestöjen kannustamiseksi ilmastotekoihin lanseerattiin Tampereen seudun ilmastokumppanuustoiminta. Ekokumppanit Oy jatkoivat kestävän kehityksen mukaisen elämäntavan ja yritystoiminnan edistämistä.

Kestävän kaupunkiluonnon osalta kaupunkivihreän ja hulevesien luonnonmukaisen hallinnan lisäämiseen tarkoitettu viherkerrointyökalu otettiin käyttöön soveltuissa asemakaavoissa. Kaupungin metsien kehitystä arvioitiin. Ennusteen mukaan puuston hiilivarasto kasvaa tulevan 50 vuoden aikana. Ilmastomuutoksen sopeutumissuunnitelmaa edistettiin seudullisesti. Luonnon monimuotoisuuden vaalimiseen keskittyvän Luonnon monimuotoisuusohjelman (LUMO) valmistelu edistyi. Syväojan luonnonsuojelualueen perustamisen myötä Tampereen kaupungin luonnonsuojeluohjelman 2012–2020 suojelukohteista on nyt toteutunut 20 aluetta ja niiden pinta-ala kattaa 85 % ohjelman mukaisesta pinta-alatavoitteesta. Kintulammin retkeily- ja luonnonsuojelualue valittiin vuoden 2020 retkikohteeksi.

Kestävä Tampere 2030 -linjausten seurantaindikaattoreita

	2016	2017	2018	2019	2020
Aluekeskuksiin ja joukkoliikenneväyhykkeille vahvistuneiden asemakaavojen asuinkerrosalan osuus, %	77	59	77	21	70
Täyssähköautojen ensirekisteröintien määrä Tampereella, kpl	12	17	31	85	179
Puurakentamisen osuus uudisrakentamisessa asuinkerrostalojen kantavassa rakenteessa, %			4	6	14
Energialuokka A:n osuus uusista asuinrakennuksista, %			16	19	21
Uusiutuvan energian osuus Sähkölaitoksen tuotannossa, %	39	47	44	45	51
Tampereen alueella sähköverkkoon asennetut aurinkopaneelijärjestelmät, kpl	70	132	214	380	555
Ympäristökriteerejä sisältävien hankintojen osuus kaikista kaupungin hankinnoista, %		25	33	39	23
Asumisessa syntyvän sekajätteen määrä, kg/asukas	178	173	168	165	167
Kaupungin metsien vuosittainen kasvu, 1000 m3			52	47	47
Kaupungin metsien vuosittainen hakkuupoistuma, 1000 m3			17	20	16

Ympäristötilinpäätös

Kaupungin toimintayksiköiden ja liikelaitosten ehdolliset ympäristövastuut olivat yhteensä 65,5 milj. euroa. Tilinpäätöksen liitetiedoissa on ilmoitettu ehdollisina ympäristövelkoina yhdeksän mahdollisesti kaupungin puhdistettavaksi tulevan kohteen puhdistusvastuut ja kuuden entisen kaatopaikan tarkkailuvastuut. Merkittävimmät lisäykset tehtiin Viinikanlahden ja Hatanpäänkadun sekä ratikkalinjan maa-alueiden puhdistusvastuisiin liittyen. Pakollisiin varauksiin on kirjattu 0,1 milj. euroa kaupungin sora-alueisiin liittyviä maisemointivaruuksia.

Kaupunkiorganisaation ympäristön- ja ilmastonsuojeluun liittyvät ympäristötuotot ilman kaupungin tytäryhteisöjen, osakkuusyhteisöjen ja kuntayhtymien osuutta olivat yhteensä 46,4 milj. euroa, joka on 10,3 % kaupungin kaikista toimintatuotoista. Välittömät ympäristökulut olivat yhteensä 38,6 milj. euroa (2,2 % kaupungin toimintakuluista) ja välittömät ympäristöinvestoinnit 21,7 milj. euroa (9,4 % kaupungin investoinneista). Toimintavuoden 2020 osalta merkittävä ympäristötilinpäätökseen vaikuttava muutos on ollut Tampereen Infran muuttaminen liikelaitoksesta osakeyhtiöksi.

Tampereen Veden jätevesilaskutuksen lisäksi merkittäviä tuottoja koitui kaupungin keräämistä hulevesimaksuista sekä projektirahoituksista. Tuotot kasvoivat edellisvuoteen verrattuna noin 9 %, mikä johtuu Veden lisääntyneestä laskutuksesta sekä projektirahoituksen kattavammasta huomioimisesta.

Merkittävimmät ympäristökulut liittyivät Tampereen Veden viemäriverkostoon ja jäteveden käsittelyyn sekä viemäriverkoston investointien poistoihin. Lisäksi kuluja koitui muun muassa jätemaksuista, kävely- ja pyöräteiden kunnossapidosta, erilaisista ympäristöön ja ilmastoon sekä kestävästä liikkumisen edistämiseen liittyvistä suunnittelu-, kehitys- ja selvityskuluista, lain vaatimista ympäristönsuojelun ja jätehuollon viranomaistehtävistä sekä jäte-, sähkö- ja polttoaineveroista. Ympäristökulut kasvoivat edellisvuodesta 28 %, josta suurin osa johtuu Veden lisääntyneistä kuluista sekä kattavamasta tiedonkeruusta.

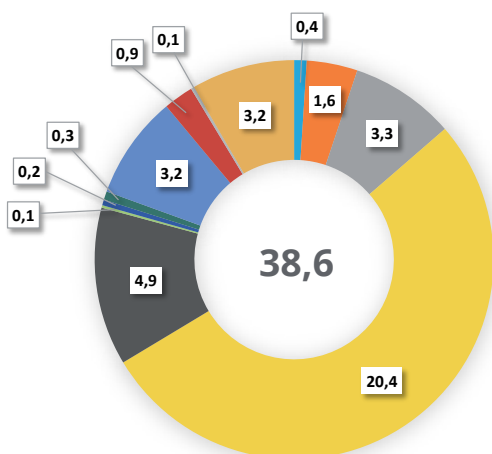
Toimintavuoden 2020 merkittävimmät ympäristöinvestoinnit liittyivät Tampereen Veden viemäriverkostoon ja laitoksiin. Lisäksi merkittäviä investointeja tehtiin muun muassa liittyen LED-valaistusvaihtoihin, lämpöpumpuihin, kävely- ja pyöräteiden rakenta-

miseen, hulevesiin, meluvalleihin sekä pilaantuneisiin maihin. Investoinnit kasvoivat edellisvuodesta 5 %, mikä selittyy pitkälti kattavammalla tiedonkeruulla. Jotkin erät myös laskivat huomattavasti, kuten investoinnit pilaantuneisiin maihin.

Vuoden 2020 ympäristötilinpäätöksessä ilmastonsuojelun hillintään, siihen sopeutumiseen sekä kestävästä liikkumisen edistämiseen liittyvät erät on esitetty ensimmäistä kertaa erikseen. Jatkossa näiden teemojen kaupungin talousarviossa olevien erien toteumaa tullaan raportoimaan myös ilmastobudjetin yhteydessä. Vuoden 2021 tilinpäätöksestä lähtien ympäristötilinpäätös raportoidaan ilmastobudjetin rinnalla sitä täydentävänä.

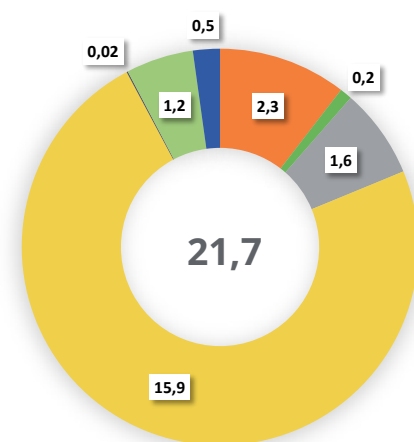
Kaupunkiympäristön palvelualueen ilmasto- ja ympäristöpolitiikan yksikkö koostaa ja julkaisee sähköisesti yksityiskohtaisemman, koko kaupunkikonsernia koskevan ympäristötilinpäätöksen tunnusluvut verkkosivuillaan. Lisäksi konsernitason ympäristötilinpäätöslukuja esitetään Tampereen kaupungin tytäryhteisöiden toiminnan raportissa.

Välittömät ympäristökulut, milj. euroa

- Ulkomaansuojelu
- Kestävä liikkuminen
- Jätehuolto ja roskaantumisen torjunta
- Melu ja värinän torjunta
- Ympäristönsuojelun liittyvät viranomaistehtävät
- Ympäristökoulutus, -kasvatus ja -neuvonta
- Ilmastonsuojelun hillintä
- Vesien suojeleminen ja jätevesien käsittely
- Maaperän ja pohjaveden suojeleminen
- Luonnonsuojelu ja maisemansuojelu
- Ympäristöjohtaminen ja -kehittäminen
- Ympäristöperusteiset verot ja veroluonteiset maksut

Välittömät ympäristöinvestoinnit, milj. euroa

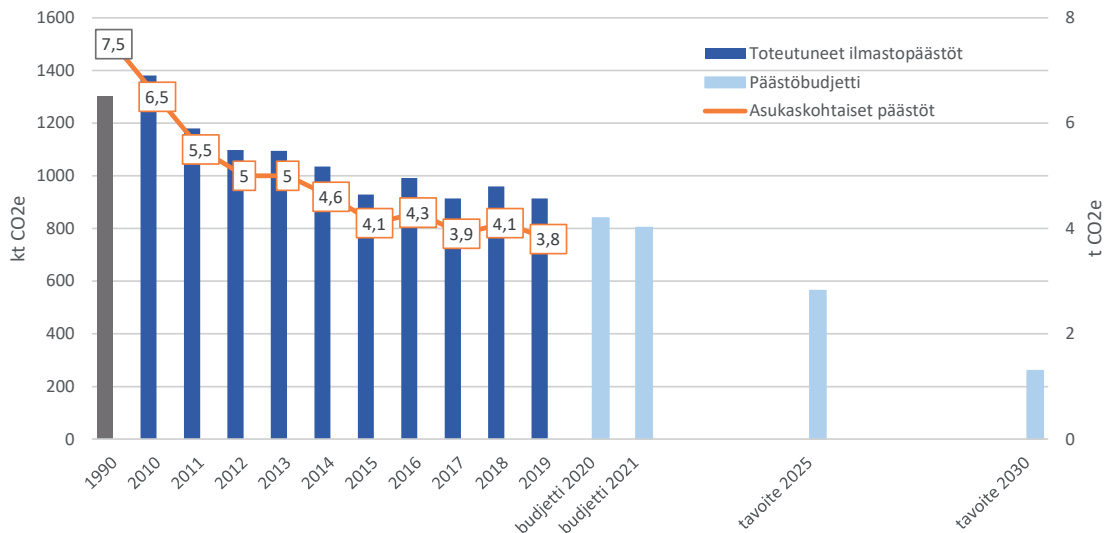
- Ilmastonsuojelun hillintä
- Kestävä liikkuminen
- Jätehuolto ja roskaantumisen torjunta
- Melu ja värinän torjunta
- Ilmastonsuojelun sopeutuminen
- Vesien suojeleminen ja jätevesien käsittely
- Maaperän ja pohjaveden suojeleminen

Ilmastobudjetin toteuma

Hiilidioksidipäästöjen kehitystä seurataan päästöbudjetin avulla. Vuoden 2020 ilmastobudjetti ei vielä sisältänyt ilmastotoimien taloussuunnitelmaa, eli niiden toteuma esitetään ensimmäisen kerran vuoden 2021 tilinpäätöksessä.

Tampereen toteutuneet ilmastopäästöt laskivat 2010-luvun alussa, mutta ovat pysyneet melko tasaisina vuoden 2015 jälkeen. Vuosittaista vaihtelua syntyy aina johtuen sääolosuhteiden aiheuttamasta lämmitystarpeen ja sähkön tuotannon vaihteluista. Luvuissa

esitetään vahvistetut kasvihuonekaasupäästöt vuoteen 2019 saakka sekä budjetoituja päästöjä tuleville vuosille. Päästötaulukossa esitetään lisäksi vahvistamaton ennakkotieto vuoden 2020 kasvihuonekaasupäästöistä.

Tampereen toteutuneet ilmastopäästöt, päästöbudjetit ja -tavoitteet (kilotonnia hiilidioksidiekvivalenttia, kt CO₂e) sekä asukaskohtaisten päästöjen kehitys (tonnia hiilidioksidiekvivalenttia, t CO₂e).

Rakennusten lämmityksessä kaukolämmön ja lämmityssähkön osalta ollaan lähellä tavoitteita. Erillislämmityksen eli öljylämmityksen laskenta tarkentui ja tulos läheni tavoitteita. Muutos on silti ollut hidasta suhteessa tavoitteisiin, mutta energianeuvonta ja energiaturvet todennäköisesti kiihdyttävät sitä. Vuosi 2020 oli poikkeuksellisen lauha, joten lämmityksen päästöt jäävät alhaisiksi.

Liikenteen ilmastopäästöt ovat heilahdelleet viime vuosina. Aiemmin liikenteen päästöt olivat vähäisessä laskussa,

mikä johtui biopolttoaineiden sekoitusvelvoitteesta. Ennakkotiedoissa päästöt laskevat selvästi vuonna 2020, mutta ovat yhä 10 % yli vuoden 2020 budjetin. Laskuun vaikuttaa pandemiaan liittyvien rajoitusten aiheuttamat liikkumistapojen muutokset. On mahdotonta arvioida, mikä vaikutus on tulevina vuosina. Lisäksi liikenteen päästöjen ennakkotiedot poikkeavat usein merkittävästi toteumasta.

Muun sähkönkulutuksen sekä teollisuuden sähkönkulutuksen päästöt ovat hyvällä kehitysuralla. Sähköntuotan-

non päästöt laskevat koko Suomessa ja asukaskohtainen sähkönkulutus laskee tasaisesti. Teollisuuden sähkönkulutuksen tarvitsee tehostua vain vähän, jotta tavoitteeseen päästään.

Jätteet ja jätevedet eivät ole budjetin mukaisella kehitysuralla. Vuoden 2030 tavoitetta määrittäessä on yliarvioitu olemassa olevien kaatopaikkojen päästöjen vähenemistä. Aiheesta tehdään lisäselvityksiä ja tavoitetta korjataan tarpeen mukaan.

	Toteuma 2017	Toteuma 2018	Toteuma 2019	Muutos	Ennako 2020	Budjetti 2020	Tavoite 2030
Kaukolämpö	249 900	266 500	265 000	▲▼	242 700	250 000	28 000
Erillislämmitys	76 600	74 900	63 600	▼	57 600	64 000	4 000
Lämmityssähkö	23 300	27 600	23 300	▼	16 800	21 000	7 000
Liikenne	239 800	246 600	238 200	▲▼	222 400	201 000	115 000
Muu sähkönkulutus	116 600	132 600	111 000	▼	110 500	108 000	40 000
Teollisuuden sähkönkul.	23 900	30 800	25 700	▲▼	-	22 000	7 000
Teollisuus ja työkoneet	105 300	101 800	104 000	▼	-	101 000	39 000
Maatalous	6 800	6 500	6 500	▲▼	6 500	7 000	5 000
Jätteet ja jätevedet	71 800	71 300	76 900	▲	76 900	65 000	15 000
Yhteensä	914 000	958 600	914 200	▲▼	-	839 000	260 000
Päästövähennys verrattuna vuoteen 1990	-30%	-27%	-30%		-	-35%	-80%

Vahvistettu Tampereen alueella syntyneiden kasvihuonekaasupäästöjen sektorikohtainen toteuma vuosilta 2017, 2018 ja 2019, sekä ennakkotieto vuodelle 2020, päästöbudjetti 2020 ja tavoite 2030. Yksikkö: hiilidioksidiekvivalenttitonni (t CO₂e). Päästölaskenta ja sektorijako noudattavat CO₂-raportin laskentamenetelmää sillä erotuksella, että sektori "kuluttajien sähkönkulutus" on otsikoitu "muu sähkönkulutus" ja maalämpö sisältyy lämmityssähköön.

Korruption ja lahjonnan torjunta ja ihmisoikeusasiat

Korruptiolla tarkoitetaan vallan ja vaikutusvallan väärinkäyttöä. Laajan määritelmän mukaan korruptio voi olla lainvastaista, moitittavaa ja epäeettistä toimintaa, ja sillä on erilaisia ilmenemismuotoja. Julkishallinnon toimintaa säätelevät lait ja Tampereen kaupungin sisäiset ohjeet tarjoavat tukea korruption torjunnalle. Eettisesti kestävä toimintakulttuurin rakentaminen edellyttää korruptioriskien tunnistamista ja analysointia, tavoitteellista johtamista sekä määräysten ja ohjeiden toimeenpanoa.

Hallintolain hallinnon oikeusperiaatteiden mukaisella toiminnalla jokaisen päätöksiä valmisteleavan ja esittelevän sekä päätöksiä tekevän tulee varmistaa, että korruptioriskiä hallitaan tuloksellisesti. Hallinnon oikeusperiaatteiden noudattaminen on perustavanlaatuinen osa viranomaisen toimintaa. Tilivelvollinen toimielin ja viranhaltijajohto vastaavat toiminnan lainmukaisuudesta, tuloksellisuudesta, hallinnosta, taloudesta ja toiminnan läpinäkyvyydestä. Näistä vastataksaan toimijoiden on myös suunniteltava ja toteutettava käytännön toimenpiteet, joilla toimintaa valvotaan. Tämä arviointi ja puuttuminen ovat osa tilivelvollisten valvontavastuuta.

Tampereen kaupunginvaltuusto on 17.12.2018 päättänyt Tampereen kaupungin ja kaupunkikonsernin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteet, joiden tarkoituksena on turvata toiminnan lainmukaisuutta ja hyvän hallintotavan mukaisuutta. Lisäksi Tampereen kaupunginhallitus on 25.11.2019 antanut määräyksen Hyvä hallinto- ja johtamistapa ja sisäinen valvonta, jossa on määritelty eri toimijoiden tehtävät ja vastuut sekä konkreettiset toimintatavat toiminnan lainmukaisuuden ja eettisyyden varmistamiseksi sekä väärinkäytösten ehkäisemiseksi ja väärinkäytösten selvittämiseksi. Alkuvuodesta 2020 toteutettiin kaupunkikonsernin toimielimille aiheeseen liittyvää koulutusta. Määräyksen toimeenpano edellyttää edelleen lisäkouluttamista sekä säännönmukaista seurantaa ja onnistumisen arviointia.

Lahjonnalla tarkoitetaan lahjuksen tai muun perusteettoman edun saamista tai edes sen mahdollisuuden pyytämistä, tarjoamista, antamista, vaatimista tai hyväksymistä joko suoraan tai välillisesti siten, että se vaikuttaa joko kohdehenkilön tehtävien asianmukaiseen suorittamiseen tai siihen, miltä hänen toimintansa ulkopuolisista vaikuttaa. Tampereen kaupunki

on 20.9.2017 antanut konsernimääräyksen Vieraanvaraisuus, edut ja lahjat. Ohjeen tarkoituksena on vastata siihen, mitä asioita kaupungin viranhaltijoiden ja henkilöstön sekä luottamushenkilöiden on otettava huomioon, jos he tarjoavat tai heille tarjotaan etuisuuksia sidosryhmäyhteistyössä tai muussa toiminnassa. Rajanveto sallitun ja kielletyn edun vastaanottamisen välillä ei ole yksiselitteinen, joten ensisijaisesti kaupungin henkilöstöltä ja luottamushenkilöiltä edellytetään ohjeen mukaan pidättäytyä. Konsernimääräys antaa hyvät lähtökohdat oikein toimimiselle, mutta sen toimeenpano edellyttää suunnitelmallista johtamista, koulutusta ja tiedottamista. Hallintoyksikkö tarjoaa aiheesta käytännönläheistä koulutusta kaupungin toimintayksiköille.

Yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja ihmisoikeuksia edistetään kaupungin tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmalla, joka perustuu tasa-arvolakiin, yhdenvertaisuuslakiin sekä eurooppalaiseen peruskirjaan naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta paikallishallinnossa.

SELONTEKO SISÄISEN VALVONNAN JÄRJESTÄMISESTÄ

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tarkoitus

Sisäisellä valvonnalla ja riskienhallinnalla tarkoitetaan tehtävien, toimivalan ja vastuiden määrittelyä sekä ohjaus- ja toimintaprosesseihin sisältyviä menettelyitä, joiden tarkoituksena on varmistaa Tampereen kaupungin toiminnan laillisuus ja tuloksellisuus. Sisäinen valvonta ja riskienhallinta kattavat kaupungin hallinnon ja talouden järjestämisen sekä kaupungin toiminnan. Kaupungin toiminta käsittää kaupungin ja kaupunkikonsernin toiminnan lisäksi osallistumisen kuntien yhteistoimintaan sekä muun omistukseen, sopimukseen ja rahoittamiseen perustuvan toiminnan.

Sisäinen valvonta ja riskienhallinta ovat osa kaupungin ja kaupunkikonsernin toiminnan johtamista, suunnittelua, päätöksentekoa ja toimintaprosesseja. Asianmukaisesti järjestetty sisäinen valvonta ja riskienhallinta edistävät päätettyjen strategisten sekä toiminnan että talouden tavoitteiden saavuttamista. Sisäinen valvonta ja riskienhallinta varmistavat lisäksi päätösten perusteena olevan tiedon riittävyttä ja luotettavuutta sekä sen, että lain säännöksiä, viranomaisohjeita ja toimielinten ja johdon päätöksiä noudatetaan ja että omaisuus ja voimavarat turvataan.

Sisäisen valvonnan selonteko perustuu konsernihallinnon, kaupungin palvelualueiden ja -ryhmien, liikelaitosten, sekä lauta- ja johtokuntien kuvauksiin ja itsearviointeihin hyvän hallinto- ja johtamistavan, sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä. Lisäksi selonteko perustuu sisäisen tarkastuksen toimintavuoden aikana tekemiin tarkastuksiin ja arviointeihin.

Hallinto- ja johtamiskulttuuri

Tampereen kaupungin hallinto- ja johtamiskulttuuri perustuu kuntalain, hallintolain sekä muiden säännösten lisäksi kaupungin toimintaa ohjaaviin periaatteisiin, sääntöihin sekä ohjeistettuihin toimintatapoihin. Erityinen

vastuu hallinto- ja johtamiskulttuurin luomisessa, viestinnässä, toimeenpanossa, ylläpitämisessä ja poikkeamiin reagoinnissa on ylimmällä johdolla, johtavilla viranhaltijoilla ja esimiehillä.

Kaupunginvaltuusto on kuntalain perusteella hyväksynyt päätöksen ”Tampereen kaupungin ja kaupunkikonsernin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteet”. Päätöksellä valtuusto ohjaa koko kaupunkikonsernin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämistä ja edellyttää, että kaupungin ja sen tytäryhteisöjen kaikissa toiminnoissa on oltava riittävä sisäinen valvonta ja riskienhallinta. Sisäisen valvonnan tehtävät ja vastuut on määritelty kaupunginvaltuuston hyväksymässä hallintosäännössä sekä palvelualueiden toimintasäännöissä.

Hallintosäännön määräysten mukaisesti tilivelvolliset toimielimet vastaavat sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan toimeenpanon valvonnasta ja tuloksellisuudesta. Konsernihallinnon, palvelualueiden sekä liikelaitosten johtavien viranhaltijoiden velvollisuutena on toimeenpanna sisäinen valvonta ja riskienhallinta vastuualueillaan ja vastata siihen liittyvästä viestinnästä ja raportoinnista toimielimille.

Kaupunginhallitus huolehtii kuntalain 39 §:n mukaisesti kaupungin sisäisestä valvonnasta ja riskienhallinnan järjestämisestä. Kaupunginhallitus ohjaa ja valvoo kuntalain ja valtuuston päättämien sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteiden mukaisesti kaupungin, sen palvelualueiden, liikelaitosten ja muiden toimintayksikköjen vastuulla olevan toiminnan sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämistä ja tuloksellisuutta. Tampereen kaupunginhallitus on antanut Hyvä hallinto- ja johtamistapa ja sisäinen valvonta -määräyksen, joka perustuu kuntalain sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan säännöksiin sekä kaupunginvaltuuston hyväksymiin Tampereen kaupungin ja kaupunkikonsernin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteisiin.

Kaupungin toimintayksiköiden sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestäminen perustuvat valtuuston päätöksen mukaisesti konsernihallinnon, palvelualueiden ja liikelaitosten Hyvä hallinto- johtamistapa ja sisäinen valvonta -toimintatavan kuvauksiin ja itsearviointeihin. Lauta- ja johtokunnat ovat käsitelleet kaupunginhallituksen hyväksymän määräyksen sekä Hyvä hallinto- ja johtamistapa ja sisäinen valvonta -toimintatavan kuvaukset.

Kaupunginvaltuusto on hyväksynyt kaupungin toimintaa ohjaamaan eettisen periaatteet. Niiden tarkoituksena on ohjata helposti ymmärrettävällä tavalla kaupungin eri toimijoiden päätöksentekoa, toimintaa ja vuorovaikutusta kaupungin työpaikoilla, luottamustoimissa ja julkisuudessa. Eettisillä toimintaperiaatteilla edistetään lisäksi kunta-laisten luottamusta julkisten varojen käyttöön ja hyvään hallintoon Tampereen kaupunkikonsernin toiminnassa.

Riskienhallinnan järjestäminen

Riskienhallinnan toteutus on vastuutettu kaupunginvaltuuston sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteet -päätöksessä sekä kaupungin hallinto- ja toimintasäännöissä. Kaupunginhallitus valmistelee ja kokoaa talousarvion laadinnan osana kokonaiskuvan kaupunkikonsernin riskeistä ja menettelytavoista keskeisten riskien hallitsemiseksi sekä mahdollisuuksien hyödyntämiseksi. Konsernihallinto, palvelualueet ja liikelaitokset ovat velvollisia käsittelemään talousarvion sekä palvelu- ja vuosisuunnitelmien laadinnan osana kokonaiskuvan toimintaansa liittyvistä merkittävimmistä riskeistä, niiden hallinnasta ja toiminnan valvontamenettelyistä. Riskienhallinnan tilaa ja tuloksellisuutta seurataan ja arvioidaan säännönmukaisesti talousarviovuoden aikana ja sen tuloksellisuudesta raportoidaan osana välitilinpäätöksiä ja tilinpäätöstä.

Riskienhallinnan perustana ovat kaupunkistrategia, talousarvion toiminnan ja talouden tavoitteet, palvelu- ja vuosisuunnitelmat, toimintaympäristön analysointi, johtamisperiaatteet sekä eettiset periaatteet. Konsernihallinto, palvelualueet ja liikelaitokset ylläpitävät ajantasaista toimintaympäristöanalyysiä ja siitä johdettua riskiprofiilia toiminnastaan. Toimintaympäristöanalyysissä tunnistetut ja priorisoidut mahdollisuudet ja uhat muodostavat toimintayksikön riskiprofiilin. Riskiprofiilissa määritettyjen toimenpiteiden avulla keskeiset uhat hallitaan ja mahdollisuudet hyödynnetään suunnitelmallisesti. Riskiprofiileja hyödynnetään myös kaupungin kehitysohjelmien ja merkittävien investointien riskienhallinnassa.

Johdon ja esimiesten valvontatoimenpiteet

Kaupunginhallituksen Hyvä hallinto- ja johtamistapa ja sisäinen valvonta -määräyksessä on kuvattu keskeisiin prosesseihin sisältyvät roolit ja valvontatoimenpiteet. Kaupungin konsernimääräyksillä ja ohjeilla on lisäksi täydennetty hallinnon ja talouden hoidon menettelytapavaatimuksia. Kaupungin toimintayksiköt ovat Hyvä hallinto- johtamistapa ja sisäinen valvonta -toimintatavan kuvauksissa määritelleet niiden toiminnan lähtökohdista valvonnan menettelyt.

Kaupungin sopimustenhallinta toteutetaan Donna -järjestelmällä, joka ei kuitenkaan mahdollista riittävällä tavalla sopimusten hallintaa ja valvontaa. Vuonna 2020 on käynnistetty Sopimushallinnan ja seurannan kehittäminen -projekti, johon liittyy sopimushallintajärjestelmän käyttöönoton valmistelu. Vuoden 2020 aikana valmisteltiin myös Sopimushallinnan konsernimääräys, jonka jalkautustyö käynnistyi tammi-kuussa 2021.

Viestintä ja raportointi

Viestintä ja raportointi ovat olennainen osa johtamisen, toiminnan suunnittelun ja arvioinnin, sekä valvonnan ja riskienhallinnan kokonaisuutta. Viestinnän keinoin välitetään oikeaa ja ajantasaista tietoa kuntalaisille, henkilöstölle

ja eri sidosryhmille kaupungissa valmisteilla olevista asioista, päätöksistä ja vaikuttamismahdollisuuksista. Tilivelvolliset toimielimet, johtavat viranhaltijat ja esimiehet ovat velvollisia järjestämään oikean ja riittävän sisäisen ja ulkoisen viestinnän ja raportoinnin, jotta he kykenevät asianmukaisesti valvomaan vastuullaan olevaa toimintaa ja sen riskienhallintaa. Viestinnän ja raportoinnin toimeenpano on ohjeistettu kaupunginhallituksen Hyvä hallinto- ja johtamistapa ja sisäinen valvonta -määräyksessä sekä mm. talouden ja investointien raportoinnin ja viestinnän yksityiskohtaisemmissa ohjeissa.

Kaupunkistrategiassa määritelty vuositavoitteet sekä palvelu- ja vuosisuunnitelmat ohjaavat kaupungin toimintayksiköiden viestintää ja raportointia. Raportointi mahdollistaa tilivelvollisten toimielinten ja johdon vastuulla olevan valvonnan, toiminnan ja talouden tavoitteiden saavuttamisen seurannan sekä korjaavien toimenpiteiden ajantasaisen määrittelyn tavoitteiden saavuttamiseksi.

Seuranta

Tampereella toimii kaupunginhallituksen tarkastustoimikunta (audit committee). Tarkastustoimikunnan tehtävänä on valvoa hyvän hallinto- ja johtamistavan, sisäisen valvonnan, konsernivalvonnan ja riskienhallinnan asianmukaista järjestämistä, riittävyttä ja tehokkuutta. Lisäksi sen tehtävänä on valvoa, ohjata ja kehittää sisäistä tarkastusta. Tarkastustoimikunnan puheenjohtajana toimi pormestari ja jäsenenä olivat kaupunginhallituksen ensimmäinen varapuheenjohtaja ja kaksi kaupunginhallituksen riippumatonta jäsentä. Tarkastusjohtaja esitteli asiat tarkastustoimikunnalle. Kaupungin konsernijohtajalla oli läsnäolo- ja puheoikeus tarkastustoimikunnan kokouksissa.

Tarkastustoimikunta hyväksyy sisäisen tarkastuksen strategian ja vuosisuunnitelman sekä käsittelee sen raportointia neljännesvuosittain. Tarkastustoimikunta koordinoi sisäisen tarkastuksen ja tilintarkastajan työtä sekä käsittelee tilintarkastajan raportoinnin ja keskeiset havainnot kultakin

tilikaudelta. Kaupunginhallitus saa puolivuositain tarkastustoimikunnassa käsitellyn sisäisen tarkastuksen seurantaraportin ja vuosittaisen selonteon sekä sisäisen tarkastuksen toimintakeromuksen. Sisäinen tarkastus raportoi suoraan hallitukselle myös merkittävien tarkastusten keskeisimmät havainnot ja suositukset.

Sisäisen tarkastuksen järjestäminen ja keskeisiä tuloksia

Sisäisen tarkastuksen tehtävät, valtuudet ja asema on määritelty tarkastustoimikunnan hyväksymässä sisäisen tarkastuksen toimintasäännössä. Sisäinen tarkastus toimii kaupunginhallituksen, sen tarkastustoimikunnan ja pormestarin alaisuudessa. Sen tehtävänä on arvioida riippumattomasti hyvän hallinto- ja johtamistavan, sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan toimivuutta ja tehokkuutta sekä tukea kaupungin johtavia viranhaltijoita ja toimielimiä sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan toteuttamisessa.

Sisäinen tarkastus on tarkastanut toimintayksiköiden ja toiminnan johtamis-, riskienhallinta- ja valvontaprosesseja. Tarkastukset ovat kohdistuneet muun muassa hyvän hallinnon toteutumiseen päätöksenteossa, julkisiin hankintoihin, sopimusten hallintaan, kansainväliseen toimintaan, sisäilmaongelmien ratkaisuprosessiin, avustustoimintaan, omaisuuden hallintaan sekä tulojen laskutukseen. Julkisiin hankintoihin ja niiden valvontaan kohdistuvissa tarkastuksissa havaittiin sisäisen valvonnan heikkouksia, mistä johtuen julkisten hankintojen lainmukaisuudesta ei saada riittävää varmuutta. Lisäksi kaupungin päätöksenteon menettelyissä toteutuu hallintolain selvittämis- ja perustelovelvollisuus vaihtelevin tavoin, mikä vaikuttaa hallinnon oikeusperiaatteiden toteutumiseen. Sisäinen tarkastus voi todeta arviointien ja tarkastusten perusteella valvontavastuussa olevien käsitelleen tarkastusraporteissa esitettyjä havainnot ja suosituksia asianmukaisesti ja suunnitelleen tai ryhtyneen tarvittaviin toimenpiteisiin.

Sisäisellä tarkastuksella on käytössä E-lomake, jonka avulla kaupungin henkilöstö voi tehdä luottamuksellisesti ja anonyymisti ilmoituksen, mikäli jokin asia yksikössä tai kaupungin muussa toiminnassa vaatii henkilöstön mielestä selvittämistä tai henkilöstö epäilee mahdollista väärinkäytöstä. Sisäinen tarkastus käsittelee saadut ilmoitukset ja käynnistää tarvittaessa niiden perusteella tarkastuksen, jonka tuloksista raportoidaan tarkastustoimikunnalle ja toiminnasta vastuussa olevalle tilivelvolliselle johdolle.

Sisäisen tarkastuksen toimintaan tehdyn kansainvälisten ammattistandardien mukaisen riippumattoman ulkoisen laatuauditoinnin mukaan ”Tampereen kaupungin sisäinen tarkastus on pääosin noudattanut toiminnassaan kansainvälisiä sisäisen tarkastuksen ammattistandardeja ja on oikeutettu käyttämään standardien noudattamista ilmaisevaa mainintaa toiminnassaan”.

Kaupunginhallituksen kokonaisarvio ja tunnistetut kehittämistarpeet

Kaupunginhallitus toteaa arvionaan, että kaupungin toiminnan sisäinen valvonta ja riskienhallinta ovat tuottaneet pääosin kohtuullisen varmuuden toiminnan tuloksellisuudesta ja lainmukaisuudesta. Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan toimeenpanon tuloksellisuuden näkökulmasta keskeisiksi arvioidut kehittämistarpeet ovat:

- hyvän hallinnon menettelyiden sekä siihen liittyvien selvittämis- ja perusteluvelvoitteiden johdonmukainen noudattaminen päätöksenteossa
- julkisten hankintojen lainmukaisuuden, sopimusten hallinnan ja valvonnan asianmukaisuus
- sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan johdonmukainen toimeenpano hyvän hallintotavan sekä toiminnan lainmukaisuuden turvaamiseksi.

TILIKAUDEN TULOKSEN MUODOSTUMINEN

Tuloslaskelma

	1.1. - 31.12.2020	1.1. - 31.12.2019	TA 2021	Muutos TA 2021 / TP 2020
	1 000 euroa	1 000 euroa	1 000 euroa	1 000 euroa
Toimintatuotot	451 323	468 149	492 862	41 539
Valmistus omaan käyttöön	6 039	23 825	3 080	-2 959
Toimintakulut	-1 743 273	-1 703 852	-1 820 134	-76 861
Toimintakate	-1 285 911	-1 211 877	-1 324 192	-38 281
Verotulot	1 035 323	974 574	1 053 700	18 377
Valtionosuudet	394 568	301 980	351 919	-42 649
Rahoitustuotot ja -kulut				
Korkotuotot	6 238	5 589	6 255	17
Muut rahoitustuotot	35 859	33 015	27 100	-8 759
Korkokulut	-15 341	-12 490	-16 811	-1 470
Muut rahoituskulut	-1 294	-440	-125	1 169
Vuosikate	169 442	90 350	97 846	-71 596
Poistot ja arvonalentumiset	-105 867	-111 514	-114 740	-8 873
Satunnaiset erät	264	1 028	0	-264
Tilikauden tulos	63 839	-20 136	-16 894	-80 733
Tilinpäätössiirrot	1 971	2 130	2 071	100
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	65 809	-18 005	-14 823	-80 632
TULOSLASKELMAN TUNNUSLUVUT				
Toimintatuotot/Toimintakulut, %	26	28		
Vuosikate/Poistot, %	160	81		
Vuosikate, €/asukas	702	379		
Asukasmäärä	241 391	238 140		

Toimintatuotot prosenttia toimintakuluista

= 100 * Toimintatuotot / (Toimintakulut - Valmistus omaan käyttöön)

Vuosikate prosenttia poistoista

= 100 * Vuosikate / Poistot ja arvonalentumiset

Tuloslaskelman analysointi

Tilikauden tulos

Kaupungin tilikauden 2020 tulos oli 63,8 milj. euroa ylijäämäinen. Vuoteen 2019 verrattuna tulos parantui 84,0 milj. euroa. Edellisvuotta parempi tulos perustuu verotulojen ja valtionosuuksien kasvuun. Toimintakate kasvoi -74,0 milj. euroa (6,1 %). Asukaskohtainen toimintakate oli -5 327 euroa (2019: -5 089 euroa). Kasvua edellisvuoteen nähden oli 4,7 prosenttia.

Verotulot kasvoivat edellisvuodesta 60,7 milj. euroa (6,2 %) ja valtionosuu-

det 92,6 milj. euroa (30,7 %). Verorahoitus kokonaisuudessaan kasvoi edellisvuodesta 12,0 prosenttia. Vuonna 2019 verorahoituksen kasvu oli 5,9 prosenttia.

Rahoitustuotot ja -kulut yhteensä toivat kaupungille 25,5 milj. euroa tuottoja, mikä oli 0,2 milj. euroa edellisvuotta vähemmän.

Vuosikate toteutui 169,4 milj. eurona, mikä kattoi poistot 163-prosenttisesti. Edellisvuoteen verrattuna vuosikate

parani 79,1 milj. euroa.

Tilikausien vertailukelpoisuudessa tulee huomioida organisaatiomuutosten vaikutukset. Tampereen kaupunki myi Tampereen Infra Oy:lle Tampereen Infra Liikelaitoksen liiketoiminnan 1.1.2020.

Tuotot

Kaupungin tuottojen kokonaismäärä ilman satunnaisia tuottoja oli yhteensä 1 923,3 milj. euroa. Edelliseen vuoteen

verrattuna kasvua oli 140,0 milj. euroa (7,9 %). Toimintatuottoja kertyi 451,3 milj. euroa, mikä on 16,8 milj. euroa (3,6 %) edellisvuotista vähemmän. Toimintatuotoilla katettiin noin 26 prosenttia toimintakuluista (2019: 28 %). Tilikausien vertailussa tulee ottaa huomioon organisaatiomuutosten vaikutus.

Myyntituotot (213,0 milj. euroa) toteutuivat 10,3 milj. euroa edellisvuotta pienempinä. Joukkoliikenteen myyntituotot toteutuivat 11,8 milj. euroa edellisvuotta pienempinä, koska matkustajamäärät romahtivat koronaviruspandemian vuoksi.

Maksutuotot (100,1 milj. euroa) toteutuivat 3,1 milj. euroa edellisvuotta pienempinä. Koronaviruspandemian aiheuttama poikkeustilanne alensi erityisesti varhaiskasvatuksen, liikuntapalvelujen ja filharmonian asiakasmaksutuottoja.

Tukia ja avustuksia (36,5 milj. euroa) kertyi 4,9 milj. euroa edellisvuotta enemmän, mikä johtui suurelta osin valtion koronatuista joukkoliikenteelle.

Vuokratuotot (75,4 milj. euroa) kasvoivat edellisvuoteen nähden 1,6 milj. euroa. Merkittävintä kasvu oli maa- ja vesialueiden vuokratuotoissa.

Muut toimintatuotot (26,3 milj. euroa) toteutuivat 10,0 milj. euroa edellisvuotta pienempinä. Muutos selitty pääosin pysyvien vastaavien myyntivoittojen 8,2 milj. euron laskulla edellisvuoteen verrattuna.

Verorahoitus toteutui 1 429,9 milj. euron, mikä tarkoitti 153,3 milj. euron

(12,0 %) kasvua edelliseen tilikauteen nähden. Kunnallisverotuloja kertyi 866,9 milj. euroa, kiinteistöveroja 83,1 milj. euroa ja yhteisöverotuloja 85,3 milj. euroa. Kunnallisverotuloja kertyi 57,9 milj. euroa (7,2 %) vuotta 2019 enemmän. Muutokseen vaikutti osaltaan kunnallisveron tuloveroprosentin korottaminen 19,75 prosentista 20,25 prosenttiin, jonka vaikutus on noin 20 milj. euroa. Kiinteistöverotulot laskivat edellisestä vuodesta 5,2 milj. euroa (5,9 %), mikä aiheutui kiinteistöverouudistuksesta, jossa kiinteistövero valmistuu joustavasti vuoden aikana. Tämän seurauksena verovuoden 2020 kiinteistöverotuloja siirtyi tilitettäväksi vuonna 2021 arviolta 8 milj. euron verran. Yhteisöverotulojen 8,1 milj. euron (10,4 %) kasvuun vaikutti merkittävästi kuntaryhmän jako-osuuden määräaikainen 10 prosenttiyksikön korotus, jonka vaikutus Tampereelle oli noin 15 milj. euroa. Kuntien yhteisöverotilitykset kasvoivat 3,0 %. Valtionosuuksien määrä kasvoi 92,6 milj. eurolla (30,7 %). Poikkeuksellisen suuri kasvu aiheutui valtion kunnille osoittamista koronatuista, jotka olivat yhteensä 68,5 milj. euroa.

Rahoitustuotot toteutuivat 42,1 milj. euron, mikä oli 3,5 milj. euroa vuoden 2019 toteumaa enemmän. Korkotuottoja kertyi 6,2 milj. euroa ja muita rahoitustuottoja 35,9 milj. euroa. Suurimmat osinkotuotot kaupunki sai Tampereen Sähkölaitos Oy:ltä 24,5 milj. euroa ja Pirkanmaan Jätehuolto Oy:ltä 3,0 milj. euroa.

Kulut

Kaupungin kulujen kokonaismäärä ilman satunnaisia eriä oli yhteensä 1 859,7 milj. euroa. Kasvu edellisvuoteen verrattuna oli 31,4 milj. euroa (1,7 %). Vertailussa tulee ottaa huomioon organisaatiomuutosten vaikutus.

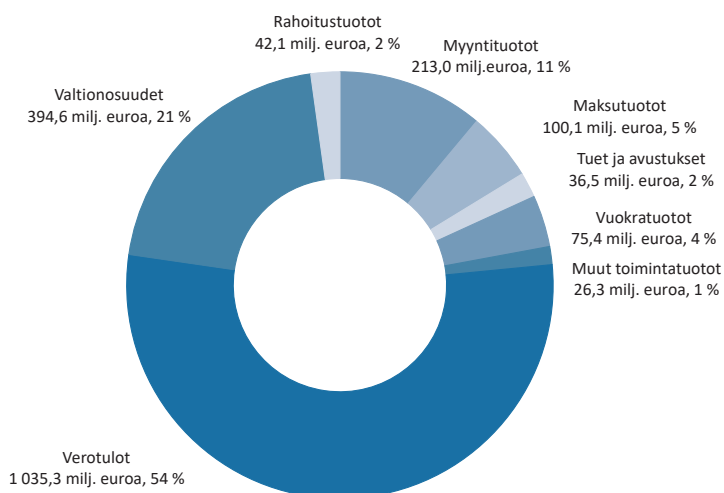
Omana työnä tai kaupungin johdolla valmistettuihin investointihyödykkeisiin liittyvät kulut sisältyvät tuloslaskelman toimintakuluihin ja niiden vaikutus tulokseen (6,0 milj. euroa) on eliminoitu valmistus omaan käyttöön -rivillä. Omajohtoisen valmistuksen arvo laski 17,8 milj. eurolla edellisvuoteen verrattuna, mikä johtui Tampereen Infra Liikelaitoksen yhtiöittämisestä.

Toimintakulut toteutuivat 1 743,3 milj. euron. Henkilöstökulut ja palvelujen ostot muodostivat 85 prosenttia toimintakulujen kokonaissummasta.

Henkilöstökulut toteutuivat 629,0 milj. euron, mikä kattaa noin 36 prosenttia toimintakuluista. Henkilöstökuluja aktivoitiin taseeseen valmistus omaan käyttöön -erän kautta 0,9 milj. euroa. Vuoteen 2019 nähden henkilöstökulut kasvoivat 2,9 milj. euroa (0,5 %). Henkilöstökulujen muutokseen vaikutti osaltaan organisaatiomuutokset. Vertailukelpoiset henkilöstökulut kasvoivat 20,9 milj. euroa (3,4 %). Henkilöstökuluja on tarkemmin analysoitu toimintakertomuksen osiossa Henkilöstö.

Palvelujen ostot toteutuivat 853,9 milj. euron, mikä oli 26,3 milj. euroa (3,2 %) edellisvuotta enemmän. Palvelujen ostoista suoraan kuntalaisille hankittujen lopputuotepalvelujen eli asiakaspalvelujen osuus oli 559,0 milj. euroa (65,5 %). Asiakaspalvelujen ostot kasvoivat tilikauteen 2019 nähden 26,3 milj. euroa asiakasmäärän ja palvelutarpeen lisääntymisen vuoksi. Merkittävintä kasvu oli lastensuojelun sijaishuollon ostoissa ja ikäihmisten palveluissa. Lisäksi koronatestaus lisäsi merkittävästi laboratoriopalvelujen ostoja. Toisaalta koronaviruspandemian aiheuttama poikkeustilanne vähensi muun muassa matkustus- ja kuljetuspalvelujen sekä ateriapalvelujen ostoja.

TUOTOT

Aineet, tarvikkeet ja tavarat -tiliryhmän kulut (63,1 milj. euroa) laskivat 2,5 milj. euroa vuoteen 2019 nähden. Lääkkeiden ja hoitotarvikkeiden ostot (20,8 milj. euroa) olivat tilikauden merkittävintä yksittäinen kuluerä, mutta kulujen laskua selittävät erityisesti vähentyneet rakennusmateriaalien sekä poltto- ja voiteluaineiden ostot.

Avustuskulut (120,1 milj. euroa) kasvoivat 4,9 milj. euroa edellisvuodesta. Avustuskuluista 31,5 milj. euroa muodostui muista avustuksista kotitalouksille, 28,8 milj. euroa työmarkkinatuen kuntaosuudesta ja 26,9 milj. euroa avustuksista yhteisöille. Lasten kotihoidon tuen osuus oli 12,7 milj. euroa ja vammaisille annettujen avustusten osuus 13,5 milj. euroa. Täydentävän

ja ehkäisevän toimeentulotuen osuus avustuskuluista oli 6,7 milj. euroa. Merkittävin kasvu edelliseen vuoteen nähden oli työmarkkinatuen kuntaosuudessa (3,7 milj. euroa), mitä selittää pitkäaikais- ja rakennetyöttömyyden kasvu.

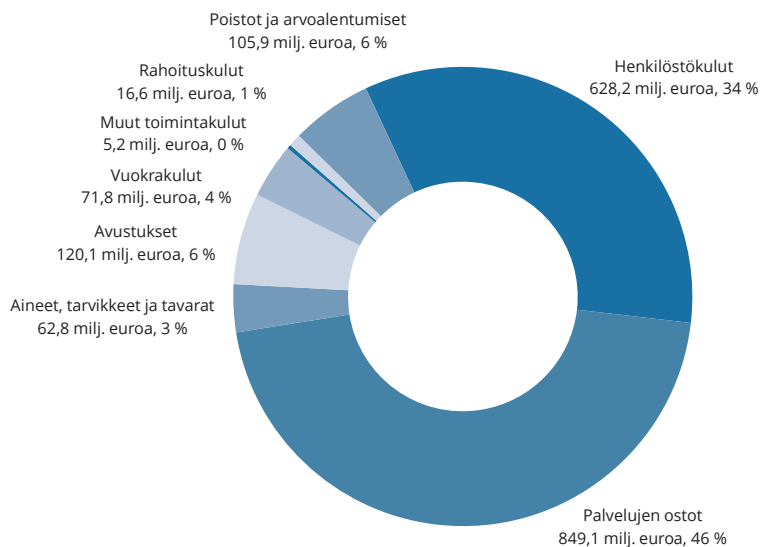
Vuokrakulut (71,9 milj. euroa) toteutuivat 8,0 milj. euroa edellisvuotta suurempina. Vuokrakuluista 60,6 milj. euroa oli rakennusten ja huoneistojen vuokria (2019: 54,0 milj. euroa). Kasvuun on vaikuttanut erityisesti ammatillisen koulutuksen vuokrakulujen muuttuminen sisäisistä ulkoisiksi. Vuodesta 2020 alkaen ammatillisen koulutuksen tilat on pääosin vuokrattu Tredu-Kiinteistöt Oy:ltä.

Muut toimintakulut toteutuivat 5,2 milj. eurona.

Rahoituskulut (16,6 milj. euroa) toteutuivat 3,7 milj. euroa edellisvuotta suurempina. Korkokulujen osuus rahoituskuluista oli 15,3 milj. euroa.

Poistot ja arvonalentumiset (105,9 milj. euroa) toteutuivat 5,6 milj. euroa edellistä vuotta pienempinä. Suunnitelman mukaiset poistot pienenevät kokonaisuudessaan 6,3 milj. eurolla. Edelliseen vuoteen verrattuna poistot laskivat eniten muissa pitkävaikutteisissa menoissa (2,9 milj. euroa), mitä selittää Tampereen Vesi Liikelaitoksen poistojen lasku. Arvonalentumisia pysyvien vastaavien hyödykkeistä kirjattiin 1,8 milj. euroa.

KULUT

Kuviossa esitetyistä summista on vähennetty Valmistus omaan käyttöön -erän kautta oikaistut kulut

TOIMINNAN RAHOITUS

Rahoituslaskelma

	1.1. - 31.12.2020	1.1. - 31.12.2019	TA 2021	Muutos TA 2021 / TP 2020
	1 000 euroa	1 000 euroa	1 000 euroa	1 000 euroa
Toiminnan rahavirta				
Vuosikate	169 442	90 350	97 846	-71 596
Satunnaiset erät	264	1 028	0	-264
Tulorahoituksen korjauserät	-17 371	-28 126	-49 759	-32 388
Investointien rahavirta				
Investointimenot	-229 872	-155 003	-271 617	-41 745
Rahoitusosuudet investointimenoihin	7 264	1 115	637	-6 627
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	45 381	33 530	76 958	31 577
Toiminnan ja investointien rahavirta	-24 892	-57 106	-145 935	-121 043
Rahoituksen rahavirta				
Antolainauksen muutokset				
Antolainasaamisten lisäykset	-16 992	-5 599	-3 700	13 292
Antolainasaamisten vähennykset	2 296	3 238	2 903	607
Lainakannan muutokset				
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	120 000	133 000	145 000	25 000
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-16 185	-43 447	-18 622	-2 437
Lyhytaikaisten lainojen muutos	16 083	34 736	0	-16 083
Muut maksuvalmiuden muutokset	41 874	-44 911	0	-41 874
Rahoituksen rahavirta	147 076	77 018	125 581	-21 495
Rahavarojen muutos	122 183	19 912	-20 354	-142 537
Rahavarat 31.12.	312 958	190 774	153 353	-159 605
Rahavarat 1.1.	190 774	170 862	173 707	-17 067
	122 183	19 912	-20 354	-142 537
RAHOITUSLASKELMAN TUNNUSLUVUT				
Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 vuodelta, 1 000 €	-424 504	-531 508		
Investointien tulorahoitus, %	76	59		
Laskennallinen lainahoitokate	1,4	0,9		
Lainanhoitokate	5,9	1,8		
Kassan riittävyys, pv	57	37		

Toiminnan ja investointien rahavirta ja sen kertymä, €

Toiminnan ja investointien rahavirta -välitulos kuvaa investointien omarahoituksen toteutumista pitemmällä aikavälillä. Kertymään lasketaan mukaan tilinpäätösvouden ja neljän edellisen vuoden rahavirrat.

Investointien tulorahoitus, %

100 * Vuosikate/Investointien omahankintameno

Investointien omahankintamenoilla tarkoitetaan rahoituslaskelman investointimenoja, joista on vähennetty rahoituslaskelmaan merkityt rahoitusosuudet.

Laskennallinen lainanhoitokate

(Vuosikate + Korkokulut) / (Korkokulut + Laskennalliset lainanlyhennykset)

Lainanhoitokate

(Vuosikate + Korkokulut) / (Korkokulut + Lainanlyhennykset)

Kassan riittävyys, pv

365 * Rahavarat 31.12. / Kassasta maksut tilikaudella

Rahoituslaskelman analysointi

Rahoituslaskelman sisältö

Rahoituslaskelmassa esitetään kaupungin tilikauden aikaiset rahan lähteet ja niiden käyttö. Rahoituslaskelma kuvaa toiminnan vaikutusta rahavaroihin. Kaupungin tuloslaskelman ja taseen tavoin rahoituslaskelmassa esitetään ainoastaan ulkoiset erät, jotka ovat syntyneet liiketapahtumista kaupungin ja kaupungin ulkopuolisten organisaatioiden välillä.

Toiminnan ja investointien rahavirta

Toiminnan rahavirta, tulorahoitus, kuvaa tuloslaskelmassa esitettyjen tuottojen ja kulujen vaikutusta rahavaroihin. Se kertoo siitä, kuinka paljon varsinaisen toiminnan on tuottanut tilikauden aikana rahavaroja käytettäväksi investointeihin ja rahoituksellisen aseman muutokseen, kuten lainanlyhennyksiin.

Tilikauden 2020 toiminnan rahavirta oli 152,3 milj. euroa ja se toteutui 89,1 milj. euroa edellistä vuotta parempana. Vuosikate kasvoi edellisvuodesta

79,1 milj. eurolla. Muutoksen syitä on analysoitu tuloslaskelman analysoinnin yhteydessä. Satunnaisiin eriin kirjattiin 0,3 milj. euroa.

Tulorahoituksen korjauserissä toiminnan rahavirrasta oikaistaan investointien rahavirrassa esitettävät pysyvien vastaavien luovutusvoitot ja -tappiot sekä pakollisten varausten muutokset. Pysyvien vastaavien luovutusvoittoja kertyi tilikaudella yhteensä 18,8 milj. euroa.

Investointien rahavirta kuvaa pysyvien vastaavien hyödykkeiden investointeihin käytetyn ja omaisuuden myynnistä saadun rahan vaikutusta rahavaroihin. Vuoden 2020 investointien rahavirta oli -177,2 milj. euroa. Ulkoiset investointimenot kasvoivat edelliseen vuoteen nähden 74,9 milj. euroa (48 %). Nettoinvestoinnit olivat 222,6 milj. euroa (2019: 153,9 milj. euroa). Lähes 70 prosenttia kaupungin investoinneista on tilikaudella 2020 kohdistunut kiinteisiin rakenteisiin ja laitteisiin sekä rakennuksiin ja rakennelmiin, jotka sisältävät

mm. katu-, tie- ja johtoverkostoinvestointeja sekä uudisrakentamisen ja perusparantamisen kohteita.

Toiminnan ja investointien rahoitustarpeeksi muodostui kokonaisuudessaan -24,9 milj. euroa.

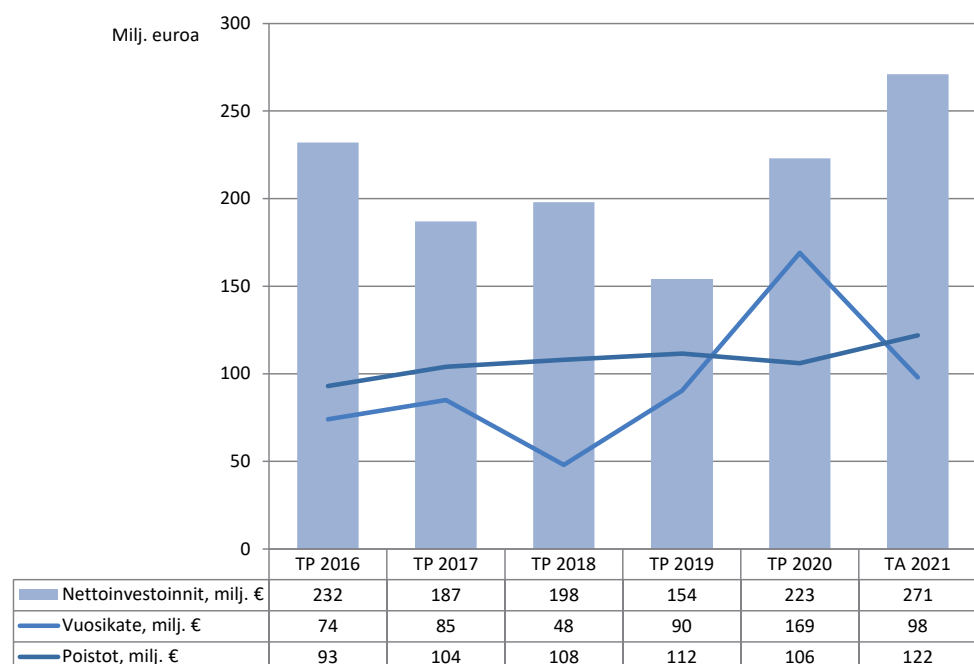
Kaupungin investointien rahoitusvalmiutta mittaava investointien tulorahoitusprosentti oli tilikaudella 76 %. Tunnusluku kasvoi 17 prosenttiyksikköä edellisvuodesta, mikä johtui vuosikateen paranemisesta. Vuosikate kattoi poistot 160 prosenttisesti tilikaudella 2020.

Rahoituksen rahavirta

Rahoituksen rahavirta kuvaa niitä rahavirtoja, jotka on tarvittu varsinaisen toiminnan ja investointien rahoittamiseksi sekä rahoitusaseman muuttamiseksi tilikauden aikana. Rahoituksen rahavirta toteutui päättyneellä tilikaudella 147,1 milj. euroa positiivisena pääosin lainamäärän kasvun vuoksi.

Antolainasaamisten muutos oli tilikaudella yhteensä -14,7 milj. euroa.

NETTOINVESTOINNIT JA VUOSIKATE

Uutta pitkäaikaista lainarahoitusta nostettiin 120,0 milj. euroa ja vanhoja lainoja lyhennettiin 16,2 milj. eurolla. Lyhytaikaisten lainojen muutos oli 16,1 milj. euroa, mikä aiheutui konsernipankkitilillä olevien tytäryhteisöjen varojen määrän kasvusta. Kokonaisuutena kaupungin lainakanta kasvoi tilikauden aikana 119,9 milj. eurolla, mikä on 4,4 milj. euroa vähemmän kuin lainakanan kasvu tilikaudella 2019.

Muihin maksuvalmiuden muutoksiin sisältyvät toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset, vaihto-omaisuuden muutos, saamisten muutos sekä korottomien velkojen muutos. Vaihto-omaisuus kasvoi Sulkavuoren keskuspuhdistamon rakentamisesta syntyneen louheen vuoksi. Kaupungin saamiset pienenivät tilikaudella 15,6 milj. euroa, millä oli positiivinen vaikutus rahoituksen rahavirtaan. Korotto-

mat velat kasvoivat tilikauden aikana 27,2 milj. eurolla. Erä muodostuu saatujen ennakoiden, ostovelkojen, muiden velkojen ja siirtovelkojen muutoksesta. Yksittäinen merkittävä muutos tilikaudella oli ostovelkojen kasvaminen, millä on positiivinen vaikutus maksuvalmiuteen.

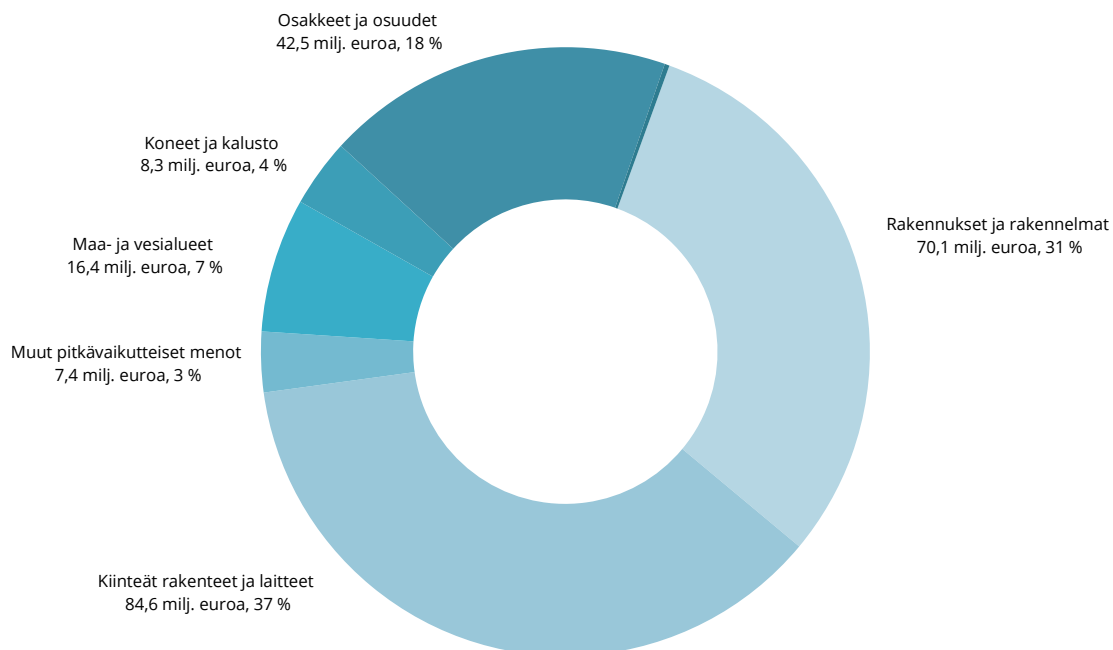
Laskennallinen lainanhoitokate kuvaa tulo-rahoituksen riittävyttä laskennallisten lainojen hoitoon. Laskennalliset lainanlyhennykset saadaan jakamalla taseen lainat kahdeksalla, mikä kuvaa oletettua jäljellä olevaa laina-aikaa. Laskennallinen lainanhoitokate on parantunut edellisvuodesta 0,5 yksikköä, mikä nostaa lainanhoitokyvyn tyydyttävälle tasolle. Tunnusluvun tulkinnassa tulee huomioida laskennallisen 8 vuoden laina-ajan vaikutus, todellisuudessa kaupungin laina-ajat ovat pidempiä.

Lainanhoitokate lasketaan todellisilla vuotuisilla lainanlyhennyksillä. Kaupungin lainanhoitokate parani 4,1 yksikköä edellisvuoteen nähden. Lainanhoitokate on hyvällä tasolla silloin, kun tunnusluku saa suuremman arvon kuin 2. Tunnusluvun tulkinnassa tulee huomioida kaupungin kertalyhenteisten lainojen erääntymisen vaikutus.

Rahavarojen muutos

Kaupungin vuoden 2020 rahavarojen muutos toteutui 122,2 milj. euroa positiivisena. Kaupungin kassavarojen tilanne oli vuoden lopussa hyvä, 313,0 milj. euroa (2019: 190,8 milj. euroa). Kassan riittävyttä kuvaava tunnusluku kertoo, että tilinpäätöshetken rahavaroilla olisi kyetty kattamaan kaikki kassasta maksetut 57 päivän ajan.

INVESTOINNIT

TASETARKASTELU

Tase

VASTAAVAA	31.12.2020	31.12.2019
	1 000 euroa	1 000 euroa
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Aineettomat hyödykkeet		
Aineettomat oikeudet	740	338
Muut pitkävaikutteiset menot	115 858	115 894
	116 597	116 232
Aineelliset hyödykkeet		
Maa- ja vesialueet	214 026	217 146
Rakennukset	560 044	560 341
Kiinteät rakenteet ja laitteet	419 229	426 917
Koneet ja kalusto	27 836	32 350
Muut aineelliset hyödykkeet	5 324	4 729
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	237 271	175 028
	1 463 729	1 416 512
Sijoitukset		
Osakkeet ja osuudet	334 189	292 796
Muut lainasaamiset	109 175	94 479
Muut saamiset	1 326	1 326
	444 690	388 600
TOIMEKSIANTOJEN VARAT		
Valtion toimeksiannot	0	4
Lahjoitusrahastojen varat	409	509
Muut toimeksiantojen varat	21	0
	430	513
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Vaihto-omaisuus		
Aineet ja tarvikkeet	1 057	1 327
Keskeneräiset tuotteet	470	434
Muu vaihto-omaisuus	5 453	1 841
	6 981	3 602
Saamiset		
Pitkäaikaiset saamiset		
Lainasaamiset	231	125
Muut saamiset	42	5
Siirtosaamiset	6 813	7 520
Lyhytaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset	34 612	38 853
Lainasaamiset	3 641	1 771
Muut saamiset	23 028	40 890
Siirtosaamiset	27 716	22 491
	96 084	111 655
Rahoitusarvopaperit		
Joukkovelkakirjalainasaamiset	2 000	2 000
Muut arvopaperit	15 606	18 159
	17 606	20 159
Rahat ja pankkisaamiset	295 352	170 616
VASTAAVAA YHTEENSÄ	2 441 468	2 227 889

VASTATTAVAA	31.12.2020	31.12.2019
	1 000 euroa	1 000 euroa
OMA PÄÄOMA		
Peruspääoma	636 657	636 657
Muut omat rahastot	19 643	19 903
Edellisten tilikausien ylijäämä	451 493	469 499
Tilikauden alijäämä	65 809	-18 005
	1 173 603	1 108 054
POISTOERO JA VAPAAEHTOISET VARAUKSET		
Poistoero	19 953	21 663
Vapaaehtoiset varaukset	0	0
	19 953	21 663
PAKOLLISET VARAUKSET		
Eläkevaraukset	1 722	1 893
Muut pakolliset varaukset	2 186	1 770
	3 908	3 664
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT		
Valtion toimeksiannot	141	165
Lahjoitusrahastojen pääomat	13 330	12 165
Muut toimeksiantojen pääomat	3 465	2 254
	16 936	14 584
VIERAS PÄÄOMA		
Pitkäaikainen		
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	672 371	573 659
Saadut ennakot	94	122
Liittymismaksut ja muut velat	26 144	26 107
Siirtovelat	20 242	17 277
	718 850	617 166
Lyhytaikainen		
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	21 289	16 185
Lainat muilta luotonantajilta	221 070	204 988
Saadut ennakot	75	2 583
Ostovelat	122 840	84 708
Muut velat	20 392	40 199
Siirtovelat	122 552	114 095
	508 218	462 758
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	2 441 468	2 227 889
TASEEN TUNNUSLUVUT		
Omavaraisuusaste, %	49	51
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	65	62
Kertynyt ylijäämä, 1 000 euroa	517 303	451 493
Kertynyt ylijäämä, euroa/asukas	2 143	1 896
Lainakanta 31.12., 1 000 euroa	914 729	794 832
Lainakanta, euroa/asukas	3 789	3 338
Lainat ja vuokravastuut, 1 000 euroa	1 444 493	1 384 552
Lainat ja vuokravastuut, euroa/asukas	5 984	5 814
Lainasaamiset 31.12., 1 000 euroa	109 175	94 479
Asukasmäärä	241 391	238 140

Omavaraisuusaste, %

= 100 * (Oma pääoma + Poistoero ja Vapaaehtoiset varaukset) / (Koko pääoma - Saadut ennakot)

Suhteellinen velkaantuneisuus, %

= 100 * (Vieras pääoma - Saadut ennakot) / Käyttötulot

Lainakanta 31.12.

= Vieras pääoma - (Saadut ennakot + Ostovelat + Siirtovelat + Liittymismaksut ja muut velat)

Lainasaamiset 31.12.

= Sijoituksiin merkityt Joukkovelkakirjalainasaamiset ja muut lainasaamiset

Taseen analysointi

Taseen sisältö

Tase kuvaa kaupungin taloudellista asemaa tilikauden päättymishetkellä. Kaupungin varallisuus ja rahoituksen rakenne esitetään ryhmiteltynä luonteensa mukaisiin omaisuus- ja pääomaeriin. Tase sisältää myös liikelaitosten omaisuus- ja pääomaerät ilman eri yksiköiden välisiä sisäisiä eriä, kuten saamia ja velkoja.

Taseen kokonaisuus

Kaupungin taseen loppusumma oli tilinpäätöshetkellä 2 441,5 milj. euroa, mikä oli 213,6 milj. euroa enemmän kuin edellisen vuoden lopussa. Pysyvien vastaavien aineelliset hyödykkeet ja sijoitukset kasvoivat 103,3 milj. euroa ja rahoja ja pankkisaamia oli tilinpäätöshetkellä 124,7 milj. euroa enemmän kuin vuonna 2019. Pitkä- ja lyhytaikaisia lainoja oli tilinpäätöshetkellä 119,9 milj. euroa enemmän kuin edellisvuonna.

Vastaavaa

Taseen merkittävin omaisuuserä oli pysyvien vastaavien aineelliset hyödykkeet, joka muodosti lähes kaksi kolmasosaa taseen loppusummasta. Tilikaudella 2020 aineelliset hyödykkeet kasvoivat 47,2 milj. eurolla (3,3 %). Tehdyt maa- ja vesialuehankinnat ja maa-alueiden perusparannukset alittivat myytyjen maa-alueiden tasearvot 3,1 milj. eurolla. Rakennusten, kiinteiden rakenteiden ja laitteiden sekä koneiden

ja kaluston myynnit, poistot, arvonalentumiset ja rahoitusosuudet ylittivät uudet investoinnit ja erät pienenivät yhteensä 12,5 milj. euroa edellisvuodesta. Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat kasvoivat 62,2 milj. eurolla, mikä selittyy rakennushankkeiden valmistuksen siirtymisellä tuleville tilikausille.

Pysyvien vastaavien sijoitukset kasvoivat 56,1 milj. euroa edellisvuodesta. Kasvu aiheutui pääosin osakkeiden ja osuuksien kasvusta. Merkittävin kasvuun vaikuttanut tekijä oli Hiedanrannan yhtiöjärjestelyt 34,2 milj. euroa sisältäen 10,7 milj. euron sijoituksen Hiedanrannan Kehitys Oy:n sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon ja apporttiosuudella merkityt Hiedanrannan Kehitys Oy:n osakkeet 23,5 milj. euroa. Sijoitusten muut lainasaamiset kasvoivat edellisvuoteen verrattuna 14,7 milj. euroa.

Vaihtuvissa vastaavissa muu vaihtomaisuus kasvoi 3,6 milj. euroa. Erä koostuu Sulkavuoren keskuspuhdistamon rakentamisesta syntyneestä louheesta, joka on suunniteltu käytettäväksi Vaitinaron alueella. Kokonaisuudessaan vaihto-omaisuus kasvoi edellisvuodesta 3,4 milj. euroa. Saamiset pienenivät kokonaisuudessaan tilikauden aikana 15,6 milj. euroa muiden lyhytaikaisten saamisten pienentyessä 17,9 milj. euroa.

Vastattavaa

Taseen vastattavien merkittävin erä on oma pääoma, joka oli 1 173,6 milj. euroa ja noin puolet taseen loppusummasta. Oma pääoma kasvoi vuoden aikana 65,5 milj. euroa tilikauden ylijäämän ollessa 65,8 milj. euroa.

Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset pienenivät edellisvuoteen verrattuna 1,7 milj. euroa. Pakolliset varaukset kasvoivat maltillisesti 0,2 milj. euroa. Toimeksiantojen pääomat kasvoivat edelliseen tilikauteen verrattuna 2,4 milj. euroa.

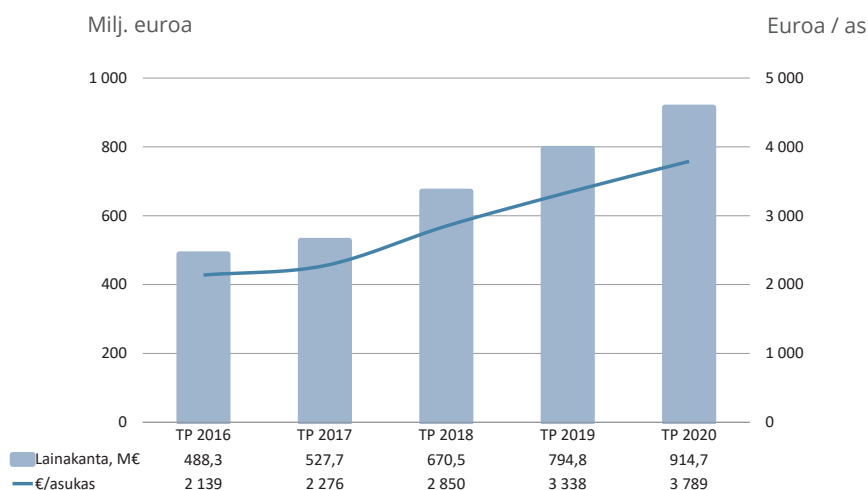
Vieras pääoma kasvoi edellisvuodesta yhteensä 147,1 milj. euroa. Korollisen vieraan pääoman kasvu oli 119,9 milj. euroa. Uutta pitkäaikaista lainaa nostettiin 120,0 milj. eurolla ja vanhoja lainoja lyhennettiin 16,2 milj. eurolla. Lyhytaikaiset lainat muilta luotonantajilta kasvoivat 16,1 milj. euroa. Erä sisältää kaupungin konsernitilillä olevat tytäryhteisöjen varat. Ostovelat kasvoivat edellisvuoteen verrattuna 38,1 milj. euroa ja muut velat pienenivät 19,8 milj. euroa. Kaupungin lainakanta oli 914,7 milj. euroa, mikä on 3 789 euroa asukasta kohden. Asukaskohtainen lainakanta kasvoi 451 euroa edellisvuodesta.

Tunnusluku lainat ja vuokravastuut rinnastaa vuokravastuut lainoihin. Tunnusluvun taustalla on ajatus tehdä investointien rahoitus vertailukelpoiseksi riippumatta siitä, miten investointi on rahoitettu (laina- tai leasingrahoitus). Suhteessa lainakantaan, kaupungin lainat ja vuokravastuut saa merkittävästi suuremman arvon. Asukaskohtaisesti tarkasteltuna vuonna 2020 lainat ja vuokravastuut olivat 2 195 euroa suuremmat kuin lainakanta, mitä selittää leasingrahoituksen käyttäminen lainanoton rinnalla.

Kaupungin omavaraisuusaste oli 49 prosenttia (2019: 51%). Kuntatalouden yleinen hyvä tavoitetaso on 70 prosenttia. Omavaraisuusasteen heikkenemistä selittää velkamäärän kasvu.

Suhteellinen velkaantuneisuus oli 65 prosenttia, mikä tarkoittaa sitä, että koko vuoden käyttötuloista tarvittaisiin 65 prosenttia kaupungin vieraan pääoman takaisinmaksamiseksi. Tunnusluku heikkeni 3 prosenttia edellisvuodesta velkamäärän kasvun vuoksi.

LAINAMÄÄRÄN KEHITYS

KOKONAISTULOT JA -MENOT

Kokonaistulojen ja -menojen laskelma laaditaan tulos- ja rahoituslaskelmasta, jotka sisältävät vain kaupungin ulkoiset tulot, menot ja rahoitustapahtumat. Laskelmassa on esitetty varsinaisen toiminnan ja investointien tulot ja menot sekä rahoitustoiminnan rahan lähteet ja käytöt.

Vuoden 2020 kokonaistulot olivat 2 095,8 milj. euroa ja kokonaismenot

2 015,5 milj. euroa. Kokonaistulot kasvoivat edellisvuodesta 132,8 milj. euroa lähinnä verotulojen ja valtionosuuksien kasvun vuoksi. Kokonaismenot olivat 117,3 milj. euroa suuremmat kuin edellisenä vuonna. Muutosta selittää pysyvien vastaavien investointien ja toimintakulujen kasvu. Kokonaistulot ylittivät kokonaismenot 80,3 milj. eurola. Vuonna 2019 kokonaistulot ylittivät

kokonaismenot 64,8 milj. eurolla. Tampereen kaupunki myi Tampereen Infra Oy:lle Tampereen Infra Liikelaitoksen liiketoiminnan 1.1.2020, jonka vuoksi tilikaudet eivät ole kaikilta osin vertailukelpoisia keskenään.

	2020		2019	
	1 000 euroa	%	1 000 euroa	%
TULOT				
Varsinainen toiminta				
Toimintatuotot	451 323	21,5	468 149	23,8
Verotulot	1 035 323	49,4	974 574	49,6
Valtionosuudet	394 568	18,8	301 980	15,4
Korkotuotot	6 238	0,3	5 589	0,2
Muut rahoitustuotot	35 859	1,7	33 015	1,7
Satunnaiset tuotot	264	0,0	1 028	0,1
Tulorahoituksen korjauserät				
- Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutusvoitot	-18 814	-0,9	-26 970	-1,4
Investoinnit				
Rahoitusosuudet investointimenoihin	7 264	0,3	1 115	0,1
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	45 381	2,2	33 530	1,7
Rahoitustoiminta				
Antolainasaamisten vähennykset	2 296	0,2	3 238	0,2
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	120 000	5,7	133 000	6,8
Lyhytaikaisten lainojen lisäys	16 083	0,8	34 736	1,8
Kokonaistulot yhteensä	2 095 785	100,0	1 962 984	100,0
MENOT				
Varsinainen toiminta				
Toimintakulut	1 743 273	86,5	1 703 852	89,8
- Valmistus omaan käyttöön	-6 039	-0,3	-23 825	-1,3
Korkokulut	15 341	0,8	12 490	0,6
Muut rahoituskulut	1 294	0,1	440	0,0
Tulorahoituksen korjauserät				
+/- Pakollisten varausten muutos	-245	0,0	1 875	0,1
- Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustappiot	-1 199	-0,1	-719	0,0
Investoinnit				
Investointimenot	229 872	11,4	155 003	8,2
Rahoitustoiminta				
Antolainasaamisten lisäykset	16 992	0,8	5 599	0,3
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	16 185	0,8	43 447	2,3
Kokonaismenot yhteensä	2 015 474	100,0	1 898 161	100,0

KAUPUNKIKONSERNIN TOIMINTA JA TALOUS

Konsernin toiminnassa ja rakenteessa tapahtuneet muutokset

Olennaiset konsernia koskevat tapahtumat

Hiedanranta Ky:n toiminta päättyi ja kaikki toiminnot ovat nyt Hiedanrannan Kehitys Oy:n alla. Suomen Hopealinja Oy:stä muodostui tytäryhtiö osakeainnin lopputuloksena. Uutena osaomistusyhtiönä aloitti Suomi-rata Oy.

Arvio konsernin todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Matkailuun, liikkumiseen ja tapahtumiin liittyvissä konserniyhtiöissä vuosi 2020 oli vaikea. Koronan vuoksi näistä osan liiketoiminta oli pysähdyksissä pitkiä aikoja tai toimintaa voitiin jatkaa ainoastaan osittain. Muut yhtiöt selvisivät ilman suurempia taloudellisia kolhuja. Korona ei ole vielä poistunut ja ennusteet tulevasta ovat vielä sumun peitossa, mutta suurella varmuudella

voidaan ennustaa jo vaikeuksissa olevien yhtiöiden ongelmien jatkuvan. Niihin voidaan vastata lainaehdojen muutoksilla ja konsernitilin avulla.

Yhtiöistä saadun osingon määrä oli ennätystasoa, vaikka osa yhtiöistä ei kyennyt maksamaan ennustettua määrää. Nyt saavutettu taso oli pitkälti Sähkölaitoksen ansiota, mutta pysyväksi tämä taso ei voi jäädä. Tähän tulee vaikuttamaan suuresti muutokset sähkön siirtohinnoittelussa. Kansainvälisen talouden kehitys, muutokset korkomarkkinoilla, luonnonmullistukset tai muutokset toiminnan säätelyssä saattavat muuttaa yksittäisen toimialan tai investoinnin kannattavuutta merkittävästi.

Rahoituksen saatavuus investointeihin on edelleen kiitettävällä tasolla, kun korkotaso on samalla pysytellyt

negatiivisena. Tästä hyötyvät erityisesti Tampereen Raitiotie Oy ja Tampereen Seudun Keskuspuhdistamo Oy sekä muut investointeja lainarahalla tekevät yhtiöt. Hankkeille on saatu tehtyä korkosuojaukset hyvälle tasolle pitkälle tulevaisuuteen.

Yrityskauppamarkkina on hieman hiljentynyt, mutta infrastruktuuriin liittyvistä yhtiöistä on edelleen kysyntää. Omistuksia arvioidaan kriittisesti ja konsernirakenteeseen valmistellaan muutosehdotuksia ja realisoitavia konsernijaoston omistajastrategiassa päätämien linjausten mukaisesti. Strategisesti merkityksettömien omistusten realisointia jatketaan.

Selonteko konsernivalvonnan järjestämisestä

Konsernivalvonnan tarkoituksena on varmistaa, että konsernin toiminta on taloudellista ja tuloksellista, päätetyt tavoitteet saavutetaan, päätösten perusteena oleva tieto on riittävää ja luotettavaa ja että lain säännöksiä, viranomaisohjeita ja toimielinten päätöksiä noudatetaan ja että omaisuuden arvo turvataan.

Konsernivalvonnalla tarkoitetaan kuntalain mukaisen konsernijohdon vastuulla olevaa tytäryhteisöjen toiminnan tuloksellisuuden ja taloudellisen aseman seurantaa, analysointia ja raportointia. Konsernivalvonnalla tarkoitetaan myös konserniohjeen sekä sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan toteutumisen seurantaa ja arviointia. Kirjanpitolautakunnan kuntajaoston yleisohjeen mukaan kaupunginhallituksen on toimintakertomuksessa annettava tiedot siitä, miten konsernivalvonta on kuntakonsernissa järjestetty, onko valvonnassa havaittu puutteita kuluneella tilikaudella ja miten konsernivalvontaa on tarkoitus kehittää.

Selonteon laadinta pohjautuu tytäryhtiöiden johdon itsearviointikyselyn tuloksiin, omistajaohjauksen vuosittain käymiin tavoite- ja omistajakeskusteluihin. Itsearviointikysely on toteutettu viimeksi kaksi vuotta sitten. Omistajakeskusteluissa käydään läpi yhtenä osa-alueena mm. tytäryhteisöjen riskienhallintasuunnitelmien ja riskikartoitusten sisältö ja ajantasaisuus, yhtiön sisäisen valvonnan menettelyt ja hyvän hallinto- ja johtamistavan noudattaminen.

Konsernin tytäryhteisöjen talousraportointi kattaa konsernikatsauksen huhtikuun tilanteesta merkittävimpien tyttären osalta, laajan talousraportoinnin elokuun tilanteesta (välitilinpäätös), konsernin toteuman ja ennusteen marraskuun tilanteesta, konsernitilinpäätösraportoinnin ja lisäksi erillisen omistajaohjauksen vuosittaisen raportin Tampereen kaupungin tytär- ja osakkuusyhtiöiden toiminnasta. Konserniennuste laaditaan kolme kertaa vuodessa 30.4., 31.8. ja 30.11. raporttei-

hin ja se sisältää tuloslaskelman, investointien ja korollisen vieraan pääoman tilinpäätösennusteen. Näiden lisäksi joulukuun kokouksessa on vuonna 2020 ollut tilannekatsaus 1-2 tytäryhteisön toimintaan, jolloin jaosto on saanut suoraan ajankohtaista tietoa johdon toimesta.

Toimivallan- ja vastuunjako konserniohjauksessa

Kaupunginvaltuusto päättää Kuntalain 14 §:n mukaan kuntastrategiasta, omistajaohjauksen periaatteista ja konserniohjeesta. Tampereen kaupunkikonsernin omistajaohjauksesta ja konsernivalvonnan järjestämisestä vastaavaan konsernijohtoon kuuluvat kaupunginhallitus, konsernijaosto, pormestari ja konsernijohtaja, joita avusti omistajaohjausyksikkö. Kaupunginhallituksen konsernijaoston tehtävänä on ohjata ja valvoa omistajana yhtiöitä ja säätiöitä siten, että nämä toimivat valtuuston asettamien tavoitteiden mukaisesti.

Konserniin kuuluvat tytäryhtiöt ja säätiöt noudattavat toiminnassaan Konserniohjetta, Hyvä hallinto- ja johtamistapa (Corporate Governance) -ohjetta ja Palkitsemisperiaatteet -ohjetta. Lisäksi konsernissa noudatetaan yhteisistä toimitusjohtajasopimusmallia.

Omistajaohjausyksikkö vastaa omistajastrategioiden sekä kaupungin periaatteiden ja ohjeiden mukaisesta päätösasioiden valmistelusta. Yksikkö järjestää säännöllisiä toimitusjohtajille tarkoitettuja ja muita konserniyhteisöjen toimintaan liittyviä kokous- ja koulutustilaisuuksia. Vuonna 2020 järjestettiin koronan johdosta poikkeuksellisesti vain yksi tytäryhteisöjen toimitusjohtajakokous. Vuonna 2019 järjestettiin konserniyhteisöjen hallitusjäsenille koulutusta, mutta sille ei poikkeusoloissa viime vuonna saatu järjestettyä jatkoa.

Konserniohjauksen toimivallan ja vastuunjakon toimivuuden osalta ei ole havaittu huomautettavaa.

Ohjeiden anto kunnan edustajille tytäryhteisöissä

Konsernijaosto nimesi vuodelle 2020 kaupungin ehdokkaat yhtiöiden toimielimiin. Yhtiökokous valitsee toimielinten jäsenet ja tilintarkastajat. Tarkastuslautakunta huolehtii kunnan ja sen tytäryhteisöjen tilintarkastuksen yhteensovittamisesta. Sisäinen tarkastus avustaa pormestaria ja muuta konsernijohtoa kaupunkikonsernin sisäisen valvonnan, riskienhallinnan ja hyvän johtamis- ja hallintotavan asianmukaisuuden varmentamisessa ja arvioinnissa. Konsernijohtaja määrää kaupungin edustajan yhtiökokouksiin.

Yhteisöjen toimivan johdon, toimitusjohtajan ja hallituksen jäsenten asiantuntemus korostuu nimettäessä yhtiön toimivaa johtoa ja valittaessa hallituksen jäseniä erityisesti konsernin ja sen yhteisöjen voimakkaissa kehitystilanteissa. Vuonna 2020 tehdyissä hallitusjäsenien valinnoissa hallitusten monimuotoisuus kasvoi. Tytäryhteisöjen hallitukseen valittiin sekä luottamushenkilöjäseniä että yksilöidymmällä asiantuntijaprofiililla olevia jäseniä varmistamaan monipuolisen osaamisen ja kokemuksen yhtiöiden hallitustyöskentelyssä. Omistajaohjausyksikkö järjestää tytäryhteisöjen toimielinten jäsenille niiden toimintaan liittyvää koulutustoimintaa. Samoin omistajaohjausyksikkö organisoii hallitustyöskentelyn itsearvioinnin vuosittain tytäryhteisöjen hallituksen jäsenille ja raportoi tuloksista kaupunginhallituksen konsernijaostolle. Vuonna 2020 toteutettiin ensimmäistä kertaa hallitustyön arviointi kahdessa konserniyhtiössä myös ulkopuolisen yrityksen toimesta. Havainnoista on raportoitu konsernijaostolle.

Konserniohjeen periaatteiden mukaisesti yhteisöjen tulee jo valmisteluvaiheessa hankkia omistajan ennakokanta tehdessään päätöstä merkittävästä asiasta. Tytäryhteisöjen hallituksen puheenjohtajan velvollisuutena on valvoa, että ennakokanta on haettu ja että se kirjataan pöytäkirjaan hallituksen kokouksessa, kun merkittävästä asiasta

tehdään päätös. Kaupunkiomistajan kantaa haettiin kaupunginhallituksen konsernijaostolta konserniohjeen määrittämistä asioista useita kertoja vuoden 2020 aikana.

Omistajaohjauksen arvioinnin perusteella ohjeiden antoon kaupungin edustajille tytäryhteisöissä ei ole huomautettavaa.

Konsernitavoitteiden asettamista ja toteutumista koskeva arviointi

Konsernitavoitteiden toteutumista selvitetään tilinpäätöskirjan kohdassa Konserniin kuuluvat tytäryhteisöt ja yhteisöt. Valtuusto asettaa kaupungin tytäryhteisöille toiminnan ja talouden tavoitteita, joiden toteutumista seurataan kaupungin normaalien seurantalajärjestelmien mukaisesti. Talousarviossa tytäryhteisöille asetettiin sekä talouden että toiminnan tavoitteita, joiden asettamiseen myös kaupungin palvelualueet osallistuivat uuden toimintamallin mukaisesti.

Tytäryhteisöjen omistajastrategiat käytössä

Omistajastrategioiden laatimisen tavoitteena on, että kaupungin omistamien yhtiöiden ja merkittävien säätiöiden muodostamaa kokonaisuutta arvioidaan ainakin kerran valtuustokaudessa ja yhtiöiden omistajastrategioita päivitetään tarpeen mukaan. Yhtiökohtaisten omistajastrategioiden laadinnan taustalla on tarve muodostaa näkemys omistuksen tavoitteista ja kehittämissiosta pidemmällä aikavälillä. Omistajastrategiatyön yhteydessä tytäryhteisöt salkutettiin neljään eri kategoriaan. Valitun salkutusvaihtoehdon pohjalta yhtiöomistukselle laadittiin omistajan tahtotilaa kuvaavat omistaja-arvoa kasvattavat toimenpiteet.

Tytäryhteisöjen työhyvinvointikysely

Konsernijaoston toimeksiannosta on jo useana vuonna tehty kaupungin omistajaohjauksyksikön koordinoimana kaupunkikonsernitasoinen työhyvinvointikysely. Kaupunkikonsernin tytäryhteisöille räätälöidyn yhteisen kyselyn

tavoitteena on ollut omistajaohjauksen kokulmasta muodostaa kokonaiskuva kaupunkikonsernin työhyvinvoinnin tilasta. Kyselystä saatavalla tiedolla tuetaan tytäryhteisöjen liiketoimintalähtöistä työhyvinvoinnin kehittämistä ja koko Tampereen kaupunkikonsernin johtamista.

Kysely on toteutettu noin puolentoista vuoden välein vuosina 2017, 2018 ja 2020. Kyselyiden tulokset on käsitelty konsernijaoston kokouksissa. Tuoreimman selvityksen perusteella hyvinvointi oli pääosin kehittynyt konsernissa myönteiseen suuntaan.

Tytäryhteisöjen toiminnan tuloksellisuuden ja taloudellisen aseman seuranta, analysointi ja raportointi

Yhteisöille asetettujen toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutumista sekä yhteisöjen taloudellista kehitystä ja tunnuslukuja seurataan säännöllisesti. Vuosittain omistajaohjaus laatii myös laajan raportin Tampereen kaupungin tytär- ja osakkuusyhteisöjen toiminnasta, joka sisältää omistajaohjauksyksikön tekemän tilinpäätösanalyysin jokaisesta yhtiöstä ja toimiala-analyysejä tärkeimmistä konserniyhtiöistä. Myös tammi-huhtikuun talouskatsaus ja välitilinpäätösraportti annettiin konsernijaostolle tiedoksi konsernin merkittävimpien tytäryhteisöjen talouden kehityksestä. Lisäksi vuoden 2020 tammi-marraskuusta julkaistiin talouskatsaus, jossa päivitettiin konsernin merkittävimpien tytäryhteisöjen tilanne ja annettiin koko vuoden tulosenuste.

Keskitettyjen konsernitoimintojen ja konsernipalvelujen käyttö sekä siirtohinnoittelun kustannusvastaavuus

Konsernin ei-markkinoilla toimivilla yhteisöillä on mahdollisuus käyttää hyväkseen omistajaohjauksen asiantuntemusta rahoitusta ja pääoman käyttöä koskeissa asioissa, Tuomi Logistiikka Oy:n hankinta- ja materiaalipalveluita, kaupungin tietohallintoa, Tullinkulman Työterveys Oy:n palveluita sekä Monet-

ra Pirkanmaa Oy:n talous- ja henkilöstöhallinnon palveluita.

Siirtohinnoittelussa kaupungin yksiköt ja in-house yhtiöt noudattavat kustannusvastaavuuden periaatetta ja kohtuullisen pääoman tuoton vaadetta. Siirtohinnoittelun ei ole raportoitu aiheuttaneen ongelmia.

Riskienhallintajärjestelmien toimivuus tytäryhteisöissä

Tytäryhteisöjen riskienhallintaa ja sen periaatteita ohjataan kaupunginvaltuuston hyväksymällä konserniohjeella ja Corporate Governance -ohjeella. Vastuu riskienhallinnan valvonnasta ja toteutuksesta on viime kädessä tytäryhtiön hallituksella. Kaupunkikonsernin tytäryhteisöissä toimitusjohtajalla ja yhtiön johtoryhmällä on kokonaisvastuu asianmukaisen riskienhallinnan järjestämisestä lainsäädännön ja konserniohjeen mukaisesti. Konsernijohton tehtävänä on valvoa tytäryhteisöjen sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisen asianmukaisuutta ja tuloksellisuutta. Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisen asianmukaisuuden valvonnan osalta keskeisessä roolissa ovat vuosittain käytävät omistajakeskustelut, jossa hyvän hallintotavan, sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tilanne käydään läpi. Tytäryhteisön hallituksen puheenjohtaja ja toimitusjohtaja vastaavat asiasta omistajaohjaukselle. Lisäksi on tehty määräajoin selvityksiä ja kyselyitä yhteisöjen johtamisen, valvonnan ja riskienhallinnan tilasta ja kehityksestä. Viimeisin konsernivalvonnan selontekoon liittyvä kysely tytäryhteisöjen johdolle, kaupungin konsernijohtolle ja omistajaohjauksen johdolle on järjestetty joulukuussa 2018 - tammikuussa 2019. Poikkeuksellisen koronavuoden johdosta uuden kyselyn toteuttaminen on siirtynyt vuodelle 2021.

Tytäryhteisöt ovat hyväksyneet kaupungin laatimat ohjeistukset hallituksissaan. Yleisesti voidaan todeta, että tytäryhteisöillä on riskienhallinnan suunnitelmat ja järjestelmät, joita ko. tytäryhteisön hallitus ohjaa ja valvoo säännönmukaisesti. Tytäryhteisöjen hallitusten systemaattista sisäisen val-

vonnan ja riskienhallinnan riittävyyden arviointia tulee kuitenkin edelleen kehittää ja samalla selkeyttää tytäryhteisöjen ja konserniohjauksen välistä ohjausta ja tiedonvälitystä.

Merkittävimmät tunnistetut riskit kaupunkikonsernissa

Tampereen kaupunkikonsernissa merkittävimmät riskit liittyvät liikevaihdoltaan ja taseiltaan isoimpiin yhtiöihin, joista kaupunki saa myös merkittäviä osinkotuloja. Useilla yhtiöillä valmistelussa tai käynnissä merkittäviä investointeja, joihin saattaa liittyä toteutus- ja käyttöönotto vaiheen riskejä.

Tampereen Raitiotie Oy ja Tampereen Seudun Keskuspuhdistamo Oy toteuttavat mittavia hankkeita kumpikin. Investointeihin liittyvät rakennusaikaiset riskit on toistaiseksi hallittu hyvin.

Tampereen Sähkölaitos Oy toteuttaa Naistenlahden voimalaitoksen korvausinvestointia. Työ on edennyt tähän mennessä suunnitellusti. Turve on säi-

lytetty suunnitelmissa mukana yhtenä tulevana polttoainejakeena. Puun ja turpeen polttoon liittyy kuitenkin sääntelyyn ja päästöjen laskentaan liittyviä tulevaisuuden riskejä. Näitä on hallittu mahdollistamalla usean erilaisen kiinteän polttoaineen käyttäminen.

Kilpailu- ja kuluttajavirasto on käsitellyt usean vuoden ajan Finnpark Oy:n väitettyä valtiontukea ja asemaa markkinoilla. Viraston kanssa on päästy yhteisymmärrykseen, että Finnpark Oy kilpailee markkinoilla ja yhtiö sekä omistaja ovat toimineet sen mukaisesti. KKV on aloittanut päätöksen kirjoittamisen vuoden 2020 lopulla ja päätös on odotettavissa vuoden 2021 aikana. Samasta aiheesta on valitettu myös Euroopan komissioon ja asian käsittely siellä jatkuu edelleen.

Tampereen 75-prosenttisesti omistaman Tullinkulman Työterveys Oy:n oma pääoma lähestyi nollaa kahden tapioillisen tilikauden (2018 ja 2019) takia. Tilanteen korjaamiseksi omistajat pää-

omittivat keväällä 2020 yritystä 0,5 miljoonalla eurolla konvertoimalla yhtiölle myönnettyjä lainoja SVOP-sijoitukseksi. Tampereen osuus pääomitukselta oli 375 939,85 euroa. Omistajalta ratkaisu ei edellyttänyt lisärahan käyttöä, koska aiemmin annettu laina muutetaan sijoitukseksi. Kaupunki edellytti, että yhtiö maksaa SVOP-sijoituksen takaisin yhtiön tilanteen sen salliessa.

Koronapandemia vaikutti negatiivisesti usean konserniyhtiön liiketoimintaan, erityisen raskaasti Tampereen Särkänniemi Oy:öön sekä Tampere-talo Oy:öön. Haasteet ulottuvat vuoden 2021 puolelle, mutta tulevat häipymään aikanaan.

Konsernin tytäryhteisöissä ei ole havaittu edellä mainittuja lukuun ottamatta sellaisia merkittäviä strategisia tai operatiivisia riskejä, jotka vaikuttaisivat kaupunkikonsernin tuloksiin merkittävästi.

Konsernirakenne

Tampereen konsernitilinpäätökseen sisältyi yhteensä 82 yhteisöä, joista 9 ei ole yhdistelty konsernitilinpäätökseen. Vuoden 2020 lopussa kaupunkikonserniin kuului 59 tytäryhteisöä, joista kahta ei ole yhdistelty konsernitilinpä-

tökseen. Yhdistelemättä jättämisellä on vain vähäinen vaikutus konsernin omaan pääomaan.

Konsernitilinpäätökseen yhdisteltiin kaikki 3 kuntayhtymää, joissa kaupunki on jäsenenä. Konserniin kuului myös 15

osakkuusyhteisöä ja 3 yhteisyhteisöä. Konsernitilinpäätökseen yhdisteltiin konsernin kannalta olennaiset osakkuusyhteisöt, joita oli 11.

Tampereen konsernitilinpäätökseen sisältyvät yhteisöt	Yhdistelty (kpl)		Ei yhdistelty (kpl)	
	2020	2019	2020	2019
Tytäryhteisöt				
Yhtiöt				
Kiinteistö- ja asuntoyhtiöt	27	23	0	0
Muut yhtiöt	28	27	2	2
Säätiöt	4	4	0	0
Kuntayhtymät	3	3	0	0
Osakkuusyhteisöt	11	11	4	3
Yhteisyhteisöt	0	0	3	3
Yhteensä	73	68	9	8

KONSERNITILINPÄÄTÖS

Konsernituloslaskelma

	1.1. - 31.12.2020	1.1. - 31.12.2019
	1 000 euroa	1 000 euroa
Toimintatuotot	1 218 747	1 240 242
Toimintakulut	-2 305 269	-2 251 421
Osuus osakkuusyhteisöjen voitosta	5 457	5 153
Toimintakate	-1 081 065	-1 006 026
Verotulot	1 035 323	974 526
Valtionosuudet	394 568	301 980
Rahoitustuotot ja -kulut		
Korkotuotot	1 495	1 241
Muut rahoitustuotot	4 353	3 593
Korkokulut	-34 060	-30 801
Muut rahoituskulut	-2 501	-1 504
Vuosikate	318 114	243 008
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-211 369	-206 020
Omistuksen eliminointierot	-3 274	-44
Arvonalentumiset	-1 981	-2 165
Satunnaiset erät	0	0
Tilikauden tulos	101 490	34 779
Tilinpäätössiirrot	265	225
Tilikauden verot	-10 309	-9 208
Laskennalliset verot	-4 903	-6 120
Vähemmistöosuudet	-5 989	-2 666
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	80 554	17 011
KONSERNITULOSLASKELMAN TUNNUSLUVUT		
Toimintatuotot / Toimintakulut, %	53	55
Vuosikate / Poistot, %	149	117
Vuosikate, euroa / asukas	1 318	1 020
Asukasmäärä	241 391	238 140

Toimintatuotot prosenttia toimintakuluista

= 100 * Toimintatuotot / Toimintakulut

Vuosikate prosenttia poistoista

= 100 * Vuosikate / (Suunnitelman mukaiset poistot + Arvonalentumiset)

Vuosikate, euroa / asukas

= Vuosikate / Asukasmäärä

Konsernitilinpäätös sisältää konsernituloslaskelman, konsernitaseen ja konsernin rahoituslaskelman sekä liitetiedot. Konsernitilinpäätöksessä siihen yhdisteltäviä yhteisöjä pyritään kuvaamaan siten kuin ne muodostaisivat yhden kirjanpitovelvollisen.

Konsernituloslaskelman analysointi

Konsernituloslaskelma osoittaa konsernin eli kaupungin ja konserniyhteisöjen yhteenlasketun kannattavuuden sekä taloudellisen tuloksen. Konsernitilinpäätöksestä vähennetään konserniyhteisöjen väliset sisäiset tuotot ja kulut, sisäinen voitonjako, sisäiset katteet ja vähemmistöosakkaiden osuudet toiminnan tuloksesta.

Konsernin vuoden 2020 toimintakate oli -1 081,1 milj. euroa. Toimintakate eli nettomenojen kasvu oli 75,0 milj. euroa (7,5 %). Kasvu oli suurempi kuin vuonna 2019, jolloin konsernin nettomenot nousivat 1,2 %. Toimintatuotot vähentyivät edellisvuodesta 21,5 milj. euroa (-1,7 %). Konsernin myyntituotot vähenivät noin 23 milj. eurolla, mihin vaikutti osaltaan koronaviruspandemia ja mm. Tampere-talo Oy:n ja Särkänniemi Oy:n liikevaihtojen aleneminen. Sähkölaitos -konsernin liikevaihto laski edellisvuodesta lämpimän sään ja alhaisen sähkön markkinahinnan vuoksi. Konsernin toimintakulut lisääntyivät 53,8 milj. eurolla (2,4 %).

Konsernin vuosikate oli 318,1 milj. euroa ja se parani 75,1 milj. euroa (30,9 %) edellisestä vuodesta. Asukasta kohden laskettu vuosikate oli 1 318 euroa ja se lisääntyi edellisvuodesta 298 euroa/asukas. Vuosikate kattoi suunnitelman mukaisista poistoista 149 % (2019: 117 %). Vuosikatteen paranemiseen vaikuttivat kaupungin verotulot ja valtionosuudet, joita kertyi 153,4 milj. euroa (12 %) enemmän kuin vuonna 2019.

Konsernin rahoitustuotot- ja kulut olivat yhteensä -30,7 milj. euroa ja ne kasvoivat 3,2 milj. euroa (11,8 %) edellisvuodesta. Korkokulut kasvoivat lainamäärän kasvun myötä. Suunnitelman mukaiset poistot olivat 211,4 milj. euroa ja ne kasvoivat 5,3 milj. euroa edellisestä vuodesta. Merkittävimmät poistot ilman konsernieliminoiteja olivat kaupungilla (104,1 milj. euroa), Tampereen Sähkölaitos -konsernilla (35 milj. euroa), PSHP-konsernilla (19,8 milj. euroa) ja Tampereen Vuokratalosäätöillä (16,5 milj. euroa).

Konsernin tilikauden tulos oli 101,5 milj. euroa ja se parani edellisestä vuodesta 66,7 milj. euroa. Tulokseen vaikutti erityisesti kaupungin edellisvuotta parempi tulos, jonka vaikutus konsernin tulokseen oli eliminointien jälkeen 61,9 milj. euroa (2019: -21,6 milj. euroa). Merkittävin vaikutus oli verorahoituksen kasvulla. Tilikauden tuloksen kannalta merkittävin tytäryhteisö on eliminointien jälkeen edelleen Sähkölaitos-konserni, jonka vaikutus konsernin tulokseen oli 16,8 milj. euroa (2019: 21,1 milj. euroa). Tampereen Vuokratalosäätöiden eliminoitu tulos oli 9,6 milj. euroa (2019: 13,2 milj. euroa) ja

YH Kodit Oy konsernin 3,9 milj. euroa (2019: 3,1 milj. euroa). Tuomi Logistiikka Oy:n eliminoitu tulos oli 2,8 milj. euroa (2019: 1,0 milj. euroa) ja Tampereen Kotilinnasäätöiden 2,7 milj. euroa (2019: 2,0 milj. euroa). Finnpark-konsernin vaikutus konsernin tulokseen oli 2,1 milj. euroa (2019: 3,5 milj. euroa). Käyttötalouden ja investointien sisäisten erien eliminoinnilla saattaa olla olennainen vaikutus yhdisteltäviin lukuihin, minkä vuoksi konsolidoitujen lukujen perusteella ei voi suoraan päätellä tuloksen suuruutta yhdisteltävän yhteisön erillistilinpäätöksessä. Konserniyhteisöjen toimintatuotoista ja toimintakuluista eliminoitiin konserniyhteisöjen välisiä sisäisiä liiketapahtumia yhteensä noin 590 milj. eurolla.

Konsernin tilikauden ylijäämä 80,6 milj. euroa on 63,5 milj. euroa edellisistä vuodista parempi.

Konserniyhteisöjen tuloksen muodostuminen

Konserniyhteisöjen erillistilinpäätösten yhteenlaskettu tilikauden tulos ennen konsernieliminoiteja oli 128,8 milj. euroa. Erillistilinpäätöksistä laskettu tulos parani edellisestä vuodesta 73,0 milj.

euroa, mihin vaikutti eniten emon eli kaupungin edellisvuotta 84 milj. euroa parempi tulos. Kaupungin tuloksen toteutumista on analysoitu tarkemmin toimintakertomuksen kohdassa Tuuloslaskelman analysointi. Tampereen Sähkölaitos -konsernin erillistilinpäätöksen tulos ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja oli 34,3 milj. euroa (2019: 36,8 milj. euroa). Tampereen Sähkölaitos -konserni liikevaihto laski 22,9 milj. eurolla lämpimän sään ja alhaisen sähkön markkinahinnan takia. Liikevaihto oli 265,1 milj. euroa ja liiketulos oli 44,5 milj. euroa (2019: 46,5 milj. euroa). Tampereen Vuokratalosäätöiden erillistilinpäätöksen tilikauden tulos oli 9,9 milj. euroa (2019: 13,1 milj. euroa). Pirkanmaan Jätehuolto Oy:n erillistilinpäätöksen tulos oli 3,5 milj. euroa (2019: 3,4 milj. euroa) ja Tampereen Vuokrasuunnit Oy:n 3,1 milj. euroa (2019: 3,9 milj. euroa). Edellä esitetyissä yhteisökohtaisissa tilikauden tuloksissa ei ole huomioitu konsernitalinpäätöksen eliminointien vaikutusta.

Konsernin rahoituslaskelma

	1.1. - 31.12.2020	1.1. - 31.12.2019
	1 000 euroa	1 000 euroa
Toiminnan rahavirta		
Vuosikate	318 114	243 008
Satunnaiset erät	0	0
Tilikauden verot	-10 309	-9 208
Tulorahoituksen korjaukset	-22 379	-36 053
	285 426	197 747
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-444 355	-392 493
Rahoitusosuudet investointimenoihin	7 885	21 175
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	38 072	33 843
	-398 398	-337 475
Toiminnan ja investointien rahavirta	-112 972	-139 728
Rahoituksen rahavirta		
Antolainauksen muutokset		
Antolainasaamisten lisäykset	-17 108	-5 660
Antolainasaamisten vähennykset	16	97
	-17 091	-5 564
Lainakannan muutokset		
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	326 266	310 757
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-74 963	-114 154
Lyhytaikaisten lainojen muutos	-13 669	-255
	237 634	196 348
Oman pääoman muutokset	2 214	3 767
Muut maksuvalmiuden muutokset		
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	2 332	-1 050
Vaihto-omaisuuden muutos	-16 082	453
Saamisten muutos	34 391	-34 237
Korottomien velkojen muutos	7 487	12 044
	28 128	-22 791
Rahoituksen rahavirta	250 885	171 761
Rahavarojen muutos	137 913	32 033
Rahavarat 31.12.	384 678	246 764
Rahavarat 1.1.	246 764	214 731
	137 913	32 033
RAHOITUSLASKELMAN TUNNUSLUVUT		
Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 vuodelta, 1000 €	-834 701	-838 855
Investointien tulorahoitus, %	73	65
Laskennallinen lainanhoitokate	1,2	1,1
Lainanhoitokate	3,2	1,9
Kassan riittävyys, pv	49	32

Toiminnan ja investointien rahavirta ja sen kertymä, €
Toiminnan ja investointien rahavirta -välituloksen viiden vuoden kertymän avulla seurataan investointien omarahoituksen toteutumista pitemmällä aikavälillä.
Investointien tulorahoitus
= 100 * Vuosikate / Investointien omahankintameno
Investointien omahankintamenoilla tarkoitetaan rahoituslaskelman investointimenoja, joista on vähennetty rahoituslaskelmaan merkityt rahoitusosuudet.

Konsernin rahoituslaskelman analysointi

Konsernin rahoituslaskelmalla osoitetaan kaupunkikonsernin varojen hankinta ja niiden käyttö tilikauden aikana. Se kuvaa konsernin toiminnasta aiheutuneita rahavirtoja kaupunkikonsernin ja sen ulkopuolisten tahojen välillä. Rahoituslaskelmasta on eliminoitu konsernin keskinäisten liiketapahtumien rahavirtavaikutukset.

Toiminnan rahavirta osoittaa miten konserni on onnistunut tilikauden aikana toiminnan avulla saamaan rahavaroja toimintaedellytysten säilyttämiseen, uusien investointien tekemiseen ja lainojen takaisinmaksuun. Toiminnan rahavirta oli 285,4 milj. euroa ja 87,7 milj. euroa suurempi kuin tilinpäätöksessä 2019. Merkittävin syy muutokseen on konsernin vuosikatteen kasvu 75,1 milj. eurolla. Muutoksen taustalla olevia syitä on käsitelty konsernituloslaskelman analysoinnin yhteydessä. Tulorahoituksen korjauksissa vuosikatetta oikaistaan konsernin saamien pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutusvoittojen ja -tappioiden, osakkuusyhteisöjen tulososuuksien ja osinkojen sekä pakollisten varausten muutosten osalta.

Laskennallinen lainanhoitokate

(Vuosikate + Korkokulut) / (Korkokulut + Laskennalliset lainanlyhennykset)

Lainanhoitokate

= (Vuosikate + Korkokulut) / (Korkokulut + Lainanlyhennykset)
Lainanlyhennyksillä tarkoitetaan rahoituslaskelman mukaisia pitkäaikaisten lainojen lyhennyksiä.

Kassan riittävyys, pv

= 365 * Rahavarat 31.12. / Kassasta maksut tilikaudella

Investoinnit

Investointien rahavirta osoittaa konsernin rahavarojen käytön investointihyödykkeisiin. Konsernin investoinnit olivat 444,4 milj. euroa ja ne lisääntyivät 51,9 milj. euroa (13,2 %) edellisvuodesta. Konsernin sisäisiä investointeja eliminoitiin yhteensä 75 milj. eurolla. Rahoitusosuuksia investointimenoihin

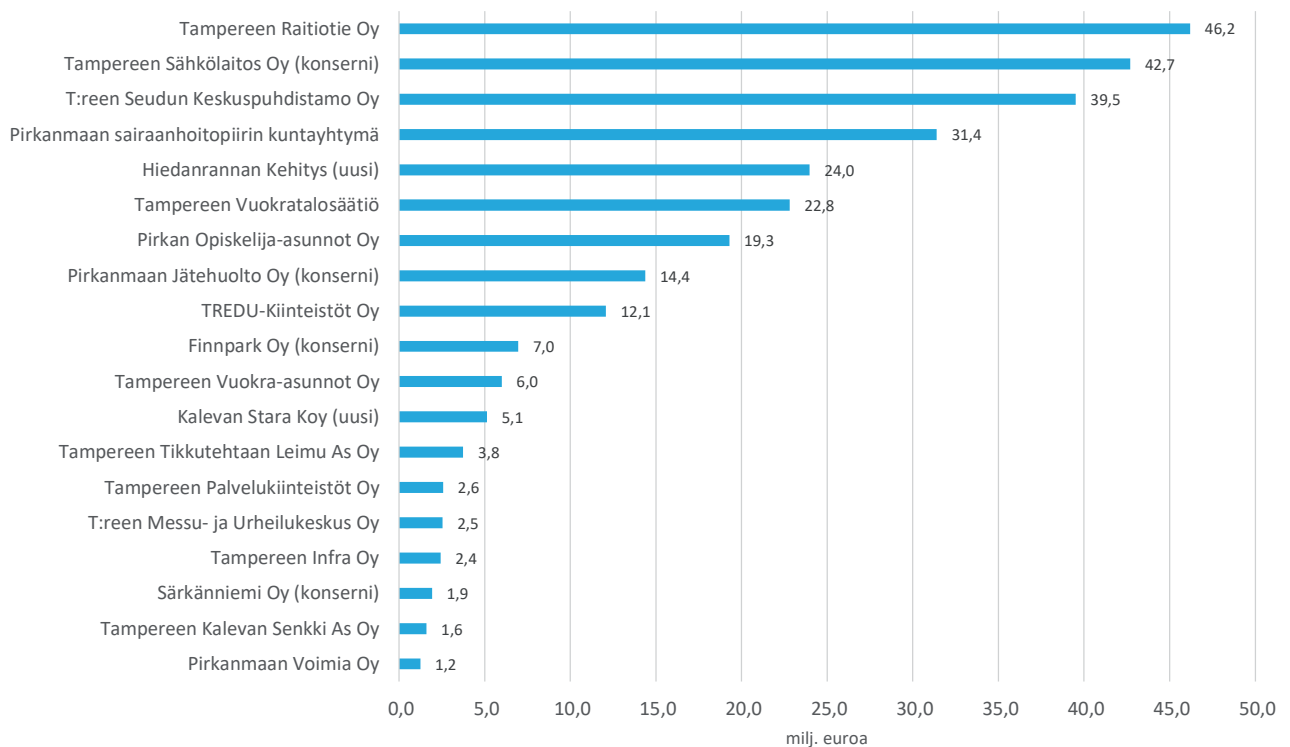
saatiin 7,9 milj. euroa ja pysyviä vastavia myytiin 38,1 milj. eurolla.

Kaupungin osuus konsernin investoinneista oli suurin, ilman eliminoituja 229,9 milj. euroa (2019: 155,0 milj. euroa). Kaupungin investointeja on analysoitu kaupungin investointien toteumavertailun ja rahoituslaskelman analyysien yhteydessä. Konserniyhteisöjen investoinnit 2020 -kuvassa on

esitetty yli 1,0 milj. euroa investoineet konserniyhteisöt (investoinnit esitetty ilman eliminoituja).

Konsernin toiminnan ja investointien rahoitustarve oli 113 milj. euroa. Investoinneista rahoitettiin tulorahoituksella 73 % (2019: 65 %) ja pääomarahoituksella 27 %. Lainakanta kasvoi 237,6 milj. eurolla ja rahavarojen muutos oli +137,9 milj. euroa.

KONSERNIYHTEISÖJEN INVESTOINNIT 2020

Konsernin rahoituksen rahavirta oli tilikauden aikana 250,9 milj. euroa. Kaupunkikonsernin lainakanta kasvoi tilikauden aikana 237,6 milj. euroa (2019: 196,3 milj. euroa). Uutta pitkäaikaista lainaa nostettiin 326,3 milj. euroa, josta kaupungin osuus oli 120,0 milj. euroa ja Tampereen Raitiotie Oy:n 80,0 milj. euroa. PSHP-konsernin pitkäaikaisen lainan kasvusta konsernin osuus oli 38,2 milj. euroa. Pitkäaikaisia lainoja lyhennettiin yhteensä 75 milj. eurolla.

Muissa maksuvalmiuden muutoksissa saamisten vähentyminen on vaikuttanut positiivisesti rahoituksen rahavirtaan.

Laskennallinen lainanhoitokate 1,2 kuvaa tulorahoituksen riittävyttä laskennallisten lainojen hoitoon. Laskennalliset lainanlyhennykset saadaan jakamalla taseen lainat kahdeksalla, mikä kuvaa oletettua jäljellä olevaa laina-aikaa. Laskennallinen lainanhoitokate on parantunut edellisvuodesta 0,1 yksikköä, mutta on edelleen heikolla tasolla. Tunnusluvun tulokinnassa tulee huomioida laskennallisen 8 vuoden laina-ajan vaikutus, todellisuudessa konsernin laina-ajat ovat pidempiä.

Lainanhoitokate lasketaan todellisilla vuotuisilla lainanlyhennyksillä. Konsernin lainanhoitokate oli 3,2 ja se parani 1,3

yksikköä edellisestä vuodesta. Lainanhoitokate on hyvällä tasolla silloin, kun tunnusluku saa suuremman arvon kuin 2. Tunnusluvun tulokinnassa tulee huomioida pitkäaikaisten lainojen erääntymisen vaikutus. Vuonna 2020 lainoja lyhennettiin 75 milj. eurolla (2019: 114 milj. eurolla) ja lisäksi vuosikate parani edellisvuodesta 75 milj. eurolla.

Vuoden 2020 aikana konsernin rahavarat lisääntyivät 137,9 milj. eurolla ja olivat vuoden lopussa 384,7 milj. euroa. Tilinpäätöshetken rahavaroilla olisi katettu 49 päivän ajan kaikki toiminnan aiheuttamat kassastamaksut.

Konsernitase

VASTAAVAA	31.12.2020	31.12.2019
	1 000 euroa	1 000 euroa
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Aineettomat hyödykkeet		
Aineettomat oikeudet	18 624	12 580
Muut pitkävaikutteiset menot	129 409	129 468
Ennakkomaksut	2 804	3 904
	150 837	145 952
Aineelliset hyödykkeet		
Maa- ja vesialueet	267 379	246 878
Rakennukset	1 724 587	1 668 933
Kiinteät rakenteet ja laitteet	691 969	689 856
Koneet ja kalusto	124 465	109 597
Muut aineelliset hyödykkeet	34 178	33 896
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	591 490	489 011
	3 434 068	3 238 171
Sijoitukset		
Osakkuusyhteisöosuudet	66 820	62 006
Muut osakkeet ja osuudet	24 989	24 707
Muut lainasaamiset	25 756	8 514
Muut saamiset	1 026	1 177
	118 591	96 404
TOIMEKSIANTOJEN VARAT	4 673	4 221
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Vaihto-omaisuus	50 127	34 021
Saamiset		
Pitkäaikaiset saamiset	11 970	13 021
Lyhytaikaiset saamiset	192 977	226 527
Rahoitusarvopaperit	34 211	30 115
Rahat ja pankkisaamiset	350 466	216 649
VASTAAVAA YHTEENSÄ	4 347 920	4 005 081

Konsernitaseen analysointi

Konsernitase osoittaa kaupunkikonsernin taloudellisen aseman selvittämällä konserniyhteisöjen varat ja velat.

Tampereen kaupunkikonsernin taseen loppusumma oli 4 347,9 milj. euroa. Kasvua edelliseen vuoteen nähden oli 342,8 milj. euroa (8,6 %). Konsernin omavaraisuusaste 36 % (2019: 37 %). Tunnusluvun hyvä tavoitetaso kaupun-

kikonsernissa on 50 %. Omavaraisuusaste mittaa vakavaraisuutta ja kykyä selvittää sitoumuksista pitkällä aikavälillä.

Taseen vastaavaa-puolelle sisältyvät pysyvät ja vaihtuvat vastaavat sekä toimeksiantojen varat. Pysyvät vastaavat kasvoivat tilikauden aikana 223 milj. eurolla (6,4 %). Eniten lisääntyivät aineellisten hyödykkeiden ennakkomak-

sut ja keskeneräiset hankinnat, yhteensä 102,5 milj. eurolla (21 %). Suurin osa johtui kaupungin, Tampereen Seudun Keskuspuhdistamo Oy:n ja Tampereen Raitiotie Oy:n investointien ennakkomaksujen kasvusta. Pysyvien vastaavien merkittävin erä on rakennukset, 1 724,6 milj. euroa, joka kasvoi 55,7 milj. euroa edellisestä vuodesta pääasiassa Tampereen kaupungin, PSHP-konsernin ja Tampereen Vuokratalosäätöön osalta. Pysyvien vastaavien sijoitukset kasvoivat tilikauden aikana 22,2 milj. euroa (23 %), mihin vaikutti osakkuus- ja muilta omistusyhteisöiltä olevien muiden lainasaamisten 18,5 milj. euron kasvu edellisvuodesta. Lainasaamiset ovat kasvaneet KOy Tampereen Monitoimiareenalle annetun lainan vuoksi.

Vaihtuviin vastaaviin kuuluvat vaihto-omaisuus, saamiset, rahoitusarvopaperit sekä rahat ja pankkisaamiset. Konsernin vaihtuvien vastaavien määrä oli tilikauden lopussa 639,8 milj. euroa (2019: 520,3 milj. euroa). Rahat ja pankkisaamiset olivat 350,5 milj. euroa, kasvua edellisen vuoden tilinpäätökseen oli 133,8 milj. euroa (62 %). Kasvuun vaikutti kaupungin rahojen ja pankkisaamisten kasvu noin 125 milj. eurolla vuoden 2019 tilinpäätöksestä.

Taseen vastattavaa-puoli kertoo konsernin oman ja vieraan pääoman määrän, vähemmistöosuudet, pakolliset varaukset sekä toimeksiantojen pääomat. Konsernin oma pääoma oli tilikauden lopussa 1 471,3 milj. euroa ja sen osuus oli 34 % taseen loppusummasta (2019: 35 %). Konsernin kertynyt ylijäämä oli tilikauden lopussa 800,0 milj. euroa (2019: 719,5 milj. euroa).

Vierasta pääomaa oli tilikauden lopussa 2 729,2 milj. euroa ja sen osuus taseen loppusummasta oli 63 % (2019: 62 %). Konsernilla oli vuoden 2020 lopussa korollista lainaa 2 153,7 milj. euroa, 8 922 euroa/asukas. Korollinen lainakanta kasvoi edellisvuodesta 239,8 milj. euroa (12,5 %). Suurin osa konsernin lainakannasta koostui Tampereen kaupungin lainojen lisäksi Tampereen Vuokratalosäätöön, Tampereen Raitiotie Oy:n ja Tampereen Sähkölaitos-konsernin lainoista. Lainakanta kasvoi eniten kaupungilla (lisäys 120 milj. euroa)

VASTATTAVAA	31.12.2020	31.12.2019
	1 000 euroa	1 000 euroa
OMA PÄÄOMA		
Peruspääoma	636 657	636 657
Yhdistysten ja säätiöiden peruspääomat	284	284
Muut omat rahastot	34 300	33 712
Edellisten tilikausien ylijäämä	719 483	702 472
Tilikauden alijäämä (ylijäämä)	80 554	17 011
	<u>1 471 278</u>	<u>1 390 137</u>
VÄHEMMISTÖOSUUDET	90 460	82 838
PAKOLLISET VARAUKSET		
Eläkevaraukset	1 722	1 893
Muut pakolliset varaukset	33 187	34 016
	<u>34 909</u>	<u>35 909</u>
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	22 104	19 320
VIERAS PÄÄOMA		
Pitkäaikainen korollinen vieras pääoma	2 055 370	1 826 435
Pitkäaikainen koroton vieras pääoma	89 951	84 046
Lyhytaikainen korollinen vieras pääoma	98 375	87 503
Lyhytaikainen koroton vieras pääoma	485 473	478 893
	<u>2 729 168</u>	<u>2 476 878</u>
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	4 347 920	4 005 081

KONSERNITASEEN TUNNUSLUVUT

Konsernin omavaraisuusaste, %	36	37
Konsernin suhteellinen velkaantuneisuus, %	103	98
Konsernin kertynyt ylijäämä (alijäämä), 1 000 euroa	800 037	719 483
Konsernin kertynyt ylijäämä (alijäämä), euroa / asukas	3 314	3 021
Konsernin lainakanta 31.12., 1 000 euroa	2 153 745	1 913 938
Konsernin lainat, euroa / asukas	8 922	8 037
Konsernin lainat ja vuokravastuut 31.12.	2 709 543	2 448 319
Konsernin lainat ja vuokravastuut, euroa / asukas	11 225	10 281
Konsernin lainasaamiset 31.12., 1 000 euroa	25 756	8 514
Asukasmäärä	241 391	238 140

Konsernin omavaraisuusaste, %

= 100 * (Oma pääoma + Vähemmistöosuus + Konsernireservi) / (Koko pääoma - Saadut Ennakot)

Konsernin suhteellinen velkaantuneisuus, %

= 100 * (Vieras pääoma - Saadut ennakot) / Käyttötulot

Konsernin lainakanta 31.12.

= Korollinen vieras pääoma

Konsernin lainat ja vuokravastuut 31.12.

= Vieras pääoma - (Saadut ennakot + Ostovelat + Siirtovelat + Muut velat) + Vuokravastuut

Konsernin lainasaamiset 31.12.

= Sijoituksiin merkityt Joukkovelkakirjalainasaamiset ja Muut lainasaamiset

ja Tampereen Raitiotie Oy:llä (lisäys 80 milj. euroa). Tampereen Sähkölaitos-konsernin lainakanta vähentyi 14 milj. eurolla. Konsernin suhteellinen velkaantuneisuus oli 103 % (2019: 98 %).

Konsernin lainojen ja vuokravastuiden määrä oli tilikauden päättyessä 2 709,5 milj. euroa, asukasta kohden laskettuna 11 225 euroa (2019: 10 281 euroa/asukas). Tunnuksluvun laskennassa vuokravastuut rinnastetaan lainoihin, minkä tarkoituksena on tehdä investointien rahoitus vertailukelpoiseksi riippumatta siitä, miten investointi on rahoitettu (laina- tai leasingrahoitus). Asukaskohtaisesti tarkasteltuna vuonna 2020 lainat ja vuokravastuut olivat 2 303 euroa suurempi kuin lainakanta, mitä selittää leasingrahoituksen käyttäminen lainanoton rinnalla.

KAUPUNGINHALLITUKSEN ESITYS TILIKAUDEN TULOKSEN KÄSITTELYSTÄ

Kuntalain 115 §:n mukaan kunnanhallituksen on toimintakertomuksessa tehtävä esitys tilikauden tuloksen käsittelystä.

Kaupungin tilikauden tulos muodostui 63 838 800,42 euroa ylijäämäiseksi. Kaupunginhallitus esittää kaupunginvaltuustolle tilikauden tuloksen käsittelyä siten, että

- aiemmin tehdyistä investointivarauksista syntynyttä poistoeroa tuloutetaan 1 710 592,99 euroa.
- Vahinkorahastosta tuloutetaan 260 053,40 euroa toteutuneiden menojen katteeksi,
- ja että tilikauden ylijäämä 65 809 446,81 euroa siirretään taseen oman pääoman edellisten tilikausien ylijäämä -erään.

Selvitystä talouden tasapainotuksen toteutumisesta tilikaudella ei tarvita, koska taseessa on aikaisemmilta tilikausilta kertyneitä ylijäämiä.

Talousarvion toteutuminen

TALOUSARVION TOTEUTUMINEN

Talousarvion toteutuminen -osa sisältää laskelma- ja strategiaosan, palvelualueiden, kehitysohjelmien ja konsernihallinnon talousarvion toteumavertailun, taseyksiköiden talousarvion toteumavertailun sekä konserniin kuuluvien tytäryhtiöiden ja -yhteisöjen tavoitteiden toteuman. Talousarvion toteumavertailuissa on esitetty valtuuston talousarviossa hyväksymän sitovuustason mukaisten määrärahojen, tuloarvioiden, investointien ja toiminnan tavoitteiden toteumat ja niiden olennaiset poikkeamat talousarvioon. Valtuustoon nähden sitovien erien toteumavertailu on esitetty kootusti Olennaiset poikkeamat talousarvioon -osiossa.

Laskelmaosassa on esitetty talousarvion tuloslaskelman, investointien ja rahoituslaskelman toteumavertailut. Lisäksi laskelmaosassa esitetään liikelaitosten vaikutus kaupungin tuloksen muodostumiseen ja toiminnan rahoitukseen. Talousarvion laskelmaosa sisältää informaatiota kaupungin yhteenlasketusta taloudesta, joka ei ole valtuustoon nähden sitovaa. Talousarvion tuloslaskelman, investointien ja

rahoituslaskelman toteumavertailuissa on esitetty palvelualueiden, kehitysohjelmien, konsernihallinnon ja taseyksiköiden talousarvion toteutuminen sisältäen myös sisäiset erät. Lisäksi on esitetty liikelaitosten ja taseyksikkönä käsiteltävän Vahinkorahaston vaikutus koko kaupungin tuloksen, rahoituksen ja investointien muodostumiseen. Laskelmaosan investointien toteumavertailu on esitetty taseen pysyvien vastaavien mukaisesti jaoteltuna omaisuusluokille sisältäen sisäiset erät.

Laskelmaosassa on esitetty myös kaupungin yhteisten erien eli verotulojen, valtionosuuksien, korkotuottojen ja -kulujen, muiden rahoitustuottojen ja -kulujen sekä antolainauksen ja korrallisten velkojen muutosten toteuma. Nämä erät muodostavat suuren osan kaupungin tuloperustasta ja niistä valtuustoon nähden sitovaa on korkotuottojen ja -kulujen netto. Lisäksi rahoituslaitoksilta nostettavien pitkäaikaisten lainojen lisäys ei saa olla talousarviota suurempi.

Strategiaosassa on esitetty toiminnan tavoitteiden toteumatiedot kaupunkistrategiasta johdettujen sitovien

toiminnan tavoitteiden osalta ja niiden vastuuhenkilöt. Talousarviossa liikelaitoksille ja Pirkanmaan pelastuslaitokselle asetettujen tavoitteiden toteuma on esitetty Taseyksiköt-osassa sekä erillistilinpäätöksissä.

Käyttötalous ja investoinnit yksiköittäin -osassa on esitetty palvelualueiden, kehitysohjelmien ja konsernihallinnon talousarvion toteumavertailut ja toiminnan tavoitteiden toteumatiedot. Taseyksiköt-osassa on esitetty Pirkanmaan pelastuslaitoksen ja liikelaitosten talousarvion toteumavertailut ja toiminnan tavoitteiden toteumatiedot. Pirkanmaan pelastuslaitoksen, liikelaitosten ja taseyksikkönä käsiteltävän Vahinkorahaston erillistilinpäätökset löytyvät tilinpäätöskirjan lopusta.

Talousarviossa kaupungin merkittävimmille tytäryhteisöille asetettujen tavoitteiden toteutuminen on esitetty erillisessä Konserniin kuuluvat tytäryhtiöt ja -yhteisöt -osassa. Yhteisöille asetetut tavoitteet eivät oikeudellisesti sido tytäryhteisöjä, vaan niiden tarkoituksena on tuoda esille pääomistajan tahto.

OLENNAISET POIKKEAMAT TALOUSARVIOON

Talousarvion toteutuminen -osa sisältää laskelma- ja strategiaosan, palvelualueiden, kehitysohjelmien ja konsernihallinnon talousarvion toteumavertailun, taseyksiköiden talousarvion toteumavertailun sekä tytäryhteisöjen tavoitteiden toteumatiedot. Talousarvion toteumavertailuissa on esitetty valtuuston talousarviossa hyväksymän sitovuustason mukaisten määrärahojen, tuloarvioiden, investointien ja toiminnan tavoitteiden toteumat ja niiden olennaiset poikkeamat talousarvioon. Yhteenvetotaulukossa on esitetty kootusti valtuustoon nähden sitovien erien toteutuminen. Ylitykset on korostettu keltaisella.

Talousarvion toteumavertailuissa esitettäviin lukuihin sisältyvät kaupungin sisäiset erät, ellei toisin ole mainittu. Vastaavasti investointiluvuissa ei ole huomioitu sisäisen katteen eliminointia, joten talousarvion toteumavertailuissa investointien toteuma on suurempi kuin kaupungin rahoituslaskelmassa.

Käyttötalouden toteutuminen

Sivistyspalveluiden palvelualueen toimintakate toteutui 2,8 milj. euroa muutettua talousarviota parempana. Sivistys- ja kulttuurilautakunnan toimintatuotot toteutuivat 6,1 milj. euroa muutettua talousarviota heikompana ja toimintakulut 8,8 milj. euroa pienempänä. Toimintatuotoissa erityisesti maksutuotot toteutuivat ennakoitua pienempinä ja toimintakuluissa mer-

kittävimmit menojen alitukset kohdistuivat henkilöstökuluihin sekä aineet, tarvikkeet ja tavarat -erään.

Sosiaali- ja terveystalouden palvelualueen toimintakate alittui 2,8 milj. eurolla. Sosiaali- ja terveystalouden toimintatuotot toteutuivat 5,3 milj. euroa muutettua talousarviota parempana erityisesti myyntituottojen positiivisen kehityksen takia. Toimintakulut ylittyivät 8,1 milj. eurolla ja merkittävimmät menojen ylitykset kohdistuivat palvelujen ostoihin.

Elinvoiman ja kilpailukyvyyn palvelualueen toimintakate toteutui 11,8 milj. euroa muutettua talousarviota parempana. Asunto- ja kiinteistöalautakunnan toimintakate toteutui 8,9 milj. euroa ennakoitua parempana. Toimintatuotot toteutuivat 11,9 milj. euroa suunniteltua suurempina ja toimintakulut ylittyivät 3,0 milj. eurolla. Toimintatuotoissa erityisesti maksu- ja vuokratuotot toteutuivat ennakoitua parempana. Elinvoima- ja osaamislautakunnan toimintakate toteutui 2,9 milj. euroa muutettua talousarviota parempana.

Kaupunkiympäristön palvelualueen toimintakate toteutui 9,6 milj. euroa muutettua talousarviota parempana erityisesti joukkoliikennelautakunnan ylityksen vuoksi. Joukkoliikennelautakunnan toimintatuotot toteutuivat 5,4 milj. euroa muutettua talousarviota suurempina erityisesti myyntituottojen sekä tukien ja avustusten osalta. Toimintakulut toteutuivat 0,5 milj. euroa muutettua talousarviota pienempinä

TILIKAUDEN TULOS

63,8 M€
(TP20)

INVESTOINTIEN TULORAHOITUS- PROSENTTI

76 %
(TP20)

pääasiassa palvelujen ostojen alittumisen vuoksi. Yhdyskuntalautakunnan toimintakate toteutui 3,7 milj. euroa muutettua talousarviota parempana

Konsernihallinnon ja yhteisten erien toimintakate toteutui yhteensä 4,6 milj. euroa muutettua talousarviota parempana.

Liikelaitosten yhteenlaskettu 29,2 milj. euron liikeylijäämä oli 2,8 milj. euroa muutettua talousarviota parempi. Tampereen Vesi Liikelaitos ylitti muutetun talousarvion 2,5 milj. eurolla ja Tampereen Kaupunkiliikenne Liikelaitos 0,3 milj. eurolla.

PALVELUALUEIDEN YHTEENLASKETTU TOIMINTAKATE

+ 21,4 M€
(TP20 / Muutettu TA20)

LIIKELAITOSTEN YHTEENLASKETTU LIIKEYLIJÄÄMÄ

+ 2,8 M€
(TP20 / Muutettu TA20)

NETTOINVESTOINNIT

+ 51,3 M€
(TP20 / Muutettu TA20)

Yhteenveto poikkeamista talousarvioon, sitovat erät

KÄYTTÖTALOUS

1 000 euroa	TP 2020	Muutettu TA 2020	Ero	Alkuper. TA 2020	Muutokset
Palvelualueet (toimintakate)					
Sivistyspalvelujen palvelualue					
Sivistys- ja kulttuurilautakunta					
Sivistys- ja kulttuurilautakunta (pl. erikseen sitovat erät)	-387 313	-390 067	2 754	-389 629	-438
Hiedanranta	-77	-75	-2	-75	0
Sosiaali- ja terveystalouden palvelualue					
Sosiaali- ja terveystalouden lautakunta					
Sosiaali- ja terveystalouden lautakunta (pl. erikseen sitovat erät)	-812 255	-809 236	-3 019	-791 336	-17 900
Smart Tampere	-53	-80	27	-80	0
Tampere Junior	-357	-525	168	-525	0
Elinvoiman ja kilpailukykyyn palvelualue					
Elinvoima- ja osaamislautakunta					
Elinvoima- ja osaamislautakunta (pl. erikseen sitovat erät)	-64 258	-66 275	2 017	-58 382	-7 893
Ammatillinen koulutus (tilikauden tulos)	1 583	500	1 083	0	500
Hiedanranta	-1 972	-1 841	-131	-1 841	0
Viiden tähden keskusta	-3 110	-4 004	894	-4 004	0
Smart Tampere	-975	-994	19	-994	0
Elinvoima- ja kasvupalveluallianssi	-16 715	-15 617	-1 098	-19 317	3 700
Vetovoimainen elämyskaupunki	-766	-932	166	-542	-390
Asunto- ja kiinteistöalautakunta					
Asunto- ja kiinteistöalautakunta (pl. erikseen sitovat erät)	147 078	138 215	8 863	137 835	380
Hiedanranta	-957	-1 000	43	-1 000	0
Kaupunkiympäristön palvelualue					
Yhdyskuntalautakunta					
Yhdyskuntalautakunta (pl. erikseen sitovat erät)	-24 248	-27 221	2 973	-25 499	-1 722
Smart Tampere	-648	-773	125	-715	-58
Viiden tähden keskusta	-101	-500	399	-500	0
Hiedanranta	-13	-50	37	-50	0
Raitiotie	-1 365	-1 500	135	-1 500	0
Joukkoliikennelautakunta	-18 056	-24 045	5 989	-16 445	-7 600
Konsernihallinto (toimintakate)					
Konsernihallinto					
ICT-kehittäminen (toimintakate+bruttoinvestoinnit)	-9 531	-11 800	2 269	-8 800	-3 000
Smart Tampere	-127	-141	14	-141	0
Konsernihallinto, muut	-21 914	-25 172	3 258	-25 172	0
Yhteiset erät	-119 442	-121 237	1 795	-117 623	-3 614
Taseyksiköt (liikeylijäämä)					
Pirkanmaan pelastuslaitos	293	-1	294	-1	0
Liikelaitokset (korvaus peruspääomasta)					
Tampereen Vesi Liikelaitos	-10 500	-10 500	0	-10 500	0
Liikelaitokset (liikeylijäämä)					
Tampereen Vesi Liikelaitos	28 867	26 372	2 495	26 372	0
Tampereen Kaupunkiliikenne Liikelaitos	371	100	271	100	0

LASKELMAOSA

1 000 euroa	TP 2020	Muutettu TA 2020	Ero	Alkuper. TA 2020	Muutokset
Korkotuotot ja -kulut	-9 103	-8 492	-611	-8 492	0
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	120 000	123 447	-3 447	123 447	0

INVESTOINNIT

Nettoinvestoinnit sitovuustasoittain (1000 euroa)	TP 2020	Muutettu TA 2020	Ero	Alkuper. TA 2020	Muutokset
Sivistyspalvelujen palvelualue					
Sivistys- ja kulttuurilautakunta	-8 483	-10 200	1 717	-6 198	-4 002
Sosiaali- ja terveystalouden palvelualue					
Sosiaali- ja terveystalouden lautakunta	-1 436	-1 990	554	-1 990	0
Elinvoiman ja kilpailukyyn palvelualue					
Elinvoima- ja osaamislautakunta					
Ammatillinen koulutus	-1 348	-1 711	363	-896	-815
Asunto- ja kiinteistöalautakunta					
Asunto- ja kiinteistöalautakunta (pl. erikseen sitovat erät)	-14 871	-21 489	6 618	-17 970	-3 519
Talonrakennushankkeet	-66 342	-86 236	19 894	-67 804	-18 432
Hiedanranta	-3 282	-10 610	7 328	-10 140	-470
Keskusta	-2 635	-4 370	1 735	-2 970	-1 400
Kaupunkiympäristön palvelualue					
Yhdyskuntalautakunta					
Yhdyskuntalautakunta (pl. erikseen sitovat erät)	-50 492	-46 081	-4 411	-46 081	0
Hiedanranta	-869	-600	-269	0	-600
Keskusta	-10 505	-11 475	970	-8 475	-3 000
Joukkoliikennelautakunta	429	-1 000	1 429	-1 000	0
Konsernihallinto					
Yhteiset erät	-36 491	-41 859	5 368	-2 000	-39 859
Taseyksiköt					
Pirkanmaan pelastuslaitos (investointien rahavirta)	-2 183	-2 208	25	-2 208	0
Liikelaitokset					
Tampereen Vesi Liikelaitos	-22 276	-26 303	4 027	-26 303	0
Tampereen Kaupunkiliikenne Liikelaitos	0	-3 000	3 000	-3 000	0

Laskelmaosan toteutuminen

Laskelmaosassa esitetään korkotuottojen ja -kulujen sekä pitkäaikaisten lainojen lisäysten toteutuminen talousarvioon nähden. Toteutuneet korkotuotot ja -kulut poikkesivat talousarvioista 0,6 milj. euroa. Pitkäaikaisia lainoja nostettiin tilikaudella 3,4 milj. euroa ennakoitua vähemmän.

Investointien toteutuminen

Koko kaupungin yhteenlasketut nettoinvestoinnit olivat 222,6 milj. euroa, mikä oli 51,3 milj. euroa muutettua talousarviota alhaisempi. Suurin syy

alhaiseen toteumaan oli hankkeiden toteutuminen tilikausien välillä toisin kuin oli suunniteltu. Peruskaupungin nettoinvestoinnit olivat yhteensä 200,3 milj. euroa ja ne alittivat muutetun talousarvion 44,3 milj. eurolla. Peruskaupungin yksiköiden investointeja budjetoitiin uudelleen yhteensä 75,1 milj. euroa (KV 17.2.2020 ja 19.10.2020).

Asunto- ja kiinteistöalautakunnan nettoinvestoinnit 87,1 milj. euroa toteutuivat 35,6 milj. euroa muutettua talousarviota pienempinä. Eroa selittää erityisesti talonrakennushankkeiden toteutuminen ennakoitua myöhem-

min. Uudelleen budjetoitavien talonrakennushankkeiden investointiesitys 16,3 milj. euroa hyväksyttiin vuodelle 2021 (KV 22.2.2021). Maaomaisuuden investointeja (pl. erikseen sitovat erät) toteutui 14,9 milj. euroa. Maaomaisuuden investoinnit (pl. erikseen sitovat erät) alittivat budjetin yhteensä noin 6,6 milj. eurolla.

Yhdyskuntalautakunnan nettoinvestoinnit 61,9 milj. euroa ylittivät muutetun talousarvion 3,7 milj. eurolla. Syynä on lukuisten kestoltaan useampivuotisten infrarakentamisen hankkeiden painottuminen tilikaudelle.

Konsernihallinnon yhteisten erien investoinnit toteutuivat 5,4 milj. euroa muutettua talousarviota pienempinä. Talousarvioon sisältyi vajaa 5,7 milj. euroa TREDU-Kiinteistöt Oy:lle annettavaa investointiavustusta, joka ei toteutunut. TREDU-Kiinteistöt Oy:n investointiavustus hyväksyttiin uudelleen budjetoitavaksi vuodelle 2021 (KV 22.2.2021).

Konsernihallinnolla valtuustoon nähdyn sitovaa taso ICT-kehittämisessä oli toimintakate ja bruttoinvestoinnit yhteensä. ICT-investointien ja kehitysohjelmien investointien tietoja löytyy investointien toteumavertailu -osiosta.

Tampereen Vesi Liikelaitoksen 26,3 milj. euron investoinneista jäi käyttämättä 4,0 milj. euroa. Merkittävimpiä syitä investointien suunnitellusta poik-

keavaan toteutumaan on ollut suunnitelmien valmistumisen viivästyminen. Tampereen Kaupunkiliikenne Liikelaitoksella ei ollut toteutuneita investointeja tilikaudella.

Tarkemmat tiedot poikkeamista löytyvät investointien toteumavertailusta ja toimintayksiköiden tekstien yhteydestä.

Talousohjelma

Kaupunginvaltuusto hyväksyi 23.4.2018 vuoteen 2020 ulottuvan talousohjelman. Tehostamistoimenpiteitä kohdistettiin kaikkiin palvelualueisiin, liikelaitoksiin, yhtiöihin, hallintoon, henkilöstöetuuksiin sekä myös poliittisiin päätöksentekijöihin. Periaatteena toimenpiteiden valinnassa oli turvata lakisäätöiset palvelut.

Ohjelmalla tavoiteltiin alkujaan yhteensä noin 43,5 milj. euron taloudellisia vaikutuksia, jotka jakautuvat suunnilleen puoliksi menojen vähentämisiin ja puoliksi tulojen lisäyksiin. Vuosien 2019 ja 2020 talousarviovalmistelussa tavoitteita päivitettiin 6,2 milj. eurolla 49,7 milj. euroon.

Koronapandemian aiheuttaman poikkeustilanteen vuoksi vuodelle 2020

suunnitellut toimenpiteet toteutuivat tavoitetta hieman pienempinä, mutta talousohjelman tulosten kokonaismäärä koko ajanjaksolla 2018 - 2020 oli kuitenkin 5,8 milj. euroa asetettua tavoitetta parempi. Talousohjelmalle asetetut tavoitteet saavutettiin.

Talousohjelman toteuttamisen vaikutukset 2018 - 2020

1 000 euroa	Tavoite 2018 - 2020 KV 23.4.2018	Tavoite 2018 - 2020 Päivitetty	Toteuma 2018 - 2020	Ero
Sivistys- ja kulttuurilautakunta	4 759	5 384	4 456	-928
Sosiaali- ja terveystalautakunta	4 860	7 820	6 716	-1 105
Yhdyskuntalautakunta	2 800	3 400	3 500	100
Joukkoliikennelautakunta	1 200	1 700	1 700	0
Elinvoima ja osaamislautakunta	1 890	5 005	3 892	-1 113
Asunto- ja kiinteistölaikunta	5 930	5 930	10 659	4 729
Liikelaitokset	3 400	1 600	1 446	-154
Konserniyhtiöt ja rahoitus	11 300	12 800	14 844	2 044
Konsernihallinto ja henkilöstöetuuudet sekä hallinto henkilöstön vähentäminen	7 320	6 040	8 269	2 229
Yhteensä	43 459	49 679	55 482	5 803

LASKELMAOSAN TOTEUTUMINEN

Tuloslaskelman toteumavertailu

Tuloslaskelma (1 000 euroa)	Talousarvion toteumavertailu					Liikelaitosten ja rahastojen vaikutus				
	Kaupunki ilman liikelaitoksia ja rahastoja sisältäen sisäiset erät					TP 2020 sisältäen sisäiset erät		TP 2020 ilman sisäisiä eriä		
	TP 2020	Muutettu TA 2020	Ero	Alkuper. TA 2020	Muu- tokset	Liikelai- tokset*	Koko kaupunki	Peruskau- punki	Liikelai- tokset*	Koko kaupunki
Toimintatuotot										
Myyntituotot	273 234	268 161	5 073	274 458	-6 297	93 476	366 710	147 349	65 636	212 986
Maksutuotot	102 726	99 628	3 098	98 881	747	0	102 726	100 134	0	100 134
Tuet ja avustukset	37 126	32 622	4 503	24 946	7 676	111	37 237	36 429	111	36 540
Vuokratuotot	208 012	201 019	6 993	201 014	5	21	208 033	75 351	21	75 373
Muut toimintatuotot	27 274	28 261	-987	29 041	-780	312	27 585	26 008	282	26 290
Toimintatuotot yhteensä	648 371	629 691	18 680	628 340	1 351	93 920	742 291	385 272	66 051	451 323
Valmistus omaan käyttöön	2 946	1 080	1 866	1 080	0	3 101	6 047	2 938	3 101	6 039
Toimintakulut										0
Henkilöstökulut	-603 263	-612 494	9 231	-608 065	-4 429	-25 781	-629 044	-603 263	-25 781	-629 044
Palkat ja palkkiot	-479 906	-488 174	8 268	-483 735	-4 439	-19 332	-499 238	-479 906	-19 332	-499 238
Henkilösivukulut	-123 358	-124 320	962	-124 330	10	-6 449	-129 807	-123 358	-6 449	-129 807
Eläkekulut	-106 513	-106 639	125	-105 324	-1 314	-5 779	-112 292	-106 513	-5 779	-112 292
Muut henkilösivukulut	-16 844	-17 682	837	-19 006	1 324	-670	-17 514	-16 844	-670	-17 514
Palvelujen ostot	-913 423	-911 333	-2 089	-892 503	-18 831	-11 614	-925 037	-842 579	-11 347	-853 926
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-50 868	-51 310	442	-46 709	-4 601	-12 240	-63 108	-50 926	-12 152	-63 078
Avustukset	-206 604	-206 883	279	-196 347	-10 535	0	-206 604	-120 142	0	-120 142
Vuokratulut	-202 141	-199 388	-2 753	-199 470	82	-2 413	-204 553	-70 269	-1 590	-71 859
Muut toimintakulut	-5 416	-5 616	200	-6 146	530	-596	-6 012	-5 025	-198	-5 223
Toimintakulut yhteensä	-1 981 714	-1 987 023	5 310	-1 949 239	-37 784	-52 644	-2 034 358	-1 692 205	-51 068	-1 743 273
Toimintakate	-1 330 397	-1 356 253	25 856	-1 319 819	-36 434	44 376	-1 286 020	-1 303 995	18 084	-1 285 911
Verotulot	1 035 323	1 015 900	19 423	1 039 500	-23 600	0	1 035 323	1 035 323	0	1 035 323
Valtionosuudet	394 568	376 274	18 294	326 100	50 174	0	394 568	394 568	0	394 568
Rahoitustuotot ja -kulut	35 959	36 884	-925	36 884	0	-10 497	25 462	25 459	3	25 462
Korkotuotot	8 622	8 708	-86	8 708	0	0	8 622	6 238	0	6 238
Muut rahoitustuotot	46 355	45 501	854	45 501	0	4	46 359	35 855	4	35 859
Korkokulut	-17 725	-17 200	-525	-17 200	0	0	-17 725	-15 341	0	-15 341
Korvaus peruspääomasta	0	0	0	0	0	-10 500	-10 500	0	0	0
Muut rahoituskulut	-1 292	-125	-1 167	-125	0	-2	-1 294	-1 292	-2	-1 294
Vuosikate	135 453	72 805	62 648	82 665	-9 860	33 879	169 332	151 355	18 087	169 442
Poistot ja arvonalentumiset	-91 239	-98 114	6 875	-98 162	48	-15 396	-106 634	-90 471	-15 396	-105 867
Satunnaiset erät	264	0	264	0	0	0	264	264	0	264
Tilikauden tulos	44 478	-25 309	69 787	-15 497	-9 812	18 483	62 962	61 148	2 691	63 839
Poistoeron lis. (-) tai väh.(+)	815	700	115	700	0	896	1 711	815	896	1 711
Rahastojen lis. (-) tai väh.(+)	0	0	0	0	0	260	260	0	260	260
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	45 293	-24 609	69 902	-14 797	-9 812	19 639	64 932	61 963	3 847	65 809

* Sarakkeessa esitetty liikelaitokset ja rahastot

Tuloslaskelman toteutuminen

Tuloslaskelman toteumavertailu sisältää peruskaupungin (palvelualueet, kehitysohjelmat, konsernihallinto ja Pirkanmaan pelastuslaitos) tuloslaskelman toteumavertailun sekä liikelaitosten ja Vahinkorahaston vaikutuksen kaupungin talouteen. Peruskaupungin talousarvion toteumavertailun jälkeen laskelmassa on esitetty liikelaitosten toteuma ja koko kaupungin vuoden 2020 toteuma yhteensä sisältäen sisäiset erät. Laskelman viimeiset sarakkeet kuvaavat kaupungin ulkoisen tuloksen muodostumisen peruskaupungin ja liikelaitosten välillä.

Seuraavat analyysit on tehty vertailun muutettua talousarvioita tilikauden toteumaan. Vuoden aikana kaupunginvaltuusto päätti 17.2 ja 19.10 muutoksista alkuperäiseen talousarvioon muun muassa koronaviruspandemian vaikutuksesta.

Peruskaupungin tuloslaskelman toteumavertailun toimintakate oli 25,9 milj. euroa muutettua talousarviota parempi. Toimintatuotot toteutuivat kokonaisuudessaan 18,7 milj. euroa muutettua talousarviota suurempina. Merkittävin poikkeama oli vuokratuottojen 7,0 milj. euroa, josta rakennusten osuus oli 5,6 milj. euroa. Myyntituotot toteutuivat 5,1 milj. euroa muutettua talousarviota parempana, mihin vaikutti keskeisesti kaupunkiympäristön palvelualueen myyntituottojen toteutuminen 2,7 milj. euroa ennakoitua parempana erityisesti joukkoliikenteen osalta.

Toimintakulut toteutuivat 5,3 milj. euroa muutettua talousarviota pienempinä. Merkittävin poikkeama oli henkilöstökulujen 9,2 milj. euron alitus, josta palkkojen ja palkkioiden osuus oli 8,3 milj. euroa ja henkilösivukulujen 1,0 milj. euroa. Poikkeamaa selittää henkilöstökulujen toteutuminen ennakoitua pienempinä erityisesti sivistyspalveluissa ja sosiaali- ja terveyspalveluissa. Sivistyspalveluissa henkilöstökulujen

alitusta selittää sijaisten ja muun määrälläisen henkilöstön väheneminen ja palkattomien vapaiden lisääntyminen. Sosiaali- ja terveyspalveluissa alituksen taustalla olivat vastaanottopalvelujen ja ikäihmisten palvelujen rekrytointihaasteet.

Verorahoituksen kertymä oli yhteensä 1 429,9 milj. euroa. Talousarvioon nähden verorahoitus toteutui 37,7 milj. euroa arvioitua suurempana. Verotulot toteutuivat talousarvioon nähden 19,4 milj. euroa arvioitua suurempina ja valtionosuudet 18,3 milj. euroa. Verorahoituksen arviointiin vuoden aikana kohdistui poikkeuksellista epävarmuutta pääosin koronaviruspandemiasta johtuen. Verotulot toteutuivat lopulta arvioitua suurempina. Valtionosuuksia lisättiin ministeriöiden päätöksillä vuoden aikana yhteensä 74,5 milj. euroa. Vaikka talousarviota muutettiin valtuuston päätöksellä lokakuussa, ei viimeisiä valtionosuuslisäyksiä ehditty käsitellä talousarviomuutoksena.

Rahoitustuotot ja -kulut toteutuivat 0,9 milj. euroa muutettua talousarviota alhaisempana erityisesti muiden rahoituskulujen kasvun vuoksi. Poistot alittivat muutetun talousarvion 7,2 milj. eurolla. Merkittävin poistojen alitus oli kaupunkiympäristön palvelualueen 3,2 milj. euroa, mikä selittyy tilikaudella keskeneräiseksi jääneiden investointihankkeiden suuremmalla määrällä kuin talousarviossa oli arvioitu.

Peruskaupungin tilikauden tulos sisältäen sisäiset erät muodostui 69,9 milj. euroa muutettua talousarviota paremmaksi. Satunnaisten erien vaikutus tulokseen oli 0,3 milj. euroa.

Liikelaitosten vaikutus tilikauden tuloksen muodostumiseen

Tampereen kaupungin liikelaitosten ja taseyksikkönä toimivan Vahinkorahaston vaikutus kaupungin tuloksen muodostumiseen on esitetty edellä olevan

laskelman Liikelaitosten ja rahastojen vaikutus -sarakeilla. Vaikutus on esitetty erikseen sisältäen sisäiset erät ja ulkoisten lukujen osalta. Sisäisillä erillä tarkoitetaan kaupungin yksiköiden välisiä myynti- ja ostotapahtumia sekä niistä aiheutuvia tuottoja ja kuluja, jotka ovat mukana talousarvion toteumaluvuissa. Liikelaitosten vaikutusta kaupungin tulokseen analysoidaan sisäiset erät sisältävien lukujen osalta. Tampereen Infra Liikelaitos yhtiöitettiin 1.1.2020.

Liikelaitosten yhteenlaskettu tilikauden tulos oli 18,7 milj. euroa, josta Tampereen Vesi Liikelaitoksen osuus oli 18,4 milj. euroa. Liikelaitosten tuottojen osuus kaupungin toimintatuotoista oli 13 prosenttia. Liikelaitosten tuotoista suurin osa oli myyntituottoja, joista 66,4 milj. euroa (71 %) kertyi Tampereen Vesi Liikelaitokselta ja 27,1 milj. euroa (29 %) Tampereen Kaupunkiliikenne Liikelaitokselta. Kaupungin valmistus omaan käyttöön -erästä 51 prosenttia muodostui liikelaitosten vaikutuksesta.

Liikelaitosten osuus kaupungin toimintakuluista oli 3 prosenttia. Suurimmat kuluerät ovat henkilöstökulut 25,8 milj. euroa ja aineet, tarvikkeet ja tavarat -erä 12,2 milj. euroa. Henkilöstökuluista Tampereen Kaupunkiliikenteen osuus oli 17,1 milj. euroa (66 %) ja Tampereen Veden 8,6 milj. euroa (34 %). Aineet, tarvikkeet ja tavarat -erässä Tampereen Kaupunkiliikenteen osuus oli 4,5 milj. euroa (37 %) ja Tampereen Veden 7,7 milj. euroa (63 %). Palveluiden ostoista 84 prosenttia muodostui Tampereen Veden osuudesta.

Rahoitustuotot ja -kulut muodostuivat kokonaisuudessaan Tampereen Veden rahoituseristä sisältäen korvauksen peruspääomasta -10,5 milj. euroa. Poistoista ja arvonalentumisista liikelaitosten osuus oli 14 prosenttia, josta Tampereen Veden osuus oli 12,8 milj. euroa (83 %).

Verotulot

Verotulot (1 000 euroa)	TP 2020	Muutettu TA 2020	Ero	Alkuper. TA 2020	Muutokset
Kunnallisvero	866 872	842 500	24 372	865 000	-22 500
Yhteisövero	85 333	84 700	633	82 000	2 700
Kiinteistövero	83 117	88 700	-5 583	92 500	-3 800
Yhteensä	1 035 323	1 015 900	19 423	1 039 500	-23 600

Verotuloja kertyi vuonna 2020 yhteensä 1 035,3 milj. euroa. Verotulot kasvoivat vuodesta 2019 noin 60,7 milj. euroa eli 6,2 %. Verotuloja kertyi 4,2 milj. euroa alkuperäistä talousarviota vähemmän ja 19,4 milj. euroa muutettua talousarviota enemmän.

Kunnallisverotuloja kertyi 866,9 milj. euroa, mikä on 24,4 milj. euroa muutettua talousarviota paremmin.

Viime vuosi oli lopulta pelättyä parempi: kunnallisvero kasvoi lopulta 57,9 milj. euroa (7,2 %) vuoteen 2019 verrattuna. Koko maan kasvu oli myös peräti 5,1 prosenttia. Sitä vastoin valtiolle kuuluva pääomatulovero laski 4,5 prosenttia.

Syy Tampereen hyvään kehitykseen johtui eri tekijöistä; kunnallisveron 0,5 %-yksikön korotuksesta, palkkasum-

man odotuksia paremmasta kehityksestä, jaksotustekijöistä, verovuoden 2020 parantuneesta jako-osuudesta sekä yritysten verojen maksujärjestelyistä, joita toteutui kunnallisveron osalta arvioitua vähemmän.

Kunnallisveron korotuksen vaikutus oli laskennallisesti vajaa 20 milj. euroa. Mikäli korotusta 19,75 prosentista 20,25 prosenttiin ei olisi tehty, kunnallisveron kasvu olisi ollut noin 4,7 prosenttia.

Tulojen kehitys on ollut Tampereella jälleen muuta maata positiivisempaa. Verovuoden 2019 verotettava tulo kasvoi 4,2 %, kun koko maan keskiarvo oli 3,2. Vuoden 2020 ansiotulojen kasvu oli ennakkotietojen mukaan Tampereella 2,9 % ja koko maassa 1,7 prosenttia.

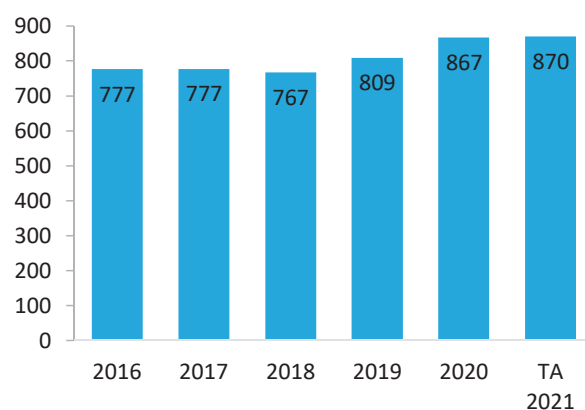
Ennakonpidätyksiä ansiotuloista kertyi koko maassa vuonna 2020 puoles-

taan 2,9 % enemmän kuin vuonna 2019, kuntaryhmän kasvu oli 3,3 prosenttia ja Tampereen 6,1 prosenttia. Korkeat ennakonpidätykset tarkoittavat mahdollisesti sitä, että osalla verovelvollisista on ollut verokortilla liian korkea veroprosentti. Tulot ovat saattaneet koronavuonna olla osalla palkansaajista enakoitua pienemmät, mutta muutoksia veroprosenttiin ei ole tehty. Veronpalautuksia maksettaneen näin ollen vuonna 2021 edellisvuotta enemmän.

TULOVEROPROSENTIN JA VEROTETTAVAN TULON KEHITYS

	Tulovero- prosentti	Verotettava tulo, milj. €	Muutos, %
2010	19,00	3 364,4	0,9
2011	19,00	3 517,9	4,6
2012	19,00	3 635,8	3,4
2013	19,00	3 731,6	2,6
2014	19,75	3 803,8	1,9
2015	19,75	3 867,6	1,7
2016	19,75	3 895,3	0,7
2017	19,75	3 825,7	-1,8
2018	19,75	3 987,9	4,2
2019	19,75	4 154,1	4,2
2020	20,25		
2021	20,25		

KUNNALLISVERON KEHITYS

Yhteisöverotuloja kertyi 85,3 milj. euroa, mikä on hieman talousarviota enemmän. Yhteisöveron tuotto kasvoi vuoteen 2019 verrattuna 8,1 milj. euroa (10,4 %).

Tampereen jako-osuus yhteisöveron tuotosta kasvoi edellisvuodesta (4,11893052 %:sta 4,38741490 %:iin).

Yhteisöveron tuotto kasvoi koronatilanteesta huolimatta, koska valtio päätti keväällä neljännessä lisätalousarviossa kompensoida kunnille koronavirusepidemian aiheuttamia negatiivisia talousvaikutuksia korottamalla kuntien jako-osuutta yhteisöveron tuotosta 10 prosenttiyksiköllä. Korotus on määräaikainen ja se jatkuu verovuonna 2021.

Jako-osuuden korotuksen vaikutus Tampereen kaupungille oli noin 17 milj.

euroa. Mikäli kuntien jako-osuutta ei olisi korotettu, Tampereen yhteisöverotulot olisivat laskeneet edellisestä vuodesta noin 9 milj. euroa (-12 %).

Kaikkiaan yhteisöjen tuloveroa kertyi vuonna 2020 yhteensä 4,8 miljardia euroa, mikä on 1,3 miljardia (- 21,0 %) vähemmän kuin vuotta aiemmin. Kuntien yhteisöverotulot kasvoivat lopulta noin 58 milj. euroa (3 %). Kunnille tilitettiin yhteisöveroja 1,967 miljardia vuonna 2020. Korotettu jako-osuus lisäsi kuntien yhteisöveroja lopulta vajaalla 400 miljoonalla eurolla.

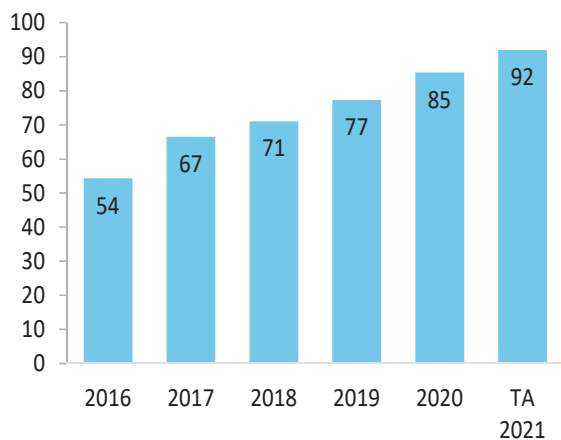
Kiinteistöverotuloja kertyi 83,1 milj. euroa, mikä oli 9,4 milj. euroa alkuperäistä talousarviota ja 5,6 milj. euroa muutettua talousarviota vähemmän.

Kiinteistöveron osalta vuosi 2020 oli odotettua heikompi. Kiinteistöverotulot laskivat edellisestä vuodesta 5,2 milj. euroa (-5,9 %).

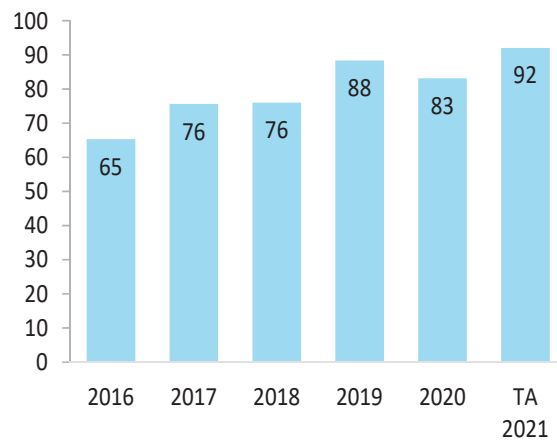
Heikko verotulon kehitys johtui siitä, että myös kiinteistöverotuksessa siirryttiin verovelvolliskohtaiseen verotuksen valmistumiseen (ns. verotuksen joustava valmistuminen). Tämä tarkoittaa sitä, että verovuoden 2020 kiinteistöveron kokonaismaksuunpanosta erääntyy vuoden 2021 tammihelmikuun aikana noin 10 prosenttia eli verotuloja siirtyi vuodelta 2020 vuodelle 2021 noin 9 milj. euroa.

Kiinteistöjen verotusarvot kasvoivat 2,3 prosenttia ollen noin 10,2 miljardia euroa.

YHTEISÖVERON KEHITYS

KIINTEISTÖVERON KEHITYS

Valtionosuudet

Valtionosuudet (1 000 euroa)	TP 2020	Muutettu TA 2020	Ero	Alkuper. TA 2020	Muutokset
Kunnan peruspalvelujen valtionosuus, ilman tasauksia	212 846	197 000	15 846	156 000	41 000
Verotuloihin perustuva valtionosuuksien tasaus	10 571	10 800	-229	10 800	0
Veromenetysten kompensatio	100 811	100 995	-184	96 700	4 295
Opetus- ja kulttuuritoimen muut valtionosuudet	70 340	67 479	2 861	62 600	4 879
Yhteensä	394 568	376 274	18 294	326 100	50 174

Valtionosuuksia kertyi vuonna 2020 yhteensä vajaa 395 milj. euroa. Valtionosuuksien määrä kasvoi 92,6 milj. euroa (30,7 %) vuodesta 2019.

Valtio maksoi valtionosuusjärjestelmän kautta yhteensä 68,5 milj. euroa koronaviruspandemian taloudellisten vaikutusten johdosta ja poikkeusolojen vaikutusten tasoittamiseksi. Valtionosuuksissa kompensoitiin kunnallisverotulojen menetyksiä, korvattiin suojavarustekustannuksia sekä aiheutuneita testaus-, jäljitys ym. koronakustannuksia. Ilman koronakompensatioita valtionosuudet olisivat kasvaneet 24,1 milj. euroa (8,0 %). Suurin osa kasvu tuli verotulomenetysten korvauksesta, peruspalvelujen valtionosuus taas ei kasvanut juuri lainkaan.

Peruspalvelujen valtionosuutta tilitettiin Tampereen kaupungille 223,4 milj. euroa, mikä oli 63,3 milj. euroa eli 39,5 % vuotta 2019 enemmän (kasvu 2019: 4,6 %). Peruspalvelujen valtionosuus toteutui 15,6 milj. euroa talousarviota suurempana, koska viimeisiä valtionosuuslisäyksiä ei ehditty käsitellä talousarviomuutoksena.

Valtionosuuserä sisältää koronakompensatioita yhteensä 61 851 732 euroa. Maksetut kompensatiot olivat lasken-

nallisia ja niitä maksettiin muun muassa asukasluvun ja kunnallisveron mukaan sekä koronatestimäärien suhteessa alueittain. Ilman koronakompensatioita peruspalvelujen valtionosuudet olisivat olleet 161,6 milj. euroa eli kasvua edelliseen vuoteen olisi ollut vain 1,4 milj. euroa.

On huomattava, että vuoden 2019 peruspalvelujen valtionosuus sisälsi myös kertaluonteisen erän, jonka tarkoituksena oli vahvistaa kuntataloutta erityisesti ennakonpidätysmenettelyn muutosten takia. Ilman kertaerää vuoden 2019 valtionosuus olisi jäänyt vuoden 2018 tasolle huolimatta muun muassa kaupungin asukasmäärän suuresta kasvusta.

Veromenetysten kompensatio esitetään vuoden 2020 ensimmäistä kertaa omana eränään osana valtionosuuksia. Kun verotukseen tehdään muutoksia (verovähennyksiä lisätään), kuntien verotulot pienenevät. Näitä on kompensoitu kunnille jo usean hallituskauden ajan lisäämällä veromenetystä vastaava euromäärä kunnan valtionosuuteen. Verotulomenetysten kompensatioiden maksamiseen käytetään valtionosuusjärjestelmää ja ne esitetään edelleen osana valtionosuuksia.

Veromenetysten kompensatioita maksettiin 18,5 milj. euroa edellisvuotta enemmän. Summa sisältää noin 5,0 milj. euroa määräaikaista korvausta verojen maksulykkäyksiin liittyen. Korvaus peritään takaisin vuosina 2021 ja 2022. Ilman koronakorvausta veromenetysten korvaus olisi kasvanut 13,5 milj. euroa (16,4 %).

Opetus- ja kulttuuritoimen muut valtionosuudet olivat 70,3 milj. euroa. Valtionosuudet kasvoivat 10,8 milj. euroa (18,2 %), kun edellisenä vuonna kasvu oli vain 0,3 milj. euroa.

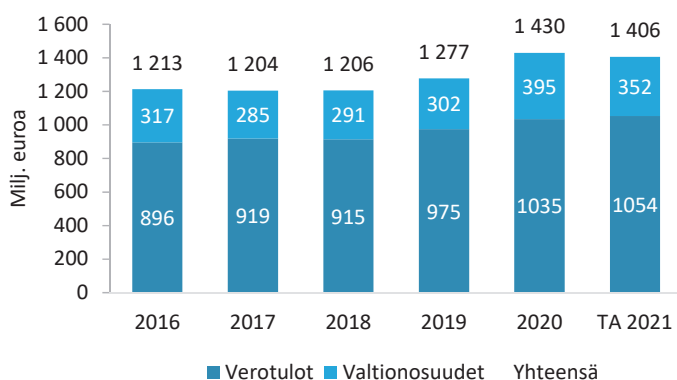
Valtionosuuksia kertyi 2,9 milj. euroa muutettua talousarviota enemmän. Tulon ylitys johtui loppuvuonna myönnetystä lisärahoituksesta.

1,775 milj. euron lisärahoituksesta sekä koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan järjestäjille maksetusta laskennallisesta koronakompensatiosta.

Kuntien välisen yhteistoimintasopimuksen mukaan valtiolta ammatillisen koulutuksen järjestämiseen saatava, opetuskulttuuritoimen muihin valtionosuuksiin sisältyvä, yksikköhintarahoitusta käytetään kokonaisuudessaan ammatillisen koulutuksen järjestämiseen. Tredulle kohdistettavien ammatillisen koulutuksen valtionosuuksien yhteismäärä vuonna 2020 oli noin 84,6 milj. euroa (2019: 78,4 milj. euroa).

Ammatilliseen koulutukseen myönnettiin vuoden aikana lisärahoitusta yhteensä vajaa 5,6 milj. euroa, jota voidaan käyttää usean tilikauden aikana; rahoitusta kohdistettiin vuodelle 2020 yhteensä vajaa 1,3 milj. euroa, ja sitä on suunniteltu käytettäväksi vuonna 2021 vajaa 3,4 milj. euroa sekä vuonna 2022 loput 0,9 milj. euroa. 1,5 milj. euroa lisärahoituksesta on tarkoitettu koronaviruspandemian aiheuttamien poikkeusolojen vaikutusten tasoittamiseen.

VERORAHOITUKSEN KEHITYS

Korkotuotot ja -kulut

Euroopan rahamarkkinoilla vuotta 2020 leimasi tietysti pandemia ja sen taloudellisten vaikutusten loiventamiseksi tehdyt huikean suuret finanssi- ja raho poliittiset päätökset. Euroopan keskuspankki EKP laajensi useaan otteeseen arvopapereiden osto-ohjelmaa, jonka kooksi päätösten jälkeen tuli mittavat 1850 miljardia euroa. Ohjelman myötä valtionlainojen tuotto-odotukset painuivat pohjiin ja samalla myös euromarkkinoiden pitkä pää. Keskuspankin ohjauksorko oli nolla koko vuoden ja ns. repo-korko, joka määrää euriborien suuntaa oli -0,5 %. Viime vuoden lopulla euroalueen korot painuivatkin historiallisen alhaisiin lukemiin.

Korkotuotot

Korkotuotot olivat yhteensä 8,6 milj. euroa ja ne toteutuivat lähes talousarvion suuruusina.

Ulkoiset korkotuotot olivat 6,3 milj. euroa ja ne toteutuivat 0,15 milj. euroa suurempina kuin arvioitiin. Antolainojen korkotuotot jäivät ennakoitua pie-

nemmiksi, kun tytäryhteisöt suorittivat talousarvion valmistumisen jälkeen ylimääräisiä lyhennyksiä, mutta vastaavasti sijoitusten ja tilivarojen korkotuotot ylittivät arvon. Antolainojen korkotuotoista valtaosa muodostui Tampereen Sähkölaitos Oy:n, Tampereen Vuokratalosäätöön ja KOy Tampereen Monitoimiareenan maksamista koroista.

Korkokulut

Kaupungin ulkoiset korkokulut olivat yhteensä 15,4 milj. euroa ja toteuma ylitti talousarvion noin 0,8 milj. eurola. Korkokulut kasvoivat lainamäärän kasvun myötä ja koska aiemmin toteutettujen koronvaihtosopimusten muokkauksista kirjattiin ei-kassavaikutteinen korkojaksotuskulu tilikaudelle. Edelleen alhaisena pysynyt korkotaso mahdollisti kaupungille edullisen lainapääoman hankinnan. Lainoista kirjattu korkomeno vastasi koko korollisen vieraan pääoman keskikorkoa 1,57 prosenttia. Korko sisältää viitekoroista, marginaa-

leista ja korkosuojausasteista aiheutuneet rahoituskustannukset sekä 0,1 %:n suuruisen jaksotuskulun.

Lainojen suojausaste oli vuodenvaihteessa 60 % eli tulevat markkinakorkojen muutokset vaikuttavat kaupungin korkomenoihin 40 %:n painolla. Valtuuston syksyllä 2019 hyväksymien päivitettyjen rahoitustoiminnan periaatteiden mukaisesti korkojohdannais-sopimuksilla pyritään tasaamaan markkinakorkojen muutosten aiheuttamaa vaihtelua korkokuluissa eli pienentämään korkovirtariskiä sekä parantamaan korkokulujen ennustettavuutta. Suojausasteen tulee olla 40-60 %:n välillä. Tyypillisesti sopimuksista joudutaan maksamaan matalien korkojen aikaan ja niistä hyödytään korkojen noustessa. Vaikutus on samankaltainen kuin kiinteäkorkoisten lainojen käytöllä.

Korkojohdannais-sopimuksia on laadittu suojaustarkoituksessa ja niitä on solmittu heti voimassa olevina sekä tulevaisuudessa voimaan astuvina. Tässä tarkasteluhorisonttina on ollut valtuuston talousarvion yhteydessä laatima taloussuunnitelmakausi ja sen aikana arvioitu velan määrän kehitys. Koska kaupungin lainasalkku koostuu melko suuresta määrästä erillisiä lainoja ja niiden korkopäivät hajautuvat ympäri kalenterivuotta, on korkomenojen portfoliosuojaus nähty perusteltuna toimintatapana. Siinä suojausta toteuttavien sopimusten korkopäivät hajautuvat myös kalenterivuodelle, mutta eivät välttämättä samoille päiville kuin lainojen korkopäivät. Keskimäärin laskettuna tapa johtaa kuitenkin erittäin korkeaan viitekorkojen vastaavuuteen ja riskien hallinnalliseen tavoitteeseen.

Solmitut johdannais-sopimukset tuottavat joko yksiselitteisen kiinteän koron kassavirran tai ehdollisen kiinteän koron kassavirran. Mikään sopimuksista ei toteutuessaan kasvata kaupungin korkovirtariskiä eli lisää korkokuluja tilanteessa, jossa markkinakorot nousevat.

KORKOTUOTOT

Korkotuotot (1 000 euroa)	TP 2020	Muutettu TA 2020	Ero	Alkuper. TA 2020	Muutokset
Sisäiset korkotuotot	2 367	2 600	-233	2 600	0
Sisäiset erät yhteensä	2 367	2 600	-233	2 600	0
Antolainat	5 518	5 718	-200	5 718	0
Sijoitukset	221	90	131	90	0
Muut korkotuotot	515	300	215	300	0
Ulkoiset erät yhteensä	6 255	6 108	147	6 108	0
Yhteensä	8 622	8 708	-86	8 708	0

KORKOKULUT

Korkokulut (1 000 euroa)	TP 2020	Muutettu TA 2020	Ero	Alkuper. TA 2020	Muutokset
Sisäiset korkokulut	-2 301	-2 600	299	-2 600	0
Sisäiset erät yhteensä	-2 301	-2 600	299	-2 600	0
Rahalaitokset	-15 046	-14 100	-946	-14 100	0
Lahjoitusrahastot	-96	-100	4	-100	0
Muut korkokulut	-283	-400	117	-400	0
Ulkoiset erät yhteensä	-15 425	-14 600	-825	-14 600	0
Yhteensä	-17 725	-17 200	-525	-17 200	0

Muut rahoitustuotot ja -kulut

Rahoitustuotot

Ulkoiset rahoitustuotot toteutuivat talousarviota parempina, vaikka osinkotuloja ei koronan aiheuttamien haasteiden vuoksi aivan odotetussa määrin saatukaan. Vuoden 2020 helmikuussa tehty osakesijoitusten keventämispäätös tuotti lähes osinkojen menetystä vastaavan myyntivoiton. Lisäksi muita rahoitustuloja saatiin odotettua enemmän; nämä koostuvat pääasiassa keväällä tehtyjen sijoitusten arvonalennusten palautuskirjauksista ja takausprovisiotuloista.

Kuntayhtymien peruspääomakorvaukset olivat odotetun suuruiset.

Rahoitustuottojen merkittävin erä olivat osingot. Suurimmat osinkotulot

kaupunki sai Tampereen Sähkölaitos Oy:ltä 24,5 milj. euroa ja Pirkanmaan Jätehuolto Oy:ltä 2,98 milj. euroa. Osinkotavoitteista luovuttiin Särkänniemi Oy:n ja Finnpark Oy:n kohdalla, joiden liiketoimintaan pandemia vaikutti negatiivisesti. Valtuuston keväällä 2018 hyväksymässä talouden tasapainotuspaketissa tavoiteltiin yhteensä 9,0 milj. euron suuruista osinkotulojen kasvua kaudella 2018-2020. Koko kauden tavoitte ylitettiin 2,1 milj. eurolla.

Liikelaitoksilta saadut sisäiset peruspääomakorvaukset toteutuivat talousarvion mukaisina

Rahoituskulut

Liikelaitosten maksamat sisäiset korvaukset peruspääomasta näkyvät rahoituskuluissa yhtä suurina kuin tulojen puolella. Muut rahoitusmenot ylittivät talousarvioon nähden keväällä 2020 tehtyjen sijoitusten arvonalennuskirjausten johdosta. Pääosin nämä kirjaukset kyettiin loppuvuoden aikana palauttamaan eikä arvonalennuksista arvioida tulevan pysyviä menetyksiä kaupungille.

MUUT RAHOITUSTUOTOT

Muut rahoitustuotot (1 000 euroa)	TP 2020	Muutettu TA 2020	Ero	Alkuper. TA 2020	Muutokset
Liikelaitosten peruspääomakorvaukset	10 500	10 500	0	10 500	0
Sisäiset erät yhteensä	10 500	10 500	0	10 500	0
Kuntayhtymien peruspääomakorot ja ylijäämänpalautus	1 445	1 445	-0	1 445	0
Rahoitusarvopapereiden myyntivoitot	2 086	0	2 086	0	0
Verotilityskorot	3	0	3	0	0
Osinkotuotot	30 526	32 720	-2 194	32 720	0
Muut rahoitustuotot	1 799	835	964	835	0
Ulkoiset erät yhteensä	35 859	35 000	859	35 000	0
Yhteensä	46 359	45 500	859	45 500	0

MUUT RAHOITUSKULUT

Muut rahoituskulut (1 000 euroa)	TP 2020	Muutettu TA 2020	Ero	Alkuper. TA 2020	Muutokset
Korvaus peruspääomasta	-10 500	-10 500	0	-10 500	0
Sisäiset erät yhteensä	-10 500	-10 500	0	-10 500	0
Verotilitysten korkokulut	-0	0	-0	0	0
Viivästyskorkokulut	-316	0	-316	0	0
Muut rahoituskulut	-978	-125	-853	-125	0
Ulkoiset erät yhteensä	-1 294	-125	-1 169	-125	0
Yhteensä	-11 794	-10 625	-1 169	-10 625	0

Investointien toteumavertailu

INVESTOINNIT	TP 2020	Muutettu TA 2020	Ero	Alkuperäinen TA 2020	Muutokset
Sivistyspalvelujen palvelualue					
Sivistys- ja kulttuurilautakunta	8 483	10 200	1 717	6 198	4 002
Sosiaali- ja terveystalouden palvelualue					
Sosiaali- ja terveystalouden lautakunta	1 436	1 990	554	1 990	0
Elinvoiman ja kilpailukyvyn palvelualue					
Elinvoima- ja osaamislautakunta					
Ammatillinen koulutus	1 348	1 711	363	896	815
Asunto- ja kiinteistölautekunta					
Asunto- ja kiinteistölautekunta (pl. erikseen sitovat erät)	14 871	21 489	6 618	17 970	3 519
Talonrakennushankkeet	69 591	89 036	19 445	70 604	18 432
Hiedanranta	3 282	10 610	7 328	10 140	470
Keskusta	2 635	4 370	1 735	2 970	1 400
Kaupunkiympäristön palvelualue					
Yhdyskuntalautakunta					
Yhdyskuntalautakunta (pl. erikseen sitovat erät)	52 840	46 081	-6 759	46 081	0
Hiedanranta	869	600	-269	0	600
Keskusta	10 505	11 475	970	8 475	3 000
Joukkoliikennelautakunta	456	1 000	544	1 000	0
Konsernihallinto					
Konsernihallinto, muut	0	150	150	150	0
Yhteiset erät	36 491	41 859	5 368	2 000	39 859
ICT kehittäminen	2 270	4 649	2 379	3 000	1 649
Taseyksiköt					
Pirkanmaan pelastuslaitos	2 377	2 418	41	2 270	148
Peruskaupunki yhteensä	207 454	247 638	40 184	173 744	73 894
Rahoitusosuudet	-7 114	-3 010	4 104	-2 862	0
Peruskaupunki nettoinvestoinnit yhteensä	200 340	244 628	44 288	170 882	73 894
Liikelaitokset					
Tampereen Vesi Liikelaitos	22 426	26 303	3 877	26 303	0
Tampereen Kaupunkiliikenne Liikelaitos	0	3 000	3 000	3 000	0
Liikelaitokset yhteensä	22 426	29 303	6 877	29 303	0
Rahoitusosuudet	-150	0	150	0	0
Liikelaitokset nettoinvestoinnit yhteensä	22 276	29 303	7 027	29 303	0
Nettoinvestoinnit yhteensä	222 616	273 931	51 315	200 185	73 894
Pysyvien vastaavien luovutustulot peruskaupunki	45 312	46 339	-1 027	22 838	23 501
Pysyvien vastaavien luovutustulot liikelaitokset	69	20	49	20	0
Pysyvien vastaavien luovutustulot yhteensä	45 381	46 359	-978	22 858	23 501

Investointien toteutuminen

Talousarvion investointien toteumavertailussa esitetään niin sanotun peruskaupungin investoinnit. Liikelaitosten vaikutusta kaupungin investointeihin kuvataan edellä olevan laskelman viiden viimeisen rivin investointivertailu-

lussa, joka sisältää peruskaupungin ja liikelaitosten investoinnit sekä koko kaupungin investoinnit.

Talousarvion toteumavertailu sisältää myös kaupungin sisäiset investoinnit ja näihin mahdollisesti sisältyvät

sisäiset katteet. Ulkoiset nettoinvestoinnit olivat suuruudeltaan 222,6 milj. euro, kuten myös sisäiset erät sisältävä investointien toteuma aiheutuen sisäisten katteiden pienestä osuudesta investoinneissa.

Peruskaupungin investoinnit

Peruskaupungin investoinnit olivat yhteensä 200,3 milj. euroa ja ne alittivat muutetun talousarvion 44,2 milj. eurolla. Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutuksista kirjattiin tuloja 45,3 milj. euroa, joka alittaa talousarvion 1,0 milj. eurolla.

Liikelaitosten investoinnit

Liikelaitosten osuus nettoinvestoinneista oli n. 10 % ja suuruudeltaan 22,3 milj. euroa. Liikelaitosten investoinnit koostuivat Tampereen Vesi Liikelaitoksen investoinneista. Tampereen Kaupunkiliikenne Liikelaitoksella ei ollut kalustoinvestointeja, joka poikkesi vuosisuunnitelmasta. Pysyvien vastaavien luovutuksista kirjattiin pieni luovutus-erä.

Seuraavassa on esitetty kaupungin merkittävimpiä investointikohteita ja poikkeamia suunniteltuun peruskaupungin ja liikelaitosten osalta. Tarkemat tiedot investointikohteista löytyvät ao. yksiköiden osuuksista joko talousarvion toteumavertailuosiossa tai erillistilinpäätökset-osassa.

Investointien jakautuminen

Yhdyskuntarakentaminen ja talonrakennushankkeet toteutuivat 84,3 milj. euron eli n. 61 % kaupungin kokonaisinvestoinneista.

Yhdyskuntalautakunnan alaisista nettoinvestoinneista toteutui 61,9 milj. euroa, joka ylitti muutetun talousarvion 3,7 milj. euroa. Olemassa olevan yhdyskuntarakenteen peruskorjaamiseen investointiin 14,1 milj. euroa ja uudisrakentamiseen 17,7 milj. euroa sekä ulkovalaistukseen 3,4 milj. euroa. Ratikan rinnakkaishankkeisiin investoitiin 11,5 milj. euroa.

Talonrakennushankkeet toteutuivat 66,3 milj. euron, joka on 19,9 milj. euroa alle muutetun talousarvion. Korjaushankkeiden toteuma oli 34,5 milj. euroa (52 %) ja uudis- ja lisärakentamisen 31,9 milj. euroa (48 %). Varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen hankkeisiin käytettiin n. 39,8 milj. euroa, kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluiden rakennuksiin 9,9 milj. euroa, sosiaali- ja terveystalouden rakennuksiin n. 9,1 milj. euroa ja lukiokoulutuksen rakennuksiin 1,0 milj. euroa.

Kolmanneksi suurin investoija v. 2020 oli konsernihallinto (36,5 milj. euroa) yhteisten erien investointien osalta, jotka toteutuivat 5,4 milj. euroa muutettua talousarviota pienempinä. Suurimpia sijoituksia tehtiin Hiedanranta Kehitys Oy:öön (n. 35 milj. euroa).

Tampereen Veden investoinnit (22,3 milj. euroa), jonka investoinnit toteutuivat 4,0 milj. euroa muutettua talousarviota pienempinä. Suurimmat investoinnit olivat verkostorakentamisen 14,3 milj. euroa ja pääomitus Tampereen Seudun Keskuspuhdistamo Oy:lle 5,6 milj. euroa.

Suurimpia investointeja edellä mainittujen lisäksi olivat Kehitysohjelmassa sekä Asunto- ja kiinteistöalautakunnassa Asunto- ja kiinteistöalautakunnassa maaomaisuuden investointeja (pilaantuneiden maiden puhdistukset, maa-alueiden perusparannukset ja johtosiirrot) toteutuivat 14,9 milj. eurolla, joka alitti budjetin 6,6 milj. eurolla.

Kehitysohjelmat

Kehitysohjelmien investointeja toteutui Hiedanranta-kehitysohjelmassa 4,2 milj. euroa, joka alitti muutetun talousarvion 7,0 milj. euroa Vaitinaron vesistöäytön lupa-asian viivästymisen vuoksi sekä alueen pilaantuneen maan

puhdistustoimien viivästymisen takia.

Keskusta -kehitysohjelmassa toteuma oli 13,1 milj. euroa, joka alitti muutetun talousarvion 2,7 milj. euroa ja tärkeimpiä investointikohteita olivat Ranta-Tampellan rakentaminen, Areenan kansi ja yleiset alueet sekä Viinikanlahden alueen pilaantuneen maan puhdistuksen aloitus. Toteutuksessa olevia Kansi- ja Areena-hankkeen käyttöoikeusurakan suoriteperusteisia maksueriä ja Tullin parkin ajoyhteyden maksueriä siirrettiin vuodelle 2021 sekä Sorin alueen katujärjestelyjen rakennusurakat siirrettiin aloitettavaksi vuoden 2021 alkupuolella.

Omaisuuksien myynti ja rahoitusosuudet

Investointien rahavirtaan vaikuttavia myyntituloja saatiin omaisuutta myymällä v. 2020 45,4 milj. euroa, joka alitti budjetin noin 1,0 milj. eurolla. Suurimpana erillisenä myyntituloeränä kirjattiin Asunto- ja kiinteistöalautakunnalle kohdistunut Hiedanrannan apportia vastaava luovutustulo 22,2 milj. euroa myytyjen rakennusten ja maa-alueiden lisäksi (yhteensä n. 18,8 milj. euroa). Lisäksi v. 2020 luovutustulojen toteutuksessa on suurimpina erinä Tampereen Infra Liikelaitoksen liiketoimintakauppaan liittyvän luovutustulo (noin 2,2 milj. euroa). Rahoitusosuuksia saatiin 4,1 milj. euroa yli muutetun talousarvion ja niitä saatiin muun muassa talonrakennushankkeisiin 3,2 milj. euroa (Rauhaniemen sairaalan Koukkuniemen Männistö) sekä kaupunkiympäristön palvelualueen alaisiin investointeihin yhteensä 3,2 milj. euroa.

Rahoituslaskelman toteumavertailu

1 000 euroa	Talousarvion toteumavertailu					Ulkoinen rahoituslaskelma		
	Kaupunki ilman liikelaitoksia ja rahastoja sisältäen sisäiset erät					Liikelaitokset*	Koko kaupunki	Koko kaupunki
	TP 2020	Muutettu TA 2020	Ero	Alkuper. TA 2020	Muutokset	TP 2020	TP 2020	TP 2020
Toiminnan rahavirta								
Vuosikate	135 453	72 805	62 648	82 665	-9 860	33 879	169 332	169 442
Satunnaiset erät	264	0	264	0	0	0	264	264
Tulorahoituksen korjauserät	-17 097	-20 923	3 826	-20 923	0	-156	-17 253	-17 371
	118 620	51 882	66 738	61 742	-9 860	33 723	152 343	152 335
Investointien rahavirta								
Investointimenot	-207 454	-247 638	40 184	-173 744	-73 894	-22 426	-229 880	-229 872
Rahoitusosuudet investointimeinoin	7 114	3 010	4 104	2 862	148	150	7 264	7 264
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	45 312	46 339	-1 027	22 838	23 501	69	45 381	45 381
	-155 028	-198 289	43 261	-148 044	-50 245	-22 207	-177 235	-177 227
Toiminnan ja investointien rahavirta	-36 408	-146 407	109 999	-86 302	-60 105	11 515	-24 892	-24 892
Rahoituksen rahavirta								
Antolainauksen muutokset								
Antolainasaamisten lisäykset muille	-16 992	-19 350	2 358	-15 750	-3 600	0	-16 992	-16 992
Antolainasaamisten vähennykset muilta	2 296	561	1 735	561	0	0	2 296	2 296
	-14 696	-18 789	4 093	-15 189	-3 600	0	-14 696	-14 696
Lainakannan muutokset								
Pitkäaikaisten lainojen lisäys muilta	120 000	123 447	-3 447	123 447	0	0	120 000	120 000
Pitkäaikaisten lainojen vähennys muilta	-16 185	-13 447	-2 738	-13 447	0	0	-16 185	-16 185
Lyhytaikaisten lainojen muutos muilta	16 083	0	16 083	0	0	0	16 083	16 083
	119 897	110 000	9 897	110 000	0	0	119 897	119 897
Muut maksuvalmiuden muutokset	53 388	894	52 494	894	0	-11 514	41 874	41 874
Rahoituksen rahavirta	158 590	92 105	66 485	95 705	-3 600	-11 514	147 076	147 076
Rahavarojen muutos	122 182	-54 302	176 484	9 403	-63 705	1	122 183	122 183
Rahavarat 31.12.	312 867	-	-	-	-	90	312 958	312 958
Rahavarat 1.1.	190 685	-	-	-	-	89	190 774	190 774

* Sarakkeessa esitetty liikelaitokset ja rahastot

Rahoituslaskelman toteutuminen

Rahoituslaskelman toteumavertailu esittää peruskaupungin (palvelualueet, kehitysohjelmat, konsernihallinto ja Pirkanmaan pelastuslaitos) yhdistetyn rahoituslaskelman toteutumisen talousarvioon nähden. Rahoituslaskelman toteumavertailulaskelmiin ei sisälly liikelaitosten ja taseyksikkönä toimivan Vahinkorahaston lukuja, vaan niiden vaikutus kaupungin rahoituslaskelman muodostumiseen on esitetty laskelmalla erikseen.

Toteumavertailulaskelmiin sisältyvät ulkoisten liiketapahtumien lisäksi myös kaupungin yksiköiden väliset sisäiset liiketapahtumat ja investointien sisäiset katteet. Kaupungin virallisilta tilinpäätöslaskelmilta (tuloslaskelma, tase, rahoituslaskelma) sisäiset liiketapahtumat ja investointien sisäiset katteet eliminoidaan, joten talousarvion toteumavertailulaskelmilla kaupungin vuosikate on investointien sisäisten katteiden muutoksen verran parempi. Vastaavasti rahoituslaskelman toteumavertailussa investointimenot ovat sisäisten katteiden ja investointien verran suuremmat. Näillä erillä ei kuitenkaan ole vaikutusta rahavarojen muutokseen. Kaupungin virallinen rahoituslaskelma on esitetty viimeisellä sarakkeella.

Peruskaupungin (ilman liikelaitoksia ja rahastoja) rahavarojen muutos tilikaudella 2020 oli 122,2 milj. euroa, mikä oli 176,5 milj. euroa muutettua talousarviota parempi. Ero selittyi pääosin vuosikatteen ja muiden maksuvalmiuden muutosten toteutumisesta muutettua talousarviota parempana. Investointimenot toteutuivat budjetoitua pienempänä.

Toiminnan rahavirta toteutui 66,7 milj. euroa muutettua talousarviota parempana. Peruskaupungin vuosikate toteutui 62,6 milj. euroa budjetoitua parempana. Vuosikatetta on käsitelty

toimintakertomuksen tuloslaskelmaosion yhteydessä ja talousarvion toteumavertailuosiossa tuloslaskelman toteutumisvertailun yhteydessä. Tulorahoituksen korjaukset toteutuivat 3,8 milj. euroa budjetoitua pienempinä, mikä vaikuttaa positiivisesti toiminnan rahavirtaan. Tulorahoituksen korjauksissa toiminnan rahavirrasta oikaistaan investointien rahavirrassa esitettävät pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutusvoitot ja -tappiot sekä pakollisten varausten muutokset.

Investointien rahavirta toteutui 43,3 milj. euroa muutettua talousarviota pienempänä. Peruskaupungin investointimenot alittivat muutetun talousarvion 40,2 milj. eurolla. Merkittävin yksittäinen tekijä oli asunto- ja kiinteistölahtakunnan alaisten talonrakennushankkeiden alittuminen 19,4 milj. eurolla. Pysyvien vastaavien luovutustulot alittuivat budjetoitua 1,0 milj. eurolla. Investointien toteutumista on käsitelty tarkemmin talousarvion toteumavertailuosiossa investointien toteumavertailun yhteydessä.

Rahoituksen rahavirta toteutui 66,5 milj. euroa muutettua talousarviota parempana. Antolainauksen muutokset jäivät 4,1 milj. euroa arvioitua pienemmiksi. Lainakannan muutokset toteutuivat 9,9 milj. euroa muutettua talousarviota suurempina lyhytaikaiset lainat muilta -erän muutoksen vuoksi. Tytäryhteisöille oleva konsernitilivelka kasvoi 16,1 milj. eurolla.

Muut maksuvalmiuden muutokset toteutuivat 52,5 milj. euroa muutettua talousarviota paremmin. Muissa maksuvalmiuden muutoksissa esitetään toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset, vaihto-omaisuuden muutos, saamisten muutos ja korottomien velkojen muutos. Ennakoitua parempi toteuma selittyi saamisten ja korottomien velkojen muutoksella. Korottomissa veloissa kasvua oli erityisesti ostovelloissa, millä oli positiivinen vaikutus maksuvalmiuteen. Saamisissa

positiivista vaikutusta maksuvalmiuteen toi erityisesti muiden saamisten pieneneminen.

Liikelaitosten vaikutus kaupungin toiminnan rahoitukseen

Liikelaitosten ja taseyksikkönä toimivan Vahinkorahaston vaikutusta kaupungin toiminnan rahoitukseen kuvataan edellä vertailulaskelmalla, jossa esitetään peruskaupungin rahoituslaskelma, liikelaitosten ja rahastojen rahoituslaskelmat yhteensä ja koko kaupungin rahoituslaskelma. Laskelmat pitävät sisällään myös kaupungin sisäiset liiketapahtumat ja investointeihin sisältyvät sisäiset katteet. Liikelaitosten ja rahastojen vaikutusta kaupungin tuloksen ja investointien muodostumiseen käsitellään erikseen tuloslaskelman ja investointien toteutumista käsittelevissä kappaleissa. Liikelaitoksilla ei ole olennaista vaikutusta kaupungin rahoituslaskelman rahavirran muodostumiseen muutoin kuin muiden maksuvalmiuden muutosten osalta. Tämä johtuu pitkälti rahoitustoiminnan keskittämisestä ja yhdistilimenettelyn käytöstä konsernihallinnon ja liikelaitosten välillä.

Liikelaitosten osuus kaupungin rahoituslaskelman muodostumisessa ei ole ollut tilikaudella yhtä merkittävä kuin aikaisempina tilikausina johtuen peruskaupungin poikkeuksellisen hyvästä tuloksesta ja organisaatiomuutosten vaikutuksesta. Tampereen Infra Liikelaitos yhtiöitettiin 1.1.2020.

Koko kaupungin toiminnan rahavirta oli 152,3 milj. euroa, josta liikelaitosten osuus oli 33,7 milj. euroa (22 %). Koko kaupungin -177,2 milj. euron investointien rahavirrasta liikelaitosten osuus oli 13%. Investointimenot rahoitusosuuksineen muodostuivat Tampereen Vesi Liikelaitoksen toiminnasta. Tampereen Kaupunkiliikenne Liikelaitos saa tulovirtansa valtaosin kaupungin sisäisiltä toimijoilta.

Antolainauksen muutokset

Vuoden 2020 aikana kaupunki myönsi uusia lainoja 17,0 milj. euroa ja tämä kohdistui kokonaisuudessaan KOy Tampereen Monitoimiareenalle. Tämä toteutui suurempana kuin talousarviossa oli ennakoitu, koska yhtiölle myönnettujen lainojen nostoaikataulu painottui arvioitua enemmän vuodelle 2020. Lainojen kokonaismäärä pysyi sovitussa eikä muutetun talousarvion kokonaismäärää ylitetty.

Jo myönnettyjä vanhoja lainoja asiakkaat lyhensivät maksuohjelman mukaisesti ja lisäksi Tampereen Vuokralosäätiö suoritti ylimääräisiä lyhennyksiä 0,8 milj. euroa ja Vilusen Rinne Oy 0,6 milj. euroa. Tampereen kaupunki osallistui Tullinkulman Työterveys Oy:n oman pääoman vahvistamiseen

muuttamalla yhtiölle myönnettyä lainaa SVOP-sijoitukseksi 0,4 milj. eurolla. Myös tämä näkyy taulukossa antolainojen vähennyksenä. Sosiaaliseen luototukseen myönnettiin varoja budjetin puitteissa.

Vuoden lopussa Tampereen kaupungin pitkäaikaiset lainasaamiset olivat

109,2 milj. euroa. Merkittävimmät saamiset olivat Tampereen Sähkölaitos Oy:ltä 70,0 milj. euroa, KOy Tampereen Monitoimiareenalta 22,6 milj. euroa ja Tampereen Vuokralosäätiöltä 10,6 milj. euroa.

ANTOLAINAUKSEN MUUTOKSET

Antolainat (1 000 euroa)	TP 2020	Muutettu TA 2020	Ero	Alkuper. TA 2020	Muutokset
Konserniyhteisöt ja muut	108 931	112 417	-3 486	112 417	-0
Vähennykset	-2 248	-505	-1 743	-505	0
Lisäykset	16 992	19 350	-2 358	15 750	3 600
Asuntolainat	244	263	-19	263	0
Vähennykset	-48	-56	8	-56	0
Antolainat yhteensä	109 175	112 679	-3 504	112 679	-0
Sosiaalinen luotto yhteensä	353	344	10	344	0
Vähennykset	-96	-120	24	-120	0
Lisäykset	236	250	-14	250	0

Korollisten velkojen muutokset

Hyvin poikkeuksellinen vuosi 2020 osoitti jälleen sen, että suomalaisten kuntien asema rahoitusmarkkinoilla on hyvällä mallilla. Vaikeina aikoina raha hakeutuu entistä hanakammin luotetaviin ja vastuunsa hoitaviin kohteisiin. Sekä rahoituksen saatavuus että ehdot olivat kuntien kannalta edelleen suotuisia, joskin marginaalit pandemian myötä ainakin väliaikaisesti nousivat hieman. Kotimaiselle kuntasektorille on tarjolla investointeihin tarvittavaa pitkäaikaista rahoitusta erityisluottolaitoksilta, kuten Kuntarahoituksesta, Euroopan Investointipankilta, Pohjoismaiden Investointipankilta ja Euroopan Neuvoston kehityspankki CEB:ltä. Joukkolainamarkkina toimii hyvin noin seitsemän vuoden maturiteetteihin saakka ja aivan lyhyessä alle vuoden mittaisessa rahoituksessa kuntatodistusmarkkina on tehokas.

Kaupungin rahoitus investointien jälkeen oli alijäämäinen vuonna 2020, mutta lopulta selvästi pelättyä vähemmän. Pitkäaikaista velkaa nostettiin jälkikäteen arvioituna jopa välitöntä tarvetta enemmän, koska varsin hyväksi

muodostuneet verotulot yllättivät positiivisesti loppuvuoden aikana. Myös lyhytaikainen tytäryhtiöltä konsernitilin kautta oleva velka kasvoi talousarviossa ennakoitua enemmän. Koko korollisen velan kasvu toteutui 119,9 milj. euron suuruisena ja se oli 14,5 milj. euroa talousarviota suurempi. Ylitys selittyi edellä mainitulla lyhytaikaisen velan kasvulla eikä sitovaa pitkäaikaisen velan kasvuarviota ylitetty.

Viime vuoden lopussa kaupungin korollisen tasevelan määrä oli 914,7 milj.

euroa ja asukaskohtainen velkamäärä on edelleen kohtuullinen verrokkikaupunkien joukossa. Pitkäaikaista lainaa nostettiin Kuntarahoituksesta 60,0 milj. euroa, Euroopan Investointipankilta 20,0 milj. euroa ja Council of Europe Development Bankilta 40,0 milj. euroa. Lyhytaikaisten lainojen määrä kasvoi myös, sillä tytäryhteisöille oleva konsernitilivelka nousi 16,1 milj. eurolla. Kuntatodistuksilla tai joukkolainoilla hankittua lainarahoitusta ei vuoden vaihteessa ollut käytössä.

KOROLLISTEN VELKOJEN MUUTOKSET

Korolliset velat (1 000 euroa)	TP 2020	Muutettu TA 2020	Ero	Alkuper. TA 2020	Muutokset
Pitkäaikaiset korolliset velat					
Rahalaitoksille	693 659	700 244	-6 585	700 244	0
Lyhennykset	-16 185	-13 447	-2 738	-13 447	0
Nostot	120 000	123 447	-3 447	123 447	0
Lyhytaikaiset korolliset velat					
Henkilöstökassalle	3	0	3	0	0
Konserniyhteisöille	221 068	200 000	21 068	200 000	0
Korolliset velat yhteensä	914 729	900 244	14 485	900 244	0
Lainat euroa/asukas	3 789	3 711	78	3 711	
Asukasmäärä	241 391	242 600	-1 209	242 600	

STRATEGIAN TOTEUTUMINEN

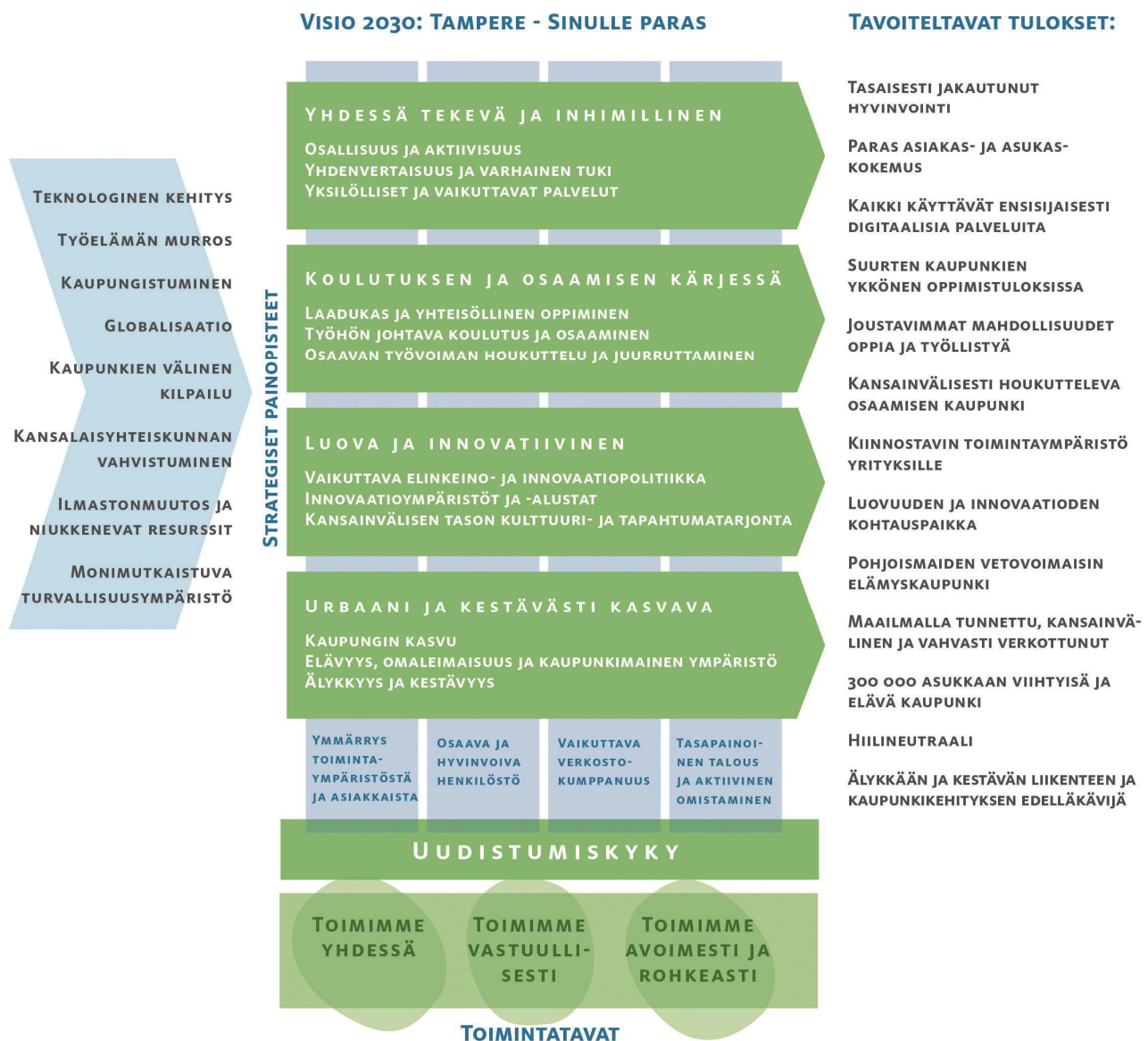
Vuosi 2020 oli Tampereen kaupunkistrategian 2030 Tampere - Sinulle paras kolmas toteutusvuosi. Kaupunginvaltuusto asetti vuoden 2020 talousarviossa strategian pohjalta 12 koko kaupunkia koskevaa toiminnan tavoitetta ja palvelualueille yhteensä 36 tavoitetta. Pirkanmaan pelastuslaitoksel-

le asetettiin 3 tavoitetta ja liikelaitoksille yhteensä 10 tavoitetta.

Tytäryhteisöille asetettiin yhteensä 96 tavoitetta, jotka tuovat esiin pääomistajan tahdon ja ohjaavat omistajan edustajien toimintaa muun muassa hallituksessa ja yhtiökokouksessa.

Talousarvion toiminnan tavoitteet perustuvat Tampereen strategiaan sekä pormestariohjelmaan. Talousarviossa tavoitteita asetetaan ensisijaisesti toiminnan vaikuttavuudelle ja tuloksille. Toiminnan tavoitteet ovat valtuustoon nähden sitovia, pois lukien tytäryhteisöille asetetut tavoitteet.

TAMPEREEN STRATEGIA 2030

Talousarvion toiminnan tavoitteiden toteutuminen

Suoraan kaupunkistrategiasta johdetuista 48 toiminnan tavoitteista 28 toteutui ja 2 toteutui osittain. 17 tavoitetta jäi toteutumatta ja yhden tavoitteen toteutumista ei voitu arvioida. Liikelaitosten ja Pirkanmaan pelastuslaitoksen

13 toiminnan tavoitteesta 9 toteutui, 2 toteutui osittain ja kaksi jäi toteutumatta. Tytäryhteisöjen 96 toiminnan tavoitteesta 52 toteutui, 8 toteutui osittain ja 36 tavoitetta jäi toteutumatta.

Toteumatietojen esittäminen

Lautakunnille, kehitysohjelmille, liikelaitoksille ja Pirkanmaan pelastuslaitok-

selle sekä tytäryhteisöille asetetuista tavoitteista raportoidaan tarkemmin niiden omista osioissa.

Seuraavassa taulukossa esitetään kokonaisnäkyä suoraan kaupunkistrategiasta johdettujen 48 toiminnan tavoitteen vuoden 2020 toteutumisesta.

TALOUSARVION SITOVAT TOIMINNAN TAVOITTEET 2020

Nro	Toiminnan tavoite 2020	Toteuma	Lisätietoa toteumasta
1	Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointierojen kaventamiseen liittyvät toimenpiteet on määritelty ja pilotit on nimetty	+	Kehitysohjelmat
2	Tampereen kaupungin turvallisuussuunnitelma on laadittu	+	Konsernihallinto
3	Osallistuvan budjetoinnin pilotointi on käynnissä	+	Konsernihallinto
4	Koululaisten fyysinen toimintakyky on parantunut edelliseen vuoteen verrattuna	+/-	Sivistys- ja kulttuurilautakunta
5	Maahanmuuttajien työllisyys on parantunut edelliseen vuoteen verrattuna	-	Elinvoima- ja osaamislautakunta, Kehitysohjelmat
6	Ikäihmisistä noin 92 % asuu kotona, vähintään 6,0 % tehostetussa palveluasumisessa ja enintään 2,0 % pitkäaikaisessa laitoshoidossa	-/+	Sosiaali- ja terveyslautakunta
7	Kotihoidon asiakkaiden sairaalavuorokausien määrä on vähentynyt edelliseen vuoteen verrattuna	+	Sosiaali- ja terveyslautakunta
8	Lastensuojelun asiakkaiden osuus väestöstä (0-17-vuotiaat) on enintään 5,7 %	+	Sosiaali- ja terveyslautakunta
9	Pitkäaikaisasunnottomien määrä on vähentynyt edelliseen vuoteen verrattuna	-	Sosiaali- ja terveyslautakunta
10	Tytyväisyys palveluihin on parantunut valituissa kohteissa (Tredu, lukio-koulutus, joukkoliikenne, perusopetus, nuorisopalvelut, terveysasemat, suun terveydenhuolto, katujen ja yleisten alueiden kunnossapito, rakennusvalvonta)	+	Elinvoima- ja osaamislautakunta, Kaupunkiseudun joukkoliikennelautakunta, Sivistys- ja kulttuurilautakunta, Sosiaali- ja terveyslautakunta, Yhdyskuntalautakunta
11	90 % rakennusluvista on käsitelty 2 kuukaudessa	-	Yhdyskuntalautakunta
12	Palveluiden digitalisointiasteen mittausmalli on määritelty ja kokeiltu	+	Konsernihallinto, Kehitysohjelmat
13	Uusia digitaalisia asiointimahdollisuuksia on otettu käyttöön	+	Kaikki lautakunnat, Kehitysohjelmat
14	Ammatillisen koulutuksen negatiiviset eroamiset ovat alle 7,5 % (alle 25-vuotiaat)	+	Elinvoima- ja osaamislautakunta
15	Ammatillisesta koulutuksesta valmistuneiden arvio omasta sijoittumisestaan työelämään tai jatko-opintoihin valmistumisvaiheessa on parantunut edelliseen vuoteen verrattuna	-	Elinvoima- ja osaamislautakunta
16	Työmarkkinatuen kuntaosuus on pienentynyt 10 % edellisen vuoden toteumaan verrattuna	-	Elinvoima- ja osaamislautakunta, Kehitysohjelmat
17	Tampere on vuonna 2020 Suomen suosittu opiskelukaupunki	-	Elinvoima- ja osaamislautakunta
18	Kansainvälisten opiskelijoiden hakijamäärä Tampereen korkeakouluuyhteisön tutkinto-ohjelmiin on kasvanut edelliseen vuoteen verrattuna	-	Elinvoima- ja osaamislautakunta, Kehitysohjelmat
19	Alueen startup-yritysten määrä on kasvanut edelliseen vuoteen verrattuna	?	Elinvoima- ja osaamislautakunta
20	Tampereen sijoittuminen Suomen yrittäjien elinkeinopoliittisessa mittaristossa on noussut valtakunnallisen keskiarvon tasolle (v. 2018: Suomi 6,7 Tampere 6,1.)	-	Elinvoima- ja osaamislautakunta
21	Yritystontteja on luovutettu vähintään 50 000 k-m ²	+	Asunto- ja kiinteistölahtakunta

22	Smart Tampere ekosysteemitoinnassa olevat yritykset ovat tuottaneet vähintään 25 käyttöön otettavaa tuote- tai palveluratkaisua	+	Kehitysohjelmat
23	Tampereella yöpyneiden matkailijoiden määrä on kasvanut 2 % edelliseen vuoteen verrattuna	-	Elinvoima- ja osaamislautakunta
24	Kävijämäärät keskeisissä kohteissa ovat kasvaneet edelliseen vuoteen verrattuna	-	Elinvoima- ja osaamislautakunta, Sivistys- ja kulttuurilautakunta
25	Tampereella järjestettyjen kansallisen ja kansainvälisen tason tapahtumien määrä on säilynyt edellisen vuoden tasolla	-	Elinvoima- ja osaamislautakunta, Sivistys- ja kulttuurilautakunta
26	Tampereen hakemus vuoden 2026 Euroopan kulttuuripääkaupungiksi on edennyt hakuprosessin toiseen vaiheeseen	+	Elinvoima- ja osaamislautakunta, Sivistys- ja kulttuurilautakunta, Kehitysohjelmat
27	80 % asemakaavoitetusta asuinkerrosalasta sijoittuu joukkoliikennevyöhykkeille ja aluekeskuksiin	-	Yhdyskuntalautakunta
28	Hiilineutraaliuden saavuttamisen toteutusohjelman toteutus on käynnistynyt yhteistyössä asukkaiden, yritysten ja yliopistoyhteisön kanssa	+	Kehitysohjelmat
29	Energiankulutus on vähentynyt energiatehokkuussopimuksen mukaisesti 1 %:n	+	Yhdyskuntalautakunta
30	Joukkoliikenteen matkustajamäärä on kasvanut 3 % edelliseen vuoteen verrattuna	-	Kaupunkiseudun joukkoliikennelautakunta
31	Pyöräilymäärät ovat kasvaneet 2 % edelliseen vuoteen verrattuna	+	Yhdyskuntalautakunta
32	Kohtuuhintaisten asuntojen rakentaminen on käynnistynyt MAL 4 -sopimuksen mukaisesti	+	Asunto- ja kiinteistölautakunta
33	Asuinrakentamisen rakennusoikeutta on asetettu haettavaksi 100 000 km ²	+	Asunto- ja kiinteistölautakunta
34	Raitiotien osan 1 rakentaminen ja käyttöönotto ovat edenneet niin, että testiliikenne on käynnistynyt	+	Yhdyskuntalautakunta, Kehitysohjelmat
35	Raitiotien seudullisen yleissuunnitelman mukaiset tulevaisuuden ratalinjojen maankäyttövaraukset on valmisteltu osallistuneiden kuntien valtuustojen päätöksentekoon	+	Yhdyskuntalautakunta, Kehitysohjelmat
36	Raitiotien osan 2 kehitysvaihe on valmistunut niin, että valtuustolla on edellytykset päättää osan 2 rakentamisesta	+	Yhdyskuntalautakunta, Kehitysohjelmat
37	Hiedanrannan kehitysohjelman tehtävät on siirretty Hiedanrannan kehitys Oy:lle ja Hiedanranta Ky:lle	+	Kehitysohjelmat
38	Esimiesarviointien tulokset ovat vähintään edellisen vuoden tasolla	+	Konsernihallinto
39	Henkilöstön työhyvinvointi on parantunut edelliseen vuoteen verrattuna	-	Konsernihallinto
40	Sairauspoissaolojen määrä on laskenut vähintään 3 %	-	Konsernihallinto
41	Tilikauden tulos on vähintään -9,8 milj. euroa (alkuperäinen tavoite oli 0)	+	Konsernihallinto
42	Talouden tasapainottamisohjelman taloudelliset tavoitteet on saavutettu	+	Asunto- ja kiinteistölautakunta, Elinvoima- ja osaamislautakunta, Kaupunkiseudun joukkoliikennelautakunta, Sivistys- ja kulttuurilautakunta, Yhdyskuntalautakunta, Konsernihallinto
43	Työvoimakustannukset ovat vuosisuunnitelman mukaiset	+	Kaikki lautakunnat, Konsernihallinto
44	Investointien tulo-rahoitus-% on 38 (alkuperäinen tavoite oli 56 %)	+	Konsernihallinto
45	Nettomenojen kasvu on 4,1 %	-	Konsernihallinto
46	Hallintotehtävien kustannukset ovat vähentyneet edelliseen vuoteen verrattuna (valtuustokauden aikana yhteensä 5 %)	+	Konsernihallinto
47	Hankintojen tehokkuusindeksi on parantunut edellisvuoden tasoon verrattuna	-	Konsernihallinto
48	Tuottavuuspiloteissa on kehitetty prosesseja tuottavuuden parantamiseksi sekä luotu tuottavuuden mittarit johtamisen ja seurannan tueksi	+	Elinvoima- ja osaamislautakunta, Sivistys- ja kulttuurilautakunta, Sosiaali- ja terveyslautakunta, Yhdyskuntalautakunta, Konsernihallinto

+ = tavoite toteutui

+/- = tavoite toteutui osittain

- = tavoite ei toteutunut

? = tavoitteen toteutumista ei voida arvioida

KUNTALAISTEN HYVINVOINTI JA TERVEYS

Terveydenhuoltolain mukaan kunnan tulee seurata asukkaidensa terveyttä ja hyvinvointia sekä raportoida niistä valtuustolle vuosittain.

Suurin osa tamperelaisista kokee elämänlaatunsa hyväksi

Koronapandemiasta riippumatta Tamperelaisten hyvinvointi -kyselyn alustavien tulosten mukaan 75 % vastaajista arvioi elämänlaatunsa hyväksi ja 62 % terveydentilansa vähintään hyväksi. Työttömien työnhakijoiden kasvu on ollut voimakasta koko maassa mm. koronaviruksen torjuntaan liittyvistä toimista ja niiden talousvaikutuksista johtuen. Tampereella kasvu oli 35 % (joulukuu 2019 vrt. joulukuu 2020). Työttömyysaste Tampereella oli sama kuin koko maassa keskimäärin (13,6 %), mutta hieman Pirkanmaan keskiarvoa suurempi. Toimeentulotuen asiakkaiden ja toimeentulotukea saavien kotitalouksien määrä lisääntyi edellisvuodesta.

Alle 20-vuotiaiden koulutuksen keskeyttämisaste on pienentynyt

Alle 20-vuotiaiden nuorten koulutuksen keskeyttämisaste on pienentynyt edellisvuodesta, ja 20-24-vuotiaiden osalta tilanne on pysynyt suunnilleen samana. Sen sijaan nuorisotyöttömien määrä kasvoi alle 25-vuotiaassa väestössä.

Mielenterveyden ongelmat ja yksinäisyys ovat osa yhä useamman tamperelaisen arkea

Mielenterveyspalvelujen käyttö on lisääntynyt niin lapsilla ja nuorilla kuin koko väestössä. Yksinäisyyden tunne on Pirkanmaan asukkailla hieman koko maata yleisempää ja tamperelaisista jatkuvaa tai melko usein yksinäisyyttä kokevia on noin viidesosa Tamperelaisten hyvinvointi -kyselyyn vastanneista. Tamperelaisista 4-vuotiaiden lasten perheiden kyselyyn vastanneista vanhemmista viidenneksellä ei ole arjen tukiverkkoa, ja yksinäisyyden kokemukset ovat kotitalaisen yleisiä. Ikääntyneistä kotihoidon asiakkaista yksinäisyyttä kokee hieman vajaa kolmasosa, mutta koronatilantees-

ta johtuen sen koettiin olevan enemmän väliaikaista. Yksinäisyyden kokeminen on lisääntynyt selvästi aiempiin tuloksiin verrattuna. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen selvityksessä vuonna 2017 it-sensä yksinäiseksi tunsu joka kymmenes vastaajista.

Rikosten määrä kasvoi ja päihteiden näkyminen katukuvassa aiheuttaa turvattomuutta.

Päihteiden näkyvyys katukuvassa ja häiritsevästi käyttäytyvät ihmiset aiheuttavat eniten turvattomuutta Tampereen asukkaalle. Huumausainerikokset ovat selvässä kasvussa. Tamperelaisten hyvinvointi -kyselyn mukaan kuitenkin yli 80 % kuntalaisista kokee oman asuinalueensa turvalliseksi liikkua ja turvallisuutta koettiin myös luonnon parissa. Kevään 2020 tietojen mukaan lähisuhdetäivälikivallan määrä ei näyttänyt kasvaneen merkittävästi. Kotihälytysten määrä on ollut kuitenkin selvässä kasvussa, mikä johtuu ensisijaisesti häiritsevän metelin lisääntymisestä kotioloissa, juhlinnan siirryttyä keväällä 2020 yksityistiloihin. Nuorten laittomien huumeiden (tyypillisesti kannabis) kokeilumäärät ovat olleet kasvussa Kouluterveyskyselyn mukaan.

Koululaisten suhtautuminen ruokailuun on pääasiassa positiivista, silti ylipainoisten lasten ja nuorten määrä yleistyy ja kouluruokaa syödään entistä harvemmin

Ruokakasvatus päiväkodeissa ja kouluissa on merkityksellistä, sillä päiväkotikäiset ja koululaiset suhtautuminen ruokailuun on pääosin positiivista. Lasten ja nuorten tarpeettomia allergiaruokavaihtoehtoja on saatu vähennettyä. Säännöllinen aamupalan syöminen ja päivittäisen koululounaan nauttiminen on silti vähentynyt kaikilla kouluasteilla. Ylipainoisia nuoria on Tampereella kaikilla kouluasteilla hieman vähemmän kuin koko maassa keskimäärin. Ylipainoisten nuorten osuudet ovat hieman lisääntyneet niin yläkouluissa kuin lukioissa, mutta vähentyneet ammatillisessa koulutuksessa. Ikääntyneiden vajaaravitsemus

lisääntyi vuoteen 2019 verrattuna sekä kotihoidon, tehostetun palveluasumisen että vanhainkotihoidon asiakkailla. Eniten vajaaravitsemus yleistyi vanhainkotihoidossa.

Pyöräilyä harrastetaan entistä enemmän

Koronapandemian alkuvaiheessa maaliskuu- ja huhtikuussa pyöräilijöiden määrät vähenivät vuoteen 2019 verrattuna, mutta vuoden lopussa pyöräilymäärät pysyivät selvästi korkeammalla tasolla kuin edellisenä vuonna. Yhtenä selittävänä tekijänä pidetään vapaa-ajan pyöräilyn lisääntymistä. Tamperelaisten hyvinvointi -kyselyn mukaan kävely on tamperelaisten suosituin liikkumismuoto paikasta toiseen siirryttäessä, ja vastanneista kolmasosa ilmoittaa harrastavansa liikuntaa 2-3 tuntia viikossa. Kestävyyskunnossa on 5.- ja 8.-luokan oppilailla havaittu pientä heikentymistä edellisvuoteen verrattuna, mutta kehon liikkuvuus on sen sijaan hieman parantunut. Jalkapallo on suosituin urheilulaji 7-17 -vuotiaiden nuorten lisenssiurheilussa. Lisenssilä harrastavien ja kilpailevien lasten ja nuorten määrät vaihtelevat alueittain.

Asukkaat löysivät digitaaliset kulttuuri- ja vapaa-ajanpalvelut sekä ulkoilivat luonnossa

Vuoden useat koronasulut ja -rajoitukset kulttuuri- ja liikuntapalveluissa eivät aiheuttaneet kuitenkaan täyttä tyhjiötä kulttuurin kuluttajille. Etänä järjestetyissä tapahtumissa, yleisöopastuksissa ja konserteissa oli yhteensä yli 570 000 osallistujaa. Luontokohteiden kävijämäärät nousivat koko maassa runsaasti ja myös Kintulammin retkeilyalueen kävijämäärä nousi edellisvuodesta arviolta n. 25 %, kaikkiaan n. 510 000 retkeilijään.

Lähteet: Tamperelaisten hyvinvointi -kysely 2/2021, MNA -tilastot, 4-vuotiaiden tamperelaisten lasten vanhempien kysely 2020, Tietohallinnon raportit tammi-helmikuu 2021, palvelualueiden asiakaspalvelukysely/ tilastot, MOVE-tilasto 2020, Kouluterveyskysely 2019, PUHTI-hanke, Ekokumppanit

HANKINTOJEN KEHITTÄMINEN

Kaupunginhallituksen hyväksymät kaupungin hankinnan periaatteet antavat suuntaviivat kaupungin hankinnoille. Palvelualueita ohjaavien lautakuntien sekä liikelaitosten johtokuntien palvelu- ja vuosisuunnitelmien hankintalinjauksissa konkretisoidaan, miten ne toteuttavat periaatteita omassa hankintatoiminnassaan. Strategia- ja kehittämissyksikön strateginen hankinta ohjaa linjausten laatimista ja seuraa periaatteiden toteutumista kaupungin hankintatoiminnassa Tuomi Logistiikka Oy:n raportoinnin kautta.

Hankintojen hallinta ja tuloksellisuus

Kaupungin hankintatoiminnan kehittämisen suuntaamiseksi laadittiin hankintojen kehittämisen ja digitalisoinnin tiekartta. Tiekartta laadittiin laajan esiselvityksen lopputuloksena ja se koostuu useista projekteista, jotka liittyvät muun muassa hankintatoiminnan johtamiseen, toimintatapojen uudistamiseen sekä prosessien tehostamiseen digitalisaatiota hyödyntämällä. Projekteilla tähdätään kaupungin hankintatoiminnan tuloksellisuuden ja tehokkuuden parantamiseen. Syksyllä toteutetussa ensimmäisessä projektissa luotiin hankintojen strategisen suunnittelun toimintamalli. Lisäksi aloitettiin sopimushallinnan ja -seurannan kehit-

tämistä sekä hankintojen johtamista koskevien projektien suunnittelu siten, että ne voivat käynnistyä alkuvuonna 2021.

Kaupungille kehitettyä hankintatoimen nykytilan itsearviointityökalua pilotoitiin sosiaali- ja terveyspalvelujen palvelualueella. Pilotoinnin perusteella todettiin, että työkalu on toimiva tapa arvioida palvelualueen hankintatoimen käytäntöjä ja tunnistaa niihin liittyviä keskeisiä kehittämiskohteita. Arviointi toteutettiin vuodenvaihteessa myös sivistyspalvelujen palvelualueella.

Kaupungin hankintatoimen tuloksellisuuden kehittymistä kuvaavan hankintojen tehokkuusmittariston vuoden 2020 tulos oli 48 pistettä eli tulos laski edellisestä vuodesta kahdella pisteellä. Talousarviovaihtetta tuloksen parantamisesta ei näin ollen saavutettu. Mittariston tulokseen vaikutti muun muassa hankintojen kilpailutuksen tukipalvelut tuottavan Tuomi Logistiikka Oy:n hankinta-asiantuntijoiden suuresta vaihtuvuudesta aiheutuneet ongelmat kilpailutuksen tukipalveluiden saatavuudessa ja laadussa, mikä näkyi mittaristossa mm. kilpailutusten läpimenoaikojen pidentymisenä ja siinä, ettei kilpailutuksia saatu toteutettua tavoitellussa aikataulussa. Mittaristo julkaistaan osana strategian toteumaa tarkastelevaa Tampereen Pulssia.

Uudistumiskyky ja elinvoima

Tampereella on toteutettu useita haastepohjaisia kilpailutuksia sekä yritys-yhteistyön ja yhteiskehittämisen uusia avauksia vuosina 2015-2019. Käytettyjen menetelmien mallinnukset ja arvioinnit valmistuivat strategia- ja kehittämissyksikön ja Smart Tampere ekosysteemi-ohjelman yhteistyönä alkuvuodesta. Tavoitteena oli tukea näiden menetelmien ja niiden pohjalta kehitettyjen toimintatapojen jalkautumista osaksi yksiköiden toiminnan kehittämistä.

Yhteiskuntavastuu ja kestävä kehitys

Kaupunki ja Tuomi Logistiikka valmistelivat yhdessä haitallisten aineiden vähentäminen varhaiskasvatuksen hankinnoissa -green dealiin liittymistä ja sopimus allekirjoitettiin edelläkävijöiden joukossa loppuvuodesta. Green dealin tavoitteena on yhteistyössä kehittää vaikuttavia hankintakriteerejä, joilla vähennetään lapsiin kohdistuvaa kemikaalikuormitusta.

Yhteiskunnan korvaamia henkilökuljetuksia (kuten koulukuljetukset ja vammaispalvelulain mukaiset kuljetukset) koskeneessa kilpailutuksessa asetettiin rajoituksia kaluston hiilidioksidipäästöille. Tarjouspyynnön ehtojen mukaisesti kilpailutuksessa valituksi tulneiden henkilöautojen rekisteriotteeseen mer-

HANKINTAPÄÄTÖKSET 1-12/2020

PIRKANMAALAISET TOIMITTAJAT
38 % SOPIMUSTEN LUKUMÄÄRÄSTÄ

HANKINNAT, JOISSA VAIN
PIRKANMAALAINEN TOIMITTAJA
29 % SOPIMUSTEN VUOSIARVOSTA

PK-YRITYKSET
74 % SOPIMUSTEN LUKUMÄÄRÄSTÄ

HANKINNAT, JOISSA VAIN
PK-YRITYS TOIMITTAJANA
52 % SOPIMUSTEN VUOSIARVOSTA

INNOVATIIVISET HANKINNAT
8 % KAIKISTA HANKINNOISTA

14 % SOPIMUSTEN VUOSIARVOSTA

YMPÄRISTÖKRITEEREJÄ KÄYTETTY
VAATIMUKSENA
22 % KAIKISTA HANKINNOISTA

28 % SOPIMUSTEN VUOSIARVOSTA

kittyjen CO2-päästöjen on oltava alle 50 g/km huhtikuun 2021 alusta alkaen. Ehdoilla toteutettiin kaupungin hiilineutraaliustavoitetta 2030 ja varauduttiin EU:n puhtaiden ja energiatehokkaiden tieliikenteen moottoriajoneuvojen edistämiseen annetun direktiivin muutokseen, joka tulee voimaan elokuussa 2021.

Vuonna 2020 ympäristökriteerejä sisälsi 17 hankintaa eli 22 % hankinnoista. Edelliseen vuoteen verrattuna ympäristökriteerien käyttö väheni. Raportointitietojen mukaan käytetyt ympäristökriteerit liittyivät pääosin ympäristöjärjestelmään, -suunnitelmaan ja -merkkiin sekä ajoneuvojen ja koneiden päästöluokkiin. Kestävyyssuhteita (ympäristö- ja/tai sosiaalisia kriteereitä) sisälsi 25 % hankinnoista.

Hankintaosaamisen vahvistaminen

Hankintojen strategisen suunnittelun toimintamallin kehitysprojektissa järjestettiin palvelualueilla hankinnoista vastaavalle henkilöstölle valmennuksia, joissa perehdyttiin strategisen suunnittelun vaiheisiin ja tehtäviin. Kaikille avoimen hankintojen peruskoulutuksen lisäksi viime vuoden aikana pidettiin muutamia yksikkökohtaisia hankintakoulutuksia. Kaupungin hankintoja tekeväälle henkilöstölle perustettu hankintaverkosto kokoontui neljä kertaa teamsin välityksellä ja osanottajamäärät olivat ennätykselliset. Tapaamisissa tutustuttiin muun muassa hankintojen strategisen suunnittelun toimintamalliin ja ihmiskaupan ja työperäisen hyväksikäytön muotoihin ja niiden ehkäisyyn kaupungin hankinnoissa. Hankintaverkoston kuuluu tällä hetkellä noin 210 jäsentä. Hankintaosaamisen kehittämiseksi jatkettiin myös tietoiskurijoiden julkaisemista.

nittelun toimintamalliin ja ihmiskaupan ja työperäisen hyväksikäytön muotoihin ja niiden ehkäisyyn kaupungin hankinnoissa. Hankintaverkoston kuuluu tällä hetkellä noin 210 jäsentä. Hankintaosaamisen kehittämiseksi jatkettiin myös tietoiskurijoiden julkaisemista.

Hankintojen keskeiset tunnusluvut tammi-joulukuun 2020

kansallisen kynnysarvon ylittävistä hankinnoista

- käynnistettyjä hankintamenetelyitä 69 kpl
- kilpailutusten perusteella tehtyjä hankintapäätöksiä 79 kpl
- Kilpailutuksissa vastaanotettuja tarjouksia 430 kpl
- Kilpailutusten perusteella tehtyjä hankintasopimuksia 221 kpl

TYÖLLISTÄMISEHDON VAIKUTUKSET

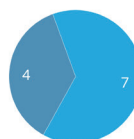
2020

Työsuhteet sisältävät 13 oppisopimusta eli sote-alan palveluntuottajat ovat valmiita osallistumaan kohtaan edistämiseen kouluttamalla työntekijöitä, joita ei vapailta työmarkkinoilla.

● työsuhteet 46 ● työkokeellut 32

2019

HANKINTOJEN TEHOKKUUS

Hankinnalla saavutetut hyödyt –mittarin kattavuus laskenut edellisvuodesta. Kattavuus ei riitä antamaan oikeaa kuvaa kaupungin hankintatoimesta.

Innovatiiviset hankinnat ja uudistumiskyky –osion tulosta nosti yhden arvotteen merkittävän innovatiivisen hankinnan toteutus.

Prosessikustannukset –osiossa verkkolaskujen osuus ulkoisista laskuista on kasvanut, mikä paransi tulosta. Samalla kilpailutusten läpimenoaika kuitenkin piteni.

Kilpailuosuiteiden hyödyntämistä ja elinvoimaa koskevan osion negatiivinen kehitys perustuu pirkanmaalaisten toimittajien osuuden laskuun ja pk-yritysten osallistumismahdollisuuksien heikompaan huomiointiin. Myös yhden tarjouksen kisojen määrä oli merkittävä.

Osaamisen osalta mittariston tulos heikkeni pisteellä, mikä johtui siitä, että alle puolet kilpailutuksista pysyttiin toteuttamaan tavoitellussa aikataulussa.

TUOTTAVUUDEN TILA

Tuottavuuden tilaa kuvaava mittaristo ja tuottavuuden arviointimalli on kehitetty tuottavuusseurannan kehittämistyössä, joka toteutetaan vuosina 2019-2021. Osana kehittämistyötä tuottavuuden suunnittelu ja seuranta tullaan integroimaan osaksi vuosittaista toiminnan ja talouden prosessia. Kehittämistyön tavoitteena on tuottavuuden laskennan ja mittaamisen sekä tuottavuushyötyjen raportoinnin kehittäminen. Toimintayksiköiden tuottavuusosaamista vahvistetaan järjestämällä tuottavuusklinikoita ja tarjoamalla tukea eri konserniyksiköistä. Tuottavuuden laskentaa, mittaamista ja seuranta kehitetään edelleen ja mittaristoa täydennetään tietopohjan laajentuessa. Vuoden 2020 aikana lautakunnat ovat määritelleet omat tuottavuusmittarinsa, jotka sisältyvät vuoden 2021 talousarvioon.

Tuottavuuden kehittymistä mitataan ja arvioidaan tuottavuusmittareiden ja tuottavuusmuutos-pisteluvun avulla. Mittaaminen on luonteeltaan kuvailevaa, koska tuottavuuden muutoksessa ei ole teoreettista optimia, johon kehitystä verrataan. Tuottavuusmuutoksen analysoinnissa hyödynnetään kuntatalouden ja kuntien peruspalvelujen hintaindeksejä, jotka mittaavat kuntien ja

kuntayhtymien menojen hintakehitystä. Indeksejä käytetään valtiontalouden ja kuntien päätöksenteossa sekä erilaisissa tutkimuksissa.

Tuottavuuskehityksen arviointitapa

Tuottavuus lasketaan tuotoksen ja panoksen suhteena. Julkisella sektorilla panokset ovat tuotannontekijöistä aiheutuvia kustannuksia ja tuotokset ovat toiminnasta ja palveluista syntyviä suoritteita. Koska suoritteet ovat erilaisia eivätkä ole yhteenlaskettavissa, käytetään Tampereen kaupunkitason ja lautakuntatason tuottavuuskehityksen arvioinnissa palvelujen kysyntää kuvaavia tietoja eli asukasmäärää, väestöpohjaa tai asiakasmäärää kuvaamaan tuotosta.

Tampere on yksi Suomen nopeimmin kasvavista kaupunkiseuduista. Tampereen kaupungin kasvun arvioidaan jatkuvan noin 1,4 % vuosivauhtia. Tuottavuuden arviointimallin perustaksi on valittu kasvavan kaupungin näkökulma. Sen mukaan asukasmäärän kasvaessa tuottavuutta voidaan parantaa vähentämällä kustannuksia, pitämällä kustannukset nykytasolla tai hillitsemällä kustannusten kasvua niin, että se jää asukasmäärän kasvua alhaisemmaksi.

Tuottavuusmittareiden toteuma

Tuottavuuden ja siihen vaikuttavien tekijöiden kehitystä seurataan päämittareiden ja tuottavuutta selittävien mittareiden avulla. Vuoden aikana mittaristoa on täydennetty käyttökustannusmittarilla, joka kuvaa parhaiten tuotannontekijöistä aiheutuvia kustannuksia eli panoksia. Käyttökustannukset sisältävät toimintamenot (ml. valmistus omaan käyttöön) ja suunnitelman mukaiset poistot. Nettomenojen vertailukelpoista kehitystä kuvaavaa mittaria ei raportoida, koska tuottavuusmittareissa ei tehdä vertailukelpoisuusmuutoksia vaan mittarilukemaan vaikuttavat tekijät tuodaan esille analyyseissä. Asukaskohtainen nettomenojen kehitys mitataan euroa/asukas-muotoisella mittarilla eli samaan tapaan kuin muutkin euromääräiset päämittarit.

Mittarilukeman lisäksi raportoidaan sen ero suhteessa talousarvion tiedoista laskettuun tavoitteeseen 2020. Mittaritiedot ja analyysit ovat luettavissa sähköisestä TuottavuusPulssi-raportista kaupungin nettisivuilta www.tampere.fi > Talous ja strategia > Toiminnan ja talouden seuranta > Tuottavuus.

Tuottavuusmittarit	TP 2017	TP 2018	TP 2019	TP 2020	Tavoite 2020	Ero
Päämittarit						
Käyttökustannukset, euroa/asukas	7 195	7 384	7 518	7 628	7 694	-66
Nettomenot, euroa/asukas	4 907	5 016	5 089	5 327	5 423	-96
Työvoimakustannukset, euroa/asukas	2 906	2 702	2 633	2 618	2 641	-23
Palveluhankinnat, euroa/asukas	2 798	3 256	3 375	3 522	3 500	23
Selittävät mittarit						
Sairauspoissaolot, %	4,29%	4,40%	4,38%	4,48%	4,15%	0,33 %yks.
Työhyvinvointi, taso (max 100)	53,30	50,50	52,83	52,27	51,70	0,57
Tuottavuusjohtaminen, taso (max 4)	3,08	3,14	3,14	3,21	3,18	0,03
Hankintojen tehokkuus, taso (max 100)	44	46	50	48	80	-32
Tilatehokkuus, htm2/asukas	4,03	3,87	3,57	3,47	3,46	0,01
Asukasmäärä	231 853	235 239	238 140	241 391	242 600	-1 209

Tavoite 2020 on muutettu talousarvio 2020. Ero on tilinpäätöksen 2020 ja tavoitteen 2020 välinen ero.

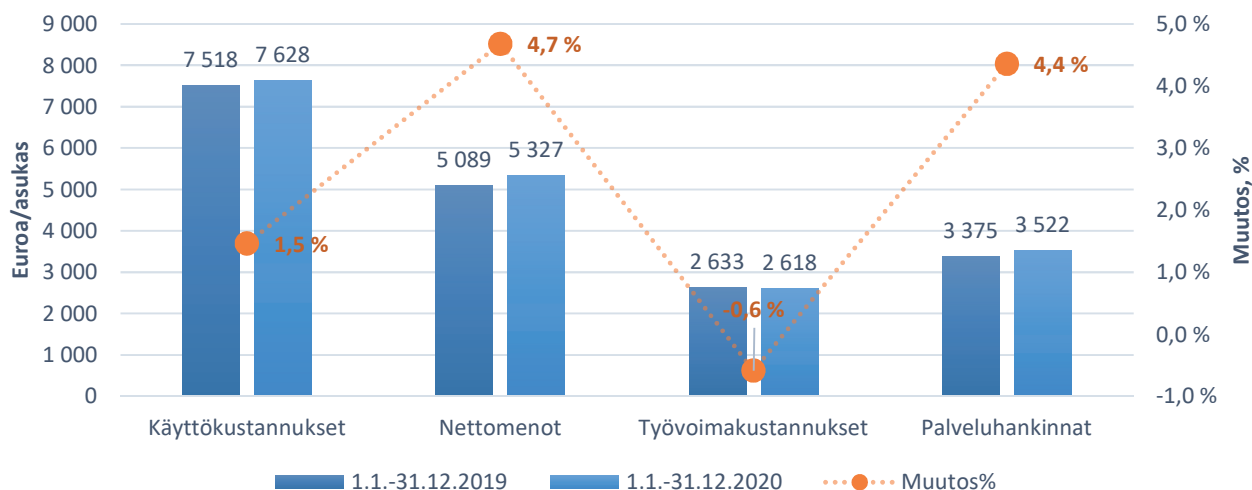
Päämittareista käyttökustannukset, nettomenot ja työvoimakustannukset asukasta kohden laskettuna toteutuivat tavoitetta eli talousarviota alhaisempina. Käyttökustannukset olivat asukasta kohden 7 628 euroa eli 110 euroa (1,5 %) korkeammat kuin edellisenä vuonna. Nettomenot olivat 5 327 euroa asukasta kohden ja ne kasvoivat 238 eurolla (4,7 %), mihin vaikutti erityisesti myyntitulojen väheneminen edellisvuodesta. Koronaviruspandemia pienensi tuloja sekä hillitsi menojen kasvua palveluissa, joissa toiminta supistui.

Työvoimakustannukset olivat 2 618 euroa/asukas ja niiden kehitykseen vaikuttaa työvoiman hinnan ja määrän kehitys. Asukaskohtaiset työvoimakustannukset alenivat 15 eurolla (-0,6 %) edellisvuodesta, koska palvelujen supistuminen vähensi työvoiman tarvetta. Myös Tampereen Infra Liikelaitoksen yhtiöittäminen on vaikuttanut työvoimakustannusten alenemiseen.

Palveluja hankittiin 3 522 euroa/asukas ja 147 eurolla (4,4 %) enemmän kuin vuonna 2019. Palveluhankinnat ylittivät tavoitteen 23 euroa/asukas, palvelutarpeen kasvu oli suurinta ikäihmisten pal-

veluissa ja lastensuojelussa. Pidemmän aikavälin tarkastelussa tulee huomioida myös organisaatiomuutokset, joista aiheutuva työvoimakustannusten lasku näkyy palveluhankintojen lisääntymisenä. Tilakeskus Liikelaitos yhtiöitettiin ja Hatanpään sairaalan yksiköt siirtyivät Pirkanmaan sairaanhoitopiirille vuonna 2018, Tampereen Voimia liikelaitos yhtiöitettiin vuonna 2019 ja Tampereen Infra liikelaitos vuonna 2020. Konsernipalveluiden talouspalvelut sekä osa henkilöstö- ja ict-palveluista siirtyivät vuonna 2019 liikkeenluovutuksella Monetra Pirkanmaa Oy:lle.

Asukaskohtaiset kustannukset ja niiden muutos vuosina 2019-2020 (euroa, %)

Selittävistä mittareista kolme on henkilöstövoimavaroja kuvaavia mittareita. Työhyvinvointi on vahvasti yhteydessä toiminnan tuloksellisuuteen ja tuottavuuteen. Sairauspoissaolojen vähentyminen lisää työhyvinvointia ja parantaa työn tuottavuutta sekä vaikuttaa alentavasti mm. työterveyshuolto- ja sijaiskustannuksiin. Osa työhyvinvoinnin taloudellisista vaikutuksista syntyy välittömästi ja osa vasta pidemmän ajan kuluttua.

Työhyvinvointimittarina käytetty tasapainotettu työhyvinvointimatriisi huomioi sairauspoissaolojen, työtä-

paturmien, työkyvyttömyyseläkemaksujen sekä keskeisten Kunta-10 mittareiden kehittymistä. Työhyvinvoinnin tuloksen lievään heikkenemiseen vaikuttivat lisääntyneet työkyvyttömyyseläkemaksut sekä kasvaneet sairauspoissaolot. Sairauspoissaolojen osuus kokonaistyöajasta oli 4,48 % ja niiden osuus kokonaistyöajasta lisääntyi edellisvuodesta 2,3 % (0,1 %-yks.). Koronapandemialla näyttäisi olevan positiivinen vaikutus sairauspoissaoloihin niissä tehtävissä, joissa etätönn tekeminen on mahdollista. Sen sijaan asiakasrajapinnassa tapahtuvissa tehtävissä

on jouduttu koronan takia tiukentamaan rajoituksia töihin tulemisesta (esim. flunssaoireet), mikä on lisännyt sairauspoissaoloja. Kuluneen valtuustokauden tavoitteena on ollut vähentää sairauspoissaoloja 10 % ja vuoden 2020 tavoitearvo on asetettu tämän tavoitteen mukaisesti. Tuottavuusjohtamisen osa-alueita ovat esimiesarvioinnissa tuloslakuisuus ja uudistumisen johtaminen, jotka molemmat paranivat edellisvuodesta ja tulos ylitti tavoitteen.

Hankintojen tehostamisella voidaan saavuttaa tuottavuushyötyjä etenkin ostopalvelujen mutta myös muiden

hankintojen kustannuskehityksen ja vaikuttavuuden myönteisen kehityksen kautta. Hankintojen tehokkuus heikkeni kahdella pisteellä, mihin vaikutti kilpailutuksen tukipalveluiden saatavuuden ja laadun ongelmat.

Tiloja oli vuoden lopussa asukasta kohden laskettuna 3,47 huoneistone-liötä. Tilojen määrä on vähentynyt edellisvuodesta 0,10 htm²/asukas ja tilatehokkuus on parantunut 2,7 %. Kehityssuunta on hyvä, vaikka toteuma jäi hieman alle tavoitteen. Vuoden 2020

lopussa palvelukäytössä oli tiloja yhteensä 838 633 htm². Tilat vähentyivät noin 11 534 htm² ennen kaikkea Tampereen seudun ammattiopisto Tredun tilojen vähenemisen ja Tampereen Infra liikelaitoksen tilojen poistumisen takia.

Kaupunkitason tuottavuuden kokonaisarviointi

Tuottavuusmittareiden perusteella voidaan arvioida tuottavuuden ja taloudellisuuden kehittyneen koronavirus-

pandemian vuoksi poikkeuksellisenä vuonna suhteellisen hyvin. Yksittäisten mittareiden lisäksi lasketaan kokonaisarviointia varten kaupunkitason tuottavuusmuutos kasvavan kaupungin arviointimallin mukaan asukasmäärän (tuotos) ja käyttökustannusten (panos) suhdelukuna eli pistelukuna. Tuottavuusmuutos arvioidaan em. ajankoh-tien pistelukujen erotuksena. Jos erotus on suurempi kuin yksi, on kehitys ollut positiivinen.

Tuottavuusmuutos	12/31/2019	12/31/2020	Muutos	Muutos%
Asukasmäärä (asukasta)	238 140	241 391	3 251	1,4 %
Käyttökustannukset, milj. euroa (deflatoitu)	1 807,8	1 841,3	33,5	1,9 %
Tuottavuus, pisteluku	131,7	131,1	0,995	

Vuoden 2020 tuottavuuskehityksen arviointi tehdään vertaamalla raportointiajankohdan 31.12.2020 ja vertailuajankohdan 31.12.2019 käyttökustannus- ja asukasmäärätietoja. Vertailuajankohdan käyttökustannukset deflaatoidaan. Deflaattorina käytetään tilastokeskuksen julkisten menojen kuntatalouden hintaindeksiä, joka kuvaa kuntien palvelujen, yleishallinnon ja liiketoiminnan hintakehitystä. Tulokset ovat suuntaa antavia vallitsevan koronapandemiatilanteen vuoksi.

Tuottavuusmuutosta kuvaava pisteluku jää hieman alle yhden eli tuottavuuskehitystä ei valitun arviointimallin mukaan kokonaisuutena tapahtunut. Kustannusten kasvua onnistuttiin hillitsemään mutta se ylitti suhteellisesti tarkasteltuna asukasmäärän kasvun. Vuonna 2020 kaupungin deflatoidut käyttökustannukset kasvoivat 1,9 %, mikä oli enemmän kuin asukasmäärän kasvu 1,4 %.

Tuottavuus- ja tuloksellisuuspilottit

Tuottavuuden parantamiseksi palvelu-alueilla toteutetaan 13 tuottavuus- tai

tuloksellisuuspilottia vuosina 2019-2021. Piloteissa kehitetään tuottavuuden mittaamista, johtamista ja seuranta. Vuoden 2020 toiminnan tavoitteen (nro 48) mukaan tuottavuuspiloteissa on kehitetty prosesseja tuottavuuden parantamiseksi sekä luotu tuottavuuden mittarit johtamisen ja seurannan tueksi. Tavoitteen toteutumisesta raportoidaan lautakuntien kohdalla toiminnan tavoitteiden taulukoissa.

Pilottikohteita ovat Kotihoidon keskustan alue, Lastensuojelun sijaishuolto, Asiakasohjauksen asumispalvelut, 4 terveysasemaa (Tammelakeskus, Linnainmaa, Hervanta, Oma Mehiläinen keskusta), Vammaispalvelut, Sammon, Linnainmaan ja Vuoreksen kasvun ja opin polut, Eteläisen alueen aluekirjastoverkosto, Hyvinvointikeskus (Koillis-keskus), Ammatillinen koulutus (Tredu), Tredun metsäalan koulutus sekä Katujen talvihoito.

Kaikissa pilottikohteissa on määriteltä tuottavuusmittarit ja seuranta on käynnistynyt. Marraskuussa 2020 pilottikohteille tehdyn väliarviointikyselyn mukaan pilottit ovat tuoneet lisäarvoa ja hyötyä erityisesti johtamiseen ja esi-

miestyöhön. Pilottien raportointitiedot ovat luettavissa TuottavuusPulssi-raportista kaupungin nettisivuilta www.tampere.fi > Talous ja strategia > Toiminnan ja talouden seuranta > Tuottavuus.

Tuottavuushyödyt digitalisaatiosta

Kaupunginhallitus edellytti vuoden 2019 talousarvion valmistelussa toimia, joilla tavoitteellaan 10 milj. euron käyttömenosäästöjä vuoteen 2020 mennessä. Hyötyjä saadaan aikaan muuttamalla työskentelytapoja ja hyödyntämällä digitalisaatiota täysmääräisesti. Työtapojen uudistamista on tehty ja tehdään ICT-projektien avulla ja niistä odotetaan saatavan vuositasolla noin 10,2 milj. euron hyödyt. Hyötyarviot sisältävät epävarmuutta, koska usein hyötyjen realisoituminen edellyttää laajamittaisempaa toimintatapojen muutosta, jolle kyseiset projektit luovat edellytykset. Hyötyjen toteutuminen käytännössä selviää vasta muutosprojektien jälkiarviointien kautta ja toteuma voi poiketa odotusarvosta.

Käyttötalous ja investoinnit yksiköittäin

SIVISTYSPALVELUJEN PALVELUALUE

Sivistyspalvelujen palvelualueella on yksi lautakunta. Sivistys- ja kulttuurilautakunta vastaa sivistyspalvelujen järjestämisestä, tuottamisesta ja kehittämisestä kaupunkistrategian ja talousarvion linjausten mukaisesti. Sivistys- ja kulttuurilautakunnan alaiseen toimintaan kuuluvat palvelukokonaisuudet ovat varhaiskasvatus ja esiopetus, perusopetus ja kulttuuri- ja vapaa-aikapalvelut. Lautakunta vastaa alaisensa toiminnan valvonnasta ja ohjauksesta sekä asiakasmaksuista.

Sivistyspalvelujen palvelualueella toteutetaan Tampereen kaupungin tekemien yhteistoimintasopimusten perusteella myös kansalaisopistotoiminnan yhteistoiminta-alueen tehtäviä.

Tuottavuuden parantaminen

Kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluissa saavutettiin tuottavuutta sähköistä viestintää tehostamalla ja automatisoimalla. Harrastus- ja tapahtumatilojen omavolontaa kehitettiin.

Perusopetuksessa sekä varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa aloitettiin osallistuvan budjetoinnin malli ja lasten ja nuorten sekä henkilöstön kanssa.

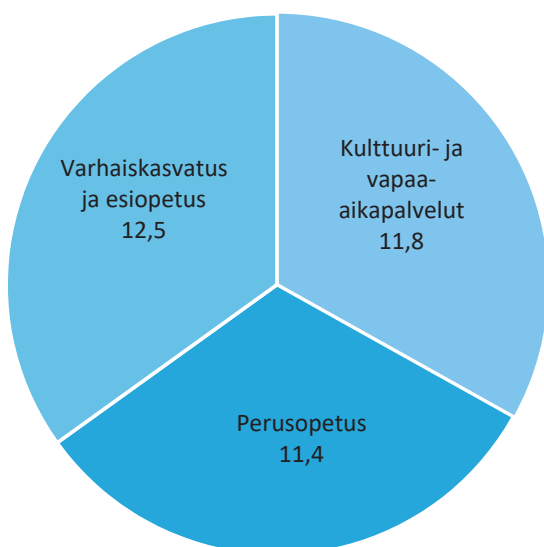
Sivistyspalveluissa käynnistyi vuonna 2020 yhteensä neljä tuottavuus- ja tuloksellisuuspilottia; kasvatus- ja opetuspalveluissa kolme ja yksi kulttuuri- ja vapaa-aika palveluissa. Pilottien tavoitteena on kartoittaa tuottavuuspotentiaalin ja tuloksellisuuden kehit-

tämistapoja. Tuottavuutta ja tuloksellisuutta pilotoidaan vuosina 2020-2021.

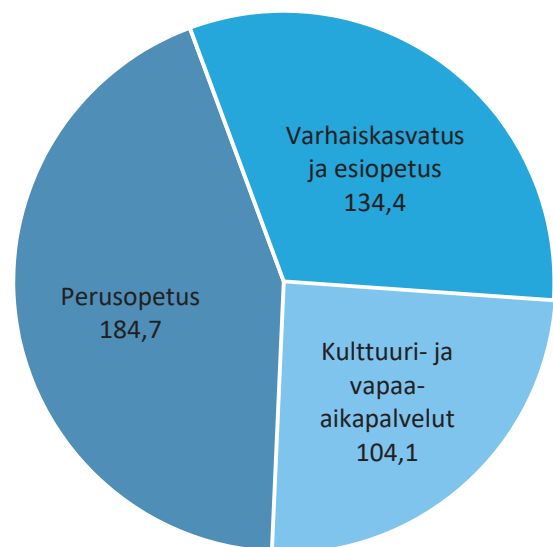
Sammon, Linnainmaan ja Vuoreksen kasvun ja opinpolut: Tavoitteena on päiväkotien ja koulujen yhteisen johtamisen työkalujen kehittäminen sekä henkilöstön, oppilaiden ja päiväkotilapsien osallistaminen toiminnan suunnitteluun ja kehittämiseen.

Aluekirjastopalvelut (Etelän ja Koilisen alueet): Tavoitteena on tuottavuus- ja tuloksellisuuspotentiaalin tunnistaminen ja johtamisen kehittäminen kirjastopalveluissa.

TOIMINTATULOT, 35,8 M€

TOIMINTAMENOT, 423,2 M€

SIVISTYS- JA KULTTUURILAUTAKUNTA

Sivistys- ja kulttuurilautakunnan alainen toiminta koostuu kolmesta palvelukokonaisuudesta, jotka ovat varhaiskasvatus ja esiopetus, perusopetus ja kulttuuri- ja vapaa-aikapalvelut. Varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja perusopetuksen lainsäädäntö määrittelee pääasiassa palvelujen järjestämistavan. Perusopetuksen toimintaa ohjaa perusopetuslaki sekä perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet. Kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluissa kunnalla on suuremmat mahdollisuudet itse määrittellä palvelujen sisältö ja laajuus. Sivistyspalveluilla mahdollistetaan ja edistetään sivistystä, lasten ja nuorten kasvua, elinikäistä oppimista, omaehtoista toimintaa ja hyvinvointia sekä kaupungin ja kulttuurin elinvoimaa.

Toiminnan painopisteet ja keskeiset muutokset

Varhaiskasvatuspalveluiden piirissä (sis. esiopetuksen) oli yhteensä 10 449 lasta (lasku 3,6 % vrt. 2019). Yksityisessä päivähoitossa lapsia kaikkiaan 1 871

(2019: 1 791), joista palvelusetelipäivähoitossa 1 364 (2019: 1 234) ja yksityisen hoidon tuella 508 (2019: 557) lasta. Lapsimäärät ovat koko vuoden keskiarvoja ja ottavat huomioon pandemian tuoman palvelutarpeen supistumisen keväällä 2020. Perusopetusikäisten lasten määrän arvioidaan kasvavan edelleen tulevina vuosina. Perusopetuksessa oli yhteensä 18 249 oppilasta ja peruskoululaisten määrä kasvoi 352 oppilaalla (kasvu 2 % vrt. 2019). Perusopetukseen perustettiin kuusi alueellista tuen ryhmää erityisen tuen oppilaille ja tuen koordinoitua jatkettiin koulupolkukohdaisesti.

Hippoksen ja Mustametsän päiväkodit valmistuivat ja ne otettiin käyttöön 8/2020. Osa kouluista ja päiväkodeista toimi väistötiloissa. Sisäilmaongelmia käsiteltiin alkuvuodesta viisivaiheisen prosessin kautta esitutunnasta seurataan. Syksyn aikana siirryttiin nelivaiheisen prosessin käyttöön. Prosesseissa kouluja oli yhteensä 20, päiväkotiteja 13. Kulttuuri- ja vapaa-aikapalvelujen si-

säilmaongelmia käsiteltiin kahdeksassa kohteessa. Kaupin urheilupuisto sekä Hervannan uimahalli olivat pois käytöstä muutostöiden ja perusparannuksen vuoksi.

Lautakunnalle asetettujen toiminnan tavoitteiden toteuma

Sivistys- ja kulttuurilautakunnalle asetettiin vuoden 2020 talousarviossa yhdeksän sitovaa toiminnan tavoitetta. Vuoden lopun tilanteessa tavoitteista neljä toteutui, kaksi toteutui osittain ja kolme jäi toteutumatta.

Keskeiset poikkeamat toteumissa liittyvät keskeisten kohteiden kävijämääriin, Tampereella järjestettyjen kansallisen ja kansainvälisen tason tapahtumien määrään sekä talouden tasapainottamisohjelman taloudellisten tavoitteiden saavuttamiseen. Tavoitteiden eteneminen on tarkemmin kuvattu alla olevassa taulukossa.

Nro	Toiminnan tavoite 2020	Tavoitteen toteuma (tammi-joulukuu 2020)	
4	Koululaisten fyysinen toimintakyky on parantunut edelliseen vuoteen verrattuna	Oppilaiden fyysistä toimintakykyä mitataan vuosittain tehtävillä valtakunnallisilla 5. ja 8. luokkalaisten Move!-mittauksilla. Mittaustulosten perusteella koululaisten fyysinen toimintakyky on parantunut osittain edelliseen vuoteen verrattuna. Kestävyys- ja liikkumistaitojen osalta 5.-luokkalaisten alimman tuloskolmanneksen tulosten määrä on lisääntynyt kestävyyskunnan osalta 2,7 prosenttiyksikköä. 8.-luokkalaisten alimman tuloskolmanneksen tulosten määrä on lisääntynyt kestävyyskunnan osalta 2,5 prosenttiyksikköä. Kehon liikkuvuuden osalta 5.-luokkalaisten alaselän ojennuksessa onnistuneiden osuus on parantunut 1 prosenttiyksikön. 8.-luokkalaisten alaselän ojennuksessa onnistuneiden osuus on parantunut 5 prosenttiyksikköä. Käsitteily- ja havaintomotoristen taitojen sekä yläraajan voiman osalta 5.-luokkalaisten alimman tuloskolmanneksen tulosten määrä on lisääntynyt 2,7 prosenttiyksikköä. 8.-luokkalaisten alimman tuloskolmanneksen tulosten määrä on lisääntynyt 2,4 prosenttiyksikköä. Tavoite toteutui osittain.	+/-
10	Tyytyväisyys palveluihin on parantunut valituissa kohteissa (perusopetus, nuorisopalvelut)	Perusopetuksen asiakastyytyväisyys on parantunut vuodesta 2019 koronatilanteesta ja etäopetukseen siirtymisestä huolimatta. Vuonna 2019 keskiarvo oli 8,36 (vastauksia 2419) ja vuonna 2020 keskiarvo on 8,65 (vastauksia 2519). Asteikko oli 4–10. Nuorisopalvelujen asiakastyytyväisyys on parantunut edelliseen vuoteen verrattuna. Vuonna 2019 NPS-lukema oli 40 ja vuonna 2020 viimeisin NPS-lukema ennen koronasulkuja oli 69. Tavoite toteutui.	+
13	Uusia digitaalisia asiointimahdollisuuksia on otettu käyttöön	Vuoden 2020 aikana esi- ja perusopetuksessa otettiin käyttöön 50 erilaista digitaalista lomaketta Wilma-järjestelmässä. Perusopetuksen kaikki keskeiset prosessit toteutetaan täysin digitaalisesti. Varhaiskasvatuksen asiakasmaksuprosessia sujuvoitettiin robotiikan avulla sekä eVaka toiminnanohjausjärjestelmän kehittäminen aloitettiin. Lisäksi tapahtuma- ja harrastuskalenterin käyttö sekä etäpalvelujen tuotanto vakiintui. Tavoite toteutui.	+

24	Kävijämäärät keskeisissä kohteissa (ks. mittarit) ovat kasvaneet edelliseen vuoteen verrattuna	Koronakriisin vuoksi kävijämäärät jäivät kaikissa kohteissa edellisvuotta alhaisemmiksi. Vilkaan kesän ansiosta osassa museoiden kävijämäärät olivat kuitenkin tilanteeseen nähden hyvät. Esimerkiksi Vapriikin kävijämäärä jäi vain 20 000 kävijää edellisvuodesta. (~150t / ~170t). Särkänniemen huvipuisto avautui vastuullisesti 11.6. tiukkojen rajoitusten alaisena ja toi kesällä olosuhteisiin nähden merkittävän määrän matkailijoita Tampereelle. Tammi-joulukuussa Särkänniemen kävijämäärät laskivat 55,4 % edellisen vuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna (681 417 -> 303 902). Tavoite ei toteutunut.	-
25	Tampereella järjestettyjen kansallisen ja kansainvälisen tason tapahtumien määrä on säilynyt edellisen vuoden tasolla	Vallitsevan koronatilanteen johdosta Tampereella vuonna 2020 järjestettäväksi suunnitelluista kansainvälisistä kongresseista noin 17 % on peruttu sekä 64 % siirretty myöhempään ajankohtaan tai järjestetty virtuaalisena. Myös suurin osa merkittävistä kansainvälisistä urheilu- ja kulttuuritapahtumista on siirretty tuleville vuosille. Koronatilanteen vuoksi kansainvälisten tapahtumien hakuprosesseja on myös keskeytetty tai siirretty tulevaisuuteen. Tapahtumayksikkö koordinoi siirtoja ja yrittää löytää kansainvälisten- ja kansallisten toimijoiden kanssa parhaat mahdolliset ratkaisut. Tavoite ei toteutunut.	-
26	Tampereen hakemus vuoden 2026 Euroopan kulttuuripääkaupungiksi on edennyt hakuprosessin toiseen vaiheeseen	Tampereen valtuuskunta on esitellyt hakemuksen ja vastannut kysymyksiin EU:n asiantuntijaraadin kuulemistilaisuudessa Helsingissä 23.6. Raadin päätös Tampereen (ja kahden muun hakijan) pääsystä jatkuu, kulttuuripääkaupunkihauun toiseen vaiheeseen, on saatu 24.6. Tavoite toteutui.	+
42	Talouden tasapainottamishojelman taloudelliset tavoitteet on saavutettu	Talousohjelmassa päätetyillä talouden tasapainottamistoimenpiteillä tavoiteltiin vuonna 2020 yhteensä 1,9 milj. euron säästöjä. Toteutunut säästö oli 1,5 milj. euroa. Kasvatus- ja opetuspalvelujen toimenpiteet toteutuivat suunnitellun mukaisesti. Koronapandemia vaikutti kulttuuri- ja vapaa-aikapalvelujen tulotavoitteiden saavuttamiseen. Lisäksi avustukset toteutuivat vuosisuunnitelmaa suurempina, koska lautakunta myönsi 0,3 milj. euron lisäavustuksen koronapandemian vaikutusten lieventämiseen. Tavoite ei toteutunut.	-
43	Työvoimakustannukset ovat vuosisuunnitelman mukaiset	Sivistys- ja kulttuurilautakunnan työvoimakustannukset toteutuivat 4,8 milj. euroa (2,3 %) vuosisuunnitelmaa pienempinä. Koronaviruspandemian aiheuttama toimintojen supistaminen on vaikuttanut henkilöstökulujen säästöihin. Tavoite toteutui.	+
48	Tuottavuuspiloteissa on kehitetty prosesseja tuottavuuden parantamiseksi sekä luotu tuottavuuden mittarit johtamisen ja seurannan tueksi	Kirjastopalvelujen tuottavuuspilotissa on tunnistettu tarkasteltavat prosessit ja määritelty keskeiset mittarit. Kasvatus- ja opetuspalveluiden piloteista on kehitetty prosesseja tuottavuuden parantamiseksi ja otettu käyttöön suoriteperustaisen budjetoinnin työkalu, jolla yksikön johtajat voivat paremmin seurata ja reagoida toiminnan ja talouden muutoksiin. Organisaatiouudistuksen vuoksi kasvun- ja opinpolkujen yhteisen budjetin käytön kokeilu päätettiin lopettaa. Tältä osin suunniteltu ei toteudu täysin. Tavoite toteutui osittain.	+/-

Lautakunnan talous

Sivistys- ja kulttuurilautakunnan toimintakate toteutui 2,8 milj. euroa talousarviota parempana. Koronaviruspandemian aiheuttama toiminnan supistuminen vaikutti merkittävästi toimintatuottojen ja toimintakulujen toteumaan. Tilinpäätöksessä nettomenojen kasvu on 10,6 milj. euroa eli 2,8 % edellisvuoteen verrattuna. Nettomenojen kasvuun vaikutti erityisesti maksujen myyntituottojen aleneminen.

Toimintatuotot toteutuivat 6,1 milj. euroa budjetoitua pienempinä, mikä johtui pääosin koronaviruksen aiheuttaman poikkeustilanteen vuoksi alentuneista maksutuotoista. Lisäksi myös myyntituotot ja vuokratuotot toteutuivat suunniteltua pienempinä. Suurimmat tulojen menetykset olivat varhaiskasvatuksessa, liikuntapalveluissa ja filharmoniasa.

Toimintakulut alittuivat 8,8 milj. euroa. Koronaviruspandemian aiheuttama toiminnan supistuminen näkyi

säästöinä erityisesti henkilöstökuluissa, palvelujen ostoissa sekä aineissa, tarvikkeissa ja tavaroissa. Henkilöstökulujen alitus johtui sijaisten ja muun määräraikaisen henkilöstön vähenemisestä, palkattomien vapaiden lisääntymisestä ja lomapalkkavelan vähenemisestä. Palvelujen ostojen alittumiseen vaikuttivat mm. näyttelyjen ja tapahtumien, ateriapalvelujen, sekä matkustus- ja kuljetuskustannusten toteutuminen suunniteltua pienempinä. Aineet, tarvikkeet ja tavarat -tiliryhmän kulujen säästö johtui kasvatus- ja opetuspalvelujen tarvikkehankintojen ja oppilasruokailun elintarvikkekustannusten vähenemisestä. Avustusten ylitys johtui kulttuuri- ja vapaa-aikapalvelujen toiminta- ja kumppanusavustuksista. Ylitykseen vaikutti osaltaan avustusyhteisöille myönnetty korona-lisäavustukset.

Koronaviruspandemian vaikutus lautakunnan toimintatuottojen alitukseen oli arviolta noin 5,9 milj. euroa

ja toimintakulujen alituksen noin 5,5 milj. euroa. Lisäksi Opetus- ja kulttuuriministeriö myönsi korona-avustuksia varhaiskasvatukselle, perusopetukselle sekä kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluille. Avustuksista kohdistettiin vuodelle 2020 käytön mukaan yhteensä 1,3 milj. euroa.

Investoinnit toteutuivat 1,7 milj. euroa talousarviota pienempinä, mikä johtui hankkeiden viivästyisestä ja siirtymisestä vuodelle 2021. Kasvatus- ja opetuspalvelujen ensikertaisen kalustamisen menot toteutuivat suunniteltua pienempinä muun muassa sen vuoksi, että Tammerkosken koulutalon ja Pispalan koulun tilat valmistuvat vasta vuonna 2021. Kulttuuri- ja vapaa-aikapalvelujen investointien toteumaan vaikutti muun muassa Sorsapuiston tekojääalueen viimeistely, Pyynikin uimarannan esteettömien laiturien hankinnan ja Hervannan uimahallin peruskorjauksen viivästyminen.

SIVISTYS- JA KULTTUURILAUTAKUNTA

Tuloslaskelma (1 000 euroa)	TP 2020	Muutettu TA 2020	Ero
Toimintatuotot			
Myyntituotot	7 725	8 108	-383
Maksutuotot	17 645	23 004	-5 358
Tuet ja avustukset	8 909	8 623	286
Vuokratuotot	744	1 227	-483
Muut toimintatuotot	748	865	-117
Toimintatuotot yhteensä	35 771	41 827	-6 056
Valmistus omaan käyttöön	51	0	51
Toimintakulut			
Henkilöstökulut			
Palkat ja palkkiot	-165 904	-170 154	4 250
Henkilösivukulut			
Eläkekulut	-33 663	-33 964	301
Muut henkilösivukulut	-5 759	-6 001	242
Palvelujen ostot	-67 785	-69 002	1 217
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-13 365	-16 373	3 008
Avustukset	-43 450	-42 698	-752
Vuokratulut	-92 197	-92 451	254
Muut toimintakulut	-1 089	-1 326	237
Toimintakulut yhteensä	-423 161	-431 969	8 808
Toimintakate	-387 390	-390 142	2 752
Rahoitustuotot ja -kulut	58	0	58
Vuosikate	-387 332	-390 142	2 810
Poistot ja arvonalentumiset	-5 920	-6 548	628
Tilikauden tulos	-393 252	-396 690	3 438

Investoinnit (1 000 euroa)	TP 2020	Muutettu TA 2020	Ero	Alkuper. TA 2020	KV:n muutokset	Muut muutokset
Investointimenot	-8 483	-10 200	1 717	-6 198	-4 002	0

SITOVAT ERÄT

Käyttötalous (1 000 euroa)	TP 2020	Muutettu TA 2020	Ero	Alkuper. TA 2020	KV:n muutokset	Muut muutokset
Sivistys- ja kulttuurilautakunta (pl. erikseen sitovat erät)	-387 313	-390 067	2 754	-389 629	-438	0
Hiedanranta	-77	-75	-2	-75	0	0

Investoinnit (1 000 euroa)	TP 2020	Muutettu TA 2020	Ero	Alkuper. TA 2020	KV:n muutokset	Muut muutokset
Sivistys- ja kulttuurilautakunta, nettoinvestoinnit	-8 483	-10 200	1 717	-6 198	-4 002	0

Varhaiskasvatus ja esiopetus

Kasvatuksen ja opetuksen palveluryhmän toiminta järjestetään siten, että toiminnan johtamisessa ja ohjauksessa toteutetaan sujuvan kasvun ja opinpolun periaatetta. Kunta tarjoaa varhaiskasvatuslain mukaista varhaiskasvatusta ja perusopetuslain mukaista esiopetusta kaikille sitä tarvitseville lapsille. Varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen palvelukokonaisuuteen kuuluvat kunnallinen ja yksityinen varhaiskasvatus, esiopetus sekä lakisääteinen kotihoidontuki. Kunnallisena palveluna järjestettiin päiväkotihoidon, perhepäivähoidon, avointa varhaiskasvatusta, esiopetuksen jälkeistä päivähoitoa ja esiopetusta täydentävää kerhotoimintaa sekä erityistä hoitoa ja opetusta tarvitsevien lasten yksikön (ERHO) palvelua. Tampere toteutti varhaiskasvatuspalveluissa Tampereen seutukuntien sopimusta varhaiskasvatuksen järjestämisestä kuntien välisenä ostopalveluna.

Toiminnan painopisteet ja keskeiset muutokset

Varhaiskasvatusta ja esiopetusta järjestettiin Tampereella lakisääteisen Suomen ja ruotsin kielen lisäksi englannin, ranskan ja saksan kielellä. Perusopetuslain mukaista esiopetusta järjestettiin pääsääntöisesti kunnallisena palveluna. Englanninkielistä esiopetusta toteutettiin ostopalveluna ja esiopetusta täydentävä toiminta järjestettiin varhaiskasvatuspalveluna yksityisen hoidon tuella. Ruotsinkielistä esiopetusta toteutettiin kevätlukukausi 2020 ostopalveluna ja 1.8.2020 lähtien toiminnasta vastasi Svenska samskolan omalla opetuksen järjestämisluvallaan.

Palvelusetelipäiväkotien toiminta kasvoi 10,5 %, lisäksi pieniä yksityisiä päiväkotia siirtyi yksityisen hoidon tuella palvelusetelitoimintaan. Kunnallisen varhaiskasvatuksen ja perhepäivähoidon määrät laskivat lievästi (-3,5%) vuoden 2019 tasosta sekä koronapandemian että lisääntyneen palveluse-

telitoiminnan vuoksi. Esiopetukseen osallistui yhteensä, sisältäen sekä kunnallisen että ostopalvelutoiminnan, 12 lasta enemmän kuin edellisenä vuonna. Muutos edelliseen vuoteen nähden oli vain 0,6%. Kesäkuussa esi- ja alkuopetuksen oppilaille järjestettiin alueellista kesäkerhotoimintaa.

Varhaiskasvatuksen palveluverkko-muutoksina valmistuivat elokuussa Hippoksen ja Mustametsän päiväkodit. Atalan neuvolan tiloihin tehdyt muutokset valmistuivat varhaiskasvatuksen käyttöön. Muuton yhteydessä luovuttiin Atalan päiväkodin vanhoista vuokratiloista. Muotialan laajennus otettiin käyttöön ja Pikku-Muotialan lapset siirtyivät Muotialan päiväkotiin. Vuoden aikana luovuttiin Lentävänlaakson päiväkodista.

Varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen toiminnan kehittämisen strategiset painopisteet olivat: joustava esi- ja alkuopetus, harrastamisen ja liikkumisen edistäminen, tuen ja ohjauksen kehittäminen sekä yhteisöllisen toimintakulttuurin ja digitaalisuuden edistäminen. Kehittämistyö toteutettiin neljällä kasvun ja opin polulla: Takahuhti, Irjalan koulutalo, vastaa esi- ja alkuopetuksesta, Sampo harrastamisesta ja liikkumisesta, Vuores ja Ahvenisjärvi vastaavat digitaalisuudesta ja yhteisöllisestä toimintakulttuurista ja Tesoma tuen ja ohjauksen kaupunkikohtaisesta kehittämisestä. Tuen ohjausryhmän oheen perustettiin oppilashuollon laatua ja kehittämistä edistävä ohjausryhmä yhteistyössä kouluterveydenhuollon kanssa. Jokaiselle tehtävälle on muodostettu omat ohjausryhmänsä vastaamaan kehittämisen seurannasta. Lisäksi esi- ja alkuopetuksessa laajennettiin vuosiluokkiin sitomattoman opetuksen pilottia seitsemällä ryhmällä.

Varhaiskasvatuksen laadun- ja varhaiskasvatussuunnitelman toteutumisen arviointia on jatkettu Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen indikaattorien avulla. Jokaisen päiväkodin

toimintasuunnitelmassa on määritelty laadullinen kehittämiskohde ja sen indikaattorit. Toimintakulttuurin kehittämistä tuettiin kehittäjäopettajamallin avulla, vahvistamalla johtamisrakennetta sekä lisäämällä lasten ja huoltajien osallisuuden mahdollisuuksia. Varhaiskasvatuksessa huomioitiin valtakunnallinen tasa-arvovuosi 2020 kannustamalla päiväkotia laatimaan omaan yksikköön tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelma. Varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen suunnitelmaa tuen järjestämisestä jalkautettiin vuoden 2020 aikana. Tarvittava tuki järjestetään ensisijaisesti lapsen kasvun ja opinpolun sisällä. Alueellisen tuen järjestelmää vahvistettiin perustamalla seitsemän integroitua esiopetusryhmää ja kolme varhaiskasvatuksen integroitua ryhmää.

Varhaiskasvatuksessa käynnistettiin eVaka toiminnanohjausjärjestelmien kehittämistyö yhteistyössä Espoon ja Tietohallinnon kanssa. Päiväkodin johtajien talousosaamista vahvistettiin ottamalla käyttöön SPB -talouden suunnittelu- ja seurantajärjestelmä. Perhekeskustoimintaa toteutettiin alue- ja perhekeskustiimien avulla.

Palvelukokonaisuuden talous

Varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen toimintakate toteutui 2,6 milj. euroa talousarviota parempana.

Toimintatuotot toteutuivat 2,2 milj. euroa budjetoitua pienempinä, mikä johtui asiakasmaksutulojen toteumasta. Koronaviruspandemian aiheuttama toiminnan supistuminen pienensi maksutottoja noin 2,0 milj. euroa. Myös elokuun alusta alkaen tehdyt tulorajojen indeksitarkistukset ja lapsimäärän väheneminen vähensivät asiakasmaksujen toteumaa. Vastaavasti kunnallisen tuotannon myyntitulot ylittyivät, koska päivähoidossa oli ennakoitua enemmän ulkokuntalaisia lapsia, joista osa vaativan hoidon ja tuen tarpeessa olevia.

Toimintakulut toteutuivat 4,8 milj. euroa talousarviota pienempinä. Suurimmat säästöt olivat henkilöstökuluissa ja aineet, tarvikkeet ja tavarat -tiliryhmässä. Henkilöstökuluja alensivat koronaviruspandemiasta aiheutunut sijaiskustannusten väheneminen ja palkattomat vapaat sekä lomapalkkavelan väheneminen. Tarvikehankinnat toteutuivat

suunniteltua pienempinä ensikertaisen kalustamisen kohteissa ja poikkeustilanne vähensi osaltaan päiväkotien hankintoja. Kotihoidontuen avustukset alittuivat, koska osallistumiseen nousun vuoksi lapsia on siirtynyt kotihoidon tuen piiristä päivähoitoon. Lisäksi vuokratulot alittuivat tilamuutosten vuoksi.

Investoinnit toteutuivat 0,3 milj. euroa vuosisuunnitelmaa pienempinä, mikä johtui päiväkotien valmistusaikataulujen viivästyisestä. Osa ensikertaisen kalustamisen hankinnoista ajoittuu vuodelle 2021.

VARHAISKASVATUS JA ESIOPETUS

Käyttötalous (1 000 euroa)	TP 2020	Muutettu TA 2020	Ero	Alkuper. TA 2020	KV:n muutokset	Muut muutokset
Toimintatuotot	12 492	14 704	-2 212	13 922	0	782
Toimintakulut	-134 392	-139 237	4 845	-138 875	69	-431
Toimintakate	-121 900	-124 533	2 633	-124 953	69	351
Investoinnit (1 000 euroa)	TP 2020	Muutettu TA 2020	Ero	Alkuper. TA 2020	KV:n muutokset	Muut muutokset
Investointimenot	-890	-1 145	255	-1 025	-120	

Perusopetus

Kasvatus- ja opetuspalveluiden palveluryhmä järjestää perusopetuslain mukaisesti alueellaan asuville oppivelvollisuusikäisille maksutonta perusopetusta. Perusopetuksen palvelukokonaisuuteen sisältyvät perusopetus, lisäopetus, monikielisille oppilaille tarkoitettu perusopetukseen valmistava opetus, sairaalaopetus sekä koululaisen kunnallinen ja yksityinen aamu- ja iltapäivätoiminta. Lisäksi perusopetus vastaa ranskankielisestä esiopetuksesta sekä kouluissa järjestettävästä erityisopetuksen esiopetuksesta. Tampere vastaa yliopistollisen sairaalan sijaintikuntana sairaalaopetuksen järjestämisestä. Tampere toteuttaa Tampereen seutukuntien sopimusta esi- ja perusopetuksen kustannusten korvaamisesta. Tampereella perusopetusta järjestetään suomen ja ruotsin kielen lisäksi englannin, ranskan ja saksan kielellä.

Toiminnan painopisteet ja keskeiset muutokset

Koronatilanne vaikutti merkittävästi perusopetuksen toimintaan ja lisäsi koko henkilöstön kuormitusta. Lisäksi keväen 2020 etäopetusjakson ja sen aiheuttamat oppimisvajeet ja tuen tarpeen lisääntyminen on nähtävissä, mutta kokonaistilanne selviää tulevina vuosina. Koronatilanne muutti perusopetuksen toimintatapoja ja sillä oli positiivisia vaikutuksia henkilöstön digitaitoihin.

Nykyisen opetussuunnitelman jalkauttamista jatkettiin edelleen laajalla täydennyskoulutustarjonnalla sekä kaupungin omien ops-agenttien avulla. Varhennuttua kielten opetusta kohdennettiin edelleen kaikille ensimmäisen ja toisen vuosiluokan oppilaille. Oppilaiden tuen rakenteen hyväksytyä suunnitelmaa toteutettiin kaikilla koulupoluilla. Kouluille perustettiin kuusi uutta erityisluokkaa tuen tarjoamiseksi oppilaiden lähikoululla. Alueiden myönteistä erityiskohtelua jatkettiin aiempien vuosien tapaan budjettikohdennuksin Hatanpään, Kaukajärven, Etelä-Hervannan, Tesoman ja Lielahden koulupoluilla.

Tampereen kaupungin strategian ja perusopetuksen opetussuunnitelman jalkauttamista jatkettiin kaupunkikohdaisilla kehittämistehtävillä. Ahvenisjärven ja Vuoreksen koulut kehittävät yhteisöllistä toimintakulttuuria ja digitaalisuutta. Tesoman koulun tehtävänä on kehittää oppilaiden ohjauksen ja tuen rakennetta. Joustavan esi- ja alkuopetuksen toimintamallin kehittämistehtävästä vastaa Atalan koulu ja Sammon koululla kehitetään harrastamisen ja liikkumisen kokonaisuutta. Lisäksi Tampereen kansainvälinen koulu (Fista) kehittää kansainvälisyyttä ja kielitietoista opetusta.

Vuosiluokkiin sitomattoman esi- ja alkuopetuksen toimintamallin pilotteja jatkettiin kahdeksassa yksikössä, jotka ovat: Atalan, Annalan, Etelä-Hervannan, Hatanpään, Kämmenniemen, Tesoman, Tammelan ja Juhannuskylän kouluissa. Toimintamalli tarjoaa joustavan tavan oppia yksilöllisesti lapsen herkkyytasot huomioiden. Kokeilusta tehtiin kysely toimijoille, jonka analyysi valmistuu tammikuussa 2021.

Koululaisten harrastamisen ja liikkumisen edistämisen lanseerattiin sivusto [Lupa liikkua ja harrastaa](https://www.tampere.fi/varhaiskasvatus-ja-koulutus/esiopetus-ja-perusopetus/lupa-liikkua-ja-harrastaa.html) (https://www.tampere.fi/varhaiskasvatus-ja-koulutus/esiopetus-ja-perusopetus/lupa-liikkua-ja-harrastaa.html), johon on koottu kaikki koulupäivän aikana tapahtuva harrastustoiminta sekä koulupäivän jälkeinen toiminta.

Perusopetuksen toiminnanohjausjärjestelmän kilpailutus valmistui vuonna 2019. Vuonna 2020 otettiin käyttöön uusi järjestelmä (Wilma). Tampereen kaupungin perusopetus sitoutui viiden suuren kaupungin (Vantaa, Espoo, Turku ja Oulu) DigiOne-hankkeeseen vuoden 2023 loppuun saakka. Hankkeessa luodaan valtakunnallinen oppimisen ekosysteemi perusopetukseen ja lukio-koulutukseen.

Vuonna 2020 valmistuneet kohteita oli Lentävaniemen koulun perusparannus. Vuoden 2020 alussa sisäilmatyöryhmiä toimi yhteensä 19 koululla.

Palvelukokonaisuuden talous

Perusopetuksen toimintakate toteutui 1,5 milj. euroa talousarviota parempana.

Toimintatuotot toteutuivat 0,1 milj. euroa budjetoitua pienempinä. Koronaviruspandemian aiheuttama poikkeus-tilanne vähensi aamu- ja iltapäivätoiminnasta saatavia asiakasmaksutuloja noin 0,2 milj. euroa. Vastaavasti myyntituotot ylittyivät, koska perusopetuksessa oli ennakoitua enemmän ulkokuntalaisia lapsia. Lisäksi tukia ja avustuksia jaksotettiin vuodelle 2020 hieman budjetoitua vähemmän.

Toimintakulut toteutuivat 1,6 milj. euroa talousarviota pienempinä. Poikkeus-tilanne pienensi erityisesti henkilöstökuluja ja tarvikkehankintoja. Henkilöstökulujen säästöjä aiheuttivat sijaiskulujen vähentyminen ja palkattomat vapaat. Toisaalta perusopetuksessa tuen lisätarve kasvoi koronaviruspandemian vuoksi, mutta tähän saatiin valtakunnallista rahoitusta. Aineet, tarvikkeet ja tavarat tiliryhmän budjetti alittui, koska ensikertaisen kalustamisen kohteissa menot toteutuivat suunniteltua pienempinä ja osa laitehankinnoista toteutettiin leasing-sopimuksilla. Lisäksi koronaviruspandemia vähensi koulujen tarvikemenoja ja oppilasruokailun elintarvikkekustannuksia. Palvelujen ostot ylittyivät pääosin Tampereen ulkopuolella koulua käyvien koulunkäytinkustannusten kasvusta. Avustukset ylittyivät aamu- ja iltapäivätoiminnan lukukausiavustuksista ja järjestäjille koronapandemian vuoksi maksetuista kompensatioista johtuen. Vuokrakulut ylittyivät uudisrakennus- ja remontti-kohteiden väistötilojen vuokrien ja leasingvuokrien kasvun vuoksi. Koronaviruspandemia lisäsi osaltaan oppilaiden leasinglaitteiden tarvetta.

Investoinnit toteutuivat 0,7 milj. euroa talousarviota pienempinä rakennushankkeiden viivästyisestä johtuen. Tammerkosken koulutalon remontti ja Pispalan koulun tilat valmistuvat vasta vuonna 2021. Osa ensikertaisen kalustamisen hankinnoista ajoittuu vuodelle 2021.

PERUSOPETUS

Käyttötalous (1 000 euroa)	TP 2020	Muutettu TA 2020	Ero	Alkuper. TA 2020	KV:n muutokset	Muut muutokset
Toimintatuotot	11 437	11 545	-108	9 467	-53	2 131
Toimintakulut	-184 707	-186 283	1 576	-183 596	-205	-2 482
Toimintakate	-173 270	-174 738	1 468	-174 129	-258	-351
Investoinnit (1 000 euroa)	TP 2020	Muutettu TA 2020	Ero	Alkuper. TA 2020	KV:n muutokset	Muut muutokset
Investointimenot	-936	-1 684	748	-1 171	-513	

Kulttuuri- ja vapaa-aikapalvelut

Palvelukokonaisuuden tavoitteena on tarjota sivistystä ja elämänlaatua edistävät hyvinvointipalvelut, kannustaa kuntalaisia aktiiviseen ja monipuoliseen harrastus- ja vapaa-aikatoimintaan, säilyttää Tampereen kaupunki vetovoimaisena asuin- ja matkailupaikkakuntana sekä kehittää korkeatasoisia kulttuuri- ja liikuntapalveluja. Kunnan tehtäväksi on lailla säädetty kirjasto-, liikunta-, nuoriso- ja kulttuuripalvelujen sekä taiteen perusopetuksen järjestäminen. Näiden lisäksi Tampereen kaupunki järjesti museo- ja vapaan sivistystyön palveluja niitä ohjaavien lakien mukaisesti. Opetus- ja kulttuuriministeriön nimeämällä kirjastoilla ja museoilla on lakisääteisiä valtakunnallisesti rahoitettuja tehtäviä, joita Tampereella toteuttivat kaupunginkirjasto sekä Tampereen museot. Tampereen kaupunki järjesti kansalaisopistopalvelut myös Ylöjärvelle. Palveluryhmässä toteutettiin ulkopuolisen rahoituksen turvin alueellisia kulttuuri- ja nuoriso-työhankkeita. Kulttuuri- ja vapaa-aikapalvelut järjestettiin pääosin kaupungin omana toimintana. Kulttuuri- ja liikuntatoimijoita tuettiin merkittävästi toiminta- ja tapahtuma-avustuksin palvelujen monipuolisuuden turvaamiseksi.

Toiminnan painopisteet ja keskeiset muutokset

Koronakriisi määritteli merkittävästi palveluryhmän toimintaa. Ulkoliikunnan olosuhteita lukuun ottamatta palvelut olivat pääosin suljettuna tai siirrettyinä verkkoon maaliskuun lopusta kesäkuuhun sekä uudelleen vuoden lopulla. Kokoelma-, kunnostus- ja huoltotyöt sekä kehittäminen jatkuivat normaalisti läpi vuoden. Palvelujen siirtäminen verkkoon kehitti pysyvästi palvelutoimintaa ja jatkossa asiakkaita on pyrkimys palvelulla yhä monikanavaisemmin. Erityisesti digitaalisessa nuorisotyössä tavoitettiin uusia asiakkaita ja kohderyhmiä.

Museoiden ja kulttuuritalojen näyttelyohjelmaan tuli merkittäviä muutoksia koronan seurauksena, mutta vuosi oli olosuhteisiin nähden menestyksenkäs. Erityisesti kesällä saavutettiin suuret kävijämäärät. Museoiden vetovoimaisuutta kehitettiin tilojen konseptiuudistuksilla, tekemällä sisältöjä tunnetuksi digitaalisissa kanavissa sekä edistämällä Sara Hildénin taidemuseon ja Tampereen taidemuseon uudisrakennushankkeita. Julkisen taiteen hankkeita, erityisesti Ratikan taidetta ja prosentitaidehankkeita edistettiin. Hämeensillan veistokset palautettiin kunnostettuna paikoilleen. Tampere Filharmonia tarjosi korkeatasoista musiikkia sekä eri ikäryhmille suunnattu taidemusiikkikasvatusta sekä liveyleisölle että digitaalisissa kanavissa. Kulttuurikasvatusohjelmasta Taidekaaresta tuli kokonainen kahdeksaluokkalaisten kokonaisuuden vakinaistuessa. Varhaiskasvatuksen kulttuurikasvatusohjelman pilotointi käynnistyi. Lastenkulttuurikeskus Rullan toiminta siirtyi väistötiloihin. Uusi kirjastoauto, Härmälän kirjaston peruskorjaus sekä Nekalan konttikirjasto valmistuivat. Peltolammille avattiin uusi omatoimikirjasto kirjaston siirryttyä väistötilaan. E-kirjojen, e-äänikirjojen, etäkäyttöisten lehtien, etämusiikkiopetuksen ja suoratoistettavien elokuvien, sarjojen ja musiikin käyttö kasvoi voimakkaasti kirjastoissa.

Nuorisotyössä panostettiin lasten ja nuorten osallisuuteen ja yhdenvertaisuuteen ja vakinaistetaan perheliikuntatoiminta. Monitoimitalo 13 muutti nimensä Nuorten Kulttuuritalo 13:ksi ja profiloitui aiempaa vahvemmin nuorisokulttuurin edistämiseen. Kaupin urheilupuistoon valmistui pesäpallokenttä ja Sorsapuistoon suuren suosion saavuttanut tekojää. Hakametsän kampusalueen suunnittelu- ja kehittämistyö sekä Hervannan uimahallin peruskorjaus jatkuivat. Merkittävät tapahtumat jouduttiin pääosin perumaan

yleisurheilun Ruotsiottelua lukuun ottamatta.

Kaupunkitasoisia toiminnan painopisteitä konkretisoitiin muun muassa harrastamisen tukipalveluita kehittämällä, digitalisaation vauhdittamisena sekä hiilineutraaliustoimenpiteitä linjaamalla. Kaupunkitasoisten painotusten lisäksi kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluissa korostui yhdenvertaisuuden ja osallisuuden edistäminen Tampereen kaupungin kulttuuristrategian mukaisesti. Talouden tasapainottamisohjelma näkyi muun muassa toiminta-avustusten leikkauksina, kirjaston aineistomäärärahan supistumisena sekä liikunta- ja museopalvelujen hintojen korotuksina. Organisaatiota kehitettiin osana sivistyspalvelujen uudistusta. Kulttuuri- ja vapaa-aikapalvelut teki tiivistä yhteistyötä hyvinvoinnin edistämiseksi ja Tampereen vetovoiman lisäämiseksi kaupungin omien yksiköiden sekä eri yhteisöjen kanssa.

Palvelukokonaisuuden talous

Kulttuuri- ja vapaa-aikapalvelujen toimintakate toteutui 1,3 milj. euroa budjetoitua heikompana.

Toimintatuotot toteutuivat 3,7 milj. euroa talousarviota pienempinä, mikä johtui toimipisteiden ja laitosten sulkemisesta keväällä ja loppuvuonna koronaviruspandemian vuoksi. Poikkeustilanne vaikutti erityisesti maksutuotosten kertymään, mutta myös myyntituotot ja vuokratuotot toteutuivat budjetoitua pienempinä. Suurimmat tulojen menetykset ovat liikuntapalveluissa, filharmoniaissa ja museopalveluissa.

Toimintakulujen toteuma oli 2,4 milj. euroa budjetoitua pienempi. Henkilöstökulut ja palvelujen ostot toteutuivat toiminnan supistumisen vuoksi suunniteltua pienempinä. Henkilöstökulujen alitukseen vaikuttivat sijaisten ja muun määräaikaisen henkilöstön sekä ilt- ja viikonloppulaisien väheneminen,

rekrytointien viivästyminen sekä lomapalkkavelan pieneneminen. Palvelujen ostojen alitus aiheutui muun muassa näyttelyjen ja tapahtumien järjestelyistä sekä kuljetus- ja matkustuskustannuksista. Myös vuokratulot alittuivat koronaviruksen aiheuttamasta toimintojen keskeytyksestä johtuen. Aineiden, tarvikkeiden ja tavaroiden hankinnat ylittivät johtuen muun muassa

syksyllä avatun Sorsapuiston tekojään energiakustannuksista, latukoneiston tarvikkeista sekä Filharmonian soitinhankinnoista. Avustusten ylitykseen vaikutti avustusyhteisöille myönnetty korona-lisäavustukset ja Tampere-talon tila-avustuksen kasvu.

Investoinnit toteutuivat 0,7 milj. euroa budjetoitua pienempinä, mikä johtui hankkeiden viivästyisestä.

Suurimmat säästöt aiheutuivat Sorsapuiston tekojääalueen piha-alueiden viimeistelyn ja kesätoimintoihin liittyvien hankintojen siirtymisestä keväälle 2021, Pyynikin uimarannan esteettömiä laiturien hankinnan viivästyisestä rakennusluvan käsittelyn vuoksi sekä Hervannan uimahallin peruskorjauksen viivästyisestä.

KULTTUURI- JA VAPAA-AIKAPALVELUT

Käyttötalous (1 000 euroa)	TP 2020	Muutettu TA 2020	Ero	Alkuper. TA 2020	KV:n muutokset	Muut muutokset
Toimintatuotot	11 842	15 578	-3 736	15 700	0	-122
Toimintakulut	-104 062	-106 449	2 386	-106 322	-249	122
Toimintakate	-92 220	-90 871	-1 349	-90 622	-249	0
Investoinnit (1 000 euroa)	TP 2020	Muutettu TA 2020	Ero	Alkuper. TA 2020	KV:n muutokset	Muut muutokset
Investointimenot	-6 657	-7 371	714	-4 002	-3 369	

SOSIAALI- JA TERVEYSPALVELUJEN PALVELUALUE

Hyvinvointipalvelut organisoitiin 1.1.2020 alkaen kahdeksi palvelualueeksi: sosiaali- ja terveyspalvelujen palvelualueeksi sekä sivistyspalvelujen palvelualueeksi. Sosiaali- ja terveyspalvelujen palvelualueeseen kuuluivat vuonna 2020 seuraavat palvelukokoinaisuudet: ikäihmisten palvelut, lasten, nuorten ja perheiden palvelut, vastaanottopalvelut, psykososiaalisen tuen palvelut, erikoissairaanhoidon palvelut sekä palvelualueen toimintojen kehittäminen, hallinto ja asiakasohjaus.

Tuottavuuden parantaminen ja tuloksellisuuspilotit

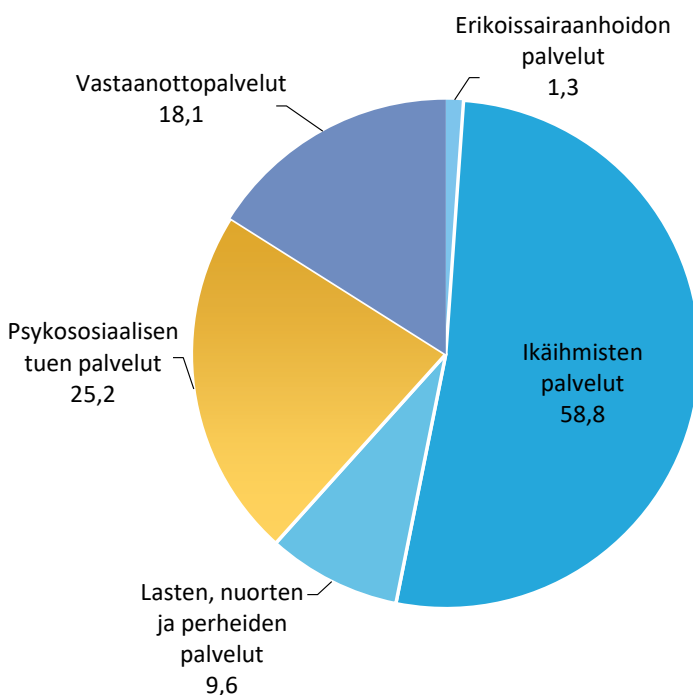
Sosiaali- ja terveyspalvelujen tuloksellinen järjestäminen on toimintatapa, jolla tavoitellaan parempaa vastinetta rahoille vaikuttavina palveluina. Tärkeä osa tuloksellista järjestämistä on digitaalisten palveluiden määrän kasvu. Vuoden 2020 aikana sosiaali- ja terveyspalveluiden digitaalisten

palveluiden ja palvelutapojen määrä kasvoi merkittävästi, esimerkiksi terveysasemapalveluissa yhteensä 129 % edellisvuoteen verrattuna. Lisäksi kotihoidossa kuvapuhelinpalveluiden määrä kasvoi edellisvuoteen verrattuna yli kolminkertaiseksi (309 %). Lisäksi kansallisen digitaalisen Omaolo-palvelun sisältöjä laajennettiin ja sen rooli osana koronapandemian neuvonta- ja ohjauspalveluita korostui. Tiedolla johtamista osana tuloksellisuuden edistämistä kehitettiin ja laadittiin sosiaali- ja terveyspalveluiden tietojohtamisen tielkarta. Suunnitellut yhteishankkeet Pirkanmaan muiden kuntien kanssa, kuten Pirkanmaan omais- ja perhehoidon sekä henkilökohtaisen avun keskus sekä alue-Pegasos, edistyivät. Yhteishankkeiden tavoitteina ovat synergiaedut ja valmistautuminen tulevaan sote-uudistukseen.

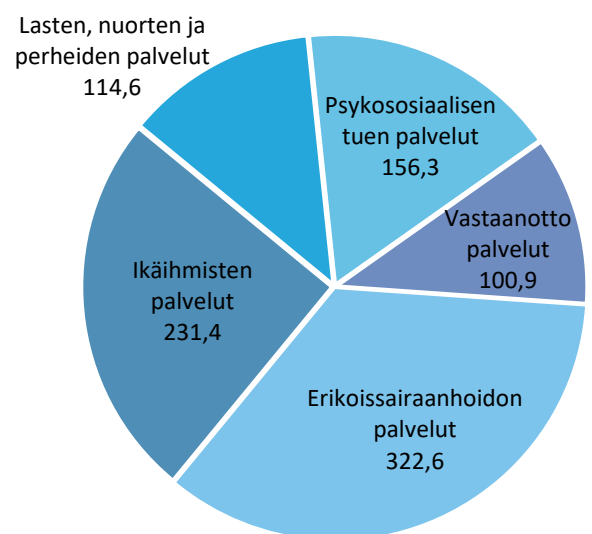
Sosiaali- ja terveyspalveluissa on käynnissä kuusi tuottavuus- ja tulok-

sellisuuspilottia (2019–2021). Pilottien tavoitteena on kartoittaa tuottavuuspotentiaalin ja tuloksellisuuden kehittämistapoja sekä kehittää ja testata tuottavuuden mittareita toiminnan johtamisessa ja seurannassa. Pilotointia tehdään kotihoidossa, lastensuojelun sijaishuollossa, asumispalveluiden asiakasohjauksessa, terveysasemapalveluissa, vammaispalveluissa ja hyvinvointikeskus-toiminnassa. Vuoden 2020 aikana tuloksellisuuspiloteissa kehitettiin erityisesti lähijohtamisen työkaluja ja tiedolla johtamista Power BI -julkaisutyökalun käyttöönottojen myötä muun muassa terveysasematoiminnassa, vammaispalveluissa, lasten ja nuorten sosiaalipalveluissa ja kotihoidossa. Tuloksellisuuden kehittämistyö jatkuu edelleen vuoden 2021 aikana.

TOIMINTATULOT, 113,1 M€

TOIMINTAMENOT, 925,7 M€

SOSIAALI- JA TERVEYSLAUTAKUNTA

Sosiaali- ja terveyspalvelujen palvelualueella on yksi lautakunta. Sosiaali- ja terveyslautakunta vastaa sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämisestä, tuottamisesta ja kehittämisestä kaupunkistrategian ja talousarvion linjausten mukaisesti sekä alaisensa toiminnan valvonnasta ja ohjauksesta sekä asiakasmaksuista. Lautakunta vastaa Tampereen kaupungin tekemien yhteistoimintasopimusten perusteella myös Tampereen ja Oriveden kaupunkien sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistoiminta-alueen tehtävistä.

Toiminnan painopisteet ja keskeiset muutokset

Tampereen väestönkasvu jatkui muutovoihtoisena koronapandemiasta huolimatta. Syntyneiden määrä kääntyi hienoiseen nousuun, mutta syntyneitä oli ennakkotietojen mukaan vain alle 150 enemmän kuin kuolleita. Iäkkäämpien, yli 75-vuotiaiden, tamperelaisten määrä kasvoi noin 918 henkilöllä eli 4,5 % verrattuna vuoteen 2019.

Koronapandemia ja siihen liittyvä varautuminen, valmistautuminen, palvelujen uudelleen järjestely, koronapotilaiden hoito sekä kaupunkilaisten ja asiakkaiden ohjaus, neuvonta ja tiedottaminen olivat sosiaali- ja terveyspalvelujen painopisteenä lähes koko vuoden. Pandemian myötä digitaalisia palveluja kehitettiin voimakkaasti ja yhä useampi asiakas saa jatkossakin palveluja sähköisesti. Vuoden aikana toteutettiin koronapandemiaan liittyviä väliaikaisia henkilöstösiirtoja sekä palvelualueen

sisällä että palvelualueiden välillä. Vuoden aikana työnteon tavat muuttuivat ja läsnäolotyön lisäksi tehtiin aiempaa enemmän myös etä- ja hybridityötä.

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaa toteutettiin sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa yhdessä varhaiskasvatuksen, koulun sekä järjestöjen toimijoiden kanssa laajentamalla perhekeskustoimintaa kaikille viidelle Tampereen kaupungin palvelualueelle. Perhekeskustoimintaa on ohjattu monialaisten aluetiimien kautta, ja kunkin alueen erityispiirteet on otettu toteutuksessa huomioon. Myös hyvinvointikeskusten palvelukioskikonsepti valmistui vuoden aikana. Palvelukioskeissa tarjotaan alueen asukkaille matalan kynnyksen palveluja maksuttomasti, joustavasti ja ilman ajanvarausta. Palveluja tuottavat Tampereen kaupungin ja kolmannen sektorin eri alojen ammattilaiset.

Palveluverkon kehittämisessä otettiin huomioon laajentuvat ja muuntuvat palvelutarpeet sekä tilojen käytön tehostaminen. Vuoden lopulla lasten, nuorten ja perheiden etelän alueen sosiaalipalvelut keskitettiin Hervannan Hermiaan, ja nuorisovastaanoton laajentuneet palvelut ja lastensuojelun virka-aikainen päivystys siirtyivät Tipotielle. Kehitysvammaisten päivätoiminnan yksikkö Wärjäämö siirtyi Pinninkadulta Klingendahliin. Sarvikselta tarjottiin väistötiloja laajenevien sisäilmaongelmien vuoksi.

Sosiaali- ja terveyspalvelut valmistuivat tulevaan sote-uudistukseen

kehittämällä palveluja valtakunnallisten linjausten mukaisesti. Pirkanmaan tulevaisuuden sote-keskus (PirSOTE)- ja Kohti maakunnallista sotea Pirkanmaalla (KOMAS) -hankkeet ovat osa Marinin hallituksen Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskusohtelmaa. Tampereella PirSOTE-hankkeessa kehitetään palveluja, johtamista ja tukitoimintoja valtakunnallisten tavoitteiden ohjaamana. KOMAS-hankkeessa kehitetään palvelujen uudistamista mahdollistavia digitaalisia työvälineitä ja järjestelmiä.

Hankintojen strategisen suunnittelun ja johtamisen perustaa vahvistettiin tekemällä sosiaali- ja terveyspalvelujen palveluhankintojen arviointi sekä kehittämällä hankintojen ja sopimuksenaikaisen toiminnan raportointia. Tulospohjaisen hankinnan lisäämiseksi otettiin käyttöön tulospohjaisen hankinnan työkalu.

Mielenterveyden peruspalvelujen laadun ja saatavuuden parantamiseksi vuoden 2021 alussa osa Tampereen kaupungin mielenterveys- ja päihdepalveluista yhdistyy Tampereen yliopistollisen sairaalan psykiatrian kanssa. Vuoden alussa aloittaa toimintansa myös uusi sairaalapalvelujen palveluryhmä, joka kokoaa yhden johdon alle kaupungin oman vuodeosastohoidon ja kuntoutuksen sekä Pirkanmaan sairaanhoitopiiriltä hankittavat erikoissairaanhoidon ostopalvelut. Tämä mahdollistaa entistä sujuvampia hoitoketjut erityisesti erikoissairaanhoidon jatkohoidon ja -kuntoutuksen näkökulmasta.

Lautakunnalle asetettujen toiminnan tavoitteiden toteuma

Sosiaali- ja terveyslautakunnalle asetettiin vuoden 2020 talousarviossa kahdeksan sitovaa toiminnan tavoitetta. Vuoden lopun tilanteessa tavoitteista kuusi toteutui, yksi toteutui osittain ja yksi jäi toteutumatta. Keskeinen poikkeama tavoitteiden toteumissa liittyy pitkäaikaisasunnotomien määrän vähentymiseen. Tavoitteiden eteneminen on kuvattu tarkemmin alla olevassa taulukossa.

Nro Toiminnan tavoite 2020 Tavoitteen toteuma (tammi-joulukuu 2020)

Nro	Toiminnan tavoite 2020	Tavoitteen toteuma (tammi-joulukuu 2020)	
6	Ikäihmisistä noin 92 % asuu kotona, vähintään 6,0 % tehostetussa palveluasumisessa ja enintään 2,0 % pitkäaikaisessa laitoshoidossa	Ikäihmisistä 91,3 % asuu kotona, 7,4 % tehostetussa palveluasumisessa ja 1,3 % pitkäaikaisessa laitoshoidossa. Kotona asuvien määrä jää hieman alle 92 %:n tavoitteen, koska tehostetun palveluasumisen tarve on edelleen kasvanut. Tavoite toteutui osittain.	+/-
7	Kotihoidon asiakkaiden sairaalavuorokausien määrä on vähentynyt edelliseen vuoteen verrattuna	Kotihoidon asiakkaiden kaikki sairaalavuorokaudet vähentyivät yhteensä 2,3 % (- 1 870 vrk.) vuoden 2019 tammi-joulukuuhun verrattuna. Suunnittelemattomat sairaalavuorokaudet vähentyivät 1,4 % (- 860 vrk.). Erityisesti vähentyivät erikoissairaanhoidon suunnittelemattomat sairaalavuorokaudet, missä vähennystä edelliseen vuoteen verrattuna oli 13,5 % (-4 260 vrk.). Tavoite toteutui.	+
8	Lastensuojelun asiakkaiden osuus väestöstä (0-17-vuotiaat) on enintään 5,7 %	Lastensuojelun asiakkaiden osuus väestöstä (0-17-vuotiaat) on 5,5 % (n=2186). Tavoite toteutui.	+
9	Pitkäaikaisasunnottomien määrä on vähentynyt edelliseen vuoteen verrattuna	Pitkäaikaisasunnottomien laskentatapa on tarkentunut vuoteen 2019 verrattuna. Tästä johtuen vuosien 2019 ja 2020 luvut eivät ole keskenään vertailukelpoisia. Vuonna 2020 pitkäaikaisasunnottomia oli 76 henkilöä. Vuonna 2019 pitkäaikaisasunnottomia oli 29 henkilöä. Tavoite ei toteutunut.	-
10	Tyytyväisyys palveluihin ja on parantunut valituissa kohteissa (terveysasemat, suun terveydenhuolto)	Asiakastyytyväisyys parani sekä suun terveydenhuollon että terveysasematoiminnan palveluissa. Suun terveydenhuollossa tulos nousi 64 pisteestä 70 pisteeseen ja terveysasematoiminnassa 59 pisteestä 63 pisteeseen. Tulokset eivät ole vuosien 2019 ja 2020 välillä täysin vertailukelpoiset, sillä palautelaitteet olivat poissa käytöstä noin puoli vuotta maaliskuun puolivälistä lähtien koronapandemiasta johtuen. Tavoite toteutui.	+
13	Uusia digitaalisia asiointimahdollisuuksia on otettu käyttöön	Digitaalisten palvelujen käyttöönotto ja kehittäminen laajentui edelleen. Lapsille ja nuorille käynnistettiin suuhygienistien videovastaanotot. Omaolon sähköinen koronaoirearvio otettiin käyttöön. Kuntalaisille avattiin Omaoloon mahdollisuus tehdä sähköinen ajanvaraus koronatestiin ja asioida 1-14-vuotiaan lapsen puolesta koronatestiajan varaamiseksi. Kuntalaisille avattiin sähköinen ajanvarausmahdollisuus muutamiiin sosiaalihuollon yksiköihin. Lasten, nuorten ja perheiden etäasiointi-, etävastaanotto- ja chat-palveluja lisättiin. Kehitysvammaisten päiväaikaisessa toiminnassa tarjottiin etäosallistumista. Tutetussa asumisessa lisättiin etäkäyntejä. Tulkikeskuksessa ja sovittelutoimistossa lisättiin etätulkkauksia ja -sovitteluja. Sosiaalisessa kuntoutuksessa, osallisuutta vahvistavassa kuntouttavassa työtoiminnassa ja päihdepalveluiden avohoidossa otettiin etäpalvelut käyttöön. Tavoite toteutui.	+
43	Työvoimakustannukset ovat vuosisuunnitelman mukaiset	Sosiaali- ja terveyspalvelujen työvoimakustannusten toteuma 1,2 milj. euroa (0,5 %) on vuosisuunnitelmaa pienempi. Henkilöstökulut toteutuivat 1,5 milj. euroa vuosisuunnitelmaa pienempänä vastaanottopalvelujen ja ikäihmisten palvelujen rekrytointihaasteista johtuen. Työvoimavajetta on korvattu työvoiman vuokrauksella. Tavoite toteutui.	+
48	Tuottavuuspiloteissa on kehitetty prosesseja tuottavuuden parantamiseksi sekä luotu tuottavuuden mittarit johtamisen ja seurannan tueksi	Sosiaali- ja terveyspalvelujen tuottavuus- ja tuloksellisuuspiloteissa on määritelty tuottavuutta kuvaavia mittareita ja seurantatietoja lähi- ja strategisen johtamisen seurannan tueksi. Kaikkien kuuden pilotin tuottavuusseurannan mittaritiedot on määritelty ja niiden julkaisu on valmis tai aloitettu lähijohtamisen Power BI -julkaisutyökalussa. Piloteissa on myös kehitetty prosesseja mm. sisäisiä toimintatapoja läpikäymällä ja ottamalla käyttöön hankintaprosessia tehostavia työkaluja (AVPH). Lisäksi piloteissa on toteutettu data-analyysyjä. Tavoite toteutui.	+

Lautakunnan talous

Sosiaali- ja terveyslautakunnan toimintakate toteutui 2,8 milj. euroa talousarviota heikompana. Kaupunginvaltuusto hyväksyi 19.10.2020 lisätalousarvion, joka heikensi lautakunnan toimintakattetta 17,9 milj. euroa. Tilinpäätöksessä nettomenojen kasvu on 47,5 milj. euroa eli 6,2 % edellisvuoteen verrattuna. Nettomenojen kasvuun vaikutti palvelutarpeen kasvu erityisesti ikäihmistien palveluissa ja lastensuojelussa sekä koronaviruspandemian vuoksi lisääntyneet laboratorio- ja suojavarustekustannukset. Vastaavasti erikoissairaanhoidon menojen kasvu oli erittäin maltillista, mikä johtui poikkeustilanteen vuoksi supistetuista ei-kiireellisistä palveluista.

Toimintatuotot toteutuivat 5,3 milj. euroa budjetoitua suurempina, mikä johtui pääosin myynti- ja maksutuottojen kertymästä. Myyntituottojen talousarviota suurempi toteuma johtui valtion maksamista kustannuskorvauksista pakolaisten ja veteraanien palveluihin sekä aiheutuneisiin kustannuksiin perustuvasta Oriveden yhteistoimintaosuudesta. Maksutuottojen suurimmat ylitykset olivat ikäihmistien

palveluissa ja suun terveydenhuollossa. Lisäksi tuet ja avustukset sekä muut toimintatuotot toteutuivat budjetoitua suurempina.

Toimintakulut ylittivät talousarvion 8,1 milj. eurolla, mikä johtui suurelta osin palvelujen ostoista sekä lääke- ja hoitotarvikekustannuksista. Henkilöstökulut toteutuivat budjetoitua pienempinä rekrytointihaasteiden vuoksi vastaanottopalveluissa ja ikäihmistien palveluissa. Henkilöstövajetta jouduttiin korvaamaan palvelujen ostoilla. Palvelujen ostot ylittyivät asiakasmäärän, palvelujen kysynnän ja palvelutarpeen kasvusta johtuen. Koronatestaus lisäsi merkittävästi laboratoriopalvelujen ostoja. Suurimmat ylitykset muutettuun talousarvioon verrattuna aiheutuivat koronatestauksen kustannuksista, ikäihmistien asumispalvelujen kasvusta, lastensuojelun palvelutarpeen kasvusta ja PSHP:n erikoissairaanhoidon palvelutilauksesta. Aineet, tarvikkeet ja tavarat -tiliryhmän kulut toteutuivat talousarviota suurempina koronasta aiheutuvien suojamateriaalien ostoista sekä C-hepatiittipotilaiden hoidosta johtuen. Avustukset ylittyivät koronaviruspandemian vuoksi ulkoisille sosiaali- ja terveystalouden tuottajille mak-

settavista suojavarustekustannusten korvauksista johtuen. Vuokratulujen ylitys johtui pääosin Tullintorin suun terveydenhuollon tiloista sekä apuvälineyksikön ja pandemiavastaanoton vuokrasta. Muiden toimintakulujen ylitys johtui asiakasmaksuista kirjattavista luottotappioista ja ulosottokuluista.

Koronaviruspandemian aiheuttamia välittömiä kustannuksia toteutui yhteensä 12,4 milj. euroa. Näitä ovat muun muassa testaus- ja suojavarustekustannukset sekä ulkoisille palvelutuottajille myönnettyt korona-avustukset. Valtion maksamat koronakustannusten korvaukset sisältyivät vuonna 2020 peruspalvelujen valtionosuuteen. Lisäksi poikkeustilanne on pienentänyt välillisesti toimintatuottoja arviolta 1,0 milj. euroa ja toimintakuluja noin 17,6 milj. euroa. Välilliset vaikutukset aiheutuvat supistuneesta toiminnasta erityisesti erikoissairaanhoidossa ja psykosiaalisen tuen palveluissa.

Investoinnit toteutuivat 0,6 milj. euroa talousarviota pienempinä, mikä johtui hankkeiden viivästyisestä ja joidenkin hankkeiden toteutumisesta suunniteltua pienempinä. Suurin säästö syntyi opiskeluterveydenhuollon tilojen valmistumisen viivästyminen takia.

SOSIAALI- JA TERVEYSLAUTAKUNTA

Tuloslaskelma (1 000 euroa)	TP 2020	Muutettu TA 2020	Ero
Toimintatuotot			
Myyntituotot	54 784	51 892	2 892
Maksutuotot	51 828	50 487	1 341
Tuet ja avustukset	4 460	3 882	577
Vuokratuotot	134	135	-1
Muut toimintatuotot	1 880	1 381	499
Toimintatuotot yhteensä	113 085	107 778	5 307
Toimintakulut			
Henkilöstökulut			
Palkat ja palkkiot	-175 064	-176 921	1 857
Henkilösivukulut			
Eläkekulut	-41 771	-41 248	-524
Muut henkilösivukulut	-6 109	-6 272	162
Palvelujen ostot	-600 549	-594 724	-5 824
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-25 243	-22 964	-2 278
Avustukset	-43 987	-43 366	-621
Vuokrakulut	-32 176	-31 530	-646
Muut toimintakulut	-850	-594	-256
Toimintakulut yhteensä	-925 749	-917 619	-8 130
Toimintakate	-812 665	-809 841	-2 824
Rahoitustuotot ja -kulut	108	0	108
Vuosikate	-812 556	-809 841	-2 715
Poistot ja arvonalentumiset	-1 284	-1 607	323
Tilikauden tulos	-813 841	-811 448	-2 393

Investoinnit (1 000 euroa)	TP 2020	Muutettu TA 2020	Ero	Alkuper. TA 2020	KV:n muutokset	Muut muutokset
Investointimenot	-1 436	-1 990	554	-1 990		
Pysyvien vastaavien luovutustulot	9	0	9	0		

SITOVAT ERÄT

Käyttötalous (1 000 euroa)	TP 2020	Muutettu TA 2020	Ero	Alkuper. TA 2020	KV:n muutokset	Muut muutokset
Sosiaali- ja terveyslautakunta (pl. erikseen sitovat erät)	-812 255	-809 236	-3 019	-791 336	-17 900	
Smart Tampere	-53	-80	27	-80		
Tampere Junior	-357	-525	168	-525		

Investoinnit (1 000 euroa)	TP 2020	Muutettu TA 2020	Ero	Alkuper. TA 2020	KV:n muutokset	Muut muutokset
Sosiaali- ja terveyslautakunta, nettoinvestoinnit	-1 436	-1 990	554	-1 990	0	0

Ikäihmisten palvelut

Ikäihmisten palvelut sisältävät ennaltaehkäisevät palvelut (lähitorit, palvelukeskukset ja palveluliikenne sekä Kotitori), kotona asumista tukevien palvelujen kokonaisuuden sekä asumis- ja palvelu- (tehostettu palveluasuminen, palveluasuminen ja vanhainkoti). Kotona asumista tukevia palveluja ovat kotihoito tukipalveluineen, omaishoidon tuki yli 18- vuotiaille, päiväkeskustoiminta ja perhehoito. Asumis- ja palvelu- (tehostettu palveluasuminen, palveluasuminen ja vanhainkoti). Kotona asumista tukevia palveluja ovat kotihoito tukipalveluineen, omaishoidon tuki yli 18- vuotiaille, päiväkeskustoiminta ja perhehoito. Asumis- ja palvelu-

Ikäihmisten palveluryhmän palveluilla pyritään tukemaan monipuolisesti ikääntyvien elämää asuinympäristönsään. Ennaltaehkäisevän työn sekä kotona asumista tukevilla palveluilla tuetaan asiakkaan toimintakykyä ja elämänhallintaa siten, että hän voi asua turvallisesti kotonaan. Ympäri vuorokautisen hoidon palvelut on tarkoitettu ikäihmisille, jotka eivät voi alentuneen toimintakykynsä takia asua omassa kodissaan kotihoidon tai muiden kotona asumista tukevien palvelujen turvin.

Toiminnan painopisteet ja keskeiset muutokset

Ikäihmisten määrä kasvaa ja sen myötä kotiin tai kodinomaisiin oloihin annettavien palvelujen tarve. Tähän vastattiin jatkamalla palvelurakennemuutosta, kehittämällä kotihoidon sisällöllistä ja kuntoutuksellista osaamista sekä lisäämällä digitalisaation ja hyvinvointitekniikan tuomia mahdollisuuksia palveluiden järjestämisessä KotiDigi-hankkeen avulla sekä asumis- ja palvelu- (tehostettu palveluasuminen, palveluasuminen ja vanhainkoti). Kotona asumista tukevia palveluja ovat kotihoito tukipalveluineen, omaishoidon tuki yli 18- vuotiaille, päiväkeskustoiminta ja perhehoito. Asumis- ja palvelu-

sisä ollaan ottamassa käyttöön paikallishallinnan optimointityökalua, jonka avulla pystyttäisiin nostamaan keskustan käyttöastetta ja pienentämään kuljetuskustannuksia.

Vuonna 2020 on jatkettu panostamista sairaalahoidon tarpeen pienentämiseen vähentämällä kotihoidon ja asumis- ja palvelu- (tehostettu palveluasuminen, palveluasuminen ja vanhainkoti). Kotona asumista tukevia palveluja ovat kotihoito tukipalveluineen, omaishoidon tuki yli 18- vuotiaille, päiväkeskustoiminta ja perhehoito. Asumis- ja palvelu-

Tiedolla johtamista ja toimintamittareiden jatkuvaa kehittämistä on edistetty. Kotihoidon keskustan alueen tuloksellisuuspilottissa on määritelty tulevia Power BI-mittareita ja niitä ollaan luomassa käytettäväksi.

Palvelurakenteen kehittämisen ohella Ikäihmisten palveluryhmä toteutti kaupunginvaltuuston hyväksymää säästötoimenpideohjelmaa kustannustehokkuuden parantamiseksi. Keskeistä on varmistaa, että asiakasrajapinnassa työskentelevien työajasta valtaosa käytetään asiakastyöhön ja työajan suunnittelu on asiakaslähtöistä.

Kotihoidon toiminnassa jatkettiin hoitajatiimimallin vahvistamista, jonka arvioidaan parantavan asiakastytytyväisyyttä sekä lisäävän kustannustehokkuutta. CGA eli moniammatillisen geriatrisen arvioinnin työtapaa on jatkettu Tampereella ja Orivedellä.

Koronasta johtuvan poikkeusolon vuoksi lähitorit ja palvelukeskukset jouduttiin sulkemaan kevään ja kesän

ajaksi. Syksyllä lähitorit ja palvelukeskukset avattiin, mutta asiakasmääriä on edelleen jouduttu rajaamaan. Palvelukeskustoimintaa on aloitettu kehittää ja tavoitteena on saada palvelukeskukset yhtenäistettyä toiminnoiltaan lähitoritoiminnaksi. Työtä jatketaan vuonna 2021.

Palvelukokonaisuuden talous

Ikäihmisten palvelujen toimintakate toteutui 0,4 milj. euroa talousarviota parempana. Kaupunginvaltuuston talousarvionmuutoksessa palveluryhmälle kohdistettiin 3,1 milj. euron lisäys.

Toimintatuotot toteutuivat 2,3 milj. euroa budjetoitua suurempina myynti- ja maksutuottojen toteumasta johtuen. Myyntituottojen ylitykseen vaikutti veteraanien kotona asumisen kustannuksiin saadut valtionkorvaukset, kotikuntalain mukaan muilta kunnilta laskutetut kotikuntakorvaukset sekä aiheutuneisiin kustannuksiin perustuva Oriveden yhteistoimintaosuus. Maksutuotot toteutuivat suunniteltua suurempina palvelutarpeen kasvusta johtuen.

Toimintakulut ylittivät talousarvion 2,0 milj. eurolla. Suurimmat ylitykset olivat palvelujen ostoissa sekä lääkkeissä ja hoitotarvikkeissa. Palvelujen ostojen ylitys aiheutui lääkäripalvelujen tarpeen kasvusta tehostetun palveluasumisen paikkojen lisääntyessä, kotikuntalain kotikuntakorvauksista ja veteraanien kotona tukevista palveluista. Hoitotarvikkeiden ylitykseen vaikutti koronaviruspandemiasta aiheutuvat suojavarustekustannukset sekä muiden lääke- ja hoitotarvikkeiden kasvu.

Investoinnit alittivat talousarvion 0,1 milj. eurolla, koska Kotidigi-projektiin liittyvä investointi jäi toteutumatta ja kuntoutus- ja kuntosalilaitteiden hankinta toteutui suunniteltua pienempänä.

IKÄIHMISTEN PALVELUT

Käyttötalous (1 000 euroa)	TP 2020	Muutettu TA 2020	Ero	Alkuper. TA 2020	KV:n muutokset	Muut muutokset
Toimintatuotot	58 838	56 511	2 326	49 097	4 600	2 814
Toimintakulut	-231 422	-229 451	-1 971	-218 542	-7 727	-3 182
Toimintakate	-172 584	-172 939	356	-169 445	-3 127	-367
Investoinnit (1 000 euroa)	TP 2020	Muutettu TA 2020	Ero	Alkuper. TA 2020	KV:n muutokset	Muut muutokset
Investointimenot	-208	-281	73	-281		

Lasten, nuorten ja perheiden palvelut

Lasten, nuorten ja perheiden palveluihin sisältyvät äitiys- ja lastenneuvolapalvelut hyvinvointineuvolan toimintamallilla järjestettyinä, koulu- ja opiskeluterveydenhuolto, sosiaalihuoltolain mukaiset perhepalvelut, perheneuvola, ehkäisyneuvolapalvelut, lasten ja nuorten poliklinikka, puheterapiapalvelut, alle 21-vuotiaiden omaishoidon tuki, nuorisovastaanoton mielenterveys- ja päihde- sekä seksuaaliterveyspalvelut, sosiaali- ja kriisipäivystys ja lastensuojelun palvelut sisältäen avo- ja sijaishuollon sekä jälkihuollon palvelut.

Palvelujen tavoitteena on edistää ja ylläpitää lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointia, tarjota tukea, tutkimuksia tai arviointia sekä hoitoa mahdollisimman varhaisessa vaiheessa ongelmien tai sairauden ilmetessä sekä tarvittaessa turvata lapsen tilanne viranomaiskeinoin. Asiakaslähtöisyys, monialaisuus, yhdenvertaisuus ja oikea-aikaisuus ovat läpileikkaavia periaatteita kokonaisuuden eri palveluissa.

Lapsiperheiden sosiaali- ja terveyspalveluja tuottavat kaupungin sosiaali- ja terveyspalvelujen lisäksi useat yksityiset lastensuojelun sijaishuollon palveluntuottajat, Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö (YTHS) (31.12.20 asti), omaishoidon tuen asiakkaiden lyhytaikashoidon palveluntuottajat sekä tuetun ja tukiasumisen palveluntuottajat. Lapsiperheiden tilapäisessä kotipalvelussa sekä perheneuvolan neuvonta- ja terapiapalveluissa on käytössä palvelusetelit. Lisäksi lastensuojelun avohuollon asiakkaille hankitaan tarpeiden mukaisesti muun muassa tehostettua perhetyötä yksityisiltä palveluntuottajilta oman palvelutuotannon lisäksi. Palveluja järjestetään myös yhteistyössä useiden järjestöjen ja kolmannen sektorin toimijoiden kanssa.

Toiminnan painopisteet ja keskeiset muutokset

Palveluryhmän vuoden 2020 keskeisiä kehittämisen painopisteitä olivat palvelujen saatavuuden ja oikea-aikaisuuden

varmistaminen sekä lasten ja nuorten hyvinvointierojen kaventaminen. Lasten, nuorten ja perheiden palvelujen toiminnan kehittämistä viitoitti myös valtakunnallinen ja maakunnallinen tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskustoiminta. Palveluryhmä vastaa PirSote-hankkeen työpaketin Perhekeskus osaksi sote-keskuspalvelua neljän hankkeeseen rekrytoitiin palveluryhmän työntekijöitä kehittämään monialaista palvelutarpeen arviointia ja vanhemmuuden tukea Perhekeskus-kehittämisen viitekehyksessä.

Perhekeskustoimintamallin toteuttamista ja kehittämistä tehtiin yhdessä muiden lasten ja perheiden kanssa toimivien tahojen kanssa. Kehittämistyö nivoutuu yhteen Tampereen kaupungin palvelumallityöhön, jonka osana lähitöipalveluja kehitetään kaikenikäisille. Toimintaa kehitettiin alueiden erilaisien tarpeet huomioiden. Palveluryhmä on tiiviisti mukana myös Tampere Junior-kehitysohjelman toteuttamisessa.

Koronaviruspandemian torjuminen ja toiminnan muokkaaminen poikkeusolosuhteisiin on ollut merkittävässä roolissa palveluryhmän toiminnassa. Neuvoloissa ja kouluterveydenhuollossa avattiin koronapuhelin, jonka kautta asiakkaat saavat neuvontaa ja mahdollisuuden varata ajan koronanäytteenottoon. Lapsiperheiden peruspalvelut on pidetty normaalisti toiminnassa ja esimerkiksi neuvolakäyntejä on ollut vain hieman aiempia vuosia vähemmän (muutos -2%). Perinteisten kasvokain tapahtuvien vastaanottokäyntien rinnalle on löydetty myös uusia toimintatapoja. Muun muassa perhevalmenuksia järjestetään nyt myös etänä.

Väestön ja erityisen tuen tarpeessa olevien lasten määrän kasvuun vastaamiseksi äitiys- ja lastenneuvola- sekä kouluterveydenhuoltotyöhön lisättiin yhteensä neljä terveydenhoitajaa ja kaksi lääkäriä. Voimaperheet-toimintaa tarjottiin suunnitellulla, näyttöön perustuvalla laajuudella. Palveluryhmässä valmistauduttiin uuden korkea-

kouluopiskelijoiden terveydenhuollossa annetun lain toimeenpanoon. Lain myötä (1.1.2021 alkaen) korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon palvelut siirtyvät Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiölle (YTHS). Siirto vähentää Tampereen kaupungin opiskeluterveydenhuollon hoitovastuulla olevien määrää, joten huolimatta asiakastarpeiden kasvusta tulevan muutoksen vuoksi opiskeluterveydenhuoltoon lisättiin ainoastaan määräaikaaisesti yksi terveydenhoitaja. Palvelussa erityisesti mielenterveysyihin perustuvien käyntien määrä lisääntyi.

Nuorten mielenterveyspalvelujen ruuhkautumiseen vastattiin perustamalla toukokuun alusta matalan kynnyksen hoidollinen yksikkö Nuorisovastaanotto. Yksikkö muodostui ensivaiheessa nuorisopsykiatrian poliklinikasta ja nuorten päihdehuollon yksikkö Nuposta. Vuoden aikana yksikön tiimirakenne uudistettiin ja valmisteltiin vuoden 2021 alusta tapahtuvaa nuorisoneuvolan sekä vastaanotto toiminnan opiskeluterveydenhuollossa ja nuorisoneuvolassa työskentelevien psykologien siirtymistä osaksi nuorisovastaanottoa. Hoitojonoihin vastaamiseksi yksikköön lisättiin yksi psykologi ja kaksi psykiatrista sairaanhoitajaa. Palvelujen keskittäminen Nuorisovastaanottoon vähentää päällekkäistä työtä erityisesti arviointien osalta vapauttaen resursseja hoidon toteuttamiseen.

Vuonna 2019 aloitettua sosiaalityön kehittämisprojektia jatkettiin kevääseen 2020 asti. Projektin tavoitteena oli luoda edellytyksiä rekrytoinneissa onnistumiselle sekä edistää työntekijöiden sitoutumista. Projektin kehittämiskohteita olivat myös työhyvinvointi, työturvallisuus, johtamisen ja osaamisen kehittäminen. Projektin kehittämis-kohteiden toteutumista jatkettiin sosiaalityön kehittämisryhmässä.

Lastensuojelun 0–17-vuotiaiden asiakkaiden osuus väestöstä on edelleen jatkanut laskua. Sen sijaan lastensuojeluilmoitusten määrä sekä sijaishuollossa olleiden lasten osuus lisääntyivät

vuonna 2020. Vuonna 2020 lastensuojelun asiakkaiden osuus 0–17-vuotiaasta väestöstä oli 5,5 prosenttia ja sijaishuollossa olleiden osuus 1,9 prosenttia. Sijaishuollon lisääntynyt tarve näkyy myös ostopalvelujen käytön kasvuna. Palveluryhmä on ollut mukana kaupungin tulokellisuus- ja tuottavuuspiloteissa tavoitteena sijaishuollon ostopalvelujen käytön vähentäminen. Projektissa kehitetään lisäksi muun muassa työkaluja tiedolla johtamisen tehostamiseksi. Vaikuttavuuden arviointiin soveltuvaa työkalua pilotoitiin myös kaupungin omassa perhetukikeskuksessa.

Lastensuojelulain mukainen jälkihuollon ikäraja nousi vuoden 2020 alussa 21 vuodesta 25 vuoteen. Muutoksen myötä asiakasmäärä kasvaa seuraavien neljän vuoden ajan. Lastensuojelun jälkihuollon palvelun järjestämisestä tehtiin selvitystyö, jonka perusteella vahvistettiin kaupungin omaa palvelua lisäämällä yksi sosiaalityöntekijä ja kaksi ohjaajaa. Sosiaalipäivystyksen seutukunnan laajuiseen työhön lisätiin kaksi uutta sosiaalityöntekijää vastaamaan erityisesti virka-ajan ulkopuoliseen, hätäkeskuksen kautta tulevien ilmoitusten kasvuun. Kriisityö siirtyi akuuttipsykiatrian poliklinikalta osaksi sosiaalipäivystyksen toimintaa 1.11.2020 alkaen. Sosiaalipäivystyksen ja kriisityön yhdistämiseen on valmistauduttu täydennuskouluttamalla henkilöstöä ja suunnittelemalla akuutin kriisityön järjestämistä asiakkaille. Muutoksen myötä sosiaalipäivystyksen

nimi muuttui 1.1.2021 alkaen sosiaali- ja kriisipäivystykseksi.

Opiskeluterveydenhuolto muutto Tullinkulman uusiin tiloihin siirtyi vuoden 2021 alkuun. Muotialan ja Hallilan neuvolat sekä ja Sarviksen neuvolasta Koivistonkylän alueen neuvolapalvelut siirtyivät uuden Mustametsän neuvolan tiloihin. Erityisesti sisäilmaongelmiin liittyen käytössä on myös useita väistötiloja. Eteläisen alueen lastensuojelun avohuolto, tehostettu perhetyö ja sosiaalihuoltolain mukainen lapsiperheiden sosiaalityö sekä perhetyö muuttivat uusiin tiloihin Hermiaan. Lapsiperheiden aikuissosiaalityön ja lastensuojelun päivystyksen yksikkö muuttivat Tipotielle.

Palvelukokonaisuuden talous

Lasten, nuorten ja perheiden palvelujen toimintakate toteutui 1,6 milj. euroa talousarviota heikompana. Kaupunginvaltuuston talousarviomuutoksessa palveluryhmälle kohdistettiin 11,7 milj. euron lisäys.

Toimintatuotot toteutuivat kokonaisuutena talousarvion mukaisesti. Lastensuojelun laitoshoidon myyntituotot toteutuivat arvioitua pienempinä ja vastaavasti muut toimintatuotot ylittivät lastensuojelun perintätuloista johtuen.

Toimintakulut ylittivät talousarvion 1,6 milj. eurolla, mikä johtui pääosin palvelujen ostoista. Lastensuojelun sijaishuollon ostoihin kohdistettiin vuoden aikana merkittävä lisätalousarvio. Suu-

rimmat ylitykset muutettuun talousarvioon verrattuna olivat työterveyspalveluissa, lastensuojelun avohuollon ostoissa, laboratoriopalveluissa sekä tulkki-kustannuksissa. Palvelujen ostot kasvoivat yhteensä 8,7 milj. eurolla eli 19 % edellisvuoteen verrattuna, mikä johtui pääosin lastensuojelun sijaishuollon ostopalvelujen palvelutarpeen kasvusta. Sijaishuollon ostopalvelujen menojen kasvuja selittää myös kalliimman laitoshoidon osuuden kasvu suhteessa edullisempaan perhehoitoon. Kehitykseen vaikuttaa lasten ja nuorten vaikeutuneet tilanteet erityisesti mielen- ja päihdeongelmien kasvusta johtuen. Hoitovuorokaudet lisääntyivät erityisesti lyhyt- ja pitkäaikaisessa osastohoidossa. Vuorokausien kasvua selittää asiakkaiden määrän ja jaksojen pituuden kasvut. Palvelutarpeen kasvun lisäksi kustannuksiin vaikutti osaltaan maakunnallisen sijaishuollon palvelujen kilpailutuksen hinnannousut. Lisäksi lastensuojelun sijaishuollon jälkihuollon avustukset ja kouluterveydenhuollon tarvikkeiden kustannukset toteutuivat hieman suunniteltua suurempina.

Investoinnit toteutuivat 0,2 milj. euroa talousarviota pienempinä. Opiskeluterveydenhuollon, neuvoloiden ja kouluterveydenhuollon ensikertaisen kalustamisen investoinnit toteutuivat suunniteltua pienempinä tilojen valmistumisen viivästymisen takia.

LASTEN, NUORTEN JA PERHEIDEN PALVELUT

Käyttötalous (1 000 euroa)	TP 2020	Muutettu TA 2020	Ero	Alkuper. TA 2020	KV:n muutokset	Muut muutokset
Toimintatuotot	9 630	9 607	22	8 166	400	1 042
Toimintakulut	-114 611	-113 034	-1 577	-97 781	-12 136	-3 117
Toimintakate	-104 981	-103 426	-1 555	-89 615	-11 736	-2 075
Investoinnit (1 000 euroa)	TP 2020	Muutettu TA 2020	Ero	Alkuper. TA 2020	KV:n muutokset	Muut muutokset
Investointimenot	-335	-554	219	-554	0	0

Vastaanottopalvelut

Vastaanottopalvelut sisältävät kansanterveys- ja terveydenhuoltolain mukaisesti väestön terveydentilan seuranta, sairauksien diagnostiikkaa, terveyden edistämistä ja sen osana terveysneuvontaa ja terveystarkastuksia sekä suun terveydenhuollon, avokuntoutuksen ja avosairaanhoidon palvelut. Palveluihin kuuluu perusterveydenhuollon alueellisen vastaanotto toiminnan ja suun terveydenhuollon lisäksi perusterveydenhuollon erityisvastaanottojen palveluja. Palvelujen tavoitteena on edistää terveyttä ja ennaltaehkäistä sairauksien syntymistä, tunnistaa sairastumisriskissä olevat henkilöt mahdollisimman varhain ja vastata osaltaan sairastuneiden hyvästä hoidosta ja kuntoutuksesta.

Kaupungin oman organisaation lisäksi terveysasematoimintaa ja suun terveydenhuollon palveluja tuottavat yksityiset palveluntuottajat. Kolmen terveysaseman palvelut ja noin puolet aikuisten hammashoitopalveluista hankitaan ostopalveluna. Myös lääkinnällisen kuntoutuksen palveluja tuotetaan sekä oman organisaation että useiden eri palveluntuottajien toimesta.

Toiminnan painopisteet ja keskeiset muutokset

Vastaanottopalvelut on kehittänyt toimintaansa vastaamaan valtakunnallisia ja maakunnallisia tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskustoiminnan suuntaviivoja. Palveluryhmä on osallistunut tiiviisti Pirkanmaan soite-keskusohjelman valmisteluun. Palveluryhmä on keskeisessä roolissa perusterveydenhuollon avovastaanoton ja kuntoutuksen uudistamisen sekä suun terveydenhuollon saatavuuden ja vaikuttavuuden parantamisen työpaketeissa. Vastaanottopalveluista rekrytoitiin hanketyöntekijöitä työpaketteihin syksyn aikana.

Vastaanottopalvelut on ollut vahvasti mukana koronapandemian torjunnassa. Palveluryhmä käynnisti pandemiavastaanoton toiminnan nopeasti maaliskuussa, avasi koronapisteen Hervannassa ja mukautti toimin-

taansa niin, että asiakkaat pystyivät asioimaan turvallisesti eri palveluryhmän palveluissa. Vastaanottopalvelut on tehnyt yhteistyötä Omaolo-projektin kanssa koronaoirearvion ja sen käsittelyprosessin sujuvoittamiseksi. Suun terveydenhuollon palvelut jouduttiin keväällä ajamaan kiirepalvelua lukuun ottamatta hetkellisesti alas, mikä on aiheuttanut hoidon viivästymistä, hoitovajetta kiireettömässä hoidossa ja asiakasmaksutulojen vähenemistä. Toiminta käynnistettiin uudelleen kesän loppupuolella.

Vastaanottopalveluissa on panostettu yhteydensaannin parantamiseen ja hoidon jatkuvuuden vahvistamiseen. Hatanpään, Hervannan ja Tammelakeskuksen terveysasemat siirtyivät suunnitellusti uuteen toimintamalliin, jossa korostuu moniammatillinen yhteistyö. Syksyn aikana palveluryhmä laati suunnitelmat Kaukajärven ja Lielahden terveysasemien siirtymisestä vastaavaan malliin vuoden 2021 aikana. Terveysasemien toimintaa on kehitetty yhteistyössä lähijohtamisen kehittämispäivissä kuukausittain.

Suun terveydenhuollon aikuispalvelun ostopalveluhankinta toteutettiin onnistuneesti vuoden lopussa. Uudessa sopimuksessa suuhygienistien työpanosta on mahdollista hyödyntää aiempaa laajemmin ja sopimuksen bonusjärjestelmässä on huomioitu asiakastytyväisyys.

Vastaanottopalvelut on laajentanut määrätietoisesti sähköisiä palveluitaan. Suun terveydenhuollossa jatkokehitettiin sähköistä ajanvarausta ja tekstiviestipalvelua sekä aloitettiin suuhygienistien videovastaanottojen järjestäminen vuoden loppupuolella. Terveysasemilla otettiin käyttöön verenohennushoidon seurantaan tarkoitettu Forsante-työkalu ja kannustettiin asiakkaita web-viestien ja sähköisten yhteydenottolomakkeiden lähettämiseen. Yhteydenottolomakkeiden käytöstä tiedotettiin näkyvästi tienvarsimainoksilla vuoden loppupuolella.

Maakunnan maksutta jaettavien hoitotarvikkeiden työryhmässä on päivitetty diabetes- haava-, inkontinenssi- ja avannetuotteiden maksutta jaettavat maakuntavalikoimat, jotka on viety Tuomi Logistiikan tilausjärjestelmään. Palveluryhmän edustajat ovat mukana Taysin Case Manager -ohjausryhmässä, jossa kehitetään paljon palveluja tarvitsevien ohjausta soveltuvampien palvelujen piiriin. Alueellisen apuvälineyksikön toimintatapoja on yhtenäistetty edelleen. Erityistä huomiota on kiinnitetty palveluiden tasapuoliseen ja taloudelliseen tuottamiseen.

Lääkinnällisen kuntoutuksen ja apuvälineyksikön palvelut muuttivat uusiin tiloihin Tursonkadulla.

Palvelukokonaisuuden talous

Vastaanottopalvelujen toimintakate toteutui 1,6 milj. euroa budjetoitua heikompana. Kaupunginvaltuuston talousarviomuutoksessa palveluryhmälle kohdistettiin 6,1 milj. euron lisäys.

Toimintatuotot toteutuivat 1,9 milj. euroa talousarviota suurempina, mikä johtui pääosin myynti- ja maksutuottojen toteumasta. Myyntituottojen ylitykseen vaikutti Oriveden aiheutuneisiin kustannuksiin perustuva yhteistoimintaosuus ja työllisyydenhoidon palveluyksikön korvaamat palkkakustannukset. Suun terveydenhuollon maksutuotot toteutuivat talousarviomuutoksessa alennettua arviota suurempina muun muassa jonojen purkamisesta johtuen.

Toimintakulut ylittivät talousarvion 3,4 milj. eurolla, mikä johtui pääosin palvelujen ostojen kasvusta. Henkilöstökulut toteutuivat selvästi budjetoitua pienempänä erityisesti suun terveydenhuollossa täyttämättöminä olleiden vakanssien vuoksi. Vastaavasti työvoiman vuokrauskulut ylittyivät. Palvelujen ostojen ylitykset johtuivat pääosin koronaviruksen testauksen aiheuttamista laboratorion palvelujen ostoista. Vastaavasti Tesoman hyvinvointiallianssin palvelujen ostot toteutuivat budjetoitui-

tua pienempänä. Aineet, tarvikkeet ja tavarat -tiliryhmä toteutui budjetoitua suurempana. Terveysasematoiminnan lääke ja hoitotarvikekustannusten kasvu johtui C-hepatiitti potilaiden hoidon aloituksesta perusterveydenhuollossa. Vuokrakulujen ylitys johtui hammaslääkärikeskus Tullinsuun tilojen sekä pandemiavastaanoton ja apuvälineyksikön vuokrasta.

Investoinnit toteutuivat 0,2 milj. euroa talousarviota pienempinä, koska vastaanotto toiminnan laitteita uusittiin suunniteltua vähemmän ja suun terveydenhuollossa Tullinkulman ensikertaisen kalustamisen hankinnat viivästyivät.

VASTAANOTTOPALVELUT

Käyttötalous (1 000 euroa)	TP 2020	Muutettu TA 2020	Ero	Alkuper. TA 2020	KV:n muutokset	Muut muutokset
Toimintatuotot	18 137	16 285	1 851	17 282	-900	-97
Toimintakulut	-100 864	-97 458	-3 406	-92 024	-5 236	-198
Toimintakate	-82 728	-81 173	-1 555	-74 742	-6 136	-295
Investoinnit (1 000 euroa)	TP 2020	Muutettu TA 2020	Ero	Alkuper. TA 2020	KV:n muutokset	Muut muutokset
Investointimenot	-820	-1 020	200	-1 020	0	0
Pysyvien vastaavien luovutustulot	9	0	9		0	0

Psykososiaalisen tuen palvelut

Psykososiaalisen tuen palvelulinja sisältää aikuisten sosiaalipalvelut, mielenterveys- ja päihdepalvelut sekä vammaispalvelut Orivedellä ja Tampereella. Palveluista 80 % tuotetaan ostopalveluina. Ostopalveluihin asiakkaat ohjautuvat asiakasohjausyksikön sekä päihdepalveluiden avohoitoon myös vastaanottopalveluiden kautta.

Palvelujen tavoitteena on tukea, ohjata, hoitaa tai auttaa asiakasta edistämään terveyttä ja hyvinvointia. Vammaisten henkilöiden ja mielenterveys- ja päihdekuntoutujien osalta asiakasohjauksella ohjataan asiakkaat tarkoituksenmukaisiin ja asiakkaiden tarpeita vastaaviin palveluihin.

Toiminnan painopisteet ja keskeiset muutokset

Pandemiatilanne vaikutti aikuissosiaalityön palveluihin muutoksina asiakastyön tekemisessä. Kohtaavaa työtä pyrittiin tekemään mahdollisimman paljon, minkä lisäksi aikuissosiaalityössä tehtiin asiakastyötä tilanteen niin salliessa etäyhteyksin. Osallisuutta vahvistavan kuntouttavan työtoiminnan ja sosiaalisen kuntoutuksen ryhmiä toteutettiin osittain etänä. Aikuissosiaalityössä näkyi yhteiskunnan muiden palveluiden siirtyminen etätoteutuksiin lisääntyneenä avun tarpeena esimerkiksi viranomaisasioiden hoitamisessa. Vähävaraisille jaettiin kasvomaskeja.

Myös mielenterveys- ja päihdepalveluissa mukautettiin toimintaa vastaamaan poikkeuksellista ajanjaksoa. Maaliskuusta lähtien etävastaanottoja toteutettiin yhteensä 10 403, joilla tavoitettiin 3426 eri asiakasta. Päihtyneiden päivätoimintakeskus Huoltsun toiminta pystyttiin pitämään auki pandemiatilanteesta huolimatta. Vammaispalveluissa pandemiatilanteen osalta keväällä 2020 suurin osa päiväaikaista toiminnasta meni kiinni ja palveluita pyrittiin järjestämään asumisyksiköissä. Kesän jälkeen päiväaikaista toiminnassa pyrittiin palamaan normaalin päiväjärjestykseen huomioiden kulloisetkin rajoitus- ja turvallisuusohjeet.

Aikuissosiaalityössä lisääntyneisiin asiakkaiden taloudenhallinnan ja asumisen ongelmiin etsittiin auttamiskeinoja järjestämällä henkilöstölle taloussosiaalityön ja asumissosiaalisen työn koulutuksia, panostamalla asumisneuvontatyöhön ja Asta-hankkeen toimenpiteillä. Hankkeen tavoitteena on ennaltaehkäistä vuokravelkaantumista uusilla yksilöllisillä työmuodoilla, ryhmämuotoisilla toiminnoilla ja jalkautuvilla palveluilla. Kokonaisuunnottomuus väheni, mutta pitkäaikaisuunnottomien määrä kasvoi. Tampereen Vuokratalosäätöön ja Tampereen Vuokra-asunnot Oy:n asukkaita palveleva asumisneuvontatoiminta vakinaistettiin osaksi sosiaalipalvelujen neuvonnan toimintaa. Tampere osallistui asunnottomuuden puolittamista tavoittelevaan STM:n rahoittamaan hankeohjelmaan. PirSote-kehittäminen käynnistyi, ja ensimmäisinä toimenpiteinä alettiin kehittää monialaisia aluetiimejä sote-keskuksiin ja aloitettiin palvelutarpeen arvioinnin virtaviivaistaminen. Työllisyyspalvelujen ulkopuolella olevien maahanmuuttajien kotoutumista edistettiin jatkamalla Kotosa-toimintoa maahanmuuttajien alkuvaiheen palveluissa.

Mielenterveys- ja päihdepalvelujen asiakasmäärän kasvu tasaantui vuonna 2020. Sekä käyntien että eri asiakkaiden lukumäärässä ei tapahtunut tilastollisesti merkitsevää muutosta. Asumispäivystyksessä ylikuormitustilanne jatkui. Käyttötilojen laajentumisen myötä asumispäivystyksessä pystyttiin tukemaan päihdeettömien asiakkaiden toiminnallisuutta paremmin. Huoltsun aukioloaikoja laajennettiin siten, että arkena toiminta alkoi aikaisemmin ja lisäksi toimintaa järjestettiin myös lauantaisin.

Mielenterveys- ja päihdepalveluissa toteutettiin suunnitelman mukaisesti Tampereen kaupungin ja PSHP:n Toimialue 5:n (psykiatria) integraatio palvelujen saatavuuden, laadun ja resursien turvaamiseksi. Integraation myötä kaupungille jääneet päihdeyksiköt sekä

erillisrahoitteisten yksiköt muodostivat vuodenvaihteessa päihde- ja maahanmuuttajapalveluiden yksikön.

Mielenterveys- ja päihdepalveluissa psykiatrien ja muiden lääkäreiden rekrytointi oli haasteellista ja toimintojen turvaamiseksi palkattiinkin ostopalvelulääkäriyövoimaa. Päihdepalveluiden ostopalveluissa kilpailutettiin päihdepalveluiden avo- ja laitoshoidon palvelut. Avohoidossa uutena palveluna aloitti verkkoavusteinen avopalvelu.

Vammaispalvelulain mukaiset kuljetuspalvelut kilpailutettiin syksyllä 2020 ja uudet sopimukset alkavat vuoden 2021 keväällä. Kilpailutuksen osana saatiin enemmän sopimusautoilijoita. Vuoden 2020 aikana aloitettiin Henkilökohtaisen budjetoinnin hanke, jossa suunnitellaan ja luodaan mallia asiakaille ja ammattilaisille henkilökohtaisen budjetin käyttöön. Hanke on koko Pirkanmaata koskeva.

Pirkanmaan kuntien yhteisen omais- ja perhehoidon sekä henkilökohtaisen avun keskuksen toiminta alkoi 1.1.2020. –Keskuksesta oleva henkilökohtaisen avun yksikkö tukee henkilökohtaisen avun työnantajamallin asukkaita sisältäen palkanmaksun sekä ohjauksen ja neuvonnan. Henkilökohtaisen avun yksikön toimesta toteutettiin syksyllä 2020 koko Pirkanmaata koskeva henkilökohtaisena avun ostopalvelukilpailutus sekä henkilökohtaisen avun palvelusetelin sääntökirja. Perhehoidon korvausten maksuissa otettiin käyttöön Oima-järjestelmä.

Kehitysvammaisten avopalveluissa otettiin käyttöön vuoden 2020 aikana oma työryhmä (haastavien tilanteiden tiimi, kolme henkilöä), joka vastaa asumisyksiköiden akuutteihin tilanteisiin, joissa asukas oltaisiin mahdollisesti siirtämässä erikoissairaanhoidon palveluihin.

Vammaispalveluissa hyvinvointipalvelujen tuottavuus ja tuloksellisuus -pilotti on edelleen ollut käynnissä. Vammaispalveluissa otettiin käyttöön asumispalveluiden koordinoituihin AVPH-järjestelmä. Järjestelmällä hallin-

noidaan reaaliaikaisesti asumisyksikön vapautuvia asumispaikkoja sekä yksiköiden perustietoja.

Satakielen ryhmäkodin yhteydestä järjestettävän jälkihuollon asiakasmäärä kasvoi yli sadalla nuorella ja palvelua tukemaan tehtiin henkilöstösiirtoja. Tulkkikeskuksen toiminta vuoden siirtyi 2021 alusta Monetra Oulu Oy:lle. Sovittelussa koulutettiin lähes 20 uutta vapaaehtoista sovittelijaa ja näin saatiin kokonaismäärä vapaaehtoisissa nousemaan yli 80 henkeen. Sovittelussa otettiin käyttöön etäsovittelu. Vastaanottokeskuksen asiakasmäärä laski 250 asiakkaasta 200 asiakkaaseen vuoden 2020 aikana.

Palvelukokonaisuuden talous

Psykososiaalisen tuen palvelujen toimintakate toteutui 0,7 milj. euroa talousarviota parempana. Kaupungin-

valtuuston talousarviomuutoksessa palveluryhmälle kohdistettiin 2,3 milj. euron lisäys.

Toimintatuotot ylittivät talousarvion 0,8 milj. eurolla, mikä johtui myyntituottojen ja muiden toimintatuottojen toteumasta. Myyntituottojen ylitystä selittävät pakolaisten toimeentulotuen valtionkorvaukset sekä aiheutuneisiin kustannuksiin perustuva Oriveden yhteistoimintaosuus. Muut toimintatuotot toteutuivat budjetoitua suurempana mielenterveyspalvelujen sopimussakoista johtuen.

Toimintakulut toteutuivat 0,1 milj. euroa talousarviota suurempina. Ylitys aiheutui tarvikkehankinnoista ja avustuksista. Vastaavasti palvelujen ostot toteutuivat suunniteltua pienempinä. Aineet, tarvikkeet ja tavarat -tiliryhmän kulut toteutuivat budjetoitua suurempina, mikä johtui koronaviruspande-

mian vuoksi vähävaraisille hankituista maskeista sekä henkilöstön suojamateriaaleista. Avustusten ylitys aiheutui pakolaisten kustannuksista, joihin saadaan vastaavasti valtion korvauksia. Vastaavasti vammaispalvelulain mukaiset kuljetukset toteutuivat poikkeustilanteesta johtuen suunniteltua pienempinä. Palvelujen ostot toteutuivat budjetoitua pienempinä koronaviruksen aiheuttaman poikkeustilanteen vuoksi muun muassa vammaispalvelujen työ- ja päivätoiminnassa sekä sosiaalisessa kuntoutuksessa ja kuntouttavassa työtoiminnassa.

Investoinnit toteutuivat 0,1 milj. euroa talousarviota pienempinä, koska vaikeavammaisilla asiakkailla oli ennakoitua vähemmän tarvetta hisseille ja nostolaitteille.

PSYKOSOSIAALISEN TUEN PALVELUT

Käyttötalous (1 000 euroa)	TP 2020	Muutettu TA 2020	Ero	Alkuper. TA 2020	KV:n muutokset	Muut muutokset
Toimintatuotot	25 219	24 439	781	24 281	-200	358
Toimintakulut	-156 283	-156 174	-110	-156 301	-2 101	2 229
Toimintakate	-131 064	-131 735	671	-132 020	-2 301	2 586
Investoinnit (1 000 euroa)	TP 2020	Muutettu TA 2020	Ero	Alkuper. TA 2020	KV:n muutokset	Muut muutokset
Investointimenot	-73	-135	62	-135	0	0

Erikoissairaanhoidon palvelut

Erikoissairaanhoidon palvelut hankitaan pääosin Pirkanmaan sairaanhoitopiiriltä (PSHP). PSHP:ltä hankittavaan erikoissairaanhoidon kokonaisuuteen sisältyvät erikoissairaanhoidon palvelutilaus, ensihoito ja erityisvelvoitemaksu. Erikoissairaanhoidon palvelutilaukseen kuuluvat toimialueiden tuottamat päivystystoiminta (Acuta), vuodeosastohoito ja sairaalakuntoutus, poliklinikkatoiminta sekä PSHP:n välittämät muiden tuottajien (mm. HUS) välittämät palvelut. Ensihoito ja erityisvelvoitemaksu muodostavat omat kokonaisuutensa.

PSHP:n lisäksi erikoissairaanhoidon kokonaisuuteen kuuluvia palveluja hankitaan mm. Tammenlehväkeskuksesta ja useilta eri palvelusetelituottajilta. Erikoissairaanhoidon valinnanvapauden puitteissa asiakkaat voivat myös itse valita haluamansa julkisen palveluntuottajan.

PSHP:ssa erikoissairaanhoidon palvelutuotanto jakaantuu kahdeksalle eri toimialueelle, jotka jakaantuvat edelleen vastuualue- ja erikoisalatasolle. Toimialue 1 muodostuu sisätautien vastuualueesta sekä keuhko-, iho-, ja allergiasairauksien vastuualueesta. Toimialueen 2 muodostavat kirurgian, gastroenterologian ja syövänhoidon vastuualueet. Toimialueeseen 3 kuuluvat neuroalojen ja kuntoutuksen, korva- ja suusairauksien, tuki- ja liikuntaelsairauksien sekä silmätautien vastuualueet. Toimialue 4 kattaa naistentautien- ja synnytysten, lastentautien sekä lastenpsykiatrian vastuualueet. Toimialueeseen 5 kuuluvat puolestaan aikuispsykiatrian ja nuorisopsykiatrian vastuualueet. Acuta-päivystys muodostaa toimialueen 7. Toimialue 8 muodostuu Hatanpään sairaalasta PSHP:lle siirtyneistä toiminnoista. Toimialueiden lisäksi PSHP:ltä tilattavia erikoissairaanhoidon palveluja tuottavat TAYS Sydän-

sairaala ja tekonivelsairaala Coxa sekä Valkeakosken ja Vammalan aluesairaalat. Lisäksi PSHP:n kautta hankitaan palveluja myös muilta sairaanhoitopiireiltä kuten Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiriin keskitetyt toimenpiteet.

Toiminnan painopisteet ja keskeiset muutokset

Erikoissairaanhoidon keskeinen tavoite on ollut erikoissairaanhoidon vuodeosastokäytön ja päivystyksen käytön vähentäminen. Vuonna 2020 erikoissairaanhoidon hoitovuorokaudet vähentyivät 6,3 % (-14 600 hvrk.) ja Acuta-käynnit 9,0 % (-5 100 käyntiä) vuoteen 2019 verrattuna. Avohoitokontaktien määrä vastaavasti kasvoi 0,6 % (+ 6 600 kontaktia) ja varsinaisten potilaskäyntien määrä vähentyi 6,5 % (-18 700 käyntiä) vuoteen 2019 verrattuna. Vuodeosastohoidon merkittävästä vähentymisestä huolimatta Tampereelle kertyi vuoden 2020 aikana yli 7 800 siirtoviivepäivää. PSHP:n valtuuston päätti siirtoviivemaksun käyttöön ottamisesta vuodelle 2020 joulukuussa 2019.

Erikoissairaanhoidon vuodeosastokäytön ja päivystyksen käytön sekä varsinaisten potilaskäyntien vähentymiseen vaikutti merkittävästi covid-19 -pandemia, jonka vuoksi PSHP:n erikoissairaanhoidon palvelujen käyttö romahti keväällä 2020 palautuen kuitenkin normaaliksi kesällä ja hoitojonojen purkamiseen päästiin jo syksyn aikana. Pandemian lisäksi myös tehdyillä toimenpiteillä ja niiden jatkamisella on ollut vaikutusta palvelujen käytön kehitykseen, sillä vuodeosastohoidon ja päivystyksen käytön kehitys on ollut laskusuunnassa jo useamman vuoden ajan.

Palvelukokonaisuuden talous

Erikoissairaanhoidon palvelujen toimintakate toteutui 0,7 milj. euroa

muutettua talousarviota heikompana. Kaupunginvaltuuston talousarvionmuutoksessa palvelukokonaisuuden budjetista vähennettiin 5,4 milj. euroa.

Toimintatuotot ylittivät talousarvion 0,3 milj. eurolla, mikä johtui aiheutuneisiin kustannuksiin perustuvasta Oriveden yhteistoimintaosuudesta, vakuutusyhtiöiden maksamista korvauksista ja Tammenlehvän asiakasmaksutulosta.

Toimintakulut toteutuivat 1,1 milj. euroa budjetoitua suurempina. Suurin ylitys aiheutui PSHP:n erikoissairaanhoidon palvelutilauksesta. Erikoissairaanhoidon palvelutilauksen toteuma oli 302,1 milj. euroa sisältäen 4,0 milj. euroa siirtoviivemaksuja. Palvelutilauksen toteuma ylitti muutetun talousarvion 0,9 milj. eurolla. Syksyn talousarvionmuutoksessa PSHP:n tilauksesta vähennettiin 5,0 milj. euroa alkuperäiseen talousarvioon verrattuna. Palvelutilauksen laskutus kasvoi 0,7 % (2,1 milj. euroa) vuoteen 2019 verrattuna. Maltillinen menojen kasvu johtui ei-kiireellisen toiminnan supistamisesta koronaviruspandemian vuoksi sekä tehdyistä toimenpiteistä vuodeosasto- ja päivystyskäytön vähentämiseksi. Ensihoidon laskutus toteutui 0,3 milj. euroa budjetoitua suurempana ja erityisvelvoitemaksu vastaavasti 0,3 milj. euroa budjetoitua pienempänä. PSHP:n erikoissairaanhoidon palvelutilauksen, ensihoidon ja erityisvelvoitemaksun menot olivat yhteensä 315,2 milj. euroa, mikä tarkoittaa yhteensä 0,9 milj. euron ylitystä talousarvioon. Kuntoutuspalvelujen ostot toteutuivat hieman budjetoitua suurempana siirtoviivemaksujen minimoimiseksi hankittujen jatkokuntoutuspaikkojen vuoksi. Avustukset puolestaan toteutuivat budjetoitua pienempänä, mikä johtui erikoissairaanhoidon palvelusetelien suunniteltua pienemmästä käytöstä.

ERIKOISSAIRAANHOIDON PALVELUT

Käyttötalous (1 000 euroa)	TP 2020	Muutettu TA 2020	Ero	Alkuper. TA 2020	KV:n muutokset	Muut muutokset
Toimintatuotot	1 261	935	326	735	-200	400
Toimintakulut	-322 570	-321 503	-1 067	-326 854	5 600	-249
Toimintakate	-321 308	-320 568	-741	-326 119	5 400	151

ELINVOIMAN JA KILPAILUKYVYN PALVELUALUE

Elinvoiman ja kilpailukyvyn palvelualueen tehtävänä on järjestää ja osaltaan tuottaa ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen palvelut, työllisyyspalvelut, kasvupalvelut ja kiinteistöihin ja tiloihin liittyvät palvelut sekä koordinoita asumiseen liittyviä palveluja ja viranomaistehtäviä. Palvelualue vastaa elinkeino-, maa- ja asuntopolitiikan valmistelusta ja toteuttamisesta sekä huolehtii kaupungin yritys- ja yhteiskuntasuhteista. Palvelualueen toteutusvastuulla ovat ne kehitysohjelmat, joiden toimeenpanon kaupunginhallitus on sille määrännyt.

Palvelualueen talous

Elinvoiman ja kilpailukyvyn palvelualueen toimintakate toteutui kokonaisuutena 11,8 milj. euroa talousarviota parempana. Toimintatuotot ylittyivät 13,2 milj. euroa, aiheutuen etenkin asunto- ja kiinteistölautakunnan alaisten maankäyttösopimuskorvausten ja vuokratuottojen arvioitua suuremmasta toteumasta sekä elinvoima- ja osaamislautakunnan alaisen ammatillisen koulutuksen valtionosuuksista. Toimintakulut toteutuivat 1,4 milj. euroa suunniteltua suurempina. Elinvoima- ja osaamislautakunnan osalta toimintakulut alittyivät 1,7 milj. euroa ja asunto- ja kiinteistölautakunnan osalta ylittyivät 3,0 milj. euroa.

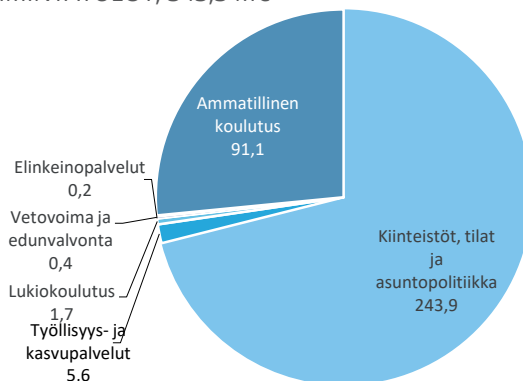
Asunto- ja kiinteistölautakunnan toimintakulujen ylitys kohdistui pääosin ulkoisiin vuokramenoihin, joiden ylitys aiheutui muutoksista sisäisissä vuokrasopimuksissa. Vastaava tulo kohdistui vuokratuottoihin, eikä muutoksilla siten ollut vaikutusta toimintakatteeseen.

Elinvoima- ja osaamislautakunnan osalta menojen alitus aiheutui suurimaksi osin työmarkkinatuen kuntasuuden toteutumisesta 1,3 milj. euroa muutettua talousarviota pienempänä. Valtuusto päätti talousarviomuutoksesta 19.10.2020 (132§), jolla lisättiin työmarkkinatukimenoja 7,8 milj. euroa. Koronaviruspandemian tilanteen etene mistä ja sen vaikutuksia työmarkkinatukimenoihin oli syksyn aikana vaikea ennakoita tarkalla tasolla, ja työmarkkinatukimeno jäivät lopulta pelättyä pienemmiksi.

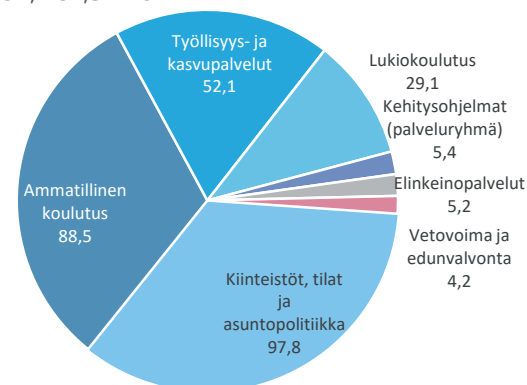
Palvelualueen nettoinvestoinnit toteutuivat 35,9 milj. euroa suunniteltua pienempinä. Elinvoima- ja osaamislautakunnan alainen ammatillinen koulutus investoi 1,3 milj. euroa, mikä oli 0,4 milj. euroa suunniteltua vähemmän. Asunto- ja kiinteistölautakunnan osalta nettoinvestoinnit toteutuivat 87,1 milj. eurona, jolloin talousarviossa varatusta investointimäärärahasta jäi käyttämättä 35,6 milj. euroa. Asunto- ja kiinteistölautakunnan talonrakennusinvestointeja toteutettiin 66,3 milj. euroa, mikä oli 19,9 milj. euroa

suunniteltua vähemmän. Talonrakennushankkeiden (pl. Hiedanranta) osalta esitettiin 15,3 milj. euroa uudelleen budjetoitavaksi vuodelle 2020 (Kv 22.2.2021 §25). Hiedanrannan investoinnit alittyivat 7,3 milj. euroa, Viiden tähden keskustan investoinnit 1,7 milj. euroa ja asunto- ja kiinteistölautakunnan muut investoinnit 6,6 milj. euroa. Viiden tähden keskustan ja Hiedanrannan kehitysohjelmien osalta esitettiin uudelleenbudjetoitavaksi asunto- ja kiinteistölautakuntaan kohdistuvia investointeja yhteensä 6,3 milj. euroa.

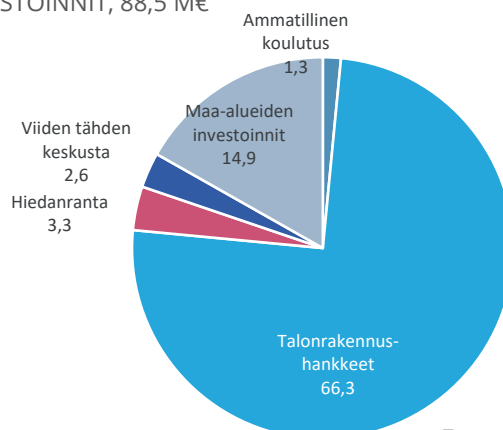
TOIMINTATULOT, 343,3 M€

TOIMINTAMENOT, 282,3 M€

INVESTOINNIT, 88,5 M€

ELINVOIMA- JA OSAAMISLAUTAKUNTA

Elinvoima- ja osaamislautakunnan palvelujen tavoitteena on edistää Tampereen alueen elinvoimaisuutta, kilpailukykyä, työllisyyttä ja osaamista sekä kaupungin kansainvälistä tunnettuutta ja vetovoimaisuutta.

Elinvoima- ja osaamislautakunnan tehtävänä on järjestää osaamisen ja elinkeinojen edistämisen palvelut. Näitä palveluja ovat toisen asteen koulutus ja osaamisen, elinkeinojen ja työllisyyden edistäminen. Lisäksi lautakunnan tehtävänä on järjestää kuntouttava työtoiminta lukuun ottamatta sosiaali- ja terveyslautakunnalle kuuluvia tehtäviä. Elinvoima- ja osaamislautakunta toimii Tampereen kaupungin tekemän ammatillisen koulutuksen yhteistoimintasopimuksen perusteella yhteistoiminta-alueen yhteislautakuntana.

Toiminnan painopisteet ja keskeiset muutokset

Koronaviruspandemia leimasi palvelualueen toimintaa vuonna 2020. Huhtitoukokuun aikana palvelutoiminta opetuksesta työllisyydenhoitoon, yrityspalveluihin ja tapahtumatoimintaan siirtyi nopeasti sähköisiin ja virtuaalisiin ympäristöihin. Huolimatta vaikeasta tilanteesta muutoksissa onnistuttiin pääosin hyvin niin henkilöstön kuin asiakkaiden mielestä. Muutos kiihdytti myös palvelualueen digitaalisten palvelujen kehittämistä.

Kokonais-BKT heikkeni Pirkanmaalla 2-3% vuoteen 2019 verrattuna, johtuen koronaviruksen vaikutuksista. Pandemia kohteli kuitenkin toimialoja eri tavoin. Erityisesti majoitus, ravitsemus ja tapahtumatoimiala kärsi pandemian vuoksi asetetuista rajoitustoimista merkittävästi. Yksin tapahtumatoimialan liikevaihto laski yli 20% vuoteen 2019 nähden. Teollisuuden kohdalla lasku oli 5-6% luokkaa, mutta mm. tietojenkäsittelyn ja rakentamisen toimialat jatkoivat myönteistä kehitystä kriisistä huolimatta. Julkisen talouden alijäämä syvenyi vuoden 2020 aikana, olkoonkin, että Tampereen kaupungin talous päättyi positiiviseen tulokseen.

Pirkanmaan työttömyysaste oli 2020 joulukuussa 13,4 prosenttia, joka oli 3,5 %-yksikköä korkeampi kuin vuotta aiemmin. Koko maan työttömyysaste oli 2020 joulukuussa 13,6 prosenttia kun se vuotta aiemmin oli 9,8 %. Koko maan Pirkanmaata voimakkaampaan nousuun vaikuttaa erityisesti pääkaupunkiseudun ja Uudenmaan (+ 4,9 %-yks.) työttömyyden heikko kehitys koronaviruksen aikana. Tampereella työttömyysaste on noussut vuoden takaisesta 3,7 prosenttiyksikköä ollen 2020 joulukuussa 15,7 prosenttia. Kuutoskaupungeista Oulun kehitys (+2,5 %-yks.) on ollut työttömyysasteella mitattuna suopeampaa kuin Tampereella, mutta muissa kuutoskaupungeissa kehitys on ollut Tamperetta heikompaa (Turku +5,0 %-yks.; Helsinki +5,4; Espoo +4,5; Vantaa +6,4).

Koronaviruksen seurauksena keväällä 2020 pitkäaikaistyöttömien määrät lähtivät Tampereella nousuun usean vuoden positiivisen kehityksen jälkeen. Pandemian vaikutukset työttömyyteen ovat olleet erityisen voimakkaita pääkaupunkiseudulla ja aiemmista taantumista poiketen ne ovat kohdistuneet erityisesti naisvaltaisiin palvelualoihin. Tampereella työttömien määrän lisäys on ollut koko maan keskiarvon tasolla. Tampereella työttömyyden lisäys vuonna 2020 on kohdistunut kaikkiin ikäryhmiin tasaisemmin kuin vuoden 2008 finanssikriisin jälkeen, jolloin nuorten työttömyys lisääntyi selkeästi voimakkaimmin. Edellisvuoteen verrattuna ulkomaalaisten työttömien määrä (12/2020; +114; +8,3 %) sen sijaan on Tampereella lisääntynyt selkeästi vähemmän kuin kaikkien asiakasryhmien työttömien määrä keskimäärin (12/2020; +4430; +32,4 %). Lomautettujen osuus työttömistä Tampereella on edelleen korkea (12/2020; 17,9 %), vaikkakin lomautettujen osuus on huomattavasti laskenut kevästä (04/2020; 34,5 %).

Koronaviruspandemia on vaikuttanut laajasti työmarkkinoihin. Vaikka työttömyys lisääntyi merkittävästi,

avoimia työpaikkoja oli vuoden aikana Tampereella lähes saman verran edellisen vuoden lukuun verrattuna. Yritykset ovat edelleen viestineet koetuista rekrytointiongelmista myös tässä poikkeuksellisessa tilanteessa. Lisäksi pandemian myötä yrityksiin on tullut uusia osaamistarpeita, mm. digitaalisuuden ja virtuaalisten toteutusmuotojen kasvassa.

Tampere ja Pirkanmaan 21 muuta kuntaa valmistautuivat vuonna 2020 työllisyyden kuntakokeilun käynnistämiseen. Kokeilun alkamisajankohtaa siirrettiin useaan kertaan ja lopulta kokeilulain eduskuntakäsittelyssä alkamisajankohdaksi määriteltiin 1.3.2021. Työllisyyden kuntakokeilussa Pirkanmaan kuntien vastuulle siirtyy noin 30 000 työnhakija-asiakasta, josta Tampereen osuus on noin 19 000. Eri puolilla maata toteutettavat kuntakokeilut toimivat pilotteina tulevalle työvoimapolveluiden rakenneuudistukselle. Tampereelta on osallistuttu pysyvän mallin valmisteluun.

Valtioneuvosto antoi 15.10.2020 eduskunnalle hallituksen esityksen, jolla oppivelvollisuutta jatketaan 18 ikävuoteen asti. Tasavallan presidentti vahvisti oppivelvollisuuslain 30.12.2020. Laajennettu oppivelvollisuus astuu voimaan vuonna 2021. Tampereen kaupungin toinen aste yhdessä perusopetuksen kanssa aloitti Tampereen kaupungin valmistautumisen muutokseen vuoden 2020 aikana. Lukiokoulutuksessa jatkettiin vuonna 2019 voimaan tulleet lukiolain toimeenpanoa opetussuunnitelmauudistuksella. Lukiokoulutuksen opiskelijamäärät kasvoivat edelleen vuoteen 2019 nähden.

Tredun opiskelijavuositoteuma oli pandemiatilanteesta huolimatta edellisvuotta merkittävästi parempi. Toteumaa selittää muun muassa jatkuvan haun vakiintuminen osaksi ammatillisen koulutuksen hakumahdollisuuksia. Strategiset kehittämisohjelmat ovat edenneet ja niiden toteutumisesta tehtiin puolivälisarviointi. Kokonaisuudessaan arvioituna kehittämisohjelmat

ovat toteutuneet suunnitellusti. Pedagogisen kehittämisohjelman puitteissa rakennettiin opetus- ja ohjaushenkilöstölle JokaOpe -alusta tukemaan opettajien arjen työtä ja tiedon saatavuutta. Uusi aluepalvelujen kumppanuusmalli käynnistettiin ja sen tavoitteena on niveltää Tredun palvelut kunnan elinvoimapalveluihin. Työllisyyden kuntakokeiluun liittyvän palveluvalikoiman suunnittelua tehtiin vuoden aikana yhteistyössä kuntien työllisyyspalveluiden ja Tampereen Työllisyys- ja kasvupalvelut -palveluryhmän kanssa. Toiminnan ja talouden johtamisessa tavoitteet saavutettiin ja tilikauden tulos toteutui suunniteltua parempana.

Tampere tavoittelee Euroopan kulttuuripääkaupunkistatusta vuodelle 2026 yhdessä Pirkanmaan kuntien kanssa. Vuonna 2020 Tampere valittiin

haun toiseen vaiheeseen. Vuoden 2020 aikana hakua valmisteltiin laajalla yhteistyöllä Pirkanmaan alueella. Suurtaapahtumiin ja tapahtumapalveluihin liittyvä toiminta siirtyi kokonaisuudessaan Visit Tampere Oy:stä osaksi Tampereen kaupungin sisäistä toimintaa vuoden 2020 alussa ja tapahtumapalveluiden kehittäminen kaupungin muiden yksiköiden kanssa syventyi.

Vuoden 2020 aikana valmisteltiin ja hyväksyttiin elinkeinopoliittiset linjaukset, joiden kolme tavoitetta liittyvät osajien pitovoimaan, osajien työllistämiseen sekä yrityksiin asiakkaana. Elinkeinopoliittiset linjaukset suuntaavat erityisesti Tampereen kaupungin työntekijöiden työtä.

Startup-toiminnan edistämiseksi avautui startup-talo lokakuussa 2020. Talosta rakentuu uusien kasvuyritysten

keskittymä erityisesti kansainvälisille markkinoille skaalautuville toimijoille. Yritysyhteistyötä vahvistettiin toteuttamalla yritysvierailuja, jotka siirtyivät osin maaliskuun jälkeen Teams-tapaamisiksi. Lisäksi järjestettiin useita yrityksille suunnattuja tilaisuuksia, jotka toteutettiin pääosin etäyhteyksillä.

Palvelualueen merkittävänä elinkeinopoliittisina toimina ovat olleet Smart Tampere -kehitysohjelma, Viiden tähden keskusta -kehitysohjelma ja Hiedanrannan kehitysohjelma. Strategista yhteistyötä vahvistettiin kahdella merkittävällä sopimuksella, joita olivat kumppanuussopimus Tampereen kaupungin ja korkeakoulujen välillä sekä ekosysteemisopimus Työ- ja elinkeinoministeriön kanssa. Lisäksi solmittiin kumppanuussopimus Ylen kanssa.

Toiminnan tavoitteiden toteuma

Elinvoima- ja osaamislautakunnalle asetettiin vuoden 2020 talousarviossa 17 sitovaa toiminnan tavoitetta. Vuoden lopun tilanteessa viisi tavoitteista toteutui, yksi toteutui osittain, kymmenen jäi toteutumatta ja yhden tavoitteen toteutumista ei voida arvioida.

Keskeiset poikkeamat toteumissa liittyvät maahanmuuttajien työllisyyden

parantumiseen, ammatillisen koulutuksen negatiivisiin eroamisiin, työmarkkinatuen kuntaosuuden pienentymiseen, opiskelukaupunkien suositteluhaluukkuuteen, Tampereen sijoittumiseen Suomen yrittäjien elinkeinopoliittisessa mittaristossa, kansainvälisten opiskelijoiden hakijamääriin Tampereen korkeakoulu yhteisön tutkinto-ohjelmiin,

Tampereella yöpyneiden ulkomaa-laisten matkailijoiden määrään, keskeisten kohteiden kävijämääriin, Tampereella järjestettyjen kansallisen ja kansainvälisten tapahtumien määrään sekä talouden tasapainottamishojelman taloudellisten tavoitteiden saavuttamiseen. Tavoitteiden eteneminen on kuvattu tarkemmin alla olevassa taulukossa.

Nro	Toiminnan tavoite 2020	Tavoitteen toteuma (tammi-joulukuu 2020)	
5	Maahanmuuttajien työllisyys on parantunut edelliseen vuoteen verrattuna	Ulkomaisten työttömien määrä ja työttömyysaste ovat nousseet. Joulukuussa 2020 ulkomaalaisia työttömiä työnhakijoita oli Tampereella 1 487 (+8,3 %), kun luku vuotta aiemmin oli 1373. Ulkomaalaisten työttömyysaste oli joulukuussa 29,1 %, kun se vuotta aiemmin oli 27,0 %. Työttömyys kääntyi lievään nousuun jo syksyllä 2019 ja koronatilanne heikensi sitä edelleen vuonna 2020. Ulkomaisten työnhakijoiden osalta koronan vaikutus ei ole kuitenkaan ollut yhtä voimakas kuin työnhakijoilla keskimäärin. Korjaavat toimenpiteet: Vieraskielisille yrittäjille ja työnhakijoille tarjotaan neuvontaa ja tukea koronatilanteessa. Työllisyyden kuntakokeilu käynnistyy 1.3.2021. Pirkanmaan kokeilukuntien kesken on sovitettu Tampereelle keskitettävistä kotoutumisaikaisten työnhakija-asiakkaiden palveluista ja omakielisen neuvonnan palveluista maahanmuuttajille. Tavoite ei toteutunut.	-
10	Tyytyväisyys palveluihin on parantunut valituissa kohteissa (Tredu, lukio-koulutus)	Tredussa valmistuvien opiskelijoiden tyytyväisyys saamaansa koulutukseen pysyi samalla hyvällä tasolla (4,2). Lukioissa sekä abien että aloittavien opiskelijoiden tyytyväisyys parani hiukan. Abien tyytyväisyys oli 4,1 (2019 : 4,0) ja aloittavien 4,2 (2019: 4,1). Tavoite toteutui osittain.	+/-
13	Uusia digitaalisia asiointimahdollisuuksia on otettu käyttöön	Työllisyys- ja kasvupalvelujen asiakastyössä jatkettiin ja laajennettiin etäohjausta Teamsin ja sosiaalisen median sovellusten (WhatsApp, Discord) avulla. Yksinyrittäjien tukihakemusjärjestelmä otettiin käyttöön ja sen kautta käsiteltiin n. 2300 avustushakemusta. Yksinyrittäjien tukihauksen puhelinpalvelu otettiin käyttöön. Moodleen perustetut kurssikokonaisuudet on avattu asiakkaille. Myös asiakaskokemusta mittaaviin kyselyihin on mahdollista vastata etänä. Sähköinen allekirjoituspalvelu otettiin käyttöön loppuvuonna. Tapahtuma- ja elinkeinopalveluissa sidosryhmäkokouksia, asiakastapaamisia ja yritysvierailuja on toteutettu Teamsissa. Yritysneuvonta ja koulutukset on toteutettu pääsääntöisesti webinaareissa tai Teams-kokouksina. Myös striimausmahdollisuuksia on hyödynnetty. Ammatillisen koulutuksen etäopetus ja muu verkossa tapahtuva oppiminen on lisääntynyt merkittävästi korona-aikana. Hybridiopetusta ja virtuaalisia oppimismahdollisuuksia kehitetään lisääntyvässä määrin. Digikampus kehittäminen käynnistetty. Lukiokoulutuksessa ylioppilastutkintoon ilmoittautuminen ja ilmoitus opiskelupaikan vastaanottamisesta tehdään lähes joka lukiossa sähköisesti. Lähiopetuksen rinnalle on kehitetty etäopetus- ja hybridiopetusmahdollisuuksia sekä verkkokurssitarjontaa. Opiskelumateriaaleissa ollaan lähtökohtaisesti siirtymässä digitaalisiin materiaaleihin. Tavoite toteutui.	+
14	Ammatillisen koulutuksen negatiiviset eroamiset ovat alle 7,5 % (alle 25-vuotiaat)	Alle 25 -vuotiaiden perustutkinto-opiskelijoiden negatiivisten eroamisten määrä oli noin 7 %. Tavoite toteutui.	+
15	Ammatillisesta koulutuksesta valmistuneiden arvio omasta sijoittumisestaan työelämään tai jatko-opintoihin valmistumisvaiheessa on parantunut edelliseen vuoteen verrattuna	2020 valmistuneista 80 % ja 2019 valmistuneista 86 % arvioi jatkavansa työelämässä tai jatko-opinnoissa valmistumisen jälkeen. Koronasta aiheutuvat poikkeusolot huonontavat arvioita työelämään tai jatko-opintoihin sijoittumisesta. Tavoite ei toteutunut.	-
16	Työmarkkinatuen kuntaosuus on pienentynyt 10 % edellisen vuoden toteumaan verrattuna	Vuonna 2020 kuntaosuutta kertyi yhteensä 28,8 milj. euroa, mikä on 3,7 milj. euroa (+14,7 %) enemmän kuin vuonna 2019. Kustannuksia lisäsi vuoteen 2019 verrattuna aktiivimalliin sisältyneen aktivointiehdon leikkurin poistuminen n. 0,7 milj. euroa sekä työmarkkinatuen tasokorotus n. 1,0 milj. euroa. Lisäksi koronatilanne kasvatti työttömien ja lomautettujen määrää sekä vaikeutti työttömien työllistymistä ja mahdollisuutta päästä tiettyjen palvelujen piiriin. Myös yrittäjien oikeus työttömyysetuuteen koronasta johtuen nosti kuluja aiempiin vuosiin verrattuna. Korjaavat toimenpiteet: Työllisyyden kuntakokeilun käynnistyminen 1.3.2021 mahdollistaa palvelujen tehostetun tarjoamisen kokeilulain mukaiselle laajalle asiakasryhmälle. Neuvontaa ja tukea yrittäjille ja työnhakijoille tarjotaan korona-vaikutusten lieventämiseksi. Tavoite ei toteutunut.	-

17	Tampere on vuonna 2020 Suomen suosituin opiskelukaupunki	Opiskelukaupunkien suositteluhaluus 2020 tutkimusraportin (Taloustutkimus Oy, 11.5.2020) mukaan Tampere on vuonna 2020 Suomen toiseksi suosituin opiskelukaupunki. Arvioinnissa tulee kuitenkin huomioida, että nettosuositelussa (suositelijoista vähennetään suosittelmattomat) Tampere on selkeästi kaupunkien ykkönen ja sitä arvioidaan opiskelukaupunkina lähes yksinomaan myönteisesti. Tavoite ei toteutunut.	-
18	Kansainvälisten opiskelijoiden hakijamäärä Tampereen korkeakouluhyönteisön tutkinto-ohjelmiin on kasvanut edelliseen vuoteen verrattuna	Toteutuneiden hakijamäärien raportointi tehdään kerran vuodessa (1-4 aikana TAMK 1628: +1,8%, TAU 1588: -8,2%). Raportointikauden muutos opiskelijamäärien kehityksessä on negatiivinen. Koronatilanne on vaikuttanut kv-opiskelijoihin. Opiskelijat ovat jättäneet ottamatta opiskelupaikkoja vastaan ja uudet opiskelijat ovat aloittaneet osaltaan etäopiskelussa. Suomen edustustot ovat keskeyttäneet lisäksi toimintojaan ja opiskelijat odottavat edelleen myönteisiä opiskelulupapäätöksiä. Edustustot käynnistävät toiminnot koronatilanteen niin salliessa. Tavoite ei toteutunut.	-
19	Alueen startup-yritysten määrä on kasvanut edelliseen vuoteen verrattuna	Kesällä 2020 toteutetun startup-selvityksen ja asiakasyhteistyön mukaan Tampereen kaupunkiseudulla on 194 startup-yritystä. Vuoden 2019 ja 2020 startup-yritysten määrän mittaustulokset eivät ole vertailukelpoisia keskenään tiedonkeruun menetelmien eroavaisuuksien vuoksi. Vuonna 2021 toteutettavalla tiedonkeruulla tullaan varmistamaan vertailukelpoisuus vuoden 2020 tulosten kanssa. Tavoitteen toteutumista ei voida arvioida.	?
20	Tampereen sijoittuminen Suomen yrittäjien elinkeinopoliittisessa mittaristossa on noussut valtakunnallisen keskiarvon tasolle (v. 2018: Suomi 6,7 Tampere 6,1.)	Yrittäjien elinkeinopoliittinen mittaristo on muuttunut vuonna 2020 Yrittäjien kuntabariometriksi. Elinkeinopoliittikan kokonaisasteikko on 1 - 5. Koko maan keskiarvo on 2,97 ja Tampereen arvosana 2,67. Suhteutettuna aikaisempaan mittaristoon Tampereen sijoittuminen on pysynyt ennallaan. Tavoite ei toteutunut.	-
23	Tampereella yöpyneiden matkailijoiden määrä on kasvanut 2 % edelliseen vuoteen verrattuna	Tampereella yöpyneiden matkailijoiden määrä on vähentynyt tammi-joulukuussa edellivuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna 37,3 %. Joulukuussa rekisteröityjen yöpymisten määrä väheni 53 %. Koronatilanteesta johtuen erityisesti kansainvälinen matkailu on lähes pysähtynyt. Kotimaan matkailun elpyminen on riippuvainen kansallisesta epidemiatilanteesta. Korjaavana toimenpiteenä matkailumarkkinoinnin resursointia on kohdennettu kotimaan matkailuun. Tavoite ei toteutunut.	-
24	Kävijämäärät keskeisissä kohteissa (ks. mittarit) ovat kasvaneet edelliseen vuoteen verrattuna	Koronakriisin vuoksi kävijämäärät jäivät kaikissa kohteissa edellivuotta alhaisemmiksi. Viikkoa kesän ansiosta osassa museoiden kävijämäärät olivat kuitenkin tilanteeseen nähden hyvät. Esimerkiksi Vapriikin kävijämäärä jäi vain 20 000 kävijää edellisvuodesta. (~150t / ~170t). Särkänniemen huvipuisto avautui vastuullisesti 11.6. tiukkojen rajoitusten alaisena ja toi kesällä olosuhteisiin nähden merkittävän määrän matkailijoita Tampereelle. Tammi-joulukuussa Särkänniemen kävijämäärät laskivat 55,4 % edellisen vuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna (681 417 -> 303 902). Tavoite ei toteutunut.	-
25	Tampereella järjestettyjen kansallisten ja kansainvälisen tason tapahtumien määrä on säilynyt edellisen vuoden tasolla	Vallitsevan koronatilanteen johdosta Tampereella vuonna 2020 järjestettäväksi suunnitelluista kansainvälisistä kongresseista noin 17 % on peruttu sekä 64 % siirretty myöhemmään ajankohtaan tai järjestetty virtuaalisena. Myös suurin osa merkittävistä kansainvälisistä urheilu- ja kulttuuritapahtumista on siirretty tuleville vuosille. Koronatilanteen vuoksi kansainvälisten tapahtumien hakuprosesseja on myös keskeytetty tai siirretty tulevaisuuteen. Tapahtumayksikkö koordinoi siirtoja ja yrittää löytää kansainvälisten- ja kansallisten toimijoiden kanssa parhaat mahdolliset ratkaisut. Tavoite ei toteutunut.	-
25	Tampereen hakemus vuoden 2026 Euroopan kulttuuripääkaupungiksi on edennyt hakuprosessin toiseen vaiheeseen	Tampereen valtuuskunta on esitellyt hakemuksen ja vastannut kysymyksiin EU:n asiantuntijaraadin kuulemistilaisuudessa Helsingissä 23.6. Raadin päätös Tampereen (ja kahden muun hakijan) pääsystä jatkuu, kulttuuripääkaupunkihauun toiseen vaiheeseen, on saatu 24.6. Tavoite toteutui.	+
42	Talouden tasapainottamisosuuden taloudelliset tavoitteet on saavutettu	Elinvoima- ja osaamislautakunnan vuoden 2020 palvelu- ja vuosisuunnitelmaan sisältyi talousohjelmassa päätettyjä talouden tasapainottamistoimenpiteitä yhteensä 0,9 milj. euroa. Toimenpiteillä saavutettiin 0,2 milj. euron säästöt. Hiedanrannan yhtiömallin muutoksen johdosta käyttötalouden säästö kohdentui vasta vuodelle 2021. Tavoite ei toteutunut.	-
43	Työvoimakustannukset ovat vuosisuunnitelman mukaiset	Työvoimakustannukset toteutuivat tammi-joulukuussa 0,2 milj. euroa vuosisuunnitelmaa pienempinä. Tavoite toteutui.	+
48	Tuottavuuspiloteissa on kehitetty prosesseja tuottavuuden parantamiseksi sekä luotu tuottavuuden mittarit johtamisen ja seurannan tueksi	Tuottavuuspilottien mittarit on määritelty ja tavoitearvot asetettu vuodelle 2021. Tredun toiminnan mittareita seurataan ja mahdollisiin poikkeamiin pystytään puuttumaan nopeasti. Tuottavuustyötä on esitelty ja jalkautettu Tredun henkilöstölle. Opiskelijavuosien toteutumaa saatiin parannettua aikaisempiin vuosiin verrattuna toteuttamalla kesäopintoja. Tuottavuusmittareiden seuranta kehitetään ja seuranta tullaan toteuttamaan Tredun Power BI-palvelussa, jota on myös mahdollista käyttää mobiililaitteilla. Tavoite toteutui.	+

Lautakunnan talous

Elinvoima- ja osaamislautakunnan toimintakate toteutui -85,2 milj. euronä, joka on 2,9 milj. euroa muutettua talousarviota parempi. Toimintatuotot toteutuivat 1,2 milj. euroa suunniteltua suurempina, ja toimintakulut alittivat budjetoidun 1,7 milj. eurolla.

Toimintatuottojen ylitys aiheutui pääasiassa arvioitua suuremmista ammatillisen koulutuksen valtionosuuksista, etenkin erikseen haetusta lisärahoituksesta. Ammatillisen koulutuksen valtionosuudet kasvoivat vuodesta 2019 6,6 milj. euroa, josta varsinaisen suoritepäättöksen osuus oli 5,4 milj. euroa. Opetus- ja kulttuuriministeriö myönsi ammatillisen koulutuksen järjestäjille

lisärahoitusta opettajien ja ohjaajien palkkaamiseen sekä opetuksen ja ohjauksen tukitoimiin. Lisäksi lisämäärärahaa myönnettiin lähihoitajakoulutuksen lisäämiseen ja koronavaikutusten korvaamiseen.

Toimintakulut alittivat budjetoidun pääosin avustusten arvioitua pienemmästä toteumasta johtuen. Talousarviomuutoksella (KV 19.10.2020 §132) lisättiin työmarkkinatuen kuntaosuutta vuosisuunnitelmassa 7,8 milj. euroa. Koronaviruspandemian myötä työmarkkinatukimenot kasvoivat edellisvuodesta 3,7 milj. euroa. Vuoden 2020 toteuma, -28,8 milj. euronä, alitti kuitenkin muutetun talousarvion 1,3 milj.

eurolla. Avustusmenot toteutuivat kokonaisuutena 1,4 milj. euroa suunniteltua pienempinä.

Henkilöstökulut alittivat budjetoidun 0,2 milj. euroa. Lautakuntatason ero muodostuu eri suuntaisista palveluryhmien poikkeamista, joista merkittävin oli ammatillisen koulutuksen henkilöstökulujen alitus 0,8 milj. euroa. Lisärahoituksen myötä käynnistetyt rekrytoinnit ja palvelussuhteiden aloitukset osittain viivästyivät. Vuokratulot toteutuivat 0,4 milj. euroa suunniteltua pienempinä vuoden aikana tapahtuneiden vuokrasopimusmuutosten myötä etenkin Työllisyys- ja kasvupalveluissa. Palvelujen ostot ja muut toimintakulut toteutuivat lautakuntatasolla lähes suunnitellusti. Työllisyys- ja kasvupalveluissa palvelujen ostot ylittyivät 1,4 milj. euroa kuntouttavan työtoiminnan ostojen myötä, mutta muiden palveluryhmien osalta palvelujen ostot alittivat budjetoidun. Koronatilanteen kehitys, ja sen myötä kuntouttavan työtoiminnan ostojen toteuma ei ollut täysin ennakoitavissa talousarviomuutosta valmisteltaessa.

Lautakunnan investoinnit muodostuvat ammatillisen koulutuksen investoinneista. Investointimenot toteutuivat 0,4 milj. euroa suunniteltua pienempinä ollen yhteensä 1,3 milj. euroa. Investointeja tehtiin 1,0 milj. euroa enemmän kuin vuonna 2019, jolloin toteutettiin vain pakolliset hankinnat osana sopeutustoimia. Investoinneista 1,2 milj. euroa kohdistui opetuksen laitteisiin, välineisiin ja ohjelmistoihin, joilla ylläpidetään ja kehitetään oppimisympäristöjä.

ELINVOIMA- JA OSAAMISLAUTAKUNTA

Tuloslaskelma (1 000 euroa)	TP 2020	Muutettu TA 2020	Ero
Toimintatuotot			
Myyntituotot	88 896	88 028	868
Maksutuotot	895	666	229
Tuet ja avustukset	8 652	8 638	14
Vuokratuotot	403	382	21
Muut toimintatuotot	493	382	111
Toimintatuotot yhteensä	99 340	98 096	1 244
Toimintakulut			
Henkilöstökulut	-91 287	-91 455	168
Palkat ja palkkiot	-74 514	-74 692	178
Henkilösivukulut	-16 773	-16 763	-10
Eläkekulut	-14 210	-14 106	-104
Muut henkilösivukulut	-2 563	-2 657	94
Palvelujen ostot	-31 457	-31 556	99
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-6 395	-5 857	-537
Avustukset	-30 949	-32 420	1 471
Vuokratulot	-24 026	-24 388	362
Muut toimintakulut	-398	-493	95
Toimintakulut yhteensä	-184 512	-186 170	1 658
Toimintakate	-85 172	-88 074	2 902
Rahoitustuotot ja -kulut	1	0	1
Vuosikate	-85 171	-88 074	2 903
Poistot ja arvonalentumiset	-1 093	-1 139	46
Tilikauden tulos	-86 264	-89 213	2 949

Investoinnit (1 000 euroa)	TP 2020	Muutettu TA 2020	Ero	Alkuper. TA 2020	KV:n muutokset	Muut muutokset
Investointimenot	-1 348	-1 711	363	-896	-815	0
Pysyvien vastaavien luovutustulot	67	0	67	0	0	0

SITOVAT ERÄT

Käyttötalous (1 000 euroa)	TP 2020	Muutettu TA 2020	Ero	Alkuper. TA 2020	KV:n muutokset	Muut muutokset
Ammatillinen koulutus, tilikauden tulos	1 583	500	1 083	0	500	0
Hiedanranta, toimintakate	-1 972	-1 841	-131	-1 841	0	0
Viiden tähden keskusta, toimintakate	-3 110	-4 004	894	-4 004	0	0
Smart Tampere, toimintakate	-975	-994	19	-994	0	0
Elinvoima- ja kasvupalveluallianssi	-16 715	-15 617	-1 098	-19 317	3 700	0
Vetovoimainen elämyskaupunki, toimintakate	-766	-932	166	-542	-390	0
Elinvoima- ja osaamislautakunta (pl. erikseen sitovat erät), toimintakate	-64 258	-66 275	2 017	-58 382	-7 893	0
Investoinnit (1 000 euroa)	TP 2020	Muutettu TA 2020	Ero	Alkuper. TA 2020	KV:n muutokset	Muut muutokset
Ammatillinen koulutus, nettoinvestoinnit	-1 348	-1 711	363	-896	-815	0

Ammatillinen koulutus

Tampereen kaupunki järjestää ammatillista koulutusta ammatillisen koulutuksen yhteistoimintasopimuksen perusteella Tampereen seudun ammatitopistossa (Tredu). Opetusta tarjotaan seuraavilla koulutusaloilla: humanistiset ja taidealat, kauppa ja hallinto, luonnontieteet, tietojenkäsittely ja tietoliikenne (ICT), tekniikan alat, maa- ja metsätalousalat, terveys- ja hyvinvointialat sekä palvelualat. Koulutusta järjestetään eri aloilla perus-, ammatti- ja erikoisammattitutkintoihin, myös työvoimakoulutuksena ja koulutus- ja oppisopimukseen perustavana. Lisäksi järjestetään ammatilliseen koulutukseen valmentavaa koulutusta sekä toteutetaan muita koulutuspalveluita, muun muassa henkilöstökoulutusta, perusopetuksen lisäopetusta, aikuisten perusopetusta, pakolaisten kotouttamiskoulutuksia sekä maahanmuuttajien osaamiskeskustoimintaa. Tredu tekee myös koulutusvientä.

Toiminnan painopisteet ja keskeiset muutokset

Strategisten kehittämisohjelmien, Teknologisesti älykkäämpää tulevaisuutta, Tulevaisuuden yrittäjyyttä ja Kestävä elämäntapa Tredusta, toteuttamista jatkettiin ja niiden toteutumisesta tehtiin puolivälisarviointi. Kehittämisohjelmien toteuttamisella varmistetaan strategisen ohjelman tavoitteiden ja koulutuksen uudistumisen toteutuminen. Kokonaisuudessaan arvioituna kehittämisohjelmat ovat toteutuneet suunnitellusti. Uutta opetusteknologiaa on otettu käyttöön kaikilla kampuksilla, opiskelijoiden perustamien yritysten määrä ylitti asetetut tavoitteet ja opiskelijan tuen eri toimintatapojen mm. varhaisen tuen toimintamallin ja moniammatillisen toimijaverkoston käyttöönotossa onnistuttiin.

Strategisten erillisohjelmien, Laatuohjelman, Pedagogisen-ohjelman, Kansainvälinen Tredu -ohjelman ja Tuottavuusohjelman, toteutusta jatkettiin vuosittaisten toteutussuunnitelmien pohjalta. Laadunhallinnan kehittämiseksi rakennettiin henkilöstölle avoin LaatuTredu -sivusto sekä tuotettiin laatu-käsikirja, joka kokoaa laadunhallinnan menettelyitä, organisointia ja kuvaa

jatkuvan parantamisen toimintamallin tavoitteita. Pedagogisen kehittämisohjelman puitteissa rakennettiin opetus- ja ohjaushenkilöstölle JokaOpe -alusta tukemaan opettajien arjen työtä ja tiedon saatavuutta. Jatkettiin henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman ja työelämässä oppimisen palveluprosessien kehittämistä sekä vertaismentoritoimintaa henkilöstön osaamisen vahvistamiseksi. Ajasta ja paikasta riippumattomia uusia oppimiskäsitteitä kehitettiin eri aloilla. Opiskelijakuntatoimintaa käynnistettiin tavoitteellisesti eri toimipisteissä sekä lisättiin opiskelijoiden saaman opetuksen ja ohjauksen määrää ministeriön myöntämällä lisärahoituksilla. Kansainvälisen toiminnan osalta vuosi oli aiempaa hiljaisempi pandemian pysäyttäessä liikkuvuuden niin opiskelijoiden, henkilöstön kuin tulevien vieraiden osaltakin. Tulevien liikkuvuuksien valmistelua, kumppanuuksien ylläpitoa ja kansainvälisten kehittämisprojektien toteuttamista tehtiin etäyhteyksien kautta. Tuottavuusohjelman tarkoituksena on varmistaa, että toimintakyky ja taloudellinen tilanne jatkossakin säilyvät vakaana rahoituksen tai toimintaympäristön muutoksista huolimatta. Tuottavuusohjelman ja tulokellisuusmittareiden tavoitteita kehitettiin ja päivitettiin vastaamaan vuoden 2020 toimintaa ja toteutuksia seurattiin säännöllisesti.

Koronaviruspandemian käynnistyttyä keväällä henkilöstön digiosaaminen etäopetuksen toteuttamiseksi vaati erityisiä panostuksia. Tredun digitiimi järjesti kevästä lähtien säännöllistä niin sovellusten käyttöön kuin niiden pedagogiseen hyödyntämiseen liittyviä valmennuksia, ohjausta ja henkilökohtaista tukea opetushenkilöstölle. Opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämän lisärahoituksen tukemana on syksystä lähtien kartoitettu pandemian vaikutuksia opiskelijoiden opintojen etenemiseen, päivitetty henkilökohtaisia opiskeluohjelmia sekä järjestetty opiskelijoille henkilökohtaista tukea ja pienryhmätoimintaa. Tutkinnon suorittamisen toteuttamista työelämäläheisissä ympäristöissä on pyritty ratkomaan joustavasti ja tukemaan opiskelijoiden työelämässä oppimisen mahdollisuuksia.

Ammatillisen koulutuksen uusi rahoitusmalli oli tarkoitus olla käytössä kokonaisuudessaan vuonna 2022. Rahoitusmallia kuitenkin muutettiin siten, että vuoden 2020 rahoitusmalli, jossa perusrahoituksen osuus on 70 %, suoritusrahoituksen osuus 20 % ja vaikuttavuusrahoituksen osuus 10 %, säilyi jatkossakin. Uusi rahoitusmalli onkin näyttänyt siltä, että kaikissa rahoituksen perusteena olevissa suoritteiden toteutuksissa Tredu on ammatillisen koulutuksen järjestäjien joukossa kahden parhaan joukossa. Ammatillisen koulutuksen rahoitus parani huomattavasti vuoteen 2019 verrattuna, joka heijastui myös vuonna 2020 saatuun rahoitukseen ja siten oli mahdollista lähteä tavoittelemaan nolla tulosta kolmen alijäämäläisen tilikauden jälkeen. Valtionosuutta myönnettiin arviota enemmän ja tämän johdosta vuoden aikana tehtiin talousarviomuutos, jolla muutettiin toimintatuloja 3,6 milj. euroa ja toimintamenoja 3,1 milj. euroa alkuperäistä talousarviota suuremmiksi ja näin ollen tilikauden tulostavoitteeksi saatiin 0,5 milj. euroa.

Opiskelijavuositoteuma oli pandemiatilanteesta huolimatta edellisvuotta parempi. Toteumaa selittää muun muassa jatkuvan haun vakiintuminen osaksi ammatillisen koulutuksen hakumahdollisuuksia. Vuonna 2020 otettiin käyttöön myös kesäopintojen mahdollisuus aloittaville opiskelijoille ja työelämässä oppimista toteutettiin koulutus- ja oppisopimusten kautta muun muassa kesätyöpaikoilla. Vuoden aikana vietiin eteenpäin myös tavoitteellista aikuiskoulutuksen ja koulutustarjonnan kehittämistä jatkuvan oppimisen uudistuksen tavoitteiden mukaisesti.

Oppivelvollisuuden laajentamista koskeva lainsäädäntö hyväksyttiin vuoden lopussa 2020. Lakiin liittyvän toimeenpanon valmistelu käynnistyy konkreettisesti alkuvuonna 2021.

Kumppanuuksien kehittämiseen panostettiin ja toimeenpantiin uusi aluepalvelujen kumppanuusmalli, jonka tavoitteena on niveltää Tredun palvelut osaksi kunnan elinvoimapalveluita. Maakunnan toimipisteisiin laadittiin kehittämisohjelmat. Kumppanuusryhmiä on Ylöjärvellä,

Nokiolla, Lempäälässä, Pirkkalassa, Kangasalalla, Orivedellä ja Virroilla ja niille on tehty toimintasuunnitelmat. Kumppanuussopimuksia on solmittu myös yritysten kanssa ja niiden kanssa on aloitettu suunnitelmallinen ja tavoitteellinen yhteistoiminta. Virtuaaliset yrityskäynnit ja asiakkuus vastaava -kokeilu aloitettiin osana yrityskumppanuustoimintaa.

Maahanmuuttajien osaamiskeskus-toimintaa on edelleen kehitetty yhdessä Tampereen Työllisyys- ja kasvupalvelut-yksikön, alueen kuntien työllisyyspalveluiden ja Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen kanssa. Tredu oli mukana valmistelemissa International House-konseptia.

Jatkuvan oppimisen konseptin mukaisen palveluiden kehittäminen on aloitettu yhdessä pirkanmaalaisen yhteistyöverkoston kanssa. Tavoitteena on liittää Tredun palvelut osaksi maakunnallista ekosysteemiä. Työllisyyden kuntakokeiluun liittyvän palveluvalikoiman suunnittelua tehtiin vuoden aikana yhteistyössä kuntien työllisyyspalveluiden ja Tampereen Työllisyys- ja kasvupalvelut-yksikön kanssa.

Henkilötyövuosien toteuma oli 975, joka oli 45 enemmän kuin muutetussa talousarviossa oli arvioitu. Lisäys johtui ammatillisen koulutuksen valtionosuuksien lisäyksestä ja vuoden aikana jaetuista lisämäärärahoista, jotka kohdentuivat lähes kokonaan opetus- ja ohjaustoiminnan henkilöstömenoihin.

Kaupungin käynnistämään tuottavuustyöhön osallistutaan kahdella pilot-

tikokonaisuudella, Tredu kokonaisuus ja metsäalan perustutkintokoulutuksen metsäkoneenkuljetuksen osaamisala. Tuottavuustyön yhteydessä laadittujen mittareiden tavoitteiden toteutumista seurattiin ja tuottavuutta parantavia toimenpiteitä suunniteltiin. Tuottavuusmittareiden tavoitteita tarkistettiin ja asetettiin uusia tavoitearvoja vuodelle 2021.

Palvelukokonaisuuden talous

Tilikauden tulos toteutui 1,6 milj. euroa ylijäämäisenä ja oli siten 1,1 milj. euroa muutettua talousarviota parempi. Ylijäämäväliseen tulokseen johtivat ammatillisen koulutuksen valtionosuuksien kasvu ja aikaisempien vuosien talouden sopeuttamisohjelmassa tehdyt toimenpiteet.

Ammatillisen koulutuksen valtionosuudet kasvoivat vuodesta 2019 6,6 milj. euroa, josta varsinaisen suoritepäätoksen osuus oli 5,4 milj. euroa. Opetus- ja kulttuuriministeriö myönsi ammatillisen koulutuksen järjestäjille 80 miljoonaa euroa opettajien ja ohjaajien palkkaamiseen sekä opetuksen ja ohjauksen tukitoimiin. Lisäksi 42 milj. euron lisämääräraha myönnettiin lähihoitajakoulutuksen lisäämiseen ja koronavaikutusten korvaamiseen. Tredun osuus näistä oli yhteensä 5,6 milj. euroa.

Toimintatuotot toteutuivat 0,5 milj. euroa muutettua talousarviota parempana. Toimintatuottojen parempi toteutuminen johtui ammatillisen koulutuksen lisärahoituksista. Lisäksi poikkeuksellisesta vuodesta huolimatta toteutuivat opetuksen työtoimintatulot 0,2 milj. euroa suun-

niteltua paremmin ja käyttöomaisuuden myynnistä saatiin 0,1 milj. euroa suunniteltua enemmän. Koronaviruspandemiasta johtuen joidenkin projektien aloitukset viivästyivät tai projektit siirtyivät kokonaan vuodelle 2021 ja tästä syystä tuet ja avustukset toteutuivat 0,5 milj. euroa suunniteltua pienempänä.

Toimintakulut toteutuivat 0,6 milj. euroa muutettua talousarviota pienempinä. Rahoituksen lisääntyminen ja vuoden aikana myönnettyt lisärahoitukset aiheuttivat sen, että rekryointitarve oli merkittävä. Rekryoinnit ja palvelussuhteiden aloitukset osittain viivästyivät ja tästä syystä henkilöstömenot toteutuivat 0,8 milj. euroa suunniteltua pienempinä. Koulutuskorvauksia maksettiin 0,1 milj. euroa suunniteltua vähemmän ja projektien kustannukset toteutuivat 0,2 milj. euroa suunniteltua pienempinä. Ammatillisen koulutuksen rahoituksen parantuneesta tilanteesta johtuen aikeisempien vuosien opetuksen materiaalihankintojen vajetta pystyttiin paikkaamaan ja hankinnat toteutuivatkin 0,8 milj. euroa suunniteltua suurempina. Koronaviruspandemiasta johtuen elintarvikkeiden ostot toteutuivat 0,2 milj. euroa suunniteltua pienempänä.

Investointimenot toteutuivat 0,4 milj. euroa suunniteltua pienempinä ollen yhteensä 1,3 milj. euroa. Investointeja tehtiin 1,0 milj. euroa enemmän kuin vuonna 2019. Investoinneista 1,2 milj. euroa kohdistui opetuksen laitteisiin, välineisiin ja ohjelmistoihin, joilla ylläpidetään ja kehitetään oppimisympäristöjä.

AMMATILLINEN KOULUTUS

Käyttötalous (1 000 euroa)	TP 2020	Muutettu TA 2020	Ero	Alkuper. TA 2020	KV:n muutokset	Muut muutokset
Toimintatuotot	91 125	90 642	483	87 869	2 773	0
Toimintakulut	-88 501	-89 053	552	-86 732	-2 321	0
Toimintakate	2 624	1 589	1 035	1 137	452	0
Rahoitustuotot ja -kulut	2	0	2	0	0	0
Vuosikate	2 625	1 589	1 036	1 137	452	0
Poistot ja arvonalentumiset	-1 043	-1 089	46	-1 137	48	0
Tilikauden tulos	1 583	500	1 083	0	500	0

Investoinnit (1 000 euroa)	TP 2020	Muutettu TA 2020	Ero	Alkuper. TA 2020	KV:n muutokset	Muut muutokset
Investointimenot	-1 348	-1 711	363	-896	-815	0
Nettoinvestoinnit	-1 348	-1 711	363	-896	-815	0
Pysyvien vastaavien luovutustulot	67	0	67	0	0	0

Lukiokoulutus

Lukiokoulutus antaa opiskelijalle valmiudet aloittaa korkeakoulututkintoon johtavat opinnot yliopistossa tai ammattikorkeakoulussa. Lukiokoulutuksen tarkoituksena on tukea opiskelijoiden kasvamista hyväksi, tasapainoisiksi ja sivistyneiksi ihmisiksi ja aktiivisiksi yhteiskunnan jäseniksi sekä antaa opiskelijoille työelämän, harrastusten sekä persoonallisuuden monipuolisen kehittämisen kannalta tarpeellisia tietoja, taitoja ja valmiuksia. Lisäksi koulutuksen tarkoituksena on antaa opiskelijoille valmiuksia elinikäiseen oppimiseen ja itsensä jatkuvaan kehittämiseen.

Lukiokoulutuksen palveluryhmä käsittää kuusi nuorisokoulutuksen opetussuunnitelmaa noudattavaa lukiota (ns. päivälukiota) ja aikuislukion: Hatanpään lukio, Sammon keskuslukio, Tammerkosken lukio, Tampereen klassillinen lukio, Tampereen lyseon lukio ja Tampereen teknillinen lukio sekä Tampereen aikuislukio, joka toimii Sammon keskuslukion kanssa yhteisissä tiloissa.

Kaikilla päivälukioilla on joko opetus- ja kulttuuriministeriön (OKM) myöntämä koulutuksellinen erityistehtävä tai koulutuksen järjestäjän päättämä opetussuunnitelmallinen painotus. OKM:n myöntämiä erityistehtäviä ovat musiikkipainotteinen opetus (musiikki ja musiikkiteatteri) Hatanpään lukiossa, urheilupainotteinen opetus Sammon keskuslukiossa, kuvataidepainotteinen opetus (kuvataide ja design) Tammerkosken lukiossa, luonnontiedepainotteinen opetus Tampereen klassillisessa lukiossa sekä englanninkielinen IB-opetus Tampereen lyseon lukiossa. Opetussuunnitelmallisia painotuksia ovat viestintäkasvatus Sammon keskuslukiossa, Eurooppa-linja Tampereen

lyseon lukiossa sekä matematiikka ja tietotekniikka Tampereen teknillisessä lukiossa.

Toiminnan painopisteet ja keskeiset muutokset

Lukiokoulutuksen toiminnan ja kehittämisen keskeisenä painopisteenä vuonna 2020 oli lukioreformin ja siihen keskeisesti liittyvän uuden opetussuunnitelman laatiminen. Uusi lukiolaki astui osittain voimaan 1.8.2019, ja uudet valtakunnalliset opetussuunnitelman perusteet annettiin 7.11.2019. Näiden perusteella laadittiin paikalliset opetussuunnitelmat, jotka astuvat voimaan 1.8.2021. Opetussuunnitelmien laatiminen tehtiin laajassa sidosryhmäyhteistyössä seudun muiden lukiokoulutuksen järjestäjien, suurten kuntien yhteisen lukioverkoston, korkeakoulujen ja elinkeinoelämän sekä opetushallintoviranomaisten kanssa.

Hallitusohjelmaan sisällytetty oppivelvollisuuden laajentaminen toiselle asteelle sekä toisen asteen koulutuksen maksuttomuus säädettiin. Lainvelvoitteiden toimeenpanoon valmistauduttiin. Konkreettisenä järjestämiskysymyksenä ovat vapaat oppi- ja opiskelumateriaalit.

Koronaviruspandemiasta johtuva etäopetukseen siirtyminen leimasi koko kevään 2020 työskentelyä. Etä- ja verkko-opiskelun lisäkoulutus käynnistettiin heti etäopiskelun alettua. Syksyllä 2020 suurilta karanteeneilta vältyttiin.

Lukiokoulutuksen palveluverkkoselvityksen toimeenpano eteni suunnitellusti. Pyynikintie 2:n eli ns. Vanhan Tekun peruskunnostusta lukiokoulutuksen ja perusopetuksen käyttöön

ryhdyttiin valmistelemaan yhdessä perusopetuksen ja kiinteistöasiantuntijoiden kanssa. Lukiokoulutuksen opiskelijamäärät ovat kasvaneet ja samalla myös opetushenkilöstön tarve, mutta joka heijastuu myös tarpeena resursoida suunnittelu- ja kehittämishenkilöstöön.

Palvelukokonaisuuden talous

Lukiokoulutuksen palveluryhmän toimintatuotot toteutuivat 0,05 milj. euroa suunniteltua pienempänä. Tähän vaikuttivat eniten koronaviruspandemian vuoksi peruuntuneiden projektien tukirahoituksen jääminen arvioitua pienemmäksi, sekä suunniteltua pienemmät vuokratulot.

Lukiokoulutuksen palveluryhmän toimintakulut toteutuivat 0,1 milj. euroa suunniteltua pienempinä. Henkilöstökulujen kokonaisuus toteutui budjetoitua suurempana. Tähän oli syynä opiskelijamäärän kasvu ja koronaviruspandemian vuoksi syyslukukaudella annettu lisäopetus. Palvelujen ostot toteutuivat 0,2 milj. euroa suunniteltua pienempinä kohdistuen pääosin ateria- ja puhdistuspalveluihin sekä matkustuspalveluihin, joiden ostot pienenevät koronapandemian vaikutuksesta.

Kevätlukukaudella siirryttiin etäopetukseen. Etäopetuksen aikana opiskelijaruokailun ja puhdistuspalveluiden kustannukset toteutuivat suunniteltua pienempinä. Pandemian vuoksi osa suunnitelluista projekteista ei toteutunut ja tästä johtuen matkustus- ja majoituskulut toteutuivat budjetoitua pienempinä.

Lukiokoulutuksen palveluryhmän toimintakate toteutui 0,1 milj. euroa budjetoitua pienempänä.

LUKIOKOULUTUS

Käyttötalous (1 000 euroa)	TP 2020	Muutettu TA 2020	Ero	Alkuper. TA 2020	KV:n muutokset	Muut muutokset
Toimintatuotot	1 729	1 777	-48	1 618	0	159
Toimintakulut	-29 120	-29 231	111	-28 979	-93	-159
Toimintakate	-27 391	-27 454	63	-27 361	-93	0

Työllisyys- ja kasvupalvelut

Työllisyys- ja kasvupalvelujen palveluryhmän tehtävänä on edistää vastuullista työllisyys- ja yrittäjyyspolitiikkaa, edesauttaa uusien yritysten syntymistä sekä tukea yritysten kasvua ja innovaatioekosysteemien rakentamista, turvata osaavan työvoiman kansallista ja kansainvälistä saatavuutta ja työvoiman osaamisen kehittämistä sekä ehkäistä syrjäytymistä työmarkkinoilta.

Palveluryhmä järjestää ja tuottaa kaupungin osalta julkisia työvoima- ja yrityspalveluja yrityksille, työnantaja-asiakkaille ja työnhakija-asiakkaille. Työllisyys- ja kasvupalvelujen palveluryhmä sisältää työllisyyden edistämisen palvelut ja työllisyydenhoidon, kaupungin yritys- ja työnantajapalvelujen järjestämisen, Ohjaamon ja nuorisotakuun koordinoinnin sekä kansainvälisen osaamisen palvelujen järjestämisen ja koordinoinnin elinvoiman ja kilpailukyvyn palvelualueella ja koko kaupungin tasolla. Palveluryhmän tehtäviin kuuluu myös kuntouttavan työtoiminnan järjestäminen lukuun ottamatta sosiaali- ja terveyslautakunnalle kuuluvia tehtäviä. Palveluryhmän tehtäviin kuuluu myös Pirkanmaan työllisyyden edistämisen kuntakokeilukokonaisuuteen liittyviä tehtäviä, joista sovitaan erillisin sopimuksin yhdessä valtion viranomaisten ja Pirkanmaan kuntien kesken. Tampere johtaa ja koordinoi vastuukuntamallin pohjata kokeilukokonaisuutta.

Toiminnan painopisteet ja keskeiset muutokset

Keskeistä vuonna 2020 on ollut valmistautuminen työllisyyden kuntakokeilun käynnistymiseen. Tampere ja Pirkanmaan 21 muuta kuntaa hakeutuivat kokeilualueeksi yhteisellä hakemuksella syksyllä 2019. Kokeilun alkamisajankohdasta on siirtynyt useaan kertaan. Lopulta kokeilulain eduskuntakäsittelyssä alkamisajankohdaksi määriteltiin 1.3.2021. Kokeilut päättyvät alkuperäisen aikataulun mukaisesti 30.6.2023. Tavoitteena on, että eri puolilla maata toteutettavat kuntakokeilut toimivat pilotteina tulevalle työvoimapalveluiden rakenne-

uudistukselle. Tampereelta on osallistuttu pysyvän mallin valmisteluun.

Pirkanmaan työllisyyden kuntakokeilua on valmisteltu kuntien yhteistyönä Tampereen johdolla. Pirkanmaan kuntakokeilun tavoitteena on edistää työnhakijoiden työllistymistä ja koulutukseen ohjautumista sekä helpottaa osaavan työvoiman saatavuutta. Työllisyyspalvelut rakennetaan kokeilussa osaksi kuntien muuta palveluekosysteemiä ja hyödynnetään kumppanuuk-sia yksityisen ja kolmannen sektorin toimijoiden, koulutuksenjärjestäjien ja valtion kanssa.

Kuntakokeilussa Pirkanmaan kuntien vastuulle siirtyy noin 30 000 työnhakija-asiakasta, josta Tampereen osuus on noin 19 000. Kuntakokeilussa kunta vastaa kokeilulain nojalla suuresta osasta perinteisesti TE-toimistolle kuuluvien lakisääteisten palvelujen tarjoamisesta kokeilun kohderyhmälle. Kokeilun toteutuksesta on valmisteltu kuntien kesken yhteistyösopimus, jossa sovitaan keskinäisestä yhteistyöstä, viranomais-tehtävien hoitamisesta sekä keskitettyjen tehtävien ja palvelujen kustannustenjaosta. Kunnat sopivat yhteistyöstä myös valtion työ- ja elinkeinohallinnon toimijoiden kanssa.

Työllisyys- ja kasvupalveluissa käytiin syksyn 2020 aikana kahdet yhteistoimintaneuvottelut. Palveluryhmän rakennetta ja johtamisjärjestelmää oli tarpeen uudistaa, jotta pystytään paremmin vastaamaan tuleviin toimintaympäristön muutoksiin. Kuntakokeilun myötä myös työllisyys- ja kasvupalveluiden henkilöstömäärä tulee kasvamaan ja TE-toimistosta siirtyy 112,3 henkilötyövuotta vastaava määrä asiantuntijoita kaupungin työnjohdon alle kokeilun ajaksi. Toiset yt-neuvottelut koskivat kuntakokeilua ja sen vaikutuksia henkilöstöön. Kokeilun myötä TE-toimistoilta siirtyy kuntiin kokonaan uusia tehtäviä. Näiden tehtävien myötä palvelussuhteen muoto kokeilun aikana on määräaikainen virkasuhde. Uudet tehtävät ovat tarkoitaneet henkilöstön osalta myös massiivista perehtymistä uusiin tehtäviin. Henkilöstösuunnitel-

man henkilötyövuosimäärästä jäätin mm. kokeilun siirtymisen ja koronaviruspandemian tilanteen vuoksi.

Tampereen työllisyys- ja kasvupalveluiden toiminnassa keskeistä vuonna 2020 oli yksilöllisen palvelun tarjoaminen työnhakijoille ja työnantajille, asiakkaiden palvelutarpeiden tunnistaminen sekä asiakaslähtöiset, palvelutarpeisiin perustuvat palvelut. Lisäksi panostettiin julkisten yrityspalveluiden kehittämiseen ottaen huomioon työllisyys- ja yrityspalvelujen integraatio. Tampereen kaupungin ja työ- ja elinkeinoministeriön välille valmisteltiin ekosysteemisopimus ja sen toimenpiteet käynnistyvät keväällä 2021. Tampereella avautui loppuvuodesta moderni startup-keskittymä varhaisen vaiheen startup-yrityksille. Kansainvälisen osaamisen palveluissa vakinaistettiin maahanmuuttajien osaamiskeskuksen toiminta ja kehitettiin kv. osaajien houkuttelua ja pitovoimaa.

Koronaviruspandemia vaikutti merkittävästi työllisyys- ja kasvupalvelujen toimintaan ja palvelujen tarjoamiseen. Tilanteen kannustamana tapahtui myös merkittäviä digiloikkia. Asiakas-palvelua toteutettiin sekä kokonaan etäyhteyksin että pandemiatilanteen niin salliessa hybridimallilla, jossa lähi- ja etäasiakasvastaanotto vuorot-telivat. Työllisyys- ja kasvupalvelut ja palveluntuottajat yhdessä muokkasivat nopealla aikataululla kuntouttavan työtoiminnan palvelut keväällä 2020 koronaviruspandemian aikaan sovel-tuviksi etäpalveluiksi. Tämän jälkeen palvelua on toteutettu kulloisenkin pandemiatilanteen mukaisesti vaihdellen lähi- ja etäpalveluna. Työllisyys- ja kasvupalvelut vastasi yksinyrittäjien koronatu-en myöntämisestä sekä organiso-i eri toimijoiden yhteistyönä toteut-tavaa yrittäjien koronaviruspandemian aikaista neuvontaa.

Tampereen työttömyys on kasvanut koronaviruksen aiheuttamien vaikutus-ten vuoksi selvästi kaikissa kohderyhmissä. Avoimien työpaikkojen määrä sen sijaan on palannut kevätkauden notkahduksen jälkeen suunnilleen

edellisvuoden tasolle. Kuukausikoh-
taiset työmarkkinatukikustannukset
nousivat huhtikuusta 2020 alkaen yli
vuoden 2019 vastaavan tason. Koko
vuoden työmarkkinatukikustannuk-
set kasvoivat vuoden takaisesta noin
15 % (+ 3,7 M€). Kustannuksia lisäsivät
koronaviruksen lisäksi vuoden 2019
lopussa päättyneeseen aktiivimalliin
sisältyneen aktivointiehdon leikkurin
poistuminen, työmarkkinatuen tasoko-
rotus sekä yrittäjän oikeus työttömyys-
turvaan koronapandemiatilanteessa.

Kaupunginhallituksen asettama kak-
sivuotinen elinvoima- ja kasvupalvelu-
allianssin kehitysohjelma päättyi vuo-
den 2020 lopussa.

Palvelukokonaisuuden talous

Työllisyys- ja kasvupalvelujen palvelu-
ryhmän toimintakate toteutui 0,6 milj.
euroa muutettua talousarviota parem-
pana. Toimintatuotot toteutuivat 0,4
milj. euroa suunniteltua suurempina.
Myyntituotot ylittivät vuosisuunni-
telman 0,2 milj. eurolla johtuen vuo-

sisuunnitelmaan sisällyttämistä
työllisyyskokeiluun osallistuvilta kun-
nilta laskutettavista tuotoista. Tuet ja
avustukset toteutuivat 0,2 milj. euroa
suunniteltua suurempina. Koronavirus-
pandemian aiheuttamasta palkkatuki-
työllistämisen määrän laskusta johtu-
en palkkatuetun työn työllistämistuet
toteutuivat 0,2 milj. euroa suunniteltua
pienempinä ja kuntouttavan työtoimin-
nan valtionkorvaukset toteutuivat 0,1
milj. euroa suunniteltua pienempinä.
Lisäksi Kansainvälisen osaamisen pal-
velujen projektien tuet ja avustukset
toteutuivat 0,5 milj. euroa suunniteltua
suurempina.

Toimintakulut toteutuivat 0,2 milj.
euroa suunniteltua pienempinä. Pal-
velujen ostot toteutuivat 1,4 milj. euroa
suunniteltua suurempina, josta merkit-
tävin osuus 1,3 milj. euroa aiheutui las-
kisäätteisestä kuntouttavasta työtoimin-
nasta. Koronaviruspandemian vuoksi
kuntouttavan työtoiminnan arvioitiin
toteutuvan alkuperäistä talousarviota
pienempänä, minkä johdosta tehtiin

talousarviomuutos. Kuntouttavan työ-
toiminnan osalta koronaviruksen vai-
kutukset jäivät kuitenkin ennakoitua
pienemmiksi. Avustukset toteutuivat
1,4 milj. euroa suunniteltua pienem-
pinä, josta merkittävin osuus 1,3 milj.
euroa johtui työmarkkinatuen kunta-
osuudesta. Talousarviomuutoksella
(KV 19.10.2020 §132) työmarkkinatuki-
menoja lisättiin vuosisuunnitelmaan
7,8 milj. euroa. Talousarviomuutoksen
valmisteluvaiheessa työmarkkinatu-
en kuntaosuus arvioitiin toteutunutta
suuremmaksi. Työmarkkinatuen kunta-
osuus toteutui -28,8 milj. euronä, joka
on 3,7 milj. euroa enemmän kuin edel-
lisvuonna. Vuokrakulut toteutuivat 0,3
milj. euroa suunniteltua pienempinä.
Vuosisuunnitelmaan sisällyneistä sisäi-
sistä vuokrakuluista säästyti 0,2 milj. eu-
roa, kun Ratinan toimistorakennuksen
vuokrasopimus irtisanottiin helmikuus-
sa. Lisäksi ulkoisiin vuokriin suunnitel-
tuja kustannuksia jäi toteutumatta 0,1
milj. euroa.

TYÖLLISYYS- JA KASVUPALVELUT

Käyttötalous (1 000 euroa)	TP 2020	Muutettu TA 2020	Ero	Alkuper. TA 2020	KV:n muutokset	Muut muutokset
Toimintatuotot	5 577	5 182	395	5 732	-550	0
Toimintakulut	-52 070	-52 259	189	-48 709	-3 550	0
Toimintakate	-46 493	-47 077	584	-42 977	-4 100	0

SITOVAT ERÄT

Käyttötalous (1 000 euroa)	TP 2020	Muutettu TA 2020	Ero	Alkuper. TA 2020	KV:n muutokset	Muut muutokset
Työllisyys- ja kasvupalvelut (pl. erikseen sitovat erät)	-29 778	-31 460	1 682	-23 660	-7 800	0
Elinvoima- ja kasvupalvelu- allianssi	-16 715	-15 617	-1 098	-19 317	3 700	0

Vetovoima ja edunvalvonta

Vetovoima ja edunvalvonta palveluryhmä sisältää Vetovoimainen elämiskaupunki -kehitysohjelman, edunvalvontatoiminnan ja korkeakouluysteistyön. Palveluryhmän tavoitteena on edistää Tampereen alueen kansallista ja kansainvälistä tunnettua ja vetovoimaisuutta. Vetovoimainen elämiskaupunki -kehitysohjelman sisällön muodostaa kulttuuripääkaupunkihanke. Vetovoimaista elämiskaupunkia edistetään myös suur tapahtumien hankinnalla, tapahtumapalveluiden kehittämällä ja matkailun edistämällä.

Brysselissä toimiva EU-toimisto vastaa kaupungin ja koko maakunnan yhteisestä edunvalvonnasta, tukee sidosryhmien verkostoitumista ja edistää EU-rahoituksen hyödyntämistä kehittämistoiminnassa. Tapahtumapalveluiden tehtävänä on tarjota tapahtumien asiantuntijapalveluita ja kehittää tapahtuma-alustoja, tapahtumatuotantoa ja tapahtumien viranomaistoimintaa. Palveluryhmä vastaa myös Visit Tampere Oy:n ohjauksesta, joka on lautakunnan alaista toimintaa. Matkailupalveluiden painopisteinä on alueen vetovoiman kehittäminen ja matkailijoiden houkuttelu, matkailuekosysteemin ja matkailutarjonnan kehittäminen. Lisäksi palveluryhmä vastaa korkeakouluysteistyön strategisesta kehittämisestä, opiskelijamyönteisyyden kehittämisestä sekä korkeakouluysteistyölle suuntautuvista tuista ja avustuksista.

Toiminnan painopisteet ja keskeiset muutokset

Suur tapahtumiin ja tapahtumapalveluihin liittyvä toiminta siirtyi kokonaisuudessaan Visit Tampere Oy:stä osaksi Tampereen kaupungin sisäistä toimintaa vuoden 2020 alussa ja tapahtumapalveluiden kehittäminen kaupungin muiden yksiköiden kanssa syventyi. Vuoden aikana toteutettiin bränditapahtumien kokonaisuudistus ja edistettiin keskustan vetovoimaan ja keskustan tapahtumallisuuden edistämiseen liittyviä elävöittämistoimpiteitä yhteistyössä elinkeinoelämän kanssa koronaviruksen aiheuttaman

haasteet ja reunaehdot huomioiden. Useita suur tapahtumia ja pienempiä tapahtumia jouduttiin siirtämään koronaviruspandemian vuoksi. Tämä edellytti neuvotteluita, tapahtumajärjestäjien neuvontaa ja seuraavien vuosien kokonaissuunnittelua. Toimintaa ja resursseja ohjattiin myös erilaisten pidemmän aikavälin kehittämiskokonaisuuksien toteuttamiseen.

Vuoden 2020 aikana valmisteltiin korkeakouluysteistyön kanssa kumppanuussopimus Tampereen kaupungin ja korkeakouluysteistyön strategisen yhteistyön johtamiseksi. Valmistelu jatkuu yhteisen toimintasuunnitelman laadinnalla.

Kulttuuripääkaupunkihankkeen toinen hakuvaihe alkoi kesän 2020 aikana ja jatkuu vuoden 2021 kesään. Hanke jatkuu varsinaiseen toteutusvaiheeseen, jos Tampere ja Pirkanmaa tulevat valituksi kulttuuripääkaupungiksi 2026. Jos Tampere ei tulisi valituksi, hakemuksen sisällön hyödyntämistä jatketaan osana kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluiden ja alueen vetovoiman kehittämistä.

Vuoden 2020 aikana yksikön edunvalvontaresurssia vahvistettiin siirtämällä resurssi pormestarin esikunnasta vetovoima ja edunvalvontayksikköön. Tampereen ja Pirkanmaan EU-toimisto jatkoi EU:n seuraavan monivuotiseen rahoituskehikseen vaikuttamista. Edunvalvontatoimet keskittyvät varsinkin seuraaviin ohjelmiin: Verkkojen Eurooppa (liikenne/Suomirata), rakennerahasto-ohjelmat (EAKR, ESR) sekä Horizon Europe (tutkimusrahoitus) ja koronaviruspandemian johdosta rakennettujen elpymisrahoitusinstrumenttien koordinoitiin ja vaikuttamiseen. EU-toimisto osallistui myös Euroopan kulttuuripääkaupunki -hakua koskeviin mahdollisiin EU-rahoitus-, vaikuttamis- ja näkyvyysoimeksiäntoihin.

Palvelukokonaisuuden talous

Palveluryhmän toimintakate toteutui 0,3 milj. euroa suunniteltua parempaan ollen -3,8 milj. euroa.

Palveluryhmän toimintakulut alittuivat 0,25 milj. euroa. Tämä selittyy pääosin sillä, että koronaviruspandemian seurauksena kulttuuripääkaupunkihankkeen palvelujen ostot toteutuivat 0,12 milj. euroa suunniteltua pienempinä. Kulttuuripääkaupunkihanke siirryttyä toiseen vaiheeseen kaupunginvaltuuston 19.10.2020 hyväksymän talousarviomuutoksen (KV 19.10.2020 §132) mukaisesti Vetovoimainen elämiskaupunki -kehitysohjelman toimintakattetta nostettiin 0,39 milj. euroa.

Myös tapahtumapalveluiden haku-toimintojen ja tukipalveluiden kustannukset jäivät ennustettua pienemmiksi koronatilanteen vaikutusten vuoksi. Tuotantoihin ennakoitua kustannukset toteutuivat reilut puolet pienempinä, toteuman ollessa 0,08 milj. euroa. Myös suur tapahtumien ja tapahtumien hakuun liittyvät menot puolittuivat budjetoidusta 0,04 milj. eurosta. Lisäksi mm. kansainvälisen yhteistyön kustannukset jäivät koronatilanteen vuoksi osittain toteutumatta.

Suur tapahtumiin ja tapahtumapalveluihin liittyvän toiminnan uudelleenorganisoinnin sekä edunvalvonnan vahvistamisen myötä tehtyjen henkilöstösiirtojen vuoksi henkilöstömenot ylittivät 0,02 milj. euroa. Palveluryhmän henkilötyövuodet toteutuivat kuitenkin n. 3 htv alle suunnitellun. Tämä johtuu mm. korkeakouluysteistyöhön varatun resurssin rekrytoinnin siirtymisestä. Koronaviruspandemian myötä myös palveluryhmän harjoittelijoiden rekrytoinnit jäivät toteuttamatta.

Toimintatuotot ylittivät 0,04 milj. euroa selittyen pääasiassa EU-toimistopalveluihin sisältyvistä laskutuksista, joita ei huomioitu talousarviossa. Myös avustuksiin varatuista varoista kertyi ylijäämää 0,06 milj. euroa.

Vetovoima ja edunvalvonta-kokonaisuuden yhteydessä on esitetty erikseen sitovana eränä Vetovoimainen elämiskaupunki -kehitysohjelma, jonka osalta tarkemmat tiedot löytyvät tilinpäätös-kirjan kehitysohjelmat -osiosta.

VETOVOIMA JA EDUNVALVONTA

Käyttötalous (1 000 euroa)	TP 2020	Muutettu TA 2020	Ero	Alkuper. TA 2020	KV:n muutokset	Muut muutokset
Toimintatuotot	398	363	35	335	13	0
Toimintakulut	-4 213	-4 463	250	-4 045	-403	0
Toimintakate	-3 816	-4 100	284	-3 710	-390	0

SITOVAT ERÄT

Käyttötalous (1 000 euroa)	TP 2020	Muutettu TA 2020	Ero	Alkuper. TA 2020	KV:n muutokset	Muut muutokset
Vetovoima ja edunvalvonta (pl. erikseen sitovat erät)	-3 050	-3 168	118	-3 168	0	0
Vetovoimainen elämyskaupunki	-766	-932	166	-542	-390	0

Elinkeinopalvelut

Elinkeinopalvelut-palveluryhmän keskeisenä tehtävänä on vahvistaa kaupungin elinvoimaa tukemalla alueen elinkeinoelämän kilpailukykyä sekä edistää alueen kansainvälistä tunnettuutta erityisesti yritys- ja osaajakentässä. Lisäksi ryhmän vastuulle kuuluu Smart Tampere -kehitysohjelma.

Elinvoima- ja osaamislautakunnan ohjauksessa olleeseen elinkeinopoliittiseen kokonaisuuteen kuuluivat elinkeinopalvelut ja elinkeinojen kehittäminen -pääosin Business Tampereen tilauksen kautta, maaseutupalvelut sekä osaamis- ja elinkeinojen kehittämistä edistävä verkottamis- ja avustustoiminta. Palveluryhmän kokonaisuuksista kaupunginhallituksen ohjauksessa on Smart Tampere -kehitysohjelma. Smart Tampere -ohjelman ekosysteemiosion operatiivisesta toteutuksesta ja koordinaatiosta vastaa Business Tampere.

Toiminnan painopisteet ja keskeiset muutokset

Elinkeinopoliittisen tahtotilan konkretisoimiseksi, johdettiin kuluneen vuoden aikana kaupunkistrategiasta ”Tampereen kaupungin elinkeinopoliittiset linjaukset”, jotka kaupunginhallitus hyväksyi joulukuussa. Linjaukset on tarkoitettu ohjenuoraksi kaupungin eri toimintayksiköille, ja dokumentti nostaa esiin tärkeimmät kaupungin palvelukokonaisuudet ja -periaatteet, joiden toimivuus elinkeinopoliittisesti on kaupungille tärkeää.

Elinkeinopoliittisen kokonaisuuden tavoitteita toteutettiin kaupungin oman kehitysohjelmien, sidosryhmäyhteistyön, kaupungin oman toiminnan kehittämistyön sekä sopimuspohjai-

sesti Business Tampere Oy:ltä hankittavien elinkeinopalveluiden kautta.

Vuonna 2020 erityisenä toiminnan painopisteenä jatkui startup-ekosysteemin kehittämistyö yhteistyössä yritysten ja yhteisöjen kanssa. Edellisenä vuonna käynnistynyt startup-talon remontointi valmistui syksyn aikana. Startup-talolle kilpailutettiin ja valittiin operaattori, joka avasi talon yritysten käyttöön lokakuun alussa ja talo saavutti lähes 90 % täyttöasteen vuoden loppuun mennessä. Teollisuudelle kohdistetun Rapid Tampere kiihdyttämö -ohjelman ensimmäinen osuus päättyi syksyllä. Toisen vaiheen käynnistäminen on suunnitteilla.

Muita merkittäviä panostuksia olivat yritysten liiketoiminta- ja innovaatioympäristöjen vahvistaminen sekä investointien edistäminen Tampereelle. Osana investointien edistämistä, AV-alan kannustinjärjestelmä oli aktiivisessa käytössä ja tukea myönnettiin jopa suunniteltua enemmän. Useita uusia paikallisia, kansallisia ja kansainvälisiä tuotantoja saatiin Tampereen seudulle. Saavutettavuusohjelman toteutus kärsi koronaviruspandemiatilanteen vuoksi lentoyhtiöiden tilanteen muututtua globaalisti tukalaksi.

Yrittäjämönteisyyden ja yrityspalvelujen kehittämistä jatkettiin yhteistyössä Työllisyys- ja kasvupalveluiden kanssa. Seudullinen, ns. 500-kasvuyritystä vierailuohjelma käynnistyi alkuvuonna. Huolimatta koronaviruspandemiasta vierailuja tai Teams-kohtaamisia pystyttiin toteuttamaan reilut 300 kpl. Aiempina vuosina pidetyt yritystapaamiset, kuten yrittäjäillat ja pormestarin aamupuurotapahtumat, muuttuivat pääasiassa verkkokohtaamisiksi maaliskuusta alkaen.

Palveluryhmä vastasi Tampere Smart

City Week -tapahtuman toteutuksesta yhdessä Mindtrek- teknologiakonferenssin kanssa, joka pidettiin tammikuussa 2020.

Smart Tampere -ohjelman painopisteet on kuvattu Kehitysohjelmat -kappalessa.

Palvelukokonaisuuden talous

Palveluryhmän toimintakate toteutui 0,2 milj. euroa suunniteltua parempana olleen noin -5 milj. euroa.

Toimintakulut toteutuivat 0,1 milj. euroa budjetoitua pienempiä. Tämä selittyi pääasiassa sillä, että startup-talon käynnistämiseen tarvittavat kustannukset jäivät ennustettua pienemmiksi.

Henkilöstömenot toteutuivat 0,02 milj. euroa alle suunnitellun. Henkilöstösuunnitelmassa oli varaus puolen vuoden määräaikaiselle henkilöresursseille. Tämän resurssin varoilla hankittiin Business Tampereelta henkilöresurssi yritysvierailuohjelman koordinoitiin ja startup-tutkimuksen toteuttamiseen. Kyseinen palvelun ostos ei näy henkilötyövuositoteumassa.

Toimintatuotot ylittyivät 0,04 milj. euroa. selittyen pääasiassa Smart Tampere -ekosysteemiohjelmaan sisältyneistä laskutuksista, joita ei huomioitu talousarviossa. Myös avustukset toteutuivat hieman alle suunnitellun. Koronaviruspandemialla ei ollut merkittäviä vaikutuksia palveluryhmän talouden toteumaan.

Elinkeinopalvelut-kokonaisuuden yhteydessä on esitetty erikseen sitovana eränä Smart Tampere -ohjelman Elinvoiman ja kilpailukyvyyn palvelualueelle kuuluva ekosysteemiosion osuus. Smart Tampere -ohjelman osalta tarkemmat tiedot löytyvät tilinpäätöskirjan Kehitysohjelmat -osiosta.

ELINKEINOPALVELUT

Käyttötalous (1 000 euroa)	TP 2020	Muutettu TA 2020	Ero	Alkuper. TA 2020	KV:n muutokset	Muut muutokset
Toimintatuotot	169	132	37	132	0	0
Toimintakulut	-5 183	-5 319	136	-5 319	0	0
Toimintakate	-5 014	-5 187	173	-5 187	0	0

SITOVAT ERÄT

Käyttötalous (1 000 euroa)	TP 2020	Muutettu TA 2020	Ero	Alkuper. TA 2020	KV:n muutokset	Muut muutokset
Elinkeinopalvelut (pl. erikseen sitovat erät)	-4 036	-4 193	157	-4 193	0	0
Smart Tampere	-978	-994	16	-994	0	0

Kehitysohjelmat

Kehitysohjelmat -palveluryhmä vastaa Viiden tähden keskusta ja Hiedanranta kehitysohjelmien toimeenpanosta. Yksikkö sijoittuu elinvoima- ja osaamislautakunnan alaisuuteen elinvoima- ja kilpailukyvyyn palvelualueelle. Kehitysohjelmat ovat ohjelmittain kaupunginvaltuustoon nähden sitovia ja kaupunginhallituksen ohjauksessa.

Kehitysohjelmia toteutetaan kaupungin ohjelmajohtamisen mallin mukaisesti. Kehitysohjelmat perustuvat Tampereen strategiaan. Kaupunginvaltuusto päättää kehitysohjelmien resursoinnista talousarvion hyväksymisen yhteydessä. Kehitysohjelmien toteuttaminen sisältyy talousarvion toiminnan tavoitteisiin.

Kehitysohjelmat ovat laajoja, useampaa palvelualueetta yhdistäviä kokonaisuuksia, joilla toteutetaan kaupungin merkittäviä strategisia muutoksia. Ke-

hitysohjelmiin kohdistuu huomattavia taloudellisia panostuksia ja niissä tehdään laajaa yhteistyötä sidosryhmien kanssa.

Kehitysohjelmat vahvistavat kaupungin elinvoimaa, lisäävät vetovoimaa ja kilpailukykyä sekä edistävät kaupungin kestävästä kehitystä. Lisäksi ohjelmat mahdollistavat yhdessä kaupungin kasvun ja vahvistavat alueen myönteistä imagoa.

Toiminnan painopisteet ja keskeiset muutokset

Toiminnan painopisteet ja keskeiset muutokset kerrotaan kehitysohjelmakohtaisissa tilinpäätösteksteissä. Palveluryhmässä merkittävin muutos ja painopiste liittyi vuonna 2020 Hiedanrannan Kehitys Oy:n käynnistämiseen ja toiminnan yhteensovittamiseen kaupunkiorganisaation kanssa. Kehi-

tysohjelmien käyttämät digitaaliset työmenetelmät mahdollistivat hankkeiden etenemisen ja tavoitteiden toteutumisen koronaviruspandemiasta huolimatta. Palveluryhmän vastuulla on myös Hakametsän Sport Campus -alueen kehittäminen.

Palvelukokonaisuuden talous

Kehitysohjelmien palveluryhmän käyttötalouden toteuma yhteensä alitti budjetoidun 0,8 milj. euroa. Palveluryhmän käyttötaloudessa saavutettiin säästöjä Viiden tähden keskusta kehitysohjelman palvelujen ostoissa ja vuokratuloissa.

Viiden tähden keskustan ja Hiedanrannan taloudesta on kerrottu tarkemmin tilinpäätöskirjan Kehitysohjelmat -osiossa.

KEHITYSOHJELMAT

Käyttötalous (1 000 euroa)	TP 2020	Muutettu TA 2020	Ero	Alkuper. TA 2020	KV:n muutokset	Muut muutokset
Toimintatuotot	342	0	342	0	0	0
Toimintakulut	-5 424	-5 845	421	-5 845	0	0
Toimintakate	-5 082	-5 845	763	-5 845	0	0

SITOVAT ERÄT

Käyttötalous (1 000 euroa), toimintakate	TP 2020	Muutettu TA 2020	Ero	Alkuper. TA 2020	KV:n muutokset	Muut muutokset
Viiden tähden keskusta	-3 110	-4 004	894	-4 004	0	0
Hiedanranta	-1 972	-1 841	-131	-1 841	0	0

ASUNTO- JA KIINTEISTÖLAUTAKUNTA

Asunto- ja kiinteistölahtakunnan tehtävänä on maapolitiikan osalta vastata kaupungin maaomaisuuden kehittämisestä, maapoliittisten linjausten valmistelusta ja seurannasta sekä maanomistajan tavoitteiden asettamisesta, maapolitiikan toimeenpanosta ja kaupungin maa- ja vesialueiden edunvalvonnasta. Asuntopolitiikan osalta tehtävänä on asuntopolitiikan linjausten valmistelu ja seuranta, edunvalvonta ja asumisen kehittäminen; sisältäen sosiaalisen vuokra-asumisen ja erityisryhmien asumisen kehittämisen sekä asuinalueiden negatiivisen eriytymiskehityksen ennaltaehkäisyyn liittyvän valmistelun ja seurannan. Tilaomaisuuden osalta lautakunta vastaa tilaomaisuuden hallinnasta ja kehittämisestä, omistajan tavoitteiden asettamisesta sekä tilaomaisuuden linjausten toimeenpanosta lautakunnan asettamien tavoitteiden mukaisesti. Asunto- ja kiinteistölahtakunta huolehtii asuntolainsäädännön ja siihen liittyvien säännösten mukaisista viranomaistehtävistä ja käyttää näissä asioissa viranomaiselle kuuluvaa ratkaisovaltaa. Elinvoiman ja kilpailukyvyyn palvelualueen organisaatiossa asunto- ja kiinteistölahtakunnan järjestämät palvelut kuuluvat Kiinteistöt, tilat ja asuntopolitiikka -palveluryhmään ja kaupunginhallituksen ohjauksessa toimiviin Viiden tähden keskusta ja Hiedanranta kehitysohjelmiin.

Toiminnan painopisteet ja keskeiset muutokset

Kaupunki hankkii raakamaata kanta-kaupungin ja kaupunkistrategiassa määriteltyjen kasvusuuntien alueella asemakaavattomilta alueilta rakennesuunnitelman ja yleiskaavoitusohjelman toteutuksen edistämiseksi. Kaupunki hankkii aktiivisesti myös kaavoitettuja alueita. Maankäyttösopimuksia kaupunki käyttää maankäytön muutostilanteissa yksityisten maa-alueita asemakaavoittaessaan. Maankäyttösopimusten kannustimilla edistetään täydennysrakentamista. Hankekehitys-

sopimuksin kannustetaan kumppaneita kehittämisyhteistyöhön kaupungin kanssa. Maaomaisuuden investoinnit kohdentuvat vahvistuneiden asemakaavojen ja kaupungin sitoumusten mukaisiin johtosiirtoihin ja pilaantuneiden maiden puhdistamiseen.

Vuonna 2018 hyväksyttiin Asunto- ja maapolitiikan linjaukset 2018–2021. Hankekehittämisen tavoitteena on kehittää kaupungin maaomaisuutta ja samalla lisätä kaupungin maanvuokratuloja. Linjausten mukaisesti vuonna 2020 edistettiin kaupungin ja vuokramiesten välisillä hankekehittämisen yhteistyösopimuksiin perustuvilla toteutussopimuksilla täydennysrakentamista kaupungin omistamalle asemakaavoitetulle maalle. Maankäyttösopimusten kannustimilla edistettiin täydennysrakentamista. Vuonna 2020 valmisteltiin uuden Hiedanrannan yhtiömallin mahdollistava apporttiluovutus ja yhteistyösopimus.

Asunto- ja kiinteistölahtakunta toteutti konsernihallinnon, sivistys- ja kulttuurilautakunnan alaisten kasvat- ja opetuspalveluiden sekä kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluiden, sosiaali- ja terveyslautakunnan alaisten sosiaali- ja terveyspalveluiden sekä osaamis- ja elinkeinolautakunnan alaisen lukiokoulutuksen palveluverkkosuunnitelmien mukaiset talonrakennusinvestoinnit ja vuokrausjärjestelyt talousarviossa hyväksytyjen määrärahojen puitteissa. Kiinteistöt, tilat ja asuntopolitiikka -palveluryhmä vastasi vuonna 2020 palveluverkkosuunnittelusta johdettujen palvelutilaverkkojen suunnittelusta ja kehittämisestä sosiaali- ja terveyspalvelujen palvelualueen ja lukiokoulutuksen palveluverkkosuunnittelun ja strategisten linjausten edellyttämällä tavalla. Kaupungin palveluverkon mukaisten talonrakennusinvestointien tarveselvityksiä ja hankesuunnitelmia laadittiin yhteistyössä palveluiden järjestäjien ja Tampereen Tilapalvelut Oy:n kanssa.

Rakennushankkeen elinkaaren hiihijalanjäljen ja elinkaarikustannusten

laskentaa pilotoitiin vuonna 2020. Kaupungin palvelutiloihin liittyvät ilmastonmuutosta hillitsevien toimenpiteiden ja ilmaston muutokseen sopeutumisen kustannukset huomioitiin osana kaupungin vuoden 2021 talousarviota. Hiilineutraali Tampere 2030 tiekartan toimenpiteitä ohjelmoitiin osaksi palveluryhmän ja Tampereen Tilapalvelut Oy:n välistä yhteistyötä. Toteutettavat tilahankkeet on hyväksytty talousarvion osana olevassa Talonrakennusohjelmassa. Talonrakennusohjelman kohteiden rakennuttamisesta ja tilaomaisuuden ylläpidosta vastasi tuloperusteiseen palvelusopimukseen perustuen Tampereen Tilapalvelut Oy. Palvelusopimuksen päivitys vuodelle 2020 hyväksyttiin asunto- ja kiinteistölahtakunnassa 16.12.2020 vuodelle 2021.

Asunto- ja kiinteistölahtakunta hyväksyi Tilaomaisuuden linjaukset vuosille 2018 - 2021 kokouksessaan 21.8.2019. Linjausten päivitys käynnistetään vuoden 2021 aikana osana kaupungin strategiaprozessia. Palvelutuotannolle tarpeettoman kiinteistöomaisuuden realisointia jatkettiin sekä asemakaavallisen kehittämisen kautta että suoraan myyden ja osana kaupungin muita rahoitusjärjestelyitä. Osana rakennetun kiinteistöomaisuuden kehittämistä myös purettiin tarpeettomia ja huonokuntoisia rakennuksia, joilla saatiin ylläpitomenoja pienennettyä. Asunto- ja kiinteistölahtakunta käsiteli kokouksessaan 16.12.2020 Kiinteistöomaisuuden myynnin periaatteet ja myyntikohteet.

Edellisen hallituksen valmistelema sosiaali- ja terveyspalveluiden uudistus jäi toteutumatta. Uusi hallitus on käynnistänyt hallitusohjelmansa mukaisesti sote-uudistuksen valmistelun. Valmistelussa otetaan huomioon edellisten vaalikausien valmistelu ja perustuslailliset reunaehdot. Uudistus tehdään hallitusti ja vaiheistaen. Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksessa kootaan sosiaali- ja terveyspalveluiden

järjestäminen kuntaa suuremmille itsehallinnollisille alueille, hyvinvointialueille. Myös pelastustoimen järjestäminen siirretään sote-valmistelun lopputuloksena syntyvien hyvinvointialueiden tehtäväksi. Kaupunki on käynnistänyt valmistautumisen uudistukseen selvittämällä valikoitujen sosiaali- ja terveyspalveluiden sekä pelastuslaitoksen käytössä olevien kiinteistöjen myyntiä sekä osallistamalla Maakuntien Tilakeskus Oy käynnistämään kuntien tilatieto-hankkeeseen. Valmistelu jatkuu edelleen vuonna 2021.

Alueellisen suoran vaikuttamisen menetelmiä kehitettiin yhdessä asukkaiden kanssa Peltolammin ja Multisillan lähiohjelmassa, osallistamalla seudun asumispreferenssiselvityksen laadintaan ja koordinoimalla alueellisen koe-

tun hyvinvoinnin kysely. Alueellisen eriytymiskehityksen tietoa hyödynnettiin asumisen tavoitteiden asettamisessa käynnistyville asemakaavatoille. Alueellisen eriytymiskehityksen ehkäisy oli osa palveluryhmän yhteistyötä kaupunkikonsernin vuokra-asuntoyhteisöjen kanssa. Palveluryhmä teki tiivistä yhteistyötä sosiaali- ja terveyspalveluiden kanssa ikääntyneiden asumisen toimenpideohjelmaan ja asunnottomuuden yhteistyöohjelmaan liittyen.

Yhtiömuotoiseen asuinkerros- ja rivitalorakentamiseen sekä pientalorakentamiseen luovutettiin tontteja. Näistä osa luovutettiin tavoitteen mukaisesti MAL4-sopimuksen mukaiseen kohtuuhintaiseen vuokra-asuntotuotantoon. Tampereen kaupunkiseudun MAL4-sopimus hyväksyttiin sekä valtioneuvos-

tossa että sopimuskuntien valtuustoissa syksyllä 2020.

Tampereen kaupunkikonsernin maankäytön toteuttamisen ja investointien pitkän aikavälin suunnitelma (PALM) valmistelua jatkettiin konsernin talousyksikön, sivistyspalveluiden palvelualueen, sosiaali- ja terveyspalveluiden palvelualueen, kaupunkiympäristön palvelualueen ja elinvoiman- ja kilpailukyyn palvelualueen yhteistyönä. Myös PALM-suunnitteluprosessia on uudistettu siten, että vuoden 2021 talousarviovalmistelussa pitkän aikavälin investointisuunnitelma toimii pohjana talousarvion ja suunnitelmavuosien investointien talousarviokehityksen valmistelulle.

Toiminnan tavoitteiden toteuma

Asunto- ja kiinteistölautakunnalle asetettiin vuoden 2020 talousarviossa kuusi sitovaa toiminnan tavoitetta. Vuoden lopun tilanteessa kaikki tavoitteet to-

teutuivat. Tavoitteiden eteneminen on kuvattu tarkemmin alla olevassa taulukossa.

Nro	Toiminnan tavoite 2020	Tavoitteen toteuma (tammi-joulukuu 2020)	
13	Uusia digitaalisia asiointimahdollisuuksia on otettu käyttöön	Uusien pientalotonttien maanvuokrasopimusten asiakkaiden sähköinen allekirjoitus on tuotantokäytössä. Myös tietohallinnon sähköinen allekirjoitus on otettu käyttöön. Tavoite toteutui.	+
21	Yritystontteja on luovutettu vähintään 50 000 k-m ²	Yritystontteja on luovutettu yhteensä 50 205 k-m ² . Koronan aiheuttama poikkeustilanne on tuonut tavanomaista enemmän epävarmuutta hankkeiden aikatauluihin ja toteuttamisedellytyksiin. Tavoite toteutui.	+
32	Kohtuuhintaisten asuntojen rakentaminen on käynnistynyt MAL 4 -sopimuksen mukaisesti	712 kohtuuhintaisen asunnon rakentaminen on käynnistynyt vuonna 2020. MAL4-sopimuksen mukainen tavoite Tampereelle on 573 kohtuuhintaista asuntoa vuodessa sisältäen kohtuuhintaiset vuokra- ja asumisoikeusasunnot. Tavoite toteutui.	+
33	Asuinrakentamisen rakennusoikeutta on asetettu haettavaksi 100 000 ke-m ²	100 000 k-m ² tavoite täyttyi (kesäkuun haussa noin 55 000 k-m ² ja loppuvuoden haussa noin 46 000 k-m ²). Tavoite toteutui.	+
42	Talouden tasapainottamisohjelman taloudelliset tavoitteet on saavutettu	Talouden tasapainottamisohjelmaan sisältyi asunto- ja kiinteistölautakunnalle kohdistuneita tasapainottamistoimenpiteitä yhteensä 5,6 milj. euroa. Tavoite kohdistui ulkoisten maanvuokratulojen kasvuun. Ulkoiset maanvuokratulot ovat kasvaneet vuosina 2018 - 2020 yhteensä 10,3 milj. euroa, mikä on 4,7 milj. euroa talousohjelman tavoitetta enemmän. Vuoden 2020 osuus kasvusta oli 3,6 milj. euroa. Tavoite toteutui.	+
43	Työvoimakustannukset ovat vuosisuunnitelman mukaiset	Työvoimakustannukset toteutuivat tammi-joulukuussa 0,5 milj. euroa vuosisuunnitelmaa pienempinä. Tavoite toteutui.	+

Lautakunnan talous

Asunto- ja kiinteistölautakunnan toimintakate vuoden 2020 tilinpäätöksessä oli 146,1 milj. euroa, joka on 8,9 milj. euroa muutettua talousarviota parempi. Toimintatuotot toteutuivat 11,9 milj. euroa ja toimintakulut 3,0 milj. euroa suunniteltua suurempana.

Keskeisenä syynä poikkeamaan olivat maksutuottojen ja vuokratuottojen toteutuminen suunniteltua suurempana. Maksutuotot ylittivät vuosisuunnitelman noin 6 milj. eurolla pääosin maankäyttösopimuskorvausten ansiosta. Maankäyttösopimuskorvaukset tuloutuvat yhdyskuntarakentamisen toteutumisen mukaan.

Vuokratuotot maa- ja tilaomaisuudesta toteutuivat 7 milj. euroa talousarviota suurempina. Tilavuokrissa merkittävin syy poikkeamaan on Pelastuslaitoksen välivuokraohteet, joiden vaikutus oli noin 3 milj. euroa. Koronaviruspandemian vuoksi tilavuokriin annettiin sekä maksuvapauksia että alennuksia ja näiden euromääräinen vaikutus oli noin 0,4 milj. euroa.

Maa- ja vesialueiden vuokratulot olivat 50,7 milj. euroa, joka oli 1,1 milj. euroa talousarviota suurempi. Kaupunginhallituksen päätöksen mukaisesti loppuvuodesta on myönnetty maksuaikoja ja maanvuokrien alennuksia, joiden vaikutus tilinpäätöksessä oli 0,3 milj. euroa.

Myyntituotot, jotka koostuvat pääasiallisesti puun ja kiviaineksen myynnistä, toteutuivat 0,5 milj. euroa talousarviota parempina.

Koronaviruspandemialla ei ollut merkittävää vaikutusta tontinluovutukseen. Yritystonteilla yritysten päätöksenteko hieman hidastui, mutta tonttien luovutustavoite täytettiin silti määrällisesti. Muiden toimintatuottojen toteuma, joihin kirjautuvat myyntyjen maa-alueiden ja rakennusten myyntivoitot, oli 18,9 milj. euroa. Myyntivoittojen toteuma alitti muutetun talousarvion noin 2 milj. euroa. Poikkeamaan vaikutti mm. vuoden 2020 talousarvioon sisällytynyt sote-kiinteistöjen myynnin siirtyminen vuodelle 2021. Rakennetun kiinteistöomaisuuden myynneissä osassa

myydään vain rakennus ja tontti vuokrataan, osassa myydään myös tontti. Vuonna 2020 myytiin mm. Linnainmaan paloasema, Haapasen huvila ja Nutturaniemen kiinteistö.

Asuntotontteja on myyty Ranta-Tampellasta, joista kaupunginvaltuusto päätti vuoden 2019 lopulla, mutta näiden myyntitulo tuloutui vuoden 2020 alussa.

Kaupunginvaltuusto päätti Hiedanrannan yhtiömallin muutoksesta ja apportista (KV 19.10.2020 §135). Kaupunki luovutti Hiedanrannan Kehitys Oy:lle apportina päätöksessä nimetyt määräläat ja kiinteistöt rakennuksineen ja rakennelmineen sekä laitteistoineen. Apportin kokonaisvaikutus lautakunnan toimintakatteeseen oli 0,3 milj. euroa, joka muodostuu muihin toimintatuottoihin kirjatusta 1,3 milj. euron luovutusvoitosta sekä muihin toimintakuluihin kirjatusta 1,0 milj. euron luovutustappiosta.

Toimintakulut toteutuivat kokonaisuutena 3 milj. euroa talousarviota suurempina. Henkilöstökulut alittivat talousarvion noin 0,5 milj. eurolla. Palvelujen ostot toteutuivat 0,3 milj. euroa vuosisuunnitelmaa pienempinä. Esteetön asumisen hissiavustuksia haettiin arvioitua vähemmän ja avustukset toteutuivat 0,4 milj. euroa suunniteltua pienempinä. Vuokratulot ylittivät 3,4 milj. euroa suunnitellun tason johtuen mm. Pelastuslaitoksen välivuokraohteista ja uusista sopimuksista. Muiden toimintakulujen toteuma ylitti talousarvion noin 1 milj. eurolla johtuen edellä kuvausta Hiedanrannan apportista.

Poistot ja arvonalentumiset toteutuivat -39,9 milj. eurolla, joka oli 0,7 milj. euroa suunniteltua vähemmän.

Lautakunnan talousarvioon erikseen sitovana eränä sisältyvä Hiedanrannan kehitysohjelman toimintakate toteutui talousarvion mukaisesti -1,0 milj. eurolla.

Investoinnit

Asunto- ja kiinteistölautakunnan vuoden 2020 investoinnit muodostuivat maanhankinnasta, johtosiiroista, pilaantuneiden maiden puhdistuksista ja talonrakennushankkeista. Vuoden

2020 talousarviossa nettoinvestointeihin oli budjetoitu yhteensä 122,7 milj. euroa, josta 14,9 milj. euroa oli kehitysohjelmille kohdistuvia erikseen sitovia investointeja. Vuoden 2020 nettoinvestointien toteuma oli 87,1 milj. euroa eli talousarvio alittui investointien osalta 35,6 milj. eurolla.

Viiden tähden keskusta-kehitysohjelmalle kohdistui investointeja yhteensä 2,6 milj. euroa, ja Hiedanrannan kehitysohjelman osalta toteuma oli 3,3 milj. euroa. Hiedanrannassa toteutettiin mm. pilaantuneiden maiden puhdistuksia, Hiedanrannan rakennusten perusparannuksia ja Vaitinaron vesistöäytön liittyviä töitä. Vesistöäytön viivästymisen vuoksi Hiedanrannan kehitysohjelman investoinnit toteutuivat 7,3 milj. euroa budjetoitua pienempinä.

Maaomaisuuden investointeja (pl. erikseen sitovat erät) toteutui 14,9 milj. euroa. Investoinnit koostuivat pilaantuneiden maiden puhdistuksista, maa-alueiden perusparannuksista ja johtosiiroista. Pilaantuneita maa-alueita puhdistettiin muun muassa Santalahdessa, Sulkavuorella sekä Viinikanlahden jätevedenpuhdistamon alueella. Lahdesjärven alueella jatkettiin maan esirakentamiseen liittyviä töitä. Maaomaisuuden investoinnit (pl. erikseen sitovat erät) alittivat budjetin yhteensä noin 6,6 milj. euroa.

Vuonna 2020 maanhankinta painotui asemakaavojen toteuttamiseen liittyvien alueiden hankintaan. MRL 96 §:n mukaisella lunastuksella maata hankittiin mm. Lentävänniemestä ja Viinikasta. Merkittäviä raakamaa-alueita ei hankittu. Maata hankittiin yhteensä 0,7 milj. eurolla.

Tampereen kaupunki hankkii tiloihin ja rakennuksiin liittyvät hanke- ja rakennuttamispalvelut Tampereen Tilapalvelut Oy:ltä. Kokonaisuutena talonrakentamisen nettoinvestoinnit (sis. Hiedanranta) toteutuivat 67,1 milj. eurolla, joka alittaa muutetun talousarvion 22,7 milj. eurolla. Uudelleen budjetoitavien talonrakennushankkeiden investointiesitys vuodelle 2021 oli yhteensä 16,3 milj. euroa, josta Hiedanrannan rakennusten perusparannukseen kohdistui 1 milj. euroa. Talonra-

kennusinvestointien osalta tarkemmat tiedot löytyvät sivuilta 132-136.

Rahoitusosuuksia kirjattiin yhteensä 3,2 milj. euroa ja ne kohdistuivat Koukuniemen Männistölle Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskukselta (ARA). Männistön rakennustyöt aloitettiin syyskuussa 2019, kun hanke sai sosiaali- ja terveysministeriöltä voimassa ole-

van investointien rajoituslain edellyttämän poikkeusluvan ja hanke valmistui vuodenvaihteessa 2020-2021.

Pysyvien vastaavien luovutustuloja toteutui 41 milj. euroa, joka on 3,5 milj. euroa alle muutetun talousarvion. Myytyjen maa-alueiden ja rakennusten lisäksi keskeinen kohde oli Hiedanrannan maaomaisuuden ja rakennusten

luovutus apporttina Hiedanrannan Kehitys Oy:lle, josta kohdistui asunto- ja kiinteistölautakunnalle 22,2 milj. euroa pysyvien vastaavien luovutustuloa. Apportista aiheutunut tulosvaikutus asunto- ja kiinteistölautakunnan osalta on 0,3 milj. euroa.

ASUNTO- JA KIINTEISTÖLAUTAKUNTA

Tuloslaskelma (1 000 euroa)	TP 2020	Muutettu TA 2020	Ero
Toimintatuotot			
Myyntituotot	1 156	630	526
Maksutuotot	17 886	11 849	6 038
Tuet ja avustukset	311		311
Vuokratuotot	205 658	198 627	7 031
Muut toimintatuotot	18 932	20 923	-1 990
Toimintatuotot yhteensä	243 943	232 028	11 915
Toimintakulut			
Henkilöstökulut			
Palkat ja palkkiot	-2 152	-2 580	428
Henkilösivukulut			
Eläkekulut	-1 554	-1 598	44
Muut henkilösivukulut	-74	-97	23
Palvelujen ostot	-52 976	-53 295	320
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-215	-260	45
Avustukset	-23	-460	437
Vuokratulut	-39 690	-36 323	-3 367
Muut toimintakulut	-1 138	-200	-938
Toimintakulut yhteensä	-97 822	-94 813	-3 009
Toimintakate	146 121	137 215	8 906
Rahoitustuotot ja -kulut	-2 266	-2 592	326
Vuosikate	143 854	134 623	9 231
Poistot ja arvonalentumiset	-39 862	-40 589	727
Tilikauden tulos	103 993	94 034	9 959

Investoinnit (1 000 euroa)	TP 2020	Muutettu TA 2020	Ero	Alkuper. TA 2020	KV:n muutokset	Muut muutokset
Investointimenot	-90 379	-125 505	35 126	-101 684	-23 821	0
Rahoitusosuudet	3 249	2 800	449	2 800	0	0
Nettoinvestoinnit	-87 130	-122 705	35 575	-98 884	-23 821	0
Pysyvien vastaavien luovutustulot	41 043	44 560	-3 517	22 338	22 222	0

SITOVAT ERÄT

Käyttötalous (1 000 euroa)	TP 2020	Muutettu TA 2020	Ero	Alkuper. TA 2020	KV:n muutokset	Muut muutokset
Asunto- ja kiinteistölahtakunta (pl. erikseen sitovat erät), toimintakate	147 078	138 215	8 863	137 835	380	0
Hiedanranta, toimintakate	-957	-1 000	43	-1 000	0	0
Yhteensä	146 121	137 215	8 906	136 835	380	0

Investoinnit (1 000 euroa)	TP 2020	Muutettu TA 2020	Ero	Alkuper. TA 2020	KV:n muutokset	Muut muutokset
Asunto- ja kiinteistölahtakunta (pl. erikseen sitovat erät), nettoinvestoinnit	-14 871	-21 489	6 618	-17 970	-3 519	0
Talonrakennushankkeet, nettoinvestoinnit	-66 342	-86 236	19 894	-67 804	-18 432	0
Hiedanranta, nettoinvestoinnit	-3 282	-10 610	7 328	-10 140	-470	0
Viiden tähden keskusta, nettoinvestoinnit	-2 635	-4 370	1 735	-2 970	-1 400	0
Yhteensä	-87 130	-122 705	35 575	-98 884	-23 821	0

TALONRAKENNUSHANKKEET

Hankkeen nimi	Kust. arvio	TP 2020	Muutettu TA 2020	Ero	Alkuper. TA 2020	Muutokset
VARHAISKASVATUS JA PERUSOPETUS		39 781	48 950	9 169	38 755	10 195
Atalan terveysaseman muutos päiväkodiksi	1 800	17	225	208		225
Etelä-Hervannan koulu ja päiväkotit uudisrakennus	34 012	763	500	-263	500	0
Eteläpuiston päiväkotit ja koulu	6 060	2		-2		0
Haukuluoman päiväkotit	6 500	22		-22		0
Hippoksen uusi päiväkotit	5 001	1 993	2 590	597	2 590	
Hyhkyn koulun (rak 1) perusparannus	4 040	176	837	661	300	537
Ikurin päiväkotit ja koulu	8 300	30		-30		
Ikurin pk perusparannus	2 350	-21		21		
Isokuusen päiväkotit ja koulu	9 992	2 166	2 064	-102	2 000	64
Lea Kalevanpuiston koulun väistötilat	0	289		-289		
Kissanmaan koulun perusparannus	11 250	0	82	82		82
Lamminpään koulu rakennus 2	4 000	63		-63		
Lentävänniemen koulu A-osan sisäilmakorjaukset	3 500	2 366	3 500	1 134	2 000	1 500
Lielahden koulun muutostyöt ja nuorisotilat	10 000	2		-2		
Lielahden koulun vanhan osan perusparannus	4 400	7		-7		
Lielahden uusi päiväkotit	7 080	4 067	3 430	-637	3 430	
Messukylän koulu pp	7 200	225	300	75	300	
Messukylän päiväkotit uudisrakennus	6 000	21	100	79	100	
Multisillan päiväkotit ja koulu	7 300	859	2 163	1 304	2 000	163
Mustametsän päiväkotit ja neuvola	10 370	3 676	5 603	1 927	4 120	1 483
Olkahisen koulun uudisrakennus ja päiväkodin perusparannus	14 100	4 965	9 233	4 268	6 500	2 733
Pellervon päiväkotit ja koulu	8 515	6 362	5 815	-547	5 815	
Pisalan koulun perusparannus	9 673	1 473	2 000	527	2 000	
Pohjois-Hervannan koulu perusparannus ja laajennus	18 500	53		-53		
Pyynikintie 2 koulurakennus	25 000	234	500	266	500	
Sammon koulun laajennus ja päiväkotit (ent. Liisanpuiston koulu ja päiväkotit)	30 300	1 009	529	-480	400	129
Tammelan koulun, rakennus 2 uuden osan sisäilmaperusparannus	16 160	19	359	340	200	159
Tesoman yhtenäiskoulu ja päiväkotit, uudisrakennus ja perusparannus	28 750	0		-0		
Päiväkotien ja koulurakennusten pienet hankkeet 2020	4 150	4 688	4 150	-538	2 500	1 650
Päiväkotien perusparannus 2020	4 970	4 253	4 970	717	3 500	1 470
LUKIOKOULUTUS		1 065	690	-375	300	390
Lukioiden pienet hankkeet 2020	690	1 064	690	-374	300	390
Tampereen Lyseon lukio	14 500	0		-0		
KULTTUURI- JA VAPAA-AIKAPALVELUT						
Kulttuuripalvelut		9 924	14 892	4 968	10 699	4 193
Kirjastot ja kansalaisopistoyksikkö pienet hankkeet 2020	408	378	408	30	300	108
Kokoelmakeskus, perusparannus	6 000	15	100	85	100	
Kulttuuri ja taide pienet hankkeet 2020	1 537	1 425	1 537	112	1 000	537
Sara Hildénin taidemuseon perusparannus	6 000	0		0		
Tampere-talon tilamuutokset ja laajennus	20 680	183	152	-31		152
Tampere-talon korjaustyöt	2 700	586	300	-286	300	
Tullikamari	3 900	14	100	86	100	
Vapaa-aikapalvelut						
Hervannan uimahallin allasosaston perusparannus sekä ilmastoinnin uusiminen	5 700	3 195	5 416	2 221	3 500	1 916
Hervannan vapaa-aikakeskus perusparannus	9 000	2		-2		

Hankkeen nimi	Kust. arvio	TP 2020	Muutettu TA 2020	Ero	Alkuper. TA 2020	Muutokset
Kaupin urheilupuisto	10 499	1 387	2 699	1 312	2 699	
Liikunta ja nuoristo pienet hankkeet 2020	840	811	840	29	700	140
Liikuntapaikkojen perusparannus 2020	2 340	1 152	2 340	1 188	1 000	1 340
Tammelan stadion uudisrakennus	26 220	776	1 000	224	1 000	
SOSIAALI- JA TERVEYSPALVELUT		9 075	11 578	2 503	10 250	1 328
Koukkuniemi kehittäminen						
Koukkuniemi Hallintorakennus	5 760	1		-1		
Koukkuniemi:Männistö,Rausan laajennus	11 331	6 713	8 678	1 965	8 250	428
Koukkuniemi:Toukola (huoltorak.päälle)	17 000	3		-3		0
Sosiaali- ja terveystalosten pienet hankkeet 2020	2 900	2 359	2 900	541	2 000	900
KONSERNIHALLINTO		199	1 000	801	1 000	
Virastotalon laajennus ja perusparannus	0	199	1 000	801	1 000	
MUUT KIINTEISTÖT		10 350	15 496	5 146	12 700	2 796
Hiedanrannan rakennusten perusparannus 2020	3 570	804	3 570	2 766	3 100	470
Hiedanranta kuivaamo	0	-2		2		
Ensikertainen kalustaminen välivuokrauksessa 2020	300	0	300	300	300	
Muiden rakennusten kiinteistö- ja laiteinvestoinnit sekä kaupunkikuvallisten kohteiden investoinnit 2020	4 876	5 153	4 876	-277	3 600	1 276
Purkukustannukset	2 000	0	2 000	2 000	2 000	
Sisäilmaolosuhdeinvestoinnit 2020	4 050	4 217	4 050	-167	3 000	1 050
Suunnittelukustannukset 2020	350	0	350	350	350	
Tampereen kaupunginarkisto	7 200	58		-58		
Valmistuneiden kohteiden jälkityöt 2020	350	121	350	229	350	
TALONRAKENNUKSET YHT.	459 714	70 394	92 606	22 212	73 704	18 902
Rahoitusosuudet		-3 249	-2 800	449	-2 800	
TALONRAKENNUSHANKKEIDEN NETTOINVESTOINNIT	459 714	67 145	89 806	22 661	70 904	18 902
TALONRAKENNUSHANKKEIDEN NETTOINVESTOINNIT, PL. HIEDANRANTA (sitova erä)	456 144	66 342	86 236	19 894	67 804	18 432
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot		-2 876	-16 471	-13 595	-14 050	-2 421
INVESTOINTIEN RAHAVIRTA YHTEENSÄ		63 466	69 765	6 299	53 754	16 011

Talonrakennushankkeet

Asunto- ja kiinteistölautakunnan osalta valtuuston nähden sitovaa on talonrakennushankkeiden talousarviovuoden nettoinvestoinnit. Kokonaisuutena nettoinvestoinnit toteutuivat 67,1 milj. euronä, mikä alittaa muutetun talousarvion 22,7 milj. eurolla. Talonrakennushankkeiden nettoinvestointien toteuma sitovalla tasolla (pl. Hiedanranta) oli 66,3 milj. euroa. Talonrakennushankekohtaiset vuotuiset talousarviot ovat sitovia siten, että Asunto- ja kiinteistölautakunta voi perustellusta syystä hyväksyä uudisrakennushankkeissa 5 prosentin ylityksen ja peruskorjaus- ja perusparannushankkeissa 15 prosentin hankekohtaisen ylityksen talonrakennusinvestointien kokonaisumman rajoissa.

Vuonna 2020 valmistuneita kohteita, joissa talousarvion mukainen kustannustavoite alittui, olivat Atalan terveysaseman muutos päiväkodiksi, Hippoksen uusi päiväkotij, Mustametsän päiväkotij ja neuvola, Linnainmaan päiväkodin perusparannus sekä Lentävänniemen koulun A-osan sisäilmakorjaus. Lisäksi vuonna 2020 valmistuivat yli 1 milj. euron investoinneista Tampere-talon ison salin esitystekniikan uudistamiseen liittyvä valaistus ja Pispalan haulitorni. Vuonna 2020 valmistuivat väistötilat: Puistokoulu Vuores, Nekalan väliaikaiskirjasto, Fistan tilamuutokset sekä väistötila Hyhkyn koululle.

Seuraavat hankkeet jaksottuvat usealle vuodelle ja ne edellyttivät määrärahojen siirtoa: Hyhkyn koulun perusparannus, Multisillan päiväkotij ja koulu, Olkahisen koulun uudisrakennus ja päiväkodin perusparannus, Tammelan koulun uuden osan sisäilmaperusparannus, Hervannan uimahallin allasosaston perusparannus sekä ilmastoinnin uusiminen, Tammelan stadion uudisrakennus, Kissanmaan koulun perusparannus, Pispalan koulun perusparannus ja Koukkuniemen Männistö, Rausan laajennus. Lentävänniemen koulun A-osan sisäilmakorjauksen rakennustyöt valmistuivat 22.12.2020. Viimeisten maksuerien maksamiseksi esitettiin määrärahan siirtoa vuodeksi

2021. Hippoksen uuden päiväkodin sekä Mustametsän päiväkodin ja neuvolan viimeisten maksuerien ja jälkitöiden maksamiseksi esitettiin määrärahan siirtoa.

Muutetun talousarvion ylittäneitä kohteita vuonna 2020 olivat Etelä-Hervannan koulu ja päiväkotij uudisrakennus, Isokuusen päiväkotij ja koulu, Lielahden uusi päiväkotij, Pellervon päiväkotij ja koulu, Sammon koulun laajennus ja päiväkotij sekä Tampere-talon korjaustyöt.

Etelä-Hervannan koulun ja päiväkodin uudisrakennushankkeen toteuma ylitti sille varatun määrärahan noin 0,3 milj. eurolla. Hankesuunnitelma hyväksyttiin marraskuussa 2019 ja hankkeen kustannusarvio on 34 milj. euroa. Toteutussuunnittelu on valmistunut ja rakennusurakat ovat urakkakyselyssä. Rakennustyöt on tarkoitus aloittaa huhtikuussa 2021 ja valmistua toukuussa 2023.

Isokuusen päiväkodin ja koulun toteuma ylitti budjetin 0,1 milj. eurolla. Hankkeen toteutussuunnitelma hyväksyttiin elokuussa 2020 ja hankkeen kustannusarvio on 10 milj. euroa. Rakennustyöt aloitettiin syyskuussa 2020 ja ne valmistuvat marraskuussa 2021.

Lielahden uuden päiväkodin toteuma 4,1 milj. euroa ylitti budjetin 0,6 milj. eurolla. Päiväkodin toteutussuunnitelma hyväksyttiin helmikuussa 2020 ja hankkeen kustannusarvio on 7 milj. euroa. Rakennustyöt aloitettiin huhtikuussa 2020 ja ne valmistuvat toukuussa 2021.

Pellervon päiväkodin ja koulun toteuma ylitti budjetin 0,5 milj. eurolla. Hankkeen toteutussuunnitelma hyväksyttiin marraskuussa 2019 ja hankkeen kustannusarvio on 8,5 milj. euroa. Rakennustyöt aloitettiin joulukuussa 2019 ja ne valmistuvat maaliskuussa 2021. Pihatöiden viimeistely tehdään kevään 2021 aikana.

Sammon koulun laajennus ja päiväkodin uudisrakennuksen (=Liisanpuiston koulun ja päiväkodin uudisrakennus) toteuma oli 1 milj. euroa ja määräraha ylittyi noin 0,5 milj. eurolla.

Toteutussuunnitelma hyväksyttiin joulukuussa 2020 ja hankkeen kustannusarvio on 30 milj. euroa. Rakennustyöt aloitetaan tammikuussa 2021 ja ne valmistuvat lokakuussa 2022.

Tampere-talon esitystekniikan uudistamishankkeen toteutussuunnitelma hyväksyttiin kesäkuussa 2020. Hanke ylitti vuoden 2020 budjetin noin 0,3 milj. eurolla toteuman ollessa noin 0,6 milj. euroa. Valaistuksen uusiminen toteutettiin kesä- ja heinäkuussa 2020. Mekaniikan asennustyöt tehdään aikavälillä toukokuu - elokuu 2021.

Merkittävimmät kohteet, jotka alittivat muutetun talousarvion, ovat Pispalan koulu, Olkahisen koulun uudisrakennus ja päiväkodin perusparannus, Hippoksen uusi päiväkotij, Mustametsän päiväkotij ja neuvola, Multisillan päiväkotij ja koulu, Hervannan uimahallin allasosaston perusparannus sekä ilmastoinnin uusiminen, Kaupin urheilupuisto sekä Koukkuniemen Männistö - Rausan laajennus.

Pispalan koulun perusparannushankkeen toteuma vuonna 2020 oli 1,5 milj. euroa ja budjetti alittui 0,5 milj. euroa. Perusparannuksen toteutussuunnitelma. Toteutussuunnitelma hyväksyttiin toukokuussa 2020 ja hankkeen kustannusarvio on noin 10,0 milj. euroa. Rakennustyöt aloitettiin elokuussa 2020 ja ne valmistuvat marraskuussa 2021.

Olkahisen koulun uudisrakennuksen ja päiväkodin perusparannuksen vuoden 2020 toteuma oli 5 milj. euroa ja budjetti alittui 4,3 milj. euroa. Hankkeen toteutussuunnitelma hyväksyttiin maaliskuussa 2020. Hankkeen vuoden 2020 talousarviossa hyväksytyt kustannusarvio oli 14,1 milj. euroa. Kustannusarvion ennustetaan alittuvan noin 1,7 milj. euroa. Hankkeen rakennustyöt aloitettiin huhtikuussa 2020 ja ne valmistuvat uudisrakennuksen osalta syyskuussa 2021. Päiväkodissa tapahtui ennen töiden alkua vesivahinko, joka aiheutti rakennuksen kuivattamisen ja korjaustarpeiden lisäyksen. Perusparannusosan valmistuminen siirtyy tämän takia alkuvuoteen 2022.

Hippoksen uuden päiväkodin määräraha alittui 0,6 milj. euroa. Toteutussuunnitelma hyväksyttiin maaliskuussa 2019 ja hankkeen kustannusarvio oli 5 milj. euroa. Rakennustyöt aloitettiin huhtikuussa 2019 ja ne valmistuivat toukokuussa 2020. Toteutuskustannukset alittuvat noin 450 000 eurolla hankkeen määrärahaan verrattuna.

Hyhkyn koulun ja Huovarin päiväkodin perusparannuksen vuoden 2020 määräraha alittui lähes 0,7 milj. euroa. Tarveselvitys ja hankesuunnitelma hyväksyttiin tammikuussa 2020 ja hankkeen hankesuunnitelman mukainen kustannusarvio on 4,8 milj. euroa, kun hankkeen kustannusarvio vuoden 2020 talousarviossa oli 4 milj. euroa. Toteutussuunnittelu on käynnissä ja rakennustyöt on tarkoitus aloittaa toukokuussa 2021 ja valmistua kesäkuussa 2022.

Mustametsän päiväkodin ja neuvolan toteutussuunnitelma hyväksyttiin helmikuussa 2019 ja hankkeen vuoden 2020 talousarviossa kustannusarvio oli noin 10 milj. euroa. Rakennustyöt aloitettiin maaliskuussa 2019 ja ne valmistuivat toukokuussa 2020. Hankkeen toteutuskustannukset alittuivat noin 1,9 milj. eurolla hankkeen määrärahaan verrattuna.

Multisillan päiväkodin vuoden 2020 määräraha alittui 1,3 milj. euroa. Toteutussuunnitelma hyväksyttiin syyskuussa 2020 ja hankkeen kustannusarvio on 7,3 milj. euroa. Rakennustyöt aloitettiin lokakuussa 2020 ja ne valmistuvat joulukuussa 2021.

Lentävänniemen koulun A-osan sisäilmakorjausten vuoden 2020 toteuma oli 2,4 milj. euroa ja määräraha alittui 1,1 milj. eurolla. Hankkeen toteutussuunnitelma hyväksyttiin helmikuussa 2020. Hankkeella varattu määräraha vuoden 2020 talousarviossa oli 2,0 milj. euroa ja hankkeen käynnistyminen edellytti lisämäärärahan 1,5 milj. euroa hyväksymisen kaupungin lisätalousarviokäsittelyssä vuodelle 2020. Työt aloitettiin helmikuussa 2020 ja ne valmistuivat joulukuussa 2020.

Hervannan uimahallin allasosaston perusparannuksen sekä ilmastoinnin uusimisen hankkeen vuoden 2020 to-

teuma oli 3,2 milj. euroa ja budjetti alittui 2,2 milj. euroa. Toteutussuunnitelma hyväksyttiin syyskuussa 2019 ja hankkeen kustannusarvio on 5,7 milj. euroa. Hankkeen käynnistyminen edellytti 1,5 milj. euron lisämäärärahan hyväksymisen vuodelle 2020. Rakennustyöt aloitettiin tammikuussa 2020 ja ne valmistuvat toukokuussa 2021. Työn aikana altaan betonirakenteissa todettu asbesti on aiheuttanut valmistumisen siirtymisen noin kahdella kuukaudella.

Kaupin urheilupuiston huoltorakennuksen toteuma oli 1,4 milj. euroa ja määräraha alittui 1,3 milj. euroa. Hankkeen toteutussuunnitelma hyväksyttiin elokuussa ja huoltorakennuksen kustannusarvio on 3,42 milj. euroa. Kaupin urheilupuiston huoltorakennuksen rakennustyöt aloitettiin syyskuussa 2020 ja ne valmistuvat elokuussa 2021.

Koukkuniemen Männistön vuoden 2020 määräraha alitti muutetun talousarvion noin 2 milj. euroa. Toteutussuunnitelma hyväksyttiin elokuussa 2018 ja hankkeen kustannusarvio vuoden 2020 talousarviossa oli noin 11 milj. euroa. Rakennustyöt aloitettiin syyskuussa 2019 ja ne valmistuivat tammikuussa 2021.

Muita talousarvion alittaneita kohteita ovat Messukylän koulun perusparannus, Linnainmaan päiväkodin perusparannus ja Tammelan stadionin uudisrakennus.

Messukylän koulujen (3 kpl) perusparannushankkeen muutettu talousarvio alittui 75 000 euroa. toteutussuunnitelma hyväksyttiin joulukuussa 2020 ja hankkeen kustannusarvio on 7,2 milj. euroa. Rakennustyöt toteutetaan vaiheittain niin, että ensimmäisen rakennuksen työt aloitetaan tammikuussa 2021 ja viimeinen rakennus valmistuu marraskuussa 2023.

Linnainmaan päiväkodin perusparannuksen toteutussuunnitelma hyväksyttiin huhtikuussa 2019 ja hankkeen kustannusarvio oli 4,8 milj. euroa. Rakennustyöt aloitettiin toukokuussa 2019 ja ne valmistuivat lokakuussa 2020. Toteutuskustannukset alittuvat noin 370 000 eurolla. Hanke käytti päiväkotien perusparannuksiin varattua määrärahaa.

Tammelan stadionin uudisrakennuksen vuoden 2020 toteuma oli 0,8 milj. euroa ja määräraha alittui 0,2 milj. euroa. Tammelan stadionin allianssisopimus hyväksyttiin maaliskuussa 2020 ja hankkeen kustannusarvio vuoden 2020 talousarviossa oli 22,2 milj. euroa. Hankesuunnitelma on hyväksytty kaupunginhallituksessa joulukuussa 2020. Rakennustyöt on tarkoitus aloittaa keväällä 2021 ja valmistua syksyllä 2023.

Pispalan haulitornin peruskorjauksen toteutussuunnitelma hyväksyttiin marraskuussa 2019 ja hankkeen kustannusarvio oli 1,56 milj. euroa (alv 0 %). Rakennustyöt aloitettiin maaliskuussa 2020 ja ne valmistuivat marraskuussa 2020. Hankkeen kustannukset nousivat korjaustarpeiden lisääntymisen takia ja lisätyöt aiheuttivat myös valmistumisen siirtymisen kuudella viikolla. Hanke käytti muiden rakennusten kiinteistölaiteinvestointeihin ja kaupunkikuvallisiin kohteisiin varattua määrärahaa.

Vuonna 2020 laadittiin yhteistyössä käyttäjien kanssa seuraavat tarveselvitykset, jotka käyttäjälautakunta hyväksyi jatkosuunnittelun pohjaksi ja asunto- ja kiinteistölautekunta merkitsi tiedoksi: Pyynikintie 2:n perusparannuksen tarveselvitys, Kaupunginarkiston tarveselvitys, Keskusvirastotalon laajennuksen ja perusparannuksen tarveselvitys, Kaupin yliopistollisen sosiaali- ja terveyskeskuksen tarveselvityksen päivitys, Ikurin pienten lasten yksikön tarveselvitys, Koukkuniemen Havulan, Varpulan ja Iltalan perusparannuksen tarveselvitys, Tampereen taidemuseon tarveselvitys, Messukylän uuden päiväkodin tarveselvitys, Kisapuiston päiväkodin tarveselvitys, Lamminpään koulun tarveselvitys, Eteläpuiston päiväkodin ja koulun tarveselvitys.

Lautakunnat käsitteivät investointien seuraavat tarveselvitykset ja hankesuunnitelmat: Hyhkyn koulun rakennusten 1 ja 2 perusparannuksen tarveselvitys ja hankesuunnitelma, Vellamon päiväkodin perusparannuksen tarveselvitys ja hankesuunnitelma ja Juhannuskylän koulun Tammerkosken koulutalon sisäilmakorjausten tarveselvitys ja hankesuunnitelma.

Käyttäjälautakuntien hyväksymien tarveselvitysten pohjalta laadittiin seuraavat hankesuunnitelmat, jotka käyttäjälautakunta ja asunto- ja kiinteistölautakunta hyväksyivät Tampereen kaupungin investointien osalta jatkosuunnittelun pohjaksi: Tampere-talon esitystekniikan uudistamisen hankesuunnitelma ja Pyynikin palloiluhallin perusparannuksen hankesuunnitelma. Lamminrahkan yhtenäiskoulun uudisrakennuksen hankesuunnitelmassa hyväksyttiin Tampereen osuus ensimmäisen vaiheen koulun luokkien 3-6 tilakustannusten korvaamisesta Kangasalan kaupungille.

Käyttäjälautakuntien hyväksymien tarveselvitysten pohjalta laadittiin seuraavat hankesuunnitelmat, jotka kaupunginhallitus ja asunto- ja kiinteistölautakunta hyväksyivät Tampereen kaupungin investointien osalta jatko-

suunnittelun pohjaksi Pyynikintie 2:n perusparannuksen hankesuunnitelma ja Kaupunginarkiston hankesuunnitelma.

Kaupunginhallitus käsitteli seuraavat tarveselvitykset: Pyynikintie 2:n perusparannuksen tarveselvitys, Keskusvirastotalon laajennuksen ja perusparannuksen tarveselvitys, Kaupunginarkiston tarveselvitys, Kaupin yliopistollisen sosiaali- ja terveyskeskuksen tarveselvitys, Lännen paloaseman uudisrakennuksen tarveselvitys. Kaupunginhallitus käsitteli Tammelan stadionkorttelin integroidun projektiteutuksen (IPT) ja Tammelan stadionin hankesuunnitelman.

Urakkakilpailutuksen jälkeen asunto- ja kiinteistölautakunta hyväksyi talousarvion sitovuussäännösten puitteissa seuraavat Tampereen Tilapalvelut Oy:n valmistelemaat toteutussuunnitelmat

ja toteutussopimukset: Lentävänniemmen koulun A-osan sisäilmakorjaukset, Lielahden päiväkodin uudisrakennus, Olkahisen koulun uudisrakennus ja päiväkodin perusparannus, Pispalan koulun perusparannus, Juhannuskylän koulun Tammerkosken koulutalon kellarikerroksen sisäilma- ja rakenteelliset korjaukset, Tampere-talon esitystekniikan uudistaminen, Isokuusen päiväkodin ja koulun uudisrakennus, Multisillan päiväkotii -uudisrakennus, Sammon koulun laajennuksen ja päiväkodin uudisrakennus, Messukylän koulun puurakennusten 1 ja 2 sekä kivirakennuksen perusparannus.

Kaupin urheilupuiston huoltorakennuksen toteutussuunnitelma käsiteltiin kohonneiden kustannusten vuoksi asunto- ja kiinteistölautakunnan lisäksi myös sivistys- ja kulttuurilautakunnassa.

Kiinteistöt, tilat ja asuntopolitiikka

Kiinteistöt, tilat ja asuntopolitiikka -palveluryhmä toteuttaa osaltaan kaupungin väestönkasvun, asuinrakentamisen ja elinkeinoelämän sijoittumisen edellytyksiä. Lisäksi edistetään asuntotuotannon kilpailun syntymistä ja asumisen kohtuuhintaisuutta. Yhdessä muiden palvelualueiden kanssa laaditaan PALM-ohjelma (kaupunkikonsernin pitkän aikavälin palveluiden, asumisen, liikenteen ja maankäytön ajoitus ja investoinnit). Asuntopolitiikan keinoin varmistetaan kaupungin väestönkasvun edellyttämä asuinrakentaminen, asuntotuotannon kilpailun syntyminen ja asumisen kohtuuhintaisuus. Tavoitteena on edistää asumisvaihtoehtojen monipuolisuutta, sosiaalisen asuntotuotannon ja erityisryhmien asumisen kehittämistä sekä ehkäistä asuinalueiden negatiivista eriytymistä. Asuntopolitiikan toteuttamisessa huomioidaan valtakunnalliset ja kaupungin tavoitteet maankäytön, asumisen ja liikenteen (MAL-sopimus) osalta sekä kiinteistö- ja rakennusalan digitalisaation tuomat mahdollisuudet. Edunvalvonnalla huolehditaan, että kaupunkistrategian tavoitteet huomioidaan edellä mainittujen tavoitteiden valmistelussa. Palveluryhmä hoitaa asuntolainsäädännössä kaupungille asetetut viranomaistehtävät. Tällaisia ovat muun muassa sekä valtion että kaupungin varoista myönnettyjen henkilökohtaisten asuntolainojen takaisinperintä ja laina-aikaiset muutokset sekä avustusten myöntäminen sosiaalisen asumisen tukemiseen ja hissien rakentamiseen vanhoihin kerrostaloihin.

Maapolitiikkaan kuuluu maanhan- kinta ja -luovutus, maaomaisuuden edunvalvonta sekä kehittäminen. Maapolitiikan toiminnoilla luodaan osaltaan edellytykset palveluiden, asumisen ja elinkeinoelämän kaupunkiseudulle sijoittumiselle ja kehittämiselle sekä rakentamiselle.

Palveluryhmä hallinnoi ja kehittää kaupungin tilaomaisuutta pitkäjänteisesti kaupungin palveluiden ja kaupunkilaisten tarpeisiin, huolehtii tiloihin liittyvistä vuokrausjärjestelyistä ja

sopimuksista. Tarpeeton tilaomaisuus realisoidaan joko kehittämisen kautta tai myydään suoraan. Käytöstä poistetavat rakennukset, joille ei löydy uutta käyttöä, puretaan. Osana tilaomaisuuden hallintaa on huolehdittu torivonnasta ja torien kehittämisestä sekä Tampereen Kauppahallin toiminnan järjestämisestä. Kaupunkitilan tapahtumakäyttöä edistetään yhteistyössä muiden palvelualueiden ja Visit Tampere Oy:n kanssa.

Toiminnan painopisteet ja keskeiset muutokset

Talonrakennusohjelman tilainvestointihankkeiden suunnittelu oli tiivistä yhteistyötä palveluryhmän, tilojen käyttäjien ja Tampereen Tilapalvelut Oy:n kesken. Palveluverkkoa kehitetään yhteistyössä käyttäjien kanssa. Rakennushankkeiden valmistelua tuke- maan ovat valmistuneet ajantasaisina hyödynnettäviksi varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen tilakapasiteetti- ja käyttöastetiedot sisältäen palveluverkon pysyvät kohteet, väistötilat ja talonrakennusohjelman myötä ennakoit uudet valmistuvat tilat. Seuraavassa vaiheessa on tarkoitus täydentää tietoaineistoa päiväkotien ja perusope- tuksen koulujen ajantasaisilla käyttäjämäärätiedoilla ja eri palvelutoimialojen palvelutilaverkkosuunnitelmillä.

Tilahallinnan keskeisimmät tavoitteet vuodelle 2020 olivat tilaomaisuuteen kohdistuvan korjausvelan seuranta ja pienentäminen, tarpeettoman tilaomaisuuden realisoiminen ja tilojen käyttöasteen parantaminen. Korjausvelka oli 321 milj. euroa vuonna 2018 ja 320 milj. euroa vuonna 2019. Vuoden 2020 osalta ennuste on 331 milj. euroa. Vahvistettu luku saadaan, kun Trellum Consulting Oy:n laatima korjausvelkaraportti valmistuu kevään 2021 aikana. Tarpeettoman tilaomaisuuden realisoimiseksi myynnissä oli useita kohteita, joista kaupat tehtiin mm. Linnainmaan ent. Paloasemasta, Haapasen huvilasta ja Huikkaan ent. päiväkodista. Tilojen käyttöasteen parantamiseksi kehitettiin tilatiedon raportointia sekä selvitetiin

koulujen ja päiväkotien kapasiteettia ilmanvaihdon riittävyyden ja tilankäytön osalta. Käyttöasteen parantamiseksi on käynnissä mm. Tilat 247 -projekti, johon osallistutaan jatkossa teknisen asiantuntijan roolissa.

Hankekehittämisen yhteistyö- ja toteutus sopimuksilla toteutetaan kaupungin tavoitetta täydennysrakentamiselle. Yhteistyösopimuksen hyväksyy kaupunginhallitus ennen asemakaavoituksen käynnistymistä ja asemakaavaehdotuksen hyväksymisen jälkeen asunto- ja kiinteistö lautakunta hyväksyy toteutus sopimukset. Maankäyttö sopimuksia kaupunki käytti maankäytön muutostilanteissa yksityisten maa-alueita asemakaavoittaessaan. Maankäyttö sopimuksia tehtiin vuonna 2020 mm. Ojalan toteuttamiseksi ja Tammelan täydennysrakentamiskohteisiin. Yhteistyösopimuksia tehtiin mm. Finlaysonille Sara Hildenin taidemuseon uudisrakennuksen suunnittelemiseksi, Peltolammin hyvinvointikeskuksen kehittämiseksi, Sarvijaakonaukion toteuttamiseksi ja Voimakadulla kaupungin rakennuksen realisoimiseksi sekä alueen täydennysrakentamiseksi. Lisäksi valmisteltiin Hiedanrannan Kehitys Oy:lle apportti ja yhteistyösopimus Hiedanrannan alueen kehittämisestä. Toteutus sopimukset tehtiin Hervantaan Keinupuistoon ja Kissanmaalle Hipposkylään.

Kaikki kaupungin yhtiömuotoisen asuntotuotannon tontit ovat haettavissa ryhmärakennuttamiseen ja osuus- kuntarakentamiseen. Tämän lisäksi mm. Kalevassa haettiin erityisesti konseptia, joka takaa monipuolisen asuntotuotannon ja toteuttaa yhteisöllisyyttä sekä tukee urbaania perheasumista. Kohde on nyt varattu konsortiolle Bonava Suomi Oy, perustettavan yhtiön lukuun, Kiinteistö Oy Kissanmassu ja Saraco D&M Oy, jotka ovat sitoutuneet toteuttamaan kohteeseen myös ryhmärakennuttamiskohteen.

Omatoimiseen rakentamiseen kaupunki asetti haettavaksi yhteensä 19 vuokra- tai kiinteällä hinnalla myytävää pientalotonttia ja 2 pientalotonttia,

jotka myydään tarjousten perusteella. Jatkuvassa haussa oli haettavana 10 pientalotonttia Kämmenniemestä. Pientalotonttien luovutuksissa jäätin alle asetetun tavoitteen. Kantakaupungin alueella kaikille pientalotonteille, jotka ovat yhdyskuntarakenteen puolesta luovutettavissa, löytyy rakentaja.

Vuosien 2020 - 2023 MAL4 -sopimuksen mukainen Tampereen kokonaisasuntotuotantotavoite on 1 910 asuntoa vuodessa. MAL4 -sopimuksen tavoitteena on 573 kohtuuhintaisen asunnon vuosittainen valmistuminen. Vuoden 2020 aikana valmistui 620 kohtuuhintaista vuokra-asuntoa ja lisäksi 100 asumisoikeusasuntoa eli yhteensä 720 kohtuuhintaista asuntoa. Vuonna 2020 käynnistyi 712 kohtuuhintaisen asunnon rakentaminen.

Kaupungin yritystonttivarannosta noin 500 000 k m² on heti luovutettavissa. Yritystonttitarjontaa oli muun muassa keskusta-alueella, Kolmenkulmassa, Ruskossa, Tarasteella ja Lahdesjärvellä. Tavoitteena oli luovuttaa yritystontteja 50 000 k m² vuodessa ja niitä luovutettiin 50 205 k m². Merkittäviä yritystonttineuvotteluja olivat Ratapihankadun tontinluovutuskilpailun toteuttaminen ja Metso Minerals Oy:n kanssa yhteistyössä Lahdesjärven eteläpuolisen alueen kehittäminen. Tuotantotoiminnan tonttien tarjontaa on Ruskossa, Tarasteella, Linnainmaalla ja Kolmenkulmassa. Tavara-aseman siirto kesällä 2020 mahdollistaa katujen toteuttamisen suunnitelmien mukaisesti ja siten Ratapihankadun tontinluovutuksen vuonna 2021.

Vuonna 2020 Alueellisen suoran vaikuttamisen menetelmiä kehitettiin yhdessä asukkaiden kanssa Peltolammin ja Multisillan lähiöohjelmassa, osallistumalla seudun asumispreferenssiselvityksen laadintaan ja koordinoimalla alueellisen koetun hyvinvoinnin kyselyn analysointi. Alueellisen eriytymiskehi-

tyksen tietoa hyödynnettiin osana asumisen tavoitteiden asettamista käynnistyville asemakaavatoille. Alueellisen eriytymiskehityksen ehkäisy oli osa palveluryhmän yhteistyötä kaupunkikonsernin vuokra-asuntoyhteisöjen kanssa. Palveluryhmä teki tiivistä yhteistyötä kaupungin sosiaali- ja terveyspalveluiden kanssa ympäristöministeriön vuosille 2020 - 2022 ajoittuvien ikääntyneiden asumisen toimenpideohjelman ja asunnottomuuden yhteistyöohjelman osalta. Erityisryhmien asumisen yhteistyöryhmä aloitti toimintansa.

Asumisen monimuotoisuutta ja laatua edistettiin mm. arkkitehtuuri- ja tontinluovutuskilpailuilla yhteistyössä kaupunkiympäristön palvelualueen kanssa. Vuonna 2020 tontinluovutuksen konseptia pyydettiin tonttihaun yhteydessä suunnitellusti Kalevassa ja Ranta-Tampellassa. Hervantajärvelle ja Vuoreksen Isokuuseen edellytettiin puurakentamista ja taiteen toteuttamista. Finlaysonilla käynnistettiin yhteistyösopimuksen mukaisesti arkkitehtuurikilpailu Sara Hildenin taidemuseosta ja Hakametsässä julkaistiin konsepti- ja toteutuskilpailu, joka tähtää mm. tontinluovutukseen.

Tampereen kaupunkiseudun yhteistyötä tehtiin vuonna 2020 maankäytön, asumisen ja liikenteen osalta, ja palveluryhmä osallistui MAL3 -sopimuksen seurantaan, MAL4 -sopimuksen valmisteluun, nykyisen rakennesuunnitelman ajantasaisuuden arviointiin, seudun asuntopoliittisen ohjelman ja muun muassa siihen liittyvien asumispreferenssiselvityksen ja rakentajakyselyn laadintaan.

Palveluryhmä osallistui edelleen 6Aika-kaupunkien Energiaviisaat kaupungit (EKAT) -hankkeeseen ja sen tulosten julkistamiseen ja levittämiseen. Kaupungit hakevat toimintamalleja, joilla vertailla jo tarveselvitys- ja hankesuunnitteluvaiheissa tai tontinluovutuksen

yhteydessä mm. toteutusvaihtoehtojen elinkaaren hiilijalanjälkeä. Rakennushankkeen elinkaaren hiilijalanjäljen ja elinkaarikustannusten laskentaa pilotoitiin. Kaupungin palvelutiloihin liittyvät ilmastomuutosta hillitsevien toimenpiteiden ja ilmaston muutokseen sopeutumisen kustannukset huomioitiin osana kaupungin vuoden 2021 talousarviota. Hiilineutraali Tampere 2030 tiekartta valmistui kesällä 2020, ja toimenpiteitä ohjelmoitiin toimeenpantavaksi palveluryhmän ja Tampereen Tilapalvelut Oy:n yhteistyönä.

Palveluryhmä vastasi asuntolainsäädännön edellyttämistä ARA-rahoituspuolloista ja ARA:n rahoittamien ja kaupungin myöntämien energia-avustusten ja vanhusväestön korjausavustusten valvonnasta ja maksatuksesta. ARA-rahoitushakemusten määrä nousi edelleen vuoden 2020 aikana. Yksikkö vastasi kaupungin hissiavustusten myöntämisestä ja maksatuksesta.

Digitalisaatiolla tavoiteltiin mm. asiakaspalvelun sujuvoittamista ja tilankäytön tehostamista. Vuonna 2020 otettiin käyttöön tietohallinnon sähköinen allekirjoitus ja arkistointi niiden sopimusten osalta, joita ei kirjata maanmittauslaitoksella. Kasvatus- ja opetuspalveluiden kohteissa koottiin tilakapasiteettitiedot mukaan lukien pysyvän palvelutilaverkon olevat tilat, väistötilat ja talonrakennusohjelman mukaisesti ennakoitavat uudet tilat. Visuaalisia esitystekniikoita ja paikkatietotarkasteluja kehitettiin.

Palkalliset henkilötyövuodet alittivat vuosisuunnitelman noin 8:lla henkilötyövuodella. Alitusta selittää pääosin viivästyneet ja toteuttamatta jääneet rekrytoinnit.

Palvelukokonaisuuden talous

Talouden analyysi on esitetty asunto- ja kiinteistölautakunnan osuudessa.

KAUPUNKIYMPÄRISTÖN PALVELUALUE

Kaupunkiympäristön palvelualueen toimielimiä ovat yhdyskuntalautakunta ja sen ympäristö- ja rakennusjaosto sekä alueellinen ympäristöterveydenhuollon jaosto, seudullinen joukkoliikennelautakunta sekä alueellinen jätehuoltolautakunta.

Kaupunkiympäristön palvelualue vastaa vastuualueelleen kuuluvista tehtävistä ja palvelujen järjestämisestä ja omasta palvelutoiminnasta, viranomaispalveluista ja näihin liittyvistä tuki- ja kehittämisprosesseista. Lisäksi palvelualue vastaa vastuualueensa lautakuntien ja jaostojen toimialaan kuuluvien asioiden valmistelusta ja asiakasohjauksen järjestämisestä. Kaupunkiympäristön palvelualueella hoidetaan Tampereen kaupungin tekemien yhteistoimintasopimusten perusteella myös joukkoliikenteen, jätehuollon ja ympäristöterveydenhuollon yhteistoimintalueiden tehtäviä.

Tampereen väkiluku ylitti vuoden 2020 aikana 240 000 asukkaan rajan. Kaupunkiseudun kasvu on viime vuosina keskittynyt entistä voimakkaammin Tampereelle. Tampereen väkiluku on viime vuosina kasvanut keskimäärin lähes 3 500 asukkaalla eli kaupunkistrategian 1,4 prosentin tavoitteen mukaisesti. Kasvun mahdollistaminen ja kestävä hallinta on kaupunkiympäristön palvelualueen keskeinen tehtävä.

Rakentamisen suhdanne pysyi odotettua parempana vuonna 2020 koronapandemian vaikutuksista huolimatta. Asuntoja valmistui yli 3 700 eli selkeästi enemmän kuin vuonna 2020 uudistettuna MAL-sopimuksessa on asetettu vuosikohtaiseksi tavoitteeksi. Tasaantumista oli nähtävissä aloitettujen kohteiden määrässä, joka kuitenkin edelleen ylittää MAL-tavoitteen.

Sekä kaupungin strategian että MAL-sopimuksen tavoitteena on yhdyskuntarakenteen tiivistäminen ja kasvun suuntaaminen ensisijaisesti joukkoliikenneväylykille ja aluekeskuksiin. Strategian tavoitteita konkretisoidaan kaupunkisuunnittelun osalta valtuustokausittain päivitettävässä kantakaupungin yleiskaavassa, joka asetettiin nähtäville vuoden 2021 alussa. Tiivis yhdyskuntarakenne

edistää ilmastotavoitteiden toteutumista ja mahdollistaa nykyistä kustannustehokkaamman yhdyskuntatekniikan, kaupunki-infran ja palveluverkon. Yleiskaavaa tarkentava asemakaavoitus tuotti vuonna 2020 noin 170 000 kerrosneliometriä asuinrakennusten rakentamista varten, tästä 78 prosenttia sijoittui joukkoliikenneväylykille ja aluekeskuksiin.

Kaupunkistrategia terävöittää palvelualueen alaista toimintaa koskevia tavoitteita myös kestävä liikumisen ja ilmastomuutoksen hillinnän näkökulmasta. Tavoitteena on kestävien liikkumismuotojen osuuden nostaminen 58 prosenttiin valtuustokauden loppuun mennessä sekä hiilineutraaliuden saavuttaminen vuoteen 2030 mennessä. Tampereen kehittyminen hiilineutraaliksi konkretisoituu Kestävä Tampere 2030 -kehitysohjelmasa. Tiekartta hiilineutraaliuden saavuttamiseksi hyväksyttiin kaupunginhallituksessa elokuussa 2020.

Koronapandemia vaikutti merkittävästi joukkoliikenteen käyttöön ja matkustajamäärät putosivat kolmanneksella vuoden takaisesta. Joukkoliikenteen kannalta merkittävin toimenpide oli raitiotien rakentaminen. Raitiotien osan 1 Hervanta-Pyynikintori-Tays rakentamistyöt valmistuivat pääosin vuoden 2020 loppuun mennessä ja koeliikenne käynnistyi. Rakennustyöt osalla 2 Pyynikintorilta Lentävänniemeeseen käynnistyivät ja jatkolinjojen suunnittelua kaupunkiseudun muiden kuntien kanssa jatkettiin.

Palvelualueen talous

Kaupunkiympäristön palvelualueen toimintakate toteutui 9,6 milj. euroa vuosisuunnitelmaa parempana.

Kaupunginvaltuusto hyväksyi lokaussa (Kv 19.10.2020 § 132) talousarvio- ja muutoksina koronapandemian aiheuttamia käyttötalouksmuutoksia. Muutoksista 1,4 milj. euroa oli koronapandemian aiheuttamia yhdyskuntalautakunnan pysäköintimaksutulojen ja pysäköintivirhemaksutulojen vähennyksiä. Muutoksista yhteensä 7,6 milj. euroa oli koronapandemian aiheuttamia joukkoliikennelautakunnan myyntitulojen vähennyksiä (16,2 milj. euroa), tukien ja avustusten lisäyksiä

(5,2 milj. euroa) sekä toimintamenojen vähennyksiä (3,4 milj. euroa). Kaupunginvaltuusto hyväksyi samalla päätöksellä yhdyskuntalautakunnan talousarvioon myös 0,38 milj. euroa kunnossapidon palveluostojen lisäyksiä Tampereen Infra Oy:ltä.

Tilinpäätös sisältää 0,45 milj. euroa kaupungin talousohjelmasta tulevia lautakunnille kohdistettuja säästötoimenpiteitä kohdistuen tuottojen lisäyksiin. Talousohjelman toimenpiteillä haetut talousvaikutukset toteutuivat yhdyskuntalautakunnan osalta, mutta eivät joukkoliikennelautakunnan osalta koronapandemiasta johtuen.

Toimintatuotot toteutuivat 8,0 milj. euroa vuosisuunnitelmaa suurempina. Toimintatuottojen ylityksestä 6,8 milj. euroa johtui ulkoisten toimintatuottojen ylityksistä. Ylityksestä 5,4 milj. euroa johtui joukkoliikenteen tuottojen ylityksistä, pääosin lipputulosten ja saatujen valtiontukien ylityksistä. Ylityksestä 1,4 milj. euroa johtui yhdyskuntalautakunnan ylityksistä, pääosin pysäköintimaksutulojen ja pysäköintivirhemaksutulojen ylityksistä. Ulkoisia tuottoja alensivat pääosin vähentyneet maan- ja lumenvastaanottomaksut. Sisäiset toimintatuotot ylittyivät 1,2 milj. euroa. Sisäistä tuotoista ylittyivät erityisesti asemakaavoituksen hankelaskutuksen tuotot.

Toimintakulut toteutuivat 1,6 milj. euroa vuosisuunnitelmaa pienempinä. Joukkoliikennelautakunnan kulujen alitus aiheutui pääosin koronapandemian johdosta tehdyistä palvelutarjonnan leikkauksista ja kustannustason ennakoitua vähäisemmästä noususta. Yhdyskuntalautakunnassa alitus johtui pääosin osavuotisesta täyttämättä olleista vakansseista sekä osa-aikaisuudesta, jotka alensivat henkilöstökuluja.

Poistotaso toteutui 3,2 milj. euroa vuosisuunnitelmaa pienempänä. Poistotason alitus johtui tilikaudella keskeneräiseksi jääneiden investointihankkeiden suuremmasta määrästä kuin vuosisuunnitelmassa oli arvioitu.

Kaupunginvaltuusto hyväksyi lokaussa talousarvio- ja muutoksina 9,0 milj. euroa koronapandemian aiheuttamia

käyttötaloustulojen ja -menojen vähenyksiä, jotka heikensivät palvelualueen toimintakatetta. Muutosten seurauksena yhdyskuntalautakunnan toimintakate heikkeni 1,4 milj. euroa ja joukkoliikennelautakunnan toimintakate heikkeni 7,6 milj. euroa. Koronapandemia heikensi palvelualueen tilinpäätöksen toimintakatetta noin 2,7 milj. euroa mikä on noin 6,3 milj. euroa vuosisuunnitelmaa vähemmän. Koronapandemiasta huolimatta yhdyskuntalautakunnan toimintakate vahvistui noin 0,3 milj. eurolla mikä on 1,7 milj. euroa vuosisuunnitelmaa vähemmän. Koronapandemia heikensi joukkoliikennelautakunnan toimintakatetta noin 3,0 milj. euroa mikä on noin 4,6 milj. euroa vuosisuunnitelmaa vähemmän.

Kaupunkiympäristön palvelualueen bruttoinvestoinnit olivat 64,7 milj. euroa, mikä oli 5,5 milj. euroa vuosisuunnitelmaa enemmän. Syynä on lukuisten kestoltaan useampivuotisten rakennushankkeiden painottuminen talousarviovuodelle. Viiden tähden keskusta -kehitysohjelman investoinnit alituivat 0,97 milj. euroa eräiden kohteiden rakentamisen aloitusten siirtymisen vuoksi. Säästyneitä menoja esitetään osittain uudelleenbudjetoitavaksi vuodelle 2021. Hiedanranta -kehitysohjelman investoinnit toteutuivat 0,3 milj. euroa vuosisuunnitelmaa suurempina.

Saadut investointien rahoitusosuudet toteutuivat 2,3 milj. euroa vuosisuunnitelmaa suurempina. Kyse oli Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskukselta saaduista ARA-rahoitusosuuksista sekä liikennehankkeisiin saaduista Traficom-rahoitusosuuksista, joita ei oltu huomioitu vuosisuunnitelmassa. Nettoinvestoinnit toteutuivat 2,1 milj. euroa vuosisuunnitelmaa suurempina.

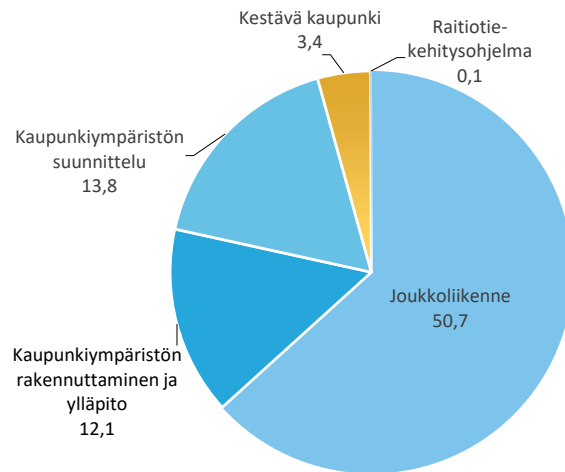
Valtuusto hyväksyi helmikuussa (KV 17.2.2020 § 22) Kaupunkiympäristön palvelualueen 3,6 milj. euron uudelleen budjetoinnit vuodelta 2019 siirtyneistä kehitysohjelmien hankkeiden rahoista. Tästä 3,0 milj. euroa kohdistuu Viiden tähden keskusta -kehitysohjelmaan ja 0,6 milj. euroa Hiedanranta -kehitysohjelmaan.

Yhdyskuntalautakunnan bruttoinvestoinnit ylittyivät 6,1 milj. euroa ja nettoinvestoinnit 3,7 milj. euroa johtuen pääasiassa edellä mainittujen suurten hankkeiden sekä saatujen rahoitusosuuksien toteutumisesta vuosisuunnitelmasta

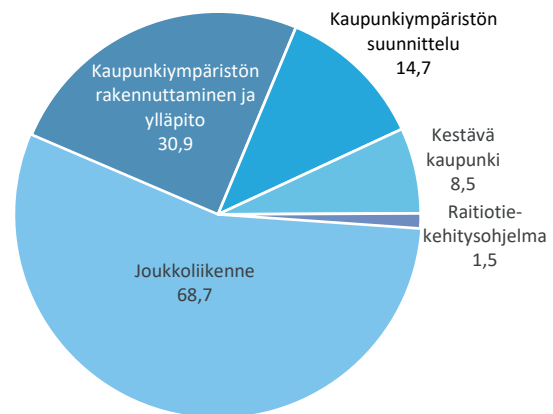
poiketen. Joukkoliikennelautakunnan bruttoinvestoinnit toteutuivat 0,5 milj. euroa vuosisuunnitelmaa alhaisempina johtuen käynnissä olevan lippu- ja maksujärjestelmän uudistuksen investointimenon alituksesta. Joukkoliikennelautakunnan

nettoinvestoinnit toteutuivat 1,4 milj. euroa vuosisuunnitelmaa alhaisempina johtuen lippu-maksatus- ja infojärjestelmään saadusta 0,9 milj. euron rahoitusosuuksista, jota ei oltu huomioitu vuosisuunnitelmassa.

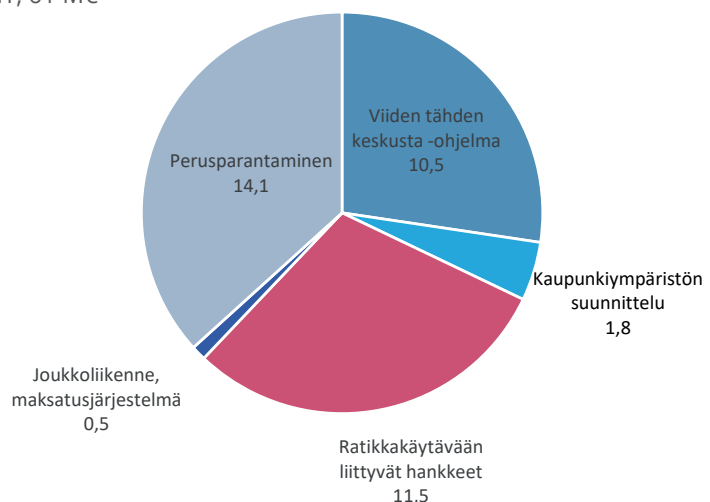
TOIMINTATULOT, 80 M€

TOIMINTAMENOT, 124 M€

INVESTOINNIT, 61 M€

YHDYSKUNTALAUTAKUNTA

Yhdyskuntalautakunnan tehtävänä on järjestää kaupunkirakenteen kehittämistä kokonaisuutena, kaupunkisuunnittelua, rakentamista ja ylläpitoa koskevat palvelut sekä viranomaispalvelut. Lautakunta vastaa kestävän kaupunkikehityksen ja ympäristöpolitiikan linjausten ja sitoumusten koordinaatiosta, toimeenpanosta, projektoinnista ja seurannasta. Lautakunnalle kuuluu liikenteen hallinta lukuun ottamatta ympäristö- ja rakennusjaostolle sekä Tampereen kaupunkiseudun joukkoliikennelautakunnalle kuuluvia tehtäviä. Lisäksi lautakunnalle kuuluu tulvariskien hallinta sekä yleisen vesi- ja viemärlaitoksen toiminta-alueesta määrääminen.

Lautakunta toimii lainsäädännön mukaisena viranomaisena edellä mainituissa asioissa.

Kaupunkiympäristön palvelualueen organisaatiossa yhdyskuntalautakunnan järjestämät palvelut jakautuvat kaupunkiympäristön suunnittelun, kaupunkiympäristön rakennuttamisen ja ylläpidon sekä kestävän kaupungin palveluryhmiin. Lisäksi kaupunginhallituksen ohjauksessa toteutettavan raitiotie-kehitysohjelman toimintamenot sisältyvät kaupunkiympäristön palvelualueelle.

Yhdyskuntalautakunnan alaisten palvelujen merkitys kuntalaisten hyvinvoinnin, kaupungin elinvoiman ja kaupunkiympäristön tilan sekä kestävän kehityksen näkökulmasta on huomattava. Yhdyskuntapalveluilla mahdollistetaan kuntalaisten asuminen, liikkuminen ja yritystoiminnan sijoittuminen sekä edistetään arjen sujuvuutta ja hyvinvointia, elinympäristön viihtyisyyttä ja turvallisuutta sekä kestävän kehityksen toteutumista.

Toiminnan painopisteet ja keskeiset muutokset

Vuosi 2020 oli Tampere - Sinulle paras -strategian kolmas toteutusvuosi. Kaupunginhallitus hyväksyi 1.4.2019 viisi kaupunkitasoista toiminnan painopistettä, joihin panostamalla strategian pitkän tähtäimen tavoitteet voidaan saavuttaa. Painopisteet ovat lasten- ja nuorten hyvinvointierojen kaventaminen, kaupungin kasvun vahvistaminen ja hallinta, hiilineutraalisuuden edistäminen, toiminnan ja palveluprosessien uudistaminen sekä työntekijäkokemuksen parantaminen. Yhdyskuntalautakunta toteuttaa omalta osaltaan näitä painopisteitä. Lisäksi yhdyskuntalautakunnan toiminnan painopisteenä on vahvistaa viihtyisää ja toimivaa kaupunkia sekä edistää kestävästä liikennejärjestelmästä ja liikkumisen palveluja.

Strategian mukainen kasvu mahdollistetaan luomalla edellytyksiä asunto- ja toimitilarakentamiselle. Tämä tarkoittaa tavoitteiden tarkistamista niin maankäytön suunnittelussa, rakentamiseen kytkeytyvien viranomaisprosessien sujuvuudessa kuin infran suunnittelussa ja rakentamisessakin. Kaupungin kasvaessa myös kunnossa-pidettävät alueet laajenevat. Samanaikaisesti Tampereella on käynnissä useita poikkeuksellisen suuria rakennushankkeita. Raitiotien ja muiden käynnissä olevien hankkeiden toteuttaminen, yhteensovittaminen ja hallinta siten, että rakentamisajan haitat pystytään minimoimaan, on keskeinen tehtävä.

Kaupunkiseudun eheän ja toimivan yhdyskuntarakenteen, riittävän asuntotuotannon ja kestävän liikkumisen edistäminen on myös valtion ja kau-

punkiseutujen MAL-sopimustyöryhmän päätavoitteita. Valtioneuvosto hyväksyi neljännen MAL-sopimuksen 8.10.2020. Sopimus hyväksyttiin kaupunkiseudun kuntien valtuustoissa aiemmin syksyllä 2020. MAL-sopimuksessa sovitaan kaupunkiseudun pitkäjänteisestä kehittämisestä ja rahoituksesta neljän vuoden ajaksi.

Tampereen tavoitteet ilmastonmuutoksen hillinnän osalta on linjattu strategiassa. Tampere tavoittelee hiilineutraaliutta vuoteen 2030 mennessä. Tavoitteen saavuttaminen edellyttää merkittäviä muutoksia, jotka ulottuvat maankäyttöön, liikkumiseen, asumiseen ja rakentamiseen. Tavoitteet konkretisoidaan kaupunginhallituksen elokuussa 2020 hyväksymässä Hiilineutraali Tampere -tiekartassa. Kaupungin ilmastotyötä edistää Kestävä Tampere 2030 -ohjelma, joka on osa Smart Tampere -kehitysohjelmaa.

Toiminnan tavoitteiden toteuma

Yhdyskuntalautakunnalle asetettiin vuoden 2020 talousarviossa 12 sitovaa toiminnan tavoitetta. Vuoden lopun tilanteessa yhdeksän tavoitteista toteutui, yksi toteutui osittain ja kaksi jäi toteutumatta.

Keskeiset poikkeamat toteumissa liittyvät rakennuslupaprosessin lyheneeseen sekä asemakaavoitetun asuin-kerrosalan sijoittumiseen. Tavoitteiden eteneminen on kuvattu tarkemmin seuraavalla sivulla olevassa taulukossa.

Nro	Toiminnan tavoite 2020	Tavoitteen toteuma (tammi-joulukuu 2020)	
10	Tyytyväisyys palveluihin on parantunut valituissa koh-teissa (katujen ja yleisten alueiden kunnossapito, rakennusvalvonta)	ZEF-kyselytyökaluun on laadittu rakennusvalvonnan lupa- ja tarkastusvaiheen kyselyt TOP10-mallin mukaisesti kesällä 2020. Vuoden 2020 asiakaspalautteita on saatu n. 4 kk ajalta. Ensimmäisen todellisen vertailun voi tehdä toukokuussa 2021 koskien ajanjaksoja 9–12/2020 ja 1–4/2021. Talvikaudella 2019–2020 talvikunnossapidon asiakastyytyväisyys oli 2,88, kun se edellistalvena (2018–2019) oli 1,76 asteikolla 0...5 (0= erittäin huono...5 =erittäin hyvä). Kriteerien mukaan arvo 3,0 kuvaa tavoiteltavaa tyytyväisyysastetta. Vuonna 2020 kesäkunnossapidon asiakastyytyväisyys oli 3,2, kun se edellisessä (2019) oli 3,0 asteikolla 1...5 (1= erittäin huono...5 =erittäin hyvä). Kriteerien mukaan arvo 3,0 kuvaa kohtuullista tyytyväisyysastetta. Tavoite toteutui.	+
11	90 % rakennusluvista on käsitelty 2 kuukaudessa	Vuonna 2020 rakennusluvista käsiteltiin 42 % kahden kuukauden aikana. Korona- tai talouden muu tilanne ei vähentänyt hakemusten määrää. Asuntoja valmistui Tampereelle 16 % enemmän kuin 2019 ja myönnettyjen rakennuslupien kokonaiskerrosala säilyi samalla tasolla. Tavoite ei toteutunut.	-
13	Uusia digitaalisia asiointi-mahdollisuuksia on otettu käyttöön	Venepaikkojen sähköinen varausjärjestelmä otettiin myös kesäkauden osalta käyttöön onnistuneesti. Myös venepaikkojen pysäköintilupien myöntäminen siirtyi sähköiseen järjestelmään. Lisäksi digitaalista osallistumista kehitettiin mm. Leikkipaikkaohjelman valmistelussa. Tavoite toteutui.	+
27	80 % asemakaavoitetusta asuin- ja palvelu-alueista sijoittuu joukkoliikennevyöhykkeille ja aluekeskuksiin	Vuonna 2020 valmistuneesta asuin- ja palvelu-alueista 70% sijoittuu joukkoliikennevyöhykkeille ja kasvu- ja palvelukeskuksiin. Ohjelmoiduista asemakaavoista osan valmistuminen siirtyi vaadittujen lisäselvitysten vuoksi vuoden 2021 alkuun, näistä merkittävänä esim. Asemakeskuksen ja Särkänniemen alueen asemakaavat. Tämän johdosta kasvun vyöhykkeelle sijoittuva osuus jää alle tavoitteen. Tavoite ei toteutunut.	-
29	Energiankulutus on vähen-tynyt energiatehokkuus-sopimuksen mukaisesti 1 %:n	Energiankulutus kiinteistöissä oli poikkeuksellisen alhaista lauhan sään ja pandemian aiheuttaman toimintojen sulkemisen vuoksi. Kaupungin omistamien rakennusten lämmönku-lutus oli yli 11 % pienempi verrattuna vuoteen 2019. Sähkönkulutus oli vastaavasti yli 7 % pienempi. Tavoite toteutui.	+
31	Pyöräilymäärät ovat kasvaneet 2 % edelliseen vuoteen verrattuna	Vuoden 2020 aikana pyöräilymäärät ovat kasvaneet 9,9 % vuoteen 2019 verrattuna. Talven 2020 suotuisat olosuhteet aikaansaiivat talvipyöräilyn (tammi-helmikuu) osalta vuoteen 2019 verrattuna lähes 80 % kasvun, mikä on vertailuhistorian suurin. Vuodesta 2016 lähtien (valtuustokausi) pyöräilymäärien kasvu on ollut keskimäärin vähän yli 3 % vuodes-sa. Vuosittainen vaihtelu on kuitenkin ollut suurta. Koronan vaikutus pyöräilymääriin on havaittavissa varsinkin huhti- toukokuun osalta, jolloin pyöräilymäärät pienenivät selkeästi edellisen vuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna. Kesästä lähtien pyöräilymäärät ovat kuitenkin olleet voimakkaassa kasvussa. Varsinkin vapaa-ajanpyöräily on korona-aikana kasvanut. Tavoite toteutui.	+
34	Raitiotien osan 1 rakenta-minen ja käyttöönotto ovat edenneet niin, että testiliikenne on käynnistynyt	Osan 1 rakentaminen etenee edellä aikataulua ja sen ennustetaan alittavan tavoitekus-tannuksen. Testiliikenne on ulottunut Hämeenkadulle ja Pyyntikitorille asti 15.11.2020. Tavoite toteutui.	+
35	Raitiotien seudullisen yleis-suunnitelman mukaiset tulevaisuuden ratalinjoiden maankäyttövaraukset on valmisteltu osallistuneiden kuntien valtuustojen päätöksentekoon	Tampereen valtuusto päätti varauksista 19.10.2020, Ylöjärven valtuusto 2.11.2020 ja Pirk-kalan ja Kangasalan valtuustot 9.11.2020. Tavoite toteutui.	+
36	Raitiotien osan 2 kehi-tysvaihe on valmistunut niin, että valtuustolla on edellytykset päättää osan 2 rakentamisesta	Valtuusto päätti osan 2 rakentamisesta 19.10.2020. Rakennustyöt ovat alkaneet marras-kuussa 2020. Tavoite toteutui.	+
42	Talouden tasapainotta-misohjelman taloudelliset tavoitteet on saavutettu	Asemakaavoituksen myyntituotot ylittivät vuosisuunnitelman 0,8 milj. eurolla. Ylitys muo-dostui omien tilojen kaavoitustöiden laskutuksen ylityksestä. Tavoite toteutui.	+
43	Työvoimakustannukset ovat vuosisuunnitelman mukaiset	Työvoimakustannukset ovat toteutuneet vuosisuunnitelmaa alemmina. Vuosisuunnitelman alitus johtuu osittain osavuotisesti täyttämättä olevista vakansseista sekä osa-aikaisuuksis-ta, jotka alentavat henkilöstökuluja. Tavoite toteutui.	+
48	Tuottavuuspiloteissa on kehitetty prosesseja tuot-tavuuden parantamiseksi sekä luotu tuottavuuden mittarit johtamisen ja seurannan tueksi	Viime talven osalta talven vaikeus ja asiakastyytyväisyystutkimus on tehty ja tulokset arvioitu. Vähälumisen talven vuoksi aurauksen ja lumenpoiskuljetuskustannukset olivat alhaiset, mikä tekee tuottavuusanalyysin vaikeaksi. Useana vuonna paras asiakastyytyväi-syys saavutetaan vähälumisena talvena. Kustannukset olivat 10 vuotisen tarkastelujakson alinta desiiliä, kun otetaan huomioon alueiden määrän kasvu ja vaikeus (€/m2). Tuotta-vuuden mittarit on luotu (talven vaikeus, asiakastyytyväisyys, €, €/m2) mutta tuottavuuden parantamista ei voida osoittaa. Tavoite toteutui osittain.	+/-

YHDYSKUNTALAUTAKUNTA

Lautakunnan talous

Yhdyskuntalautakunnan toimintakate toteutui 3,7 milj. euroa vuosisuunnitelmaa parempana.

Kaupunginvaltuusto hyväksyi lokakuussa (Kv 19.10.2020 § 132) talousarviomuutoksina 1,4 milj. euroa koronapandemian aiheuttamia pysäköintimaksutulojen ja pysäköintivirhemaksutulojen vähennyksiä. Kaupunginvaltuusto hyväksyi samalla päätöksellä lautakunnan talousarvioon myös 0,38 milj. euroa kunnossapidon palveluostojen lisäyksiä Tampereen Infra Oy:ltä.

Talousarvio sisältää 0,25 milj. euroa kaupungin talousohjelmasta tulevia säästötoimenpiteitä kohdistuen asemakaavoituksen tuottojen lisäykseen kaupungin mailla ja lisärakennusoikeuteen. Talousohjelman toimenpiteet toteutuivat. Asemakaavoituksen myyntituotot ylittivät vuosisuunnitelman 0,8 milj. eurolla.

Toimintatuotot toteutuivat 2,6 milj. euroa vuosisuunnitelmaa suurempina. Toimintatuottojen ylityksestä 1,4 milj. euroa johtui ulkoisten toimintatuottojen ylityksistä. Ulkoisista tuotoista ylittyivät erityisesti pysäköintimaksutuotot ja pysäköintivirhemaksutuotot, jotka ylittyivät yhteensä 1,7 milj. euroa. Rakennusvalvonnan ulkoiset tuotot ylittyivät 0,3 milj. euroa. Ulkoisia tuottoja alensivat vähentyneet maan- ja lumenvastaanottomaksut sekä ympäristöterveydenhuollon kuntapalautukset, jota ei oltu budjetoitu. Sisäiset toimintatuotot ylittyivät 1,2 milj. euroa. Sisäistä tuotoista ylittyivät erityisesti asemakaavoituksen ja jossain määrin myös liikennejärjestelmän suunnittelun hankelaskutuksen tuotot.

Kaupunginvaltuusto hyväksyi lokakuussa talousarviomuutoksina 1,4 milj. euroa koronapandemian aiheuttamia pysäköintimaksutulojen ja pysäköintivirhemaksutulojen vähennyksiä. Koska pysäköintimaksutuotot ja pysäköintivirhemaksutuotot ylittivät pandemias- ta huolimatta vuosisuunnitelman 1,7 milj. eurolla, niin lautakunnan osalta koronapandemia ei lopulta vaikuttanut negatiivisesti tuottojen toteumaan, vaan tuotot toteutuivat jopa alkuperäistä ta-

lousarviota 0,3 milj. euroa suurempina. Koronapandemia ei vähentänyt lopulta myöskään ympäristöterveysvalvonnan tuottoja, jotka ylittivät vuosisuunnitelman 0,1 milj. eurolla johtuen pääosin tupakanmyyntipisteiden valvontamaksujen ylityksestä.

Toimintakulut (sisältäen valmistus omaan käyttöön) toteutuivat 1,1 milj. euroa vuosisuunnitelmaa pienempinä. Osavuotisesti täyttämättä olevat vakanssit sekä osa-aikaisuudet alensivat henkilöstökuluja. Myös jotkin Viiden tähden keskusta -kehitysohjelman kuluvalle vuodelle suunnitelluista hankkeista ajoittuvat suunnitellusta poiketen. Alitukseen vaikutti osittain myös se, että vähäluminen talvi oli kustannuksiltaan edullinen. Toisaalta rakennuttamisessa palveluostot ylittyivät, mikä johtui pääasiassa katurakentamisen aktivoitavien hankkeiden tilauksen kasvusta, jolloin myös valmistus omaan käyttöön ylittyi vastaavasti eikä toimintakate heikentynyt.

Poistotaso toteutui 3,2 milj. euroa vuosisuunnitelmaa pienempänä. Poistotason alitus johtui tilikaudella keskeneräiseksi jääneiden investointihankkeiden suuremmasta määrästä kuin vuosisuunnitelmassa oli arvioitu.

Yhdyskuntalautakunnan osalta Viiden tähden keskusta -kehitysohjelman sitova toimintakate oli 0,4 milj. euroa vuosisuunnitelmaa parempi, sillä osa hankkeista ajoittui vuosisuunnitelmasta poiketen. Hiedanranta -kehitysohjelman sitova toimintakate oli olennaisesti vuosisuunnitelman mukainen.

Yhdyskuntalautakunnan bruttoinvestoinnit olivat 64,2 milj. euroa, mikä oli 6,1 milj. euroa vuosisuunnitelmaa enemmän. Syynä on lukuisten kestoltaan useampivuotisten rakennushankkeiden painottuminen talousarviovuodelle. Investointien talouden tasapainottamiseksi kaikkia hankkeita ei ole pyritty toteuttamaan samaan aikaan, vaan jaksottamaan mahdollisuuksien mukaan pidemmälle aikajaksolle. Viiden tähden keskusta -kehitysohjelman investoinnit alittuivat 0,97 milj. euroa eräiden kohteiden rakentamisen aloitusten siirtymisen

vuoksi. Säästyneitä menoja esitetään osittain uudelleenbudjetoitavaksi vuodelle 2021. Saadut investointien rahoitusosuudet toteutuivat 2,3 milj. euroa vuosisuunnitelmaa suurempina. Kyse oli Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskukselta saaduista ARA-rahoitusosuuksista sekä liikennehankkeisiin saaduista Traficom-rahoitusosuuksista, joita ei oltu huomioitu vuosisuunnitelmassa. Nettoinvestoinnit toteutuivat 3,7 milj. euroa vuosisuunnitelmaa suurempina.

Valtuusto hyväksyi helmikuussa (KV 17.2.2020 § 22) Kaupunkiympäristön palvelualueen 3,6 milj. euron uudelleen budjetoinnit vuodelta 2019 siirtyneistä kehitysohjelmien hankkeiden rahoista. Tästä 3,0 milj. euroa kohdistuu Viiden tähden keskusta -kehitysohjelman ja 0,6 milj. euroa Hiedanranta -kehitysohjelman.

Viiden tähden keskusta -kehitysohjelman investoinnit toteutuivat 1,0 milj. euroa vuosisuunnitelmaa pienempinä. Alitus johtui siitä, että Areenaan ja Asemakeskukseen liittyvien Sorin alueen katujärjestelyjen rakennusurakat siirrettiin aloitettavaksi vuoden 2021 alkupuolella. Alituksesta 1,2 milj. euroa kohdistui Kaupunkiympäristön rakennuttaminen palveluryhmään. Kaupunkiympäristön suunnittelun palveluryhmään kohdistui 0,2 milj. euron ylitys.

Hiedanranta -kehitysohjelman investoinnit toteutuivat 0,3 milj. euroa vuosisuunnitelmaa suurempina. Suurimmat kohteet olivat Kartanonpuistossa sekä Hiedanrannan kevyen liikenteen väylällä. Kaupunkiympäristön rakennuttaminen palveluryhmään kohdistui 0,3 milj. euron alitus. Kaupunkiympäristön suunnittelun palveluryhmään kohdistui 0,5 milj. euron ylitys.

Kaupunkiympäristön suunnittelun bruttoinvestoinnit (ei sisällä edellä mainittuja kehitysohjelmaa) toteutuivat 0,6 milj. euroa vuosisuunnitelmaa suurempina. Nettoinvestoinnit toteutuivat 0,6 milj. euroa vuosisuunnitelmaa suurempina. Ylityksen syynä oli joidenkin hulevesisuunnitteluhankkeiden toteutumisen vuosisuunnitelmaa suurempina.

YHDYSKUNTALAUTAKUNTA

Tuloslaskelma (1 000 euroa)	TP 2020	Muutettu TA 2020	Ero
Toimintatuotot			
Myyntituotot	8 693	8 255	438
Maksutuotot	14 472	13 623	849
Tuet ja avustukset	1 659	1 396	263
Vuokratuotot	1 070	648	422
Muut toimintatuotot	3 502	2 910	592
Toimintatuotot yhteensä	29 395	26 832	2 564
Valmistus omaan käyttöön	2 205	1 080	1 125
Toimintakulut			
Henkilöstökulut	-17 526	-18 291	765
Palkat ja palkkiot	-13 784	-14 619	835
Henkilösivukulut	-3 742	-3 671	-70
Eläkekulut	-3 254	-3 166	-88
Muut henkilösivukulut	-488	-506	18
Palvelujen ostot	-33 993	-32 119	-1 874
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-1 469	-2 247	778
Avustukset	-334	-237	-97
Vuokratulot	-4 226	-4 571	345
Muut toimintakulut	-427	-491	64
Toimintakulut yhteensä	-57 975	-57 955	-20
Toimintakate	-26 375	-30 044	3 669
Rahoitustuotot ja kulut	-3	0	-3
Vuosikate	-26 378	-30 044	3 666
Poistot ja arvonalentumiset	-40 769	-44 000	3 231
Tilikauden tulos	-67 146	-74 044	6 897

Rakennuttamisen ja kunnossapidon perustoiminnan bruttoinvestoinnit (ei sisällä edellä mainittuja kehitys-ohjelmia) toteutuivat 6,2 milj. euroa vuosisuunnitelmaa suurempina. Rahoitusosuudet toteutuivat 2,3 milj. euroa vuosisuunnitelmaa suurempina. Nettoinvestoinnit toteutuivat 3,9 milj. euroa vuosisuunnitelmaa suurempina. Suurimmat ylityskohteet olivat Rongankadun alikulkukäytävän jatko ja siihen liittyvien tukimuurien rakentamiset, Hämeensillan lopullisen valmistumisen venyminen vuodelle 2020, Kalevankulman kaava-alueen tukimuuuri-rakennelmat, Pinninkadun alikulkusilta sekä raitiotien rakentamiseen liittyvä Hämeenkadun reunojen rinnakkais-hankkeiden valmistuminen etuajassa vuoden 2020 puolella. Tarkemmin perustoiminnan investointien toteumasta on raportoitu Kaupunkiympäristön rakennuttamisen palveluryhmässä.

Investoinnit (1 000 euroa)	TP 2020	Muutettu TA 2020	Ero	Alkuper. TA 2020	KV:n muutokset	Muut muutokset
Investointimenot	-64 214	-58 156	-6 058	-54 556	-3 600	0
Rahoitusosuudet	2 348	0	2 348	0	0	0
Nettoinvestoinnit	-61 866	-58 156	-3 710	-54 556	-3 600	0
Pysyvien vastaavien luovutustulot	1 280	1 280	0	0	1 280	0

SITOVAT ERÄT

Käyttötalous (1 000 euroa)	TP 2020	Muutettu TA 2020	Ero	Alkuper. TA 2020	KV:n muutokset	Muut muutokset
Yhdyskuntalautakunta, toimintakate (pl. erikseen sitovat erät)	-24 248	-27 221	2 973	-25 499	-1 780	58
Hiedanranta -kehitysohjelma, toimintakate	-13	-50	37	-50	0	0
Viiden tähden keskusta -kehitysohjelma, toimintakate	-101	-500	399	-500	0	0
Raitiotie, toimintakate	-1 365	-1 500	135	-1 500	0	0
Smart Tampere, toimintakate	-648	-773	125	-715	0	-58
Investoinnit (1 000 euroa)						
Yhdyskuntalautakunta, nettoinvestoinnit (pl. erikseen sitovat erät)	-50 492	-46 081	-4 411	-46 081	0	0
Hiedanranta -kehitysohjelma, nettoinvestoinnit	-869	-600	-269	0	-600	0
Viiden tähden keskusta -kehitysohjelma, nettoinvestoinnit	-10 505	-11 475	970	-8 475	-3 000	0
Yhteensä	-61 866	-58 156	-3 710	-54 556	-3 600	0

Kaupunkiympäristön suunnittelu

Kaupunkiympäristön suunnittelun palveluryhmään kuuluvat yleiskaavoitus, asemakaavoitus, liikennejärjestelmän suunnittelu, viheralueiden ja hulevesien suunnittelu, rakennusvalvonta sekä kiinteistömuodostus. Kaupunkiympäristön suunnittelun palveluryhmän tehtävänä on vastata kaupungin fyysisen ympäristön suunnittelusta ja luoda toiminnallaan edellytykset Tampereen kestäväälle kasvulle sekä toimivan ja laadukkaan kaupunkiympäristön rakentamiselle. Kaupunkisuunnittelussa luodaan fyysisen ympäristön osalta edellytykset niin palveluiden, asumisen kuin elinkeinoelämänkin rakentamiselle sekä näitä palvelevan yhdyskuntatekniikan, liikennejärjestelmän ja viheralueiden toteuttamiselle tasapainoisen ja kestäväen yhdyskuntarakenteen tavoitteiden mukaisesti.

Toiminnan painopisteet ja keskeiset muutokset

Valtuustokausittain päivitettävässä Tampereen kantakaupungin yleiskaavassa valmisteltiin vuonna 2020 kaavaehdotus. Tällä valtuustokaudella keskeisiä yleiskaavassa tutkittavia asioita ovat kaupungin aiempaa suuremman kasvutavoitteen vaikutukset sekä kaupunginvaltuuston yleiskaavan 2040 hyväksymiseen liitetyt päätöspöytäkirjat, jotka koskivat lähijunieläntekniikan mahdollisia pysäkkiympäristöjä sekä Ruotulan alueen maankäyttöä. Kaupunginhallitus linjasi kaavatyötä toukokuussa 2020 luonnoksesta saadun palautteen pohjalta. Luonnosvaiheen palautteen ja strategiataustan pohjalta on voitu todeta, että 2017 hyväksytty kantakaupungin yleiskaava voidaan pääosin pitää voimassa ja valtuustokauden tarkistukset yleiskaavaehdotukseen on laadittu vaihekaavana. Pohjoisen suuralueen strategisen yleiskaavan ehdotus valmistui kaupunginhallituksen linjauksen ja saadun palautteen pohjalta. Yleiskaavoituksessa jatketaan suunnittelutyön kehittämistä tietomallipohjais-

seksi sekä osallisuuden ja tietotuotannon digitalisointia.

Hiedanrannan-Lielahden -alueen kokonaisuuden yleissuunnitelmaa on laadittu yhteistyössä Hiedanrannan kehitysohjelman kanssa. Yleissuunnitelma hyväksyttiin kesäkuussa 2020, jonka jälkeen on käynnistetty alueen asemakaavojen valmistelua. Hiedanrannan alueella ja asemakaavoitusohjelmaan on priorisoitu vuosittain hankekokonaisuus, joka vastaa kaupunkistrategiassa asetettuja tavoitteita. Strategian linjauksen mukaisesti kaupunkisuunnittelussa korostetaan voimakkaasti täydennysrakentamista yhdyskuntarakenteen sisällä.

Asemakaavoituksen painopisteitä ovat olleet erityisesti raitiotien lähialueet sekä keskustan ja aluekeskusten kohteet. Keskustassa Asemakeskus, Särkänniemi ja Pyynikin trikoo ovat olleet merkittäviä käynnissä olevia kohteita. Asemakeskuksen asemakaavoitus on jatkunut hyväksytyin yleissuunnitelman pohjalta. Keskustan alueelle sijoittuu useita täydennysrakentamiskohteita. Tärkeän keskustan täydennysalueen, Viinikanlahden entisen jätevedenpuhdistamon alueen kansainvälinen suunnittelukilpailu ratkesi keuhällä 2020. Kilpailun voittaneen ehdotuksen pohjalta on laadittu koko alueen yleissuunnitelmaa asemakaavaprosessin yhteydessä.

Raitiotien 2. vaiheen asemakaavoja on valmistunut Santalahden ja Niemenrannan väliselle alueelle. Muita merkittäviä kaavakohteita ovat olleet muun muassa Nauhatehtaan, Tesomajärven ja Hyhkyn laakson alueet lännessä, Takojankadun ja Kaupin urheilupuiston alueet idässä sekä täydennysrakentamisen mahdollistavat asemakaavat muun muassa Hervannassa ja Kaukajärvellä. Työpaikka-alueiden asemakaavoja ajantasaisesti Lahdesjärvellä vastaamaan paremmin tämän hetkistä tarvetta.

Pientaloalueilla olemassa olevien tonttien jakamisella on tuotettu uusia omakotitontteja

Voimassa olevien asemakaavojen alueilla oleva tonttivaranto on asumisen osalta noin 1 030 000 k-m² ja muihin käyttötarkoituksiin varattujen tonttien osalta noin 833 000 k-m².

Liikennejärjestelmäsuunnittelussa jatkettiin raitiotien ja siihen liittyvien rinnakaishankkeiden suunnitelmien laatimista. Pääpaino oli raitiotien 2. vaiheen Pyynikintori-Lentävänniemi suunnittelussa, jota tehtiin yhdessä Raitiotieallianssin kanssa. Kestävä liikunnan suunnitelmasta (SUMP) valmistui luonnos, joka menee päätöksentekoon alkuvuonna 2021. SUMP liittyy kiinteästi yleiskaavatyöhön ja se on laadittu vuorovaikuttaisesti sidosryhmien ja Kestävä kaupunki -palveluryhmän kanssa. Liikunnan ohjaukseen liittyviä hankkeita edistettiin laajasti.

Pysäköinnin osalta jatkettiin ydin- ja keskustan pysäköinnin ja huollon yleissuunnitelman laatimista sekä käynnistettiin liityntäpysäköinnin kehittämistyö.

Pyöräilyliikenne suunnittelu on painotunut pyöräilyn laatutason parantamiseen pääreiteillä ja raitiotiekäytävissä. Pyöräilyinfran kehittämiseen tähtävää suunnittelua tehtiin muun muassa keskustan ja Hervannan välisen, Teiskon tien ja Paasikiventien korkeatasoisen pyöräilyliikenne osalta sekä jatkamalla keskustan pääpyöräreittien kehittämisen suunnittelua. Kaupunkipyöräilyn kilpailutus toteutettiin, mutta järjestelmän käynnistäminen siirtyi kesään 2021.

Keskustan ja aluekeskusten saavutettavuuden parantamiseen tähtävää suunnittelua jatkettiin. Keskustan kävelyopastuksen, esteettömyyden ja raitiotiepysäkkien kävely-yhteyksien parantamisen suunnittelua jatkettiin. Liikenneturvallisuuden parantamiseen tähtävää suunnittelua tehtiin etenkin koulumatkojen ja asuinalueiden tur-

vallisuuden parantamiseksi. Erityisenä painopistealueena oli suojatieturvallisuuden parantaminen. Yhteistyössä poliisin ja Pirkanmaan ELY-keskuksen kanssa jatkettiin automaattivalvonnan laajentamisen suunnittelua ja toteutusta. Asuinalueiden 30 km/h aluenopeusrajoitusten suunnittelua jatkettiin. Älyliikenteen kehittämistä tehtiin laaditun Tampereen ITS-strategian mukaisesti.

Kansallisen kaupunkipuiston hankkeen hakemuksen jättäminen Ympäristöministeriöön hyväksyttiin kaupunginhallituksessa. Kaavoitukseen liittyvien uusien puistojen suunnittelua sekä nykyisten saneeraussuunnittelua on jatkettu. Tampereelle räätälöity, erityisesti täydennysrakentamisen kohteissa asumisviihtyisyyteen vaikuttava työkalu, viherkerroin on otettu käyttöön soveltuvissa asemakaavakohteissa. Kestävän ympäristörakentamisen mallia on kehitetty yhteistyössä KIEPPI-hankkeen kanssa. Merkittävä työmäärä on kohdistunut kaupungille vuonna 2018 siirtyneen hulevesijärjestelmän vastuista. Vuoden 2020 aikana laskutusta on kehitetty yhteistyössä Monetra Oy:n kanssa.

Kiinteistönmuodostusyksikössä on asiakaslähtöinen toimintakulttuuri, mitä tuetaan joustavilla ratkaisuilla. Töitä priorisoimalla ja jatkuvalla kehitystyöllä tehtävät hoidetaan tehokkaasti sitä vaativissa kohteissa, unohtamatta pitkäkestoisempia tehtäviä. Kolmiolotteisia kiinteistöjä on toteutettu Suomen ensimmäisten kuntien joukossa, mikä tarjoaa merkittäviä mahdollisuuksia alueiden kehittämisessä. Kolmiolotteisuuden toteuttamisen linjausten luonti ja arkipäiväistäminen koko suunnitteluketjuun on ollut ja tulee olemaan yksi keskeisistä tavoitteista. Tuotannon osalta on pilotoitu uusia sähköisiä jär-

jestelmiä toiminnan ohjaamisessa sekä aineiston käsittelyssä ja tämä kehittäminen jatkuu edelleen.

Useisiin eri yksiköihin sijoittuvien pilottihankkeiden avulla on tutkittu tiedonhallinnan kehittämistä ja suunnitteluprosessien sujuvoittamista. Rakentamisen volyyymi on ollut Tampereella edelleen suuri. Rakennusvalvonnan lupien läpimenoaikoja on pyritty nopeuttamaan Lean-kehittämishankkeella ja tältä osin kehitystyö jatkuu vuonna 2021. Toiminnan sujuvoittamisessa keskeisin työkalu on toimintolaskelma, jonka laatimisessa käydään läpi kaikki rakennusvalvonnan työtehtävät ja niiden suhde rakennuslupaprosessiin. Työn kulkujen kehittämisessä hyödynnetään käytössä olevaa sähköistä asiointipalvelua sen kaikki piirteet hyödyntäen. Rakennusvalvonnan koordinoimassa Kitara-hankkeessa on puuttuvien rekisteritietojen tarkistaminen ja korjaus lisännyt kaupungin kiinteistövero-tuottoja. Hanke jatkuu edelleen vuonna 2021. Tulevaisuuteen, Maankäyttö- ja rakennuslain muutoksiin ja tietomallipohjaisen lupakäsittelyn mahdollisuuksiin varaudutaan koulutus- ja henkilöstösuunnittelun avulla.

Palvelukokonaisuuden talous

Palveluryhmän toimintakate toteutui 2,3 milj. euroa vuosisuunnitelmaa parempina (sisältäen palveluryhmään kohdistuvat palvelualueen tukipalvelujen vyörytysosuudet).

Toimintatuotot toteutuivat 1,5 milj. euroa vuosisuunnitelmaa suurempina. Toimintatuottojen ylityksestä 0,5 milj. euroa johtui ulkoisten toimintatuottojen ylityksistä. Ulkoisista tuotoista ylittyivät erityisesti rakennusvalvonnan perimät maksutuotot. Ulkoisia tuottoja alensi asemakaavoituksen Hiedanranta

-hankkeen laskutus joka ei toteutunut, sillä kiinteistöjä hallinnoiva Hiedanranta Ky ei aloittanut toimintaansa vuonna 2020 ja hankkeen omistusjärjestelyt olivat vuoden aikana kesken. Sisäiset toimintatuotot ylittyivät 1,0 milj. euroa. Sisäistä tuotoista ylittyivät erityisesti asemakaavoituksen ja jossain määrin myös liikennejärjestelmän suunnittelun omien tilojen hankelaskutuksen tuotot Kiinteistöt, tilat ja asuntopolitiikka -yksiköltä.

Palveluryhmän toteutuneet toimintakulut toteutuivat 0,8 milj. euroa pienempinä (sisältäen palveluryhmään kohdistuvat palvelualueen tukipalvelujen vyörytysosuudet). Alitus johtuu pääosin osavuotisesta täyttämättä olevista vakansseista sekä osa-aikaisuuksista, jotka alentavat henkilöstökuluja. Toisaalta jotkin hankkeet ajoittuvat vuosisuunnitelmasta poikkeavasti minkä vuoksi palveluostot alittuvat etenkin hulevesisuunnittelussa ja liikennesuunnittelussa.

Kaupunkiympäristön suunnittelun bruttoinvestoinnit ja nettoinvestoinnit toteutuivat 1,3 milj. euroa vuosisuunnitelmaa suurempina. Palveluryhmään kohdistuvien Viiden tähden keskusta-kehitysohjelman investoinnit toteutuivat 0,2 milj. euroa vuosisuunnitelmaa suurempina. Suurimmat kohteet olivat Ranta-Tampellan puistokohteita sekä Santalahden rantapuisto. Hiedanranta-kehitysohjelman investoinnit toteutuivat 0,5 milj. euroa vuosisuunnitelmaa suurempina. Suurin yksittäinen kohde oli Hiedanrannan kevyen liikenteen väylä. Palveluryhmän perustoiminnan investoinnit toteutuivat 0,6 milj. euroa vuosisuunnitelmaa suurempina. Ylityksen syyinä oli joidenkin hulevesisuunnitteluhankkeiden toteutuminen vuosisuunnitelmaa suurempina.

KAUPUNKIYMPÄRISTÖN SUUNNITTELU

Käyttötalous (1 000 euroa)	TP 2020	Muutettu TA 2020	Ero	Alkuper. TA 2020	KV:n muutokset	Muut muutokset
Toimintatuotot	13 270	11 759	1 511	11 759	0	0
Toimintakulut *)	-14 119	-14 914	796	-14 916	0	2
Toimintakate	-849	-3 155	2 306	-3 157	0	2

*) sisältää hallinto- ja tukipalvelujen sekä paikkatiedon vyörytysosuudet

Investoinnit (1 000 euroa)	TP 2020	Muutettu TA 2020	Ero	Alkuper. TA 2020	KV:n muutokset	Muut muutokset
Investointimenot	-1 833	-500	-1 333	-500	0	0
Rahoitusosuudet	13	0	13	0	0	0
Nettoinvestoinnit	-1 820	-500	-1 320	-500	0	0

SITOVAT ERÄT

Käyttötalous (1 000 euroa)	TP 2020	Muutettu TA 2020	Ero	Alkuper. TA 2020	KV:n muutokset	Muut muutokset
Kaupunkiympäristön suunnittelu, toimintakate (pl. erikseen sitovat erät)	-734	-2 605	1 871	-2 607	0	2
Hiedanranta -kehitysohjelma, toimintakate	-13	-50	37	-50	0	0
Viiden tähden keskusta -kehitysohjelma, toimintakate	-101	-500	399	-500	0	0

Investoinnit (1 000 euroa)	TP 2020	Muutettu TA 2020	Ero	Alkuper. TA 2020	KV:n muutokset	Muut muutokset
Kaupunkiympäristön suunnittelu, nettoinvestoinnit (pl. erikseen sitovat erät)	-1 052	-500	-552	-500	0	0
Hiedanranta -kehitysohjelma, nettoinvestoinnit	-543	0	-543	0	0	0
Viiden tähden keskusta -kehitysohjelma, nettoinvestoinnit	-224	0	-224	0	0	0
Yhteensä	-1 820	-500	-1 320	-500	0	0

Kaupunkiympäristön rakennuttaminen

Kaupunkiympäristön rakennuttamisen ja ylläpidon palveluryhmään kuuluvat kuntatekniikan suunnittelu, rakennuttaminen sekä yleisten alueiden ylläpito ja valvonta. Palveluryhmän tehtävä on toteuttaa liikenneverkkojen ja yleisten alueiden investoinnit tavoitteiden mukaisesti, hallitusti ja taloudellisesti sekä huolehtia tehokkaasti niiden kunnossapidosta, rakentamisen ohjauksesta ja valvoa niillä tapahtuvaa toimintaa. Palveluryhmä vastaa myös satamatoiminnasta.

Toiminnan painopisteet ja keskeiset muutokset

Palveluryhmän toiminnan kannalta merkittävää oli Tampereen Infra Oy:n toiminnan käynnistyminen ja sopimusmallien käytännön toteuttaminen. Edelleen keskeinen toiminnan painopiste on ollut rakentamisen erittäin suuri volyymi koko kaupungin alueella erityisesti raitiotien linjalla. Merkittävä osa palveluryhmän hankkeiden suunnittelusta ja ohjauksesta kohdistui edelleen raitiotien rakentamisen ja samassa yhteydessä rakennettavien kaupungin hankkeiden suunnitteluun ja yhteensovittamiseen. Myös uusien alueiden rakentaminen on jatkunut poikkeuksellisen kiivaana. Hankkeiden toteuttaminen on ollut nopeampaa kuin talousarviovaiheessa on arvioitu.

Kaupungin yleisillä alueilla toimivien kaupunkikonserniin kuuluvien rakennuttajien kesken ”yhteinen työmaa”-sopimusmallia on valmisteltu ja sopimus saatiin hyväksytyä. Satamien venepaikkojen digitaalinen vuokrausjärjestelmä otettiin käyttöön onnistuneesti venepaikkojen vuokrauksessa. Tampereen kaupungin omistamat tietoliikenneverkot toimipisteiden välillä organisoitiin palveluryhmään ja toiminta käynnistettiin.

Yleisten alueiden kunnossapito toteutui kokonaisuutena tavoitteiden mukaisesti. Helppo talvi talvihoidon kannalta mahdollisti kustannusten hallinnan ja asukastyytyväisyys katujen talvihoitoon parani merkittävästi

lumisiin talviin verrattuna. Rakentamishankkeiden suuri määrä näkyi katulupien suurena määränä. Lukuisat rakennushankkeet aiheuttivat häiriöitä liikenteelle varsinkin keskusta-alueella, vaikka monet rakennuskohteet ovatkin valmistuneet. Koronapandemia vaikutti merkittävästi liikkumiseen ja vähensi kadunvarsipysäköintiä ja toisaalta virheellistä pysäköintiä. Tulot ja maksut eivät kuitenkaan toteutuneet niin alhaisena, kun vielä keväällä arvioitiin.

Palvelukokonaisuuden talous

Palveluryhmän toimintakate toteutui 1,4 milj. euroa vuosisuunnitelmaa parempana (sisältäen palveluryhmään kohdistuvat palvelualueen tukipalvelujen vyörytysosuudet).

Kaupunginvaltuusto hyväksyi lokakuussa (Kv 19.10.2020 § 132) talousarviomuutoksina 1,4 milj. euroa koronapandemian aiheuttamia pysäköintimaksutulojen ja pysäköintivirhemaksutulojen vähennyksiä. Kaupunginvaltuusto hyväksyi samalla päätöksellä lautakunnan talousarvioon myös 0,38 milj. euroa kunnossapidon palveluosojen lisäyksiä Tampereen Infra Oy:ltä.

Toimintatuotot toteutuivat 1,1 milj. euroa vuosisuunnitelmaa suurempana. Toimintatuottojen ylitys johtui ulkoisten toimintatuottojen ylityksistä. Ulkoisista tuotoista ylittyivät erityisesti pysäköintimaksutuotot ja pysäköintivirhemaksutuotot, jotka ylittyivät yhteensä 1,7 milj. euroa. Pysäköintimaksujen kuukausikertymä romahti maaliskuun aikana mutta palautui syyskuussa vuoden 2019 syyskuuhun verrattuna. Maksutulot notkahtivat uudelleen lokakuussa. Koronapandemian vaikutukset pysäköintiin olivat lopulta ennakoitua vähäisemmät. Myös katulupamaksut ylittyivät 0,1 milj. euroa johtuen pääosin asukas-pysäköintilupien kasvusta. Ulkoisia tuottoja alensivat vähentyneet maan- ja lumenvastaanottotulot, jotka jäivät noin 0,7 milj. euroa vuosisuunnitelmaa pienemmäksi. Maanvastaanottotulot alenivat edelleen merkittävästi edellisiin vuosiin

verrattuna Ruskon vastaanottoaikan sulkeuduttua. Kolmenkulman alueelle kehitetään maanvastaanotto- ja kierrätystoimintaa. Lumen vastaanottotulot romahtivat vähälumisen talven takia.

Palveluryhmän toteutuneet toimintakulut toteutuivat 0,3 milj. euroa vuosisuunnitelmaa pienempinä (sisältäen valmistus omaan käyttöön sekä palveluryhmään kohdistuvat tukipalvelujen vyörytysosuudet). Osavuoitaisesti täyttämättä olevat vakanssit sekä osa-aikaisuudet alensivat henkilöstökuluja, jotka toteutuivat hieman vuosisuunnitelmaa pienempinä. Alitukseen vaikutti myös vähälumisen talven tuomat kustannussäästöt sekä talvihoidossa että lumen vastaanottotoiminnassa.

Poistotaso toteutui 3,3 milj. euroa vuosisuunnitelmaa pienempänä. Poistotason alitus johtui pääosin tilikaudella keskeneräiseksi jääneiden investointihankkeiden suuremmasta määrästä kuin vuosisuunnitelmassa oli arvioitu.

Kaupunkiympäristön rakennuttamisen kokonaisuuden bruttoinvestoinnit toteutuivat 4,7 milj. euroa ja nettoinvestoinnit 2,4 milj. euroa vuosisuunnitelmaa suurempina. Palveluryhmään kohdistuvien Viiden tähden keskusta-kehitysohjelman investoinnit toteutuivat 1,2 milj. euroa vuosisuunnitelmaa pienempinä. Alitus johtui pääosin siitä, että Areenaan ja Asemakeskukseen liittyvien Sorin alueen katujärjestelyjen rakennusurakat siirrettiin aloitettavaksi vuoden 2021 alkupuolella. Hiedanranta-kehitysohjelman investoinnit toteutuivat 0,3 milj. euroa vuosisuunnitelmaa pienempinä. Ainoa kohde oli Kartanonpuisto eikä muita kohteita toteutunut. Palveluryhmän perustoiminnan bruttoinvestoinnit toteutuivat 6,2 milj. euroa vuosisuunnitelmaa suurempina. Rahoitusosuudet toteutuivat 2,3 milj. euroa vuosisuunnitelmaa suurempina. Nettoinvestoinnit toteutuivat 3,9 milj. euroa vuosisuunnitelmaa suurempina.

Valtuusto hyväksyi helmikuussa (KV 17.2.2020 § 22) Kaupunkiympäristön palvelualueen 3,6 milj. euron uudelleen budjetoinnit vuodelta 2019 siirtyneistä

kehitysohjelmien hankkeiden rahoista. Tästä 3,0 milj. euroa kohdistuu Viiden tähden keskusta -kehitysojelmaan ja 0,6 milj. euroa Hiedanranta -kehitysojelmaan.

Investointien rahoitusosuudet ylittivät 2,3 milj. euroa. Kyse oli Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen ARA-rahoitusosuuksista sekä liikennehankkeisiin saaduista Traficom-rahoitusosuuksista, joita ei oltu huomioitu vuosisuunnitelmassa. Saaduista rahoitusosuuksista 0,57 milj. euroa kohdistui Ojalan alueelle, 0,35 milj. euroa Haukiluoman alueelle, 0,35 milj. euroa Tesoman rautatiekorttelille, 0,28 milj. euroa Hervannan baanalle, 0,26 milj. euroa Hervantajärven alueelle, 0,25 milj. euroa Hatanpään valtatie kävely- ja pyöräilyolosuhteisiin, noin 0,1 milj. euroa Hatanpäänkadulle sekä noin 0,1 milj. euroa Peltolammin ja Multisillan -alueen liikenne- ja valaistusolosuhteisiin.

Kaupunkiympäristön rakennuttamisen nettoinvestoinnit ilman Viiden tähden keskusta- ja Hiedanranta -kehitysohjelmia toteutuivat 3,9 milj. euroa vuosisuunnitelmaa suurempina. Syynä on lukuisten kestoltaan useampivuotisten rakennushankkeiden painottuminen talousarviovuodelle. Investointien talouden tasapainottamiseksi kaikkia hankkeita ei ole pyritty toteuttamaan samaan aikaan, vaan mahdollisuuksien mukaan kohteita on pyritty tarkoituksenmukaisesti jaksottamaan pidemmälle aikajaksolle. Merkittävimmät kohteet on eritelty.

Tavara-aseman siirtotyömaan yhteydessä oli tarkoituksen mukaista toteuttaa Ratapihankadun oikaisu. Se edellytti Rongankadun alikulkukäytävän

jatkon ja siihen liittyvien tukimuurien rakentamiset. Tämän jälkeen oli mahdollista rakentaa Ratapihankatu katusuunnitelmien mukaisesti välillä Väinölänkatu–Itsenäisyydenkatu ja ottaa käyttöön nopeasti kyseissä kohdassa. Hallinto-oikeudessa olevan tavara-aseman siirron käsittelyn takia edellä mainittujen kohteiden toteuttamisiin ei varattu määrärahaa vuosisuunnitelmassa. Mainittujen kohteiden kustannukset olivat 1,1 milj. euroa.

Hämeensillan lopullinen valmistuminen ja urakan vastaanotto siirtyivät vuodelle 2020. Lisäksi Mokka puistoon johtavan massiiviset kiviportaat korjattiin ja Hämeensillan urakassa toteutettiin Tammerkosken valaistukseen liittyen sillan julkisivuvalaistus. Vuosisuunnitelmassa ei Hämeensillan hankkeen kustannuksiin varattu näitä työvaiheita, mistä aiheutui hankkeelle 0,7 milj. euron ylitys.

Niemenrannan sataman aallonmurtajan rakentaminen käynnistyi aiottua aikaisemmin ja suurella volyyymilla jo marraskuussa, koska Sulkuvuoden jätevesipuhdistamon louheen ajo ohjattiin suoraan rakenteeseen ilman välivarastointia. Hiedanrannan välivarastointialue täyttyi. Aallonmurtajan rakentamiseen oli varattu käynnistysraha vuoden 2020 vuosisuunnitelmassa. Suuren täyttömäärään ajoittuminen vuodelle 2020 aiheutti 0,4 milj. euron ylityksen vuosisuunnitelmaan verrattuna.

Pinnikadun alikulkusillan uusiminen toteutettiin Väyläviraston kanssa yhteishankkeena. Hankkeen kustannukset ylittivät kustannusarvion ennakoitua vaikeampien maaperäsuhteiden takia. Lisäksi siltaan toteutettiin korkealaatuiset valo- ja taideratkaisut. Väylä-

lävirasto laskutti myös hankkeeseen liittyvät esiselvityskustannukset ja rakennuttamiskustannukset kaupungilta. Vuoden 2020 osalta kustannukset ylittivät vuosisuunnitelman 1,1 milj. euroa.

Raitiotien rakentamiseen liittyvä Hämeenkadun reunojen rakentaminen rinnakkaishankkeena valmistui käytännössä vuotta suunniteltua aikaisemmin mihin ei oltu varauduttu vuoden 2020 vuosisuunnitelmassa. Hankkeen valmistuttua palveluntuottaja laskutti vuoden 2021 maksuosuuden mukaisesti jo vuonna 2020, jolloin hankkeen kustannukset ylittivät vuosisuunnitelman 2,0 milj. eurolla.

Kalevankulman kaava-alueelle täytyi toteuttaa vuosisuunnitelmaan 2020 verrattuna laajemmat tukimuurirakenteet sekä johtosiirrot. Kohde on monivuotinen ja osittain toteutettiin myös vuodelle 2021 ajateltuja töitä. Vuodelle 2020 kohdistui 0,7 milj. euroa suuremman kustannukset vuosisuunnitelmaan verrattuna.

Rakentamisen volyyymi oli vuonna 2020 suuri ja jatkuu myös vuonna 2021. Kohteiden suunnittelu vaati myös merkittävää lisäpanostusta. Kokonaisuudessaan suunnittelun ylitys oli 0,5 milj. euroa verrattuna vuosisuunnitelmaan.

Ojala-Lamminrahka-alueella käynnistyi Mossin puistokadun rakentaminen. Urakkakilpailutuksessa saatiin merkittävästi edullisimpia tarjouksia, mitä ennakkoon oli arvioitu. Lisäksi töiden käynnistyminen venyi toukokuulle ja vuoden 2020 osalta säästyi 1,1 milj. euroa verrattuna vuosisuunnitelmaan.

Lisäksi jotkin pienemmät rakennuskohteet aiheuttavat poikkeamia verrattuna vuosisuunnitelmaan.

KAUPUNKIYMPÄRISTÖN RAKENNUTTAMINEN

Käyttötalous (1 000 euroa)	TP 2020	Muutettu TA 2020	Ero	Alkuper. TA 2020	KV:n muutokset	Muut muutokset
Toimintatuotot	12 132	11 041	1 090	12 441	-1 400	0
Toimintakulut *)	-30 872	-31 218	345	-30 853	-380	15
Toimintakate	-18 741	-20 176	1 435	-18 411	-1 780	15

*) sisältää hallinto- ja tukipalvelujen sekä paikkatiedon vyörytysosuudet

Investoinnit (1 000 euroa)	TP 2020	Muutettu TA 2020	Ero	Alkuper. TA 2020	KV:n muutokset	Muut muutokset
Investointimenot	-62 381	-57 656	-4 725	-54 056	-3 600	0
Rahoitusosuudet	2 334	0	2 334	0	0	0
Nettoinvestoinnit	-60 047	-57 656	-2 391	-54 056	-3 600	0
Pysyvien vastaavien luovutustulot	1 280	1 280	0	0	1 280	0

SITOVAT ERÄT

Käyttötalous (1 000 euroa)	TP 2020	Muutettu TA 2020	Ero	Alkuper. TA 2020	KV:n muutokset	Muut muutokset
Kaupunkiympäristön rakennuttaminen ja ylläpito, toimintakate (pl. erikseen sitovat erät)	-18 646	-20 080	1 433	-18 315	-1 780	15
Smart Tampere, toimintakate	-95	-97	2	-97	0	0

Investoinnit (1 000 euroa)	TP 2020	Muutettu TA 2020	Ero	Alkuper. TA 2020	KV:n muutokset	Muut muutokset
Muu kaupunkiympäristön rakennuttaminen ja ylläpito, nettoinvestoinnit (pl. erikseen sitovat erät)	-49 441	-45 581	-3 860	-45 581	0	0
Hiedanranta -kehitysohjelma, nettoinvestoinnit	-325	-600	275	0	-600	0
Viiden tähden keskusta -kehitysohjelma, nettoinvestoinnit	-10 280	-11 475	1 195	-8 475	-3 000	0
Yhteensä	-60 047	-57 656	-2 391	-54 056	-3 600	0

Kestävä kaupunki

Kestävä kaupunki -palveluryhmään kuuluvat kestävän kehityksen, ympäristönsuojelun, ympäristöterveydenhuollon ja jätehuollon yksiköt sekä Kestävä Tampere 2030 -ohjelma.

Toiminnan painopisteet ja keskeiset muutokset

Hiilineutraali Tampere 2030 -tiekartta hyväksyttiin kaupunginhallituksessa 31.8.2020. Tiekartta valmisteltiin palvelualueiden ja Kestävä Tampere 2030 -osaohjelman yhteistyönä. Yksiköt nostivat tiekartan toimenpiteitä vuoden 2021 palvelu- ja vuosisuunnitelmiin sekä ilmastobudjettiin. Asukasyhteistyön osalta vuonna 2020 panostettiin vuoro vaikutukseen ja tiedon jakamiseen ja toteutettiin muun muassa uusi ilmastosankari-kampanja ja mobiilipeli ilmastomuutoksesta. Yrityksille lanseerattiin ilmastokumppanuus-toimintamalli, joka kannustaa yrityksiä ilmastotekoihin. Kaupunki oli lisäksi mukana yliopiston kanssa useissa ilmasto- ja kestävyysteemaisissa hankehauissa. Hankkeen projekteista päättyivät Energiaviisaat kaupungit-hanke ja Puurakentamisen edistämisen kehitysohjelma, joiden avulla saatiin lisätietoa muun muassa älykkäistä energijärjestelmistä ja vahvistettua Tampereen puurakentamista. Hiilineutraalisuustavoitteiden saavuttamista vahvistamaan rekrytoitiin viestintäsuunnittelija ja tulevaisuuden liikkumisen koordinaattori sekä projektipäällikkö uuteen kestävien ruokajärjestelmien edistämishankkeeseen.

Kestävän kehityksen yksikkö jatkoi v. 2020 ympäristöpolitiikan Kestävä Tampere 2030 -linjausten toteutuksen koordinaatiota ja seurantaa. Yksikkö tarkensi ja kehitti edelleen kasvihuonekaasupäästöjen laskentaa sekä ympäristö- ja ilmastotoimien päästö- ja taloudellisten vaikutusten arviointia ja seurantaa. Näiden mukaisesti tuotettiin Hiilineutraali Tampere 2030 -tiekarttaan toimenpiteiden päästö- ja kustannustarkasteluja. Toista kertaa talousarvion osana julkaistu ilmastobudjetti laajen-

nettiin kaksiosaiseksi sisältäen päästöbudjetin lisäksi myös ilmastotoimien taloussuunnitelman. Yksikkö vahvisti kestävän kaupunkiluonnon ja ilmastomuutoksen sopeutumisen näkökulmaa kaupungin suunnitteluprosesseissa sekä edisti kaupungin hankintojen kestävyysnäkökulmaa muun muassa hankintojen Green Deal -sopimusmenettelyn avulla.

Jätehuollon yhteistoiminta-alueeseen kuuluu 17 Pirkanmaan kuntaa. Toimialueelle valmisteltiin uudet kunnalliset jätehuoltomääräykset, jotka etenevät jätehuoltolautakunnan hyväksyttäväksi keväällä 2021. Jätehuollon seurantaa tehostettiin keskittyen erityisesti haja-asutusalueiden jätevesijärjestelmien tyhjennysten seurantaan. Jätehuollon yksikössä jatkettiin toimintaprosessien digitalisointia sähköisen asiointipalvelun ja suomi.fi-viestien käyttöönoton osalta. Palvelut valmistuivat käyttöönotettavaksi vuoden 2021 alussa. Palvelut parantavat käyttöönoton myötä toiminnan asiakaslähtöisyyttä ja tehokkuutta.

Ympäristönsuojelun lupa- ja ilmoitusasiat hoidettiin tavoitteellisten aikarajojen puitteissa ja viranomaisvalvontaa suunnattiin valvontasuunnitelman ja -ohjelman mukaisesti. Erillisinä toimina toteutettiin tärkeillä pohjavesialueilla olevien kiinteistöjen öljysäiliöistä aiheutuvien riskien kartoitus- ja neuvonta- sekä Särkijärven hajajätevesivalvontaprojektit. Päivitettiin ilmanlaadun tarkkailusuunnitelma ja sopimus Tampereen alueen ilmanlaadun yhteistarkkailusta vuosille 2021-2025. Ilmanlaadun mittausasemien toiminta oli keskeytyksetöntä käyttöasteen ollessa yli 96 prosenttia. Tunneittain päivittyvät ilmanlaadun mittaustulokset ovat olleet yleisön saatavilla ilmanlaatu-portaalissa (www.ilmanlaatu.fi). Toteutettiin kantakaupungin yleiskaavatyöhön liittyen hiljaisten alueiden kartoitusprojekti. Luonnon monimuotoisuusohjelma LUMOn tavoitteet hyväksyttiin kaupunginhallituksessa ja niiden pohjalta jatkettiin ohjelman toimenpiteiden valmistelua asukas-, asiantuntija-

ja sidosryhmäkyselyillä. Järvien ja ojien vedenlaadun seurantaa jatkettiin seurantaohjelman mukaisesti ja päivitettiin pohjavesialueiden suojelusuunnitelma. Vesistöjen kunnostushankkeessa toteutettiin lidesjärven tehokalastuksen rysä- ja nuottapyyhnnit. Aloitettiin ympäristötietoa helposti omaksuttavassa muodossa tarjoavan ympäristötietoportaalin valmistelu.

Ympäristöterveyden toiminta-alueeseen kuuluu kahdeksan kuntaa. Ympäristöterveydenhuollon valvonta toteutettiin Tampereen ympäristöterveyden valvontasuunnitelman 2020-2024 mukaisesti huomioiden riskiperusteisuus. Valvontakeinot ja valvonnan kohdentaminen pyrittiin valitsemaan niin, että valvonta olisi mahdollisimman vaikuttavaa. Ohjelmakauden teemana on yhdenmukainen valvonta ja yhteistyö. Ympäristöterveydessä on tiivistetty viranomaisten ja sidosryhmien välistä yhteistyötä esimerkiksi vesihuollon toimintavarmuuden turvaamiseksi. Ympäristöterveydessä osallistuttiin aktiivisesti yhteisen valtakunnallisen Vati-tietojärjestelmän kehittämiseen. Valvontasuunnitelman toteutumisen raportti hyväksytään helmikuussa alueellisessa ympäristöterveydenhuollon jaostossa ja toimitetaan Aluehallintovirastoon.

Kestävä kaupunki -palveluryhmän yhteistyö kaupunkiympäristön muiden palveluryhmien ja kaupungin kehittämishankkeiden kanssa on tiivistynyt ja laajentunut.

Palvelukokonaisuuden talous

Palveluryhmän toimintakate toteutui 0,2 milj. euroa vuosisuunnitelmaa heikompana (sisältäen palveluryhmään kohdistuvat palvelualueen tukipalvelujen vyörytysosuudet). Palveluryhmään sijoittuvan Smart Tampere -kehitysohjelman toimintakate toteutui vuosisuunnitelmaa parempana.

Toimintatuotot toteutuivat vajaa 0,2 milj. euroa vuosisuunnitelmaa pienempinä. Alitus johtui pääosin ympäristöterveysvalvonnan maksutuottojen

alituksista. Tämä puolestaan pääosin johtui naapurikunnille tehdyistä kuntapalautuksista, joita ei oltu huomioitu vuosisuunnitelmassa. Ympäristöterveyden maksutuotot toteutuivat hie- man vuosisuunnitelmaa suurempana,

sillä tupakkavalvonnan tulot toteutuivat hieman ennakoitua suurempana.

Palveluryhmän toimintakulut toteutuivat olennaisesti vuosisuunnitelman mukaisesti (sisältäen palveluryhmään kohdistuvat tukipalvelujen vyörytys-

osuudet). Osavuotisesti täyttämättä olevat sijaisuudet sekä osa-aikaisuudet alensivat henkilöstökuluja, jotka toteutuivat olennaisesti vuosisuunnitelman mukaisena.

KESTÄVÄ KAUPUNKI

Käyttötalous (1 000 euroa)	TP 2020	Muutettu TA 2020	Ero	Alkuper. TA 2020	KV:n muutokset	Muut muutokset
Toimintatuotot	3 401	3 565	-164	3 393	0	172
Toimintakulut *)	-8 494	-8 433	-61	-8 245	0	-188
Toimintakate	-5 093	-4 868	-225	-4 852	0	-16

*) sisältää hallinto- ja tukipalvelujen sekä paikkatiedon vyörytysosuudet

Käyttötalous (1 000 euroa)	TP 2020	Muutettu TA 2020	Ero	Alkuper. TA 2020	KV:n muutokset	Muut muutokset
Kestävä kaupunki, toimintakate (pl. erikseen sitovat erät)	-4 540	-4 192	-348	-4 234	0	42
Smart Tampere, toimintakate	-553	-676	123	-618	0	-58

Raitiotie-kehitysohjelma

Kehitysohjelmat -palveluryhmään sisältyy Raitiotien kehitysohjelma, joka on valtuustoon nähden sitova. Kehitysohjelmat perustuvat kaupunkistrategiaan ja ne toteutetaan kaupunginhallituksen ohjauksessa. Kehitysohjelmista on esitetty tarkemmat ohjelmakohtaiset kuvaukset kirjan alkuosassa, Tampereen kaupungin kehitysohjelmat -kappaleessa.

Raitiotien kehitysohjelma toimii kaupunkiympäristön palvelualueella ja se koordinoi peruskaupungin toimintaa raitiotiehankkeessa. Peruskaupungin, kaupunkiympäristön palvelualueen vastuulla on raitiotiehankkeessa

maankäytön suunnittelu, liikennesuunnittelu, katujen ja yleisten alueiden rakennussuunnittelu, rakennuttaminen ja ylläpito sekä joukkoliikenteen suunnittelu, tilaaminen, maksuliikenne, tiedotus ja matkustajainformaatio. Kehitysohjelma tukee osaltaan Tampereen Raitiotie Oy:tä ja Raitiotieallianssia raitiotiejärjestelmän toteuttamishankkeessa. Raitiotien toteuttaminen liittyy kiinteästi kaupunkiympäristön palvelualueen perustoimintaan sekä kaupungin muiden palvelualueiden ja kaupunginhallitukselle raportoivien muiden kehitysohjelmien toimintaan.

Palvelukokonaisuuden talous

Raitiotien kehitysohjelman toimintakate toteutui 0,1 milj. euroa vuosisuunnitelmaa parempana. Toimintakulut toteutuivat vuosisuunnitelmaa pienempinä (sisältäen ohjelmaan kohdistuvat palvelualueen tukipalvelujen vyörytysosuudet). Toimintakulujen alitus johtui pääosin palveluostojen alituksesta, sillä vielä budjetointivaiheessa oli hankalaa arvioida kaikkia kuluneen vuoden aikana kaikkia toteutuvia toimenpiteitä.

RAITIOTIE-KEHITYSOHJELMA

Käyttötalous (1 000 euroa)	TP 2020	Muutettu TA 2020	Ero	Alkuper. TA 2020	KV:n muutokset	Muut muutokset
Toimintatuotot	51	0	51	0	0	0
Toimintakulut *)	-1 474	-1 565	91	-1 564	0	-1
Toimintakate	-1 424	-1 565	141	-1 564	0	-1

*) sisältää hallinto- ja tukipalvelujen sekä paikkatiedon vyörytysosuudet

JOUKKOLIIKENNELAUTAKUNTA

Tampereen kaupunkiseudun joukkoliikennelautakunta toimii Tampereen, Nokia, Oriveden ja Ylöjärven kaupunki- ja Kangasalan, Lempäälän, Pirk-

kalan ja Vesilahden kuntien yhteisenä seudullisena joukkoliikenteen viranomaisena Tampereen kaupunginvaltuuston ja -hallituksen alaisuudessa.

Joukkoliikenteen palvelut järjestää Tampereen kaupungin kaupunkiympäristön palvelualueeseen sijoittuva joukkoliikenteen palveluryhmä.

Toiminnan tavoitteiden toteuma

Joukkoliikennelautakunnalle asetettiin vuoden 2020 talousarviossa viisi sitovaa toiminnan tavoitetta. Vuoden lopun tilanteessa kolme tavoitteista to-

teutui ja kaksi jäi toteutumatta.

Keskeiset poikkeamat tavoitteiden toteumissa liittyvät joukkoliikenteen matkustajamäärän kasvuun sekä ta-

louden tasapainottamisohjelman taloudellisten tavoitteiden saavuttamiseen. Tavoitteiden eteneminen on kuvattu tarkemmin alla olevassa taulukossa.

Nro	Toiminnan tavoite 2020	Tavoitteen toteuma (tammi-joulukuu 2020)	
10	Tyytyväisyys palveluihin on parantunut valituissa kohteissa (joukkoliikenne)	Joukkoliikenteen asiakastyytyväisyyttä mitataan jatkuvana mittauksena haastattelemalla matkustajia. Vuonna 2020 tehtiin koronatilanteesta johtuen 8.800 haastattelua. Yleisarvosanaksi muodostui 4,3 mikä on parempi kuin vuonna 2019 mitattu 4,2. Vuonna 2019 tehtiin noin 14.000 haastattelua. Tavoite toteutui.	+
13	Uusia digitaalisia asiointimahdollisuuksia on otettu käyttöön	Nella Nettilatauspalvelussa on otettu matkakortin tilaamisessa käyttöön Suomi.fi-valtuudet. Palvelun kautta asiakas pystyy tilaamaan matkakortin toiselle henkilölle, mikäli henkilön tiedot löytyvät tilaajan tiedoista Suomi.fi-valtuuksissa. Asiakaspalvelussa on otettu käyttöön myös koronatoimenpiteenä mobiilivuoronumerojärjestelmä. Järjestelmän avulla voi odottaa vuoroaan esim. ulkotiloissa. Tavoite toteutui.	+
30	Joukkoliikenteen matkustajamäärä on kasvanut 3 % edelliseen vuoteen verrattuna	Joukkoliikenteessä tehtiin vuonna 2020 yhteensä 27,2 miljoonaa matkaa. Se on noin 35 % vähemmän kuin vuonna 2019, jolloin tehtiin 41,3 miljoonaa matkaa. Matkamäärän väheneminen johtuu koronatilanteesta. Tavoite ei toteutunut.	-
42	Talouden tasapainottamisohjelman taloudelliset tavoitteet on saavutettu	Hintoja korotettiin 2.1.2020 alkaen yhteensä noin 4 prosenttia. Matkustajamäärät putosivat noin kolmanneksella vuoden takaisesta. Talousohjelman toimenpiteet jäivät toteutumatta koronapandemiasta johtuen. Tavoite ei toteutunut.	-
43	Työvoimakustannukset ovat vuosisuunnitelman mukaiset	Työvoimakustannukset ovat toteutuneet vuosisuunnitelman mukaisena. Tavoite toteutui.	+

Lautakunnan talous

Joukkoliikennelautakunnan toimintakate oli -17,8 milj. euroa sisältäen sekä palvelukokonaisuuden että tilaajan toiminnan kustannukset ilman palvelualueen tukipalvelujen vyörytysosuuksia. Toimintakate toteutui 6,0 milj. euroa vuosisuunnitelmaa parempana. Alkuperäiseen talousarvioon nähden toimintakate toteutui 1,6 milj. euroa talousarviota huonompana. Toimintakate kertoo Tampereen kaupungin osuuden seudullisen joukkoliikenteen järjestämiskustannuksista. Muiden kuntien maksuosuudet olivat yhteensä 6,1 milj. euroa. Valtiontukea toteutui noin 11,6 milj. euroa ja Kelan koulumatkatukea noin 1,1 milj. euroa.

Kaupunginvaltuusto hyväksyi lokaussa (Kv 19.10.2020 § 132) talousarviomuutoksina koronapandemian aiheuttamia käyttötalousmuutoksia, josta myyntitulojen vähennyksiä 16,2 milj. euroa, tukien ja avustusten lisäyksiä 5,2 milj. euroa sekä toimintamenojen vähennyksiä 3,4 milj. euroa.

Talousarvio sisältää 0,2 milj. euroa kaupungin talousohjelmasta tulevia säästötoimenpiteitä kohdistuen lipun hintojen korotuksiin. Tulojen lisäys toteutettiin lipunhintojen korotuksen yhteydessä. Hintoja korotettiin 2.1.2020 alkaen yhteensä noin 4 prosenttia. Talousohjelman toimenpiteet jäivät toteutumatta, sillä koronapandemiasta

johtuen lipputulot vähenivät 14,2 miljoonaa euroa.

Toimintatuotot toteutuivat noin 5,4 milj. euroa vuosisuunnitelmaa suurempina. Toimintatuottojen ylitys johtui ulkoisten toimintatuottojen ylityksistä. Ulkoisista tuotoista ylittyivät lipputulot ja saadut valtiontuet. Alkuperäiseen talousarvioon nähden lipputulot alittivat 14,2 milj. euroa koronapandemian aiheuttaman kysynnän pienenemisen vuoksi. Alkuperäiseen talousarvioon nähden saadut valtiontuet ylittyivät 8,7 milj. euroa, sillä saatu valtiontuki koronapandemian aiheuttamiin lipputulomenetyksiin oli 7,6 milj. euroa ja myös muut saadut valtiontuet kasvoivat.

JOUKKOLIIKENNELAUTAKUNTA

Tuloslaskelma (1 000 euroa)	TP 2020	Muutettu TA 2020	Ero
Toimintatuotot			
Myyntituotot	37 512	35 228	2 284
Maksutuotot	0	0	0
Tuet ja avustukset	12 614	9 280	3 334
Vuokratuotot	0	0	0
Muut toimintatuotot	544	720	-176
Toimintatuotot yhteensä	50 669	45 228	5 441
Valmistus omaan käyttöön	141	0	141
Toimintakulut			
Henkilöstökulut	-1 114	-1 130	16
Palkat ja palkkiot	-923	-937	14
Henkilösivukulut	-192	-193	2
Eläkekulut	-159	-161	1
Muut henkilösivukulut	-32	-33	1
Palvelujen ostot	-65 305	-65 673	367
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-164	-8	-156
Avustukset	0	0	0
Vuokratulut	-1 963	-1 963	0
Muut toimintakulut	-49	-219	170
Toimintakulut yhteensä	-68 596	-68 993	397
Toimintakate	-17 787	-23 765	5 978
Rahoitustuotot ja kulut	-0	0	-0
Vuosikate	-17 787	-23 765	5 978
Poistot ja arvonalentumiset	-39	0	-39
Tilikauden tulos	-17 826	-23 765	5 939

Toimintakulut toteutuivat noin 0,5 milj. eurolla vuosisuunnitelmaa pienempinä. Alkuperäiseen talousarvioon nähden toimintakulut alittuivat 3,9 milj. eurolla. Kulujen alitus aiheutui pääosin koronapandemian johdosta tehdyistä palvelutarjonnan leikkauksista ja kustannustason ennakoitua vähäisemmästä noususta.

Kaupunginvaltuusto hyväksyi lokaussa talousarviomuutoksina yhteensä 7,6 milj. euroa koronapandemian aiheuttamia lautakunnan toimintakattea heikentäviä käyttötalousmuutoksia. Koronapandemian vuoksi lipputuotot pienenevät 14,2 milj. eurolla, saadut valtiontuet kasvoivat 7,6 milj. eurolla ja palvelutarjontaa leikattiin arviolta noin 3,6 milj. eurolla. Koronapandemia heikensi siten lautakunnan toimintakattea arviolta noin 3,0 milj. euroa mikä on 4,6 milj. euroa vuosisuunnitelmaa vähemmän.

Joukkoliikennelautakunnan bruttoinvestoinnit toteutuivat 0,5 milj. euroa vuosisuunnitelmaa alhaisempina johtuen käynnissä olevan lippu- ja maksujärjestelmän uudistuksen investointimenon alituksesta. Joukkoliikennelautakunnan nettoinvestoinnit toteutuivat 1,4 milj. euroa vuosisuunnitelmaa alhaisempina johtuen lippu-,maksatus- ja infojärjestelmään saadusta 0,9 milj. euron rahoitusosuudesta, jota ei oltu huomioitu vuosisuunnitelmassa.

SITOVAT ERÄT

Käyttötalous (1 000 euroa)	TP 2020	Muutettu TA 2020	Ero	Alkuper. TA 2020	KV:n muutokset	Muut muutokset
Joukkoliikennelautakunta, toimintakate *)	-18 056	-24 045	5 989	-16 445	-7 600	0

*) sisältää hallinto- ja tukipalvelujen sekä paikkatiedon vyörytysosuudet

Investoinnit (1 000 euroa)	TP 2020	Muutettu TA 2020	Ero	Alkuper. TA 2020	KV:n muutokset	Muut muutokset
Joukkoliikennelautakunta, nettoinvestoinnit	429	-1 000	1 429	-1 000	0	0

Joukkoliikenne

Joukkoliikenteen palveluryhmä vastaa Tampereen kaupunkiseudun joukkoliikennelautakunnan toimialaan kuuluvien asioiden valmistelusta ja toimeenpanosta. Joukkoliikenteen palveluryhmässä suunnitellaan joukkoliikenteen linjasto ja liikennöinti koko kaupunkiseudulla. Joukkoliikenne hankkii liikennepalvelut kilpailuttamalla tai omalta tuotannolta tilaamalla. Palveluryhmä vastaa joukkoliikennettä tukevien järjestelmien ylläpidosta ja kehittämisestä yhteistyössä tietohallinnon kanssa. Palveluryhmä vastaa tariffisuunnittelusta, lippujen myynnistä ja myyntiverkoista sekä joukkoliikenteen tiedotuksesta ja markkinoinnista.

Toiminnan painopisteet ja keskeiset muutokset

Vuoden 2020 maaliskuussa Suomeen ja Tampereelle levinnyt koronapandemia vaikutti merkittävästi joukkoliikenteen toimintaan. Maaliskuun puolivälissä alkaen yhteiskunnan sulkemistoimenpiteet romahduttivat Tampereen seudulla, kuten muuallakin, joukkoliikenteen kysynnän muutamassa päivässä noin 30 prosenttiin normaalista kysynnästä. Tämän johdosta palvelutarjontaan tehtiin liikennöitsijöiden kanssa neuvotellen mahdolliset supistamistoimet kevään ja kesän liikenteeseen. Joukkoliikennepalvelu pidettiin kuitenkin ajallisesti ja maantieteellisesti kattavana ja ruuhka-aikaankin mahdollisimman väljänä, joten tarjonnan vähenemä oli parin prosentin luokkaa kokonaissuoritteesta.

Kesällä kysyntä elpyi jo lähelle 80 prosenttia normaalitilanteesta ja syksy liikennöitiin tasolla 65 prosenttia normaalista kysynnän tasosta. Talviliikennekauden

tarjonnan käynnistymistä myöhästettiin kuukaudella ja syyskuun lopussa liikennöitiin jo lähes normaalilla talvikauden tarjonnalla.

Joukkoliikenteen lipunhintoja nostettiin 1.1. 2020 alkaen noin 4 prosenttia. Helmikuun alusta Nysse-alueen lähi- ja kaukoliikenteen junissa osana junapilottia. Raitiotien rakentamistyöt etenivät sujuvasti ja osan 1 rakennustyöt valmistuivat pääosin vuoden 2020 loppuun mennessä.

Kaupunginvaltuuston asettamana sitovana tavoitteena oli kasvattaa joukkoliikenteen matkustajamäärää 3 prosenttia vuonna 2020. Joukkoliikenteen matkustajamäärät vähenivät koronapandemiasta johtuen vuonna 2020 noin 34 prosenttia.

Palveluryhmän talous

Toimintatuotot toteutuivat noin 5,4 milj. euroa vuosisuunnitelmaa suurempina, mutta toteutuivat 5,6 milj. euroa alkuperäistä talousarviota pienempinä. Koronapandemian vuoksi lipputulot alittuivat 14,2 milj. eurolla. Alkuperäiseen talousarvioon nähden saadut valtiontuet ylittyivät 8,7 milj. euroa, sillä saatu valtiontuki koronapandemian aiheuttamiin lipputulomenetyksiin oli 7,6 milj. euroa ja myös muut saadut valtiontuet kasvoivat.

Kaupunginvaltuusto hyväksyi loka-kuussa (Kv 19.10.2020 § 132) talousarviomuutoksina koronapandemian aiheuttamia käyttötalouksmuutoksia, josta myyntitulojen vähennyksiä 16,2 milj. euroa, tukien ja avustusten lisäyksiä 5,2 milj. euroa sekä toimintamenojen vähennyksiä 3,4 milj. euroa.

Toimintakulut (sisältäen palveluryhmään kohdistuvat palvelualueen tuki-

palvelujen vyörytysosuudet) toteutuivat noin 0,5 milj. eurolla vuosisuunnitelmaa pienempinä ja toteutuivat 3,9 milj. euroa alkuperäistä talousarviota pienempänä. Kulujen alitus aiheutui pääosin koronapandemian johdosta tehdystä palvelutarjonnan leikkauksista ja kustannustason ennakoitua vähäisemmästä noususta.

Toimintakate oli -17,8 milj. euroa sisältäen sekä palvelukokonaisuuden että tilaajan toiminnan kustannukset ilman palvelualueen tukipalvelujen vyörytysosuuksia. Toimintakate toteutui 6,0 milj. euroa vuosisuunnitelmaa parempana. Alkuperäiseen talousarvioon nähden toimintakate toteutui 1,6 milj. euroa talousarviota huonompana. Toimintakate kertoo Tampereen kaupungin osuuden seudullisen joukkoliikenteen järjestämiskustannuksista. Muiden kuntien maksuosuudet olivat yhteensä 6,1 milj. euroa. Valtiontukea toteutui noin 11,6 milj. euroa ja Kelan koulumatkatukea noin 1,1 milj. euroa.

Toimintakate oli -18,1 milj. euroa sisältäen myös palveluryhmään kohdistuvat palvelualueen tukipalvelujen vyörytysosuudet.

Joukkoliikenteen bruttoinvestoinnit toteutuivat 0,5 milj. euroa vuosisuunnitelmaa alhaisempina johtuen käynnissä olevan lippu- ja maksujärjestelmän uudistuksen investointimenon alituksesta. Joukkoliikennelautakunnan nettoinvestoinnit toteutuivat 1,4 milj. euroa vuosisuunnitelmaa alhaisempina johtuen lippu-, maksatus- ja infojärjestelmään saadusta 0,9 milj. euron rahoitusosuudesta, jota ei oltu huomioitu vuosisuunnitelmassa.

Käyttötalous (1 000 euroa)	TP 2020	Muutettu TA 2020	Ero	Alkuper. TA 2020	KV:n muutokset	Muut muutokset
Toimintatuotot	50 669	45 228	5 441	56 228	-11 000	0
Toimintakulut *)	-68 724	-69 273	548	-72 673	3 400	0
Toimintakate	-18 056	-24 045	5 989	-16 445	-7 600	0

*) sisältää hallinto- ja tukipalvelujen sekä paikkatiedon vyörytysosuudet

Investoinnit (1 000 euroa)	TP 2020	Muutettu TA 2020	Ero	Alkuper. TA 2020	KV:n muutokset	Muut muutokset
Investointimenot	-456	-1 000	544	-1 000	0	0
Rahoitusosuudet	885	0	885	0	0	0
Nettoinvestoinnit	429	-1 000	1 429	-1 000	0	0

KEHITYSOHJELMAT

Hiedanranta

Hiedanrannan kehitysohjelma on perustettu kaupunginhallituksen päätöksellä 22.6.2015. Hiedanranta on Lielahden vanhan selluloosatehtaan alueelle rakentuva uusi kaupunginosa, jonne tavoitellaan 25 000 asukasta ja 10 000 työpaikkaa.

Hiedanrannan kehitysohjelman tehtävänä on johtaa ja koordinoida uuden asuinalueen kehitystyötä sekä tuottaa uudenlaisia ratkaisuja alueella toteutuvalle älykkäälle kaupunkikehitykselle, resurssitehokkuudelle ja kiertotaloudelle. Kehitysohjelman toteutus jakautuu kolmeen teemaan: houkutteleva tulevaisuuden elinkeinoympäristö, kestävä ja älykäs kaupunginosa sekä monipuolinen ja elämyksellinen elinympäristö.

Hiedanrannan kehitysohjelma on kaupungin johtamisjärjestelmän työkalu kaupungin strategian tavoitteiden toteuttamiseksi Hiedanrannassa. Käytännön toteutuksesta tulee vastaamaan Hiedanrannan Kehitys Oy kaupungin ja yhtiön välille tehtävän palvelusopimuksen perusteella.

Toiminnan tavoitteiden toteuma

Hiedanrannan kehitysohjelmalle asetettiin vuoden 2020 talousarviossa yksi sitova toiminnan tavoite ja neljä toi-

Toiminnan painopisteet ja keskeiset muutokset

Kaupunginhallitus hyväksyi Hiedanrannan ohjelmasuunnitelman päivityksen hyötytavoitteineen 9.12.2019. Kaupunginosa yleissuunnitelma hyväksyttiin 8.6.2020. Hiedanrannan alueen raitiotien asemakaavat on hyväksytty ja lainvoimaiset.

Kaupunginvaltuusto päätti 15.4.2019 Hiedanrannan kehittämisen yhtiöittämisestä. Päätöstä täsmennettiin ja yhtiömalli muutettiin kaupunginvaltuustossa 19.10.2020 siten, että Hiedanrannan Kehitys Oy toimii maaomaisuuden kehittämisestä vastaavana yhtiönä. Hiedanranta Ky yhtiönä on purettu. Hiedanrannan Kehitys Oy:lle luovutettiin apporttiomaisuutena kehitettävä maaomaisuus rakennuksineen ja rakennelmineen vuoden 2020 lopussa. Yhtiöittämisen tavoitteena on keventää peruskaupungin käyttötalousmenoja ja investointipanostuksia sekä samalla nopeuttaa alueen rakentumista.

Vaasan hallinto-oikeus kumosi 13.12.2019 Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoviraston antaman luvan Vaitinaron vesistöäytölle. Länsi- ja Sisä-

Suomen aluehallintovirasto myönsi 20.1.2020 uuden saaritäyttöön perustuvan luvan Vaitinaron vesistöäytölle, mutta päätöksestä valitettiin. Vesistöäyttöä ei voitu aloittaa vuonna 2020. Vaasan hallinto-oikeus hylkäsi valitukset vesistöäytöstä 2.2.2021, mutta asiasta on kuitenkin vielä haettu valituslupaa KHO:sta.

MAL-neuvotteluissa on sovittu Vaitinaron tiesuunnitelman laatimisesta 2020-2023, mikä luo pohjaa eritasoliittymän toteutukselle 2025. Valtio on toteuttanut lisäkaistan lännen suuntaan vuonna 2020.

Nollakuidun käsittelyyn tavoiteltua uutta teknologista innovaatiota ole toistaiseksi syntynyt. Jatkotoimenpiteiden suunnittelua joudutaan jatkamaan vuonna 2021.

Vuonna 2020 rakennettiin kevyenliikenteen väylä Paasikiventien ylittävän entisen ratasillan kautta. Väylä avataan vuoden 2021 alussa, kun Possiojan huulevisijärjestelmän rakentaminen aloitetaan. Kartanonpuisto kunnostettiin ja työt saatetaan loppuun keväällä 2021. Pilaantuneen maan puhdistustöitä tehtiin alueella suunniteltua vähemmän.

menpidettä. Vuoden lopun tilanteessa tavoite toteutui. Toimenpiteistä yksi toteutui, kaksi toteutui osittain ja yksi jäi toi-

teutumatta. Tavoitteen ja toimenpiteiden eteneminen on kuvattu tarkemmin seuraavalla sivulla olevassa taulukossa.

Nro	Toiminnan tavoite 2020	Tavoitteen toteuma (tammi-joulukuu 2020)	
37	Hiedanrannan kehitysohjelman tehtävät on siirretty Hiedanrannan kehitys Oy:lle ja Hiedanranta Ky:lle	Hiedanrannan Kehitys Oy on toiminut vuoden 2020 ajan palvelutilauksen mukaisesti. Kaupunginvaltuusto päätti 19.10.2020, että yhtiömallia muutetaan. Hiedanrannan Kehitys Oy toimii 2021 alkaen toteutuksesta vastaavana yhtiönä ja Hiedanranta Ky puretaan. Hiedanrannan Kehitys Oy:lle luovutettiin apporttiomaisuutena kehitettävä maanomaisuus. Hiedanrannan Kehitys Oy on toimintakykyinen ja liiketoiminta on hyvin organisoitu. Yhtiön, kaupungin ja muiden sidosryhmien rajapinnat ovat selkeät. Tavoite toteutui.	+
Nro	Toimenpide vuodelle 2020	Toimenpiteen toteuma (tammi-joulukuu 2020)	
1	Vaitinaron vesistötytön toteutus. Vaitinaron eritasoliittymän suunnittelu- ja toteutusaikataulu varmistetaan hyötykustannuslaskemien pohjalta (KV).	MAL-neuvotteluissa on sovittu Vaitinaron tiesuunnitelman laatimisesta 2020-2023, mikä luo pohjaa eritasoliittymän toteutukselle 2025. Valtio on toteuttanut lisäkaistan lännen suuntaan jo vuonna 2020. Hiedanrannan saaritäyttöön perustuva maankäytön yleissuunnitelma hyväksyttiin kaupunginhallituksessa kesäkuussa 2020. Liittymän vaatima tila on huomioitu yleissuunnitelmassa. Aluehallintovirasto on myöntänyt luvan vesialueen täyttöön, mutta päätöksestä on valitettu. Vaasan hallinto-oikeuden päätöstä ei saatu vuoden 2020 loppuun mennessä eikä vesistötyttöä voitu aloittaa vuonna 2020. Päätöstä odotetaan alkuvuonna 2021. Toimenpide toteutui osittain.	+/-
2	0-kuidun käsittelymenetelmä tai -menetelmät valitaan ja lupaprosessit käynnistetään. Jatketaan koeruoppaus- ja käsittelypilotteja.	Nollakuidun käsittelyn selvitykset viime vuosilta on koottu koosteraportiksi kehitysohjelman ohjausryhmän käsittelyä varten. Yritysten esittämät ratkaisut nollakuidun ratkaisuksi ovat kustannuksiltaan 50-100 miljoonaa euroa eikä tavoiteltua uutta teknologista innovaatiota ole toistaiseksi syntynyt. Jatkotoimenpiteiden suunnittelua joudutaan jatkamaan vuonna 2021. Merkittävä osa hajuhaitasta johtuu Sellupuiston suotovesistä ja kaasupäästöistä. Sellupuistosta on viranomaisvaatimusten mukainen tarkkailusuunnitelma. Suotovesien hajuhaittoja korjaavia toimenpiteitä on käynnistetty vuonna 2020 ja niitä täydennetään seurannan pohjalta vuonna 2021. Toimenpide ei toteutunut.	-
3	Ensimmäiset asemakaavat ovat valmistuneet.	Maankäytön yleissuunnitelma hyväksyttiin kesäkuussa 2020. Hiedanrannan alueella raitiotien asemakaavat on hyväksytty ja asemakaavat ovat lainvoimaiset. Ensimmäiset talonrakentamista koskevat asemakaavat käynnistyvät vuonna 2021. Toimenpide on täyttynyt lukuun ottamatta asuinrakentamisen asemakaavoja. Toimenpide toteutui osittain.	+/-
4	Hiedanrannan Kehitys Oy ja Hiedanranta Ky toimivat vuosittaisen palvelutilauksen mukaisesti. Yhtiöiden, kaupungin ja muiden sidosryhmien rajapinnat ovat kaikille selvät ja yhteistyö vakiintumassa.	Hiedanrannan Kehitys Oy on toiminut vuoden 2020 ajan palvelutilauksen mukaisesti. Kaupunginhallitus päätti kesäkuussa 2020, että Hiedanrannan kehittämistä jatketaan yhtiömallilla ja että nykyisen yhtiömallin vaihtoehdoksi selvitetään johtamisen, omistajaohjauksen sekä sopimusohjauksen kannalta tehokkain yhtiömalli. Kaupunginvaltuusto päätti 19.10.2020, että yhtiömallia muutetaan ja Hiedanrannan Kehitys Oy toimii toteutuksesta vastaavana yhtiönä. Hiedanranta Ky yhtiönä on purettu. Hiedanrannan Kehitys Oy:lle luovutettiin apporttiomaisuutena kehitettävä maanomaisuus. Hiedanrannan Kehitys Oy on toimintakykyinen ja liiketoiminta on hyvin organisoitu. Yhtiön, kaupungin ja muiden sidosryhmien rajapinnat ovat selkeät. Toimenpide toteutui, mutta arvioitu viive koko hankkeelle on 12 kk.	+

Kehitysohjelman talous

Hiedanranta -kehitysohjelman käyttötalous jakautui vuonna 2020 elinvoima- ja osaamislautakunnan, asunto- ja kiinteistölautakunnan, yhdyskuntalautakunnan sekä sivistys- ja kulttuurilautakunnan vuosisuunnitelmiin. Tilinpäätöksessä ohjelman käyttötalous toteutui 0,1 milj. euroa vuosisuunnitelmiä heikompana. Yhtiöittämisen viivästyessä elinvoima- ja osaamislautakunnan käyttötaloushankinnat ylittyivät, mutta kokonaisuutena ohjelman käyttötalous toteutui lähes talousarvion mukaisena.

Kehitysohjelman investoinnit jakautuivat asunto- ja kiinteistölautakunnan sekä yhdyskuntalautakunnan vuosisuunnitelmiin.

Asunto- ja kiinteistölautakunnan osalta investoinnit toteutuivat 7,3 milj. euroa vuosisuunnitelmiä pienempinä pääosin Vaitinaron vesistötytön lupasian viivästymisen vuoksi. Alueen pilaantuneen maan puhdistustoimet viivästyivät teknisistä syistä. Hiedanrannan rakennusten peruseräparannuksia toteutettiin suunniteltua vähemmän (0,8 milj. euroa), ja niiden osalta määrärahaa jäi käyttämättä 2,8 milj. euroa. Asunto- ja kiinteistölautakuntaan kohdistuvien investointien osalta esitettiin yhteensä 4,6 milj. euroa uudelleenbudjetoitavaksi vuodelle 2021.

Valtuusto hyväksyi helmikuussa (KV 17.2.2020 § 22) yhdyskuntalautakunnan 3,6 milj. euron uudelleen budjetoinnit

vuodelta 2019 siirtyneistä kehitysohjelmien hankkeiden rahoista. Tästä 0,6 milj. euroa kohdistuu Hiedanranta -kehitysohjelmaan. Yhdyskuntalautakunnan osalta investoinnit toteutuivat 0,3 milj. euroa vuosisuunnitelmaa suurempina. Suurimmat kohteet olivat Kartanonpuistossa sekä Hiedanrannan kevyen liikenteen väylällä.

HIEDANRANTA

Käyttötalous (1 000 euroa), toimintakate	TP 2020	Muutettu TA 2020	Ero	Alkuper. TA 2020	KV:n muutokset	Muut muutokset
Hiedanranta	-3 018	-2 966	-52	-2 966	0	0
Elinvoima ja osaamislautakunta	-1 972	-1 841	-131	-1 841	0	0
Asunto- ja kiinteistölautakunta	-957	-1 000	43	-1 000	0	0
Yhdyskuntalautakunta	-13	-50	37	-50	0	0
Sivistys- ja kulttuurilautakunta	-76	-75	-1	-75	0	0

Investoinnit (1 000 euroa)	TP 2020	Muutettu TA 2020	Ero	Alkuper. TA 2020	KV:n muutokset	Muut muutokset
Investointimenot	-4 151	-11 210	-7 597	-10 140	-1 070	0
Asunto- ja kiinteistölautakunta						
Investointimenot	-3 282	-10 610	-7 328	-10 140	-470	0
Yhdyskuntalautakunta						
Investointimenot	-869	-600	-269	0	-600	0

Viiden tähden keskusta

Viiden tähden keskusta -kehitysohjelmalla toteutetaan Tampereen strategian keskustaa koskevia tavoitteita, joiden mukaan keskusta on elinvoimainen ja viihtyisä.

Keskustan kehittämisohjelmassa esitetään kokonaisnäkemys keskustan kaupunkiympäristön kehittämistavoitteista sekä kehittämistoimista tuleville vuosikymmenille. Tavoitteena on, että vuonna 2030 Tampereen keskustassa on edellytykset 15 000 uuden asukkaan ja 15 000 uuden työpaikan sijoittumiselle verrattuna vuoteen 2015, jolloin keskustan strategisen osayleiskaavan kasvutavoite linjattiin.

Keskustan kehittämisellä vastataan jatkuvaan kaupungistumisen trendiin, vahvistetaan Tampereen asemaa Suomen aluerakenteessa sekä edistetään kestävän kaupunkirakenteen kehitystä.

Keskustan kehittäminen lisää Tampereen veto- ja pitovoimaa sekä kilpailukykyä kasvukeskusten välisessä kilpailussa, ja se on yksi keskeisistä kaupunkimarkkinoinnin kärjistä. Kehitysohjelmalla luodaan edellytykset ja vakaa näkökulma investoinneille ja uudelle liiketoiminnalle.

Viiden tähden keskusta -kehitysohjelman tehtävänä on koordinoita ja ohjelmoida kaupungin omia projekteja, rakentaa kumppanuuksia sekä aktivoida yksityisiä toimijoita keskustan kehittämiseen.

Toiminnan painopisteet ja keskeiset muutokset

Kaupunginhallitus hyväksyi 14.5.2018 ”Viiden tähden keskusta 2018–2030, Tampereen keskustan kehittämisohjelma” -päivityksen, sen sisältämän etenemissuunnitelman sekä esitetyt linjaukset ja painopisteet strategiakaudelle. Kaupunginhallitus päivitti tavoitteita ja antoi linjauksia sekä kehittämisohjelman etenemissuunnitelman muutokset 8.6.2020. Kehitysohjelman strategiaperustaan sisältyy maakuntakaavan ja -strategian taustat sekä kantakaupungin yleiskaavassa 2040 osoitetut keskustan laajenemissuunnat itään ja etelään. Yleiskaava tuli voimaan kaikilta osin 20.1.2020.

Kehitysohjelman hankekehityksen painopisteet talousarviovuonna 2020 olivat asemanseudun kokonaisuuden kehittäminen, jossa Asemakeskushankkeen yleissuunnitelman toimeenpano jatkui suunnitelman mukaisesti. Viinikanlahden kaksivaiheisen kansainvälisen ideakilpailun 2019-2020 tulos julkistettiin huhtikuussa, ja alueen kehittämistä ja suunnittelua jatkettiin kilpailun voittaneen kilpailuehdotuksen pohjalta. Vanhan tavara-aseman siirto tehtiin ja siihen liittyvän tontinluovutuksen valmistelu eteni.

Läntisen keskustan visiotyö valmistui tavoitteiden mukaisesti. Taidemuseon ja Pyynikintorin arkkitehtikilpailun voittanutta ehdotusta toteuttava ase-

makaavamuutos oli käynnissä. Amurin täydennysrakentamiseen tähtäävän yleissuunnitelman ensimmäinen asemakaavamuutos käynnistyi. Särkänniemen alueen viitesuunnitelmaa päivitettiin ja alueen asemakaavamuutos käynnistettiin. Hakametsä Sport Campus -hankkeen konsepti- ja toteutuskilpailu eteni kilpailuehdotusten arviointivaiheeseen.

Tammerkosken rantamuurin valaistuksen uudistaminen sekä Valoviikon Hämeenkadun osalta etenivät suunnitellusti. Yhteistyössä Raitiotie -kehitysohjelman kanssa toteutettiin vuoden mittainen monimediakampanjan tarkoituksena tukea Tampereen keskustassa toimivia yrittäjiä ja ylläpitää keskustan vetovoimaa.

Kehitysohjelman koordinoimia rakentamisvaiheen hankkeita olivat muun muassa Ranta-Tampella sekä Kansi ja Areenan yleiset alueet. Ohjelma kehitti myös tapahtuma-alueita ja Valoviikko-valaistusta.

Toiminnan tavoitteiden toteuma

Viiden tähden keskustan kehitysohjelmalle asetettiin vuoden 2020 talousarviossa neljä toimenpidettä. Vuoden lopun tilanteessa toimenpiteistä kaksi toteutui ja kaksi toteutui osittain. Toimenpiteiden eteneminen on kuvattu tarkemmin seuraavalla sivulla.

Nro	Toimenpide vuodelle 2020	Toimenpiteen toteuma (tammi-joulukuu 2020)	
1	Asemakeskuksen MAL-hanke etenee ja ensimmäisen vaiheen asemakaavat valmistuvat ja Tampereen Kansi ja Kannen areena -hanke etenevät suunnitellusti.	Asemakeskus on tärkein osa koko asemanseudun Kannen aluetta. Asemakeskuksen yleissuunnitelma valmistui 2019 loppuvuonna ja 1-vaiheen asemakaava sekä alueen hankekehitys yhteistyössä valtion ja maanomistajien kanssa etenevät, mutta asemakaavan valmistuminen siirtyi vuodelle 2021. Asemakeskuksen matkatermiinään ja Itsenäisyydenkadun alikulkusillan toteutussopimus valmistui ja hyväksyttiin kaupunginhallituksessa tammikuussa 2021. Asemakeskuksen kannalta tärkeälle henkilöraipihan kehittämishankkeelle (Tahera) ei ole vielä valtion rahoituspäätöksiä. Tampereen Kansi ja Uros Live -areena etenevät suunnitellusti ja vahvistettu valmistumisajankohta on 12/2021. Eteläkannan kaikki hankkeet ovat nyt rakenteilla. Toimenpide toteutui osittain.	+/-
2	Ranta-Tampellan rakentaminen on kaupungin puolesta viimeistelytyötä vaille valmis ja Viinikanlahden alueen kilpailu on pidetty ja yleissuunnittelu on käynnistynyt.	Ranta-Tampellan alue rakentuu kaupungin toteutuksen osalta suunnitellusti. Viinikanlahden alueen kilpailun tulokset, yleissuunnittelun käynnistäminen ja jatkolinjaukset on käsitelty kaupunginhallituksessa. Yleissuunnittelu on käynnistynyt ja etenee aikataulussa. Toimenpide toteutui.	+
3	Särkänniemen huvipuiston, Santalahden tapahtumapuiston, Onkiniemen kulttuuritehtaan sekä Kortelahden ja Mustalahden satamien alueista muodostetaan kaupunkimarkkinoinnillisena kokonaisuutena yhtenä brändinä kehitettävä Särkänniemen elämysalue.	Särkänniemen huvipuiston, Särkänniemen tapahtumarannan, Onkiniemen kulttuuritehtaan sekä Kortelahden ja Mustalahden satamien hankekehitystä edistettiin tavoitteen mukaisesti yhtenä kokonaisuutena mukaan lukien alueen kokonaisbrändin valmistelu. Alueen asemakaavaehdotus valmistuu vuoden loppuun mennessä ja saatiin tammikuussa yhdyskuntalautakunnan käsittelyyn. Koronaviruksen tapahtumia ja kokoontumista koskevat rajoitukset ovat vaikuttaneet jonkin verran aluekokonaisuuden kehittämisen aikatauluun vuoden 2020 aikana. Toimenpide toteutui osittain.	+/-
4	Läntisen keskustan vetovoiman vahvistamista koskeva visiotyö on valmistunut.	Läntisen keskustan visiotyö valmistui. Visiotyön sekä muiden keskustan kehittämisohjelman jo käynnissä ja suunnitteilla olevien läntisen keskustan hankkeiden pohjalta alettiin valmistella läntisen keskustan elinvoimaa tukeva toimenpideohjelmaa. Ensimmäisessä vaiheessa kaupunginhallitukselle esitellään 2021 alkuvuonna toimenpideohjelman ehdotukset läntisen keskustan kehittämisen kärkiteemoiksi. Varsinainen hankkeiden ohjelmointi tehdään 2021 aikana teemojen linjauksien jälkeen. Toimenpide toteutui.	+

Kehitysohjelman talous

Viiden tähden keskusta -kehitysohjelman käyttötalous jakautui vuonna 2020 elinvoima- ja osaamislautakunnan sekä yhdyskuntalautakunnan vuosisuunnitelmiin.

Tilinpäätöksessä ohjelman käyttötalous kokonaisuutena toteutui 1,3 milj. euroa vuosisuunnitelmia pienempänä. Toimintakulut alittuivat elinvoima- ja osaamislautakunnan osalta etenkin vuokratulujen ja palvelujen ostojen osalta. Vuokratulustannuksissa saavutettiin säästöä luovuttaessa veturitallin tilojen ottamisesta käyttöön.

Yhdyskuntalautakunnan alaisten käyttötalousmenojen toteuma oli alhainen ja vuosisuunnitelma alittui 0,4 milj. eurolla. Viiden tähden keskusta -kehitysohjelman toiminta rahoitettiin pääasiassa elinvoima- ja osaamislautakunnan vuosisuunnitelmasta.

Kehitysohjelman investoinnit ja kautuivat vuonna 2020 asunto- ja

kiinteistölautakunnan sekä yhdyskuntalautakunnan vuosisuunnitelmiin. Kehitysohjelman tärkeimmät investointikohteet vuonna 2020 olivat Ranta-Tampellan rakentaminen, Areenan Kansi ja yleiset alueet sekä Viinikanlahden alueen osalta pilaantuneen maan puhdistuksen aloitus. Investoinnit toteutuivat yhteensä 13,1 milj. euronä, joka on 2,7 milj. euroa vuosisuunnitelmää vähemmän.

Yhdyskuntalautakunnan osalta Viiden tähden keskusta -kehitysohjelman investoinnit alittuivat noin 1,0 milj. euroa, sillä Areenaan ja Asemakeskukseen liittyvien Sorin alueen katujärjestelyjen rakennusurakat siirrettiin aloitettavaksi vuoden 2021 alkupuolella. Säästyneitä menoja esitetään uudelleenbudjetoitavaksi näihin kohteisiin vuodelle 2021.

Valtuusto hyväksyi helmikuussa (KV 17.2.2020 § 22) yhdyskuntalautakunnan 3,6 milj. euron uudelleen budjetoinnit

vuodelta 2019 siirtyneistä kehitysohjelmien investointihankkeiden rahoista. Tästä 3,0 milj. euroa kohdistuu Viiden tähden keskusta -kehitysohjelmaan.

Asunto- ja kiinteistölautakunnan investoinneissa Kansi- ja Areena -hankkeen käyttöoikeusurakassa maksueriä siirrettiin suoriteperusteen mukaisesti vuodelle 2021 rakentamisen etenemisen mukaisesti. Tullikamarin aukion tontinluovutukseen ja aukion kehittämiseen liittyvän Tullin parkin ajoyhteyden maksueriä siirrettiin vuodelle 2021 rakentamisen etenemisen mukaisesti. Yhdyskuntalautakunnan investoinneissa Areenaan ja Asemakeskukseen liittyvien Sorin alueen katujärjestelyjen rakennusurakat siirrettiin aloitettavaksi vuoden 2021 alkupuolella. Asunto- ja kiinteistölautakuntaan kohdistuvien investointien osalta investointeja uudelleen budjetointiin valtuuston päätöksellä 1,7 milj. euroa (KV 17.2.2020 §22).

VIIDEN TÄHDEN KESKUSTA

Käyttötalous (1 000 euroa), toimintakate	TP 2020	Muutettu TA 2020	Ero	Alkuper. TA 2020	KV:n muutokset	Muut muutokset
Viiden tähden keskusta	-3 211	-4 504	1 293	-4 504	0	0
Elinvoima- ja osaamislautakunta	-3 110	-4 004	894	-4 004	0	0
Yhdyskuntalautakunta	-101	-500	399	-500	0	0
Investoinnit (1 000 euroa)						
Investointimenot	-13 140	-15 845	2 705	-11 445	-4 400	0
Asunto- ja kiinteistölautakunta						
Investointimenot	-2 635	-4 370	1 735	-2 970	-1 400	0
Yhdyskuntalautakunta						
Investointimenot	-10 505	-11 475	970	-8 475	-3 000	0

Smart Tampere

Smart Tampere on kaupungin strateginen kehitysohjelma, jonka tavoitteena on kestävä ja älykäs Tampere, jossa asuminen, eläminen ja liikkuminen ovat hiilineutraalia ja jossa palvelut toimivat digitaalisesti, sujuvasti ja käyttäjälähtöisesti. Ohjelman tavoitteena on myös nostaa Tampere kansainvälisesti tunnetuksi kestävän ja älykkään kaupunkikehityksen ympäristöksi, joka on houkutteleva paikka osaajille, opiskelijoille, yrityksille ja uusille liiketoiminnoille.

Smart Tampere -ohjelmassa kehitetään älykkäitä ja kestäviä palveluja, teknologioita ja toimintatapoja, jotka helpottavat ihmisten arkea, lisäävät hyvinvointia ja turvallisuutta sekä mahdollistavat kaupungin hiilineutraalin ja resurssiviisaan kasvun. Ohjelma tukee koko kaupungin uudistumista mm. nopein kokeiluin ja kehittämällä uusia työskentelytapoja. Sen tavoitteena on avata niin kaupungin palveluja, tiloja kuin alueita ja kehityshankkeita alustoiksi yhteiskehittämiseksi työnteekijöiden, kuntalaisten, yritysten ja yhteisöjen kanssa. Kaupunki tavoittelee alustamaisella kehittämisellä ketterää, kestävää ja kustannustehokasta uudistumista ja tarjoaa samalla mahdollisuuksia osallistumiselle ja yritystoiminnalle.

Smart Tampere -ohjelma koostuu kolmesta osaohjelmasta: Ekosysteemiohjelma, Kestävä Tampere 2030 -ohjelma ja Digiohjelma. Ohjelma jatkuu vuoden 2021 loppuun saakka lukuun ottamatta Digiohjelmaa, joka päättyi 31.12.2020.

Smart Tampereen ekosysteemiohjelma edistää alueen yritysten älykästä uudistumista, kasvua ja uusien työpaikkojen syntymistä sekä vahvistaa Tampereetta houkuttelevana osaamiskeskittymänä. Ohjelman toimintamallina on ekosysteemien ja kaupunkialustojen kehittäminen valituissa teemoissa. Ohjelman toteuttajana toimii Business Tampere.

Smart Tampereen Kestävä Tampere -ohjelma edistää Tampereen strategian tavoitetta olla hiilineutraali vuonna

2030. Ohjelmaa toteutetaan yhteistyössä kaupungin yksiköiden ja yritysten ja yhteisöjen kanssa ja siinä edistetään asumisen, liikkumisen, energian tuotannon ja kulutuksen vähäpäästöisiä ja hiilineutraaleja ratkaisuja sekä hiilinielujen vahvistamista. Ohjelman omistaja on kaupunkiympäristön palvelualue / kestävä kaupunki.

Smart Tampereen Digiohjelma edistää kaupungin palvelujen digitalisointia ja uusia työskentelytapoja nopeiden kokeilujen, osaamisen kehittämisen ja toiminnan muutosprojektien avulla. Kaupungin tavoitteena on, että vuonna 2025 Tampereella kaikki käyttävät ensisijaisesti digitaalisia palveluja. Ohjelman omistaja on konsernihallinto/tietohallinto. Digiohjelman talousluvut sisältyvät konsernihallinnon ICT-kehittämisen lukuihin.

Toiminnan painopisteet ja keskeiset muutokset

Ekosysteemiohjelmassa rakennettiin yhdessä eri toimijoiden kanssa projekteja, joissa kaupunki voi toimia yhteistyökumppanina, mahdollistajana tai testialustana. Vuonna 2020 hyväksynnän sai neljä uutta hanketta. Käynnissä olevia hankkeita jatkettiin suunnitelmien mukaisesti. Ekosysteemiohjelma sopeutti toimintojaan pandemiatilanteeseen mm. muuttamalla suunnitellut tilaisuudet virtuaalisiksi ja suuntaamalla kansainvälisestä messuosallistumisesta säästyneitä varoja yhteiskehittämiseen.

Vuoden aikana avattiin yhteensä neljä nopean kokeilun hakua ja seitsemän muuta yhteiskehittämisen tarjouspyyntöä. Yhteensä käsiteltiin 74 tarjousta, joista tuotettiin yhteensä 26 uutta ratkaisua. Yksi näistä nopean kokeilun hauista avattiin yhdessä kasvatus- ja opetuspalvelujen palveluryhmän kanssa, tavoitteena parantaa lasten ja nuorten hyvinvointia. Tuloksena syntyi viisi uutta ratkaisua, joiden jatkokehityksestä kasvatus- ja opetuspalvelujen palveluryhmä aloittaa keskustelut. Kehitysohjelmassa kehitettyjen yrityskumppanuuden toimintamallien

vakiinnuttamiseksi osaksi kaupungin perustoimintaa aloitettiin Tampere Challenge -haastekuvauksen kehittäminen. Tämän tavoitteena on toteuttaa yritys yhteistyössä vaikuttavia ratkaisuja Tampereen haasteisiin. Lisäksi Viinikan IoT järjestelmän alustahankinta saatiin päätökseen.

Uusina hankkeina käynnistyivät kiertotalouden Nordic Transition Partnership for Climate Neutral Cities 2030, järjestelmäpiirikehitykseen liittyvä Soc-hub ja liikkumisen Smart City Test Bed - Towards Level 4 Automatic Traffic -hankkeet. Lisäksi hyväksyttiin autonomisen liikenteen We Transform -hanke.

Käynnissä olevat hankkeet turvallisuuden ja liikkumisen teemoissa jatkuvat suunnitelmien mukaisesti. Tekoäly ja analytiikka teemassa toteutettiin kansainvälinen virtuaalinen AI Finland 2020 tapahtuma Työ- ja elinkeinoministeriön sekä Business Finlandin kanssa. Lisäksi aloitettiin valmistelut tekoälypilotoinnista, jonka pitkän tähtäimen tavoitteena on työvoiman työllisyyspalveluiden kehittäminen tekoälyn avulla kohtaanto-ongelman ratkaisemiseksi.

Tammikuussa eri toimijoiden kanssa yhteistyössä järjestetty Tampere Smart City Week 2020 tavoitti eri tapahtumien pariin yhteensä yli 6000 kävijää. Kolmipäiväiseen Smart City Mindtrek konferenssiin osallistui miltei 1100 kävijää, joista kansainvälisten vierailijoiden osuus oli 12 %, 29 eri maasta. Viikon tapahtumat järjestettiin live-tapahtumina ennen pandemiatilannetta. Loppuvuodesta keskityttiin Tampere Smart City Week 2021 kansainvälisen virtuaalitapahtuman viestintään ja markkinointiin.

Kestävä Tampere 2030 -ohjelman yhteistyössä palvelualueiden kanssa valmisteleva Hiilineutraali Tampere 2030 -tiekartta hyväksyttiin kaupunginhallituksessa 31.8.2020. Tiekartan toimeenpano aloitettiin välittömästi, kun yksiköt nostivat tiekartan toimenpiteitä vuoden 2021 palvelu- ja vuosisuunnitelmiin sekä ilmastobudjettiin. Asukasyhteistyön osalta vuonna 2020 panostettiin vuorovaikutukseen ja tie-

don jakamiseen ja toteutettiin muun muassa uusi ilmastosankari-kampanja ja mobiilipeli ilmastomuutoksesta. Yrityksille lanseerattiin ilmastokomppanuu-toimintamalli, joka kannustaa yrityksiä ilmastotekoihin. Kaupunki oli lisäksi mukana yliopiston kanssa useissa ilmasto- ja kestävyysteemaisissa hankehauissa. Hankkeen projekteista päättyivät Energiaviisaat kaupunginhanke ja Puurakentamisen edistämisen kehitysohjelma, joiden avulla saatiin lisätietoa mm. älykkäistä energijärjestelmistä ja vahvistettua Tampereen puurakentamista. Hiilineutraalisuustavoitteiden saavuttamista vahvistamaan

rekrytoitiin viestintäsuunnittelija ja tulevaisuuden liikkumisen koordinaattori sekä projektipäällikkö uuteen kestävien ruokajärjestelmien edistämishankkeeseen.

Digiohjelmassa digitaalisten asiointimahdollisuuksien ja digitaalisten palvelujen kehittäminen selvitysten ja kokeilujen avulla, on johtanut uusien palvelujen ja toimintatapojen syntymiseen, sekä projektointien kautta jatkokehitykseen vuonna 2021. Esimerkkeinä älykäs tapahtumaviestintä ja harrastamisen sähköiset alustat, toimeksiantosopimusten uudistaminen, streamaus-palvelun yhdenmukaista-

minen, työllisyys- ja kasvupalveluiden kansainvälisen osaamisen palvelukonaisuuden digitaalisten palvelutarpeiden kehittäminen, sekä toiminnanohjauksen prosessien digitalisointi esi- ja perusopetuksessa. Kokeiluista ja esiselvityksistä saatuja oppeja on hyödynnetty Valtionvarainministeriön hankehauissa. Rahoitusta on saatu digitaalisen asiakaspalvelun kehittämiseen 890 000 €, Tiedolla työelämään projektiin 250 000 € ja eVaka kehittämiseen 700 000 €.

Parhaat toimintatavat ja käytännöt on huomioitu Tietohallintoyksikön toimintatapa-uudistuksessa.

Toiminnan tavoitteiden toteuma

Smart Tampere -kehitysohjelmalle asetettiin vuoden 2020 talousarviossa neljä sitovaa toiminnan tavoitetta ja kym-

menen toimenpidettä. Vuoden lopun tilanteessa kaikki tavoitteet toteutuivat. Toimenpiteistä yhdeksän toteutui ja

yksi toteutui osittain. Tavoitteiden ja toimenpiteiden eteneminen on kuvattu tarkemmin alla olevassa taulukossa.

Nro	Toiminnan tavoite 2020	Tavoitteen toteuma (tammi-joulukuu 2020)	
12	Palveluiden digitalisointias-teen mittausmalli on määritelty ja kokeiltu	Palveluiden digitalisointias-teen mittausmalli on määritelty, kokeiltu ja laajalti esitelty. Alkuvuonna 2021 mittaristo julkaistaan koko henkilöstön käyttöön. Mittaristoa kehitetään edelleen vastaamaan mahdollisimman hyvin monimuotoisiin käyttötarpeisiin. Tavoite toteutui.	+
13	Uusia digitaalisia asiointimahdollisuuksia on otettu käyttöön	Uusia digitaalisia asiointimahdollisuuksia kehitettiin palvelualueiden ja konsernin tarpeiden perusteella. Käytössä ovat mm. seuraavat: esi- ja perusopetuksen toiminnanohjausjärjestelmä, joukkoliikenteen uudistuneet maksujärjestelyt, robotiikka opetuksessa, Pirkanmaa Events, uusi Tapahtuma-kalenteri sekä Muumimuseon opastusten nettivaraus ryhmille. Tavoite toteutui.	+
22	Smart Tampere ekosysteemi-toiminnassa olevat yritykset ovat tuottaneet vähintään 25 käyttöön otettavaa tuote- tai palveluratkaisua	Smart Tampere ekosysteemiohjelmassa on vuoden aikana tuotettu eri yhteistyömenetelmin 26 uutta ratkaisua, jotka jakaantuvat teemoittain seuraavasti: Uudistuva teollisuus (1 kpl), yhteydet ja lot (8 kpl), turvallisuus (1 kpl), lasten ja nuorten hyvinvointi kasvatus- ja opetuspalveluissa (6 kpl), liikkuminen ja opastaminen (9 kpl), AI ja analytiikka (1 kpl). Tavoite toteutui.	+
28	Hiilineutraaliuden saavuttamisen toteutusohjelman toteutus on käynnistynyt yhteistyössä asukkaiden, yritysten ja yliopistoyhteisön kanssa	Hiilineutraaliuden saavuttamisen toteutusohjelma toimi yhteistyössä asukkaiden, yritysten ja yliopistoyhteisöjen kanssa Kestävä Tampere 2030 -ohjelman koordinoimana. Asukas-yhteistyössä panostettiin vuorovaikutukseen, tiedon jakamiseen ja konkreettiseen tukeen. Esimerkkeinä mm. My2050 -tulevaisuus-pelin markkinointi ja ilmastosankari -kampanja. Yrityksille ja yhteisöille suunnattu Tampereen seudun ilmastokomppanuu-toiminta käynnistyi syyskuussa. Vuoden loppuun mennessä yli 50 yritystä oli ilmoittautunut mukaan toimintaan. Kaupunki oli lisäksi mukana yliopiston kanssa useissa ilmasto- ja kestävyysteemaisissa hankehauissa. Tavoite toteutui.	+
Nro	Toimenpide vuodelle 2020	Toimenpiteen toteuma (tammi-joulukuu 2020)	
1	Jatketaan kokeiluiden toteuttamista digitaalisten asiointimahdollisuuksien ja digitaalisten palveluiden kehittämiseksi yhteistyössä palvelualueiden ja konsernihallinnon kanssa [Digiohjelma].	Digitaalisten asiointimahdollisuuksien ja digitaalisten palvelujen kehittäminen selvitysten ja kokeilujen avulla on johtanut uusien palvelujen ja toimintatapojen syntymiseen sekä projektointien kautta jatkokehitykseen vuonna 2021. Esimerkkeinä älykäs tapahtumaviestintä ja harrastamisen sähköiset alustat, toimeksiantosopimusten uudistaminen, streamaus-palvelun yhdenmukaistaminen (kuntalaisille tarjottavat sisällöt), työllisyys- ja kasvupalveluiden kansainvälisen osaamisen palvelukonaisuuden digitaalisten palvelutarpeiden kehittämisen sekä toiminnanohjauksen prosessien digitalisointi esi- ja perusopetuksessa. Kokeiluista ja esiselvityksistä saatuja oppeja on hyödynnetty Valtionvarainministeriön hankehauissa. Rahoitusta on saatu digitaalisen asiakaspalvelun kehittämiseen 890 000 €, Tiedolla työelämään -projektiin 250 000 € ja eVaka -kehittämiseen 700 000 €. Toimenpide toteutui.	+

2	Kehitetään Digiohjelman parhaita käytäntöjä ja luodaan tapoja tuoda ne osaksi kaupungin kehittämisen mallia [Digiohjelma].	Parhaat toimintatavat ja käytännöt on huomioitu Tietohallintoyksikön toimintatapauudistuksessa. Vaikutuksia on ollut myös kaupungin kehittämisen malliin. Tiivis kehittämissyhteistyö luotujen paikallisten, valtakunnallisten ja kansainvälisten yhteistyöverkostojen kanssa jatkuu. Digiohjelman opeista ja saavutuksista on tiedotettu laajasti: Tampere Talk Digi 9/2020 tilaisuuteen osallistui > 150 henkilöä, tallenne Taskussa; loppuwebinaariin 12/2020 osallistui > 185 henkilöä, tallenne Taskussa; Tampere Smart City viikolla 28.1.2021 klo 13.00 – 17.30 Digiohjelman oppeja kootusti; juttusarja onnistumisista ja kokemuksista (tampere.fi ja Tasku); ja loppuraportti esiteltiin Smart Tampere -ohjelman tilannekatsauksen yhteydessä kaupunginhallituksessa 8.3.2021. Toimenpide toteutui.	+
3	Kehitetään ja kokeillaan tapoja osoittaa kaupungin digitaalisten palveluiden laajentuminen ja vaikuttavuus [Digiohjelma].	Palveluiden digitalisointiasteen mittaussmalli on määritelty, kokeiltu, esitelty laajasti eri sidosryhmille, otettu saadut kommentit huomioon, jatkokehitetty ja on käytössä vuonna 2021. Mittariston osa-alueet ovat leviniisyys, volyymit, asiakastyytyväisyys, asioinnin polut sekä vaikutukset tuottavuuteen. Mittausmallin luotettavuus ja tarkkuus paranevat sitä mukaan, kun saatavilla olevan datan määrä ja laatu kasvavat. Mittaristoa jatkokehitetään tarvittaessa palautteen perusteella. Toimenpide toteutui.	+
4	Jatketaan yhdessä eri toimijoiden kanssa keskeisiä teemoja toteuttavia kokeiluja ja muita yhteistyömenetelmiä lisäarvon tuottamiseksi [Ekosysteemiohjelma].	Vuoden aikana avattiin neljä nopean kokeilun hakua ja seitsemän muuta yhteiskehittämisen tarjouspyyntöä, käsiteltiin yhteensä 74 tarjousta ja tuotettiin yhteensä 26 uutta, valmista ratkaisua. Kokeilut alkavat tai jatkuvat vuonna 2021 seuraavasti: turvallisuus 6 kpl, AI ja analytiikka 2 kpl ja liikkuminen ja opastaminen 9 kpl. Toimenpide toteutui.	+
5	Luodaan uusia tuote- tai palveluratkaisuja yhteistyöalustojen ja -kehittämisen kautta [Ekosysteemiohjelma].	Vuoden aikana on tuotettu eri yhteistyömenetelmin 26 uutta ratkaisua, jotka jakaantuvat teemoittain seuraavasti: uudistuva teollisuus (1 kpl), yhteydet ja IoT (8 kpl), turvallisuus (1 kpl), lasten ja nuorten hyvinvointi kasvatus- ja opetuspalveluissa (6 kpl), liikkuminen ja opastaminen (9 kpl) sekä AI ja analytiikka (1 kpl). Toimenpide toteutui.	+
6	Kohti hiilineutraalia kaupunkia -tiekartta valmistuu keväällä 2020 [Kestävä Tampere -ohjelma].	Kohti hiilineutraalia kaupunkia -tiekartta hyväksyttiin kaupunginhallituksessa 31.8.2020. Toimenpide toteutui.	+
7	Tiekartasta tehdään avoin alusta myös yhteisöjen, oppilaitosten ja yritysten kanssa tehtävään yhteistyöhön [Kestävä Tampere -ohjelma].	Tiekartan avoimen alustan toteutus kilpailutettiin ja suunnittelu aloitettiin. Alusta valmistuu maaliskuussa 2021. Toimenpide toteutui osittain.	+/-
8	Jatketaan hiilineutraalin rakentamisen, asumisen, liikkumisen ja energian tuotannon projekteja ja vakiinnutetaan niiden parhaita käytäntöjä [Kestävä Tampere -ohjelma].	Hiilineutraalin rakentamisen, asumisen, liikkumisen ja energian tuotannon projektit jatkuivat ja niiden parhaita käytäntöjä vakiinnutettiin. Kiertotalouden mukaisten kaupunginosien kehittämiseksi kehitettiin kumppanuusmallia. Mallin avulla kaupunki ja elinkeinoyhtiöt voivat tehdä yhteistyötä yritysten kanssa kiertotalouden edistämiseksi. Rakentaminen: Hiedanrannassa pilotoitiin: 1) viherrakentamisen kiertotaloutta siirtämällä alueelle tyypilliset ruderaattilajit rakennettuun ympäristöön; 2) urbaanin ruoantuotannon teknisiä sovelluksia ja palvelukonsepteja. Hiedanrannassa selvitettiin kortteleiden ja kiinteistöjen energian ja datan hallintaa tontinluovutusehtojen materiaaliksi sekä liiketoimintapotentiaalia. Nollaenergia-alueiden ohjauskeinojen määrittely loi rakentamisen energiakriteeriluonnoksen. Vuonna 2020 Tampereelle kaavailtiin puurakentamista eniten Suomessa. Puurakentamisen edistämishjelma päättyi. Osin KT2030-ohjelman rahoittama Puuosaamista Pirkanmaalle -hanke hyväksyttiin. Yliopistonkadulle siirtyneessä katuhankinnassa kehitettiin kiertotalouden mukaiset infrahankkeen hankintamenettelyt ja kriteerit. Asuminen: Härmälänrannan hiilineutraalin asumisen pilottikohde valmistui. Kohteen monitorointi käynnistyi. Ilokkaanpuiston energiayhteisön konseptiosuus valmistui. Kehitettiin toimintamalli, jolla taloyhtiöt voivat selvittää energiansäästämähdollisuutensa. Kartoitettiin koko Tampereen asuinrakennuskannan energiatehokkuuspotentiaali. Liikkuminen: VTT:lle ja TKL:lle luovutettiin sähköbussipilotin data. Tietoja hyödynnetään selvittäessä kokonaisedullisinta tapaa lisätä sähköbussiliikennettä. Liikkumisen hiilijalanjälkilaskuria kehitettiin Tampere-Finland sovellukseen. Liikkumisen palveluiden ja matkaketjujen kehittämiseksi rekrytoitiin liikkumisen koordinaattori. Energiantuotanto: Hiedanrannassa selvitettiin 1) matala-energiaverkon toteutettavuutta energiatehokkuuden kannalta; 2) lämpövarastojen ja älykkään energianhallinnan vaikutuksia lämpöverkon kannalta. Öljylämmittäjiä kannustettiin uusiutuvan energian käyttöönottoon uudella toimintamallilla. Malli herätti kansallista kiinnostusta. Toimenpide toteutui.	+

9	Koko Smart Tampere ohjelman yhteisenä toimenpiteenä vuonna 2020 on laajentaa ohjelman kokeilujen, projektien ja alustojen vaikutavuutta kaupunkitasolla ja käynnistää parhaiden uusien käytäntöjen ja toimintatapojen vakiinnuttaminen.	Vuonna 2020 Digiohjelmassa oli esiselvitysten ja kokeilujen lisäksi käynnissä vaikuttavuudeltaan laajoja kehittämiskokonaisuuksia, kuten varhaiskasvatuksen ja esi- ja perusopetuksen toiminnanohjaus-järjestelmien uusiminen, tilojen käytön tehostamisen projekti sekä työllisyys- ja kasvupalveluissa kansainvälisen osaamisen palvelukokonaisuuden digitaalisten palvelutarpeiden esiselvitys. Digiohjelman parhaiden käytäntöjen ja toimintatapojen vakiinnuttaminen osaksi Tietohallintoyksikön toimintaa toteutuu osana tietohallinnon toimintatapauudistusta vuonna 2021. Ekosysteemiohjelma avasi yhden nopean kokeilun haun yhdessä kasvatus- ja opetuspalvelualueen kanssa, tavoitteena parantaa lasten ja nuorten hyvinvointia. Haussa saatiin 10 tarjousta, joista kokeiluihin edettiin kolmen toimijan kanssa. Tuloksena tuotettiin 5 uutta ratkaisua, joiden jatkokehityksestä kasvatus- ja opetuspalvelut käynnistää keskustelut. Tampere Challenge (haaste) -ehdotus on luotu osallistuvan budjetoinnin ei-jatkettavien ideoiden pohjalta. Lisäksi IoT-alustan, ulkovalaistuksen ohjausjärjestelmän ja kaupunkiympäristön tilannekuvasensoroinnin hankinta on kilpailutettu ja hankintapäätös on saanut lainvoiman. Toimenpide toteutui.	+
10	Yhteisenä toimenpiteenä on myös älykkään ja kestävän Tampereen kansainvälisen tunnettuuden lisääminen ja Tampereen vetovoimaisuuden ylläpitäminen haluttuna yhteistyökumppanina.	Smart Tampere -ohjelma edisti älykkään ja kestävän Tampereen kansainvälisen tunnettuuden lisäämistä ja Tampereen vetovoimaisuuden ylläpitämistä monipuolisella kansainvälisellä yhteiskehittämisellä. Tapahtumat: Tampere Smart City Week 2020 tavoitti eri tapahtumien pariin yhteensä yli 6000 kävijää. Kolmpäiväiseen Smart City Mindtrek -konferenssiin osallistui noin 1100 kävijää, joista kansainvälisten vierailijoiden osuus oli 12 %. Yhteistyössä Työ- ja elinkeinoministeriön ja Business Finland kanssa toteutettu AI Finland 2020 -virtuaalitapahtuma tavoitti noin 800 osallistujaa, joista kansainvälisten osallistujien osuus oli 23 %. Yhteistyössä ITS Finlandin, Business Finlandin, Helsingin kaupungin, Traficom ja Väyläviraston kanssa toteutettu Green & Smart Recovery Mobility 2.0 Virtual Congress keräsi osallistujia noin 1000, joista kansainvälisiä osallistujia oli 34 %. Muut kansainväliset ansiot: Tampereen ilmastotyön konsepti valittiin World Smart City Award -kilpailun 6 parhaan joukkoon. Tampereen projektien ja pilottien tuloksia ja replikoitavia ratkaisuja jaettiin Euroopan Lighthouse-kaupungeille. Rahoitukset saivat yhteensä 8 kansainvälistä hanketta. Toimenpide toteutui.	+

Kehitysohjelman talous

Kehitysohjelman käyttötalous jakautui vuonna 2020 elinvoima- ja osaamislautakunnan, yhdyskuntalautakunnan, sosiaali- ja terveyslautakunnan sekä konsernihallinnon vuosisuunnitelmiin.

Tilinpäätöksessä ohjelman toimintakate toteutui yhteensä 1,8 milj. euro-

na joka alittaa vuosisuunnitelman 0,2 milj. eurolla. Kestävä Tampere 2030 -ohjelman osalta toimintakate jäi noin 0,1 milj. euroa alle vuosisuunnitelman. Tämä johtuu koronaviruspandemiasta aiheutuneesta matkustamisen, tapahtumien järjestämisen ja niihin osallistumisen vähentymisestä. Omien ta-

pahtumien osalta korvaavia tilaisuuksia järjestettiin virtuaalisesti, mutta niiden kustannukset olivat huomattavasti live-tilaisuuksia pienemmät.

Ekosysteemiohjelman osalta toimintakate toteutui lähes vuosisuunnitelman mukaisesti.

SMART TAMPERE

Käyttötalous (1 000 euroa), toimintakate	TP 2020	Muutettu TA 2020	Ero	Alkuper. TA 2020	KV:n muutokset	Muut muutokset
Smart Tampere	-1 803	-1 988	185	-1 930	0	-58
Elinvoima- ja osaamislautakunta	-975	-994	19	-994	0	0
Yhdyskuntalautakunta	-648	-773	125	-715	0	-58
Sosiaali- ja terveyslautakunta	-53	-80	27	-80	0	0
Konsernihallinto	-127	-141	14	-141	0	0

Raitiotie

Tampereen kaupungin Raitiotien kehitysohjelma koordinoi peruskaupungin toimintaa raitiotiehankkeessa. Kaupunkiympäristön palvelualueelle sijoittuva kehitysohjelma toteutetaan kaupungin hallituksen ohjauksessa.

Toiminnan painopisteet ja keskeiset muutokset

Tampereen raitiotien toteutusvaiheen 1 rakentaminen alkoi vuodenvaihteessa 2016/2017. Osan 1 rakennustyöt ovat vuonna 2020 jatkuneet pääosin enää ydinkeskustassa, Tays keskussairaalan alueella ja Etelä-Hervannassa. Joulukuun lopulla 2020 Raitiotieallianssin osan 1 projektiajasta oli käytetty 74 prosenttia ja raitinfran tekninen valmiusaste oli 90 prosenttia. Laskelmassa on mukana Hatanpään valtatie ratahaara, jonka rakentamisesta kaupunginvaltuusto päätti 25.11.2019. Hatanpään ratahaaraan kuuluu raitiotierata Hämeenkadulta linja-autoasemalle asti ja raitiotiepysäkit Sorin aukion kohdalle.

Kaupunginvaltuusto päätti 19.10.2020 raitiotiejärjestelmän osan 2 Pyynikintori - Lentävänniemi rakentamisesta ja rakentaminen alkoi marraskuussa 2020. Osalla 2A rakennustyöt ovat alkaneet Onkiniemessä, Santalahdessa ja Pirkankadulla marraskuussa 2020. Osan 2 rakentamisen seuranta käytetyn projektiajan ja teknisen valmiusasteen osalta alkaa vuoden 2021 aikana.

Raitiotieradan rakennustyö on pitkäkestoinen ja se tuo rakennustyön aikaisia muutoksia liikkumiseen ja monia pysyviä muutoksia kaupunkikuvaan. Raitiotietä rakennetaan keskelle elävää ja täydessä toiminnassa olevaa kaupunkia. Rakentamisen aikaisten liikennejärjestelyjen lähtökohtana on, että kaikille kiinteistöille on pääsy sekä pelastus- ja huoltoliikenteen toimintaedellytykset säilyvät kaikissa tilanteissa. Keskeistä rakentamisen aikaisessa

tiedottamisessa ja vuorovaikutuksessa on, että asianosaiset saavat tiedon muutoksista ennakkoon ja riittävän ajoissa. Raitiotien rakentamisen aiheuttamista muuttuvista liikennejärjestelyistä Raitiotieallianssi tiedottaa hyvin kattavasti eri kanavissa. Raitiotien kehitysohjelma tukee rakentamistoimintaa muun muassa kaupungin sekä allianssin projekti- ja johtoryhmätyöskentelyä tukevin yhteistoimintakokouksin, hankinnoin, päätöksenteon valmistelulla, yritysyhdyshenkilön panoksella, vuorovaikutustilaisuuksin ja rakentamisen aikaisen taiteen ohjelmalla.

Ratikan käyttöönoton viestinnän vetovastuu on Tampereen Raitiotie Oy:llä, mutta Raitiotien kehitysohjelma on vuoden 2021 aikana mukana toteuttamassa ja rahoittamassa viestinnän toimenpiteitä yhdessä kaupungin perusyksiköiden kanssa. Tampereen Ratikan verkkosivuilla (www.tampereenratikka.fi) on tietoa raitiotiejärjestelmästä, sen käyttöönotosta sekä Ratikkaan liittyvistä liikenneturvallisuusasioista. Raitiotien kehitysohjelman ylläpitämällä kaupungin raitiotiesivuilla (www.tampere.fi/raitiotie) on tietoa päätöksenteosta ja suunnitteluvaiheista.

Raitiotiehankkeessa tavoitteena on osan 1 raitiotien onnistunut käyttöönotto vuoden 2021 aikana. Tähän kuuluu raitiotien kehitysohjelman osalta sekä kaupungin päätöksenteon valmistelu, rakentamisen aikaisten haittojen lieventäminen yhteistyössä yrittäjien ja sidosryhmien kanssa, että raitiotien toteutushankkeen viestintään osallistuminen ja sidosryhmäyhteistyön kokonaisuuden koordinointi. Kehitysohjelmalle asetettuna tavoitteena on seudullisen raitiotien ensimmäisen jatko-osuuden KoilliskeskusHärmälä hankesuunnitelman käynnistäminen vuoden 2021 aikana. Lisäksi kehitysohjelman talousarvioon kirjattuna keskeisenä toimenpiteenä on raitiotie-

hankkeen kehitystoiminnan tehtävien organisointi vuoden 2021 aikana. Raitiotien kehitysohjelman on määrä päättyä v. 2021 lopulla.

Raitiotien suunnittelun tärkeimmät tehtävät vuonna 2020 olivat osan 2 toteutussuunnitelman ja vaikutusten arviointien laatiminen sekä seudullisen yleissuunnitelman teettäminen raitiotien kehitysohjelman vetämänä yhteistyössä Pirkkalan, Ylöjärven ja Kangasalan kanssa. Raitiotien seudullisen yleissuunnitelman ratavarauksista on päätetty Tampereen valtuustossa loka-kuussa 2020 ja Pirkkalan, Kangasalan ja Ylöjärven valtuustoissa marraskuussa 2020. Luonnosvaiheen kuntalaiskyselyt ja lausuntokierros järjestettiin huhtitoukokuussa 2020. Koronapandemiasista johtuen yleisötilaisuuksia vastaavat suunnitelma-aineistojen esittelyt on toteutettu nettiin tallennetuina videosittelyinä.

Tampereen ensimmäinen raitiovaunu toimitettiin Tampereelle toukokuussa 2020. Vaunujen säännölliset toimitukset Tampereelle alkoivat syksyllä ja vuoden 2020 aikana otettiin käyttöön yhteensä viisi vaunua. Loput 14 vaunua toimitetaan heinäkuuhun 2021 mennessä. Raitiotiepysäkkien katostoimittaja on JCDecaux Finland Oy.

Vuoden 2020 aikana otettiin käyttöön rataosat Hervannan varikolta Pyynikintorille saakka. Etelä-Hervannan, Taysin, ja Sorin aukion haarat otetaan käyttöön keväällä 2021. Raitiovaunujen testiajot alkoivat keväällä 2020 Hervannan varikon alueella laajentuen itse raitiotieverkolle kevään aikana. Vaunujen liikennöintivastuu siirtyi vaunutoimittaja Skoda Transtechiltä liikennöinnistä vastaavalle VR Oy:lle marraskuussa 2020.

Tampereen Ratikan varsinainen liikennöinti on tavoite alkaa 9.8.2021.

Toiminnan tavoitteiden toteuma

Raitiotien kehitysohjelmalle asetettiin vuoden 2020 talousarviossa kolme sitovaa toiminnan tavoitetta ja neljä toimenpidettä. Vuoden lopun tilanteessa kaikki tavoitteet ja toimenpiteet toteutuivat. Tavoitteiden ja toimenpiteiden eteneminen on kuvattu tarkemmin alla olevassa taulukossa.

Nro	Toiminnan tavoite 2020	Tavoitteen toteuma (tammi-joulukuu 2020)	
34	Raitiotien osan 1 rakentaminen ja käyttöönotto ovat edenneet niin, että testiliikenne on käynnistynyt	Osan 1 rakentaminen etenee edellä aikataulua ja sen ennustetaan alittavan tavoitekustannuksen. Testiliikenne on ulottunut Hämeenkadulle ja Pynnikintorille asti 15.11.2020. Tavoite toteutui.	+
35	Raitiotien seudullisen yleissuunnitelman mukaiset tulevaisuuden ratalinjojen maankäyttövaraukset on valmisteltu osallistuneiden kuntien valtuustojen päätöksentekoon	Tampereen valtuusto päätti varauksista 19.10.2020, Ylöjärven valtuusto 2.11.2020 ja Pirkkalan ja Kangasalan valtuustot 9.11.2020. Tavoite toteutui.	+
36	Raitiotien osan 2 kehitysvaihe on valmistunut niin, että valtuustolla on edellytykset päättää osan 2 rakentamisesta	Valtuusto päätti osan 2 rakentamisesta 19.10.2020. Rakennustyöt ovat alkaneet marraskuussa 2020. Tavoite toteutui.	+

Nro	Toimenpide vuodelle 2020	Toimenpiteen toteuma (tammi-joulukuu 2020)	
1	Osan 2 päätöksentekomateriaalin valmistelu ja koordinointi.	Valtuusto päätti osan 2 rakentamisesta 19.10.2020. Päätöksentekoa edelsi valtuuston iltakoulu 7.9.2020. Toimenpide toteutui.	+
2	Seudullisen yleissuunnitelman päätöksentekomateriaalin valmistelu ja koordinointi.	Neljän tilaajakunnan valtuustot ovat tehneet päätökset 19.10. - 9.11.2020. Seudullisen yleissuunnitelman ohjaus- ja seurantaryhmät ovat kokoontuneet tiiviisti. Toimenpide toteutui.	+
3	Raitiotiehankkeen viestintään ja sidosryhmäyhteistyöhön osallistuminen suunnittelu-, rakennus- ja käyttöönottovaiheissa.	Raitiotiehankkeen viestintä ja sidosryhmäyhteistyö suunnittelu-, rakentamis- ja käyttöönottovaiheissa on ollut tiivistä koronatilanteesta huolimatta. Raitiotiehankkeen viestintää tehdään mm. Raitiotieallianssin työnaikaisten liikennejärjestelyjen, raitiotien käyttöönoton, suunnitteluhankkeiden ja päätöksenteon näkökulmista. Osalla 2 on järjestetty sidosryhmäyhteistyön tapaamisia mm. yrittäjien, taloyhtiöiden, kiinteistöomistajien ja Lielahden maanomistajien kanssa. Toimenpide toteutui.	+
4	Valtionavustuksen hakeminen ja raportointi.	Valtionapuhakemukset Hatanpään ratahaarasta ja osan 2 rakentamisesta on toimitettu valtionapuviranomaiselle. Raitiotien kehitysohjelma raportoi osan 1 rakentamistöiden etenemisestä valtionapuviranomaiselle kuukausittain. Valtionavun seurantaryhmä kokoontui kesä- ja joulukuussa. Raitiotien seudullisen yleissuunnitelman valtionapuhakemus toimitetaan kaikkien tilaajakuntien kesken sovitun mukaisesti alkuvuodesta 2021, kun yleissuunnitelma on valmistunut. Toimenpide toteutui.	+

Kehitysohjelman talous

Raitiotien kehitysohjelman toimintakate toteutui 0,1 milj. euroa vuosisuunnitelmaa parempana. Toimintakulut toteutuivat vuosisuunnitelmaa pienempinä (sisältäen ohjelmaan kohdistuvat palvelualueen tukipalvelujen vyörytysosuudet). Toimintakulujen alitus johtui pääosin palveluostojen alituksesta, sillä vielä budjetointivaiheessa oli hankalaa arvioida kaikkia kuluneen vuoden aikana kaikkia toteutuvia toimenpiteitä.

RAITIOTIE

Käyttötalous (1 000 euroa)	TP 2020	Muutettu TA 2020	Ero	Alkuper. TA 2020	KV:n muutokset	Muut muutokset
Yhdyskuntalautakunta *)	-1 424	-1 565	141	-1 564	0	-1

*) sisältää hallinto- ja tukipalvelujen sekä paikkatiedon vyörytysosuudet

Elinvoima- ja kasvupalveluallianssi

Elinvoima- ja kasvupalveluallianssin kehitysohjelma (2019-2020) oli systemaattinen jatko vuosina 2017-2018 toteutetulle työvoima- ja yrityspalveluiden alueelliselle kokeilulle ja siihen liittyneelle kehitysohjelmalle. Uudella kehitysohjelmalla jatkettiin Suomen vaikuttavimman työllisyydenhoidon mallin kehittämistä muuttuvassa toimintaympäristössä. Työllisyyskokeilun päättymisen jälkeen kaupunki menetti toimivallan työnhakija-asiakkaiden palveluun. Ainoana kohderymänä palveluissa ovat olleet monialaista tukea tarvitsevat työnhakijat, jotka pääsääntöisesti TE-toimisto on ohjannut kaupungin palveluihin. Kehitysohjelmalla on edellä mainittujen reunaehto- ja valitessa rakennettu työllisyyspalveluja, joiden keskeisenä kärkenä on osaavan työvoiman saatavuus ja alueen kilpailukyky. Koko kehitysohjelman ajan on valmistauduttu kuntien roolin vahvistamiseen työllisyyspalvelujen järjestäjänä, ja kehitysohjelman keskeisiä toimia on työllisyydenhoidon lisäksi ollut tulevaisuuden palvelumallien rakentaminen.

Kaupunginhallitus hyväksyi elinvoima- ja kasvupalveluallianssin kehitysohjelman ohjelmasuunnitelman 8.4.2019 § 145.

Toiminnan painopisteet ja keskeiset muutokset

Vuonna 2020 keskeistä oli valmistautuminen uuden työllisyyden kuntakokeilun käynnistymiseen. Kuntakokeilussa kunnille annetaan vahva toimivalta palvelu kokeilun kohderyhmään kuuluvia työnhakijoita ja näin turvata alueen osaavan työvoiman saatavuutta. Kuntakokeilut perustuvat hallitusohjelman kirjaukseen kuntien roolin vahvistamisesta työllisyyspalvelujen järjestäjänä. Tampere ja Pirkanmaan 21 muuta kuntaa hakeutuivat kokeilualueeksi yhteisellä hakemuksella vuonna 2019. Kokeilun piti alun perin käynnistyä keväällä 2020, mutta aloitusta siirrettiin useaan kertaan, ja lopulta joulukuussa 2020 eduskunta määritteli alkamisajankohdaksi 1.3.2021. Kokeilut päättyivät 30.6.2023.

Pirkanmaan työllisyyden edistämisen kuntakokeilua on valmisteltu kuntien yhteistyönä Tampereen johdolla. Pirkanmaan kuntakokeilun tavoitteena on edistää työnhakijoiden työllistymistä ja koulutukseen ohjautumista sekä helpottaa osaavan työvoiman saatavuutta. Työllisyyspalvelut rakennetaan kokeilussa osaksi kuntien muuta palveluekosysteemiä ja hyödynnetään

kumppanuuksia yksityisen ja kolmannen sektorin toimijoiden, koulutuksen järjestäjien ja valtion kanssa.

Tavoitteena on, että eri puolilla maata toteutettavat kuntakokeilut toimivat pilotteina tulevalle työvoimapalveluiden rakenneuudistukselle. Tampereen kaupungilta on osallistuttu työllisyyden edistämisen ministerityöryhmän pysyvää palvelurakennetta valmistelemaan työryhmään sekä Kuntaliiton vetämään työhön, jossa yhdessä Suomen kuntien kanssa on valmisteltu ehdotusta pysyväksi kuntapohjaiseksi rakenteeksi.

Toiminnan tavoitteiden toteuma

Elinvoima- ja kasvupalveluallianssin kehitysohjelmalle asetettiin vuoden 2020 talousarviossa kolme sitovaa toiminnan tavoitetta ja kaksi toimenpidettä. Vuoden lopun tilanteessa kaikki kolme tavoitetta jäivät toteutumatta. Toimenpiteistä yksi toteutui ja yksi toteutui osittain. Tavoitteiden ja toimenpiteiden eteneminen on kuvattu tarkemmin alla olevassa taulukossa.

Nro	Toiminnan tavoite 2020	Tavoitteen toteuma (tammi-joulukuu 2020)
5	Maahanmuuttajien työllisyys on parantunut edelliseen vuoteen verrattuna	Ulkomaisten työttömien määrä ja työttömyysaste ovat nousseet. Joulukuussa 2020 ulkomaalaisia työttömiä työnhakijoita oli Tampereella 1 487 (+8,3 %), kun luku vuotta aiemmin oli 1373. Ulkomaalaisten työttömyysaste oli joulukuussa 29,1 %, kun se vuotta aiemmin oli 27,0 %. Työttömyys kääntyi lievään nousuun jo syksyllä 2019 ja koronatilanne heikensi sitä edelleen vuonna 2020. Ulkomaisten työnhakijoiden osalta koronan vaikutus ei ole kuitenkaan ollut yhtä voimakas kuin työnhakijoilla keskimäärin. Korjaavat toimenpiteet: Vieraskielisille yrittäjille ja työnhakijoille tarjotaan neuvontaa ja tukea koronatilanteessa. Työllisyyden kuntakokeilu käynnistyy 1.3.2021. Pirkanmaan kokeilukuntien kesken on sovittu Tampereelle keskitettävistä kotoutumisaikaisten työnhakija-asiakkaiden palveluista ja omakielisen neuvonnan palveluista maahanmuuttajille. Tavoite ei toteutunut.
16	Työmarkkinatuen kuntaosuus on pienentynyt 10 % edellisen vuoden toteumaan verrattuna	Vuonna 2020 kuntaosuutta kertyi yhteensä 28,8 milj. euroa, mikä on 3,7 milj. euroa (+14,7 %) enemmän kuin vuonna 2019. Kustannuksia lisäsi vuoteen 2019 verrattuna aktiivimalliin sisältyneen aktivointiehdon leikkurin poistuminen n. 0,7 milj. euroa sekä työmarkkinatuen tasokorotus n. 1,0 milj. euroa. Lisäksi koronatilanne kasvatti työttömien ja lomautettujen määrää sekä vaikeutti työttömien työllistymistä ja mahdollisuutta päästä tiettyjen palvelujen piiriin. Lisäksi yrittäjien oikeus työttömyysetuuteen koronasta johtuen nosti kuluja aiempiin vuosiin verrattuna. Korjaavat toimenpiteet: Työllisyyden kuntakokeilun käynnistyminen 1.3.2021 mahdollistaa palvelujen tehostetun tarjoamisen kokeilulain mukaiselle laajalle asiakasryhmälle. Neuvontaa ja tukea yrittäjille ja työnhakijoille tarjotaan koronavaikutusten lieventämiseksi. Tavoite ei toteutunut.

18	Kansainvälisten opiskelijoiden hakijamäärä Tampereen korkeakouluyhteisön tutkinto-ohjelmiin on kasvanut edelliseen vuoteen verrattuna	Toteutuneiden hakijamäärien raportointi tehdään kerran vuodessa (1-4 aikana TAMK 1628: +1,8%, TAU 1588: -8,2%). Raportointikauden muutos opiskelijamäärien kehityksessä on negatiivinen. Koronatilanne on vaikuttanut kv-opiskelijoihin. Opiskelijat ovat jättäneet ottamatta opiskelupaikkoja vastaan ja uudet opiskelijat ovat aloittaneet osaltaan etäopiskelussa. Suomen edustustot ovat keskeyttäneet lisäksi toimintojaan ja opiskelijat odottavat edelleen myönteisiä opiskelulupapäätöksiä. Edustustot käynnistävät toiminnot koronatilanteen niin salliessa. Tavoite ei toteutunut.	-
Nro	Toimenpide vuodelle 2020	Toimenpiteen toteuma (tammi-joulukuu 2020)	
1	Valmistellaan ja käynnistetään uusi työllisyyskokeilu yhdessä muiden halukkaiden Pirkanmaan kuntien kanssa.	Työllisyyden kuntakokeiluja koskeva laki hyväksyttiin eduskunnassa joulukuussa ja tasavallan presidentti vahvisti sen 30.12.2020. Lakiesityksen valiokuntakäsittelyssä kokeilujen alkamisajankohtaa siirrettiin niin, että kokeilut toteutuvat ajalla 1.3.2021-30.6.2023. Tampere ja 21 muuta Pirkanmaan kuntaa valmistautuivat aloittamaan kokeilun aiemmin ilmoitetun aikataulun mukaisesti vuoden 2021 alussa, mutta valtion toimien vuoksi aloitus siirtyi. Valtio korvannee kunnille kokeilun siirtymisestä aiheutuvia kustannuksia. Toimenpide toteutui osittain.	+/-
2	Tehdään suunnitelma valmistautumisesta hallitusohjelman mukaiseen kasvu- ja työllisyysohjelmaan ja mahdolliseen erillis-lainsäädäntöön.	Tampereen kaupunki on yhdessä Pirkanmaan muiden kuntien kanssa valmistellut työllisyyden kuntakokeilun työvoima- ja yrityspalvelujen järjestämisvastuun siirron ensimmäisenä toimenpiteenä. Kokeilu käynnistyy 1.3.2021. Tampereen kaupungilta on osallistuttu työllisyyden edistämisen ministerityöryhmän pysyvää palvelurakennetta valmistelemaan työryhmään sekä Kuntaliiton yhdessä Suomen kuntien kanssa pysyvää kuntapohjaista rakennetta valmistelemaan työhön mm. sparrausryhmään, kuutoskaupunkien keskinäiseen valmistelutyöhön ja muihin Kuntaliiton organisoimiin valmisteluryhmiin ja -toimiin. Edustusta on myös pysyvää työllisyys- ja yrityspalvelujen ekosysteemipohjaista palvelumallia valmistelevalle valtakunnallisissa työryhmissä eri hallinnonaloilla (TEM, OKM, STM). Kasvu- ja työllisyysohjelma on korvautunut osin TEMin puolelta ekosysteemisopimuksien valmistelulla vuonna 2020. Ekosysteemisopimus on valmis Tampereen osalta ja toimenpiteet käynnistyvät keväällä 2021. Tampereen kaupungin elinvoima- ja kilpailukyvyyn johtoa on aktiivisesti osallistunut kuutoskaupunkien työllisyys- ja elinkeino-yhteistyöhön. Toimenpide toteutui.	+

Kehitysohjelman talous

Elinvoima- ja kasvupalveluallianssin kehitysohjelman toimintakate toteutui 1,1 milj. euroa muutettua talousarviota suurempana. Toimintatuotot toteutuivat 0,4 milj. euroa suunniteltua suurempina, mutta toimintakulut ylittivät muutetun talousarvion 1,5 milj. euroa.

Myyntituotot toteutuivat 0,2 milj. euroa suurempina johtuen vuosisuunnitelmaan sisältyvästä työllisyyskokeiluun osallistuvilta kunnilta laskutettavista tuotoista. Tuet ja avustukset toteutuivat 0,2 milj. euroa suunniteltua suurempina. Johtuen koronaviruspandemian aiheuttamasta palkkatukityöllistämisen määrän laskusta palkkatuetun työn työllistämistuet toteutuivat 0,2 milj. euroa suunniteltua pienempinä ja

kuntouttavan työtoiminnan valtionkorvaukset toteutuivat 0,1 milj. euroa suunniteltua pienempinä. Lisäksi Kansainvälisen osaamisen palvelujen projektien tuet ja avustukset toteutuivat 0,5 milj. euroa suunniteltua suurempina.

Työllisyyskokeilun valmisteluun on liittynyt organisaatiomuutos ja johtamisrakenteiden muutos, joiden seurauksena henkilöstörakenne on muuttunut ja palkkakehitys on poikennut alun perin suunnitellusta.

Tästä syystä henkilöstökulut toteutuivat 0,2 milj. euroa suunniteltua suurempina.

Palvelujen ostot toteutuivat 1,4 milj. euroa suunniteltua suurempina, josta merkittävin osuus 1,3 milj. euroa johtui lakisääteisestä kuntouttavasta työ-

toiminnasta. Koronaviruspandemiasta johtuen kuntouttavan työtoiminnan arvioitiin toteutuvan alkuperäistä talousarviota pienempänä, jonka johdosta tehtiin talousarvionmuutos (KV 19.10.2020 132§). Avustuksiin kirjatun kuntouttavan työtoiminnan asiakkaiden matkakorvaukset ehkäisevänä toimeentulotukena toteutuivat 0,1 milj. euroa suunniteltua suurempina. Vuokrakulut toteutuivat 0,3 milj. euroa suunniteltua pienempinä. Vuosisuunnitelmaan sisältyneistä sisäisistä vuokratuista säästyti 0,2 milj. euroa, kun Ratinan toimistorakennuksen vuokrasopimus irtisanottiin helmikuussa. Lisäksi ulkoisiin vuokriin suunniteltuja kustannuksia jäi toteutumatta 0,1 milj. euroa.

Käyttötalous (1 000 euroa)	TP 2020	Muutettu TA 2020	Ero	Alkuper. TA 2020	KV:n muutokset	Muut muutokset
Elinvoima- ja osaamislautakunta	-16 715	-15 617	-1 098	-19 317	3 700	0

Vetovoimainen elämiskaupunki

Vetovoimainen elämiskaupunki -kehitysohjelma toteuttaa kaupunkistrategiaa, erityisesti sen visiota luovasta ja innovatiivisesta kaupungista ja tavoitetta Tampereesta Pohjoismaiden vetovoimaisimpana elämiskaupunkina. Tavoitteen saavuttamiseksi Tampere hakee Euroopan kulttuuripääkaupungiksi vuodelle 2026. Vetovoimainen elämiskaupunki -kehitysohjelmaa toteutettiin vuonna 2020 Tampere Euroopan kulttuuripääkaupungiksi 2026 hankkeella.

Tampereen kaupunginhallitus päätti 28.5.2018, että Tampere hakee Euroopan kulttuuripääkaupungiksi 2026. Euroopan kulttuuripääkaupungit -toiminta on Euroopan unionin arvostetuin kulttuurinen ohjelma, josta vuosille 2020–2033 on määrätty Euroopan parlamentin ja neuvoston päätöksessä N:o 445/2014/EU. Päätöksessä määritellään toiminnan tavoitteet ja kulttuuripääkaupunkien valintakriteerit. Euroopan unionin kulttuuripääkaupunkistatuksesta vuodelle 2026 toinen on varattu Suomelle. Valinnan suomalaisista ehdokkaista tekee EU:n kansainvälinen asiantuntijaraati kaksivaiheisella hakuprosessilla, joka päättyi kesäkuussa 2021. Tampere Euroopan kulttuuripääkaupungiksi 2026 hankkeen tavoitteena on voittaa hakukilpailu.

Tampereen strategiasta ja EU:n asettamista tavoitteista lähtien kulttuuripääkaupunkistatus lisää kaupungin elinvoimaa, edistää mm. kulttuurin panosta kaupungin pitkän aikavälin kehityksessä kaupungin omien painopisteiden mukaisesti, vahvistaa kulttuuritarjonnan monimuotoisuutta ja osallistumismahdollisuuksia sekä kohottaa

alueen kansallista ja kansainvälistä profilia ja omaa identiteettiä kulttuurin kautta. Kulttuuripääkaupunkistatus on mahdollisuus luoda laajaa strategista ekosysteemiä vetovoimaisen elämiskaupungin ja elinvoimaisen maakunnan kehittämiseksi. Jo hakuvaiheella edistetään kulttuurin ja yhteistyön kehittämistä.

Toiminnan painopisteet ja keskeiset muutokset

Tampere Euroopan kulttuuripääkaupungiksi 2026-hanke käynnistyi joulukuussa 2018, mistä lähtien hakua on valmisteltu laajapohjaisena yhteistyönä. Hankkeen toiminnan tavoitteena vuonna 2020 oli kulttuuripääkaupunkihakemuksen 1. vaiheen valmistelu ja esittely EU:n asiantuntijaraadille kesäkuussa 2020. Asiantuntijaraati valitsi Tampere jatkokon hakukilpailun 2. vaiheeseen.

Syksyn 2020 aikana hankkeen organisaatio täydentyi ja muotoutui vastaamaan 2. vaiheen tarpeita. Yhteistyö muiden Pirkanmaan kuntien kanssa jatkui tiiviinä, hanketiimi mm. vieraili lähes jokaisen kunnan kunnanhallituksessa tai -valtuustossa. Hankkeen yhteistyökunnat: hakijakaupunki Tampere, pääkuntakumppani Mänttä-Vilppula ja kumppanikunnat Akaa, Hämeenkyrö, Ikaalinen, Kangasala, Kuhmoinen, Lempäälä, Nokia, Orivesi, Parkano, Pirkkala, Pälkäne, Ruovesi, Sastamala, Urjala, Valkeakoski, Vesilahti, Virrat, Ylöjärvi ja Kuhmoinen, joka siirtyi osaksi Pirkanmaata 2021. Kumppanikunnat osallistuivat hankkeeseen myös rahoituksellisesti.

Hankkeen toiminnan painopisteet määrytyivät tavoitteesta eli hakemuksesta käsin. EU:n kriteereistä ja hakusymyksistä, raadin palautteesta, Tampereen strategiasta ja Tampereen ja Pirkanmaan haun erityisistä tavoitteista lähtien kirjoitettiin 1.vaiheen hakukirja ja tehtiin suunnittelu-, sidosryhmä- ja tiedonkeruutyötä 2.vaiheen hakukirjaa varten. Raadin 1.vaiheen palautteen pohjalta Tampereen haun pääteema, yhdenvertaisuus, kirkastettiin selkeämmäksi konseptiksi ja tehtiin näkyvämmäksi ohjelmalinjauksissa ja ohjelma-kokonaisuuksissa.

Pandemiatilanteesta johtuen yhteydenpito kuntalaisiin ja sidosryhmiin on tapahtunut pääsääntöisesti virtuaalisesti etäyhteyksien kautta. Myös kansainvälisten yhteyksien luominen ja yhteydenpito on hankaloitunut merkittävästi matkustusrajoitusten vuoksi ja hoidettu kokonaan etäyhteyksin.

Pormestarin johtama kulttuuripääkaupunkihankkeen neuvottelukunta kokoontui kaksi kertaa. Kulttuuripääkaupunkihanke järjesti mm. neliosaisen kansainvälisen webinaarisarjan hankkeen sidosryhmille ja ohjelmasuunnittelijoille elokuussa 2020, Business and Culture seminaarin 28.9. yhteistyössä Tampere talon kanssa, kuntalaisille tarkoitettu kansalaisilta striimattuna Mänttä-Vilppulasta 8.10., rahoituswebinaarin Pirkanmaalaisille kulttuuritoimijoille 26.11., yhdenvertaisuus -hackatonin ennakkotapahtuman joulukuussa.

Toiminnan tavoitteiden toteuma

Vetovoimainen elämyskaupunki -kehitysohjelmalle asetettiin vuoden 2020 talousarviossa yksi sitova toiminnan tavoite ja kaksi toimenpidettä. Vuoden

lopun tilanteessa sekä tavoite että toimenpiteet toteutuivat. Tavoitteen ja toimenpiteiden eteneminen on kuvattu tarkemmin alla olevassa taulukossa.

Nro Toiminnan tavoite 2020		Tavoitteen toteuma (tammi-joulukuu 2020)	
26	Tampereen hakemus vuoden 2026 Euroopan kulttuuripääkaupungiksi on edennyt hakuprosessin toiseen vaiheeseen.	Tampereen valtuuskunta on esitellyt hakemuksen ja vastannut kysymyksiin EU:n asiantuntijaraadin kuulemistilaisuudessa Helsingissä 23.6. Raadin päätös Tampereen (ja kahden muun hakijan) pääsystä jatsoon, kulttuuripääkaupunkihauun toiseen vaiheeseen, on saatu 24.6. Tavoite toteutui.	+
Nro Toimenpide vuodelle 2020		Toimenpiteen toteuma (tammi-joulukuu 2020)	
1	Ensimmäinen hakemus on valmistunut. Hakukirja on luovutettu EU:n asiantuntijaraadin arvioitavaksi 5.5.2020 mennessä ja EU:n asiantuntijaraadille on esitelty hakemus ja vastattu raadin kysymyksiin kesäkuussa 2020.	Tampereen valtuuskunta on esitellyt hakemuksen ja vastannut kysymyksiin EU:n asiantuntijaraadin kuulemistilaisuudessa Helsingissä 23.6. raadin ollessa etäyhteydessä. Raadin päätös Tampereen (ja kahden muun hakijan) pääsystä jatsoon, kulttuuripääkaupunkihauun toiseen vaiheeseen, on saatu 24.6. Toimenpide toteutui.	+
2	Toisen hakemuksen valmistelu on aloitettu, mikäli Tampere on valittu hakuprosessin toiseen vaiheeseen.	Toisen, kesäkuussa 2021 päättyvän hakuvaiheen valmistelu on edennyt suunnitellusti. Toisen vaiheen kirjoitustyö on aloitettu ja tarvittava henkilöstö on rekrytoitu. Valmistelu on hankaloitunut koronatilanteen ja matkustusrajoitusten johdosta merkittävästi, etenkin eurooppalaisen ulottuvuuden rakentamisen osalta. Pääasiassa tästä syystä taloudellinen tulos on budjettiin nähden ylijäämäinen. Toimenpide toteutui.	+

Kehitysohjelman talous

Vetovoimainen elämyskaupunki -kehitysohjelman kulttuuripääkaupunkihankkeen toimintakate toteutui 0,2 milj. euroa vuosisuunnitelmaa pienempänä hieman alle 0,8 milj. euronä. Toimintatuotot toteutuivat suunnitellusti ja toimintakulut alittivat muutetun talous-

arvion 0,2 milj. euroa. Tämä johtui pandemiatilanteen vuoksi toteutumatta jääneistä yleisötilaisuuksista, matkoista ja tapaamisista. Valtuusto päätti talousarviomuutoksesta (KV 19.10.2020 §132), jolla lisättiin Vetovoimainen elämyskaupunki -kehitysohjelman määrärahaa

0,39 milj. euroa. Talousarviomuutoksen valmisteluvaiheessa ei ollut vielä näkyvyyttä pandemiatilanteen jatkumiseen, joten budjetointivaiheessa tätä ei osattu ottaa riittävästi huomioon.

Käyttötalous (1 000 euroa)	TP 2020	Muutettu TA 2020	Ero	Alkuper. TA 2020	KV:n muutokset	Muut muutokset
Elinvoima- ja osaamislautakunta	-766	-932	166	-542	-390	0

Tampere Junior

Kaupunginhallitus hyväksyi vuoden 2020 tammikuussa kehitysohjelman ohjelmasuunnitelman vuosille 2020-2023. Kehitysohjelma koostuu useasta projektista, perustyönä toteutettavista toimenpiteistä ja perustuu yhteisjohtamiseen. Kehitysohjelman tavoitteena on lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvointierojen kaventaminen Tampereen eri asuinalueilla.

Ohjelman tavoitteissa edettiin pääosin suunnitelman mukaisesti. Gofore

Oyj:n kanssa tehtiin moniulotteinen tilannekuva tamperelaisista lapsiperheistä rekisteriaineistojen sekä asiantuntijakeskustelujen perusteella. Kehitysohjelma toteutti tiedolla johtamisen projekteja valtionvarainministeriön ja Itsenäisyyden juhlavuoden lastensäätiön rahoituksilla. Sijaishuollosta aikuisuuvien nuorten koulutusta ja työllisyyttä edistävä Nuoret SIB -projekti käynnistyi vuoden 2020 lopussa. Pormestarin lasten ja nuorten yhdenvertaisen harras-

tamisen määräraha toteutui vain osittain. Koronatilanteen vaikutuksia lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvointiin ja hyvinvointieroihin analysoitiin eri aineistojen ja tutkimusten avulla. Tuloksia esiteltiin Tampereen yliopiston asiantuntijawebinaarissa. Hakemus UNICEF Lapsiystävällinen kunta -kehitystoimintaan jätettiin, toiminta alkaa vuonna 2021.

Toiminnan tavoitteiden toteuma

Tampere Junior -kehitysohjelmalle asetettiin vuoden 2020 talousarviossa yksi sitova toiminnan tavoite. Vuoden lopun

tilanteessa tavoite toteutui. Tavoitteen eteneminen on kuvattu tarkemmin alla olevassa taulukossa.

Nro	Toiminnan tavoite 2020	Tavoitteen toteuma (tammi-joulukuu 2020)
1	Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointierojen kaventamiseen liittyvät toimenpiteet on määritelty ja pilotit on nimetty	Toimenpiteenä on, että tamperelaisten lapsiperheiden tilannekuva-analyysia on tehty eteenpäin yhdessä eri palvelujen ammattilaisten kanssa. Pilotteina toimivat seuraavat hankkeet: Lapsille ja nuorille suunnattu harrastusraha on käytössä. Valtionvarainministeriön rahoittama hanke Edistynyt analytiikka lapsiperheiden palveluissa sekä yhteinen kehitystyö Itlan koordinoimassa Lapsuuden rakentajat -alueverkostossa ovat käynnissä. Vaikuttavuusinvestointi Lapset SIB II -hanke hyväksyttiin lokakuussa ja asiakastyö alkaa vuonna 2021. UNICEF Lapsiystävällinen kunta -kehitystoiminta alkaa vuonna 2021. Tavoite toteutui.

Kehitysohjelman talous

Vuoden 2020 talousarviossa Tampere Junior -kehitysohjelman toimintakate on 0,525 milj. euroa. Kehitysohjelman toimintakate toteutui 0,168 milj. euroa talousarviota pienempänä, mikä johtui

pääosin lasten ja nuorten harrastustoimintaan varatun määrärahan toteutumisesta suunniteltua pienempänä koronaviruspandemian aiheuttaman poikkeustilanteen vuoksi. Koronaviruspandemia sulki harrastuspaikat kevääl-

lä kolmeksi kuukaudeksi ja pilotit pääsivät alkamaan vasta syyskuussa. Lisäksi poikkeustilan vuoksi harrastuspaikat suljettiin myös joulukuuksi ja pilottikausi jäi suunniteltua lyhyemmäksi.

Käyttötalous (1 000 euroa), toimintakate	TP 2020	Muutettu TA 2020	Ero	Alkuper. TA 2020	KV:n muutokset	Muut muutokset
Sosiaali- ja terveyslautakunta	-357	-525	168	-525	0	0

KONSERNIHALLINTO

Konsernihallintoon kuuluvat kaupunginvaltuusto, kaupunginhallitus ja sen jaostot sekä lautakunnat jaostoineen. Konsernihallinnossa toimivat pormestarin suorassa alaisuudessa konsernihoitaja, apulaispormestarit, sisäinen tarkastus ja pormestarin esikunta.

Konsernihoitajan alaisuudessa toimivat sivistyspalvelujen, sosiaali- ja terveystalouden, elinvoiman ja kilpailukykyyn sekä kaupunkiympäristön palvelualueiden johtajat ja heidän esikuntansa sekä seitsemän konserniyksikköä: hallinto, henkilöstö, omistajaohjaus, strategia ja kehittäminen, talous, tietohallinto ja viestintä.

Toiminnan painopisteet ja keskeiset muutokset

Kaupungin Konsernihallinnossa edistetään koko kaupunkiorganisaation yhteisiä strategisia tavoitteita. Vuonna 2020 näissä painottuivat johtamisen ja työhyvinvoinnin kehittäminen, talouden tasapainottaminen sekä tuottavuuden parantaminen.

Kaupunkitasoiset toiminnan tavoitteet

Vuoden 2020 talousarviossa on asetettu 13 kaupunkitasoista toiminnan tavoitetta. Tavoitteet toteutuivat pääosin

Konsernihallinnon toteutunut henkilöstövuosien määrä vuonna 2020 oli 307,03, joka alitti suunnitellun 15,47 henkilötyövuodella. Syitä tähän olivat mm. vapautuneiden tehtävien täyttämättä jättäminen, rekrytointien viivästyminen, henkilöstön pitkät poissaolot ja palkattomat vapaat, lisäksi kesäharjoittelijoiden rekrytoinnit jäivät lähes kokonaan toteuttamatta korona-tilanteen vuoksi. Konsernihallintoon perustettiin palvelu- ja neuvontapiste, jonne siirrettiin kaupunkiympäristön palvelualueelta 8 henkilötyövuotta. Henkilöstöä siirtyi konsernihallinnosta palvelualueille noin 39 henkilötyövuotta.

Vuonna 2020 ICT-toimintaympäristöä sovelluksineen kehitettiin yhteensä 9,5 milj. eurolla. Pienimuotoisia muutos- ja parannustöitä tehtiin 21 ICT-palvelulle 1,7 milj. eurolla. Smart Tampere Digiohjelman ketterän kehittämisen projekti oli vuoden aikana käynnissä noin 10 ja ohjelmaa toteutettiin 1,3 milj. eurolla.

Konsernisalkkujen käynnistämiä ICT-projekteja uusien ratkaisujen kehittä-

miseksi ja käyttöönottamiseksi sekä olemassa olevien uudistamiseksi oli toteutusvaiheessa yli 50. Merkittäviä projekteja olivat muun muassa Pirkanmaan laajuinen Alue-Pegasos, Office365, Toiminnanohjauksen prosessien digitalisointi kasvatus- ja opetuspalveluissa (Wilma), Aikuispsykiatrian integraatio, Arkistojen digitointi ja Linux-käyttöjärjestelmäpäivitys. Vuoden 2020 aikana käynnistetyistä projekteista mainittakoon erityisesti kaksi seuraavaa vuosina kasvatus- ja opetuspalveluissa merkittävää projektia: TreVaka (Tampereen osaprojekti eVaka-projektissa) ja DigiOne, jotka molemmat ovat useamman kunnan yhteisprojekteja ja saavat valtion rahoitusta. Molemmat projektit ovat huomionarvoisia sekä laajuudeltaan että toteutustavaltaan. Toistaiseksi vallitsevasta käytännöstä poiketen niissä ei hankita vain valmishjelmistoa, vaan kehitetään omaa ohjelmistotuotetta yhdessä kumppanien kanssa.

suunnitellusti, pois lukien nettomenojen kasvun, hankintojen tehokkuusindeksin, henkilöstön työhyvinvoinnin sekä saira-

uspoissaolojen negatiivinen kehitys. Tavoitteiden toteutuminen on tarkemmin kuvattu alla olevassa taulukossa.

Nro	Toiminnan tavoite 2020	Tavoitteen toteuma (tammi-joulukuu 2020)	
2	Tampereen kaupungin turvallisuussuunnitelma on laadittu	Turvallisuussuunnitelmaa on käsitelty laajasti kaupunkiorganisaatiossa ja se on hyväksytty kaupunginhallituksessa sekä tiedoksi-asiana kaupunginvaltuustossa. Suunnitelman mukainen työ on käynnissä. Tavoite toteutui.	+
3	Osallistuvan budjetoinnin pilotointi on käynnissä	Osallistuvan budjetoinnin pilotin ideoiden keruu-, kustannusarvio- ja äänestysvaiheet toteutettiin onnistuneesti muuttunut toimintaympäristö huomioiden. Osallistuvalla budjetoinnilla vuonna 2022 toteutettavista hankkeista saatiin äänestystulokseen perustuva ratkaisu. Projekti etenee edelleen hankkeiden toteutus- ja arviointivaiheeseen suunnitellusti. Tavoite toteutui.	+
38	Esimiesarviointien tulokset ovat vähintään edellisen vuoden tasolla	Vuoden 2020 esimiesarviointien kaupunkitasoinen keskiarvo on 3,23 (kaikkien alaisten ja esimiesten arviot). Vuoden 2019 kaupunkitasoinen keskiarvo oli 3,14. Tavoite toteutui.	+
39	Henkilöstön työhyvinvointi on parantunut edelliseen vuoteen verrattuna	Tavoitteen arviointi perustuu työhyvinvointimatriisiin, joka huomioi sairauspoissaolojen, työtapaturmien, työkyvyttömyyseläkemaksujen sekä keskeisten Kunta-10 mittareiden kehitystä. Työhyvinvointimatriisin tulos on vuonna 2020 52,3 kun se oli vuonna 2019 52,8. Parannusta on tapahtunut kaikkien Kunta-10 mittarien sekä työtapaturmien määrän osalta. Sen sijaan matriisin tulosta heikentää merkittävästi lisääntyneet työkyvyttömyyseläkemaksut sekä kasvaneet sairauspoissaolot. Tavoite ei toteutunut.	-

40	Sairauspoissaolojen määrä on laskenut vähintään 3 %	Vuonna 2020 sairauspoissaoloja oli 17,5 päivää henkilötyövuotta kohden. Sairauspoissaolot kasvoivat 2,2 % edelliseen vuoteen verrattuna. Sairauspoissaolot vähenivät tavoitteen mukaisesti konsernihallinnossa, Kaupunkiympäristön ja Elinvoiman ja kilpailukyyn palvelualueilla sekä liikelaitoksissa ja Pirkanmaan pelastuslaitoksella. Tavoite ei toteutunut.	-
41	Tilikauden tulos on vähintään -9,8 milj. euroa (alkuperäinen tavoite oli 0)	Tilikauden tulos on 63,8 milj. euroa. Toimintayksiköiden tuotot ja kulut toteutuivat talousarviota parempana. Verotuloja kertyi Tampereella ja koko maassa huomattavasti ennustettua enemmän. Valtion koronatuotet kompensoivat täysin koronan aiheuttamat nettokustannukset. Tavoite toteutui.	+
42	Talouden tasapainottamisohjelman taloudelliset tavoitteet on saavutettu	Alun perin vuodelle 2020 talousohjelmassa asetettiin 17,2 milj. euron taloudelliset vaikutukset ja vuoden 2020 talousarviovalmistelun yhteydessä tavoitetta tarkistettiin 14,2 milj. euroksi. Talousohjelmalla saavutettiin vuonna 2020 noin 12,2 milj. euron taloudelliset vaikutukset. Koronapandemian aiheuttama poikkeustilanne vaikutti toimenpiteiden toteuttamiseen vuonna 2020. Talousohjelmalle vuosille 2018 - 2020 asetettu tavoite 49,7 milj. euron (alkuperäinen tavoite 43,5 milj. euroa) taloudellisista vaikutuksista toteutui. Talousohjelman tulosten kokonaismäärä koko ajanjaksolla oli 55,5 milj. euroa. Tavoite toteutui.	+
43	Työvoimakustannukset ovat vuosisuunnitelman mukaiset (koko kaupungin tasolla)	Työvoimakustannukset alittivat vuosisuunnitelman 9,3 milj. eurolla. Koronapandemian vuoksi supistunut toiminta vaikutti osaltaan työvoimakustannusten toteumaan. Tavoite toteutui.	+
44	Investointien tulo-rahoitus-% on 38 (alkuperäinen tavoite oli 56 %)	Investointien tulo-rahoitus-% oli 76. Vuosikate toteutui 66,4 milj. euroa talousarviota parempana ja nettoinvestointien taso oli 51,3 milj. euroa talousarviota pienempi. Tavoite toteutui.	+
45	Nettomenojen kasvu on 4,1 %	Nettomenojen toteutunut kasvu oli 6,1 %. Koronaepidemian aiheuttamat toimintatuottojen menetykset sekä maanmyyntivoittojen pieneneminen edellisvuodesta vaikuttavat nettomenojen kasvuun. Toimintamenojen kasvu oli 3,4 %. Tavoite ei toteutunut, mutta toimintakate toteutui 29,6 milj. euroa talousarviota parempana.	-
46	Hallintotehtävien kustannukset ovat vähentyneet edelliseen vuoteen verrattuna (valtuustokauden aikana yhteensä 5 %)	Hallinnollisten tehtävien määrä on vähentynyt 29:llä vuoteen 2019 nähden. Vähennyksen kustannusvaikutus sivukuluineen on 1,3 milj. euroa. Kustannukset ovat vähentyneet 2,9 %. Vähennystä selittää osin rekrytoinneista pidättäytyminen koronapandemian aiheuttaman poikkeustilanteen vuoksi. Vuosisuunnitelmaan sisällyneitä määräaikaista vakansseja on jätetty täyttämättä tai niiden täyttö on viivästynyt. Valtuustokauden 2017-2020 kustannussäästö tavoite oli 3,0 milj. euroa. Tavoite toteutui.	+
47	Hankintojen tehokkuusindeksi on parantunut edellisvuoden tasoon verrattuna	Mittariston vuoden 2020 tulos oli 48 pistettä eli se laski 2 pistettä edellisestä vuodesta. Hankintojen kilpailutuksen tukipalvelut tuottavan Tuomi Logistiikka Oy:n hankinta-asiantuntijoiden vaihtuvuus on ollut erityisen suuri viime vuoden aikana, mistä johtuen kilpailutuksen tukipalveluiden saatavuudessa ja laadussa on ollut ongelmia. Tämä näkyy mittaristossa mm. läpimenoaikaisten pidentymisenä ja siinä, ettei kilpailutuksen lopputulosten arviointeja ole toteutettu kattavasti. Tavoite ei toteutunut.	-
48	Tuottavuuspiloteissa on kehitetty prosesseja tuottavuuden parantamiseksi sekä luotu tuottavuuden mittarit johtamisen ja seurannan tueksi	Tuottavuuden parantamiseksi v. 2019 - 2021 palvelualueilla toteutetaan 13 tuottavuus- tai tuloksellisuuspilottia. Marraskuussa 2020 tehdyn pilottien väliarviointikyselyn (n=16) tulosten mukaan piloteissa tehdyillä toimenpiteillä on ollut vaikutusta toiminnan tehostumiseen. Kyselyyn vastanneista lähes 70 % mukaan pilotti joko parantaa nykyistä tai kehittää uuden prosessin/toimintatavan, joka tehostaa toimintaa kohtuullisesti tai merkittävästi. Kaikissa pilottikohteissa on määritelty tuottavuusmittarit, joille asetettujen tavoitearvojen toteumasta raportoidaan kaupunkitasoisessa TuottavuusPulssissa kolmannesvuosittain. Lisäksi useissa piloteissa on luotu oma operatiivisen tason tuottavuuden seurantamittariston julkaisu Power BI -työkalulla. Pilottikohteiden v. 2019 - 2021 tuottavuuskehitys tullaan arvioimaan alkuvuonna 2022. Tavoite toteutui.	+

Olennaiset poikkeamat talousarvioon

Konsernihallinnolla valtuustoon nähdessä sitovaa oli toimintakate (pl. ICT-kehittäminen ja Smart Tampere), Smart Tampereen toimintakate sekä ICT-kehittämisen toimintakate ja bruttoinvestoinnit yhteensä.

Konsernihallinto

Konsernihallinnon toimintakate (ilman ICT-kehittämistä ja Smart Tampere) toteutui 3,3 milj. euroa suunniteltua parempana. Toimintatuotot toteutuivat 1,5 milj. euroa suunniteltua pienempinä ja toimintakulut 4,8 milj. euroa suunniteltua pienempinä. Merkittävin yksittäinen syy toimintatuottojen suunniteltua

pienempään toteutumaan oli konsernihallinnon palvelujen ylijäämäyvyitys asiakkaille (1,2 milj. euroa), joka tehtiin, koska toimintamenot toteutuivat suunniteltua pienempinä. Toimintakulujen suunniteltua pienempi toteuma aiheutui henkilöstökulujen säästöistä (1,0 milj. euroa) sekä korona-tilanteen aiheuttamasta säästöistä palvelujen

ostoissa (3,2 milj. euroa, joka jakaantui strategia- ja kehittämissyksikölle 1,3 milj. euroa, tietohallintoyksikölle 0,8 milj. euroa, ja 1,1 milj. euroa tasaisesti lähes kaikille muille konsernihallinnon yksiköille). Myös muut toimintakulut toteutuivat 0,4 milj. euroa suunniteltua pienempänä. Smart Tampereen toimintakate toteutui suunnitellun mukaisesti.

ICT-kehittäminen

Tietohallintoyksikön vastuulla olevan ICT-kehittämisen talouden sitovan seurantataso on ICT-kehittämisen toimintakatteen ja bruttoinvestointien yhteissumma. Toimintakate 7,2 milj. euroa ja investoinnit 2,3 milj. euroa (yhteensä 9,5 milj. euroa) toteutuivat 2,3 milj. euroa suunniteltua pienempinä. Suurimmat yksittäiset tekijät olivat Aikuispsykiatrian integraatioprojektin

odotettua pienemmät menot, Smart Tampere Digiohjelman tietoisesti toteutettu suunnitelmaa pienempi henkilöstömäärä sekä rahankäyttö, haasteet ICT-toimittajien toteutuskyvyssä sekä useampien projektien toteutuksien viivästyminen vuodelle 2021 tietohallinnosta riippumattomista syistä. Vuoden 2021 talousarvioon esitettiin yhteensä 2,0 milj. euron uudelleenbudjetoiteja investointeihin ja ne hyväksyttiin kaupunginvaltuustossa 22.2.2021.

KONSERNIHALLINTO

Tuloslaskelma (1 000 euroa)	TP 2020	Muutettu TA 2020	Ero
Toimintatuotot			
Myyntituotot	21 250	22 610	-1 360
Tuet ja avustukset	329	583	-254
Muut toimintatuotot	39	56	-17
Toimintatuotot yhteensä	21 619	23 249	-1 631
Valmistus omaan käyttöön	550	0	550
Toimintakulut			
Henkilöstökulut			
Palkat ja palkkiot	-17 180	-17 653	473
Henkilösivukulut			
Eläkekulut	-2 786	-3 111	325
Muut henkilösivukulut	-557	-659	102
Palvelujen ostot	-26 555	-29 647	3 092
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-401	-404	3
Avustukset	-622	-609	-13
Vuokratulot	-3 111	-3 010	-101
Muut toimintakulut	-261	-620	359
Toimintakulut yhteensä	-50 923	-55 713	4 790
Toimintakate	-29 304	-32 464	3 159
Rahoitustuotot ja -kulut	-2	0	-2
Vuosikate	-29 306	-32 464	3 158
Poistot ja arvonalentumiset	-606	-1 000	394
Tilikauden tulos	-29 912	-33 464	3 552

Investoinnit (1 000 euroa)	TP 2020	Muutettu TA 2020	Ero	Alkup. TA 2020	KV:n muutokset	Muut muutokset
Investointimenot	-2 270	-4 799	2 529	-3 150	-3 000	1 351
Rahoitusosuudet	438	0	438	0	0	0

Sitovat erät (1 000 euroa)	TP 2020	Muutettu TA 2020	Ero	Alkuper. TA 2020	KV:n muutokset	Muut muutokset
ICT-kehittäminen, toimintakate + bruttoinvestoinnit	-9 531	-11 800	2 269	-8 800	-3 000	0
Konsernihallinto, muut, toimintakate	-21 914	-25 172	3 258	-25 172	0	0
Smart Tampere, toimintakate	-127	-141	14	-141	0	0
Konsernihallinto, nettoinvestoinnit	0	-150	150	-150	0	0

Yhteiset erät

Yhteiset erät sisälsivät kaupunkitasoisia yhteistoimintaosuuksia, kuten Kuntaliiton, Pirkanmaan liiton ja Tampereen kaupunkiseudun kuntayhtymän maksuosuudet. Yhteisissä erissä oli varaukset verotuskustannuksiin, erinäisiin avustuksiin ja jäsenmaksuihin sekä esimerkiksi kaupungin työntekijöiden kulttuuri- ja liikuntaetuuteen ja työmatkaliikenteen tukeen. Myös pelastustoimen maksuosuus ja vanhat eläkemenoperusteiset eläkemaksut sekä poikkeusolojen johtotilojen kustannukset maksettiin yhteisistä eristä.

Kaupungin yhteisistä eristä osoitettiin ammatillisen koulutuksen yksikköhintarahoitusta (valtionosuutta) vastaava summa sisäisenä tulona koulutuksen järjestäjä Tredulle. Lisäksi toisen asteen koulutukselle osoitettiin rahoitusta opiskelijahuoltoon sekä nuorten hyvinvoinnin edistämiseen.

Yhteisten erien investoinnit olivat sijoituksia osakkeisiin ja osuuksiin.

Olennaiset poikkeamat talousarvioon

Yhteisten erien toimintakate toteutui 1,8 milj. euroa suunniteltua parempana. Toimintatuotot toteutuivat 0,3 milj. euroa suunniteltua parempina, joihin pääosin koko kaupungin osalta saaduista vuotta 2017 koskevista alpalautuksista. Myös pysäköintituloja saatiin vajaa 0,1 milj. euroa suunniteltua enemmän.

Toimintakulut toteutuivat 1,5 milj. euroa vuosisuunnitelmaa pienempinä. Henkilöstökulut toteutuivat suunnitelman mukaisina. Velvoitetyöllistämisen kustannukset jäivät 0,7 milj. suunniteltua pienemmiksi, kun koronaviruspandemian johdosta tuli voimaan määräaikainen lakimuutos, joka siirsi heinä-joulukuussa velvoitetyöllistämisen piiriin tulevien työllistämisen vuodelle 2021. Osallistuvan budjetoinnin menot olivat 0,5 milj. suunniteltua pienemmät, koska hankkeiden toteutus siirtyi vuodelle 2021 ja käyttämättä jäänyttä summaa esitetään uudelleenbudjetoitavaksi. Tredulle osoitettu valtionosuusrahoitus oli 0,4 milj. euroa

Tuloslaskelma (1 000 euroa)	TP 2020	Muutettu TA 2020	Ero
Toimintatuotot			
Myyntitulot	473	395	78
Tuet ja avustukset	19	0	19
Vuokratulot	3	0	3
Muut toimintatulot	1 039	844	195
Toimintatulot yhteensä	1 534	1 239	295
Toimintamenot			
Henkilöstömenot			
Palkat ja palkkiot	-147	-156	9
Henkilösivumenot			
Eläkemeno	-3 820	-3 802	-18
Muut henkilösivumenot	-4	-35	31
Palvelujen ostot	-28 395	-29 667	1 272
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-120	-56	-64
Avustukset	-87 237	-87 093	-144
Vuokramenot	-147	-144	-3
Muut toimintamenot	-1 106	-1 523	417
Toimintamenot yhteensä	-120 976	-122 476	1 500
Toimintakate	-119 442	-121 237	1 795
Poistot ja arvonalentumiset	0	-1 131	1 131
Tilikauden tulos	-119 442	-122 368	2 926

muutettua vuosisuunnitelmaa suurempi, koska opetus- ja kulttuuriministeriö myönsi loppuvuonna lisärahoitusta, jota ei ehditty huomioida talousarvio- muutoksessa. Suurtapahtumiin käytettiin rahaa 0,4 milj. euroa suunniteltua vähemmän, koska koronaviruspandemian vuoksi vuonna 2020 järjestettäviä tapahtumia jouduttiin perumaan. Liikunta- ja kulttuurietuuteen sekä työmatkaliikenteen tukeen kului 0,5 milj. euroa suunniteltua vähemmän rahaa, koska henkilöstö ei käyttänyt etuuksia täysimääräisesti.

Suunnitelmanmukaisia poistoja ei toteutunut tilikaudella, koska vuosisuunnitelmaan sisältyvän TREDU-Kiinteistöt Oy:lle maksettavan investointiavustuksen myöntämiseen ei ole saatu valtion hyväksyntää.

Nettoinvestoinnit toteutuivat 5,4 milj. euroa muutettua talousarviota pienempinä 36,5 milj. eurona. Talousarvioon sisältyi vajaa 5,7 milj. euroa TREDU-Kiinteistöt Oy:lle annettavaa investointiavustusta, joka ei toteutunut. Toisaalta alkuvuonna Hiedanranta Ky

yhtiöpääomaan tehty 0,75 milj. euron sijoitus palautettiin kaupungille joulukuussa, mikä näkyy pysyvien vastaavien luovutustuloissa. TREDU-Kiinteistöt Oy:lle maksettavaa investointiavustusta esitettiin uudelleen budjetoitavaksi vuodelle 2021 ja valtuusto hyväksyi muutosehdotuksen 22.2.2021.

Vuonna 2020 tehtiin seuraavat sijoitukset:

- 0,799 milj. e KOy Tampereen Monitoimiareena
- 23,502 milj. e Hiedanrannan Kehitys Oy (apportti)
- 10,700 milj. e Hiedanrannan Kehitys Oy (svop)
- 0,750 milj. e Hiedanranta Ky
- 0,500 milj. e Hopealinja Oy
- 0,480 milj. e Tavase Oy
- 0,376 milj. e Tullinkulman Työterveys Oy (svop)
- 0,157 milj. e Suomi-Rata Oy
- 0,025 milj. e Sakupe Oy
- 0,001 milj. e Monetra Oulu Oy

Pysyvien vastaavien luovutustuloja kirjattiin 2,9 milj. euroa eli 2,4 milj. euroa budjetoitua enemmän. Edellä mainittu Hiedanranta Ky:n yhtiöpääoma palautettiin vähennettynä yhtiölle syntyneillä kuluilla, 730 649,31 euroa.

Vuoden 2020 toteuma sisältää myös Tampereen Infra Liikelaitoksen liike-toimintakauppaan liittyvän luovutustulon 2 173 170,79 euroa sekä Hermia Yrityskehitys Oy:n osakkeiden myynnin 2 345,00 euroa, josta päätettiin jou-

lukuussa 2019. Talousarvio sisälsi 0,5 milj. euroa Finnpark Oy:n vuotuista sijoitetun vapaan oman pääoman (svop) palautusta, jota ei poikkeuksellisesti koronaviruspandemiasta johtuen maksettu kaupungille vuonna 2020.

YHTEISET ERÄT

Investoinnit (1 000 euroa)	TP 2020	Muutettu TA 2020	Ero	Alkup. TA 2020	KV:n muutokset	Muut muutokset
Investointimenot	-36 491	-41 859	5 368	-2 000	-39 859	0
Pysyvien vastaavien luovutustulot	2 906	500	2 406	500	0	0
Sitovat erät (1 000 euroa)	TP 2020	Muutettu TA 2020	Ero	Alkuper. TA 2020	KV:n muutokset	Muut muutokset
Yhteiset erät, toimintakate	-119 442	-121 237	1 795	-117 623	-3 614	0
Yhteiset erät, nettoinvestoinnit	-36 491	-41 859	5 368	-2 000	-39 859	0

Taseyksiköt

PIRKANMAAN PELASTUSLAITOS

Olennaiset tapahtumat tilikaudelta ja sen päättymisen jälkeen

Vuoden kaksi ensimmäistä kuukautta käynnistyivät ennakoidusti, mutta loppukevät ja koko loppuvuosi olivat koronan aiheuttaman poikkeustilanteen takia selvästi erilaisia. Valmiudessa olevan henkilöstön vuosilomia lykättiin ja varattiin myös ylimääräistä henkilöstöä sairaustapausten varalta. Samalla siirrettiin päivätyötä tekevä henkilöstö etätöihin ja sisäministeriön ohjeistuksen mukaisesti onnettomuuksien ennaltaehkäisyn palotarkastukset organisoitiin uudelleen. Ohjeistuksen takia tarkastusmäärää myös vähennettiin. Ensihoidossa lisättiin toimintakapasiteettia muun muassa infektioyksiköillä ja kouluttautumalla varauduttiin poikkeavaan tilanteeseen.

Pelastuslaitoksen varautuminen poikkeukselliseen tilanteeseen sujui hyvin ja keskeiset toiminnot suoritettiin lähes ennalta suunnitellulla tavalla. Hyvä pelastus- ja ensihoitovalmius kyettiin turvaamaan.

Pelastuslaitos valmistautui hyvinvointialueuudistukseen sekä suunnit-

teltujen ICT- ja paloasemahankkeiden eteenpäin viemiseen. Syksyn aikana käynnistyi Hämeenkyrön paloaseman rakentaminen ja Urjalan paloaseman rakentaminen siirtyi vuoteen 2021. Urjalaan valmisteltiin tilivuoden lopulla uuden ns. hybridiyksikön käynnistämistä.

Olennaiset poikkeamat tilikauden talousarvioon

Toiminnan tavoitteiden lisäksi Pirkanmaan pelastuslaitoksen sitovia talousarviotavoitteita ovat liikeylijäämä sekä investointien bruttomenot vähennettynä rahoitusosuuksilla ja pysyvien vastaavien luovutustuloilla (investointien rahavirta).

Pelastuslaitoksen liikeylijäämä ei toteutunut vuosisuunnitelman mukaisesti, vaan oli 0,293 milj. euroa ylijäämäinen. Tämä johtuu rahoituskuluihin kirjatusta pakollisesta varauksesta, jonka jälkeen tilikauden ylijäämä oli vuosisuunnitelman mukainen nollatulos.

Kunnille palautettiin maksuosuuksia 0,299 milj. euroa ja sairaanhoitopiiriä lisälaskutettiin ensihoitopalvelujen tuottamisesta 0,264 milj. euroa. Lopullinen

maksuosuus, euroa/asukas, oli 74,5 euroa, kasvua edellisestä vuodesta 3,5 euroa, +4,8 %. Maksuosuus asukasta kohden oli vuosisuunnitelman mukainen.

Liikevaihdon kasvu edelliseen vuoteen verrattuna oli 2,1 milj. euroa. Liikevaihtoon sisältyviä sopimukseen perustuvia pelastustoimen maksuosuustuottoja kertyi 38,8 milj. euroa ja muutos edelliseen tilinpäätökseen oli +5,4 prosenttia. Kokonaisuudessaan toimintatuotot olivat tilinpäätöskauden lopussa 53 milj. euroa, tuloarvio toteutui 99,3 prosenttisesti. Toimintakulut ilman poistoja toteutuivat 1,6 milj. euroa edellisvuotta suurempina ja alittivat suunnitellun tason 0,5 %. Toimintakuluista 77 prosenttia oli pelastustoiminnan kuluja, loput ensihoidon kuluja.

Pirkanmaan pelastuslaitoksen vuoden 2020 investoinnit koostuivat pääosin raskaiden ajoneuvojen, ambulanssien ja Kangasalan harjoitus-paloaseman palotalon hankinnoista. Investointien rahavirta oli 0,032 miljoonaa euroa vuosisuunnitelmaa pienempi johtuen öljyntorjuntaveneen lopullisesta rahoitusosuudesta, joka oli suunnitelmaa suurempi.

KÄYTTÖTALOUS

1 000 euroa	TP 2020	Muutettu TA 2020	Ero	Alkuper. TA 2020	Muutokset
Liikeylijäämä	293	-1	294	-1	0

INVESTOINNIT

1 000 euroa	TP 2020	Muutettu TA 2020	Ero	Alkuper. TA 2020	Muutokset
Investointimenot	-2 377	-2 418	41	-2 270	-148
Rahoitusosuudet	194	210	-16	62	148
Pysyvien vastaavien luovutustulot	7	0	7	0	0
Investointien rahavirta yhteensä	-2 176	-2 208	32	-2 208	0

PIRKANMAAN PELASTUSLAITOKSEN TOIMINNAN TAVOITTEET

Nro	Talousarviotavoite 2020	Mittari	Tavoitteen toteuma (tammi-joulukuu 2020)	
1	Pelastustoimen valvontatehtävät ovat toteutuneet valvontasuunnitelman mukaisesti	Määräaikaisen valvonnan toteutuminen	Koronaviruspandemiasta huolimatta määräaikainen valvonta saatiin toteutettua asuinrakennuksissa valvontasuunnitelman mukaisesti ja kokonaistoteuma oli arvioitua suurempi (pientalot 13831/13500 kpl; rivi- ja kerrostalot 1304/1000 kpl). Yritys- ja laitospöytäkohteissa määräaikaista valvontaa ei pystytty toteuttamaan valvontasuunnitelman mukaisessa laajuudessa valvonnan keskeytyksestä (18.3.-15.5.) ja koronan edellyttämistä tarkastusajankohtien siirroista johtuen. Valvonnan toteumaksi muodostui 94% (1828/1945 kpl). Tavoite toteutui osittain.	+/-
2	Pelastustoimen toimintavalmiuserävaatimus on saavutettu pelastuslaitoksen palvelutasopäätöksen mukaisesti	Keskimääräinen toimintavalmiuseräkatavoite kaikissa kiireellisissä tehtävissä riskiluokista riippumatta: 1.yksikön keskimääräinen toimintavalmiuseräkatavoite (10 min.); Pelastustoiminnan keskimääräinen toimintavalmiuseräkatavoite (15 min.)	Ensimmäisenä kohteessa olleen yksikön toimintavalmiuseräkatavoite oli vuonna 2020 7 min 28 sek. Pelastustoiminnan keskimääräinen toimintavalmiuseräkatavoite oli 11 min 37 sek. Tavoite toteutui	+
3	Työhyvinvointi on parantunut työyhteisötaitoja kehittämällä vuoteen 2019 verrattuna	Työhyvinvoinnin matriisin tulokset	Työhyvinvointimatriisin tulos parani vuodesta 2019 laskeneista sairauspoissaloista ja työkyvyttömyyseläkemaksuista johtuen. Kunta10-tuloksissa etenkin työaikojen hallinnan tunne oli lisääntynyt. Tämä johtuu koronan vaikutuksista etätöiden lisääntymiseen. Myös päätöksenteko koetaan aikaisempaa oikeudenmukaisemmaksi. Pelastuslaitoksella toimii työhyvinvoinnin tilaa arvioiva työryhmä, henkilöstökoulutuksia uhka- ja väkivaltilanteiden tunnistamiseen järjestetään säännöllisesti. Terveystarkastusten tarkastusväliä on tihennetty ja käytänteitä on tarkistettu. Henkilöstön uudelleen sijoituksia työkyvyn heiketessä on voitu tehdä. Henkilöstökoulutusta kiusaamisen, syrjinnän ja häirinnän tunnistamiseen ja varhaiseen puuttumiseen on järjestetty. Tavoite toteutui.	+

Tarkempi toiminnan tavoitteiden analysointi esitetään erillistilinpäätösten yhteydessä.

LIIKELAITOKSET

Olennaiset tapahtumat tilikaudelta ja sen päättymisen jälkeen

Tampereen liikelaitosten kehittämistä jatkettiin aktiivisesti vuoden 2020 aikana. Kaupungilla on vielä kaksi liikelaitosta, sillä kunnossapito-, rakentamis-, kuljetus-, korjaamo- ja paikkatietopalveluja tuottava Tampereen Infra Oy aloitti yhtiömuotoisena vuoden 2020 alussa. Aiemman liikelaitoksen toiminta siirrettiin liiketoimintakaupalla Tampereen kaupungin kokonaan omistamaan in house -yhtiöön.

Tampereen Vesi Liikelaitos osallistui aktiivisesti vesihuollon seudullisten hankkeiden valmisteluun ja toteutukseen. Tampereen Vesi hyväksyi Tampereen Seudun Keskuspuhdistamo Oy:n ja asiakasvesihuoltolaitosten välisen käyttö- ja liittymissopimuksen, jossa sovittiin yhteistoiminnan käytännöt toimijoiden kesken. Vuoden aikana valmistui myös vedenhankinnan pitkän tähtäimen suunnitelma vesiliiketoiminnan järjestämisestä ja toiminnan vaatimista investoinneista.

Kaupinojan vedenpuhdistuslaitos on tuotantovalmiudessa ja toimii osin varalaitoksena, mutta toimet täyden kapasiteetin ja toimintavarmuuden saavuttamiseksi jatkuvat. Suunnitelmat saneerauksen loppuunsaattamisesta valmistuivat keväällä ja urakointi kilpailutettiin kesällä. Työt alkoivat syksyllä, tavoitteena on täysi tuotantovalmius vuoden 2021 aikana.

Tampereen Vedessä koronapandemia ei vaikuttanut vesihuollon toimintaan, vaan vesihuolto toimi moitteettomasti. Sen sijaan varautuminen koronasta mahdollisesti aiheutuviin vaikutuksiin ja henkilöstön terveyden ja hyvinvoinnin ylläpitämiseen oli keskeinen osa toimintaa.

Vedessä toteutui merkittävä henkilöstömuutos tammikuussa, kun Tampereen Infran yhtiöittämisen yhteydessä 16 henkilöä siirtyi Infrasta Tampereen

Veteen. Muuten Tampereen Veden organisaatiota vahvistettiin mm. hankintapäällikön ja asiakkuusvastaavan tehtävien perustamisella.

Koronapandemiolla oli laajat vaikutukset joukkoliikenteeseen. Tampereen Kaupunkiliikenne Liikelaitoksen matkustajamäärät laskivat voimakkaasti ja vuorotarjontaa jouduttiin supistamaan kysynnän laskun takia. Kesällä tapahtunut käänne parempaan jäi lyhytaikaiseksi ja syksyllä epidemian tuomat haasteet palasivat. Pitkittänyt tilanne edellytti myös lisääntyneitä toiminnan sopeuttamistarpeita.

Useita vuosia jatkunut TKL:n toiminnallisen tehokkuuden kehittäminen auttoi koronareagoinnissa. Äkkinaisesti muuttuneissa olosuhteissa on korostunut oman tuotannon merkitys kaupungin koko joukkoliikennejärjestelmän kannalta joustavuutta ja mukautumiskykyä turvaavana operaattorina.

Vuoden 2020 aikana TKL kuljetti yhteensä runsaat 12,8 miljoonaa matkustajaa. Matkustajamäärä operoidun liikenteen osalta laski edellisvuodesta yli kolmanneksen – noin 38 %. Samanaikaisesti laskivat myös operointiin käytettyjen henkilötyövuosien, tilattujen linjakilometrien ja autopäivien määrä. Tapahtunut jyrkkä suoritemäärän lasku ja tulevien vuosien kehitysnäkymät johtivat myös päätöksen olla tekemättä kalustoon kohdistuvia uusinvestointeja.

Kahden liikelaitoksen yhteenlaskettu liikevaihto kasvoi 0,9 miljoonaa euroa 93,5 miljoonaan euroon. Tampereen Veden liikevaihto kasvoi 3,0 miljoonaa euroa, kun taas Kaupunkiliikenteen laski 2,1 miljoonaa euroa. Yhtiöitetyn Tampereen Infra Liikelaitoksen liikevaihto vuonna 2019 oli 52,7 milj. euroa.

Kahden liikelaitoksen yhteenlaskettu liikeklijäämä kasvoi 3,3 miljoonaa euroa 29,2 miljoonaan euroon. Tampereen Veden liikeklijäämä nousi 3,7 miljoonaa euroa, kun taas TKL:n laski

0,4 miljoonaa euroa. Tampereen Infran liikeklijäämä vuonna 2019 oli 1,3 miljoonaa euroa.

Liikelaitosten yhteenlasketut henkilötyövuodet vuonna 2020 olivat 510. Tampereen Veden henkilötyövuodet kasvoivat 19 ja TKL:n laskivat 14. Tampereen Infran henkilötyövuosien määrä vuonna 2019 oli 376.

Tarkemmat liikelaitoskohtaiset tiedot ovat kunkin liikelaitoksen erillistilinpäätöksessä.

Toiminnan tavoitteiden toteuma

Liikelaitokset saavuttivat kaupunginvaltuuston asettamista toiminnan tavoitteista suurimman osan joko kokonaan tai osittain. Kaikkiaan 10 tavoitteesta 8 toteutui joko kokonaan tai vähintään osittain. Kaksi tavoitetta jäi toteutumatta. Kumpikaan liikelaitos ei onnistunut kasvattamaan toiminnan tehokkuutta (liikevaihto/htv) mittaavaa tavoitetta.

Tampereen Vesi Liikelaitoksen viidestä tavoitteesta kolme toteutui kokonaan, yksi osittain ja yksi jäi toteutumatta. Liikevaihto henkilötyövuotta ei kasvanut, koska vesiliikelaitokselle siirtyi vuoden 2020 alussa 16 henkilöä yhtiöitetystä Tampereen Infra Liikelaitoksesta. Sairauspoissaoloihin ja tapaturmiin liittyvä tavoite toteutui sairauspoissaoloprosentin laskun ansiosta, eikä vuoden 2020 aikana sattunut yhtään vakavaa tapaturmaa. Tavoitteen mukaisesti Tampereen Vesi teki yhteistyötä Tampereen raitiotien vesijohtojen siirto- ja uusimistöissä. Vesijohtoverkoston toimitusvarmuuteen liittyvä tavoite toteutui, koska vesijohtovuotojen määrä pysyi alhaisella tasolla ja oli 22 vuotaa vuoden aikana. Vesijohtoveden laatua ja toimitusvarmuutta mittaava tavoite toteutui osittain: toimitusvarmuus vesijohtokilometriä kohden parani, mutta Kaupinojan vedenottamon tuotantovalmius oli vasta puolet kokonaiskapasiteetista.

Tampereen Kaupunkiliikenne Liikelaitoksen viidestä toiminnan tavoitteesta toteutui neljä. Vertailukelpoinen liikevaihto henkilötyövuotta ei kasvanut, koska korona vähensi sekä asiakasmäärää että tilattua liikennettä ja sitä kautta tulojen kertymistä. Sairauspoissaolojen ja vakavien tapaturmien määrä laski. Tuotettujen palveluiden laatu parani vuodesta 2019. Tekniset tukipalvelut on siirretty liikelaitoksen päätalossa toimivan korjaamon tilojen yhteyteen ja toiminta on näin saatu keskitettyä. TKL on yhdessä tilaajan kanssa laatinut uuden tuotantosopimuksen, jossa on otettu huomioon kiinteä yhteistyö kaluston hankinnan suunnittelussa ja oman tuotannon rooli vaihtoehtoisissa energia- muodoissa.

Olennaiset poikkeamat tilikauden talousarvioon

Liikelaitoksilla valtuustoon nähden sitovia eriä ovat liikelijäämä, korvaus peruspääomasta sekä nettoinvestoinnit.

Liikelaitosten yhteenlaskettu liikelijäämä oli 29,2 miljoonaa euroa. Se oli 2,8 miljoonaa euroa muutettua talousarviota parempi. Tampereen Veden liikelijäämä toteutui 2,5 miljoonaa euroa suunniteltua parempana pääasiasa palvelujen ostojen alittumisen takia. Tampereen Veden rakentamisen ja alueiden kunnossapidon palvelujen ostot sekä vesi- että viemäriverkoston korjauskustannukset jäivät suunniteltua pienemmiksi leudon talven takia. Myös laskutustöihin kohdistuvat rakentamispalvelujen ostot ja koneiden ja kaluston kunnossapitoon liittyvät palvelujen ostot toteutuivat suunniteltua pienempiä. TKL:n liikelijäämä ylitti muutetun talousarvion 0,3 milj. eurolla haastavasta koronavirustilanteesta huolimatta.

Korvaus peruspääomasta toteutuu vuosittain laskennallisena rahoituskukkirauksena. Korvauksen suuruus on sidottu peruspääoman määrään ja liikelaitoskohtaiseen korvausprosenttiin.

Liikelaitosten nettoinvestoinnit toteutuivat 22,3 miljoonana eurona ja ne

alittavat vuosisuunnitelman 7,0 miljoonalla eurolla. Tampereen Veden investoinnit alittuivat 3,9 miljoonalla eurolla, koska investointisuunnitelmat eivät valmistuneet aikataulussa ja verkostorakentamisen yhteistyössä tehtävät työmaat eivät alkaneet suunnitellusti. TKL ei investoinnit lainkaan vuonna 2020 ja vuosisuunnitelma alittui näin ollen 3 milj. eurolla.

Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustuloja kertyi yhteensä 0,07 miljoonaa euroa, mikä oli hieman vuosisuunnitelmaa enemmän. Tampereen Kaupunkiliikenne myi käytettyjä linja-autoja noin 69 000 eurolla.

LIIKELIJÄÄMÄN TOTEUTUMINEN

1 000 euroa	TP 2020	Muutettu TA 2020	Ero	Alkuper. TA 2020	Muutokset
Vesi	28 867	26 372	2 495	26 372	0
Kaupunkiliikenne	371	100	271	100	0
Yhteensä	29 238	26 472	2 766	26 472	0

INVESTOINNIT

1 000 euroa	TP 2020	Muutettu TA 2020	Ero	Alkuper. TA 2020	Muutokset
Tampereen Vesi					
Investoinnit	-22 426	-26 303	3 877	-26 303	0
Rahoitusosuudet	150	0	150	0	0
Tampereen Kaupunkiliikenne					
Investoinnit	0	-3 000	3 000	-3 000	0
Pysyvien vastaavien luovutustulot	69	20	49	20	0
Liikelaitokset yhteensä					
Investoinnit	-22 426	-29 303	6 877	-29 303	0
Rahoitusosuudet	150	0	150	0	0
Pysyvien vastaavien luovutustulot	69	20	49	20	0

LIKELAITOKSET

Nro	Talousarviotavoite 2020	Mittari	Tavoitteen toteuma (tammi-joulukuu 2020)	
Tampereen Vesi				
1	Liikevaihto on kasvanut henkilötyövuotta kohden	Vertailukelpoinen liikevaihto /HTV	Vuoden 2020 liikevaihto/htv oli 0,432 (2019: 0,471). Liikevaihto henkilötyövuotta kohden ei kasvanut vertailujaksolla, koska 1.1.2020 Tampereen Vedelle siirtyi 16 työntekijää Tampereen Infra Liikelaitokselta, vaikutus 14 HTV. Siirto tapahtui tavoitteiden asettamisen jälkeen. (Liikevaihto / HTV on 0,475 milj. euroa ilman uusien työntekijöiden HTV:tä.) Tavoite ei toteutunut.	-
2	Sairauspoissaolojen määrä laskee vähintään 3 % ja vakavien tapaturmien määrä laskee	Sairauspoissaolojen ja 3pv tai enemmän työkyvyttömyyttä aiheuttaneiden tapaturmien määrän kehitys vuoteen 2019 verrattuna.	Sairauspoissaoloprosentti pieneni noin 10 % (2020: 4,27% ja 2019: 4,76%). Vakavia tapaturmia ei ole ollut 1-12/2020. Tavoite toteutui.	+
3	Vesijohtoveden laatu ja toimitusvarmuus säilyvät korkealla tasolla	Häiriötilanteiden määrän kehitys/ verkoston pituus. Häiriömäärän tulee laskea suhteessa verkoston pituuteen. Kaupinon vedenotannon tuotantovalmius 100 %.	Häiriötilanteiden määrä on laskenut verrattuna verkoston pituuteen: 2020: 22 vuotoa / 811 km (2019: 23 vuotoa / 805 km.) Kaupinon saneerausurakka etenee sovitun aikataulun mukaisesti. Tämänhetkinen tuotantovalmius 50 % kokonaiskapasiteetista. Tavoite toteutui osittain.	+/-
4	Vesijohtoverkoston toimintavarmuudesta huolehditaan	Keskimääräinen vesijohtovuotojen määrä ei nouse. (n. 50 vuotoa vuodessa, 10 v. keskiarvona)	Vesijohtovuotojen määrä oli matalalla tasolla alkuvuonna. Joulukuun loppuun mennessä oli 22 vuotoa. Tavoite toteutui.	+
5	Raitiotien rakentamiseen liittyvät vesijohtojen siirto- ja uusimistyöt toteutetaan kaupungin ja raitiotieallianssin kanssa yhteistyössä	Toimenpiteet ja toteutustilanne	Raitiotien rakentamiseen liittyvät toimenpiteet ovat toteutuneet suunnitellusti ja yhteistyö toimi hyvin. Tampereen Veden osalta vesijohtojen siirto- ja uusimistyöt ovat valmiit. Tavoite toteutui.	+

Nro	Talousarviotavoite 2020	Mittari	Tavoitteen toteuma (tammi-joulukuu 2020)	
Tampereen Kaupunkiliikenne				
1	Liikevaihto on kasvanut henkilötöyvuotta kohden	Vertailukelpoinen liikevaihto/HTV	Alkuvuoden hyvä kehitys liikevaihdossa muuttui keväällä, kun koronaepidemian seurauksena joukkoliikenteen matkustajat kaikkosivat ja tilaajan tilausmäärä laski maaliskuun lopulta alkaen. Syysliikennekausi päästiin aloittamaan yli kuukaudella viivästyneenä ja tilausmäärän osalta selvästi budjetoitua alhaisempana. Joukkoliikenteen tilanteen vuoksi käytiin keväällä myös yt-neuvottelut. Henkilöstöä sijoitettiin tällöin vaihtoehtoihin tehtäviin ja lomien aikaistettiin. Syyskaudella lomien aikaistamista jatkettiin ja henkilöstömäärää sopeutettiin määräaikaisten työsuhteiden päättyessä. Voimakkaasti laskeneen tulokertymän vuoksi liikevaihto/htv laski edellisvuodesta 3,5%. Tavoite jäi toteutumatta.	-
2	Sairauspoissaolojen ja 3pv tai enemmän työkyvyttömyyttä aiheuttaneiden tapaturmien määrän kehitys vuoteen 2019 verrattuna.	Sairauspoissaolojen ja 3pv tai enemmän työkyvyttömyyttä aiheuttaneiden tapaturmien määrän kehitys vuoteen 2019 verrattuna.	Liikennettä ei voida hoitaa etänä. Monista toimialoista poiketen TKL:n henkilöstö ei pääsääntöisesti voinut tehdä pandemian aikaan etätöitä muista eristäytyneenä. Tästä huolimatta sairauspoissaolojen määrä laski huomasti. Koko vuoden osalta päädyttiin tasolle 15,08. Se on yli 18% edellisvuotta vähemmän. Vakavien tapaturmien määrä on laski alle puoleen edellisvuodesta ollen nyt 7 kun edellisvuoden luku oli 16. Tavoite toteutui.	+
3	Tuotettujen palveluiden laatu on parantunut vuodesta 2019.	Sanktioiden määrä, asiakastytyväisyys ja ajamattomien lähtöjen määrä.	TKL:n toiminnasta johtuvista syistä ajamatta jääneiden linjakilometri määrä laski selkeästi edellisvuoden tasosta 0,11 tasolle 0,07. Määrättyjen sanktioiden euromäärä laski selkeästi enemmän (noin 40%) kuin operoidun liikenteen määrä (7%). Asiakastytyväisyysmittausten tulos koheni vuoden 2019 tasosta 4,03 tasolle 4,06. Tavoite toteutui.	+
4	Liikelaitoksen oma korjaamatoiminta ja tekniset tukipalvelut on keskitetty yhteen tilaan toiminnan tehostamiseksi.	Toimenpiteet ja toteutustilanne	Tekniset tukipalvelut on siirretty päätalossa toimivan korjaamon tilojen yhteyteen. Toiminta on näin saatu keskitettyä. Tavoite toteutui.	+
5	Vaihtoehtoihin energiamuotoihin (mm. biokaasu, uusiutuva diesel ja sähkö) liittyvät toimenpideselvitukset on tehty yhdessä tilaajan kanssa.	Toimenpiteet ja toteutustilanne	Tilaajan kanssa on laadittu uusi tuotantosopimus, jota laadittaessa on huomioitu kiinteä yhteistyö kaluston hankinnan suunnittelussa ja oman tuotannon rooli vaihtoehtoisten energiamuotojen tullessa käyttöön joukkoliikenteessä. Samalla on kiinnitetty huomiota tämän vaatimiin varikko- ja liikennesuunnittelun eri ratkaisuihin. Liikelaitoksen johtokunta on syksyllä käsitellyt Hiilineutraali Tampere 2030 -tiekarttaa, jossa on erillinen bussiliikennettä koskeva osuus. Tavoite toteutui.	+

Tarkempi toiminnan tavoitteiden analysointi esitetään erillistilinpäätösten yhteydessä.

KONSERNIIN KUULUVAT TYTÄRYHTIÖT JA YHTEISÖT

Omistajastrategiset tavoitteet, niiden toteutuminen ja arviointi

Tampereen kaupungin omistajastrategian päämääränä on, että Tampereen kaupunki on aktiivinen, vaativa ja selkeä omistaja, joka varmistaa omien omistustensa tehokkaan hyödyntämisen kaupunkilaisten hyväksi. Tampereen kaupungin omistajastrategiset päämäärät konkretisoidaan omistajaohjauksen periaatteiden kautta. Kaupungin omistamien tytäryhtiöiden ja yhteisöjen tehtäväkentän monimuotoisuuden takia yhteisöjen toiminnan kannattavuutta on arvioitava organisaatiokohtaisesti sekä osana kaupunkikonsernia. Asetettujen tavoitteiden toteutumista sekä yhteisöjen toimintaa, taloudellista kehitystä ja tunnuslukuja seurataan säännöllisesti. Tytäryhteisöjen tavoitteiden asettamisesta, niiden toteutumisen seurannasta ja raportoinnista vastaa omistajaohjaus.

Kaupungin tytäryhteisöille asetetaan vuosittain tytäryhteisökohtaisia toiminnan ja talouden tavoitteita, jotka tuovat esiin pääomistajan tahdon ja ohjaavat omistajan edustajien toimintaa muun muassa hallituksessa ja yhtiökokouksessa. Tampereen kaupunkikonsernin tytäryhteisökohtaiset tavoitteet vuodelle 2020 asetettiin talousarvion käsitteilyn yhteydessä.

Kaupunginvaltuuston tytäryhteisöille asettamista 96 tavoitteesta toteutui 55 ja 34 tavoitetta jäi toteutumatta. Seitsemän (7) tavoitetta toteutui osittain. Kokonaisuutena tytäryhteisöille asetuista tavoitteista lähes 65 prosenttia toteutui kokonaan tai osittain.

Taloudellisesti merkittävin yhtiö Tampereen kaupungille on Tampereen Sähkölaitos -konserni, johon kohdistuvat konsernin suurimmat osinkotavoitteet. Tampereen Sähkölaitos Oy:lle asetetuista neljästä omistajatavoitteesta

toteutui kolme. Sähkölaitos-konsernin nettotulokseksi 2020 tilikaudelta oli 27,0 milj. euroa. Osinkoa yhtiö arvioi maksavansa vähintään 20,0 milj. euroa, mikä tarkoittaa vähintään 74 %:a konsernin nettotuloksesta. Omistaja-arvo ei kehittynyt 5 prosentin tavoitteen mukaisesti. Olennaisimmat omistaja-arvoa alentavat tekijät olivat tulevaisuuden sähkön laskenut markkinahintaennuste ja polttoainekustannusten ennakoitu kasvu. Toisaalta Sähkölaitoksen taloudellinen tulos on tehdyn analyysin mukaan toimialallaan hyvin kilpailukykyinen. Sähkölaitos saavutti myös ympäristövastuuseen liittyvän tavoitteen. Uusiutuvan energian osuus koko energiatuotannosta vuonna 2020 oli 50,5 prosenttia. Näin 40 prosentin tavoiteta so ylittyi selvästi.

Korona iski kuluttajayhtiöihin

Maailmanlaajuinen koronapandemia kouraisi syvältä osaa Tampereen kaupungin tytäryhtiöistä. Epidemia vaikutti erityisesti liikkumiseen, matkailuun ja tapahtumiin liittyviin liiketoimintoihin. Kaupungin keskeisiin osinkoyhtiöihin perinteisesti kuulunut pysäköinti- ja kiinteistötoimialalla toimiva Finnpark Oy ei maksanut osinkoa lainkaan heikentyneen kassavirran takia. Yhtiö ei yltänyt myöskään kannattavuudessa (sijoitetun pääoman tuotto) asetettuun tavoitteeseen.

Pandemia leikkasi merkittävästi myös Tampereen Särkänniemi Oy:n, Tampere-talo Oy:n ja Tampereen Mesu- ja Urheilukeskus Oy:n toimintaa. Särkänniemi ei maksanut osinkoa. Huvipuisto päästiin avaamaan 1,5 kuukautta normaalia myöhemmin ja kokokesäkauden oli voimassa asiakasmäärärajoitus. Myöhästynyt kauden avaus

ja 54 prosentin lasku kävijämäärissä veivät yhtiön tuloksen tappiolle. Yhtiö teki vuoden aikana merkittävästi töitä tappioidensa minimoiseksi, mutta pandemian vaikutukset näkyvät yhtiön taloudellisessa tilanteessa, investointikyvyssä ja osingonmaksukyvyssä seuraavina vuosina.

Tampere-talo Oy:n liikevaihto vuonna 2020 oli 7,5 milj. euroa, joka oli 48 prosenttia vähemmän kuin vuotta aiemmin. Tilikauden 2020 tulos oli 0,68 milj. euroa tappiollinen. Tampere-talon päiväkävijämäärä laski 69 prosenttia vuotta aiemmasta ja kansainvälisten kongressimäärä jäi neljään aiemman viidentoista sijaan.

Kaksi vuotta tappiota tehnyt työterveysyhtiö Tullinkulman Työterveys Oy kääntyi voitolliseksi ja teki runsaan 0,5 miljoonan euron tilikauden tuloksen. Kannattavuus parani mm. laajamittaisien koronatestausten ansiosta.

Osa yhtiöistä jatkoi toimintaansa ilman merkittävä koronavaikutusta. Niitä olivat mm. Tampereen Palvelukiinteistöt Oy ja Tredu-Kiinteistöt Oy.

Vuoden 2020 alussa aloitti Tampereen kaupungin kokonaan omistama yhdyskuntatekniikan kunnossapitoon ja rakentamiseen erikoistunut Tampereen Infra Oy. Uusi in house -yhtiö teki ensimmäisenä toimintavuonnaan miljoonan euron tuloksen. Vuoden 2020 alkuun osuneet helpot talviolosuhteet auttoivat hyvään tulokseen pääsemistä laskelmalla talvikunnossapidon kustannuksia. Uuden yhtiön hinta- ja laatutaso vastaa yksityisten kilpailijoiden tasoa vain osassa palveluita.

Kaikki tytäryhteisöjen toiminnalliset tavoitteet on raportoitu yhteisökohtaisesti jäljempänä olevissa taulukoissa.

TYTÄRYHTIÖIDEN JA YHTEISÖJEN TOIMINNAN JA TALOUDEN TAVOITTEET

ELINVOIMAN JA KILPAILUKYVYN PALVELUALUEELLE LIITTYVÄT TYTÄRYHTEISÖT

Talousarvion sitovat toiminnan tavoitteet 2020

Tampereen Särkänniemi Oy

Nro	Toiminnan tavoite 2020	Mittari	
1	Maksettu osinko on 50 % yhtiön nettotuloksesta tai vähintään 1 250 000 euroa pääoman palautukset huomioiden.	Maksetun osingon määrä (mukaan lukien pääoman palautus)	-
2	Yhtiön sijoitetun pääoman tuotto -% kasvaa.	Sijoitetun pääoman tuotto	-
3	Kävijämäärä on vähintään 3 prosenttia suurempi kuin 5 edellisen vuoden kävijämäärien (tavoitevuodesta 5 ed. vuoden) keskiarvo.	Toteutunut kävijämäärä (kasvu-%), tavoite 3%	-
4	Tampereen Särkänniemi Oy toteuttaa yhteiskuntavastuutaan palkkaamalla nykyistä enemmän nuoria kesätyöntekijöitä.	Toteutustilanne, kesätyöpaikan saaneiden nuorten määrä (kasvu ed. vuoteen verrattuna)	-
5	Matkailun ekosysteemin kehittäminen yhteistyössä elinvoiman ja kilpailukyvyyn palvelualueen kanssa. Särkänniemen alue on Tampereen vapaa-ajan ja matkailun hub.	Toteutustilanne	+
6	Uusiutuvan energian osuus koko energiankäytöstä on 80 %.	Energiatehokkuus CO2 -päästöjen aleneminen	+

Tampere-talo Oy

Nro	Toiminnan tavoite 2020	Mittari	
7	Yhtiön liikevaihdon kasvu.	Liikevaihdon kasvu-% , väh. 4 %	-
8	Tampere-talon päiväkävijöiden määrä kasvaa edelliseen vuoteen verrattuna.	Toteutunut kävijämäärä	-
9	Yhtiön nettotulos on positiivinen.	0,1 milj. euroa	-
10	Kongressien määrä kasvaa edelliseen vuoteen verrattuna.	Kotimaisten ja kv- kongressien määrän kasvu	-
11	Tampereen tunnettuuden ja vetovoiman kasvattaminen yhteistyössä Tampereen matkailutoimijoiden kanssa.	Toteutustilanne vuosikohtaisissa mittareissa	-

Tampereen Palvelukiinteistöt Oy

Nro	Toiminnan tavoite 2020	Mittari	
12	Maksettu osinko on 50 prosenttia yhtiön nettotuloksesta tai vähintään 1 000 000 euroa.	Maksettu osinko % / eur	+
13	Yhtiön sijoitetun pääoman tuotto-%.	Sipo-%, väh. 4	-
14	Yhtiön omavaraisuusaste.	Omavaraisuus-% 27	+
15	Realisointisuunnitelman toteutus etenee. Pääoman kiertoa tehostetaan ja myyntivoitosta palautetaan vähintään 2/3 omistajalle. Määritellyn soteomaisuuden ostaminen kaupungilta ja takaisinvuokrasopimukset palvelukäytössä olevista tiloista.	Toteutustilanne	+/-

Tredu-kiinteistöt Oy

Nro	Toiminnan tavoite 2020	Mittari	
16	Sijoitetun pääoman tuotto-%.	Sipo-%, väh. 2 %	-
17	Tredu-Kiinteistöt Oy vuokraa laadukkaita tiloja toisen asteen koulutustoiminnan käyttöön kilpailukykyisin hinnoin.	Vuokrataso (euro/m2), vuokratason vertailu muihin alan toimijoihin	+
18	Laaditun kiinteistöjen realisointisuunnitelman toteutus suunnitellusti.	Toteutustilanne	+
19	Osallistuminen uusien oppimisympäristöjen kehittämiseen ja tilankäytön tehostamistavoitteiden toteuttamiseen.	Uudet oppimisympäristöt, tehostamistavoitteiden toteutustilanne	+

Tampereen Vuokratalosäätiö

Nro	Toiminnan tavoite 2020	Mittari	
20	Asuntojen taloudellinen käyttöaste.	Toteutunut käyttöaste väh. 98 %	+
21	Säätiön sijoitetun pääoman tuotto -%.	Sipo-% väh. 6 %	-
22	Vuokratalosäätiön korjausvelan määrä rakennuskannan arvosta.	Korjausvelan määrä enintään 1,8 %	+
23	VTS -kotien asuntokannan kasvattaminen siten, että MAL-sopimuksen tavoitteet osaltaan toteutuvat. Asuntoja maapolitiikan linjausten 2018-2021 mukaisesti kaupungin vuokrataloyhteisöt tuottavat yhteisvastuullisesti puolet kaupungin tavoitteena olevista kohtuuhintaisista asunnoista	Toteutustilanne, uusien asuntojen määrä keskim.	-

Vilusen Rinne Oy

Nro	Toiminnan tavoite 2020	Mittari	
24	Asuntojen taloudellinen käyttöaste.	Toteutunut käyttöaste väh. 98 %	+
25	Yhtiön sijoitetun pääoman tuotto -%.	Sipo-% väh. 4 %	+
26	Yhtiö maksaa kaupungille vuotuisen Ara-säännösten mahdollistaman enimmäisosingon	Maksetun osingon määrä	+
27	Korjausvelan määrä rakennuskannan arvosta	Korjausvelan määrä enintään 1,8 %	+

Pirkan Opiskelija-asunnot Oy, POAS

Nro	Toiminnan tavoite 2020	Mittari	
28	Asuntojen taloudellinen käyttöaste.	Toteutunut käyttöaste väh. 95 %	-
29	Yhtiön sijoitetun pääoman tuotto -%.	Sipo-% väh. 4 %	-
30	Yhtiön omavaraisuusaste kasvaa vähintään yhdellä %-yksiköllä.	Omavaraisuusaste-%	-
31	Pirkan Opiskelija-asunnot Oy:n korjausvelan määrä rakennuskannan arvosta.	Korjausvelan määrä enintään 4 %	+
32	Asuntokannan kasvattaminen siten, että MAL-sopimuksen tavoitteet osaltaan toteutuvat. Asunto- ja maapolitiikan linjausten 2018-2021 mukaisesti kaupungin vuokrataloyhteisöt tuottavat yhteisvastuullisesti puolet kaupungin tavoitteena olevista kohtuuhintaisista asunnoista	Uusien asuntojen määrä keskimäärin, täydennysrakennushankkeiden toteutustilanne	+

Tampereen Vuokra-asunnot Oy

Nro	Toiminnan tavoite 2020	Mittari	
33	Asuntojen taloudellinen käyttöaste.	Toteutunut käyttöaste väh. 99 %	+
34	Yhtiön sijoitetun pääoman tuotto-%.	Sipo-% väh. 6,5 %	-
35	Yhtiö maksaa kaupungille vuotuisen Ara-säännösten mahdollistaman enimmäisosingon	Maksetun osingon määrä	+
36	Tampereen Vuokra-asunnot Oy:n korjausvelan määrä rakennuskannan arvosta	Korjausvelan määrä enintään 1,3 %	+
37	Asuntokannan kasvattaminen siten, että MAL-sopimuksen tavoitteet osaltaan toteutuvat. Asunto- ja maapolitiikan linjausten 2018-2021 mukaisesti kaupungin vuokrataloyhteisöt tuottavat yhteisvastuullisesti puolet kaupungin tavoitteena olevista kohtuuhintaisista asunnoista.	Uusien asuntojen määrä keskimäärin 100	-

Kotilinnasäätiö

Nro	Toiminnan tavoite 2020	Mittari	
38	Asuntojen taloudellinen käyttöaste.	Toteutunut käyttöaste väh. 98	+
39	Säätiön omavaraisuusaste kasvaa vähintään yhdellä %-yksiköllä edelliseen vuoteen verrattuna.	Väh. 16,9%	+
40	Kotilinnasäätiön korjausvelan määrä (% rakennuskannan arvosta) alenee edellisen vuoden tasosta	Korjausvelan määrä enintään 1,04 %	-
41	Asuntokannan kasvattaminen siten, että MAL-sopimuksen tavoitteet osaltaan toteutuvat. Asunto- ja maapolitiikan linjausten 2018-2021 mukaisesti kaupungin vuokrataloyhteisöt tuottavat yhteisvastuullisesti puolet kaupungin tavoitteena olevista kohtuuhintaisista asunnoista.	Uusien asuntojen määrä keskimäärin	-

Tampereen Messu- ja Urheilukeskus Oy

Nro	Toiminnan tavoite 2020	Mittari	
42	Yhtiön sijoitetun pääoman tuotto-%.	Sipo-% väh. 6 %	-
43	Messu- ja urheilukeskuksen laajennusinvestoinnit etenevät suunnitelmallisesti sisältäen mm. pysäköintiratkaisut ja hotellihankkeen.	Toteutustilanne	+

Oy Runoilijan Tie

Nro	Toiminnan tavoite 2020	Mittari	
44	Tulos on positiivinen.	Tilikauden tulos	+
45	Matkustajamäärä on kasvanut edellisvuodesta.	Matkustajamäärän kehitys	-
46	Matkailun ekosysteemin kehittäminen yhteistyössä elinvoiman ja kilpailukyvyyn palvelualueen kanssa.	Toteutustilanne	-

Tampereen Sarka Oy

Nro	Toiminnan tavoite 2020	Mittari	
47	Tulos on positiivinen.	Tilikauden tulos	+
48	Toiminta on kehittynyt ja laajentunut siten, että asiakkaiden määrä ja työllistyneiden määrä kasvavat edelliseen vuoteen verrattuna.	Asiakkaiden määrä (kasvu-%), työllistyneiden määrä (%)	-
49	Toimintaa suunnataan tukemaan työllisyydenhoidon kokeilun tavoitteita yhteistyössä työllisyydenhoidon palvelujen kanssa.	Toteutustilanne	+
50	Yhteistyökumppaneiden asiakastytyväisyys on kehittynyt positiivisesti edelliseen vuoteen verrattuna.	Toteutustilanne	+

Tampereen työvalmennussäätiö Syke

Nro	Toiminnan tavoite 2020	Mittari	
51	Tulos on positiivinen.	Tilikauden tulos	+
52	Kuntouttavan työtoiminnan ja työelämänvalmennuksen asiakasmääriä koskevat tavoitteet on toteutettu. Kuntouttavan työtoiminnan ja työelämänvalmennuksen asiakaspaikkojen määrä kasvaa pajoilla edelliseen vuoteen verrattuna. Toiminnan asiakaslähtöisyys ja vaikuttavuus kehittyvät myönteisesti.	Tavoitteiden toteutuminen, asiakaspaikkojen määrä, jatkopolutuminen	-
53	Vahvistetaan työllisyyskoulutusyhteistyötä aktiivisilla toimilla.	Koulutukseen siirtyvien määrä kuntouttavan työtoiminnan asiakkaista	+/-
54	Asiakastytyväisyys on kehittynyt positiivisesti edelliseen vuoteen verrattuna ja on parempi kuin toimijoilla keskimäärin.	Asiakastytyväisyys-mittausten tulokset	-

KAUPUNKIYMPÄRISTÖN PALVELUALUEELLE LIITTYVÄT TYTÄRYHTIÖT
Talousarvion sitovat toiminnan tavoitteet 2020

Sähkölaitos-konserni

Nro	Toiminnan tavoite 2020	Mittari	
55	Maksettu osinko on 50 % konsernin nettotuloksesta tai vähintään 17 milj. euroa.	%, eur	+
56	Omistaja-arvo kehittyy positiivisesti.	Osakekannan arvo lisättyä maksetuilla osingoilla (kasvu-% väh. 5)	-
57	Sähkölaitoksen taloudellinen tulos on toimialallaan kilpailukykyinen. Toimialan kilpailukykymittarin arvo on yli 50.	Kehitystavoitteen kilpailukyky-mittarin arvo (sis. 6 keskeistä tunnuslukua, skaala 0-100), arvo > 50	+
58	Uusiutuva energia koko energiatuotannosta % (vesivoima, tuuli-voima, bioenergia, jäte-energia).	> 40 %	+

Finnpark-konserni

Nro	Toiminnan tavoite 2020	Mittari	
59	Maksettu osinko on 50 % konsernin nettotuloksesta tai vähintään 1,2 milj. euroa	%, eur	-
60	Konsernin sijoitetun pääoman tuotto-%.	Sipo-% väh. 6 %	-
61	Kunkun parkin ja aseman seudun kehitys.	Toteutustilanne	+

Pirkanmaan Jätehuolto Oy

Nro	Toiminnan tavoite 2020	Mittari	
62	Omakustannusperiaate on toteutunut pitkän tähtäimen veloitteita vastaavasti kuitenkin siten, että hinnat ovat kokonaisuudessaan edullisimmassa kolmanneksessa suurista kaupungeista.	Hintataso, omakustannus-periaatteen toteutumisen kokonais-arvio	+
63	Yhtiön maksama osinko	Maksettu osinko	+
64	Vieraan pääoman osuuden lisääminen investoinneissa.	Vieraan pääoman osuus, %	-
65	Asiakkaille tarjottavan jätetiedon kehittäminen.	Tehdyt toimenpiteet	+
66	Laaditaan suunnitelma aikatauluineen kierrätysasteen parantamiseksi ympäristö- ja talousvaikutukset huomioon ottaen.	Tehty suunnitelma	+

Tampereen Seudun Keskuspuhdistamo Oy

Nro	Toiminnan tavoite 2020	Mittari	
67	Hanke etenee hyväksytyin rahoitus- ja toteutussuunnitelman ja kustannusarvion mukaisesti.	Toteutustilanne	+

Tuomi Logistiikka Oy

Nro	Toiminnan tavoite 2020	Mittari	
68	Asiakashinnat pidetään alhaisina ja yhtiö tuottaa voittoa vain sen verran, että toimintaa voidaan kehittää.	Yhtiön tulos	+
69	Hankintapalvelujen laadun parantaminen tukemaan paremmin asiakkaan tuloksellista (taloudellinen tehokkuus, loppukäyttäjien tarpeet ja vaikuttavuus) hankintatoimintaa.	Hankintapalveluiden asiakas-tyytyväisyysmittauksen tulokset (keskiarvo)	+
70	Toimitusvarmuus ja palvelujen laatu kehittyvät materiaalipalveluissa ja henkilökuljetuspalveluissa ja raportointia ja oikea-aikaista viestintää toimitus- ja laatupoikkeamista kehitetään. Palvelut tukevat asiakkaiden toiminnan suunnitelmallista ja häiriötöntä toteuttamista.	Asiakkaan kokemus palvelujen luotettavuudesta ja tiedonsaannista paranee. Asiakastytyväisyyden systemaattinen seuraminen aloitetaan.	+
71	Yhtiö kehittää liiketoimintaansa hiilineutraaliin suuntaan ja asiakkaita neuvotaan systemaattisesti energiatehokkaiden ja vähäpäästöisten hankintojen toteuttamisessa	Suunnitelma tavoitteen toteuttamiseksi tehtävistä toimenpiteistä aikatauluineen on tehty ja suunnitelmaa toteutetaan. Neuvontaa on tarjottu ja tämä on dokumentoitu.	+/-

Ekokumppanit Oy

Nro	Toiminnan tavoite 2020	Mittari	
72	Tulos on positiivinen.	Tilikauden tulos	+
73	Kuntalaisten kestävän ja vähäpäästöisen elintavan tukeminen ja neuvonta sekä hiilineutraaliutta edistävien toimintamallien tunnistaminen.	Tehdyt toimenpiteet erityisesti liikkumisessa, energiatehokkuudessa ja ruokahävikissä.	+

Tampereen Raitiotie Oy

Nro	Toiminnan tavoite 2020	Mittari	
74	Hankkeen 1. vaihe pysyy tavoitekustannuksessa ja aikataulussa.	Kyllä/ei	+
75	Hallinto on järjestetty tehokkaasti.	Hallintovastike €/kk	+
76	Operaattorin valintaan ja kehitysvaiheeseen osallistuminen.	Tehdyt toimenpiteet	+

Tampereen Infra Oy

Nro	Toiminnan tavoite 2020	Mittari	
77	Yhtiömuodon mahdollistama toiminnan kehitystyö on aloitettu ja konkreettisia toimenpiteitä on tehty.	Toimenpiteet ja toteutustilanne	+
78	Yhtiön tulos on positiivinen (0-300 000 euroa)	Tilikauden tulos	+
79	Tuotettujen palveluiden hinta- ja laatutaso vastaa yksityisten kilpailijoiden tasoa.	Toteutunut hinta- ja laatutaso	+/-

Hiedanrannan Kehitys Oy

Nro	Toiminnan tavoite 2020	Mittari	
80	Tampereen kaupungille on laadittu päätösesitys perusteluineen nollakuidun osalla tehtävistä toimenpiteistä tulevien kymmenen vuoden osalta.	Toteutustilanne	-
81	Avauskorttelista korttelisuunnitelma ja asemakaava sen pohjalta asemakaavaluonnosvaiheessa.	Toteutustilanne	+/-
82	Hiedanrannan älykkään ja kestävän infrastruktuurin sisältö määritelty kaavaprosessin edellyttämässä laajuudessa.	Toteutunut hinta- ja laatutaso	-

HYVINVOINNIN PALVELUALUEELLE LIITTYVÄT TYTÄRYHTIÖT

Talousarvion sitovat toiminnan tavoitteet 2020

Tullinkulman Työterveys Oy

Nro	Toiminnan tavoite 2020	Mittari	
83	Yhtiön tulos on vähintään 300 000 €.	Tilikauden tulos > 300 000	+
84	Yhtiö maksaa omistajilleen osinkoa vähintään 50 % tilikauden tuloksesta.	Maksetun osingon määrä väh. 150 000 eur	-
85	Tampereen kaupungin ostamien työterveyspalveluiden painopiste siirtyy selvästi ennaltaehkäisevään työterveyshuoltoon (ennaltaehkäisevien työterveyspalveluiden suhteellinen osuus kasvaa ja on yli 55 %)	Toteutustilanne	-
86	Sähköisten palvelujen lisääminen asiakkaille	Toteutustilanne	+
87	Tampereen kaupungin työterveyshuollon kustannukset/hlö ovat 545 €/hlö tai alle ja kela 0-luokan kokonaiskustannukset ovat alle 400 000 €.	Bruttokustannus/hlö (kustannus ennen Kelan korvauksia)	-

Tammenlehväsäätiö

Nro	Toiminnan tavoite 2020	Mittari	
88	Sote/Maku-uudistuksen vaikutukset säätiön toiminnan kannalta on arvioitu ja tarvittavat toimenpiteet toteutettu.	Toteutustilanne	+
89	Kuntoutus- ja hoitopaikkojen käyttöaste on mahdollisimman korkea ja kuntoutus vaikuttavaa.	Kuntoutus- ja hoito-paikkojen käyttöaste on vähintään 95 %, asiakkaan arvio kuntoutuksen vaikuttavuudesta (vrt. vuosi 2019)	+/-

Tampereen Tilapalvelut Oy

Nro	Toiminnan tavoite 2020	Mittari	
90	Yhtiön tulos on positiivinen.	Tilikauden tulos > 175 000 euroa	+
91	Yhtiön toimintaa on kehitetty siten, että yhtiöittämisen tavoitteet toteutuvat: toiminnan keskimääräinen 2 %:n vuosittainen tehostamistavoite vuosina 2018-2022 toteutuu ja toiminnan laatuvaatimukset kehittyvät positiivisesti.	Toteutustilanne, kaupungin palveluista maksaman hinnan kehittyminen suhteessa palvelun määrään, palvelusopimuksen toteutuminen	+
92	Kaupungin ja yhtiön välisen palvelusopimuksen tavoitteet täyttyvät kriittisten kokonaisuuksien osalta: 1) rakennetun omaisuuden kor-jausvelan pienentyminen 2) sisäilmakohteiden laskeva määrä ja niistä johtuvien väistötilojen laskeva määrä 3) ylläpitokustannukset ovat suurten kaupunkien keskitasoa paremmat 4) rakennuttamispalveluiden korkea laatu 5) asiakastytyväisyyden parantaminen	1) Trellum, 2) lkm sekä m2 ja €, 3) KTI, 4) hankekohtaiset laatu- ja kustannustavoitteet, 5) asiakastytyväisyyskysely	+/-

Pirkanmaan Voimia Oy

Nro	Toiminnan tavoite 2020	Mittari	
93	Yhtiön tulos on positiivinen.	Tilikauden tulos 400 000	+
94	Hinnat ovat kilpailukykyisiä, asiakkaille tasapuolisia ja läpinäkyviä. Vuonna 2020 Tampereen kaupungin hinnat laskevat keskimäärin 1 prosenttiin.	Toteutustilanne, kaupungin palveluista maksaman hinnan kehittyminen suhteessa palvelun volyyymiin ja määriin, säästöavoitteen toteutuminen, palvelusopimuksen toteutuminen	+
95	Yhtiö kehittää laadunvalvontaa siten, että se varmistaa palvelun hyvän laadun palveluntuottajasta riippumatta.	Asiakastytyväisyysmittauksen tulokset kehittyvät positiivisesti, tilaaja-asiakkaiden suosittelemuus	+/-
96	Asiakkaiden hyvinvointi on parantunut edelliseen vuoteen verrattuna.	Ravitsemuksen hyvinvointimatriisin tulos	-

Tilinpäätöslaskelmat

TULOSLASKELMA

	1.1. - 31.12.2020	1.1. - 31.12.2019
Toimintatuotot		
Myyntituotot	212 985 731,06	223 245 533,35
Maksutuotot	100 134 267,21	103 214 370,04
Tuet ja avustukset	36 540 178,17	31 665 577,54
Vuokratuotot	75 372 702,97	73 731 558,32
Muut toimintatuotot	26 290 355,92	36 292 337,16
	451 323 235,33	468 149 376,41
Valmistus omaan käyttöön	6 038 501,81	23 825 195,50
Toimintakulut		
Henkilöstökulut		
Palkat ja palkkiot	-499 237 615,59	-497 941 154,80
Henkilösivukulut		
Eläkekulut	-112 292 485,18	-111 957 837,72
Muut henkilösivukulut	-17 514 102,97	-16 242 959,66
Palvelujen ostot	-853 926 019,30	-827 630 596,65
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-63 077 660,91	-65 626 313,24
Avustukset	-120 142 260,12	-115 215 729,91
Vuokratulut	-71 859 438,97	-63 856 204,83
Muut toimintakulut	-5 222 944,65	-5 381 046,69
	-1 743 272 527,69	-1 703 851 843,50
Toimintakate	-1 285 910 790,55	-1 211 877 271,59
Verotulot	1 035 322 781,14	974 573 885,74
Valtionosuudet	394 568 266,00	301 980 472,00
Rahoitustuotot ja -kulut		
Korkotuotot	6 237 715,95	5 588 601,01
Muut rahoitustuotot	35 858 942,80	33 014 708,70
Korkokulut	-15 340 979,93	-12 489 654,53
Muut rahoituskulut	-1 293 896,45	-440 399,09
	25 461 782,37	25 673 256,09
Vuosikate	169 442 038,96	90 350 342,24
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-104 064 958,85	-110 324 302,26
Arvonalentumiset	-1 801 790,12	-1 189 463,11
	-105 866 748,97	-111 513 765,37
Satunnaiset erät		
Satunnaiset tuotot	263 510,43	1 027 840,59
	263 510,43	1 027 840,59
Tilikauden tulos	63 838 800,42	-20 135 582,54
Poistoeron muutos	1 710 592,99	1 904 630,15
Rahastojen vähennys	260 053,40	225 468,47
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	65 809 446,81	-18 005 483,92

RAHOITUSLASKELMA

	1.1. - 31.12.2020	1.1. - 31.12.2019
Toiminnan rahavirta		
Vuosikate	169 442 038,96	90 350 342,24
Satunnaiset erät	263 510,43	1 027 840,59
Tulorahoituksen korjaukset	-17 370 872,56	-28 126 030,83
	<u>152 334 676,83</u>	<u>63 252 152,00</u>
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-229 871 660,93	-155 002 856,75
Rahoitusosuudet investointimenoihin	7 263 561,50	1 114 682,30
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	45 381 217,88	33 530 343,55
	<u>-177 226 881,55</u>	<u>-120 357 830,90</u>
Toiminnan ja investointien rahavirta	-24 892 204,72	-57 105 678,90
Rahoituksen rahavirta		
Antolainauksen muutokset		
Antolainasaamisten lisäykset	-16 991 729,79	-5 598 683,33
Antolainasaamisten vähennykset	2 295 631,05	3 237 863,08
	<u>-14 696 098,74</u>	<u>-2 360 820,25</u>
Lainakannan muutokset		
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	120 000 000,00	133 000 000,00
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-16 185 145,64	-43 446 684,10
Lyhytaikaisten lainojen muutos	16 082 556,64	34 735 992,17
	<u>119 897 411,00</u>	<u>124 289 308,07</u>
Muut maksuvalmiuden muutokset		
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	2 435 165,80	-242 952,58
Vaihto-omaisuuden muutos	-3 378 223,04	-1 961 809,95
Saamisten muutos	15 570 898,90	-7 518 276,14
Korottomien velkojen muutos	27 246 461,79	-35 187 585,67
	<u>41 874 303,45</u>	<u>-44 910 624,34</u>
Rahoituksen rahavirta	147 075 615,71	77 017 863,48
Rahavarojen muutos	122 183 410,99	19 912 184,58
Rahavarat 31.12.	312 957 653,18	190 774 242,19
Rahavarat 1.1.	190 774 242,19	170 862 057,61
	<u>122 183 410,99</u>	<u>19 912 184,58</u>

TASE

VASTAAVAA

	31.12.2020	31.12.2019
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Aineettomat hyödykkeet		
Aineettomat oikeudet	739 657,30	338 365,63
Muut pitkävaikutteiset menot	115 857 590,88	115 894 006,83
	<u>116 597 248,18</u>	<u>116 232 372,46</u>
Aineelliset hyödykkeet		
Maa- ja vesialueet	214 025 815,85	217 145 754,54
Rakennukset	560 043 769,62	560 340 696,98
Kiinteät rakenteet ja laitteet	419 228 771,71	426 917 497,66
Koneet ja kalusto	27 835 833,53	32 350 497,44
Muut aineelliset hyödykkeet	5 323 858,18	4 728 678,11
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	237 270 584,43	175 028 457,89
	<u>1 463 728 633,32</u>	<u>1 416 511 582,62</u>
Sijoitukset		
Osakkeet ja osuudet	334 189 357,53	292 795 778,09
Muut lainasaamiset	109 174 943,02	94 478 844,28
Muut saamiset	1 325 874,86	1 325 874,86
	<u>444 690 175,41</u>	<u>388 600 497,23</u>
TOIMEKSIANTOJEN VARAT		
Valtion toimeksiannot	0,00	4 244,19
Lahjoitusrahastojen varat	408 528,17	508 528,17
Muut toimeksiantojen varat	21 293,33	0,00
	<u>429 821,50</u>	<u>512 772,36</u>
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Vaihto-omaisuus		
Aineet ja tarvikkeet	1 056 969,80	1 327 281,62
Keskeneräiset tuotteet	470 164,70	433 700,97
Muu vaihto-omaisuus	5 453 440,05	1 841 368,92
	<u>6 980 574,55</u>	<u>3 602 351,51</u>
Saamiset		
Pitkäaikaiset saamiset		
Lainasaamiset	231 177,59	124 878,38
Muut saamiset	42 436,00	5 034,59
Siirtosaamiset	6 813 071,51	7 519 565,29
Lyhytaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset	34 611 935,63	38 853 021,81
Lainasaamiset	3 641 091,59	1 770 982,69
Muut saamiset	23 028 438,06	40 890 444,96
Siirtosaamiset	27 715 896,94	22 491 018,50
	<u>96 084 047,32</u>	<u>111 654 946,22</u>
Rahoitusarvopaperit		
Joukkovelkakirjalainasaamiset	2 000 000,00	2 000 000,00
Muut arvopaperit	15 606 037,54	18 158 589,31
	<u>17 606 037,54</u>	<u>20 158 589,31</u>
Rahat ja pankkisaamiset	295 351 615,64	170 615 652,88
VASTAAVAA YHTEENSÄ	2 441 468 153,46	2 227 888 764,59

VASTATTAVAA

	31.12.2020	31.12.2019
OMA PÄÄOMA		
Peruspääoma	636 657 232,28	636 657 232,28
Muut omat rahastot	19 643 095,98	19 903 149,38
Edellisten tilikausien ylijäämä	451 493 169,50	469 498 653,42
Tilikauden alijäämä	65 809 446,81	-18 005 483,92
	<u>1 173 602 944,57</u>	<u>1 108 053 551,16</u>
POISTOERO JA VAPAAEHTOISET VARAUKSET		
Poistoero	19 952 764,59	21 663 357,58
Vapaaehtoiset varaukset	0,00	0,00
	<u>19 952 764,59</u>	<u>21 663 357,58</u>
PAKOLLISET VARAUKSET		
Eläkevaraukset	1 722 000,00	1 893 400,00
Muut pakolliset varaukset	2 186 071,33	1 770 170,61
	<u>3 908 071,33</u>	<u>3 663 570,61</u>
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT		
Valtion toimeksiannot	141 489,96	164 651,09
Lahjoitusrahastojen pääomat	13 330 017,19	12 165 364,42
Muut toimeksiantojen pääomat	3 464 944,20	2 254 220,90
	<u>16 936 451,35</u>	<u>14 584 236,41</u>
VIERAS PÄÄOMA		
Pitkäaikainen		
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	672 370 601,91	573 659 144,58
Saadut ennakot	93 625,00	122 258,81
Liittymismaksut ja muut velat	26 144 059,63	26 106 784,21
Siirtovelat	20 241 919,90	17 277 416,61
	<u>718 850 206,44</u>	<u>617 165 604,21</u>
Lyhytaikainen		
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	21 288 542,68	16 185 145,65
Lainat muilta luotonantajilta	221 070 231,06	204 987 674,42
Saadut ennakot	74 661,96	2 583 452,81
Ostovelat	122 840 370,29	84 708 067,58
Muut velat	20 392 242,84	40 198 778,29
Siirtovelat	122 551 666,35	114 095 325,87
	<u>508 217 715,18</u>	<u>462 758 444,62</u>
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	2 441 468 153,46	2 227 888 764,59

KONSERNITULOSLASKELMA

	1.1. - 31.12.2020	1.1. - 31.12.2019
Toimintatuotot	1 218 747 274,77	1 240 242 376,36
Toimintakulut	-2 305 268 894,90	-2 251 421 308,99
Osuus osakkuusyhteisöjen voitosta	5 456 767,90	5 152 544,76
Toimintakate	-1 081 064 852,23	-1 006 026 387,87
Verotulot	1 035 322 781,14	974 525 594,64
Valtionosuudet	394 568 266,00	301 980 472,00
Rahoitustuotot ja -kulut		
Korkotuotot	1 495 236,71	1 240 809,10
Muut rahoitustuotot	4 352 998,21	3 593 037,73
Korkokulut	-34 059 877,71	-30 800 720,37
Muut rahoituskulut	-2 500 898,18	-1 504 434,34
Vuosikate	318 113 653,95	243 008 370,89
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-211 368 893,50	-206 019 650,93
Omistuksen eliminointierot	-3 273 685,19	-44 132,60
Arvonalentumiset	-1 980 967,77	-2 165 256,20
	-216 623 546,46	-208 229 039,73
Satunnaiset erät	0,00	0,00
Tilikauden tulos	101 490 107,49	34 779 331,16
Tilinpäätössiirrot	265 203,78	225 398,94
Tilikauden verot	-10 309 008,45	-9 208 237,25
Laskennalliset verot	-4 903 210,27	-6 119 768,79
Vähemmistöosuudet	-5 989 345,34	-2 665 542,30
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	80 553 747,21	17 011 181,76

KONSERNIN RAHOITUSLASKELMA

	1.1. - 31.12.2020	1.1. - 31.12.2019
Toiminnan rahavirta		
Vuosikate	318 113 653,95	243 008 370,89
Satunnaiset erät	0,00	0,00
Tilikauden verot	-10 309 008,45	-9 208 237,25
Tulorahoituksen korjauserät	-22 378 703,97	-36 053 182,89
	<u>285 425 941,53</u>	<u>197 746 950,75</u>
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-444 354 670,00	-392 493 374,12
Rahoitusosuudet investointimenoihin	7 885 006,14	21 175 201,17
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	38 071 891,66	33 843 239,46
	<u>-398 397 772,20</u>	<u>-337 474 933,49</u>
Toiminnan ja investointien rahavirta	-112 971 830,67	-139 727 982,74
Rahoituksen rahavirta		
Antolainauksen muutokset		
Antolainasaamisten lisäykset	-17 107 686,45	-5 660 474,40
Antolainasaamisten vähennykset	16 379,66	96 902,40
	<u>-17 091 306,79</u>	<u>-5 563 572,00</u>
Lainakannan muutokset		
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	326 266 478,28	310 756 683,17
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-74 963 326,76	-114 153 810,65
Lyhytaikaisten lainojen muutos	-13 669 010,67	-255 055,37
	<u>237 634 140,84</u>	<u>196 347 817,15</u>
Oman pääoman muutokset	2 214 347,47	3 767 423,46
Muut maksuvalmiuden muutokset		
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	2 331 759,94	-1 049 846,95
Vaihto-omaisuuden muutos	-16 081 938,11	452 567,24
Saamisten muutos	34 390 908,73	-34 237 237,07
Korottomien velkojen muutos	7 487 391,44	12 043 800,05
	<u>28 128 122,00</u>	<u>-22 790 716,74</u>
Rahoituksen rahavirta	250 885 303,52	171 760 951,88
Rahavarojen muutos	137 913 472,85	32 032 969,14
Rahavarat 31.12.	384 677 927,95	246 764 455,10
Rahavarat 1.1.	246 764 455,10	214 731 485,96
	<u>137 913 472,85</u>	<u>32 032 969,14</u>

KONSERNITASE

VASTAAVAA

	31.12.2020	31.12.2019
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Aineettomat hyödykkeet		
Aineettomat oikeudet	18 624 435,98	12 579 913,62
Muut pitkävaikutteiset menot	129 408 682,16	129 467 575,81
Ennakkomaksut	2 803 622,81	3 904 366,97
	<u>150 836 740,94</u>	<u>145 951 856,40</u>
Aineelliset hyödykkeet		
Maa- ja vesialueet	267 379 225,95	246 878 255,83
Rakennukset	1 724 587 456,80	1 668 932 557,22
Kiinteät rakenteet ja laitteet	691 969 100,57	689 856 152,36
Koneet ja kalusto	124 465 314,45	109 597 110,96
Muut aineelliset hyödykkeet	34 177 511,60	33 895 968,71
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	591 489 593,62	489 011 270,27
	<u>3 434 068 202,98</u>	<u>3 238 171 315,35</u>
Sijoitukset		
Osakkuusyhteisöosuudet	66 820 014,87	62 006 195,50
Muut osakkeet ja osuudet	24 988 877,66	24 707 026,39
Muut lainasaamiset	25 755 620,35	8 513 555,67
Muut saamiset	1 026 370,55	1 177 128,44
	<u>118 590 883,43</u>	<u>96 403 906,01</u>
TOIMEKSIANTOJEN VARAT	4 672 582,23	4 220 574,29
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Vaihto-omaisuus	50 126 760,34	34 021 443,52
Saamiset		
Pitkäaikaiset saamiset	11 969 714,58	13 020 527,64
Lyhytaikaiset saamiset	192 977 184,96	226 527 395,74
Rahoitusarvopaperit	34 211 428,89	30 115 480,41
Rahat ja pankkisaamiset	350 466 499,06	216 648 974,69
VASTAAVAA YHTEENSÄ	4 347 919 997,42	4 005 081 474,03

VASTATTAVAA

	31.12.2020	31.12.2019
OMA PÄÄOMA		
Peruspääoma	636 657 232,28	636 657 232,28
Yhdistysten ja säätiöiden peruspääomat	284 038,63	284 038,63
Muut omat rahastot	34 299 922,56	33 712 383,58
Edellisten tilikausien ylijäämä	719 483 289,50	702 472 107,72
Tilikauden alijäämä (ylijäämä)	80 553 747,21	17 011 181,76
	<u>1 471 278 230,19</u>	<u>1 390 136 943,97</u>
VÄHEMMISTÖOSUUDET	90 460 438,12	82 837 900,09
PAKOLLISET VARAUKSET		
Eläkevaraukset	1 722 000,00	1 893 400,00
Muut pakolliset varaukset	33 187 278,58	34 015 500,09
	<u>34 909 278,58</u>	<u>35 908 900,09</u>
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	22 103 951,81	19 320 183,93
VIERAS PÄÄOMA		
Pitkäaikainen korollinen vieras pääoma	2 055 370 027,20	1 826 435 397,95
Pitkäaikainen koroton vieras pääoma	89 950 547,48	84 045 730,81
Lyhytaikainen korollinen vieras pääoma	98 374 503,03	87 502 923,43
Lyhytaikainen koroton vieras pääoma	485 473 021,02	478 893 493,74
	<u>2 729 168 098,73</u>	<u>2 476 877 545,95</u>
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	4 347 919 997,42	4 005 081 474,03

Liitetiedot

TILINPÄÄTÖKSEN LAATIMISTA JA ESITTÄMISTAPAA KOSKEVAT LIITETIEDOT

Kaupungin tilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot

1) Tilinpäätöstä laadittaessa noudatetut arvostusperiaatteet ja -menetelmät sekä jaksotusperiaatteet ja -menetelmät

Tulot ja menot on merkitty tuloslaskelmaan suoriteperusteen mukaisesti.

Pysyvien vastaavien aineettomat ja aineelliset hyödykkeet on merkitty taseeseen hankintamenoa vähennettyinä suunnitelman mukaisilla poistoilla ja investointimenoihin saaduilla rahoitusosuuksilla. Suunnitelman mukaiset poistot on laskettu kaupunginhallituksen hyväksymän poistosuunnitelman mukaisesti. Suunnitelmapoistojen laskentaperusteet on esitetty tuloslaskelman liitetiedoissa.

Pysyvien vastaavien sijoitukset on merkitty taseessa hankintamenoa tai sitä alempan arvoon. Arvostuksen perusteena on ollut hyödykkeen todennäköisesti tulevaisuudessa kerryttämä tulo tai sen arvo palvelutuotannossa.

Vaihto-omaisuus on merkitty taseeseen FIFO-periaatteen tai hankinnan keskihinnan mukaisesti hankintamenoa tai sitä alemman todennäköisen hankintamenoa tai todennäköisen luovutushinnan määräisenä.

Saamiset on merkitty taseeseen nimellisarvoon tai sitä alempana todennäköiseen arvoon.

Rahoitusarvopaperit on merkitty taseeseen hankintamenoa tai sitä alempana todennäköiseen luovutushintaan.

Johdannaissopimukset koostuvat erilaisista koronvaihtosopimuksista, korko-optioista sekä niiden yhdistämisellä toteutetuista rakenteista. Kaikki sopimukset on tehty lainasalkun suojaamis-

tarkoituksessa. Korkojohdannaisista aiheutuneet jaksotetut tulot tai menot on kirjattu tilikauden aikana korkomenojen oikaisuksi. Johdannaissopimusten uudelleenjärjestelyistä maksetut ja saadut summat on jaksotettu kirjanpidossa kuluksi ja tuloksi vaikutusaikanaan. Vaihtokaupalla toteutetut uudelleenjärjestelyt on kirjattu bruttoperusteisesti vaikutusaikanaan kuluksi ja tuloksi.

Lainasalkun suojausaste on pyritty valtuuston hyväksymien rahoituksen periaatteiden mukaisesti pitämään 40–60 prosentin välillä. Lainojen suojausaste oli vuodenvaihteessa 60 % eli tulevat markkinakorkojen muutokset vaikuttavat kaupungin korkomenoihin 40 %:n painolla. Valtuuston syksyllä 2019 hyväksymien rahoituksen periaatteiden mukaisesti johdannaissopimuksilla pyritään tasaamaan markkinakorkojen muutosten aiheuttamaa vaihtelua korkokuluissa eli pienentämään korkovirtariskiä sekä parantamaan korkokulujen ennustettavuutta. Tyypillisesti sopimuksista joudutaan tällöin maksamaan matalien korkojen aikaan ja niistä hyödytään korkojen noustessa. Vaikutus on samankaltainen kuin kiinteäkorkoisten lainojen käytöllä.

Johdannaissopimuksia on laadittu suojaustarkoituksessa ja niitä on solmittu heti voimassa olevina sekä tulevaisuudessa voimaan astuvina. Tässä tarkasteluhorisonttina on ollut valtuuston talousarvion yhteydessä laatima taloussuunnitelmakausi ja sen aikana arvioitu velan määrän kehitys. Koska kaupungin lainasalkku koostuu melko suuresta määrästä erillisiä lainoja ja niiden korkopäivät hajautuvat ympäri kalenterivuotta, on korkomenojen

portfoliosuojaus nähty perusteltuna toimintatapana. Siinä suojausta toteuttavien sopimusten korkopäivät hajautuvat myös kalenterivuodelle, mutta eivät välttämättä samoille päiville kuin lainojen korkopäivät. Keskimäärin laskettuna tapa johtaa kuitenkin erittäin korkeaan viitekorkojen vastaavuuteen ja riskien hallinnalliseen tavoitteeseen.

Solmitut johdannaissopimukset tuottavat joko yksiselitteisen kiinteän koron kassavirran tai ehdollisen kiinteän koron kassavirran. Mikään sopimuksista ei toteutuessaan kasvata kaupungin korkovirtariskiä eli lisää korkokuluja tilanteessa, jossa markkinakorot nousevat. Sopimuksista, niiden toiminnasta ja sisällöstä, on kerrottu tarkempaa tietoa liitetiedossa 41.

Kaupungin ympäristötuotot ja -kulut sekä -investoinnit on kirjattu kaupungin kirjanpidossa soveltaen kirjanpitolautakunnan kuntajaoston yleisohjetta ympäristöasioiden kirjaamisesta.

Liitetiedot on numeroitu kirjanpitolautakunnan kuntajaoston kunnan ja kuntayhtymän tilinpäätöksen liitetiedoista antaman yleisohjeen mukaisesti.

Konsernitili

Kaupungin konsernitiliosopimuksen tiliehtojen mukaisesti sopimukseen liitettyjen kaupungin tytäryhteisöjen rahavarat esitetään kaupungin tilinpäätöksessä sekä rahojen ja pankkisaamisten lisäyksenä että lyhytaikaisena velkana tytäryhteisöille. Vastaavasti tytäryhteisöjen negatiiviset tilien saldot esitetään sekä kaupungin lyhytaikaisena lainasaamisena tytäryhteisöiltä että rahojen ja pankkisaamisten vähennyksenä.

Kaupungin tilinpäätöksen esittämistapaa koskevat liitetiedot

2) Perustelu tuloslaskelman tai taseen esittämistavan muutoksesta

Ei ilmoitettavaa.

3) Oikaisut edelliseltä tilikaudelta esitettäviin tietoihin

Ei ilmoitettavaa.

4) Edellisen tilikauden tietojen vertailukelpoisuus

Vertailussa tulee ottaa huomioon organisaatiomuutosten vaikutus. Tampereen kaupunki myi Tampereen Infra Oy:lle Tampereen Infra Liikelaitoksen liiketoiminnan 1.1.2020.

Koronaviruspandemialla oli merkittävä vaikutus tilikauden tietojen vertailukelpoisuuteen aiempiin tilikausiin. Valtion myöntämien tukipakettien ja toimintamenojen säästöjen vaikutus oli yhteensä arviolta 119,8 milj. euroa. Merkittävimmät summat olivat valtion valtionosuuksiin kohdistamat 68,5 milj. euron tukipaketit ja yhteisöveron

jako-osuuden 17,3 milj. euron korotus. Valtionosuuksissa kompensoitiin kunnallisverotulojen menetyksiä, korvattiin suojavarustekustannuksia sekä aiheutuneita testaus-, jäljitys ym. koronakustannuksia. Lisäksi ammatillisen koulutuksen valtionosuutta korotettiin. Joukkoliikenteen koronatuki oli 7,6 milj. euroa. Lisäksi kaupungin toimintayksiköt ovat arvioineet koronan aiheuttaman poikkeustilanteen vaikutuksia. Pirkanmaan sairaanhoitopiirin kuntayhtymän palvelutilauksen arvioitiin pienentyneen 14,0 milj. euroa, mikä johtui ei-kiireellisen toiminnan vähentämisestä keväällä 2020. Käytännössä kyse on erikoissairaanhoidon menojen siirtymisestä vuosille 2021 ja 2022. Lisäksi mm. sivistyspalvelujen, joukkoliikenteen ja konsernihallinnon menoissa arvioitiin säästöjä toiminnan supistumisen vuoksi.

Koronaviruspandemian negatiivisia vaikutuksia arvioitiin yhteensä 73,3 milj. euroa. Suurimmat vaikutukset olivat kunnallisverotulojen 18,0 milj.

euron ja yhteisöverotulojen 14,3 milj. euron aleneminen. Joukkoliikenteen lipputulojen menetykseksi arvioitiin 14,2 milj. euroa. Sosiaali- ja terveystalveluissa koronasta aiheutuvia välittömiä kustannuksia toteutui yhteensä 12,4 milj. euroa, mikä aiheutui mm. testaus- ja suojavarustekustannuksista sekä ulkoisille palvelutuottajille myönnettyistä korona-avustuksista. Poikkeustilanne vaikutti negatiivisesti myös toimintatulojen kertymään. Suurimmat toimintatulojen menetykset olivat varhaiskasvatuksessa, liikuntapalveluissa ja Tampereen filharmoniaassa. Lisäksi työttömyystilanteen heikentyminen vaikutti työmarkkinatuen kuntaosuuden kasvuun.

5) Aikaisempiin tilikausiin kohdistuvat merkittävät tuotot ja kulut sekä virheiden korjaukset

Ei ilmoitettavaa.

Konsernitilinpäätöksen laatimista ja esittämistapaa koskevat liitetiedot

Konsernitilinpäätöksen laajuus

Konsernitilinpäätökseen on yhdistelty kaikki kaupunkikonsernin tytäryhteisöt kahta lukuun ottamatta. Yhdistelemättä jättämisellä on vain vähäinen vaikutus konsernin omaan pääomaan. Konsernitilinpäätökseen on yhdistelty jäsenosuuden mukaisessa suhteessa kaikki kuntayhtymät, joissa kaupunki on jäsenenä. Konsernitilinpäätökseen on yhdistelty kaikki konsernin kannalta olennaiset osakkuusyhteisöt.

Sisäiset liiketapahtumat ja sisäiset katteet

Konserniyhteisöjen keskinäiset tuotot ja kulut sekä saamiset ja velat on vähennetty konsernituloslaskelmaa ja konsernitasetta laadittaessa. Samoin konserniyhteisöjen ja kaupungin omistamien kuntayhtymien keskinäiset tuotot ja kulut sekä saamiset ja velat on vähennetty vähäisiä liiketapahtumia lukuun ottamatta. Olennaiset pysyviin vastaaviin sisältyvät sisäiset katteet on vähennetty.

Konserniyhteisöjen kaupungille makSAMAT kiinteistöverot on jätetty eliminoimatta olennaisuuden periaatteen mukaan.

Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset

Konsernitaseessa vapaaehtoiset varaukset ja poistoero on jaettu vapaaseen omaan pääomaan ja laskennalliseen verovelkaan. Jako on otettu huomioon omistuksen eliminoinnissa, vähemmistöosuusien erottamisessa sekä osakkuusyhteisöjen yhdistelemisessä.

Keskinäisen omistuksen eliminointi

Kaupungin ja sen tytäryhteisöjen sekä kuntayhtymien keskinäinen omistus on eliminoitu. Omistuksen eliminoinnissa syntynyt ero on kirjattu kokonaisuudessaan hankintatilikaudelle.

Vähemmistöosuudet

Vähemmistöosuudet on erotettu konsernin yli- ja alijäämästä konsernituloslaskelmassa sekä konsernin omasta pääomasta konsernitaseessa. Negatiivisia vähemmistöosuuksia ei ole erotettu.

Suunnitelmajoistojen oikaisu

Kiinteistötytäryhteisöjen ja säätiöiden aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden poistot on oikaistu suunnitelman mukaisiksi yhteisöjen omien ilmoitusten perusteella. Jäännösarvojen ero on kirjattu konsernituloslaskelmassa tytäryhteisön poistojen oikaisuksi ja aikaisemmille tilikausille kertynyt ero konsernitaseessa edellisten tilikausien yli- tai alijäämän oikaisuksi. Kaupunkikonsernin sisällä käytettyjä erilaisia poistosuunnitelmia ei ole muilta osin yhdenmukaistettu.

Osakkuusyhteisöt

Osakkuusyhteisöt on yhdistelty pääomaosuusmenetelmällä konsernitilinpäätökseen.

Poikkeavat arvostus- ja jaksotusperiaatteet ja menetelmät

Konsernitilinpäätöstä laadittaessa on noudatettu samoja arvostus- ja jaksotusperiaatteita kuin kaupungin tilinpäätöksessä. Osakkuusyhteisöjen tilinpäätöksiä ei ole oikaistu kaupungin arvostus- ja jaksotusperiaatteita vastaaviksi, koska tarvittavia tietoja oikaisujen tekemiseksi ei ole ollut saatavissa.

Poikkeavat tilikaudet

Tampereen Särkänniemi Oy:n tilikausi on ollut 2.1.2020 - 1.1.2021.

Konsernirakenteen muutosten käsittely

Konsernitilinpäätöksen laadinnassa on noudatettu oman pääoman jatkuvuuden periaatetta. Konsernirakenteen

muutosten vaikutus konsernin omaan pääomaan on esitetty konsernituloslaskelmassa. Konsernin rahoituslaskelmassa konsernirakenteen muutosten vaikutus on esitetty investointien rahavirrassa.

Konsernirakenteen muutokset

Tilikauden aikana kaupunki osti Suomen Hopealinja Oy:n osake-enemmistön ja yhtiöstä tuli kaupungin tytäryhtiö 99,92 prosentin omistusosuudella. Yhtiö oli aiemmin kaupungin osakkuusyhtiö.

Hiedanranta Ky:n purkautuminen on rekisteröity 20.1.2021 (PRH: 3.1.2020-20.1.2021). Kommandiittiyhtiön totaalitytilikausi oli 18.12.2019 - 16.12.2020. Hiedanranta Ky:n purkusopimus allekirjoitettiin 16.12.2020 yhtiömiesten toimesta ja yhtiöpääomat palautettiin Tampereen kaupungille (vastuunalainen yhtiömiestä) ja Hiedanranta Kehitys Oy:lle vuoden 2020 puolella. Kaupunki luovutti Hiedanrannan Kehitys Oy:lle apporttina maaomaisuutta ja muita pysyviä vastaavia, jotka yhtiö on kirjannut taseessaan vaihtuviin vastaaviin (rakennuttajan kp-menettely) ja pysyviin vastaaviin. Konsernitilinpäätöksessä vaihto-omaisuuteen kirjattu omaisuus-erä oikaistaan luonteensa mukaisesti ja oikean kuvan antamiseksi pysyviin vastaaviin.

Kaupungin tytäryhtiö Pirkan Opiskelija-asunnot Oy:n kautta konserniin tuli uusi tytär; Kalevan Stara Kiinteistö Oy. Kaupungin tytäryhtiö Tampereen Vuokra-asunnot Oy:n kautta konserniin tuli kaksi uutta tytärtä; Asunto Oy Tampereen Tikkutehtaan Leimu ja Asunto Oy Tampereen Kalevan Senkki. Konsernin omistusosuus uusista tytäryhtiöistä on 100 prosenttia.

Tuomi Logistiikka Oy:n omistusosuus konsernissa on muuttunut 68,71 prosenttiin (+0,11 %) ja Pirkanmaan Voimia Oy:n omistusosuus on muuttunut 88,49 prosenttiin (-0,38 %) vuoden 2020

aikana tehtyjen osakejärjestelyjen myötä. Yhtiöt ovat edelleen kaupungin tytäryhtiöitä.

Konsernin omistusosuus Vuores Palvelu Oy:stä, Pirkan Putkikeräys Oy:stä ja Ranta-Tampellan Putkikeräys Oy:stä pieneni edelleen, kun uusia taloyhtiöitä liittyi yhtiöiden osakkaiksi. Yhtiöt kuuluvat edelleen Tampereen kaupunkikonserniin.

Kaupungin omistusosuus Tavase Oy:stä pieneni 79,45 prosenttiin (-0,65 %).

Tampere-talo Oy:n kautta konserniin tuli kaksi uutta osakkuusyhtiötä: Suomen Musiikki & Media - Tapahtumat S:M:M: Oy ja LiveX Oy. Yhtiöitä ei yhdistetty konsernitilinpäätökseen.

Oikaisut edelliseltä tilikaudelta esitettäviin tietoihin

Ei ilmoitettavaa.

TULOSLASKELMAN LIITETIEDOT

6) Toimintatuotot (1 000 euroa)

	Kaupunki		Konserni	
	2020	2019	2020	2019
Yleishallinto	14 583	19 183	13 712	16 677
Sosiaali- ja terveystuotot	112 498	108 926	387 690	367 326
Sivistystuotot	41 687	49 532	37 745	44 806
Yhdyskuntatuotot	15 067	23 972	86 517	81 082
Muut palvelut, josta	267 489	266 537	693 083	730 352
Kiinteistöpalvelut	111 391	110 506	229 563	225 387
Yhteensä	451 323	468 149	1 218 747	1 240 242

7) Verotulot (1 000 euroa)

	Kaupunki	
	2020	2019
Kunnan tulovero	866 872	808 932
Osuus yhteisöveron tuotosta	85 333	77 280
Kiinteistövero	83 117	88 362
Yhteensä	1 035 323	974 574

8) Valtionosuudet (1 000 euroa)

	Kaupunki		Konserni	
	2020	2019	2020	2019
Peruspalvelujen valtionosuus ilman tasauksia	212 846	146 101	212 846	146 101
Verotuloihin perustuva valtionosuuksien tase	10 571	14 063	10 571	14 063
Opetus- ja kulttuuritoimen muut valtionosuudet	70 340	59 501	70 340	59 501
Veromenetysten kompensatio*	100 811	82 315	100 811	82 315
Yhteensä	394 568	301 980	394 568	301 980

*Edellisen tilikauden jaottelu on muutettu vastaamaan kuluneen tilikauden jaottelua.

9) Palvelujen ostot (1 000 euroa)

	Kaupunki	
	2020	2019
Asiakaspalvelujen ostot	559 039	532 753
Muiden palvelujen ostot	294 887	294 878
Yhteensä	853 926	827 631

10) Valtuustoryhmille annetut tuet (1 000 euroa)

	Kaupunki	
	2020	2019
Kokoomuksen, KD:n ja RKP:n Tampereen valtuustoryhmä	36	36
Tampereen Sosiaalidemokraattinen valtuustoryhmä	29	33
Tampereen vihreä valtuustoryhmä	28	28
Vasemmistoliiton Tampereen valtuustoryhmä	12	13
Perussuomalaisten Tampereen valtuustoryhmä	8	8
Keskustan Tampereen valtuustoryhmä	8	8
Tampereen Puolesta -valtuustoryhmä	4	4
Vaihtoehto Tampere	2	2
Sininen valtuustoryhmä	0	1
Yhteensä	127	133

11) Suunnitelman mukaisten poistojen perusteet

Tampereen kaupungin omaisuusluokat ja poistosuunnitelma

Aineettomat hyödykkeet

Aineettomat oikeudet

Tietokoneohjelmistojen käyttöoikeudet (mm. käyttöönottolisenssit)	3 vuotta
Kaupungin yhteiset isot tietojärjestelmät (mm. SAP, Donna)	5 vuotta
Muut aineettomat oikeudet (mm. käyttö- ja valmistusoikeudet)	5 vuotta

Liikearvo

5 vuotta

Muut pitkävaikutteiset menot

Kehittämismenot	5 vuotta
Tietokoneohjelmistojen valmistusarvot (mm. itse rakennetut ohjelmistot)	5 vuotta
Muut pitkävaikutteiset menot	3 vuotta
Mm. osake- ja vuokrahuoneistojen peruseräparannusmenot	max 20
Hiedanrannan maa-alueen puhdistusmenot	10 vuotta
Rantaväylän tunneli	50 vuotta

Ennakkomaksut

Keskeneräiset aineettomat hyödykkeet

Ei poistoa

Aineelliset hyödykkeet

Maa- ja vesialueet

Maa- ja vesialueet	Ei poistoa
Maa- ja vesialueiden peruseräparannusinvestoinnit	Ei poistoa
Liittymismaksut (siirrettävät, ei palautettavat)	Ei poistoa
Kiinteistöjen vuokraoikeudet	5 vuotta
Vuokrattujen kiinteistöjen liittymismaksut (siirrettävät, ei palautettavat) mm. vuokrattujen kiinteistöjen liittymismaksut	5 vuotta

Rakennukset

Asuinrakennukset (mm. kerrostalot, rivi- ja pientalot)	30 vuotta
Asuinrakennusten peruseräparannukset	10 vuotta
Hallinto- ja laitosrakennukset (mm. koulut, päiväkodit, perhetukikeskukset, asuntolat, sairaalat, terveysasemat, kauppahalli, museot, hallintorakennukset)	30 vuotta
Tehdas- ja tuotantorakennukset (mm. lämpökeskukset, pumppaamot, keskuskeittiöt)	20 vuotta
Talousrakennukset (mm. varastot)	15 vuotta

Vapaa-ajan rakennukset (mm. uimahallit, jäähallit, liikuntahallit, vapaa-aikakeskukset ja niiden huoltorakennukset, saunat, virkistysalueiden mökit)	20 vuotta
Maanalaiset kallioluolat (mm. pysäköintiluolat, tekniset luolat, tunnelit)	50 vuotta
Muut rakennukset (mm. kätokset, siirrettävät koulut ja päiväkodit, ulkoilumajat, lavat, kevytrakenteiset rakennelmat, säiliöt)	10 vuotta
Muiden rakennusten perusparannukset	10 vuotta
Rakennusten kiinteät koneet ja laitteet (mm. hissit, ilmastointi-, jäähdytys- ja lämmityslaitteet, taloverkot, keskusantennit, sähköpääkeskukset, muu rakennuksiin kiinteästi liittyvä tekniikka)	10 vuotta
Kiinteät rakenteet ja laitteet	
Kadut, tiet, torit ja puistot	15 vuotta
Puusillat, puu- ja ponttonilaiturit	10 vuotta
Betoni- ja teräsillat sekä kiinteät laiturit	25 vuotta
Muut maa- ja vesirakenteet (mm. padot, kanavat, altaat)	15 vuotta
Vedenjakeluverkosto (mm. vesitornit)	20 vuotta
Viemäriverkko	20 vuotta
Sähköjohdot, muuntoasemat, ulkovalaistuslaitteet	15 vuotta
Muut putki- ja kaapeliverkot	15 vuotta
Vesi- yms. laitosten laitoskoneet ja laitteet	10 vuotta
Kiinteät nosto- ja siirtolaitteet	15 vuotta
Liikenteen ohjauslaitteet	10 vuotta
Muut kiinteät koneet, laitteet ja rakenteet	10 vuotta
Koneet ja kalusto	
Tietokonelaitteet	3 vuotta
Viestintälaitteet	5 vuotta
Henkilö- ja pakettiautot	7 vuotta
Linja- ja kuorma-autot	10 vuotta
Alukset ja muut uivat työkoneet	8 vuotta
Muut kuljetusvälineet (m. henkilö- ja sairaankuljetusautot, perävaunut)	5 vuotta
Muut liikkuvat työkoneet (mm. kiinteistötraktorit)	5 vuotta
Muut raskaat koneet (mm. kaivinkoneet, raivaus-, sammutus- ja säiliöautot, nostolava-ajoneuvot)	10 vuotta
Muut kevyet koneet	5 vuotta
Sairaala-, terveydenhuolto- yms. laitteet	5 vuotta
Sairaalan kuvantamislaitteet	10 vuotta
Muut laitteet ja kalusteet (mm. ensikertainen kalustaminen)	3 vuotta
Muut aineelliset hyödykkeet	
Luonnonvarat (mm. soranottoaikat)	Käytön mukainen poisto
Arvo- ja taide-esineet	Ei poistoa
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	
Keskeneräiset aineelliset hyödykkeet	Ei poistoa
Sijoitukset	
Osakkeet ja osuudet	Ei poistoa
Joukkovelkakirjalainasaamiset	Ei poistoa

12) Pakollisten varausten muutokset (1 000 euroa)

	Kaupunki		Konserni	
	2020	2019	2020	2019
Eläkevastuu 1.1*	1 893	2 196	1 893	2 196
Vähennykset tilikaudella	171	303	171	303
Eläkevastuu 31.12	1 722	1 893	1 722	1 893
Maisemointivaraus 1.1	109	116	21 103	21 761
Lisäykset tilikaudella	0	0	863	1 155
Vähennykset tilikaudella	0	6	2 156	1 813
Maisemointivaraus 31.12	109	109	19 811	21 103
Maanpuhdistusvaraus 1.1	509	1 009	509	1 009
Vähennykset tilikaudella	509	500	509	500
Maanpuhdistusvaraus 31.12	0	509	0	509
Vahingonkorvausvaraus 1.1	1 058	1 219	1 058	1 366
Vähennykset tilikaudella	60	161	60	308
Vahingonkorvausvaraus 31.12	998	1 058	998	1 058
Potilasvahinkovakuutus 1.1	0	0	10 615	15 095
Lisäykset tilikaudella	0	0	0	0
Vähennykset tilikaudella	0	0	421	4 480
Potilasvahinkovakuutus 31.12	0	0	10 194	10 615
Muut pakolliset varaukset 1.1	95	1 000	731	1 713
Lisäykset tilikaudella	1 079	0	1 662	15
Vähennykset tilikaudella	95	905	208	998
Muut pakolliset varaukset 31.12	1 079	95	2 185	731
Pakolliset varaukset yhteensä 31.12	3 908	3 664	34 909	35 909
Lisäykset yhteensä	1 079	0	2 525	1 170
Vähennykset yhteensä	835	1 875	3 525	8 402
Muutos yhteensä	245	-1 875	-1 000	-7 232

* Sisältää ns. vanhojen eläkkeiden eläkevastuun ja varhennetun eläkkeen eläkealeneman korvaukseksi myönnettyt eläkkeet.

13) Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutusvoitot ja -tappiot (1 000 euroa)

	Kaupunki		Konserni	
	2020	2019	2020	2019
Muut toimintatuotot				
Osakkeiden luovutusvoitot	0	3 308	4	3 409
Kiinteistöjen luovutusvoitot	402	125	1 512	193
Koneiden ja kaluston luovutusvoitot	76	44	106	45
Maa-alueiden luovutusvoitot	18 261	23 360	17 021	23 360
Autojen luovutusvoitot	76	134	233	156
Muut luovutusvoitot	0	0	0	45
Luovutusvoitot yhteensä	18 814	26 970	18 877	27 208
Muut toimintakulut				
Osakkeiden luovutustappiot	231	719	262	893
Kiinteistöjen luovutustappiot	120	0	0	0
Koneiden ja kaluston luovutustappiot	848	0	24	4
Autojen luovutustappiot	0	0	1	4
Aineettomien hyödykkeiden luovutustappiot	0	0	1 051	0
Muut luovutustappiot	0	0	278	0
Luovutustappiot yhteensä	1 199	719	1 616	901

14) Satunnaiset erät (1 000 euroa)

	Kaupunki		Konserni	
	2020	2019	2020	2019
Satunnaiset tuotot				
Liiketoimintakauppa Tampereen Voimia Liikelaitos	0	1 028	0	0
Liiketoimintakauppa Tampereen Infra Liikelaitos	264	0	0	0
Satunnaiset tuotot yhteensä	264	1 028	0	0

15) Osinkotuotot ja peruspääoman korkotuotot (1 000 euroa)

	Kaupunki	
	2020	2019
Muut rahoitustuotot		
Osinkotuotot	30 526	29 740
Peruspääoman korot kuntayhtymiltä	1 445	1 445
Muut rahoitustuotot	3 888	1 830
Yhteensä	35 859	33 015

16) Poistoeron muutos (1 000 euroa)

	Kaupunki	
	2020	2019
Investointivarauksiin liittyvät poistoeron vähennykset	1 711	1 905
Investointivaraukseen liittyvä poistoeron lisäys	0	0
Yhteensä	1 711	1 905

TASETTA KOSKEVAT LIITETIEDOT

Taseen vastaavia koskevat liitetiedot

17) Lainan liikkeeseen laskemisesta aiheutuneet aktivoituneet menot ja pääoma-alennukset

Ei ilmoitettavaa.

18) Arvonkorotukset

Ei ilmoitettavaa.

19) Pysyvät vastaavat tase-eräkohtaisesti (1 000 euroa)

Aineettomat hyödykkeet	Aineettomat oikeudet	Muut pitkävaikutteiset menot	Yhteensä
Poistamaton hankintameno 1.1.	338	115 894	116 232
Lisäykset	556	6 809	7 365
Rahoitusosuudet tilikaudella	833	503	1 336
Siirrot erien välillä	840	-383	457
Tilikauden poisto	162	5 791	5 953
Arvonlennukset ja niiden palautukset	0	168	168
Poistamaton hankintameno 31.12.	740	115 858	116 597
Kirjanpitoarvo 31.12.	740	115 858	116 597

Aineelliset hyödykkeet	Maa- ja vesialueet	Rakennukset	Kiinteät rakenteet ja laitteet	Koneet ja kalusto	Muut aineelliset hyödykkeet	Enn.maksut ja keskeneräiset hankinnat	Yhteensä
Poistamaton hankintameno 1.1.	217 146	560 341	426 917	32 350	4 729	175 028	1 416 512
Lisäykset	16 354	27 365	16 823	8 090	595	110 825	180 052
Rahoitusosuudet	0	3 264	147	164	0	2 353	5 928
Vähennykset	19 513	2 950	2 123	2 118	0	0	26 705
Siirrot erien välillä	46	18 205	26 962	559	0	-46 230	-457
Tilikauden poisto	6	38 303	49 199	10 603	0	0	98 112
Arvonlennukset ja niiden palautukset	0	1 351	5	278	0	0	1 634
Poistamaton hankintameno 31.12.	214 026	560 044	419 229	27 836	5 324	237 271	1 463 729
Kirjanpitoarvo 31.12.	214 026	560 044	419 229	27 836	5 324	237 271	1 463 729

Maa- ja vesialueet	Kaupunki		Konserni	
	2020	2019	2020	2019
Kiinteistöjen liittymismaksut	1 706	1 472	10 965	11 290
Muut maa- ja vesialueet	212 320	215 674	256 414	235 588
Kirjanpitoarvo 31.12.	214 026	217 146	267 379	246 878

Sijoitukset	Osakkeet konserniyhtiöt	Osakkeet omistus-yhteisyhteisöt	Kuntayhtymä- osuudet	Muut osakkeet ja osuudet	Yhteensä
Hankintameno 1.1.	223 494	5 866	58 354	5 081	292 796
Lisäykset	42 271	0	0	183	42 455
Vähennykset	750	0	0	311	1 061
Hankintameno 31.12.	265 016	5 866	58 354	4 953	334 189
Kirjanpitoarvo 31.12.	265 016	5 866	58 354	4 953	334 189

Joukkovelkakirjalaina-, muut laina- ja muut saamiset	Saamiset konserniyhteisöiltä	Saamiset muilta yhteisöiltä	Yhteensä
Hankintameno 1.1.	87 523	8 281	95 805
Lisäykset	0	16 992	16 992
Vähennykset	2 246	50	2 296
Hankintameno 31.12.	85 277	25 223	110 501
Kirjanpitoarvo 31.12.	85 277	25 223	110 501

20) Omistukset tytäryhteisöissä

Nimi	Kotipaikka	Kaupungin	Konsernin	Kuntakonsernin osuus 1 000 euroa		tilikauden voitosta/ tappiosta
		omistus- osuus %	omistus- osuus %	omasta pääomasta	vieraasta pääomasta	
Tytäryhteisöt						
Ekokumppanit Oy (Pirkanmaan Jätehuolto Oy 9,3 %, Tampereen Sähkölaitos Oy 18,8 %, äänimäärästä 93,5 %)	Tampere	62,5 %	90,6 %	318	337	12
Finnpark Oy (alakonsernitp)	Tampere	100,0 %	100,0 %	45 497	83 172	1 489
Pellavan Parkki Kiint Oy (Finnpark Oy 50,6 %)	Tampere		50,6 %	0	0	0
Pysäköintiveturi Kiint Oy (äänimäärästä 89,9 %)	Tampere		92,7 %	0	0	0
Tullin Parkki Oy (äänimäärästä 59,5 %)	Tampere		69,6 %	0	0	0
Kuntokadun Parkki Kiint Oy	Tampere		100,0 %	0	0	0
Haukiluoman Liikerakennus Oy	Tampere	100,0 %	100,0 %	662	19	-20
Helapuiston Lähipalvelukeskus Oy	Tampere	70,1 %	70,1 %	1 428	12	19
Hiedanrannan Kehitys Oy	Tampere	100,0 %	100,0 %	34 310	1 263	52
Keinupuistokeskus Oy (Tampereen Kotilinnasäätiö 46,1 %, Tampereen Palvelukiinteistöt Oy 10,9 %)	Tampere		57,0 %	1 710	1 425	0
Lukonmäen Palvelukeskus Kiint Oy	Tampere	59,3 %	59,3 %	565	55	0
Länsi-Tesoman Liikekeskus Kiint Oy	Tampere	53,0 %	53,0 %	335	28	0
Maijalanpuiston Lähipalvelukeskus Oy	Tampere	86,1 %	86,1 %	1 266	322	7
Pelipuiston Lähipalvelukeskus Oy	Tampere	54,3 %	54,3 %	516	58	9
Pirkan Opiskelija-asunnot Oy	Tampere	100,0 %	100,0 %	7 388	114 855	233
Tieteenkadun Parkki Kiint Oy	Tampere		68,8 %	708	1	2
Tupakkikiven Parkki Kiint Oy	Tampere		61,0 %	1 698	2	0
Kalevan Stara Kiint Oy	Tampere		100,0 %	-74	5 243	-76
Pirkanmaan Jätehuolto Oy (äänimäärästä 65,3 %, alakonsernitp)	Tampere	49,7 %	49,7 %	22 457	4 085	1 457
Pirkan Putkikeräys Oy (Pirkanmaan Jätehuolto Oy 38,6 %, Tampereen Vuokratulosäätiö 0,8 %, äänimäärästä 59,0 %)	Tampere	2,6 %	42,0 %	0	0	0
Ranta-Tampellan Putkikeräys Oy (osuus äänimäärästä 55,5 %)	Tampere		36,6 %	0	0	0
Pirkanmaan Voimia Oy	Tampere	82,0 %	88,5 %	4 438	7 144	393
Suomen Hopealinja Oy	Hämeenlinna	99,9 %	99,9 %	-140	2 576	0
Runoilijan tie Oy	Tampere	72,6 %	72,6 %	233	3	16
Tammenlehväsäätiö	Tampere	100,0 %	100,0 %	21 822	5 961	-101
Tammenlehväkeskus Oy	Tampere	100,0 %	100,0 %	0	0	0
Tampereen Infra Oy	Tampere	100,0 %	100,0 %	2 762	7 276	772
Tampereen kaupunkiseudun elinkeino- ja kehitysytio Business Tampere Oy	Tampere	60,5 %	60,5 %	368	827	6
Visit Tampere Oy	Tampere		60,5 %	86	321	7
Tampereen Raitiotie Oy	Tampere	100,0 %	100,0 %	1 999	279 581	-0
Tampereen Seudun Keskuspuhdistamo Oy	Tampere	71,2 %	71,2 %	23 144	36 067	-783
Tampereen Kotilinnasäätiö	Tampere	100,0 %	100,0 %	6 453	76 363	0
Pispan Tupahaka As Oy	Tampere		75,7 %	545	3	0
Tampereen Tammelankodit As Oy	Tampere		100,0 %	1 856	3 719	0
Vellamonkodit Oy	Tampere		100,0 %	3 356	742	0
Tampereen Messu- ja Urheilukeskus Oy	Tampere	66,0 %	66,0 %	5 926	9 559	0
Tampereen Palvelukiinteistöt Oy	Tampere	100,0 %	100,0 %	10 954	30 295	320

Nimi	Kotipaikka	Kaupungin	Konsernin	Kuntakonsernin osuus 1 000 euroa		tilikauden voitosta/ tappiosta
		omistus- osuus %	omistus- osuus %	omasta pääomasta	vieraasta pääomasta	
Tytäryhteisöt						
Tampereen Sarka Oy	Tampere	100,0 %	100,0 %	497	194	16
Tampereen Sähkölaitos Oy (al konsernitp)	Tampere	100,0 %	100,0 %	168 941	359 795	27 043
Tammervoima Oy (Tampereen Sähkölaitos Oy 51,0 %, Pirkanmaan Jätehuolto Oy 24,4 %, äänimäärästä 83,0 %)	Tampere		75,4 %	0	0	0
Tampereen Sähköverkko Oy	Tampere		100,0 %	0	0	0
Tampereen Vera Oy	Tampere		100,0 %	0	0	0
Tampereen Särkänniemi Oy	Tampere	100,0 %	100,0 %	14 145	19 606	-3 313
FunZones Oy	Tampere		66,7 %	0	0	0
Tampereen Tilapalvelut Oy	Tampere	100,0 %	100,0 %	5 109	16 393	1 258
Tampereen työvalmennussäätiö Syke	Tampere	100,0 %	100,0 %	252	88	16
Tampereen Vuokra-asunnot Oy	Tampere	100,0 %	100,0 %	14 879	53 090	576
Tampereen Tikkutehtaan Leimu As Oy	Tampere		100,0 %	1	5 670	-1
Tampereen Kalevan Senkki As Oy	Tampere		100,0 %	2	4 611	-1
Tampereen Vuokratalosäätiö	Tampere	100,0 %	100,0 %	3 239	284 760	0
Atalan Metsätonttu As Oy	Tampere		100,0 %	1	4 292	0
Myllyn Pysäköinti Oy	Tampere		56,7 %	1 144	1	-3
Tampere-talo Oy	Tampere	100,0 %	100,0 %	1 976	3 537	-678
Tavase Oy	Tampere	79,5 %	79,5 %	1 578	4 926	-87
TREDU-Kiinteistöt Oy	Tampere	66,5 %	66,5 %	74 116	52 043	772
Tullinkulman Työterveys Oy	Tampere	75,2 %	84,7 %	1 007	3 052	482
Tuomi Logistiikka Oy	Tampere	50,4 %	68,7 %	3 776	11 555	1 386
Vilusen Rinne Oy	Tampere	100,0 %	100,0 %	119	68 354	5
Vuores Palvelu Oy (Tampereen Vuokratalosäätiö 4,4 %, Pirkanmaan Jätehuolto 0,3, Pirkan Putkikeräys Oy 0,2 %, äänimäärästä 13,3 %)*)	Tampere	8,2 %	13,1 %	448	11	5
Yhdistelemättömät tytäryhteisöt						
Suomen Itämeri-Instituutin säätiö	Tampere	100,0 %	100,0 %			
Intenational Forest Machine Operator Training Centre	Viipuri	100,0 %	100,0 %			
				493 816	1 563 291	31 290

*) Vuores Palvelu Oy on tytäryhteisö, vaikka omistus alle 50%. Määräysvalta yhtiössä perustuu osakassopimukseen.

21) Omistukset kuntayhtymistä

Nimi	Kotipaikka	Kaupungin omistus- osuus %	Kaupungin omistus- osuuden muutos %-yksikköä	Kuntakonsernin osuus 1 000 euroa		
				omasta pääomasta	vieraasta pääomasta	tilikauden voitosta/ tappiosta
Kuntayhtymät						
Pirkanmaan Liitto	Tampere	45,6 %		794	612	143
Pirkanmaan sairaanhoitopiirin kuntayhtymä (alakonsernitp)	Tampere	38,2 %		71 890	249 973	-5 707
Tampereen kaupunkiseudun kuntayhtymä	Tampere	62,5 %		366	244	18

22) Omistukset muista yhteisöistä

Nimi	Kotipaikka	Kaupungin omistus- osuus %	Konsernin omistus- osuus %	Kuntakonsernin osuus 1 000 euroa		
				omasta pääomasta	vieraasta pääomasta	tilikauden voitosta/ tappiosta
Osakkuus-, yhteis- ja omistusyhteisyhteisöt						
Atalan Liikekeskus Kiint Oy	Tampere	40,0 %	40,0 %	755	2	7
Finnpark Oy						
Kosken Parkki Kiint Oy	Tampere		21,1 %	847	3	0
Monetra Oy	Oulu	21,0 %	21,0 %	711	3 017	163
Monetra Pirkanmaa Oy	Tampere	20,9 %	20,9 %	450	541	-23
Hervannan Kanjoni As Oy (Tampereen Vuokra-asunnot Oy 5,2 %)	Tampere	36,1 %	41,3 %	662	119	0
Tuotekehitys Oy Tamlink	Tampere	24,0 %	24,0 %	635	648	16
Tampereen Vuokra-asunnot Oy	Tampere					
Hervannan Juhani As Oy	Tampere		22,5 %	571	133	-0
Tampereen Vuokratalosäätiö	Tampere					
Tumpin Parkki Kiint Oy	Tampere		21,0 %	203	1	0
Vilusen Rinne Oy	Tampere					
Mummunkujan pysäköinti Oy	Tampere		31,3 %	182	0	-3
Tampereen Monitoimiareena Koy	Tampere	40,0 %	40,0 %	2 521	20 081	-484
YH Kodit Oy (konserni) (Tampereen Vuokratalosäätiö 10,5 %)	Tampere	11,4 %	21,9 %	57 167	143 487	5 408
Yhdistelemättömät osakkuus-, yhteis- ja omistusyhteisyhteisöt						
Ateljeetalo Oy	Tampere	47,7 %	47,7 %	34	2	0
Pikassos Oy	Hämeenlinna	25,0 %	25,0 %	32	34	6
Tampereen Särkänniemi Oy	Tampere					
Jotospirtti Oy	Helsinki		50,0 %	95	0	0
Tampereen Vuokratalosäätiö	Tampere					
Virontörmän Lämpö Oy	Tampere		40,4 %	198	1	13
VTS Kiinteistöpalvelu Oy	Tampere					
Lännen Palveluyhtiöt Oy (konserni)	Tampere		31,2 %	299	240	168
Tampere-talo Oy						
Suomen Musiikki & Media-Tapahtumat S.M.M. Oy	Helsinki		21,4 %	9	4	5
Livex Oy	Tampere		40,0 %	83	16	-17

Yhdistykset, säätiöt yms., joiden hallintoelimissä kaupungilla on edustus:

A.R. Winterin muistosäätiö	Pyynikin kesäteatterisäätiö	Tampereen Steiner-koulu yhdistys ry
Cultura-säätiö	Sara Hildénin säätiö	Tampereen Teatterikesä ry
Eino Salmelaisen Säätiö	SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry	Tampereen Työväen Teatteri Oy
Elävä Kaupunkikeskusta ry	Suomen Kirjainstituutin säätiö,	Tampereen yliopiston lääketieteen
Frame-säätiö	Stiftelsen för Finlands bokinstitut	yksikön johtokunta
Haiharan Museosäätiö	Lastenkirjainstituutin kannatusyhdistys	Tampereen yliopiston terveystieteiden
Hämäläisten Ylioppilassäätiön	ry	yksikön johtokunta
valtuuskunta	Suomen Sinfoniaorkesterit ry	Teatteri 2000:n kannatusyhdistys ry
K. F. ja Maria Dunderbergin	Tampere Maja säätiön valtuuskunta	Tampere Convention Bureau ry
Testamenttisäätiö	Tampere tunnetuksi ry	TITRY ry
Kalevan lukion kannatusyhdistys ry	Tampereen Aikuiskoulutussäätiö	Tor, Joe ja Pentti Borgin Säätiö
Kallioniemi-säätiö	Tampereen elokuvajuhlat - Tampere	Työväen museoyhdistys ry
Koivupirtin Säätiö	Film Festival ry	Työväen Teatterin talosäätiö
Kokemäenjoen vesistön	Tampereen kaupungin vakuutuskaassa	Urho Kekkonen Kuntoinstituuttisäätiö
vesiensuojeluyhdistys ry	Tampereen kesäyliopistoyhdistys ry	Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö
Kustaa Hiekan säätiö	Tampereen Konservatoriotalon Säätiö	Tampere-Hämeenlinnan
Lenin-museon johtokunta	Tampereen Musiikkiopiston Säätiö	terveyspalveluyksiyön johtokunta
Nokian ajoharjoitteluratasäätiö	Tampereen Oopperatoimintasäätiö	Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö
Pirkanmaan festivaalit Pirfest ry	Tampereen Seudun Nuorisoesunnot ry	Tampereen terveyspalveluyksiyön
Pirkanmaan Virkistysalueyhdistys ry	Tampereen Seudun Opiskelija-	johtokunta
Pispalan Sottiisin päätoimikunta	asuntosäätiö TOAS	Y-Säätiö
Postimuseosäätiö	Tampereen Seudun Uusyrityskeskus ry	
Pro Rautatie ry	Tampereen Sotaveteraanien Huolto- ja	
Pro Ysitie ry	tukisäätiö	

23) Saamiset tytäryhteisöiltä, kuntayhtymiltä sekä muilta omistusyhteisyyhteisöiltä (1 000 euroa)

	Kaupunki		Kaupunki	
	2020		2019	
	Pitkäaikaiset	Lyhytaikaiset	Pitkäaikaiset	Lyhytaikaiset
Saamiset tytäryhteisöiltä				
Myyntisaamiset	0	2 741	0	4 282
Konsernitili	0	3 519	0	1 682
Muut saamiset	0	170 269	0	114 444
Siirtosaamiset	0	1 716	0	1 716
Yhteensä	0	178 245	0	122 124
Saamiset kuntayhtymiltä, joissa kunta on jäsenenä				
Myyntisaamiset	0	1 301	0	1 070
Muut saamiset	0	436	0	256
Siirtosaamiset	0	1 768	0	1 672
Yhteensä	0	3 505	0	2 998
Saamiset osakkuus- sekä muilta omistusyhteisyyhteisöiltä				
Myyntisaamiset	0	72	0	185
Muut saamiset	0	4 836	0	2 353
Yhteensä	0	4 908	0	2 538
Yhteensä	0	186 657	0	127 660

24) Siirtosaamisiin sisältyvät olennaiset erät (1 000 euroa)

	Kaupunki		Konserni	
	2020	2019	2020	2019
Pitkäaikaiset siirtosaamiset				
Koronvaihtosopimukset	6 803	7 508	6 803	7 508
Muut menoennakot ja tulojäämät	10	12	603	744
Yhteensä	6 813	7 520	7 407	8 252
Lyhytaikaiset siirtosaamiset				
Siirtyvät korot	1 684	1 692	130	182
Kelan korvaus työterveyshuollosta	3 042	2 855	4 354	4 191
Valtion avustuksia ja korvauksia	4 288	2 933	4 443	2 933
Valtionosuussuunnitelmat	1 086	327	1 086	327
Koronvaihtosopimukset	704	704	704	704
Muut tuet ja avustukset	1 627	2 081	1 834	2 081
Kotihoidon laskutus	2 500	2 302	2 500	2 302
Kotikuntalain kotikuntakorvaus	1 903	993	1 903	993
PSHP:n peruspääoman korko	1 445	1 445	893	893
Verosuunnitelmat	0	0	223	731
NordPool Elspot sähköjohdannaiset	0	0	181	277
Ulkaisen rahoituksen jaksotus	0	0	615	561
Energiaerien jaksotus	0	0	1 019	1 064
Muut menoennakot ja tulojäämät	9 436	7 158	21 693	13 852
Yhteensä	27 716	22 491	41 579	31 093
Yhteensä	34 529	30 011	48 985	39 345

Taseen vastattavia koskevat liitetiedot

25) Oma pääoma (1 000 euroa)

	Kaupunki		Konserni	
	2020	2019	2020	2019
Peruspääoma 1.1	636 657	636 657	636 657	636 657
Peruspääoma 31.12	636 657	636 657	636 657	636 657
Yhdistysten ja säätiöiden peruspääomat 1.1	0	0	284	284
Yhdistysten ja säätiöiden peruspääomat 31.12.	0	0	284	284
Muut omat rahastot				
Vahinkorahaston pääoma 1.1	19 852	20 077	19 852	20 077
Siirrot rahastosta tilikaudella	260	225	260	225
Vahinkorahaston pääoma 31.12	19 592	19 852	19 592	19 852
Tampereen Elinkeinorahaston pääoma 1.1.	0	6 523	0	6 523
Siirto erien välillä	0	6 523	0	6 523
Tampereen Elinkeinorahaston pääoma 31.12.	0	0	0	0
Väinö Linnan rahaston pääoma 1.1.	51	51	51	51
Väinö Linnan rahaston pääoma 31.12.	51	51	51	51
Muut muut omat rahastot 1.1.	0	0	13 809	13 154
Siirrot rahastoon tilikaudella	0	0	848	836
Siirrot rahastosta tilikaudella	0	0	0	181
Muut muut omat rahastot yhteensä 31.12.	0	0	14 657	13 809
Muut omat rahastot yhteensä	19 643	19 903	34 300	33 712
Edellisten tilikausien ylijäämä 1.1.	469 499	517 653	702 472	762 257
Siirto edelliseltä tilikaudelta	-18 005	-54 677	17 011	-66 308
Siirto erien välillä	0	6 523	0	6 523
Edellisten tilikausien ylijäämä 31.12.	451 493	469 499	719 483	702 472
Tilikauden alijäämä/ylijäämä	65 809	-18 005	80 554	17 011
Oma pääoma yhteensä	1 173 603	1 108 054	1 471 278	1 390 137

26) Erittely poistoerosta (1 000 euroa)

	Kaupunki	
	2020	2019
Investointivarauksiin liittyvä poistoero	19 953	21 663

27) Pitkäaikaiset velat, myöhemmin kuin viiden vuoden kuluttua erääntyvät (1 000 euroa)

	Kaupunki	
	2020	2019
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	479 374	405 357

Vuoden 2020 tilinpäätöksessä esitetään velat ja velkojen osat, jotka erääntyvät 1.1.2026 tai sen jälkeen

28) Liikkeeseen lasketut joukkovelkakirjalainat

Ei ilmoitettavaa.

29) Pakolliset varaukset (1 000 euroa)

	Kaupunki		Konserni	
	2020	2019	2020	2019
Eläkevaraus	1 722	1 893	1 722	1 893
Maisemointivaraus	109	109	19 811	21 103
Maanpuhdistusvaraus	0	509	0	509
Vahingonkorvausvaraus	998	1 058	998	1 058
Potilasvahinkovakuutus	0	0	10 194	10 615
Muut pakolliset varaukset	1 079	95	2 185	731
Yhteensä	3 908	3 664	34 909	35 909

30) Velat tytäryhteisöille, kuntayhtymille sekä muille omistusyhteisöille (1 000 euroa)

	Kaupunki		2019	
	2020		Pitkäaikainen	Lyhytaikainen
	Pitkäaikainen	Lyhytaikainen	Pitkäaikainen	Lyhytaikainen
Velat tytäryhteisöille				
Konsernitili	0	221 068	0	204 985
Ostovelat	0	25 884	0	16 106
Muut velat	1 533	1 083	1 533	18 831
Siirtovelat	0	275	0	460
Yhteensä	1 533	248 309	1 533	240 381
Velat kuntayhtymille, joissa kunta on jäsenenä				
Ostovelat	0	30 499	0	9 623
Muut velat	528	42	528	34
Siirtovelat	4 035	0	3 014	619
Yhteensä	4 564	30 541	3 543	10 276
Velat osakkuus- ja muille omistusyhteisöille				
Ostovelat	0	923	0	1 050
Yhteensä	0	923	0	1 050
Yhteensä	6 097	279 773	5 076	251 708

31) Maksuvalmiuden kannalta merkittävät sekkilimiitit

Ei ilmoitettavaa.

32) Liittymismaksut ja muut velat (1 000 euroa)

	Kaupunki		Konserni	
	2020	2019	2020	2019
Liittymismaksut ja muut velat				
Palautuskelpoiset liittymismaksut	25 900	25 903	59 068	58 875
Muut velat	244	204	365	301
Yhteensä	26 144	26 107	59 433	59 176

33) Siirtovelkoihin sisältyvät olennaiset erät (1 000 euroa)

	Kaupunki		Konserni	
	2020	2019	2020	2019
Pitkäaikaiset siirtovelat				
Tuloennakot				
Maankäyttö sopimukset	9 932	6 708	8 515	5 932
Koronvaihtosopimukset	10 222	10 472	10 474	10 472
Menojäämät				
Muut menojäämät	88	98	88	98
Yhteensä	20 242	17 277	19 076	16 502
Lyhytaikaiset siirtovelat				
Tuloennakot				
Tuet ja avustukset	11 197	6 874	14 902	10 553
Matkakorttien latausmaksuvelka*	0	4 908	0	4 908
Muut tuloennakot	8 698	661	9 234	1 100
Menojäämät				
Maksettujen palkkojen sivukulut**	10 844	11 064	10 844	11 064
Palkkajaksotukset sivukuluineen	82 085	82 817	145 458	141 042
Korkojaksotukset	7 224	5 741	10 818	10 499
PSHP/peruspääoman korko jäsenkunnille	0	0	893	893
PSHP/potilasvahinkovakuutus	0	0	1 274	1 375
Verojaksotukset	0	0	1 569	552
Muut menojäämät	2 504	2 030	22 944	44 204
Yhteensä	122 552	114 095	217 938	226 190
Yhteensä	142 794	131 373	237 014	242 691

* Matkakorttien latausmaksuvelka 5 234 494,54 euroa vuodelta 2020 on kirjattu erään Liittymismaksut ja muut velat.

**Konsernin osalta ei ole saatavilla erittelyä, näytetään kaupungin kyseinen erä.

VAKUUKSIA JA VASTUUSITOUMUKSIA KOSKEVAT LIITETIEDOT

34) Kiinnitykset, panttaukset tai muu omaisuus velkojen vakuutena (1 000 euroa)

	Kaupunki		Konserni	
	2020	2019	2020	2019
Velat, joiden vakuudeksi annettu kiinnityksiä kiinteistöihin				
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	0	0	453 374	410 367
Vakuudeksi annetut kiinnitykset	0	0	656 138	625 964
Lainat julkisyhteisöiltä	0	0	30 556	37 335
Vakuudeksi annetut kiinnitykset	0	0	64 560	84 360
Vakuudeksi annetut kiinnitykset yhteensä	0	0	720 698	710 324
Velat, joiden vakuudeksi annettu yritysikiinnityksiä				
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta*	0	0	27 020	23 940
Vakuudeksi annetut kiinnitykset*	0	0	6 196	9 196
Lainat julkisyhteisöiltä*	0	0	206	206
Vakuudeksi annetut kiinnitykset*	0	0	6 109	6 109
Vakuudeksi annetut kiinnitykset yhteensä	0	0	12 305	15 305
Velat, joiden vakuudeksi annettu osakkeita				
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	0	0	16 700	13 440
Pantattujen osakkeiden kirjanpitoarvo	0	0	120	120
Pantatut osakkeet yhteensä	0	0	120	120
Yhteensä	0	0	733 122	725 749

*Korjattu vertailutietoa. Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta ja niiden vakuudeksi annetut kiinnitykset ovat sisältäneet v. 2019 lainan julkisyhteisöiltä 0,2 milj. ja sen vakuudeksi annetun kiinnityksen 6,1 milj.

35) Muut omasta puolesta annetut vakuudet (1 000 euroa)

	Kaupunki		Konserni	
	2020	2019	2020	2019
Sitoumusten vakuudeksi annetut kiinnitykset*	0	0	10 873	10 873
Pantatut arvopaperit	0	0	10	10
Yhteensä	0	0	10 882	10 882

*Vähennetty vertailutiedosta liikaa ilmoitettuja kiinnityksiä 58,7 milj.

36) Konserniin kuuluvien yhteisöjen puolesta annetut vakuudet

Ei ilmoitettavaa.

37) Muut muiden puolesta annetut vakuudet (1 000 euroa)

Ei ilmoitettavaa.

38) Vuokravastuiden yhteismäärä (1 000 euroa)

	Kaupunki		Konserni	
	2020	2019	2020	2019
Vuokravastuut				
Vuokravastuut yhteensä, vastuut voimassa 31.12.2062 asti*	426 347	488 755	226 741	242 753
Seuraavalla tilikaudella maksettava osuus	41 182	45 306	33 187	35 356
Myöhemmin maksettava osuus	385 164	443 450	193 554	207 397
Leasing-vastuut				
Leasingvastuut yhteensä, vastuut voimassa 31.12.2033 asti	103 418	100 965	286 876	254 038
Seuraavalla tilikaudella maksettava osuus	13 310	11 030	27 012	23 790
Koneet ja laitteet	5 851	6 428	16 734	16 398
Rakennukset				
Pyynikin sosiaaliasema	1 054	1 054	1 054	1 054
Vuoreksen koulukeskus	1 538	1 522	1 538	1 522
Muut rakennukset	4 868	2 027	7 686	4 817
Myöhemmin maksettava osuus	54 894	54 721	224 650	195 035
Koneet ja laitteet	10 173	10 403	135 436	111 684
Rakennukset				
Pyynikin sosiaaliasema	15 756	16 809	15 756	16 809
Vuoreksen koulukeskus	19 858	21 396	19 858	21 396
Muut rakennukset	9 107	6 114	53 600	45 145
Sopimuksiin sisältyvät lunastusveloitteet				
Pyynikin sosiaaliasema	13 697	13 697	13 697	13 697
Vuoreksen koulukeskus	21 517	21 517	21 517	21 517
Vuokravastuut ja leasingvastuut yhteensä	529 764	589 720	513 617	496 791

*Pisin vuokravastuu tulee konsernista.

39, 40) Muut kaupungin antamat vastuusitoumukset (1 000 euroa)

	Kaupunki		Konserni	
	2020	2019	2020	2019
Takaukset tytäryhteisöjen puolesta*				
Alkuperäinen pääoma	1 205 654	1 199 307	-	-
Jäljellä oleva pääoma	658 150	573 889	-	-
Takaukset osakkuusyhteisöjen puolesta				
Alkuperäinen pääoma	7 000	7 000	-	-
Jäljellä oleva pääoma	1 896	2 188	-	-
Takaukset muiden puolesta				
Alkuperäinen pääoma	13 828	14 142	23 877	19 454
Jäljellä oleva pääoma	7 258	7 737	17 307	13 049
Vastuu kuntien takauskeskuksen takausvastuusta	Kaupunki			
	2020	2019		
Kunnan osuus takauskeskuksen takausvastuusta 31.12.	1 588 541	1 416 208		
Kunnan mahdollista vastuuta kattava osuus takauskeskuksen rahastosta 31.12.	990	932		

*Kaupungilla on lisäksi kolme omavelkaista takausta tytäryhteisöjen johdannaissopimukseen liittyen. Tehdyt sopimukset sisältyvät konsernin johdannaissiitetietoon.

41) Muut taseen ulkopuoliset järjestelyt (1 000 euroa)

	Kaupunki		Konserni	
	2020	2019	2020	2019
Sopimusvastuut				
Maankäyttö Sopimuksista aiheutuvat velvoitteet	19 675	21 850	0	0
Seuraavalle tilikaudelle kohdistuva osuus	10 675	13 190	0	0
Ehdolliset ympäristövastuut	65 505	62 075	65 505	62 075
Sitoumukset avustukseen*	110	110	830	1 302
Muut sopimusvastuut**	134 536	114 254	191 805	117 223
Sopimusvastuut yhteensä	219 826	198 289	258 139	180 600
Muut taloudelliset vastuut***	2 368	2 682	2 368	2 682
Arvonlisäveron palautusvastuu****	0	0	31 427	34 296

*Avustussitoumuksista on vähennetty 0,2 milj. vertailutiedossa liikaa ilmoitettuja avustussitoumuksia

** Muihin sopimusvastuuihin on lisätty vertailutiedosta puuttuneita vastuita 32,8 milj.

*** Sisältää mm. eri oikeusasteissa vireillä olevat riita-asiat.

****Konsernin vertailutietoon lisätty 4,8 milj. euroa arvonlisäveron palautusvastuuta.

Ehdolliset ympäristövastuut

Ehdolliset ympäristövastuut muodostuvat puhdistusvastuista 55,5 milj euroa ja tarkkailuvastuista 10,0 milj euroa. Tilinpäätöksen yhteydessä laaditaan myös erillinen ympäristötilinpäätös.

Arvonlisäveron palautusvastuu

Kiinteistön mahdollisen myynnin tai käyttötarkoituksen muuttumisen yhteydessä kaupungilla saattaa olla velvollisuus maksaa valtiolle takaisin 1.1.2007 alkaen valmistuneista kiinteistöjen rakentamis- ja perusparannuskustannuksista kirjatut arvonlisäveron vähennykset ja palautukset sekä suorittaa oman käytön vero itse tehdyistä rakennustoista. Arvonlisäveron palautusvastuu perustuu arvonlisäverolain 11 lukuun.

Palkan korvausvastuu

Korkein oikeus on antanut ennakkopäätöksen 2015:48 Turussa, jossa käsitellään palomiehen varallaolon rinnastamista työaikaan. Päätöksen johdosta ovat ammattiyhdistykset esittäneet pelastuslaitoksille korvausvaateita koskien varallaolon palkkaa. Tästä saattaa koitua korvausvastuita myös Pirkanmaan pelastuslaitokselle. Asia on työtuomioistuimen käsiteltävänä ja välipäätös asiasta saataneen alkuvuodesta 2021. Vastuusta on kirjattu pakollinen varaus tilinpäätökseen 2020 osasta varallaolokiistaa.

Päästöoikeudet, konserni

Päästösalkun käyvässä nettoarvossa on mukana ilmaiseksi saatujen, ostettujen ja muiden päästöoikeuksiin liittyvien sopimusten markkina-arvo 31.12.2020.

Päästöoikeudet 2020	tCO2	1 000 euroa
Käytettävissä olevien päästöoikeuksien määrä 1.1.	415 107	10 162
Toteutuneiden päästökaupan alaisten päästöjen määrä	-435 457	0
Päästöoikeuksien ostot	402 002	8 642
Saadut päästöoikeudet	143 591	0
Käytettävissä olevien päästöoikeuksien määrä 31.12.	525 243	17 091

Muut vastuut

Tampereen Sähkölaitos Oy:llä on Suomen Hyötytuuli Oy:tä kohtaan osakesarjakohtainen maksuvelvollisuus, jonka suorittamista vastaan yhtiön osakkeenomistajalla on oikeus käyttää hyväkseen energiaa määrää, joka vastaa osakkeenomistajan osakesarjakohtaisten omistusten perusteella määräytyvää energian yhteenlaskettua määrää.

Johdannaisopimukset (1 000 euroa)

Johdannaisopimukset koostuvat erilaisista koronvaihtosopimuksista, korkoptioista sekä niiden yhdistämisellä toteutetuista rakenteista. Kaikki sopimukset on tehty lainasalkun suojaamistarkoituksessa ja noudattaen valtuuston hyväksymiä rahoitustoiminnan periaatteita ja konsernijohtajan vuosittain hyväksymää lainanotto-suunnitelmia. Tehdyt koronvaihtosopimukset pienentävät kaupungin korkovirtariskiä ja samoin toimivat myydyt optiot, joista toteutuessaan muodostuu puhtaita koronvaihtosopimuksia ennalta sovitun kiinteään korkoon. Kaupungilla ei ole spekulatiivisia, missään tilanteessa kaupungin riskiä kasvattavia sopimuksia. Kaikkien sopimusten käyvät arvot kohoavat korkotason noustessa ja laskevat päinvastaisessa tilanteessa, joten niiden voidaan todeta toimivan oikeaan suuntaan. Tilinpäätöshetken laskettu-

na korkotason nousu 0,5 %-yksiköllä vastaa sopimusten käyvän arvon muutosta 98 milj. eurolla ja 1,0 %-yksikön nousulla arvot kohoavat 182 milj. euron verran.

Valtuusto hyväksyi syksyllä 2019 uudet rahoituksen periaatteet, joissa korkosuojausten tavoitteeksi otettiin korkomenojen ennustettavuuden parantaminen ja vaihtelun pienentäminen verrattuna tilanteeseen, jossa kaikki korkomenot olisivat vaihtuvia. Suojaustoimintaa tehdään valtuuston talousarviossa päättämän suunnitelmakauden mukainen lainakasvu ja rahoitusleasing-vastuiden määrä huomioiden. Suojausasteena tavoitellaan periaatteiden mukaisesti 40-60 % ja tulevaisuudessa laskevaa suojausastetta.

Tilinpäätöshetkellä lainojen suojausaste oli 60 %. Suojausaste nousi noin 5 %:lla uusien sopimusten ja nostetun

kiinteäkorkoisen lainan johdosta. Voimassa olevista koronvaihtosopimuksista pisimmät voivat optioiden toteutumisesta riippuen olla voimassa vuoteen 2063 asti. Tulevaisuudessa voimaan tulevista koronvaihtosopimuksista pisimmät voivat olla voimassa vuoteen 2058 asti. Korkojohdannaisista aiheutuneet kassavirrat on kirjattu tilikauden aikana korkomenojen oikaisuksi. Johdannaisopimusten uudelleenjärjestelyistä maksetut ja saadut summat on jaksotettu kirjanpidossa kuluksi ja tuloksi vaikutusaikanaan. Samoin sopimusten muokkaaminen vaihtamalla ne uuteen sopimukseen on kirjattu bruttoperusteisesti kuluksi ja tuloksi.

Johdannaissopimukset (1000 euroa)

KAUPUNKI

1) Voimassa olevat koronvaihtosopimukset

a. Koronvaihtosopimukset, joihin ei liity optiota

Koronvaihtosopimuksilla on vaihdettu vaihtuvia korkoja kiinteiksi koroiksi. Sopimusten pääomapainotettu keskiporkko on 2,06 % ja pisimmät sopimukset ovat voimassa vuoteen 2050 saakka.

Päätös	Tuote	Nimellis- arvo	Kaupunki maksaa	Kaupunki saa	Maturiteetti	Käypä arvo 31.12.2020
01.02.2012 § 18	Swap	29 094	kiinteä 2,87 %	3 kk	27.01.2014-25.01.2044	-10 975
25.05.2016 § 87	Swap	20 000	kiinteä 3,65 %	3 kk	11.01.2019-11.01.2049	-21 200
21.11.2011 § 164	Swap	10 000	kiinteä 2 %	6 kk	22.11.2017-22.11.2047	-5 667
21.11.2011 § 164	Swap	10 000	kiinteä 2 %	6 kk	21.11.2018-23.11.2048	-5 896
21.11.2011 § 164	Swap	10 000	kiinteä 2 %	6 kk	20.11.2019-22.11.2049	-6 129
21.11.2011 § 164	Swap	10 000	kiinteä 2 %	6 kk	20.11.2020-22.11.2050	-6 362
10.12.2014 § 127	Swap	40 000	kiinteä 0,5 %	3 kk	21.11.2017-21.11.2022	-848
28.01.2015 § 15	Swap	5 000	kiinteä 1,085 %	6 kk	22.01.2020-22.01.2050	-1 714
23.06.2016 § 112	Swap	40 000	kiinteä 2,715 %	6 kk	03.04.2020-03.04.2050	-33 802
08.04.2015 § 88	Swap	40 000	kiinteä 0,946 %	6 kk	08.04.2019-08.04.2049	-11 024
16.04.2015 § 94	Swap	15 000	kiinteä 1,426 %	6 kk	10.04.2017-08.04.2045	-5 251
15.05.2012 § 109	Swap	42 321	kiinteä 2,92 %	6 kk	31.12.2013-31.12.2043	-16 255
14.10.2019 § 18	Swap	60 000	kiinteä 2,189 %	6 kk	07.10.2019-07.10.2049	-39 480
14.10.2019 § 18	Swap	55 000	kiinteä 2,189 %	6 kk	07.10.2019-07.10.2049	-36 523
10.12.2014 § 127	Swap	20 000	kiinteä 1,80 %	6 kk	28.11.2019-02.12.2044	-8 865
08.03.2013 § 40	Swap	30 000	kiinteä 2,0 %	3 kk	12.03.2019-12.03.2039	-11 366
	Nimellisarvo 2020	436 415			Käypä arvo 2020	-221 360
	Nimellisarvo 2019	383 780			Käypä arvo 2019	-124 571

b. Purku- ja jatko-oikeudelliset koronvaihtosopimukset

Koronvaihtosopimuksilla on vaihdettu vaihtuvia korkoja kiinteiksi koroiksi. Sopimukseen ei sisälly purku-oikeuksia, mutta jatko-oikeuksia kyllä. Sopimusten pääomapainotettu keskikorko on 1,40 % ja pisimmät sopimukset voivat olla voimassa vuoteen 2063 saakka.

Päätös	Tuote	Nimellis- arvo	Kaupunki maksaa	Kaupunki saa	Maturiteetti	Käypä arvo 31.12.2020	
29.4.2015 § 102	Swap	15 000	kiinteä 1,44 %	6 kk	06.07.2015-05.07.2027, pankilla jatko-oikeus 05.07.2027-05.07.2039	-4 543	
28.01.2015 § 15	Swap	15 000	kiinteä 1,48 %	6 kk	22.01.2015-24.01.2028, pankilla jatko-oikeus 24.01.28-24.01.2063	-11 389	
16.04.2015 § 94	Swap	20 000	kiinteä 1,3 %	6 kk	14.04.2015-14.10.2022, pankilla oikeus jatkaa 14.10.22-14.10.2045	-11 129	
		Nimellisarvo 2020	50 000			Käypä arvo 2020	-27 061
		Nimellisarvo 2019	50 000			Käypä arvo 2019	-17 987

c. Muut ehdolliset koronvaihtosopimukset

Sopimuksilla on sovittu ehdollisista koronvaihtosopimuksista kiinteään korkoon. Mikäli euribor-korko tulevaisuudessa nousisi ennalta sovittujen rajojen yli, muuttuvat sopimukset takaisin vaihtuvakorkoiseksi, mutta tuottavat alennuksen euribor-korkoon nähden. Sopimusten pääomapainotettu maksettava korko on tällä hetkellä 2,17 % ja pisimmät sopimukset ovat voimassa vuoteen 2046.

Päätös	Tuote	Nimellis- arvo	Kaupunki maksaa	Kaupunki saa	Maturiteetti	Käypä arvo 31.12.2020	
09.03.2016 § 43	Kynnykselli- nen swap	10 000	jos 6 kk eur < 5,0 %, on korko 2,0 %, muuten viitekorko - 3 %-yks.	6 kk	07.03.2016-07.03.2046	-5 503	
09.04.2014 § 57	Kynnykselli- nen Swap	30 000	jos 3 kk eur < 5,75 %, on korko 2,23 %, muuten viitekorko -1 %-yks	3 kk	21.11.2016-21.11.2046	-18 973	
		Nimellisarvo 2020	40 000			Käypä arvo 2020	-24 476
		Nimellisarvo 2019	40 000			Käypä arvo 2019	-17 898

2) Tulevaisuudessa voimaan tulevat koronvaihtosopimukset

a. Koronvaihtosopimukset, joihin ei liity optiota

Koronvaihtosopimuksilla on vaihdettu vaihtuvia korkoja kiinteiksi koroiksi. Sopimusten pääomapainotettu keskikorko on 1,68 % ja pisimmät sopimukset ovat voimassa vuoteen 2051 saakka.

Päätös	Tuote	Nimellis- arvo	Kaupunki maksaa	Kaupunki saa	Maturiteetti	Käypä arvo 31.12.2020
25.05.2016 § 87	Swap	30 000	kiinteä 3,83 %	3 kk	11.01.2021-11.01.2051	-35 489
03.03.2020 § 3	Swap	20 000	kiinteä -0,02 %	6 kk	01.03.2022 - 01.03.2032	-291
12.05.2010 § 79	Swap	10 000	kiinteä 2,80 %	6 kk	07.05.2030-09.05.2050	-5 511
04.06.2010 § 101	Swap	10 000	kiinteä 2,50 %	6 kk	27.05.2030-25.05.2050	-4 896
07.09.2020 § 17	Swap	30 000	kiinteä 0,019 %	6 KK	03.09.2024-03.09.2031	-267
	Nimellisarvo 2020	100 000			Käypä arvo 2020	-46 453
	Nimellisarvo 2019	90 000			Käypä arvo 2019	-58 268

b. Purku- ja jatko-oikeudelliset koronvaihtosopimukset

Ei ilmoitettavaa.

c. Muut ehdolliset koronvaihtosopimukset

Sopimuksilla on joko myyty oikeuksia kiinteään koron koronvaihtosopimukseen tulevaisuudessa tai sovittu ehdollisista koronvaihtosopimuksista kiinteään korkoon. Mikäli euribor-korko tulevaisuudessa nousisi sovittujen rajojen yli, muuttuu ehdollinen sopimus takaisin vaihtuvakorkoiseksi, mutta tuottaa alennuksen euribor-korkoon nähden. Sopimusten pääomapainotettu keskiporkko on 0,86 % ja pisimmät sopimukset voivat olla voimassa vuoteen 2058.

Päätös	Tuote	Nimellis-arvo	Kaupunki maksaa	Kaupunki saa	Maturiteetti	Käypä arvo 31.12.2020
21.11.2011 § 164	Swaptio	10 000	kiinteä 2 %	6 kk	22.11.2021-22.11.2051	-6 348
10.12.2014 § 127	Kynnyksellinen swap	40 000	jos 3 kk eur < 5,75 %, niin korko 1,65 %, muuten viitekorko -1 %-yks	3 kk	21.11.2022-21.11.2044	-15 695
28.01.2015 § 15	Swaptio	5 000	kiinteä 1,085 %	6 kk	22.01.2021-22.01.2051	-1 719
28.01.2015 § 15	Swaptio	5 000	kiinteä 1,085 %	6 kk	24.01.2022-24.01.2052	-1 727
28.01.2015 § 15	Swaptio	5 000	kiinteä 1,085 %	6 kk	23.01.2023-23.01.2053	-1 752
28.01.2015 § 15	Swaptio	5 000	kiinteä 1,085 %	6 kk	22.01.2024-22.01.2054	-1 783
28.01.2015 § 15	Swaptio	5 000	kiinteä 1,085 %	6 kk	22.01.2025-22.01.2055	-1 802
28.01.2015 § 15	Swaptio	5 000	kiinteä 1,085 %	6 kk	22.01.2026-22.01.2056	-1 846
28.01.2015 § 15	Swaptio	5 000	kiinteä 1,085 %	6 kk	22.01.2027-22.01.2057	-1 894
28.01.2015 § 15	Swaptio	5 000	kiinteä 1,085 %	6 kk	24.01.2028-22.01.2058	-1 946
09.03.2016 § 43	Swaptio	60 000	0%	6 kk	05.03.2026-05.03.2056	-8 347
Nimellisarvo 2020		150 000			Käypä arvo 2020	-44 859
Nimellisarvo 2019		165 000			Käypä arvo 2019	-28 812
Kaupungin koronvaihtosopimukset yhteensä						
Nimellisarvo 2020		776 415			Käypä arvo 2020	-364 209
Nimellisarvo 2019		728 780			Käypä arvo 2019	-247 535

KONSERNI

Koronvaihtosopimukset yhteensä

Nimellisarvo 2020	2 067 243	Käypä arvo 2020	-589 268
Nimellisarvo 2019	2 009 206	Käypä arvo 2019	-415 162

Tytäryhteisöjen johdannaisten tarkemmat tiedot löytyvät erillistilinpäätöksistä.

Vertailutietoa korjattu virheellisten ilmoitusten vuoksi. Korjauksen vaikutus käypään arvoon 2,9 milj. euroa.

HENKILÖSTÖÄ, TILINTARKASTAJIEN PALKKIOITA JA INTRESSITAHOTAPAHTUMIA KOSKEVAT LIITETIEDOT

42) Henkilöstön lukumäärä 31.12.

	Kaupunki	
	2020	2019
Konsernihallinto	320	363
Sosiaali- ja terveystalvelujen palvelualue	5 238	5 197
Sivistystalvelujen palvelualue	5 222	5 055
Elinvoiman ja kilpailukyyn palvelualue	1 672	1 597
Kaupunkiympäristön palvelualue	337	325
Liikelaitokset ja Pirkanmaan pelastuslaitos	1 169	1 530
Yhteensä	13 958	14 067

Tampereen Infra liikelaitos yhtiöitettiin 1.1.2020. Hyvinvoinnin palvelualue jakautui 1.1.2020 Sosiaali- ja terveystalvelujen ja Sivistystalvelujen palvelu-alueiksi.

43) Henkilöstökulut (1 000 euroa)

	Kaupunki	
	2020	2019
Henkilöstökulut		
Palkat ja palkkiot	505 894	505 006
Henkilöstökorvaukset ja muut korjausevät	-6 656	-7 065
Henkilösivukulut		
Eläkekulut	112 292	111 958
Muut henkilösivukulut	17 514	16 243
Yhteensä	629 044	626 142
Henkilöstökuluja aktivoitu pysyviin vastaaviin valmistus omaan käyttöön tilin kautta	878	3 005

44) Luottamushenkilön palkkioista perityt ja tilitetyt luottamushenkilömaksut (1 000 euroa)

	Kaupunki	
	2020	2019
Kokoomus	52	66
Kristillisdemokraatit	4	7
Perussuomalaiset	9	16
Piraattipuolue	0	1
SDP	42	63
SKP	0	1
Suomen Keskusta	14	19
Tampereen Puolesta-TAPU	5	7
Vaihtoehto Tampere	0	0,2
Vasemmistoliitto	28	36
Vihreät	56	61
Yhteensä	211	277

45) Tilintarkastajien palkkiot (1 000 euroa)

	Kaupunki	
	2020	2019
KPMG Oy		
Tilintarkastuspalkkiot	39	93
Hanketarkastukset	36	17
Muut palkkiot	157	104
Palkkiot yhteensä	232	214
BDO Oy		
Muut palkkiot	32	0
Palkkiot yhteensä	32	0
Palkkiot yhteensä	263	214

46) Intressitahotapahtumia koskevat liitetiedot**Intressitahoille annetut takaukset**

Tampereen kaupunki on valtuuston päätöksillä myöntänyt tytäryhtiöiden puolesta omavelkaisia takauksia. Näiden takausten yhteismäärä oli vuodenvaihteessa 658,1 milj. euroa ja ne on myönnetty lähes poikkeuksetta tytäryhteisöjen ottamien lainojen takaisinmaksun ja koron maksamisen vakuudeksi lainanantajalle. Takauksista 476,2 milj. euroa on sellaisia, joista ei vuodelta 2020 peritä takausprovisiota ja 181,9 milj. euron osalta provisiota peritään. Syyskuussa 2018 kaupunginvaltuusto päätti, että useimpien konserniyhteisöjen puolesta myönnettyistä takauksista peritään takausprovisiota 1.1.2019 alkaen.

Intressitahoille annetut avustukset

Sivistys- ja elämänlaatu palvelujen lautakunta myönsi 6,7 milj. euroa kumppanuusavustusta kaupungin tytäryhtiö Tampere-talo Oy:lle. Avustus kohdistui

kulttuuritoimintaan, Tampereen Oopperaan sekä tilakustannusten osittaiseen kattamiseen. Avustuksella tuetaan ilmaistapahtumia, orkesteritoimintaa, vierailubaletteja ym. kulttuuritoimintaa, joka ei toteutuisi ilman julkista tukea.

Kaupungin tytäryhteisö Tammenlehväkeskus Oy:lle myönnettiin 0,4 milj. euroa kumppanuusavustusta sosiaali-terveyslautakunnan päätöksellä. Avustuksella tuettiin sotainvalidien ja muiden sotiemme veteraanien ja heidän puolisoitensa asumispalvelujen järjestämistä Tammenlehväkeskuksen palvelukodeissa.

Kiinteistöjen luovutusten markkinaehtoisuus luovutettaessa kiinteistöjä intressitahoille

Kuntalain 130 §:n mukaan kunnan luovuttaessa tai antaessa vuokralle vähintään kymmeneksi vuodeksi omistamansa kiinteistön kilpailutilanteessa markkinoilla toimivalle, tulee luovutuk-

sesta järjestää tarjouskilpailu tai muuten arvioida luovutuksen markkinaehtoisuus.

Kaupungin luovuttaessa kiinteistöjä markkinoilla toimiville tytäryhteisöille luovutukset tehdään markkinaehtoisesti, vyöhykehintaperiaatteella tai kilpailuttamalla. Yritystonttien markkinahintaisuus varmistetaan vertaamalla kaupungin maanvuokran tasoa riippumattoman arvioitsijan tekemään vyöhykehintakarttaan yritystonttien markkinahinnasta.

Erillistilinpäätökset ja muut eriytetyt laskelmat

PIRKANMAAN PELASTUSLAITOS

Pirkanmaan pelastuslaitos huolehtii Pirkanmaan alueen 22 kunnan pelastustoimesta ja on myös alueen keskei-

nen ensihoito- ja ensivastepalvelujen tuottaja. Pirkanmaalla toimii lisäksi noin 800 sopimuspalokuntalaista, jot-

ka osallistuvat pelastuslaitoksen kanssa tekemänsä sopimuksen mukaisesti sammutus- ja pelastustoimintaan.

Toimintakertomus

Pelastusjohtajan katsaus - olennaiset tapahtumat tilikaudelta

Vuoden 2020 kaksi ensimmäistä kuukautta näyttivät käynnistyvän ennakoitulla tavalla sekä toiminnan että talouden osalta. Loppukevät ja koko loppuvuosi olivat koronan aiheuttaman poikkeustilanteen takia selvästi erilaisia. Ensimmäinen tilannekuva koronan aiheuttamasta muutoksesta oli useista tietolähteistä tulleiden tietojen takia hieman sekava ja uhkakuva viruksen leviämisestä ja sairastavuudesta oli varsin kriittinen. Tästä syystä Pirkanmaan pelastuslaitoksella varauduttiin mahdollisten runsaiden sairaustapausten varalta erityisin henkilöstöjärjestelyin samoin kuin toiminnallisin ohjeistuksin ylläpitämään pelastus- ja ensihoitovalmiutta. Valmiudessa olevan henkilöstön vuosilomia lykättiin ja varattiin myös ylimääräistä henkilöstöä sairaustapausten varalta. Samalla siirrettiin päivätyötä tekevä henkilöstö etätyöhön ja sisäministeriön ohjeistuksen mukaisesti onnettomuuksien ennaltaehkäisyn palotarkastukset organisoitiin uudelleen. Ohjeistuksen takia tarkastusmäärää myös vähennettiin. Tämä vaikutti onnettomuuksien ennaltaehkäisyn vuositavoitteisiin. Ensihoidossa lisättiin toimintakapasiteettia muun muassa infektioyksiköillä ja koulutautumalla varauduttiin poikkeavaan tilanteeseen.

Pelastuslaitoksen varautuminen poikkeukselliseen tilanteeseen sujui hyvin ja keskeiset toiminnot suoritettiin lähes ennalta suunnitellulla tavalla. Hyvä pelastus- ja ensihoitovalmius kyettiin turvaamaan. Koronatilanteen alussa henkilöstön henkinen suorituskyky oli koetuksella, jota osaltaan korosti heti ensimmäisenä viikkona henkilöstön keskuudessa havaittu koronavirustartunta.

Varsinkin ensihoidossa, mutta myös muuten, toimittiin olosuhteissa, joka oli laajuudeltaan uusi ja myös kestoltaan pitkäaikainen. Kaikesta huolimatta koko pelastuslaitoksen työskentelyilmapiiri oli hyvä ja sen ansiosta kesäkauden jälkeen koronatilanteen jälleen pahetessa kyettiin toimimaan poikkeavassa toimintaympäristössä hyvin. Loppuvuonna koronan osalta valmistauduttiin henkilöstön rokottamiseen ja uuden toimintavuoden toiminnan suunnitteluun.

Muilta osin pelastuslaitoksen vuoden 2020 toimintaa sävytti valmistautuminen hyvinvointialueuudistukseen ja suunniteltujen ICT- ja paloasemahankkeiden eteenpäin viemiseen. Pelastuslaitoksen tilanne- ja johtokeskus uudistui merkittävästi saatuaan yhteistyökumppanikseen sairaanhoitopiirin ensihoitokeskuksen, joka muutti samoihin tiloihin. Samalla tilanne- ja johtokeskuksen ICT-ympäristöä uusittiin. Hämeenkyrön ja Urjalan paloasemahankkeita edistettiin. Vuoden 2020 syksyn aikana käynnistyi Hämeenkyrön paloaseman rakentaminen ja Urjalan paloaseman rakentaminen siirtyi vuoteen 2021. Urjalaan valmisteltiin tilivuoden lopulla uuden ns. hybridiyksikön käynnistämistä. Yksikkö sisältää sekä ensihoidon että pelastustoiminnan toimintakykyä.

Arvio tulevasta kehityksestä

Vuosi 2021 on koronasta toipumisen vuosi ja samalla hyvinvointialueen konkreettisen valmistelun käynnistymisen vuosi. Koronasta toipuminen toteutuu toivottavasti alkuvuoden aikana ja hyvinvointialueen valmisteluun päästään lakiesitysten mentyä eduskunnassa läpi, konkreettisesti heinäkuun alussa, jolloin väliaikaishallinto aloittaa toimintansa.

Vuoden 2021 alusta maakuntavaihdoksen johdosta Kuhmoisten kunta liittyy osaksi Pirkanmaan pelastuslaitoksen vastuualueutta. Pelastustoimen kehittämistyö aloitetaan välittömästi vuoden

alusta pelastuslaitoksen, toimitilojen sekä muiden sopimuspalokunnan toimintaa edistävien toimenpiteiden osalta.

Vuoden 2021 talous on tarkan talouden aikaa ja myös tärkeä vuosi koskien pelastuslaitoksen hyvinvointialueen talouden suunnittelua. Vuoden aikana käynnistetään uusi pelastustoimen palvelutasopäätöksen valmistelu. Vuoden aikana jatketaan paloasemaverkon kehittämistä Tampereella, jossa läntisen ja eteläisen alueen tukikohtia suunnitellaan ja toteutetaan edelleen ja palveluverkkoa täydennetään itäisen alueen uuden paloaseman suunnittelulla.

Henkilöstö

Pirkanmaan pelastuslaitoksen organisaation osaamisen hallintaa ja kehittämistoiminnan tukemista varten perustettiin erikoissuunnittelijan toimi. Kansallisen tason Numerontyövuorosuunnittelujärjestelmän käyttöönottoprojektin koordinoimiseksi perustettiin hallintoon määräaikainen projektipäällikön toimi ajalle 1.1.2021–31.10.2021. Lisäksi hallintoon perustettiin määräaikainen ruiskumestarin toimi ajalle 1.11.2020–31.12.2021, jotta työvuorosuunnittelujärjestelmän käyttöönottoon voidaan osoittaa tarvittava työpanos myös ruiskumestareilta perustyön siitä kärsimättä.

Pirkanmaan pelastuslaitokselle perustettiin kuusi ensihoitajan virkaa ja kaksitoista palomiehen virkaa 1.10.2020 alkaen. Urjalassa aloitetaan vuonna 2021 ns. hybridiyksikön toiminta, jossa toimii sekä pelastuksen että ensihoidon henkilöstöä.

Pirkanmaan pelastuslaitoksen pohjoisella pelastusalueella pelastustoimen ympärivuorokautisen valmiuden parantamiseksi sekä työsuojelunäkökulma huomioiden on Vilppulan ja Virtain paloasemien ympärivuorokautinen valmius nostettiin kahteen palomieheen.

Selonteko sisäisen valvonnan järjestämisestä

Pelastusjohtaja on laatinut 4.1.2021 Pirkanmaan pelastuslaitoksen toimintaympäristöanalyysin ja riskiprofiilin. Toimintayksikössä on tunnistettu merkittävimmät yksikön toimintaa uhkaavat riskit ja määritelty, miten niihin vastataan. Riskien hallinta ja sen seuranta on vastuutettu. Tilikauden aikana ei ole raportoitu merkittävistä riskeistä, joista olisi aiheutunut vahinkoa Pirkanmaan pelastuslaitoksen toiminnalle tai tavoitteiden toteutumiseksi.

Kokonaisarviona Pirkanmaan pelastuslaitoksen johto lausuu, että Pirkanmaan pelastuslaitoksen sisäinen valvonta on pääosin hyvällä tasolla. Merkittäviä puutteita ei ole todettu. Kehittämistä vaativat keskeiset asiat ovat:

Tehtävien vaatimuksiin riittävän henkilön ja fyysisen toimintakyvyn ylläpitäminen, uhka- ja väkivaltilanteiden kohtaaminen ensihoito- ja pelastusteh-
tävissä

- Ajantasainen ja oikea tilannekuva
  - Kansallisten ICT-hankkeiden tuomat kustannukset
  - Tietojärjestelmien käytettävyyttä
  - Toiminnan tavoitteiden toteutuminen
- Pirkanmaan pelastuslaitoksella oli kolme valtuuston asettamaan sitovaa tavoitetta. Ne olivat suunniteltujen palotarkastusten toteuttaminen, toimintavalmius sekä työhyvinvoinnin parantaminen.

Koronaviruspandemiasta huolimatta määräaikainen valvonta saatiin toteutettua asuinrakennuksissa valvontasuunnitelman mukaisesti ja kokonaistoteuma oli jopa arvioitua suurempi (pientalot 13 831/13 500 kpl, rivi- ja kerrostalot 1 304/1 000 kpl). Yritys- ja laitospaikoissa määräaikaista valvontaa ei sen sijaan pystytty toteuttamaan valvontasuunnitelman mukaisessa laajuudessa valvonnan keskeytyksestä (18.3.-15.5.) ja koronatilanteen edellyttämistä tarkastusajankohtien siir-
roista johtuen. Valvonnan toteuma oli 94 % (1 828/1 945 kpl). Tavoite toteutui osittain.

roista johtuen. Valvonnan toteuma oli 94 % (1 828/1 945 kpl). Tavoite toteutui osittain.

Palvelutasopäätöksen toimintavalmiusaikatavoitteet täyttyivät pelastustoiminnan osalta sekä ensimmäisen yksikön keskimääräisen toimintavalmiusajan että pelastustoiminnan keskimääräisen toimintavalmiusajan osalta kiireellisissä tehtävissä riskiluokasta riippumatta. Kummankin seurantakohteen tavoiteajat alittuivat.

Työhyvinvointimatriisin tulos parani vuodesta 2019 johtuen laskeneista sairauspoissaloista ja työkyvyttömyyseläkemaksuista. Kunta10-tuloksissa etenkin työaikojen hallinnan tunne oli lisääntynyt. Tämä johtunee koronan vaikutuksista etätöön lisääntymiseen. Myös päätöksenteko koetaan aikaisempaa oikeudenmukaisemmaksi. Tavoite toteutui.

TOIMINNAN TAVOITTEET

Nro	Talousarviotavoite 2020	Mittari	Tavoitteen toteuma (tammi-joulukuu 2020)	
1	Pelastustoimen valvontatehtävät ovat toteutuneet valvontasuunnitelman mukaisesti	Määräaikaisen valvonnan toteutuminen	Koronaviruspandemiasta huolimatta määräaikainen valvonta saatiin toteutettua asuinrakennuksissa valvontasuunnitelman mukaisesti ja kokonaistoteuma oli arvioitua suurempi (pientalot 13831/13500 kpl; rivi- ja kerrostalot 1304/1000 kpl). Yritys- ja laitospaikoissa määräaikaista valvontaa ei pystytty toteuttamaan valvontasuunnitelman mukaisessa laajuudessa valvonnan keskeytyksestä (18.3.-15.5.) ja koronan edellyttämistä tarkastusajankohtien siirroista johtuen. Valvonnan toteumaksi muodostui 94% (1828/1945 kpl). Tavoite toteutui osittain.	+/-
2	Pelastustoimen toimintavalmiusaikaavaatimus on saavutettu pelastuslaitoksen palvelutasopäätöksen mukaisesti	Keskimääräinen toimintavalmiusaikatavoite kaikissa kiireellisissä tehtävissä riskiluokasta riippumatta: 1.yksikön keskimääräinen toimintavalmiusaikatavoite (10 min.); Pelastustoiminnan keskimääräinen toimintavalmiusaikatavoite (15 min.)	Ensimmäisenä kohteessa olleen yksikön toimintavalmiusaika oli vuonna 2020 7 min 28 sek. Pelastustoiminnan keskimääräinen toimintavalmiusaika oli 11 min 37 sek. Tavoite toteutui	+
3	Työhyvinvointi on parantunut työyhteisötaitoja kehittämällä vuoteen 2019 verrattuna	Työhyvinvoinnin matriisin tulokset	Työhyvinvointimatriisin tulos parani vuodesta 2019 laskeneista sairauspoissaloista ja työkyvyttömyyseläkemaksuista johtuen. Kunta10-tuloksissa etenkin työaikojen hallinnan tunne oli lisääntynyt. Tämä johtunee koronan vaikutuksista etätöön lisääntymiseen. Myös päätöksenteko koetaan aikaisempaa oikeudenmukaisemmaksi. Pelastuslaitoksella toimii työhyvinvoinnin tilaa arvioiva työryhmä, henkilöstökoulutuksia uhka- ja väkivaltilanteiden tunnistamiseen järjestetään säännöllisesti. Terveystarkastusten tarkastusväliä on tihennetty ja käytänteitä on tarkistettu. Henkilöstön uudelleen sijoituksia työkyvyn heiketessä on voitu tehdä. Henkilöstökoulutusta kiusaamisen, syrjinnän ja häirinnän tunnistamiseen ja varhaiseen puuttumiseen on järjestetty. Tavoite toteutui.	+

Liikelaitoksen talous ja talousarvion toteutuminen

Tuloslaskelma ja tuloslaskelman analysointi

Pirkanmaan pelastuslaitoksen liikevaihto vuoden lopussa oli 52,7 milj. euroa. Liikevaihtoon kirjataan pelastustoimen maksuosuustuottojen ja ensihoidon tuottojen lisäksi myös ensivastetuotot, ERHE-maksut sekä palotarkastusmaksut.

Sopimukseen perustuvia pelastustoimen maksuosuustuottoja kertyi 38,8 milj. euroa, muutos edelliseen tilinpäätökseen oli 5,4 prosenttia. Maksuosuuksia palautettiin kunnille yhteensä 0,299 miljoonaa euroa.

Ensihoitotuottoja kertyi yhteensä vajaa 13,0 milj. euroa, muutos edelliseen vuoteen oli 2,1 prosenttia. Tuotoista 9,4 milj. euroa kertyi sopimuslaskutuksesta. Tilinpäätöksessä lisälaskutettiin sairaanhoitopiiriltä vajaa 0,3 milj. euroa. Muut liikevaihtoon kirjattavat ensihoitotuotot olivat 3,6 milj. euroa, muutos edelliseen vuoteen -9 prosent-

tia. Muutos johtuu kevään 2020 koronatilanteen aiheuttamista tehtävämäärien muutoksista.

Pelastuslain mahdollistamia palotarkastuksista ja muista valvontatoimenpiteistä perittäviä maksuja kertyi 0,3 milj. euroa. Koronasta johtuva valvontatoiminnan keskeytyminen aiheutti sen, että tulot jäivät 9 prosenttia talousarviota pienemmiksi. ERHE-maksujen toteuma oli vuoden lopussa 0,5 milj. euroa ja ne toteutuivat talousarviota parempina. Ensivastetuottojen toteuma on 0,2 milj. euroa. Ne toteutuivat talousarviota huomattavasti pienempinä johtuen vastemuutoksen aiheuttamasta tehtävämäärän huomattavasta laskusta. Ensivastetehtävien määrä laski edellisestä vuodesta 28 prosenttia.

Liiketoiminnan muut tuotot toteutuivat noin 0,1 milj. euroa talousarviota pienempinä. Alitus johtui pääasiassa öljynsuojelurahaston tekemästä muutoksesta avustustoiminnassa, vuonna 2020 se ei myöntänyt avustuksia käyttömenoihin edellisten vuosien tapaan. Liiketoiminnan muiden tulojen toteu-

ma oli 67,7 prosenttia talousarviosta. Kokonaisuudessaan toimintatuotot olivat tilinpäätöskauden lopussa 53 milj. euroa, tuloarvio toteutui 99,3 prosenttisesti. Alitus johtuu kunnille tilinpäätöksessä kirjatuista palautuksista, jotka vähensivät liiketoiminnan tuloja. Ennen palautuksia tulojen toteuma oli 99,8 % talousarviosta.

Pirkanmaan pelastuslaitoksen toimintakulut ilman poistoja olivat tilinpäätöksessä 41,1 milj. euroa, toimintakulujen toteuma talousarviosta oli 99,5 prosenttia. Toimintakuluista 77 prosenttia oli pelastustoiminnan kuluja, loput ensihoidon kuluja.

Henkilöstökuluja kertyi yhteensä 36,8 milj. euroa, kasvua edelliseen vuoteen 3,5 prosenttia. Henkilöstökuluihin on kirjattu tilinpäätöksessä pakollinen varaus, suuruudeltaan 0,78 milj. euroa. Varauksen jälkeen henkilöstökulut alitivat kuitenkin vuosisuunnitelman 1,5 prosenttia, johtuen täyttämättömistä vakansseista, jotka täytettiin lokakuussa 2020.

TULOSLASKELMA

	1.1. - 31.12.2020	1.1. - 31.12.2019
Liikevaihto	52 744 277,79	50 625 215,48
Liiketoiminnan muut tuotot	270 836,06	500 665,36
Materiaalit ja palvelut		
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-3 495 509,28	-3 225 851,55
Palvelujen ostot	-6 065 267,67	-6 155 549,19
Henkilöstökulut		
Palkat ja palkkiot	-30 237 914,62	-29 283 226,49
Henkilösivukulut		
Eläkekulut	-5 296 229,42	-5 186 318,04
Muut henkilösivukulut	-1 258 575,36	-1 078 620,47
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-1 665 315,86	-1 664 593,33
Liiketoiminnan muut kulut	-4 703 783,39	-4 534 295,20
Liikelylijäämä (-alijäämä)	292 518,25	-2 573,43
Rahoitustuotot ja -kulut		
Muut rahoitustuotot	3 629,09	2 723,72
Muut rahoituskulut	-296 127,78	-144,07
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	19,56	6,22

TALOUSARVION TOTEUMAVERTAILU (1 000 EUROA)

	TP 2020	Muutettu TA 2020	Ero	Alkuper. TA 2020
	52 744	53 014	-270	53 014
	271	400	-129	400
	-3 496	-3 140	-356	-3 140
	-6 065	-5 649	-416	-5 549
	-30 238	-30 462	224	-30 462
	-5 296	-5 483	187	-5 483
	-1 259	-1 422	163	-1 522
	-1 665	-2 100	435	-2 100
	-4 704	-5 159	455	-5 159
	293	-1	294	-1
	4	1	3	1
	-296	0	-296	0
	0	0	0	0

Tuloslaskelman tunnusluvut	1.1. - 31.12.2020	1.1. - 31.12.2019
Sijoitetun pääoman tuotto, %	0,0	0,0
Kunnan sijoittaman pääoman tuotto, %	0,0	0,0
Voitto, %	0,0	0,0

Muiden toimintakulujen kuin henkilöstökulujen toteuma talousarviosta oli 102,3 prosenttia, yhteensä 14,3 milj. euroa ja muutos edellisen vuoden tilinpäätökseen oli 2,5 prosenttia. Kasvu johtuu pääasiassa koronan aiheuttamista tarvikkehankinnoista ja ICT-kaluston ostoista.

Rahoitustuotoissa ja -kuluissa on kirjattu pakolliseen varaukseen liittyvä viivästyskoron osuus noin 0,3 milj. euroa.

Suunnitelman mukaisten poistojen, 1,6 milj. euroa toteuma oli talousarviota pienempi 0,4 milj. euroa. Pirkanmaan

pelastuslaitoksen tilikauden tulos oli vuosisuunnitelman mukainen nollatulos.

Rahoituslaskelma ja rahoituslaskelman analysointi

Vuoden 2020 toiminnan ja investointien rahavirta on 0,03 milj. euroa talousarviota pienempi johtuen saaduista rahoitusosuuksista, jotka eivät talousarviovaiheessa olleet vielä varmistuneet. Investointien tulorahoitusprosentti -tunnusluku on pienentynyt vuodesta 2019 18,1 prosenttia.

Investoinnit ja niiden analysointi

Pirkanmaan pelastuslaitoksen vuoden 2020 investoinnit koostuivat pääosin raskaiden ajoneuvojen, ambulanssien ja Kangasalan harjoituspalaseman potalon hankinnoista.

Investointien osalta Pirkanmaan pelastuslaitokselle on sitovaa investointien bruttomenot vähennettynä rahoitusosuuksilla ja pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustuloilla (= investointien rahavirta).

RAHOITUSLASKELMA

TALOUSARVION TOTEUMAVERTAILU (1 000 EUROA)

	1.1. - 31.12.2020	1.1. - 31.12.2019	TP 2020	Muutettu TA 2020	Ero	Alkuper. TA 2020
Toiminnan rahavirta						
Liikelyijäämä (-alijäämä)	292 518,25	-2 573,43	293	-1	294	-1
Poistot ja arvonalentumiset	1 665 315,86	1 664 593,33	1 665	2 100	-435	2 100
Rahoitustuotot ja -kulut	-292 498,69	2 579,65	-292	1	-293	1
Tulorahoituksen korjaukset	1 072 387,20	-13 266,12	1 072	0	1 072	0
	2 737 722,62	1 651 333,43	2 738	2 100	638	2 100
Investointien rahavirta						
Investointimenot	-2 377 207,02	-1 963 924,27	-2 377	-2 418	41	-2 270
Rahoitusosuudet investointimenoihin	194 079,16	200 569,00	194	210	-16	62
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	6 975,80	13 266,12	7	0	7	0
	-2 176 152,06	-1 750 089,15	-2 176	-2 208	32	-2 208
Toiminnan ja investointien rahavirta	561 570,56	-98 755,72	562	-108	670	-108
Muut maksuvalmiuden muutokset						
Saamisten muutos kunnalta	-325 223,98	-175 443,06	-	-	-	-
Saamisten muutos muilta	267 978,26	-321 222,99	-	-	-	-
Korottomien velkojen muutos muilta	-504 324,84	595 421,77	-	-	-	-
	-561 570,56	98 755,72	-562	108	-670	108
Rahoituksen rahavirta	-561 570,56	98 755,72	-562	108	-670	108
Rahavarojen muutos	0,00	0,00	0	0	0	0

Rahoituslaskelman tunnusluvut	1.1. - 31.12.2020	1.1. - 31.12.2019
Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 vuodelta, 1 000 euroa	319	8
Investointien tulorahoitus, %	76,3	94,4
Quick Ratio	1,1	1,1
Current Ratio	1,1	1,1

INVESTOINNIT

Investoinnit (1 000 euroa)	TP 2020	Muutettu TA 2020	Ero	Alkuper. TA 2020	Muutokset
Investointimenot	-2 377	-2 418	41	-2 270	-148
Rahoitusosuudet	194	210	-16	62	148
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	7	0	7	0	0
Investointien rahavirta	-2 176	-2 208	32	-2 208	0

TASE

	31.12.2020	31.12.2019
VASTAAVAA		
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Aineelliset hyödykkeet		
Rakennukset	513 222,25	96 906,25
Kiinteät rakenteet ja laitteet	484 441,66	551 406,43
Koneet ja kalusto	6 414 248,61	5 649 351,26
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	156 183,33	752 619,91
	7 568 095,85	7 050 283,85
Sijoitukset		
Muut saamiset	3 671,00	3 671,00
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Saamiset		
Lyhytaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset	1 538 370,22	1 394 210,84
Saamiset kunnalta	7 940 709,07	7 615 485,09
Muut saamiset	669 128,27	778 418,81
Siirtosaamiset	157 917,08	460 764,18
	10 306 124,64	10 248 878,92
VASTAAVAA YHTEENSÄ	17 877 891,49	17 302 833,77
VASTATTAVAA		
OMA PÄÄOMA		
Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä)	7 759 160,37	7 759 154,15
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	19,56	6,22
	7 759 179,93	7 759 160,37
PAKOLLISET VARAUKSET		
Muut pakolliset varaukset	1 079 363,00	0,00
VIERAS PÄÄOMA		
Lyhytaikainen		
Ostovelat	1 170 127,60	1 710 581,88
Muut velat	665 268,21	648 619,69
Siirtovelat	7 203 952,75	7 184 471,83
	9 039 348,56	9 543 673,40
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	17 877 891,49	17 302 833,77

Taseen tunnusluvut	31.12.2020	31.12.2019
Omavaraisuusaste, %	43,4	44,8
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	17,1	18,7
Kertynyt ylijäämä (alijäämä), 1 000 euroa	7 759	7 759
Lainat ja vuokravastuut 31.12., 1 000 euroa	537	31 291

Pelastuslaitoksen bruttoinvestoinnit olivat noin 2,4 milj. euroa ja rahoitusosuuksia saatiin 0,2 milj. euroa. Pysyvien vastaavien luovutustuloja saatiin 0,007 milj. euroa. Vuosisuunnitelmassa investointeihin varauduttiin 2,4 milj. eurolla, rahoitusosuuksiin noin 0,2 milj. eurolla. Investointien rahavirta oli 0,03 miljoonaa euroa vuosisuunnitelmaa pienempi johtuen öljyntorjuntaveneen lopullisesta rahoitusosuudesta, joka oli suunnitelmaa suurempi.

Tase ja taseen analysointi

Vuoden 2020 tilinpäätöksessä taseen omavaraisuusaste oli 43,4 prosenttia, 1,4 prosenttiyksikköä vuoden 2019 tunnuslukua heikompi. Suhteellinen velkaantuneisuus pieneni edellisestä tilinpäätöksestä 1,6 prosenttiyksikköä.

Taseen loppusumma oli 17,9 milj. euroa, mikä on 0,6 milj. euroa edellisestä tilinpäätöstä suurempi. Pysyvien vastaavien arvo kasvoi edellisestä vuodesta noin 0,5 milj. euroa. Pakollisiin varauksiin tehtiin tilinpäätöksessä 1,1 milj. euron kirjaus.

Tilinpäätöksen liitetiedot

TILINPÄÄTÖKSEN LAATIMISTA JA ESITTÄMISTÄPÄÄ KOSKEVAT LIITETIEDOT

1) Tilinpäätöstä laadittaessa noudatetut arvostusperiaatteet ja -menetelmät sekä jaksotusperiaatteet ja -menetelmät

Pysyvien vastaavien aineelliset ja aineettomat hyödykkeet on merkitty taseeseen hankintamenoon vähennettynä suunnitelman mukaisilla poistoil-

la. Suunnitelman mukaiset poistot on laskettu kaupunginhallituksen hyväksymän poistosuunnitelman mukaisesti. Laskentaperusteet on esitetty tuloslaskelman liitetiedoissa.

5) Aikaisempiin tilikausiin kohdistuvat tuotot ja kulut

Tilikaudelle 2020 on kirjattu taseeseen pakollinen varaus koskien työtuomio-

istuimessa olevaa kiistaa palomiesten varallaolon rinnastamisesta työaikaan vuosilta 2012-2015. Varaus on kirjattu palkkojen osalta henkilöstökulujen erään (784 193 euroa) ja arvioitun viivästyskoron osalta rahoituskuluihin. (295 170 euroa). Asiasta saataneen välipäätös alkuvuodesta 2021.

TULOSLASKELMAN LIITETIEDOT

6) Tulojen erittely

Liikevaihto (1 000 euroa)

	2020	2019
Kuntien maksuosuustuotot	38 816	36 807
PSHP:n valmiuskorvaus ensihoidosta	9 364	8 727
Muut liikevaihtoon kirjattavat ensihoitotuotot	3 608	3 973
Ensivastetoiminnan tuotot	200	213
ERHE-maksut	488	552
Palotarkastusmaksut	229	305
Yöajan kiireettömän potilassiirron välitykset	40	46
Muut liikevaihtoon kirjattavat erät	0	3
Yhteensä	52 744	50 625

Liiketoiminnan muut tuotot (1 000 euroa)

	2020	2019
Pysyvien vastaavien myyntivoitot	7	13
Korvaus työterveyshuollosta	104	117
Muut tuet ja avustukset (Öljynsuojelurahasto, Sisäministeriö, Koulutuskorvaus)	41	236
Palomuseon kehittämishankkeen avustukset	22	43
Koulutus	2	4
Työllistämistuki	7	6
Oppilaitosharjoittelu	9	14
Paineilmalaitehuolto	5	5
Irtaimen omaisuuden myynti	58	50
Muut liiketoiminnan muut tuotot	17	13
Yhteensä	271	501

9) Palvelujen ostot (1 000 euroa)

	2020	2019
Asiakaspalvelujen ostot	2 920	2 921
Muiden palvelujen ostot	3 146	3 234
Yhteensä	6 065	6 156

11) Suunnitelman mukaisten poistojen perusteet

Suunnitelman mukaiset poistot on laskettu pysyvien vastaavien hyödykkeiden hankintamenoista arvioidun taloudellisen käyttöiän mukaan.

	Poistoajat	Poistomenetelmä
Rakennukset	10 - 50 vuotta	tasapoisto
Kiinteät rakenteet ja laitteet	10 - 25 vuotta	tasapoisto
Koneet ja kalusto	3 - 10 vuotta	tasapoisto

Hyödykkeet, joiden hankintameno on korkeintaan 10 000 euroa, on kirjattu vuosikuluiksi.

13) Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutusvoitot ja -tappiot (1 000 euroa)

	2020	2019
Muut toimintatuotot		
Koneiden ja kaluston luovutusvoitot	7	13

TASEEN VASTAAVIEN LIITETIEDOT

19) Pysyvät vastaavat tase-eräkohtaisesti (1 000 euroa)

Aineelliset hyödykkeet	Rakennukset	Kiinteät rakenteet ja laitteet	Koneet ja kalusto	Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	Yhteensä
Poistamaton hankintameno 1.1.	97	551	5 649	753	7 050
Lisäykset tilikauden aikana	153	0	1 970	254	2 377
Rahoitusosuudet tilikaudella	30	0	164	0	194
Siirrot erien välillä	327	0	524	-850	0
Tilikauden poisto	33	67	1 565	0	1 665
Poistamaton hankintameno 31.12.	513	484	6 414	156	7 568
Kirjanpitoarvo 31.12.	513	484	6 414	156	7 568

Joukkovelkakirjalaina-, muut laina- ja muut saamiset	Saamiset muilta yhteisöiltä	Yhteensä
Hankintameno 1.1.	4	4
Hankintameno 31.12.	4	4
Kirjanpitoarvo 31.12.	4	4

24) Siirtosaamisiin sisältyvät olennaiset erät (1 000 euroa)

	2020	2019
Lyhytaikaiset siirtosaamiset		
Menoennakko, optirent-vuokra	0	52
Menoennakko, system-vuokra	0	2
Tulojäämä, palosuojelurahaston avustukset	158	202
Tulojäämä, öljynsuojelurahaston avustukset	0	204
Palkkasaamiset	0	1
Yhteensä	158	461

TASEEN VASTATTAVIEN LIITETIEDOT

25) Oma pääoma (1 000 euroa)

	2020	2019
Edellisten tilikausien ylijäämä 1.1.	7 759	7 794
Siirto edelliseltä tilikaudelta	0	-35
Edellisten tilikausien ylijäämä 31.12.	7 759	7 759
Tilikauden ylijäämä/alijäämä	0	0
Oma pääoma yhteensä	7 759	7 759

29) Pakolliset varaukset (1 000 euroa)

	2020	2019
Muut pakolliset varaukset	1 079	0
Yhteensä	1 079	0

32) Liittymismaksut ja muut velat (1 000 euroa)

	2020	2019
Muut velat		
Ennakonpidätysvelka	616	603
Sosiaaliturvamaksuvelka	31	18
Ay-jäsenmaksuvelka	15	25
Muut velat	3	3
Yhteensä	665	649

33) Siirtovelkoihin sisältyvät olennaiset erät (1 000 euroa)

	2020	2019
Lyhytaikaiset siirtovelat		
Tuloennakot, lyhytaik.		
Pelastustoimen maksuosuuksien palautus kunnille	163	88
Ensihoidon valmiuskorvauksen palautus (PSHP)	0	33
Menojäämät		
Palkkajaksotukset	746	893
Lomapalkkajaksotukset	5 666	5 487
Eläkevakuutusmaksuvelka (työnantaja)	407	402
Eläkevakuutusmaksuvelka (työntekijä)	177	165
Tapaturmavakuutusmaksuvelka	46	50
Takautuvasti maksettavat ensihoitoalisät	0	64
Muut menojäämät	0	3
Yhteensä	7 204	7 184

VAKUUKSIA JA VASTUUSITOUUMUKSIA KOSKEVAT LIITETIEDOT

38) Vuokravastuiden yhteismäärä (1 000 euroa)

	2020	2019
Vuokravastuut		
Vuokravastuut yhteensä, voimassa 31.12.2043 asti	0	31 106
Seuraavalla tilikaudella maksettavat kiinteistöjen vuokrat	0	4 829
Myöhemmin maksettavat kiinteistöjen vuokrat	0	26 277
Leasingvastuut		
Leasingvastuut yhteensä, voimassa 30.9.2025 asti	537	185
Seuraavalla tilikaudella maksettavat leasingvastuut	149	69
Myöhemmin maksettavat leasingvastuut	388	116
Yhteensä	537	31 291

Vuokravastuut ovat siirtyneet vuoden 2020 alusta Tampereen kaupungin Kiinteistöt, tilat ja asuntopolitiikka (KITIA) -palveluryhmälle ja esitetään osana kaupunkitasoista liitetietoa.

41) Muut taseen ulkopuoliset järjestelyt (1 000 euroa)

	2020	2019
Sopimusvastuut		
Sopimuspalokuntakorvaukset	3 000	3 000
Yhteensä	3 000	3 000

Palkan korvausvastuu

Korkein oikeus on antanut ennakkopäätöksen 2015:48 Turussa, jossa käsitellään palomiehen varallaolon rinnastamista työaikaan. Päätöksen johdosta ovat ammattiyhdistykset esittäneet pelastuslaitoksille korvausvaateita koskien varallaolon palkkaa. Tästä saattaa koitua korvausvastuita myös Pirkanmaan pelastuslaitokselle. Asia on työtuomioistuimen käsiteltävänä ja välipäätös asiasta saataneen vuoden 2021 aikana. Vastuusta on kirjattu pakollinen varaus tilinpäätökseen 2020 osasta varallaolokiistaa.

HENKILÖSTÖÄ KOSKEVAT LIITETIEDOT

42) Henkilöstön lukumäärä 31.12.

	2020	2019
Hallintopalvelut	34	36
Onnettomuuksien ennaltaehkäisy, tekninen yksikkö ja valmiussuunnittelu	48	50
Pelastustoiminta	420	392
Ensihoitopalvelut	168	183
Yhteensä	670	661

Tampereen Vesi Liikelaitos

Tampereen Vesi tuottaa toiminta-alueensa vesihuoltopalvelut ja kuntarajat ylittävän talousveden toimittamisen ja

jätevesien vastaanottamisen liiketaloudellisin periaattein. Vesihuoltoyhteistyötä edistetään laadittavien seudullisten

yhteistyöselvitysten ja vireillä olevien strategisten hankkeiden kautta.

Toimintakertomus

Toimitusjohtajan katsaus

Tampereen Vesi toimitti asiakkailleen vaatimukset täyttävää talousvettä. Tampereen Vesi käsitteli viemäriverkostoon johdetut jätevedet lupaehdot täyttäen lukuun ottamatta Raholan puhdistamon lieviä ylityksiä erityisesti vuoden 2020 ensimmäisellä neljänneksellä. Tampereen Vesi osallistui edelleen aktiivisesti vesihuollon seudullisten hankkeiden valmisteluun ja toteutukseen. Tampereen Vesi hyväksyi Tampereen Seudun Keskuspuhdistamo Oy:n ja asiakasvesihuoltolaitosten välisen käyttö- ja liittymissopimuksen, jossa sovittiin yhteistoiminnan käytännöt toimijoiden kesken. Vuoden aikana valmistui myös vedenhankinnan osalta pitkän tähtäimen suunnitelma vesiliiketoiminnan järjestämisestä ja toiminnan vaatimista investoinneista.

Kaupinojan vedenpuhdistuslaitos on tuotantovalmiudessa ja toimii osin varalaitoksena, mutta toimet täyden kapasiteetin ja toimintavarmuuden saavuttamiseksi jatkuvat. Suunnitelmat saneerauksen loppuunsaattamisesta valmistuivat keväällä ja loppuunsaattamisen urakointi kilpailutettiin kesällä. Urakointi alkoi syksyllä, tavoitteena on täysi tuotantovalmius vuoden 2021 aikana.

Ruskon vedenpuhdistuslaitoksen kalkkijärjestelmän uudistaminen saatiin valmiiksi vuoden 2020 lopussa. Myös saostuskemikaalin purkupaikkaa ja -järjestelyjä parannettiin. Raholan jätevedenpuhdistamon ilmastuksen tehostamisen suunnittelu valmistui ja siihen liittyvät muutostyöt käynnistyivät loppuvuodesta 2020. Samoin hiekanerotuslaitteet uusittiin ja lietteenkäsittelyn tekniikkaa parannettiin vuonna 2020.

Vedentuotannon ja jätevedenpuhdistuksen prosessiautomaation valvomouudistus kilpailutettiin alkuvuodesta ja sen toteutus käynnistyi kesällä 2020. Veden- tuotantolaitoksia, jätevedenpuhdistamoi-

ta, vesitorneja ym. kiinteistöjä koskevien kuntoarvioiden laadinta valmistui syksyllä 2020. Niiden pohjalta ollaan laatimassa pitkän tähtäimen investointi- ja saneerausohjelmaa tuleville vuosille.

Verkostojen uudisrakentaminen ja saneeraus sekä uusien runkoyhteyksien rakentaminen vesihuoltoverkostojen kehittämissuunnitelman mukaisesti jatkuivat vilkkaina eri puolilla kaupunkia. Uuden halkaisijaltaan 800 millimetrin päävesijohdon rakentaminen Kaupinojalta Ruskon jatkui Kaukajärvellä. Mossinpuistokadun halkaisijaltaan 400 millimetrin vesijohdon rakentaminen alkoi Tampereen kaupungin ja Kangasalan kunnan kanssa yhteistyössä.

Epilänkadun varrella halkaisijaltaan 800 millimetrin jätevesiviemärin rakentaminen aloitettiin tulevaisuuden tarpeita varten. Lisäksi toteutettiin Niemenrannan ja Hervannan kaava-alueiden rakentamista yhteistyössä Tampereen kaupungin kanssa.

Tampereen Veden uusi asiakastieto- ja laskutusjärjestelmä otettiin käyttöön helmikuussa 2020. Tampereen kaupungin vesihuollon kehittämissuunnitelman päivitys valmistui syksyllä, Tampereen Vesi osallistui päivitykseen aktiivisesti.

Tampereen Vesi laati hankintastrategian vuosille 2020-2024. Johtokunta hyväksyi uuden strategian kesäkuussa. Samalla johtokunta hyväksyi hankintoja koskevan toiminta- ja kehittämissuunnitelman vuosille 2020-2021. Strategiaa ja toiminta- ja kehittämissuunnitelmaa varten Tampereen Vesi selvitti laajana selvityksenä hankintatoiminnan nykytilan.

Merkittävä henkilöstömuutos tapahtui tammikuussa, kun Tampereen Infran yhtiöittämisen yhteydessä 16 henkilöä siirtyi Infrasta Tampereen Veteen. Muuten Tampereen Veden organisaatiota vahvistettiin mm. hankintapäällikön ja asiakkuusvastaavan tehtävien perustamisella.

Tilikaudella 2020 liikevaihto jäi hieman odotettua pienemmäksi ollen kuitenkin enemmän kuin vuonna 2019. Liikeyläjä-

mä toteutui sekä vuosisuunnitelmaa että edellistä vuotta parempana.

Kokonaisuudessaan vuonna 2020 huolta aiheutti maailmanlaajuinen koronaviruspandemia. Tampereen Vedessä pandemia ei vaikuttanut vesihuollon toimintaan, vaan vesihuolto toimi moitteettomasti. Sen sijaan varautuminen koronasta mahdollisesti aiheutuviin vaikutuksiin ja henkilöstön terveyden ja hyvinvoinnin ylläpitämiseen oli keskeinen osa toimintaa.

Arvio tulevasta kehityksestä

Vesihuollon toimintavarmuutta ja veden laatua parannetaan saneeraamalla järjestelmällisesti vesihuoltoverkostoja ja vedenkäsittelylaitoksia, tehostamalla vedenkäsittelylaitosten puhdistusprosesseja, lisäämällä automaatiota ja turvaamalla varavoiman saanti toiminnan kannalta tärkeimmissä kohteissa. Yhteistyötä naapurikuntien vesihuoltolaitosten kanssa jatketaan. Yhteistyötä koskevat sopimukset päivitetään mm. jäteveden keskuspuhdistamo huomioon ottaen.

Vesihuoltoverkostojen rakentamisessa kehitetään rakennuttamis- ja urakointimenettelyjä sekä rakentamiskustannusten seurantaan niin, että kaupungin kasvun edellyttämä verkostojen uudisrakentaminen, uusien runkojohtoyhteyksien mittava rakentaminen kanta-kaupungin verkoston sisällä ja nykyisten verkostojen riittävä saneeraus kyetään myös tulevaisuudessa toteuttamaan kohtuullisin kustannuksin.

Henkilöstön ammattitaitoa ja työkykyä pidetään yllä täydennyskoulutuksella, aktiivisella tyky-toiminnalla ja tarjoamalla mahdollisuuksia tehtäväkiertoon. Tiedonkulku säilytetään avoimena ja yhteistyöhakuisena.

Tampereen Veden suuria haasteita ovat kasvavien investointitarpeiden rahoitus ja hallittu toteuttaminen, jätevedenpuhdistuksen toteuttaminen nykyisillä laitoksilla ilman ylimitoitettuja saneerausinvestointeja keskuspuhdistamon käyttöönottoon

saakka ja meneillään olevien seudullisten yhteishankkeiden toteuttaminen.

Korkeina säilyvät investointitarpeet ja samanaikainen käyttökustannusten nousu sekä varautuminen suurhankkeiden toteutukseen aiheuttavat vedenmyynnin ennakoidusta kasvusta huolimatta tak-sankorotuspainetta, jota vähennetään omaa toimintaa jatkuvasti tehostamalla. Tak-saa korotettiin vuodelle 2021.

Vuoden 2021 aikana laaditaan Tampe-reen Veden yhtiöittämisselvitys yhteis-työssä omistajaohjauksen kanssa.

Henkilöstö

Tampereen Veden palkallisten henkilö-työvuosien määrä, johon lasketaan vaki-
tuisten lisäksi määräaikainen henkilöstö, oli 154. Henkilötyövuosien määrä kasvoi 19:llä edelliseen vuoteen verrattuna. Tam-
pereen Veden henkilöstön määrä kasvoi 16:lla ja oli toimintavuoden lopussa 156. Vuoden 2020 alussa Tampereen Infra lii-

kelaitoksesta siirtyi Tampereen Vedelle 16 työntekijää. Organisaation päivittämistä jatkettiin lisäksi vuonna 2020 mm. uusilla rekrytoinneilla hankintaan ja asiakaspal-
velun esimiestehtäviin.

Selonteko sisäisen valvonnan järjestämisestä

Tampereen Vesi liikelaitos on laatinut sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan toimintatavan kuvauksen ja arvioinut samalla sisäisen valvonnan ja riskienhallin-
nan nykytilaa. Itsearviointin perusteella on laadittu sisäisen valvonnan selonteko. Johtokunta käsitteli toimintatavan kuva-
uksen ja sen sisältämän itsearviointin sekä niiden perusteella laaditun selonteon kokouksessaan 22.12.2020.

Kokonaisarviona Tampereen Vesi liike-
laitoksen johto lausuu, että Tampereen Vesi liikelaitoksen sisäinen valvonta on pääosin hyvällä tasolla.

Toiminnan tavoitteiden toteutuminen

Tampereen Vedelle oli asetettu viisi toi-
minnallista tavoitetta. Näistä kolme to-
teutui, yksi toteutui osittain ja yksi ei to-
teutunut.

Toteutuneita tavoitteita olivat: sairaus-
poissaolojen määrä laskee vähintään 3
% ja vakavien tapaturmien määrä laskee,
vesijohtoverkoston toimintavarmuudes-
ta huolehditaan sekä Raitiotien raken-
tamiseen liittyvät vesijohtojen siirto- ja
uusimistyöt toteutetaan kaupungin ja rai-
tatieallianssin kanssa yhteistyössä.

Tavoite "Vesijohtoveden laatu ja toi-
mitusvarmuus säilyvät korkealla tasolla"
toteutui häiriötilanteiden vähentymisen
osalta, mutta Kaupinojan 100 % tuotanto-
valmiuteen ei päästy.

TAMPEREEN VESI LIIKELAITOS

Nro	Talousarviotavoite 2020	Mittari	Tavoitteen toteuma (tammi-joulukuu 2020)	
1	Liikevaihto on kasvanut henkilötyövuotta kohden	Vertailukelpoinen liikevaihto /HTV	Vuoden 2020 liikevaihto/htv oli 0,432 (2019: 0,471). Liikevaihto henkilötyövuotta kohden ei kasvanut vertailujaksolla, koska 1.1.2020 Tampereen Vedelle siirtyi 16 työntekijää Tampereen Infra Liikelaitokselta, vaikutus 14 HTV. Siirto tapahtui tavoitteiden asetannan jälkeen. (Liikevaihto / HTV on 0,475 milj. euroa ilman uusien työntekijöiden HTV:tä.) Tavoite ei toteutunut.	-
2	Sairauspoissaolojen määrä laskee vähintään 3 % ja vakavien tapaturmien määrä laskee	Sairauspoissa- olojen ja 3pv tai enemmän työkyvyttömyyttä aiheuttaneiden ta- paturmien määrän kehitys vuoteen 2019 verrattuna.	Sairauspoissaoloprosentti pieneni noin 10 % (2020: 4,27% ja 2019: 4,76%). Vakavia tapaturmia ei ole ollut 1-12/2020. Tavoite toteutui.	+
3	Vesijohtoveden laatu ja toimitusvarmuus säilyvät korkealla tasolla	Häiriötilanteiden määrän kehitys/ verkoston pituus. Häiriömäärän tulee laskea suhteessa verkoston pituuteen. Kaupinojan vedenottamon tuotantovalmius 100 %.	Häiriötilanteiden määrä on laskenut verrattuna verkoston pituuteen: 2020: 22 vuotoa / 811 km (2019: 23 vuotoa / 805 km.) Kaupinojan sa- neerausurakka etenee sovitun aikataulun mukaisesti. Tämänhetkinen tuotantovalmius 50 % kokonaiskapasiteetista. Tavoite toteutui osittain.	+/-
4	Vesijohtoverkoston toimintavarmuudesta huolehditaan	Keskimääräinen vesijohtovuotojen määrä ei nouse. (n. 50 vuotoa vuodes- sa, 10 v. keskiar- vona)	Vesijohtovuotojen määrä oli matalalla tasolla alkuvuonna. Joulukuun loppuun mennessä oli 22 vuotoa. Tavoite toteutui.	+
5	Raitiotien rakentamiseen liittyvät vesijohtojen siirto- ja uusimistyöt toteutetaan kaupungin ja raitatieallianssin kanssa yhteistyössä	Toimenpiteet ja toteutustilanne	Raitiotien rakentamiseen liittyvät toimenpiteet ovat toteutuneet suunnitellusti ja yhteistyö toimi hyvin. Tampereen Veden osalta vesijohto- jen siirto- ja uusimistyöt ovat valmiit. Tavoite toteutui.	+

TULOSLASKELMA

 TALOUSARVION TOTEUMAVERTAILU
(1 000 EUROA)

	1.1. - 31.12.2020	1.1. - 31.12.2019	TP 2020	Muutettu TA 2020	Ero	Alkuper. TA 2020
Liikevaihto	66 428 808,15	63 438 370,63	66 429	67 095	-666	67 095
Valmistus omaan käyttöön	3 100 582,57	4 972 371,98	3 101	2 500	601	2 500
Liiketoiminnan muut tuotot	39 527,84	33 123,25	40	32	8	32
Materiaalit ja palvelut						
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-7 737 609,39	-7 515 432,10	-7 738	-8 215	477	-7 735
Palvelujen ostot	-9 778 034,91	-12 325 682,74	-9 778	-11 998	2 220	-13 142
Henkilöstökulut						
Palkat ja palkkiot	-6 812 653,29	-5 820 800,91	-6 813	-6 591	-222	-6 056
Henkilösivukulut						
Eläkekulut	-1 600 421,79	-1 436 094,35	-1 600	-1 580	-21	-1 488
Muut henkilösivukulut	-235 850,66	-187 401,35	-236	-253	17	-234
Poistot ja arvonalentumiset						
Suunnitelman mukaiset poistot	-12 810 364,62	-14 154 420,21	-12 810	-12 500	-310	-12 500
Liiketoiminnan muut kulut	-1 726 650,61	-1 849 927,96	-1 727	-2 119	392	-2 100
Liikelylijäämä (-alijäämä)	28 867 333,29	25 154 106,24	28 867	26 372	2 495	26 372
Rahoitustuotot ja -kulut						
Muut rahoitustuotot	4 269,95	11 673,24	4		4	
Korvaus peruspääomasta	-10 500 000,00	-10 500 000,00	-10 500	-10 500	0	-10 500
Muut rahoituskulut	-1 575,07	-1 133,78	-2		-2	
Ylijäämä (alijäämä) ennen varauksia	18 370 028,17	14 664 645,70	18 370	15 872	2 498	15 872
Poistoeron lisäys (-) tai vähennys (+)	895 515,60	937 841,16	896		896	
Tuloverot	2 774,12	0,00	3		3	
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	19 268 317,89	15 602 486,86	19 268	15 872	3 396	15 872

**Liikelaitoksen talous ja
talousarvion toteutuminen**
**Tuloslaskelma ja tuloslaskelman
analysointi**

Liikevaihto tilikaudella 2020 oli 66,4 milj. euroa ja jäi vuosisuunnitelmasta 0,7 milj. euroa. Liikevaihto ei toteutunut suunnitellun suuruisena, koska jätevesilaskutuksen keskihinta jäi suunniteltua pienemmäksi. Laskutustyöt eivät toteutuneet suunnitellun suuruisina. Töiden toteumassa on vuosittaista vaihtelua. Liikevaihto toteutui kuitenkin edellisvuotta suurempana. Liikevaihtoa kasvatti tilikauden alussa tehdyt korotukset jäteveden käyttömaksuun, veden ja jäteveden perusmaksuihin sekä liittymismaksun yksikköhintaan. Valmistus omaan käyttöön pieneni edellisestä vuodesta johtuen Tampereen Infra liikelaitoksen yhtiöittämisestä.

Palveluiden ostot toteutuivat edellisvuotta sekä vuosisuunnitelmaa pienempinä. Palveluiden suunniteltua pienempää toteumaan on merkittävästi

Tuloslaskelman tunnusluvut

	1.1. - 31.12.2020	1.1. - 31.12.2019
Sijoitetun pääoman tuotto, %	14,3	13,6
Kunnan sijoittaman pääoman tuotto, %	14,3	13,6
Voitto, %	27,7	23,1

vaikuttanut rakentamisen ja alueiden kunnossapidon toteutuminen suunniteltua pienempänä. Korjauskustannukset sekä vesi- että viemäriverkostojen ylläpidon osalta jäivät suunniteltua pienemmiksi johtuen leudosta talvesta. Sisäisiin ja ulkoisiin laskutustöihin kohdistuvat rakentamispalveluiden ostot ovat olleet suunniteltua pienemmät. Koneiden ja kaluston kunnossapitoon kohdistuvien palveluiden ostot ovat vedentuotantolaitoksilla, jätevedenpuhdistamoilla ja myös jätevedenpumpuilla olleet suunniteltua pienempiä. Palveluostojen pienentymistä verrattuna edellisvuoteen selittää oma-johtoiseen rakentamiseen liittyvien rakentamispalveluiden ostojen pienentyminen sekä kuljetuspalveluiden ostojen pienentyminen henkilöstöjärjestelyi-

den myötä. Henkilöstökulut kasvoivat uusien rekrytointien ja siirtyneiden työntekijöiden myötä edellisvuodesta ja ylittivät vuosisuunnitelman 0,2 milj. eurolla. Poistot ylittivät vuosisuunnitelman, mutta toteutuivat kuitenkin edellisvuotta pienempinä johtuen edellisvuoden tilinpäätökseen sisällyneestä suunnitellusta poikkeavasta poistosta.

Liiketoiminnan muut kulut pieneni edellisvuoden tasosta ja alittivat suunnitellun. Tähän vaikuttivat mm. vahingonkorvausten toteutuminen pienempänä kuin mihin oli varauduttu ja tuloverojen kirjauskäytännön muuttuminen. Korvaus peruspääomasta oli vuosisuunnitelman suuruinen 10,5 milj. euroa. Vuoden 2020 liikelylijäämä oli 28,9 milj. euroa ollen 2,5 milj. euroa vuosisuunnitelmaa parempi.

RAHOITUSLASKELMA

 TALOUSARVION TOTEUMAVERTAILU
(1 000 EUROA)

	1.1. - 31.12.2020	1.1. - 31.12.2019	TP 2020	Muutettu TA 2020	Ero	Alkuper. TA 2020
Toiminnan rahavirta						
Liikelyljäämä (-alijäämä)	28 867 333,29	25 154 106,24	28 867	26 372	2 495	26 372
Poistot ja arvonalentumiset	12 810 364,62	14 154 420,21	12 810	12 500	310	12 500
Rahoitustuotot ja -kulut	-10 497 305,12	-10 489 460,54	-10 497	-10 500	3	-10 500
Tuloverot	2 774,12	0,00	3	0	3	0
Tulorahoituksen korjaukset	-3 400,00	-3 100,00	-3	0	-3	0
	31 179 766,91	28 815 965,91	31 180	28 372	2 808	28 372
Investointien rahavirta						
Investointimenot	-22 426 308,29	-25 788 145,81	-22 426	-26 303	3 877	-26 303
Rahoitusosuudet investointimenoihin	150 000,00	0,00	150	0	150	0
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	0,00	1 546 609,77	0	0	0	0
	-22 276 308,29	-24 241 536,04	-22 276	-26 303	4 027	-26 303
Toiminnan ja investointien rahavirta	8 903 458,62	4 574 429,87	8 903	2 069	6 834	2 069
Rahoituksen rahavirta						
Muut maksuvalmiuden muutokset						
Vaihto-omaisuuden muutos	-62 371,00	-150 771,70	-	-	-	-
Saamisten muutos kunnalta	-11 841 896,39	-2 400 803,79	-	-	-	-
Saamisten muutos muilta	149 720,70	-730 189,86	-	-	-	-
Korottomien velkojen muutos kunnalta	0,00	27 727,50	-	-	-	-
Korottomien velkojen muutos muilta	2 851 088,07	-1 320 392,02	-	-	-	-
	-8 903 458,62	-4 574 429,87	-8 903	-2 069	-6 834	-2 069
Rahoituksen rahavirta	-8 903 458,62	-4 574 429,87	-8 903	-2 069	-6 834	-2 069
Rahavarojen muutos	0,00	0,00	0	0	0	0

Rahoituslaskelma ja rahoituslaskelman analysointi

Toiminnan rahavirta oli 31,2 milj. euroa ja investointien rahavirta 22,3 milj. euroa. Toiminnan ja investointien rahavirta toteutui suunniteltua parempana, koska liikelyljäämä toteutui yli suunnitellun ja investoinnit jäivät suunniteltua pienemmiksi. Investointien tulorahoitus prosentti on 140 eli tulorahoitus kattaa hyvin myös investointitarpeet. Yhteensä rahavarojen muutos oli 0,0 milj. euroa.

Investoinnit ja niiden analysointi

Tilikaudella 2020 investoinnit toteutuiivat 22,4 milj. euron suuruisina. Vuosisuunnitelma oli 26,3 milj. euroa, josta jätettiin 3,9 milj. euroa. Investoinnit to-

Rahoituslaskelman tunnusluvut

	1.1. - 31.12.2020	1.1. - 31.12.2019
Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 vuodelta, 1000 euroa	29 098,60	16 929,27
Investointien tulorahoitus, %	140,0	111,8
Quick Ratio	5,2	5,7
Current Ratio	5,3	5,8

Investoinnit (1 000 euroa)	TP 2020	Muutettu TA 2020	Ero	Alkuper. TA 2020	Muutokset
Investointimenot	-22 426	-26 303	3 877	-26 303	0
Rahoitusosuudet	150	0	150	0	0
Nettoinvestoinnit	-22 276	-26 303	4 027	-26 303	0

teutuivat suunniteltua pienempänä. Merkittävimpiä syitä investointien suunnitellusta poikkeavaan toteutumaan on ollut suunnitelmien valmistumisen viivästyminen. Suunniteltua pienempi toteuma aiheutui osittain

organisaatiomuutosten toteutusaikataulusta. Verkostorakentamisen suunniteltua alhaisempaa toteumaa selittää osittain myös se, etteivät yhteistyössä tehtävät työmaat ole alkaneet suunnitellusti.

TASE

	31.12.2020	31.12.2019
VASTAAVAA		
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Aineettomat hyödykkeet		
Aineettomat oikeudet	0,00	40 300,00
Muut pitkävaikutteiset menot	128 282,56	76 564,23
	128 282,56	116 864,23
Aineelliset hyödykkeet		
Maa- ja vesialueet	10859,63	6 522,74
Rakennukset	21 565 357,34	22 879 885,22
Kiinteät rakenteet ja laitteet	134 370 214,95	117 735 491,42
Koneet ja kalusto	133 246,94	37 693,40
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	16 853 853,00	28 437 093,74
	172 933 531,86	169 096 686,52
Sijoitukset		
Osakkeet ja osuudet	25 042 677,85	19 424 997,85
Muut saamiset	133 543,20	133 543,20
	25 176 221,05	19 558 541,05
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Vaihto-omaisuus		
Aineet ja tarvikkeet	1 056 506,58	994 135,58
Saamiset		
Lyhytaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset	9 059 770,78	9 354 133,68
Saamiset kunnalta	36 953 555,61	25 111 659,22
Muut saamiset	0,00	5 371,40
Siirtosaamiset	150 013,60	0,00
	46 163 339,99	34 471 164,30
VASTAAVAA YHTEENSÄ	245 457 882,04	224 237 391,68
VASTATTAVAA		
OMA PÄÄOMA		
Peruspääoma	70 341 207,56	70 341 207,56
Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä)	105 239 652,57	89 637 165,71
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	19 268 317,89	15 602 486,86
	194 849 178,02	175 580 860,13
POISTOERO JA VAPAAEHTOISET VARAUKSET		
Poistoero	15 221 311,66	16 116 827,26
	15 221 311,66	16 116 827,26
PAKOLLISET VARAUKSET		
Eläkevaraukset	43 000,00	46 400,00
	43 000,00	46 400,00
VIERAS PÄÄOMA		
Pitkäaikainen		
Korottomat velat kunnalta	520 390,61	520 390,61
Liittymismaksut ja muut velat	25 900 419,95	25 902 919,95
	26 420 810,56	26 423 310,56
Lyhytaikainen		
Ostovelat	4 533 005,61	3 783 910,42
Muut velat	2 576 106,97	818 325,86
Siirtovelat	1 814 469,22	1 467 757,45
	8 923 581,80	6 069 993,73
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	245 457 882,04	224 237 391,68
Taseen tunnusluvut	31.12.2020	31.12.2019
Omavaraisuusaste, %	85,6	85,5
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	53,2	51,2
Kertynyt ylijäämä (alijäämä), 1 000 euroa	124 508	105 240
Lainat ja vuokravastuut, 1 000 euroa	18 384	18 131

Verkostorakentamiseen investoitiin yhteensä 14,3 milj. euroa. Isoimpina kohteina verkostorakentamisessa on ollut Kaupinojan vedenpuhdistuslaitoksen ja Ruskon vedenpuhdistuslaitoksen välisen uuden päävesijohdon rakentamisen jatkaminen, Epilänkadun jätevesiviemärin saneeraus ja Makkarakjärven vesihuollon rakentaminen.

Laitosinvestointien toteuma on yhteensä 2,5 milj. euroa. Merkittävimpänä kohteena on ollut Kaupinojan vedenpuhdistuslaitoksen saneerauksen loppuunsaattamisen jatkaminen.

Verkosto- ja laitostöiden lisäksi tehtiin pääomitus Tampereen Seudun Keskuspuhdistamo Oy:lle, 5,6 milj. euroa.

Tase ja taseen analysointi

Taseen loppusumma 31.12.2020 on 245,5 milj. euroa. Omavaraisuusaste on 85,6 %, joka parani edellisestä tilikaudesta hieman, ja on siis edelleen hyvällä tasolla. Oma pääoma tilikauden lopussa on 194,8 milj. euroa, mikä vahvistui edellisestä tilikaudesta tilikauden ylijäämän 19,3 milj. euron verran. Pysyvien vastaavien eristä mm. osakkeet ja osuudet kasvoivat 5,6 milj. euroa, joka koostuu Tampereen Seudun Keskuspuhdistamo Oy:n pääomituksesta.

Esitys tilikauden tuloksen käsittelystä

Tilikauden ylijäämä on 19,3 milj. euroa. Tampereen Vesi Liikelaitoksen johtokunta esittää, että tilikauden ylijäämä 19,3 milj. euroa, siirretään taseen omaan pääoman edellisten tilikausien ylijäämä -erään ja että varauksia ei tehdä.

Tilinpäätöksen liitetiedot

TILINPÄÄTÖKSEN LAATIMISTA KOSKEVAT LIITETIEDOT

1) Tilinpäätöstä laadittaessa noudatetut arvostusperiaatteet ja -menetelmät sekä jaksotusperiaatteet ja -menetelmät:

Tulot ja menot on merkitty tuloslaskelmaan suoriteperusteen mukaan. Pysyvien vastaavien aineettomat ja aineelliset hyödykkeet on merkitty taseeseen hankintamenoon vähennettynä suunnitelman mukaisilla poistoilla.

Suunnitelman mukaiset poistot on laskettu kaupunginhallituksen hyväksymän poistosuunnitelman mukaisesti. Poistosuunnitelman mukaiset suunnitelmapoistojen laskentaperusteet on esitetty tuloslaskelman liitetiedoissa kohdassa suunnitelman mukaisten poistojen perusteet. Vaihto-omaisuus on merkitty taseeseen hankintameno tai sitä alemman todennäköisen luovutushinnan määräisenä.

4) Edellisen tilikauden tietojen vertailukelpoisuus:

Liikelaitoksen tilikauden 2020 tulovero-kirjaukset on tehty välittömiin veroihin. Vuonna 2019 kirjaukset olivat liiketoiminnan muissa kuluissa.

TULOSLASKELMAN LIITETIEDOT

6) Toimintatuotot (1000 euroa)

Liikevaihto (1 000 euroa)	2020	2019
Vesilaitostoiminta	26 955	26 477
Viemärlaitostoiminta	39 474	36 961
Yhteensä	66 429	63 438

9) Palvelujen ostot (1 000 euroa)

	2020	2019
Muiden palvelujen ostot	9 778	12 326
Yhteensä	9 778	12 326

11) Suunnitelman mukaisten poistojen perusteet

Tampereen kaupungin omaisuusluokat ja poistosuunnitelma

Aineettomat hyödykkeet

Tietokoneohjelmistojen käyttöoikeudet	3 vuotta	Tasapoisto
Muut pitkävaikutteiset menot	3 vuotta	Tasapoisto

Aineelliset hyödykkeet

Tehtas- ja tuotantorakennukset	20 vuotta	Tasapoisto
Hallinto- ja laitosrakennukset	30 vuotta	Tasapoisto
Muut maa- ja vesirakenteet	15 vuotta	Tasapoisto
Vedenjakeluverkosto	20 vuotta	Tasapoisto
Viemäriverkko	20 vuotta	Tasapoisto
Sähkö-, vesi- yms. laitojen laitoskoneet ja laitteet	10 vuotta	Tasapoisto
Muut kiinteät koneet, laitteet ja rakenteet	10 vuotta	Tasapoisto
Viestintälaitteet	5 vuotta	Tasapoisto
Muut laitteet ja kalusteet	3 vuotta	Tasapoisto

Kaupungin poistosuunnitelma on kokonaisuudessaan esitetty kaupungin tilinpäätöksen liitetiedossa

Hyödykkeet, joiden hankintameno on korkeintaan 10 000 euroa, on kirjattu vuosikuluiksi.

12) Pakollisten varausten muutokset (1 000 euroa)

	2020	2019
Eläkevastuu 1.1.	46	50
Vähennykset tilikaudella	3	3
Eläkevastuu 31.12.	43	46

16) Poistoeron muutos (1 000 euroa)

	2020	2019
Investointivarauksiin liittyvät poistoeron vähennykset	896	938
Investointivarauksiin liittyvät poistoeron lisäykset	0	0
Yhteensä	938	938

TASEEN VASTAAVIEN LIITETIEDOT

19) Pysyvät vastaavat tase-eräkohtaisesti (1 000 euroa)

Aineettomat hyödykkeet	Aineettomat oikeudet	Muut pitkävaikutteiset menot	Yhteensä
Poistamaton hankintameno 1.1.	40,3	77	117
Lisäykset tilikaudella	0	14	14
Siirrot erien välillä	-40,3	46	5
Tilikauden poisto	0	8	8
Poistamaton hankintameno 31.12.	0	128	128
Kirjanpitoarvo 31.12.	0	128	128

Aineelliset hyödykkeet	Maa- ja vesialueet	Rakennukset	Kiinteät rakenteet ja laitteet	Koneet ja kalusto	Enn.maks. ja kesk.er. hankinnat	Yhteensä
Poistamaton hankintameno 1.1.	7	22 880	117 735	38	28 437	169 097
Lisäykset	4	13	5 100	118	11 558	16 794
Rahoitusosuudet tilikaudella	0	3	147	0	0	150
Siirrot erien välillä	0	0	23 136	0	-23 142	-5
Tilikauden poisto	0	1 325	11 454	23	0	12 802
Poistamaton hankintameno 31.12.	11	21 565	134 370	133	16 854	172 934
Kirjanpitoarvo 31.12.	11	21 565	134 370	133	16 854	172 934

Sijoitukset	Osakkeet konserniyhtiöt	Yhteensä
Hankintameno 1.1.	19 425	19 425
Lisäykset	5 618	5 618
Hankintameno 31.12.	25 043	25 043
Kirjanpitoarvo 31.12.	25 043	25 043

Joukkovelkakirjalaina-, muut laina- ja muut saamiset	Saamiset konserniyhteisöiltä	Yhteensä
Hankintameno 1.1.	134	134
Hankintameno 31.12.	134	134
Kirjanpitoarvo 31.12.	134	134

24) Siirtosaamisiin sisältyvät olennaiset erät (1 000 euroa)

	2020	2019
Lyhytaikaiset siirtosaamiset		
Tulojäämät	150	0
Yhteensä	150	0

TASEEN VASTATTAVIEN LIITETIEDOT
25) Oma pääoma (1 000 euroa)

	2020	2019
Peruspääoma 1.1.	70 341	70 341
Peruspääoma 31.12.	70 341	70 341
Edellisten tilikausien ylijäämä 1.1.	89 637	75 633
Siirto edelliseltä tilikaudelta	15 602	14 004
Korjaukset edellisten tilikausien ylijäämään	0	0
Edellisten tilikausien ylijäämä 31.12.	105 240	89 637
Tilikauden ylijäämä	19 268	15 602
Oma pääoma yhteensä	194 849	175 581

27) Pitkäaikaiset velat, myöhemmin kuin viiden vuoden kuluttua erääntyvät (1 000 euroa)

	2020	2019
Korottomat velat kunnalta	520	520
Liittymismaksut	25 900	25 903
Yhteensä	26 421	26 423

29) Pakolliset varaukset (1 000 euroa)

	2020	2019
Muut pakolliset varaukset		
Eläkevaraus	43	46
Yhteensä	43	46

32) Liittymismaksut ja muut velat (1 000 euroa)

	2020	2019
Muut velat	2 576	818
Yhteensä	2 576	818

33) Siirtovelkoihin sisältyvät olennaiset erät (1 000 euroa)

	2020	2019
Lyhytaikaiset siirtovelat		
Menojäämät		
Palkkajaksotukset	189	148
Lomapalkkajaksotukset	1 471	1 191
Eläkevakuutusmaksuvelat	155	124
Muut menojäämät	0	5
Yhteensä	1 814	1 468

VAKUUKSIA JA VASTUUSITOUMUKSIA KOSKEVAT LIITETIEDOT

38) Vuokravastuiden yhteismäärä (1 000 euroa)

	2020	2019
Vuokravastuut		
Vuokravastuut yhteensä, voimassa 31.8.2041 asti	17 864	17 611
Seuraavalla tilikaudella maksettavat	864	811
Myöhemmin maksettavat	17 000	16 800
Leasingvastuut		
Leasingvastuut yhteensä, voimassa 31.3.2024 asti	75	56
Seuraavalla tilikaudella maksettavat	28	26
Myöhemmin maksettavat	47	30
Vuokra- ja leasingvastuut yhteensä	17 939	17 666

41) Muut taseen ulkopuoliset järjestelyt (1 000 euroa)

	2020	2019
Sopimusvastuut yhteensä	42	42
Muut taloudelliset vastuut yhteensä	44	44
Ympäristövelvoitteet	40	40
Vahingonkorvausvastuut	4	4
Sopimusvastuut ja muut taloudelliset vastuut yhteensä	86	86

HENKILÖSTÖÄ KOSKEVAT LIITETIEDOT

42) Henkilöstön lukumäärä 31.12.

	2020	2019
Verkostorakentaminen ja suunnittelu		10
Verkostokunnossapito		48
Verkostorakentaminen ja -kunnossapito	61	
Verkostosuunnittelu	9	
Vedentuotanto ja jätevedenpuhdistus	65	63
Liiketoimintojen tuki	21	19
Investoinnit ja kehitys		
Verkostot		
Henkilöstön lukumäärä yhteensä	156	140

43) Henkilöstökulut (1 000 euroa)

	2020	2019
Henkilöstökulut		
Palkat ja palkkiot	6 708	5 789
Henkilöstökorvaukset ja muut korjauseurat	105	32
Henkilösivukulut	0	
Eläkekulut	1 600	1 436
Muut henkilösivukulut	236	187
Yhteensä	8 649	7 444

Henkilöstökuluja aktivoitu pysyviin vastaaviin valmistus omaan käyttöön tilin kautta

502   **770**

Muut eriytetyt laskelmat

Tampereen Vesi Liikelaitoksen Kilpailulain 30 d §:n edellyttämät tuloslaskelmat kunnan taloudellisesta toiminnasta, joka tapahtuu kilpailutilanteessa

markkinoilla, on esitetty tilinpäätöskirjan kappaleessa: Muut eriytetyt laskelmat.

Tampereen Kaupunkiliikenne Liikelaitos

Tampereen Kaupunkiliikenne Liikelaitoksen (TKL) toiminta-ajatus on tuottaa

korkealuokkaisia paikallisia joukkoliikennepalveluja kestävän kehityksen

mukaisesti, joustavasti, taloudellisesti ja turvallisesti.

Toimintakertomus

Toimitusjohtajan katsaus - Olenaiset tapahtumat tilikaudelta

Vuosi 2020 oli koko maailmassa poikkeuksellinen. Kevättalvella Suomeen saapunut koronapandemia muutti yhteiskunnan toimintoja kaikilla saroilla – eikä vähiten joukkoliikenteessä. Matkustajamäärät laskivat voimakkaasti ja vuorotarjontaa jouduttiin supistamaan kysynnän laskun myötä. Kesällä tapahtunut käänne parempaan jäi kuitenkin lyhytaikaiseksi ja syksyn myötä epidemian mukanaan tuomat haasteet palasivat. Pitkittänyt tilanne edellytti myös lisääntyneitä sopeuttamistarpeita toiminnan osalta.

Merkittävistä haasteista huolimatta tilikaudelle 2020 asetettu tulostavoite saavutettiin, ja selkeästi jopa ylitettiin, kaluston arvoon kohdistuneista arvonalennuksista huolimatta. Tampereen Kaupunkiliikenne Liikelaitoksen toiminta jatkui näin edellisten vuosien tapaan taloudellisesti tehokkaana ja tuloksekkaana.

Kohdattujen uudenlaisten haasteidenkin selättämisessä on auttanut kaupunginvaltuuston hyväksymiä linjauksia noudattava ja jo useamman vuoden jatkunut TKL:n toiminnalliseen tehokkuuteen panostaminen. Äkinäisesti muuttuneissa olosuhteissa on korostunut oman tuotannon merkitys kaupungin koko joukkoliikennejärjestelmän kannalta joustavuutta ja mukautumiskykyä turvaavana operaattorina, joka samalla antaa vertailupohjaa kilpailutetulle liikenteelle palvelun tuotannon eri osa-alueilla.

Aiempien vuosien tapaan TKL jatkoi joukkoliikenteen tilaajalle annettua, yli seitsemän prosentin suuruista, tuotantohinnan alennusta myönteisen toiminnallisen kehityksen sen mahdollistaessa. Tämä annettu alennus vastasi

tilikaudella 2020 vajaata kahta miljoonaa euroa.

Vuoden 2020 aikana TKL kuljetti yhteensä runsaat 12,8 miljoonaa matkustajaa. Matkustajamäärä operoidun liikenteen osalta laski edellisvuodesta yli kolmanneksen – noin 38 %. Samanaikaisesti laskivat myös operointiin käytettyjen henkilötyövuosien, tilattujen linjakilometrien ja autopäivien määrä. Tapahtunut jyrkkä suoritemäärän lasku ja tulevien vuosien kehitysnäkymät johtivat myös päätökseen olla tekemättä kalustoon kohdistuvia uusinvestointeja.

Varsinaisen linjaliikenteen ohella aiempina vuosina ajettuja messu- ja tapahtumakuljetuksia ei vuonna 2020 yleisen tilanteen vuoksi käytännössä ollut. Linjalla numero 2 jatkettiin avorahastuskokeilua, jossa matkustajat voivat nousta autoon myös keskiovesta, leimaten matkakorttinsa näillä ovilla olevilla lukijalaitteilla. Samaisella linjalla operoivat neljä täyssähköbussia jatkoivat viisivuotista pilottikokeiluun nyt neljättä vuotta. Kohonneesta toimintavarmuudesta huolimatta huolta aiheuttivat edelleen näiden bussien huoltoon liittyvät ongelmat, sekä sähkönsyöttökapasiteetin rajallisuus nykyisissä toimitiloissa.

Sähköbussien pilotoinnin ohella TKL on ollut mukana selvittämässä vaihtoehtoisten energiamuotojen käyttämisen edellytyksiä Tampereen linja-autoliikenteessä. Hiilineutraali Tampere 2030 -tiekarttaan, jota on vuoden aikana käsitelty liikelaitoksen johtokunnassa, on otettu erillinen bussiliikennettä koskeva osuus. Kaupunginvaltuuston asettamien tavoitteiden mukaisesti vaihtoehtoiset energiamuodot liikennöinnissä ovat olleet esillä myös tilaajan kanssa tehtävässä yhteistyössä.

Kalustotarpeen vähentyessä ympäristöystävällisyyttä on lisännyt myös vanhimpien Euro 3- ja Euro 4 -luokan poistaminen kalustosta. Jäljellä on

kin enää kaksi Euro 4 -luokan bussia ja yksi Euro 3 -luokan nivelbussi, jotka nekin poistunevat vuoden 2021 aikana. Tämän jälkeen kaikki TKL:n dieselbussit ovat puhtaimpiin Euro 5 (EEV)- ja Euro 6 -luokkiin kuuluvia. Oman ympäristönäkökohtia painottavan kalustostrategian ohella myös kaupungin asettamat hiilineutraalisuustavoitteet sekä EU-direktiivin mukaiset julkishallinnon investointeja koskevat vaatimukset ovat kaikki osaltaan viitoittamasta kaluston uusiutumista kohti entistä puhtaampaa liikennöintiä.

Joukkoliikenteen tilaaja jatkoi matkustajien tyytyväisyyttä selvittäviä, ulkoisen toimijan tekemiä asiakas-tyytyväisyyssmittauksia myös vuonna 2020. Nykyisin käytössä oleva jatkuva mittaustapa antaa vertailukelpoisia tuloksia kuukausitasolla. Kilpailutetun liikenteen osalta mittaus kattaa kaikki linjat, mutta oman tuotannon osalta mittaukseen valikoitui edelleen vain osa linjastosta. Vähennetystä vuorotarronnasta ja esillä olleista julkisen liikenteen käytön joustavuutta rajoittavista terveysturvallisuussuosituksista huolimatta asiakas-tyytyväisyys koheni selkeästi edellisvuodesta. Tavoite palvelun edelleen tapahtuvasta parantumisesta toteutui näin omalta osaltaan.

Edellisvuoden lopulla oli tehty päätös ulkoisen konsulttiavun hankkimisesta auttamaan vuonna 2018 liikelaitoksen toimintaan integroitujen korjaamotoimintojen kehittämisessä. Toteutettu projekti käsitti laajan haastatteluin toteutetun selvityksen organisaation eri tahoilla, sekä sen ohella työpajatyöskentelyä ja toimenpidesuosituksien sisältävän raportin. Tulosten pohjalta käynnistettiin loppuvuodesta teknisten toimintojen organisaation uudistus ja siihen liittyvä uuden huoltopäällikön rekrytointi.

Toiminnan sopeuttaminen jo laskeeneeseen, ja näköpiirissä olevaan entisestään alenevaan, liikennöinti-

määrään on merkinnyt myös tarvetta vähentää kaluston määrää. TKL:n johtokunta tekikin päätöksen luopua suunnitteilla olleesta nivelbussien hankinnasta ja uusinvestointeja lykättiin myöhemmäksi. Linja-autoja poistettiin käytöstä vuoden aikana yhteensä 17 kappaletta, joista kaksi korvattiin lyhytaikaiseen käyttöön tulleilla käytetyillä autoilla. Liikennekäytössä olevan kaluston lukumäärä laski tilikauden aikana näin 136 linja-autoon.

Tampereen Kaupunkiliikenteen toimintamalli perustuu joukkoliikenteen tilaajan kanssa tehtyyn tuotantosopimukseen. Vuosille 2012–2020 tehty sopimus päättyi vuoden vaihteessa. Toiminnan kitkattoman jatkamisen turvaamiseksi käynnistettiin jo alkuvuodesta yhteistyö uuden tuotantosopimuksen laatimiseksi. Työhön liittyi myös tilaajan ja tuottajan toimintaa sekä erilaisia toimintamallivaihtoehtoja käsitellyt ulkoinen pro gradu -tutkimustyö. TKL:n johtokunta ja Tampereen seudun joukkoliikennelautakunta kokoontuivat elokuussa yhteistilaisuuteen kuulemaan tutkimustyön tuloksista ja sopimusluonnosta valmistelleen työryhmän esitystä. Uusi tuotantosopimus vuodesta 2021 alkaen hyväksyttiin kummankin toimielimen loppuvuoden kokouksissa ja allekirjoitettiin vuodenvaihteessa.

Tilikauden 2020 taloudellinen kokonaistulos muodostui selkeästi budjetoitua paremmaksi, ollen liki 0,4 milj. euroa ylijäämäinen. Kertynyt tulos vahvistaa TKL:n omavaraisuutta ja toimintakykyä.

Arvio tulevasta kehityksestä

Vuoden 2021 keskeisenä hallinnollisena muutoksena on uuden tuotantosopimuksen mukaisen allianssityyppisen yhteistyön järjestäminen tilaajatahon

kanssa. Tavoitteena on kaupungin kokonaisetua paremmin ja tuotantotaloudellisemmin palvelevan joukkoliikenteen järjestäminen. Samalla yhteistyössä paneudutaan myös kalustotekniikan kehitykseen ja sitä koskeviin ratkaisuihin. Päätettäväksi tulee mm. vuoden 2021 lopussa päättyvän sähköbussipilotoinnin kokemusten perusteella tehtävät kalustoratkaisut.

Liikennepuolella tapahtuu kesällä ja syksyllä 2021 merkittävä muutos rattikaliikenteen ja sen myötä käyttöön otettavan uuden linjastomallin käynnistyessä. Uudessa mallissa muuttuvat niin linjojen reitit kuin numeroinnitkin. Lisäksi käyttöön tulee ratikkaa palvelevia uusia liityntälinjoja. Käyttöön on tulossa myös pankkikortilla maksaminen, minkä ohella koko maksujärjestelmän rakenne on tarkasteltavana.

Korjaamotoimintojen osalta kehitysvastuu siirtyy uudelle huoltopäällikölle, joka tulee työskentelemään läheisessä yhteistyössä kaluston strategisesta hallinnasta vastaavan kalustopäällikön kanssa. Samalla he jalkauttavat tekniikan toimintoihin uusittavaa hankintaohjeistusta.

TKL:n omana johtavana ajatuksena on edelleen vastata joustavasti Tampereen kaupunkiseudun jatkuvasti muuttuviin linja-autoliikenteen vaateisiin, niin henkilöstön kuin kalustonkin osalta. Yhteistyötä joukkoliikenteen ja kaluston kehittämiseksi jatketaan niin tilaajan kuin koko kaupunkiorganisaation sekä muiden toimijoiden kanssa.

Henkilöstö

Kertomusvuoden lopussa Tampereen Kaupunkiliikenne Liikelaitoksen palveluksessa oli työsuhteessa kaikkiaan 343 henkilöä, mikä on 35 vähemmän kuin edellisvuonna. Lisäksi henkilöstötarvetta täydensivät muutamat tarvitta-

essa töihin kutsuttavat kuljettajat. Koko vuoden palkallisten henkilötyövuosien määrä laski edellisvuoden tasosta vajalla 14:llä, laskun painoutuessa selkeästi loppuvuoteen.

Selonteko sisäisen valvonnan järjestämisestä

Tampereen Kaupunkiliikenne Liikelaitos on laatinut sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan toimintatavan kuvauksen sekä selonteon sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä, jotka TKL:n johtokunta on käsitellyt 17.2.2021.

Kokonaisarviona Tampereen Kaupunkiliikenne Liikelaitoksen johto lausuu, että liikelaitoksen sisäinen valvonta ja riskienhallinta ovat pääosin hyvällä tasolla. Merkittäviä puutteita ei ole todettu. Kehittämistä vaativat keskeisimmät asiat ja toimenpiteet ovat toimintaympäristöanalyysin ja riskiprofiilin päivittäminen, hankintojen kilpailutuksen ja hankintaprosessiin liittyvän ohjeistuksen päivittäminen, sekä korjaamotoimintojen johdon organisointi.

Toiminnan tavoitteiden toteutuminen

Valtuuston Tampereen Kaupunkiliikenteelle asettamasta viidestä toiminnan tavoitteesta toteutui neljä, yhden tavoitteista jäädessä toteutumatta. Tavoitteet saavutettiin sairauspoissaolojen ja vakavien tapaturmien laskun osalta, tuotettujen palvelujen laadun parantumisen osalta, korjaamon ja teknisten tukipalveluiden sijainnin keskittämisen osalta, sekä vaihtoehtoisten energiamuotojen toimenpideselvityksiin liittyvien tavoitteiden osalta.

Tavoite liikevaihdon kasvattamisesta suhteessa henkilötyövuosiin jäi toimintaan voimakkaasti kohdistuneiden poikkeusolojen seurauksena saavuttamatta.

TAMPEREEN KAUPUNKILIIKENNE LIKELAITOS

Nro	Talousarviotavoite 2020	Mittari	Tavoitteen toteuma (tammi-joulukuu 2020)	
1	Liikevaihto on kasvanut henkilötyövuotta kohden	Vertailukelpoinen liikevaihto/HTV	Alkuvuoden hyvä kehitys liikevaihdossa muuttui keväällä, kun koronaepidemian seurauksena joukkoliikenteen matkustajat kaikkosivat ja tilaajan tilausmäärä laski maaliskuun lopulta alkaen. Syysliikennekausi päästiin aloittamaan yli kuukaudella viivästytynään ja tilausmäärän osalta selvästi budjetoitua alhaisempaan. Joukkoliikenteen tilanteen vuoksi käytiin keväällä myös yt-neuvottelut. Henkilöstöä sijoitettiin tällöin vaihtoehtoisiin tehtäviin ja lomien aikaistettiin. Syyskaudella lomien aikaistamista jatkettiin ja henkilöstömäärää sopeutettiin määräaikaisten työsuhteiden päättyessä. Voimakkaasti laskeneen tulokertymän vuoksi liikevaihto/htv laski edellisvuodesta 3,5%. Tavoite jäi toteutumatta.	-
2	Sairauspoissaolojen ja 3pv tai enemmän työkyvyttömyyttä aiheuttaneiden tapaturmien määrän kehitys vuoteen 2019 verrattuna.	Sairauspoissaolojen ja 3pv tai enemmän työkyvyttömyyttä aiheuttaneiden tapaturmien määrän kehitys vuoteen 2019 verrattuna.	Liikennettä ei voida hoitaa etänä. Monista toimialoista poiketen TKL:n henkilöstö ei pääsääntöisesti voinut tehdä pandemian aikaan etätöitä muista eristäytyneenä. Tästä huolimatta sairauspoissaolojen määrä laski huomasti. Koko vuoden osalta päädyttiin tasolle 15,08. Se on yli 18% edellisvuotta vähemmän. Vakavien tapaturmien määrä laski alle puoleen edellisvuodesta ollen nyt 7 kun edellisvuoden luku oli 16. Tavoite toteutui.	+
3	Tuotettujen palveluiden laatu on parantunut vuodesta 2019.	Sanktioiden määrä, asiakastytyväisyys ja ajamattomien lähtöjen määrä.	TKL:n toiminnasta johtuvista syistä ajamatta jääneiden linjakilometriä määrä laski selkeästi edellisvuoden tasosta 0,11 tasolle 0,07. Määrättyjen sanktioiden euromäärä laski selkeästi enemmän (noin 40%) kuin operoidun liikenteen määrä (7%). Asiakastytyväisyysmitausten tulos koheni vuoden 2019 tasosta 4,03 tasolle 4,06. Tavoite toteutui.	+
4	Liikelaitoksen oma korjaamotoiminta ja tekniset tukipalvelut on keskitetty yhteen tilaan toiminnan tehostamiseksi.	Toimenpiteet ja toteutustilanne	Tekniset tukipalvelut on siirretty pääosalossa toimivan korjaamon tiloihin yhteyteen. Toiminta on näin saatu keskitettyä. Tavoite toteutui.	+
5	Vaihtoehtoisiin energiamuotoihin (mm. biokaasu, uusiutuva diesel ja sähkö) liittyvät toimenpideselvitukset on tehty yhdessä tilaajan kanssa.	Toimenpiteet ja toteutustilanne	Tilaajan kanssa on laadittu uusi tuotantosopimus, jota laadittaessa on huomioitu kiinteä yhteistyö kaluston hankinnan suunnittelussa ja oman tuotannon rooli vaihtoehtoisten energiamuotojen tullessa käyttöön joukkoliikenteessä. Samalla on kiinnitetty huomiota tämän vaatimiin varikko- ja liikennesuunnittelun eri ratkaisuihin. Liikelaitoksen johtokunta on syksyllä käsitellyt Hiilineutraali Tampere 2030 -tiekarttaa, jossa on erillinen bussiliikennettä koskeva osuus. Tavoite toteutui.	+

TULOSLASKELMA

	1.1 - 31.12.2020	1.1. - 31.12.2019
Liikevaihto	27 068 369,98	29 191 152,84
Liiketoiminnan muut tuotot	359 691,70	402 379,59
Materiaalit ja palvelut		
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-4 502 424,84	-5 506 159,24
Palvelujen ostot	-1 831 737,74	-2 002 617,43
Henkilöstökulut		
Palkat ja palkkiot	-12 519 349,33	-13 053 795,15
Henkilösivukulut		
Eläkekulut	-4 178 573,93	-4 334 676,99
Muut henkilösivukulut	-434 110,67	-418 000,03
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-2 346 785,89	-2 256 883,75
Arvonalentumiset	-238 508,15	-189 735,89
Liiketoiminnan muut kulut	-1 005 944,46	-1 064 807,48
Liikelylijäämä (-alijäämä)	370 626,67	766 856,47
Rahoitustuotot ja -kulut		
Muut rahoitustuotot	0,00	69,74
Muut rahoituskulut	-25,16	-219,90
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	370 601,51	766 706,31

Tuloslaskelman tunnusluvut	1.1. - 31.12.2020	1.1. - 31.12.2019
Sijoitetun pääoman tuotto, %	1,0	2,2
Kunnan sijoittaman pääoman tuotto, %	1,0	2,2
Voitto, %	1,4	2,6

Liikelaitoksen talous ja talousarvion toteutuminen

Tuloslaskelma ja tuloslaskelman analysointi

Tampereen Kaupunkiliikenne Liikelaitos toimii liikelaitoksena ja kaupungin kirjanpidollisena taseyksikkönä tuottajan joukkoliikenteen tilaajayksikön tilauksen mukaisia liikennöintipalveluita.

Vuonna 2020 liikevaihto laski edellisvuoden 29,2 milj. eurosta 27,1 milj. euroon, eli 7,3 %. Omalle tuotannolle maksettava, ja indeksiin sidottu, suoritehinta laski samanaikaisesti 1,6 %. Aiempaan vuoteen nähden laskutetuissa linjakilometreissä laskua oli 6,3 %, linjatunneissa 6,1 %. Autopäivissä laskua kirjattiin 8,3 %.

Tilikauden 2020 kulut poistoiheen olivat vajaat 27,1 milj. euroa, mikä on 6,1 % vähemmän kuin edellisvuonna. Henkilöstömenot, joka on suurin kuluerä, laski 3,8 %. Henkilöstömenojen laskua selitti liikennesuoritteiden laskun mukaisesti toteutettu määräaikaisen henkilöstön määrän sopeuttaminen. Kalustosta tehtiin poistoja ja kaluston käypään arvoon pohjautuvia arvonalennuksia yhteensä vajaat 2,6 milj. euroa, mikä on runsaat 0,1 milj. euroa edellisvuotta enemmän. Aktivoitavia investointeja koneisiin ja kalustoon ei

tilikaudella 2020 tehty lainkaan.

TKL:n operoimilla linjoilla kulkeneiden matkustajien osalta kustannukset nousivat joukkoliikenteen käyttäjämäärän rajun pudotuksen seurauksena yli 61 %, ollen 2,25 euroa per matka.

Vajaan 0,4 milj. euron voitollinen tulos ylittää selkeästi vuosisuunnitelman mukaisen tavoitteen.

Tilintarkastuksesta on vastannut KPMG Oy Ab. Tilintarkastusta on suoritettu tilikauden 2020 aikana ja tilinpäätöksen tilintarkastus alkuvuodesta 2021.

TALOUSARVION TOTEUMAVERTAILU (1 000 EUROA)

TP 2020	Muutettu TA 2020	Ero	Alkuper. TA 2020
27 068	27 900	-832	27 900
360	300	60	300
-4 502	-5 373	871	-5 373
-1 832	-1 793	-39	-1 793
-12 519	-12 900	381	-12 900
-4 179	-4 333	154	-4 333
-434	-503	69	-503
-2 347	-2 200	-147	-2 200
-239		-239	
-1 006	-998	-8	-998
371	100	271	100
0	0	0	0
0	0	0	0
371	100	271	100

RAHOITUSLASKELMA

 TALOUSARVION TOTEUMAVERTAILU
(1 000 EUROA)

	1.1. - 31.12.2020	1.1. - 31.12.2019	TP 2020	Muutettu TA 2020	Ero	Alkuper. TA 2020
Toiminnan rahavirta						
Liikelyjäämä (-alijäämä)	370 626,67	766 856,47	371	100	271	100
Poistot ja arvonalentumiset	2 585 294,04	2 446 619,64	2 585	2 200	385	2 200
Rahoitustuotot ja -kulut	-25,16	-150,16	-0	0	-0	0
Tulorahoituksen korjauserät	-92 622,58	-40 297,55	-93	-20	-73	-20
	2 863 272,97	3 173 028,40	2 863	2 280	583	2 280
Investointien rahavirta						
Investointimenot	0,00	-1 917 158,00	0	-3 000	3 000	-3 000
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	68 822,58	38 297,55	69	20	49	20
	68 822,58	-1 878 860,45	69	-2 980	3 049	-2 980
Toiminnan ja investointien rahavirta	2 932 095,55	1 294 167,95	2 932	-700	3 632	-700
Rahoituksen rahavirta						
Antolainauksen muutokset						
Antolainasaamisten vähennykset muilta	0,00	4 186,00	0	0	0	0
	0,00	4 186,00	0	0	0	0
Muut maksuvalmiuden muutokset						
Saamisten muutos kunnalta	-3 006 008,63	-151 885,48	-	-	-	-
Saamisten muutos muilta	490 211,30	-430 490,88	-	-	-	-
Korottomien velkojen muutos muilta	-415 008,22	-710 497,59	-	-	-	-
	-2 930 805,55	-1 292 873,95	-2 931	700	-3 631	700
Rahoituksen rahavirta	-2 930 805,55	-1 288 687,95	-2 931	700	-3 631	700
Rahavarojen muutos	1 290,00	5 480,00	1	0	1	0
Rahavarat 31.12.	90 468,40	89 178,40				
Rahavarat 1.1.	89 178,40	83 698,40				

Rahoituslaskelman tunnusluvut	1.1. - 31.12.2020	1.1. - 31.12.2019
Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 vuodelta, 1 000 euroa	8 980	8 944
Investointien tulorahoitus, %	-	167,6
Kassan riittävyys, pv	1	1
Quick Ratio	7,5	6,2
Current Ratio	7,5	6,2

INVESTOINNIT

Investoinnit (1 000 euroa)	TP 2020	Muutettu TA 2020	Ero	Alkuper. TA 2020	Muutokset
Investointimenot	0	-3 000	3 000	-3 000	0
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	69	20	49	20	0

Rahoituslaskelma ja rahoituslaskelman analysointi

Tampereen Kaupunkiliikenne Liikelaitoksen rahoituslaskelmassa toteutumatta jääneet investoinnit yhdessä suurempien poistojen ja luovutusvoittojen kanssa kasvattivat pienemmästä liikevoitosta huolimatta investointien rahavirtaa, joka oli yli 2,9 milj. euroa ylijäämäinen.

Investoinnit ja niiden analysointi

Vuonna 2020 ei toteutettu aktivoituja investointeja.

Tase ja taseen analysointi

Tilikauden 2020 päättyessä Tampereen Kaupunkiliikenne Liikelaitoksen taseen oma pääoma oli vahvistunut edellisvuodesta liki 0,4 milj. eurolla. Samalla konsernitilillä olevat varat kasvoivat noin 3 milj. eurolla, ollen nyt lähes 28,7 milj. euroa. Kaluston kirjanpitoarvo laski tilikauden aikana lähes 2,6 milj. eurolla.

Tilintarkastajat ovat aiemmin suositaneet konsernitilillä olevien varojen käyttämistä liikelaitoksen peruspääoman laskemiseen. Peruspääoman huomattavaan palauttamiseen on tilinpäätöksen 2020 valmistuttua edelleen selkeät perusteet.

Esitys tilikauden tuloksen käsittelystä

Tampereen Kaupunkiliikenne Liikelaitoksen johtokunta esittää, että syntynyt tilikauden ylijäämä 370 601,51 euroa siirretään taseeseen omaan pääomaan edellisten tilikausien ylijäämän lisäykseksi.

TASE

	31.12.2020	31.12.2019
VASTAAVAA		
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Aineelliset hyödykkeet		
Koneet ja kalusto	10 880 203,21	13 465 497,25
	10 880 203,21	13 465 497,25
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Saamiset		
Lyhytaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset	11 103,05	19 220,00
Saamiset kunnalta	28 680 464,62	25 674 455,99
Muut saamiset	270 180,04	747 049,55
Siirtosaamiset	94 107,85	99 332,69
	29 055 855,56	26 540 058,23
Rahat ja pankkisaamiset	90 468,40	89 178,40
VASTAAVAA YHTEENSÄ	40 026 527,17	40 094 733,88
VASTATTAVAA		
OMA PÄÄOMA		
Peruspääoma	15 216 439,14	15 216 439,14
Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä)	20 554 530,50	19 787 824,19
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	370 601,51	766 706,31
	36 141 571,15	35 770 969,64
PAKOLLISET VARAUKSET		
Eläkevaraukset	0,00	23 800,00
VIERAS PÄÄOMA		
Lyhytaikainen		
Ostovelat	595 720,64	812 492,99
Muut velat	288 531,09	307 634,38
Siirtovelat	3 000 704,29	3 179 836,87
	3 884 956,02	4 299 964,24
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	40 026 527,17	40 094 733,88
Taseen tunnusluvut	31.12.2020	31.12.2019
Omavaraisuusaste, %	90,3	89,2
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	14,2	14,5
Kertynyt ylijäämä (alijäämä), 1 000 euroa	20 925	20 555
Lainat ja vuokravastuut 31.12., 1 000 euroa	605	970

Tilinpäätöksen liitetiedot

TILINPÄÄTÖKSEN LAATIMISTA KOSKEVAT LIITETIEDOT

Tilinpäätöstä laadittaessa noudatetut arvostusperiaatteet ja -menetelmät sekä jaksotusperiaatteet ja menetelmät

Tulot ja menot on merkitty tuloslaskelmaan suoriteperusteen mukaan. Pysyvien vastaavien aineelliset hyödykkeet on merkitty taseeseen hankintameno vähennettynä suunnitelman

mukaisilla poistoilla ja investointimenoihin saaduilla rahoitusosuuksilla. Suunnitelman mukaiset poistot on laskettu kaupunginhallituksen hyväksymän poistosuunnitelman mukaisesti.

Laskentaperusteet on esitetty tuloslaskelman liitetiedoissa. Saamiset on merkitty taseeseen nimellisarvoon.

TULOSLASKELMAN LIITETIEDOT

6) Tulojen erittely

Liikevaihto (1 000 euroa)

	2020	2019
Myyntitulot Joukkoliikenteeltä	27 062	29 185
Myyntitulot muilta	7	6
Yhteensä	27 068	29 191

Liiketoiminnan muut tuotot (1 000 euroa)

	2020	2019
Korvaus työterveyshuollosta	75	90
Pysyvien vastaavien luovutusvoitot	69	38
Muut tuotot	216	274
Yhteensä	360	402

9) Palvelujen ostot (1 000 euroa)

	2020	2019
Muiden palvelujen ostot	1 832	2 003
Yhteensä	1 832	2 003

11) Suunnitelman mukaisten poistojen perusteet

Suunnitelman mukaiset poistot on laskettu pysyvien vastaavien hyödykkeiden hankintamenoista arvioidun taloudellisen käyttöiän mukaan.

Aineelliset hyödykkeet	Poistoaika	Poistomenetelmä
Koneet ja kalusto	3 - 10 vuotta	tasapoisto

Hyödykkeet, joiden hankintameno on korkeintaan 10 000 euroa, on kirjattu vuosikuluiksi.

12) Pakollisten varausten muutokset (1 000 euroa)

	2020	2019
Eläkevastuu 1.1.	24	26
Vähennykset tilikaudella	24	2
Eläkevastuu 31.12.	0	24

**13) Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutusvoitot ja -tappiot
(1 000 euroa)**

	2020	2019
Muut toimintatuotot		
Koneiden ja kaluston luovutusvoitot	69	38
Luovutusvoitot yhteensä	69	38

TASEEN VASTAAVIEN LIITETIEDOT

19) Pysyvät vastaavat tase-eräkohtaisesti (1 000 euroa)

Aineelliset hyödykkeet	Koneet ja kalusto	Yhteensä
Poistamaton hankintameno 1.1.	13 465	13 465
Tilikauden poisto	2 347	2 347
Arvonlennukset	239	239
Poistamaton hankintameno 31.12.	10 880	10 880
Kirjanpitoarvo 31.12.	10 880	10 880

24) Siirtosaamisiin sisältyvät olennaiset erät (1 000 euroa)

	2020	2019
Lyhytaikaiset siirtosaamiset		
Fennia, autojen vakuutusmaksu	93	99
Pusatec, tiedonsiirtomaksu	1	0
Yhteensä	94	99

TASEEN VASTATTAVIEN LIITETIEDOT

25) Oma pääoma (1 000 euroa)

	2020	2019
Peruspääoma 1.1.	15 216	15 216
Peruspääoma 31.12.	15 216	15 216
Edellisten tilikausien ylijäämä 1.1.	19 788	19 247
Siirto edelliseltä tilikaudelta	767	541
Edellisten tilikausien ylijäämä 31.12.	20 555	19 788
Tilikauden ylijäämä/alijäämä	371	767
Oma pääoma yhteensä	36 142	35 771

29) Pakolliset varaukset (1 000 euroa)

	2020	2019
Eläkevaraus	0	24
Yhteensä	0	24

30) Velat tytäryhteisöille, kuntayhtymille sekä muille omistusyhteisyhteisöille (1 000 euroa)

	2020	2019
Lyhytaikaiset		
Velat tytäryhteisöille		
Ostovelat	55	21
Velat osakkuus- sekä muille omistusyhteisyhteisöille		
Ostovelat	10	11
Yhteensä	65	32

32) Liittymismaksut ja muut velat (1 000 euroa)

	2020	2019
Muut velat	289	308
Yhteensä	289	308

33) Siirtovelkojen olennaiset erät (1 000 euroa)

	2020	2019
Lyhytaikaiset siirtovelat		
Menojäämät		
Palkkajaksotukset	401	432
Lomapalkkajaksotukset	2 345	2 472
Eläkevakuutusmaksuvelat	231	275
Muut menojäämät	24	0
Yhteensä	3 001	3 180

VAKUUKSIA JA VASTUUSITOUMUKSIA KOSKEVAT LIITETIEDOT

38) Vuokravastuiden yhteismäärä (1 000 euroa)

	2020	2019
Vuokra- ja leasingvastuut		
Leasingvastuut yhteensä, voimassa 30.9.2025 asti		
Seuraavalla tilikaudella maksettavat	571	377
Myöhemmin maksettavat	34	593
Yhteensä	605	970

HENKILÖSTÖÄ KOSKEVAT LIITETIEDOT

42) Henkilöstön lukumäärä 31.12.

	2020	2019
Kaupunkiliikenne yhteiset	2	2
Liiketoiminta	4	4
Tekniikka	21	23
Liikenne	316	349
Yhteensä	343	378

RAHASTOT

Vahinkorahasto

Toimintakertomus

Vahinkorahasto on kaupungin riskirahasto, josta korvataan kaupungille aiheutuneita kertaluonteisia vahinkoja tai vastuita, joita ei ole vakuutusin katettu. Rahastosta voidaan korvata myös vakuutuksesta korvattavien vahinkojen omavastuuosan ja kaupungin toimintayksikön omavastuuosan välinen kustannus sekä vakuutuskorvauksen ylittävä vahinko-osa. Korvauspiiriin kuuluu myös leasing-rahoituksella hankittu erikseen vakuuttamaton omaisuus.

Vahinkorahastosta voidaan korvata myös erityisistä syistä kaupungin työntekijöiden ja luottamushenkilöiden omaisuudelle aiheutuneita ilkivaltaan tai varkauteen liittyviä vahinkoja silloin, kun vahinko on tapahtunut kaupungin työ- tai luottamustehtävien hoidon yhteydessä, eikä muu vakuutus korvaa vahinkoa.

Vahinkorahaston sääntöjä muutettiin kaupunginvaltuuston päätöksellä 14.3.2016 (§ 52) vastaamaan kaupungin nykyistä omaisuus- ja keskeytysriskivaikuskokonaisuutta. Rahastoa kartutetaan erillisestä esityksestä kaupungin tuloksen sen salliessa.

Olellaiset tapahtumat tilikaudelta

Vahinkorahastoon on kirjattu vuonna 2020 erilaisista vahinkotapahtumista aiheutuneita kuluja. Niillä korvattiin yhtä palovahinkoa ja kuutta vesivahinkoa. Kaiken kaikkiaan vahinkorahastosta korvattiin 0,33 miljoonaa euroa yhteensä 11 vahingosta. Suurimpiin yksittäisiin korvattuihin vahinkoihin kuului Näsiuiston päiväkodin tulipalo, josta rahasto korvasi 0,14 miljoonaa euroa. Rahasto korvasi myös Nekalan metalliverstaan, Keskusvirastotalon ja Hatapään sairaalan vesivahinkoja.

Vakuusrahaston runsaan 0,02 miljoonan euron tuotot kertyivät tapauksista, joissa korvausvastuuseen saatiin kaupungin omaisuudelle vahinkoa aiheuttaneita tekijöitä. Lisäksi aiemmin tehtyjä varauksia purettiin alle 0,01 miljoonaa euroa.

Arvio tulevasta kehityksestä

Vahinkorahaston kartuttaminen ei ole tällä hetkellä tarpeellista. On kuitenkin muistettava, että vahinkorahastosta korvattavien vahinkojen vuosittainen vaihtelu saattaa olla huomattavaa epä-

suotuisissa olosuhteissa yksittäisenä vuonna. Tämän takia vahinkorahaston pääomataso on tarkoituksenmukaista pitää lähellä nykytasoa.

Vahinkorahaston talous ja talousarvion toteutuminen

Vahinkorahaston taseen loppusumma vuoden lopussa (31.12.2020) oli 20,6 miljoonaa euroa (20,9 miljoonaa euroa 31.12.2019). Vahinkorahaston pääoma 31.12.2020 oli 19,6 milj. euroa (19,9 milj. euroa 31.12.2019), jota vähensi vuoden 2020 aikana maksetut vahingonkorvaukset. Vahingonkorvausten määrä alitti talousarviossa ennakoitun tason. Korvattujen vahinkojen kehitys oli mallillinen, hieman odotettua pienempi ja vuosittaisen keskimääräisen vahinkokehityksen vaihteluvälin sisällä.

Esitys tilikauden tuloksen käsittelystä

Vahinkorahaston vähennystä kirjataan 260 053,40 euroa toteutuneiden menojen katteeksi.

TULOSLASKELMA

	1.1. - 31.12.2020	1.1. - 31.12.2019	TP 2020	Muutettu TA 2020	Ero	Alkuper. TA 2020
Liiketoiminnan muut tuotot	23 540,16	16 045,86	24	0	24	0
Materiaalit ja palvelut						
Palvelujen ostot	-4 706,16	-128,78	-5	0	-5	0
Liiketoiminnan muut kulut	-279 024,75	-241 613,13	-279	-475	196	-475
Liikeliijäämä (-alijäämä)	-260 190,75	-225 696,05	-260	-475	215	-475
Rahoitustuotot ja -kulut						
Muut rahoitustuotot	137,35	227,58	0	0	0	0
Ylijäämä (alijäämä) ennen satunnaisia eriä ja varauksia	-260 053,40	-225 468,47	-260	-475	215	-475
Rahastojen vähennys (+)	260 053,40	225 468,47	260	0	0	0
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	0,00	0,00	0	-475	215	-475

RAHOITUSLASKELMA

	1.1. - 31.12.2020	1.1. - 31.12.2019	TP 2020	Muutettu TA 2020	Ero	Alkuper. TA 2020
Toiminnan rahavirta						
Liikelylijäämä (-alijäämä)	-260 190,75	-225 696,05	-260	-475	215	-475
Rahoitustuotot ja -kulut	137,35	227,58	0	0	0	0
Tulorahoituksen korjauserät	-60 090,50	-160 906,09	-60	0	-60	0
	-320 143,90	-386 374,56	-320	-475	155	-475
Toiminnan ja investointien rahavirta	-320 143,90	-386 374,56	-320	-475	155	-475
Rahoituksen rahavirta						
Muut maksuvalmiuden muutokset						
Saamisten muutos kunnalta	348 277,20	357 688,36	348	-	-	-
Saamisten muutos muilta	-291,27	-40,45	-0	-	-	-
Korottomien velkojen muutos muilta	-27 842,03	28 726,65	-28	-	-	-
	320 143,90	386 374,56	320	475	-155	475
Rahoituksen rahavirta	320 143,90	386 374,56	320	475	-155	475
Rahavarojen muutos	0,00	0,00	0	0	0	0

TASE

	31.12.2020	31.12.2019
VASTAAVAA		
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Saamiset		
Lyhytaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset	0,00	160,91
Saamiset kunnalta	20 589 684,97	20 937 962,17
Muut saamiset	456,70	4,52
	20 590 141,67	20 938 127,60
VASTAAVAA YHTEENSÄ	20 590 141,67	20 938 127,60
VASTATTAVAA		
OMA PÄÄOMA		
Muut omat rahastot	19 591 748,72	19 851 802,12
PAKOLLISET VARAUKSET		
Muut pakolliset varaukset	997 508,33	1 057 598,83
VIERAS PÄÄOMA		
Lyhytaikainen		
Ostovelat	884,62	23,34
Siirtovelat	0,00	28 703,31
	884,62	28 726,65
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	20 590 141,67	20 938 127,60

TULOSLASKELMAN LIITETIEDOT

9) Palvelujen ostojen erittely (1000 euroa)	2020	2019
Muiden palvelujen ostot	5	0
Yhteensä	5	0

12) Pakollisten varausten muutokset (1 000 euroa)	2020	2019
Vahingonkorvausvaraus 1.1.	1 058	1 219
Vähennykset tilikaudella	-60	-161
Vahingonkorvausvaraus 31.12.	998	1058

TASEEN VASTATTAVIA KOSKEVAT
LIITETIEDOT

25) Oma pääoma (1 000 euroa)	2020	2019
Vahinkorahaston pääoma 1.1.	19 852	20 077
Siirrot rahastosta tilikaudella	260	225
Vahinkorahaston pääoma 31.12.	19 592	19 852

29) Pakolliset varaukset (1 000 euroa)	2020	2019
Muut pakolliset varaukset		
Vahingonkorvausvaraus	998	1058
Yhteensä	998	1058

MUUT ERIYTETYT LASKELMAT

Vuoden 2020 tilinpäätökseen sisällytetään tuloslaskelmamuotoiset tiedot taloudellisesta toiminnasta, jota kaupunki harjoittaa kilpailutilanteessa markkinoilla ja joka on kaupungin tulokinnan mukaan kilpailulain kirjanpidon eriyttämisveloitteen (Kilpailulaki luku 4a, 30d§) piirissä. Eriytettävän toiminnan tunnistamisessa on hyödynnetty toiminnan, lainsäädännön sekä talouden asiantuntijoiden näkemystä. Kirjanpidon eriyttämisveloitteen piiriin kuuluvia eriytettäviä toimintoja tunnistettiin 8 kpl. Kustakin eriytettävästä toiminnosta on esitetty tuloslaskelma sekä toiminnan kuvaus.

Kirjanpidon eriyttämisestä, sen edellyttäessä kustannuslaskennan toteutuksesta, markkinaperusteisesta hinnoittelusta ja kustannuslaskennan dokumentoinnista on ohjeistettu kaupungin yksiköitä vuoden 2020 tilinpäätösohjeessa. Kaupungin yksiköt noudattavat kustannusten kohdentamisessa eriytettävälle toiminnalle kaupungin kustannuslaskentaohjetta. Kustannuslaskentaohje kokoaa yhteen kustannuslaskennan pääperiaatteet sekä

yhtenäistää ja tarkentaa sovellettavia kustannusten kohdistamismenetelmiä Tampereen kaupungilla. Kustannuslaskentaohjeessa on annettu ohjeet myös markkinaperusteisesta hinnoittelusta.

Kustannusten kohdistamisessa eriytettävälle toiminnalle on noudatettu aiheuttamisperiaatetta, kustannukset on kohdistettu joko toteutuneen tai arvioidun käytön tai muun aidon jakoperusteiden tai veloitteen nojalla eriytettävälle toiminnalle. Aiheuttamisperiaatetta on toteutettu joko suoralla tai välillisellä kohdistamisella.

Välittömät henkilöstökustannukset on kohdistettu eriytettävälle palvelulle tehdyn työajan suhteessa. Palvelujen ostot sekä aine- ja tarvikkeet on kohdistettu joko toteutuneen tai arvioidun käytön perusteella. Vuokrakustannuksina eriytettäville palveluille on kohdistettu mm. tilojen vuokrat tilojen käytön mukaan. Hallinnon ja tukipalvelujen kustannuksena on huomioitu konsernihallinnon tukipalvelujen sisäisesti laskutetut kustannukset ja palvelualueiden tai liikelaitosten hallinnon kustannukset välillisillä kohdistusme-

netelmillä, joiden on katsottu kussakin laskentatilanteessa noudattavan parhaiten aiheuttamisperiaatetta.

Kustannusten kohdistaminen ja seuranta on mahdollisuuksien mukaan toteutettu SAP-toiminnanohjausjärjestelmän talouden organisaation avulla. Kustannuspaikkojen ja tulosityksikköjen lisäksi kustannusten kohdistamiseksi ja seuraamiseksi on voitu avata myös muita laskentatunnisteita tarvittava määrä. Kustannusten kohdistamisessa eriytettävälle toiminnalle on käytetty myös kustannuslaskennan menetelmiä.

Eriytetyt tuloslaskelmat ovat johdettavissa kaupungin kirjanpidosta. Tilavuokrauspalveluiden osalta on lisäksi hyödynnetty tilojen ylläpito- ja kunnossapitopalvelut tuottavan Tilapalvelu Oy:n tarkempaa kustannuserittelyä. Kustannuslaskennassa käytetyt laskennalliset jakoperusteet on määritelty ja perusteltu aiheuttamisperiaatteen näkökulmasta ja laskennan muodostuminen on dokumentoitu kustannuslajeittain. Laskenta on dokumentoitu kunkin eriytettävän toiminnon osalta erillisen tiedonkeruupohjan avulla.

Tuloslaskelma (euroa)	Tilavuokraus Kiinteistöt, tilat ja asun- topolitiikka	Museo- kahvilat ja -ravintolat	Vene- paikkojen vuokraus	Tietover- kot (infran vuokraus)	Tampe- reen Vesi- viemäri- huolto	Tampe- reen vesi- tontti- johtotyöt	Tredun- tilojen vuokraus	Koukku- niemen kahvio
	TP 2020	TP 2020	TP 2020	TP 2020	TP 2020	TP 2020	TP 2020	TP 2020
Toimintatulot								
Myyntitulot	0	1 515 783			143 474	176 855	0	59 676
Maksutulot	0	306	0		0	0	0	0
Tuet ja avustukset	0	0	0	0	0	0	0	0
Vuokratulot	2 543 965	33 041	547 517	518 526	0	0	62 279	0
Muut toimintatulot	0	3 125	0	0	0	0	0	0
Toimintatulot yhteensä	2 543 965	1 552 255	547 517	518 526	143 474	176 855	62 279	59 676
Toimintamenot								
Henkilöstömenot	0	-688 678	-62 304	-39 182	-65 329	-48 142	-2 326	-62 618
Palvelujen ostot	-2 157 052	-198 882	-327 437	-201 612	-42 202	-8 129	-5 686	-7 417
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-7 626	-516 149	-3 373	-318	0	-68 324	-2 507	-42 392
Avustukset	-753	-50	0	0	0	0	0	0
Vuokramenot	-144 914	-111 348	-11 449	-5 024	-1 065	0	-27 837	-21 749
Muut toimintamenot	-2 949	-7 483	-43 448	0	0	0	-17	-367
Toimintamenot yhteensä	-2 313 294	-1 522 590	-448 010	-246 135	-108 596	-124 595	-38 374	-134 543
Hallinnon ja tukipal- velujen vyörytykset	-68 778	-6 666	-16 217	-200	-6 016	-7 122	-3 234	-8 491
Toimintakate	161 892	22 999	83 290	272 191	28 862	45 138	20 671	-83 358
Rahoitustulot ja -menot	-406 596	0	0	0	-22 670	-27 944	0	0
Poistot ja arvonalen- tumiset	-1 388 980	0	-219 996	-111 250	0	0	0	0
Tilikauden tulos	-1 633 684	22 999	-136 706	160 941	6 192	17 193	20 671	-83 358
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	-1 633 684	22 999	-136 706	160 941	6 192	17 193	20 671	-83 358

Kuvaus eriytettävistä palveluista

Tilavuokrauspalvelut

Kaupungin tilaomaisuutta hallinnoi ja tilojen vuokrausta hoitaa pääosin keskitetysti Kiinteistöt, tilat ja asuntopoliitiikka –palveluryhmä. Palveluryhmän kirjanpidosta on eriytetty ne ulkoiset tilavuokrat, joissa toimitaan kilpailutilanteessa markkinoilla. Eriytettävään toimintaan sisältyvät tilat ovat hyvin erilaisia ja ne kohdistuvat erilaisiin käyttötarkoituksiin. Eriytettäviä kohteita ovat mm. Linja-autoasema, Kauppahalli, Ylioppilastalo, kahvilatiloja ja muita liikehuoneistoja.

Osana tilavuokrauspalveluiden eriyttämistarpeen tunnistamista on selvitetty Tampere-talon tilavuokrauksen kuulumista eriyttämismallin piiriin. Tulokannassa päädyttiin siihen, että kohteen tilavuokraus tulisi eriyttää siltä osin, kuin tilan käyttö kohdistuu markkinoilla tapahtuvaan toimintaan. Tällä hetkellä ei ole käytössä riittäviä tietoja tilojen käytön kohdentumisesta, minkä vuoksi kohteen osalta ei ole mahdollista muodostaa oikean ja luotettavan kuvan antavaa eriytettyä tuloslaskelmaa vuoden 2020 tilinpäätöksessä. Vuoden 2021 aikana tilojen käytön kohdentumisen selvitetään ja luodaan malli laskennan toteuttamiselle.

Museoravintola ja -kahvilatoiminta

Ravintola Valssi toimii lounas-, kahvi- ja iltaravintolana A-oikeuksin Museokeskus Vapriikissa. Se palvelee arkisin kaupungin omia sekä kaupungin ulkopuo-

lisiä lounasasiakkaita, museokävijöitä sekä Vapriikin koulutus- ja neuvottelutiloissa tilaisuuksia järjestäviä tahoja myös ilta- ja viikonlopputilaisuuksissa. Kahvila Amurin Helmi toimii Amurin työläismuseokorttelin yhteydessä tarjoten aamiaista, lounasta sekä kahvilapalveluja kaikille kuntalaisille sekä työpaikkaryhmille, myös kaupungin ulkopuolisille. Café Sara toimii Sara Hildénin taidemuseon yhteydessä tarjoten kahvilapalveluja museon asiakkaille sekä tilausryhmille.

Tampereen Veden Viemärihuoltopalvelut

Eriytetty viemärihuoltopalvelu käsittää yritys- ja yksityisasiakkaille myytävät viemärihuoltoon liittyvät tyhjennys- ja huoltopalvelut, jotka sisältävät kuljetuksen jätteenkäsittelypaikalle.

Tampereen Veden tonttijohtotyöt

Eriytettävät tonttijohtotyöt sisältävät pien-, -rivi-, kerros- ja teollisuustonttien tonttijohtojen alkuosien rakentamisen ja pientalojen tonttijohtojen jatkamisen tontin rajalta kiinteistöjen vesimittarille. Asiakkaina on sekä yksityishenkilöitä että yrityksiä.

Koukkuniemen vanhainkodin kahvio

Eriytetty kahviotoiminta tuotetaan Koukkuniemen vanhainkodin tiloissa. Kahviossa myydään hedelmiä, makeisia, keksejä, juomia, mehuja, jäätelöä, kahvileipiä, sämpylöitä, lihapasteijointa, kahvia, teetä, kaakaota, savukkeita, hygienia tuotteita, postimerkkejä, postikortteja sekä iltapäivälehtiä. Kahvion

asiakkaina ovat Koukkuniemen alueen asumispalvelujen asukkaat, heidän omaisensa sekä kaupungin yksiköt, jotka ostavat sieltä jonkin verran tarjoiluja tilaisuuksiinsa. Kahvion myynti oli aiempaa vähäisempi vuonna 2020, koska se suljettiin koronaviruspandemian johdosta 18.3.2020 alkaen. Kahvilan sijaan käyttöön otettiin kiinteistössä kiertävä kanttiinivaunu, joka on voinut liikkua vain rajoitetulla alueella eikä lainkaan osastoilla. Kahviotoimintaa toteutetaan asukkaita aktivoivana ja virkistävänä palveluna. Kahviossa on kaksi päätoimista työntekijää.

Venepaikkojen vuokraus

Eriytetty palvelu käsittää venepaikkojen vuokraamisen kuntalaisille venesatamista, rantapaikoilla ja telakointialueilla.

Tietoverkot

Tietoliikenneverkon passiivisen infran vuokraustoiminta kattaa reittien (putket ja kaivot), kaapeleiden (valokuitu ja kupari) sekä laittilojen (teletilat, pääte-kotelot, pylväskotelot jne.) vapaan kapasiteetin vuokrauksen. Asiakkaana on kaupunkikonsernin eri yhtiöiden lisäksi mm. teleoperaattoriyhtiöitä. Palvelua ei myydy kuntalaisille.

Tampereen seudun ammattiopisto Tredun tilojen vuokraus

Tampereen seudun ammattiopisto Tredun tilojen vuokraus käsittää pitkäaikaisesti liiketoimintaan vuokratut tilat Oriveden toimipisteessä ja lyhytaikaisesti ulkopuolisille tahoille vuokratut majoitustilat Kurun toimipisteessä.

RAITIOTIE

Raitiotiejärjestelmän toteuttaminen on osa valtion ja kehyskuntien kanssa tehtyjä sopimuksia kaupunkiseudun yhdyskuntarakenteesta ja liikennejärjestelmästä. Viimeisin maankäytön, asumisen ja liikenteen aiesopimus 2020/2023 on hyväksytty valtuustossa 17.8.2020 ja Valtioneuvosto hyväksyi sopimuksen 8.10.2020. Tampereen kaupunkistrategiassa on linjattu, että raitiotietä kehitetään kaupungin liikennejärjestelmän runkona. Strategiassa on asetettu tavoitteiksi, että raitiotien osan 1 kaupallinen liikenne alkaa v. 2021 ja että osan 2 PyyrikintoriLentävänniemi rakentaminen on alkanut viimeistään v. 2021.

Raitiotiehanke muodostuu useista kaupungin ja Tampereen Raitiotie Oy:n rinnakkaisista hankinta- ja kehitysprojekteista. Raitiotien infrastruktuurin eli radan, pysäkkien ja varikon rakentaa Raitiotieallianssi, jonka tilaajaosapuolia ovat Tampereen Raitiotie Oy ja Tampereen kaupunki ja palveluntuottajaosapuolia NRC Finland Oy, YIT Suomi Oy, Sweco Infra & Rail Oy ja AFRY Finland Oy. Raitioradan rakentamiseen sisältyy katujen, viheralueiden ja kunnallistekniikan muutoksia, joiden rakennuttajana toimii Tampereen kaupunki. Raitiotieallianssin toteutussisältöön kuuluu myös kaupungin rinnakkaisia hankkeita, joiden rakentaminen on kustannustehokasta toteuttaa raitiotien rakentamisen yhteydessä. Raitiovaunut Tampereelle toimittaa Skoda Transtech Oy, joka toimii myös kaluston kunnossapitäjänä. Raitiotien toteutusosalle 1 hankitaan 19 raitiovaunua. Raitiovaunujen liikennöitsijäksi valittiin huhtikuussa 2019 VR-Yhtymä Oy. Liikennöinti toteutetaan allianssimallilla, jossa tilaajana on Tampereen kaupunkiseudun joukkoliikenne ja jossa palveluintegraattori on Tampereen Raitiotie Oy.

Toiminnan kuvaus

Kaupunginvaltuusto päätti 7.11.2016, että kaupunki toteuttaa Tampereen raitiotien toteutussuunnitelman osan 1 HervantaPyyrikintoriTays mukaisen

raitiotiehankkeen. Kaupunginvaltuusto päätti 25.11.2019, että raitiotie rakennetaan myös Hatanpään valtatielle osuudelle HämeenkatuTampereen valtatie raitiotien osan 1 yhteydessä. Samalla valtuusto päätti, että raitiolinja Tays keskussairaalaalta linjataan Hatanpään valtatielle. Raitiotieallianssin osan 1 rakenteilla olevaan ja vuonna 2021 valmistuvaan toimitussisältöön kuuluvat nyt raitiolinjat HervantaPyyrikintori ja TaysSorin aukio.

Raitiotieallianssin alkuperäiseen hankintaan sisältyi myös osan 2 PyyrikintoriLentävänniemi suunnittelu ja mahdollinen rakentaminen. Osan 2 kehitysvaiheen suunnittelun aloittamisesta kaupunginhallitus päätti 18.12.2017. Lentävänniemen haaran lisäksi osan 2 kehitysvaiheeseen sisältyi Lielahden pistoraitteen suunnittelu. Valtuusto päätti osan 2 rakentamisesta 19.10.2020 ja rakentaminen alkoi marraskuussa 2020.

Raitiotieradan rakennustyö, Raitiotieallianssin urakka on pitkäkestoinen ja monia muutoksia tuova. Raitiotietä rakennetaan keskelle elävää ja toimivaa kaupunkia. Liikennejärjestelyt muuttuvat rakennustöiden edetessä toistuvasti. Rakentamisen aikaisten liikennejärjestelyjen lähtökohtana on, että kaikille kiinteistöille pääsee ja että pelastus- ja huoltoliikenne toimii kaikissa tilanteissa. Keskeistä rakentamisen aikaisessa tiedottamisessa ja vuorovaihtuksessa on, että asianomaiset saavat tiedon muutoksista ennakkoon ja riittävän ajoissa. Raitiotieallianssi tiedottaa kunkin alueen rakennustöistä verkkosivuillaan (www.raiotieallianssi.fi), erisome-kanavissa sekä tarvittaessa kohdennetusti suoraan sidosryhmille.

Tampereen kaupunki vastaa raitiotieradan suunnitteluun ja rakentamiseen liittyvästä yleis- ja asemakaavoituksesta sekä liikennejärjestelmän, joukkoliikennejärjestelmän ja katu- ja viherympäristön suunnittelusta ja suunnitteluttamisesta, rakennuttamisesta ja päätöksenteosta. Näistä asioista tiedotetaan Tampereen kau-

pingin omilla verkkosivuilla (www.tampere.fi/raiotie). Kaupunginhallituksen 3.10.2016 päätöksellä perustettu Raitiotien kehitysohjelma koordinoi raitiotiejärjestelmän toteuttamista kaupungin vastuulla olevissa asioissa raitiotien suunnittelu-, rakentamis- ja käyttöönotto vaiheissa vuosina 2017–2021. Kehitysohjelma toteutetaan kaupunginhallituksen ohjauksessa ja sen tehtävä on sovittaa yhteen raitiotiehankkeen tilaajatahojen, kaupungin eri palveluyksiköiden ja Tampereen Raitiotie Oy:n intressejä kaupungin kokonaisedun mukaisesti. Raitiotien kehitysohjelmalla tavoitellaan toimivaa raitiotiejärjestelmää ja onnistunutta raitiotiejärjestelmän toteuttamisprosessia.

Raitiotiehankeessa tavoitteena on osan 1 raitiotien onnistunut käyttöönotto vuoden 2021 aikana. Tähän kuuluu raitiotien kehitysohjelman osalta sekä kaupungin päätöksenteon valmistelu, rakentamisen aikaisten haittojen lieventäminen yhteistyössä yrittäjien ja sidosryhmien kanssa, että raitiotien toteutushankkeen viestintään osallistuminen ja sidosryhmäyhteistyön kokonaisuuden koordinointi. Kehitysohjelmalle asetettuna tavoitteena on myös osan 2 rakentamisen käynnistyminen vuonna 2021. Osan 2A PyyrikintoriSantalahti rakentaminen alkoi marraskuussa 2020. Lisäksi kehitysohjelman tavoitteeksi on asetettu yhteisen kokonaisnäkömyksen muodostuminen raitiotien seudullisesta laajenemisesta ja vaiheistuksesta sekä Tampereen valmisteleminen raitiotiekaupungiksi myös organisaatiomielessä vuoteen 2022 mennessä. Tavoitteena on, että raitiotiejärjestelmän suunnittelu, rakentaminen ja ylläpito ovat osa kaupungin perustoimintaa.

Tampereen Raitiotie Oy raitiotiejärjestelmän omistajana ja ylläpitäjänä vastaa raitiotien ratainfra, pysäkkien ja varikon suunnitteluttamisesta, rakennuttamisesta, ylläpidosta ja toimivuudesta sekä raitiovaunukaluston hankinta- ja kunnossapitosopimuksista. Yhtiö vastaa myös raitiotieinvest-

toinnin rahoituksen järjestämisestä ja rakentamishankkeen toteuttavan Raitiotieallianssin toteutussuunnitelman mukaisista kustannuksista.

Raitiotie on keskeinen osa Tampereen kaupunkiseudun kuntien valtuustoissa 2015 hyväksymän rakennussuunnitelman sisältöä. Vuonna 2019 aloitettiin Tampereen raitiotien seudullisen yleissuunnitelman laatiminen, johon osallistuvat tilaajina seudun kunnista Tampere, Pirkkala, Kangasala ja Ylöjärvi. Raitiotien kehitysohjelma on vastannut seudullisen yleissuunnitelman Tampereen kaupungin kustannusosuudesta ja suunnittelun ohjauksesta. Seudullinen yleissuunnitelma ei tähtää raitiotieratojen välittömään rakentamiseen, vaan ratavarausten sijainnin ja laajuuden määrittämiseen asemakaavoituksen, liikennejärjestelmän suunnittelun ja kunnallistekniikan suunnittelun tueksi. Seudullisen raitiotien ratavarauksista on päätetty Tampereen valtuustossa lokakuussa 2020 ja Pirkkalan, Kangasalan ja Ylöjärven valtuustoissa marraskuussa 2020. Yleissuunnitelman on määrä valmistua helmikuussa 2021 ja seuraavaksi on tavoitteena siirtyä hankesuunnitteluvaiheeseen rataosilla KoilliskeskusTays ja Sorin aukioPirkkala ja tarkentavan yleissuunnitelman laatimiseen rataosalla HiedanrantaYlöjärven Leijapuis-to.

Töiden eteneminen ja toiminnan painopisteet vuonna 2020

Rakentaminen

Osan 1 rakennustyöt ovat vuonna 2020 jatkuneet pääosin enää ydinkeskustassa, Tays keskussairaalan alueella ja EteläHervannassa. Osalla 2A rakennustyöt ovat alkaneet Onkiniemessä ja Santalahdessa marraskuussa 2020. Joulukuun lopulla 2020 Raitiotieallianssin osan 1 projektiajasta oli käytetty 74 prosenttia ja raitinfran tekninen valmiusaste oli 90 prosenttia. Laskelmassa on mukana Hatanpään valtatie ratahaara. Osan 2 rakentamisen seuranta vastaavin tunnusluvuin alkaa vuoden 2021 aikana.

Suunnittelu

Raitiotien suunnittelun tärkeimmät tehtävät vuonna 2020 oli osan 2 toteutussuunnitelman ja vaikutusten arviointien laatiminen sekä seudullisen yleissuunnitelman teettäminen yhteistyössä Pirkkalan, Ylöjärven ja Kangasalan kanssa. Osan 2 suunnitelma-aineisto ja valtuuston päätöksentekomateriaaliin kuuluva vaikutusten arviointi olivat lausunnoilla 10.8.28.8.2020 välisen ajan. Osan 2 raitiotiehen liittyvät katusuunnitelmat on kaikilla katuosuuksilla hyväksytty vuoden 2020 aikana. Raitiotieallianssin osan 2 kehitysvaihe päättyi syyskuussa 2020 ja valtuusto teki myönteisen rakentamispäätöksen 19.10.2020.

Raitiotien seudullisen yleissuunnitelman ratavarauksista on päätetty Tampereen valtuustossa lokakuussa 2020 ja Pirkkalan, Kangasalan ja Ylöjärven valtuustoissa marraskuussa 2020. Luonnosvaiheen kuntalaiskyselyt ja lausuntokierros järjestettiin huhtitoukokuussa 2020. Koronatilanteesta johtuen yleisötilaisuuksia vastaavat suunnitelma-aineistojen esittelyt on toteutettu nettiin tallennetuina videosittelyin.

Muut hankinnat

Tampereen ensimmäinen raitiovaunu toimitettiin Tampereelle toukokuussa 2020. Vaunujen säännölliset toimitukset Tampereelle alkoivat syksyllä ja vuoden 2020 aikana otettiin käyttöön yhteensä viisi vaunua. Loput 14 vaunua toimitetaan heinäkuuhun 2021 mennessä.

Raitiotiepysäkkien katostoitimittaja on JCDecaux Finland Oy. Samaankin kuuluvaat myös Tampereen kaupungin alueen bussikatokset. Sopimus alkaa vuoden 2021 alusta ja on 15 vuoden mittainen, ensimmäiset katokset asennettiin paikalleen syksyllä 2020. Raitiovaunu- ja katosankinnoista vastaa Tampereen Raitiotie Oy.

Käyttöönotto

Vuoden 2020 aikana otettiin käyttöön rataosat Hervannan varikolta Pyynikintorille saakka. Etelä-Hervannan, Taysin, ja Sorin aukion haarat otetaan käyttöön

keväällä 2021. Raitiovaunujen testiajot alkoivat Hannoverista hankitulla testivaunulla varikolla 16.3.2020 ja katuverikolla 18.3.2020. Testiajoja on jatkettu Tampereen ensimmäisellä omalla raitiovaunulla kesästä 2020 alkaen siten, että 15.11.2020 raitiovaunulla ajettiin ensimmäisen kerran ydinkeskustassa Pyynikintorille saakka. Vaunujen liikennöintivastuu siirtyi vaunutoimittaja Skoda Transtechiltä liikennöinnistä vastaavalle VR Oy:lle marraskuussa 2020.

Tampereen Ratikan avoin koeliikenne on tarkoitus aloittaa 1.4.2021 ja varsinainen liikennöinti 9.8.2021. Ratikan käyttöönoton viestinnän vetovastuu on Tampereen Raitiotie Oy:llä, mutta Raitiotien kehitysohjelma on vuoden 2021 aikana mukana toteuttamassa ja rahoittamassa viestinnän toimenpiteitä yhdessä kaupungin perusyksiköiden kanssa. Tampereen Ratikan verkkosivuilla (www.tampereenratikka.fi) on tietoa raitiotiejärjestelmästä, sen käyttöönotosta sekä Ratikkaan liittyvistä liikenneturvallisuuksiasioista.

Talous

Osan 1 kehitysvaiheen aikana raitiotien osalle 1 määritettiin kokonaiskustannusarvio 238,8 miljoonaa euroa. Tämä koostuu:

- osan 1 kehitysvaiheen kustannuksista 10,5 milj. euroa,
- osan 1 toteutusvaiheen kustannuksista, joita ovat
- allianssin palveluntuottajia sitova tavoitekustannus: 219,02 milj. euroa
- tilaajan hankinnat 4,2 milj. euroa,
- tilaajan riskivaraus 3,2 milj. euroa
- bonuspoolin budjettivaraus 1,875 milj. euroa

Allianssin palveluntuottajia sitova tavoitekustannus on laskettu 8/2016 hintatasossa. Allianssin tavoitekustannukseen vaikuttavat rakennusalan ja rakennusmateriaalien yleiset kustannusmuutokset, jotka ovat allianssisopimuksessa sidottu osaindeksihin. Tavoitekustannukseen tehdään indeksitarkastus neljännesvuosittain, jolloin tavoitekustannus joko laskee tai nousee. Indeksimuutokset eivät sisälly alkuperäiseen kokonaiskustannusarvi-

oon, ne ovat allianssisopimuksessa sovitettu tilaajan riskiksi. Indeksikorotukset osan 1 ajalta Q1/2017-Q3/2020 ovat 9,75 milj. euroa.

Raitiotieallianssin bonuspooli on kannustinjärjestelmä, joka määrittelee palveluntuottajille urakasta jaettavan bonuksen tai sanktion määrän. Kannustinjärjestelmän tarkoituksena on ohjata allianssia sitoutumaan yhteisiin tavoitteisiin. Onnistuminen tuottaa palveluntuottajille bonusta ja tilaajalle tavoitteiden mukaista arvoa. Raitiotierakentamisen osan 1 bonuspoolin suuruus on Hatanpään haaran lisäämisen jälkeen 4,15 miljoonaa euroa. Budjettivaruksessa on arvioitu, että bonuspoolista toteutuu 50 %. Tämän hetkinen ennuste bonuspoolin toteutumisesta on 9,36 miljoonaa euroa.

Lisäksi raitiotieinfran kokonaiskustannusarvioon vaikuttavat alkuvaiheen kustannukset ennen vuoden 2016 rakentamispäätöstä, rakentamisen aikana aktivoitavat kustannukset (mm. korot ja palkat) sekä kalustosopimuksen mukaiset varikon koneet ja laitteet, pyssäkkikatokset sekä järjestelmät.

Tampereen kaupunginvaltuusto on päättänyt 25.11.2019 että raitiorata toteutetaan Hatanpään valtatielle osuudelle Hämeenkatu Tampereen valtatie raitiotien toteutusosan 1 yhteydessä. Hatanpään valtatie osuudelle on päätetty tilaajan hankinnoille 0,32 milj. euroa, riskivaruukseen 0,24 milj. euroa sekä bonuspoolin budjettivaruukseen 0,20 milj. euroa.

Raitiotien toteuttamisen yhteydessä on päätetty toteuttaa Raitiotieallianssin tavoitekustannusta nostavia raitiotiejärjestelmän sisällönmuutoksia, joiden lähtökohtana on raitiotiejärjestelmän toimintavarmuuden ja tehokkuuden lisääminen sekä kaupunkikuvallisten haittojen ja hallinnollisten riskien minimointi. Osa sisällönmuutoksista ovat hankkeen kokonaiskustannusta pienentäviä muutoksia. Vuoden 2020 loppuun mennessä näitä hankkeen si-

sällönmuutoksia on tehty 23,56 milj. eurolla. Osa hankkeen sisällönmuutoksista katetaan tilaajan hankinnoilla, tilaajan riskivaruksella sekä kone- ja laitehankinnoilla, kokonaiskustannusta nostavia hankkeen sisällönmuutoksia on tehty 21,77 miljoonalla eurolla vuoden 2020 loppuun mennessä. Raitiotien toteutusvaiheen osan 1 kokonaiskustannusarvio joulukuussa 2020 on 270,9 milj. euroa.

Raitiotien osan 1 vaunukaluston arvioitu hankintahinta on noin 81,2 milj. euroa. Lisäksi raitiotiehankkeeseen liittyviä muita kustannuseriä ovat Raitiotien kehitysohjelman budjetti vuosille 2017 - 2021 7,5 milj. euroa (ennuste 6,6 milj. euroa).

Kaupunkiympäristön palvelualue toteuttaa raitiokaduilla rinnakkais- hankkeita vuosibudjetin puitteissa, osa niistä teetetään Raitiotieallianssilla. Rinnakkais- hankkeet eivät sisälly raitiotien toteutushankkeen kokonaiskustannusarvioon eivätkä ole valtionapukelpoisia. Kaupungin rinnakkais- hankkeiden arvioitu osuus Hatanpään haara mukaan lukien on 61,0 milj. euroa, joista on toteutunut joulukuun 2020 loppuun mennessä 59,3 milj. euroa.

Valtuusto päätti raitiotien osan 2 Pyy- nikintori Lentävänniemi rakentamisesta 19.10.2020. Osan 2 kehitysvaiheen aikana raitiotien osalle 2 määritettiin kokonaiskustannusarvio 93,1 miljoonaa euroa, joka koostuu:

- osan 2 kehitysvaiheen kustannuksista 2,9 milj. euroa,
- osan 2 toteutusvaiheen kustannuksista, joita ovat
- allianssin palveluntuottajia sitova tavoitekustannus: 84,87 milj. euroa
- tilaajan hankinnat 1,0 milj. euroa,
- tilaajan riskivaraus 1,5 milj. euroa
- bonuspoolin budjettivaraus 0,875 milj. euroa
- Tampereen Raitiotie Oy:n muut varaukset 1,879 milj. euroa

Kaupungin Raitiotieallianssilta tilattavien rinnakkais- hankkeiden arvioitu määrä osan 2 Pyy- nikintori Santalahti rakentamisessa on 26,2 milj. euroa.

Allianssin palveluntuottajia sitova osan 2 tavoitekustannus on laskettu 36/2020 hintatasossa

Valtio on maankäytön, asumisen ja liikenteen aiesopimuksessa vuosille 2020-2023 sitoutunut osallistumaan Tampereen raitiotien osien 1 ja 2 ja Hatanpään valtatie ratahaaran infrastruktuurin suunnittelu- ja rakentamiskustannuksiin 88,43 milj. eurolla. Samassa sopimuksessa valtio on sitoutunut tukemaan seudullisen yleissuunnitelman valmistelua enintään 30 prosentilla ja enintään 0,46 milj. eurolla. Seudullisen yleissuunnitelman valtionapu jakaantuu tilaajakunnille niiden kustannusosuuksien mukaisesti. Vuosittaisen valtiontukiosuuden maksatuspyynnön suuruus määräytyy hankkeen valtiontukeen oikeuttavien vuosikustannusten toteutumisen perusteella. Hatanpään valtatie suunnittelun ja rakentamisen valtionapuhakemukset on toimitettu valtionapuviranomaiselle syyskuussa 2020. Raitiotien osan 2 rakentamisen valtionapuhakemus, valtionapu enintään 24,0 milj. euroa on toimitettu valtionapuviranomaiselle joulukuussa 2020.

Osa 1 (Hervanta-Pyynikintori ja Tays-Sorin aukio)

Ennuste, milj. euroa	Alku- peräinen	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Yhteensä
Tampereen kaupunki									
Raitiotie-kehitysohjelma, kustannus	-7,5	-1,3	-1,0	-1,5	-1,4	-1,5			-6,6
Tampereen Raitiotie Oy									
Raitiotien rakentaminen, osa 1 (Allianssivaihe)	-238,8	-63,3	-73,8	-97,4	-19,7	-16,7			-270,9
- Allianssin kustannukset ja Tilaajan kustannukset	-238,8	-61,7	-65,7	-73,8	-12,8	-11,9			-225,8
- Sisällön muutokset, järjestelmän tehokkuuden lisääminen		-1,6	-8,1	-23,6	-6,9	-4,8			-45,0
Vaunuhankinta *)	-61	-10,8	-4,0	-1,8	-27,6	-33,1	-0,3	-3,5	-81,2
Valtiontuki, kehitysvaihe ja osa 1		18,1	20,0	19,5	0,6				58,1

*) Osan 1 raitiovaunujen määrä on nostettu 19 kappaleeseen

*) Vaunuhankintahintaan tulee lisäksi kolari- ja ilkkivaivosat, vara- ja vaihto-osat, järjestelmäoptiot ja muutostyöt sekä aktivoitavat konsultoinnit ja palkat

Osa 2 (Pyynikintori-Lentävänniemi)

Ennuste, milj. euroa	Alku- peräinen	2018	2019	2020	2020	2022	2021	2024	2022	2026	Yhteensä
Tampereen kaupunki											
Raitiotie-kehitysohjelma, kustannus	0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Tampereen Raitiotie Oy											
Raitiotien rakentaminen, osa 2 (Allianssivaihe)	-92,7	-0,7	-1,1	-4,2	-23,2	-29,8	-25,0	-15,4	0,0	0,0	-99,4
- Allianssin kustannukset ja Tilaajan kustannukset	-91,1	-0,7	-1,1	-4,2	-21,1	-27,2	-22,8	-14,1			-91,1
- Sisällön muutokset, järjestelmän tehokkuuden lisääminen	-1,6			-0,1	-2,1	-2,6	-2,3	-1,3			-8,3
Infran kunnossapitolaitteet	-0,3				-0,3						-0,3
Vaunuhankinta *)	-21,3					-5,1	-5,8	-9,1	-0,1	-1,1	-21,3
Valtiontuki, kehitysvaihe (KAS2) ja osa 2 (TAS2)	24,9		0,5	1,3	6,1	7,9	6,7	2,4			24,9

*) Vaunuhankintahintaan tulee lisäksi vara- ja vaihto-osat,

järjestelmäoptiot ja muutostyöt sekä aktivoitavat konsultoinnit ja palkat

Luettelot ja selvitykset

Luettelo käytetyistä kirjanpitokirjoista

Säilytystapa

Pääkirjanpito

Kassanhallinta
 Käyttöomaisuuskirjanpito
 Myyntireskontra
 Omaisuudenhallinta
 Ostoreskontra
 Päiväkirja
 Pääkirja

Asiakirjat säilytetään sähköisenä järjestelmässä

Varastokirjanpito

Tampereen Veden varasto

Asiakirjat säilytetään paperimuotoisena

Myyntireskontra, ulkoinen järjestelmä

Vesilaskutus
 Antolainalaskutus
 Asuntotoimen vuokrareskontra
 Kirjastomaksut

Asiakirjat säilytetään paperimuotoisena

Konsernikirjanpito

Asiakirjat säilytetään sähköisenä järjestelmässä, tietopyyntölomakkeet sähköisessä arkistossa

Palkkaluettelo

Asiakirjat säilytetään sähköisessä arkistossa

Maksuliikenne

Tiliotteiden tiliointiyhteenveto

Asiakirjat säilytetään sähköisenä järjestelmässä

Tilinpäätös

Asiakirja säilytetään paperimuotoisena

Tase-erittelyt

Asiakirjat säilytetään paperimuotoisina

Säilytysaika

Sidottu tilinpäätös säilytetään pysyvästi, palkkaluettelot 50 vuotta ja muut kirjanpitokirjat 10 vuotta tilikauden päättymisestä

Luettelo käytetyistä tositelajeista

61	Joli, spoint	PR	Hinnanmuutos
64	Perintäkarhu,laskent	RE	Lasku - brutto
66	Ceepos Tampere	RV	Laskun siirto
68	Clearing,kirjanpito	SA	Pääkirjatilitosite
69	Martta, maksuntarkk.	TR	Rahoitus
70	Pegasos,laitospaikka	WA	Tavaranluovutus
71	Kassapankki Ateria	WE	Tavaranvastaanotto
72	Travel, matkalaskut	WI	Inventointitosite
75	Kassapankki Tredu	WL	Varast.otto/toimitus
76	Ceepos korttimaksut	YA	Viitteell.suor. Intr
77	Työsuhdematkalippuja	YB	Viitteell.suor. PK
78	Inworks suoritukset	YQ	TAPSA myyntitilaus
6A	Maksuliik.ohj.,lira	ZC	Välitilinpääöstap.
6C	Tuntipalkat	ZD	Luottotapp., poisto
6D	Muut palkat	ZG	Tilinpääöstapaht.
6F	PSOP	ZI	TAPSA
6I	HelleWi	ZJ	Kuukausijaksotukset
6J	Pegasos,tk,kät.maks.	ZK	Kesk.er. kom, siirto
6K	Pegasos,terv.k.lask.	ZN	Oman käyt.alv, raken
6L	Pusatec, kassa- ja k	ZP	Maksukirjaus
6M	Effica, Perhehuolto	ZS	Sairaankulj.laskui
6O	AQUA,vesilask.,suor.	ZT	Päivähoitolasku
6Q	AQUA,vesilask.,lasku	ZX	Sisäinen maksu
6R	HelleWi Vetuma-maksu	ZY	SAP kassakirja
6T	Facta ympäristövalv.	LT	Liitetietotosite
6V	Ulosoton suoritukset		
6Y	Lomapalkkavelka		
7A	Pegasos, kotihoito		
7B	Iris katuluvat		
7C	Clearing,myyntitilau		
7D	Maksuliik.ohj.,sote		
7G	Rakennusvalvonta		
7H	Hulevesilaskutus		
7L	Laskuliittymät		
7Q	Timmi, salivuokrat		
7R	Kiila maanvuokra		
7T	Effica,hammaslaskut		
AA	Käyttöom.kirjaus		
AB	Kirjanpitosite		
AF	Poistokirjaukset		
DA	Asiakastosite		
DG	Asiakkaat - hyvitys		
DL	Luottotappiointi		
DR	Asiakkaat - lasku		
KG	Toimittajat - hyvityt.		
KP	Tilin ylläpito		
KR	Toimittajat - lasku		
KZ	Toimittajat - maksu		

Tositteet säilytetään sähköisessä muodossa

Tilinpäätöksen allekirjoitus ja tilinpäätösmerkintä

